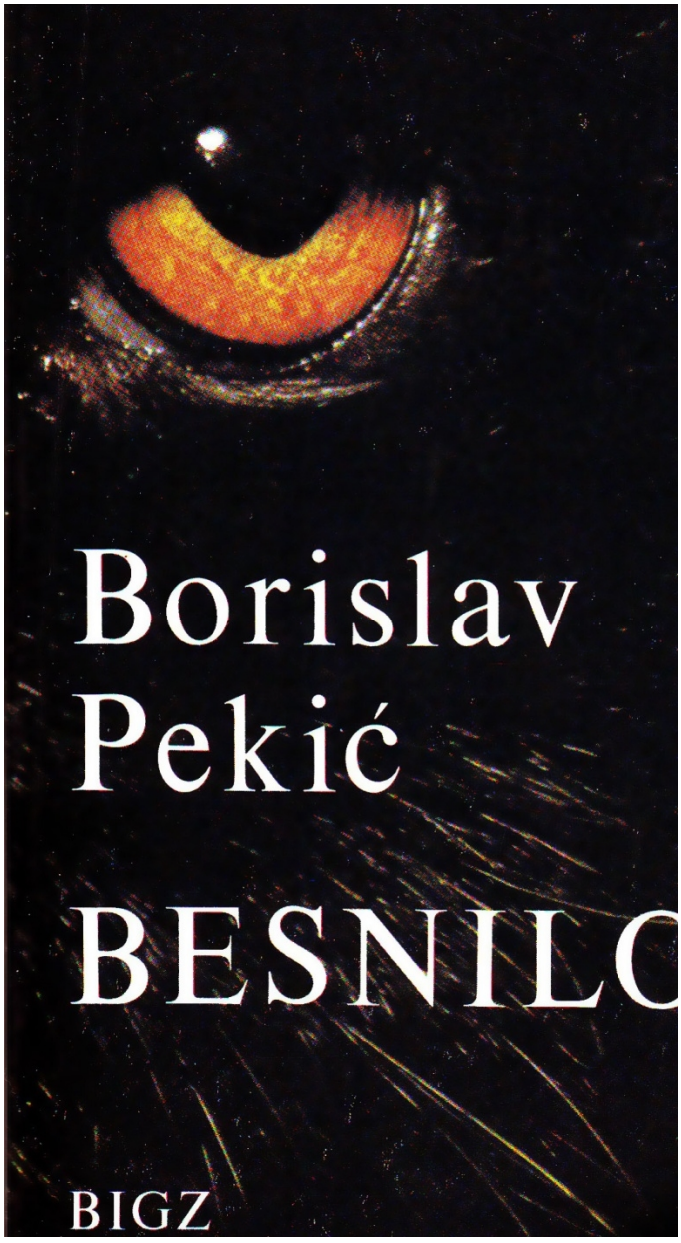
Borislav
Pekić
BESNILO
BIGZ

Džepna knjiga
Beogradskog izdavačko-grafičkog zavoda

DŽEPNA KNJIGA

BELETRISTIKA

BORISLAV PEKIĆ

BESNILO

ŽANR-ROMAN

BEOGRADSKI IZDAVAČKO-GRAFIČKI ZAVOD

DIGITALIZACIJA

Skeniranje, OCR i prelom

Bazduljica

UPOTREBLJENO

Skener:

Canon ScanLide 25

Alat za OCR:

ScanSoft OmniPage Professional v15.0

Alati za konverziju:

DjVu Virtual Printer 6.5

&

UDC v5.1

Događaji u knjizi su fiktivni. Realna je samo njihova mogućnost.

Izbor londonskog aerodroma Heathrow je slučajan. Da je avion s majkom Terezom, nastojnicom manastira »Isusovo srce« u Lagosu u Nigeriji, sleteo na čikaški O'Hare IA, John F. Kennedy u New Yorku, IA Charles de Gaulle kraj Pariza, moskovsko Šeremetjevo ili beogradski Surčin, priča bi se odvijala tamo.

Ličnosti su, takođe, fiktivne. Nameštenici aerodroma su funkcije, ne određeni ljudi. Eventualna sličnost sa stvarnim službenicima British Airports Authority je nenamerna.

Izvesna fakta prilagođena su zahtevima Priče, a Priča, opet, tradicionalnim »Pravilima igre« ovog i paraliterarnog žanra.

Peste si grande viendra à la grand gousse,
Proche secours, et bien loing les remedes.

Velika zaraza doći će s velikim metkom,
Pomoć je blizu, ali lek vrlo daleko.

NOSTRADAMUSOVA PROROČANSTVA

Mrs, Andrea Milliner of Stroud, Gloucestershire, died two months after being bitten by a dog while on holiday in India… Fifteen people have died from rabies in Britain since 1945. Mrs. Milliner's death was the first for three years.

Gospođa Andrea Milliner iz Strouda, Gloucestershire, umrla je dva meseca pošto ju je, za vreme letovanja u Indiji, ugrizao pas… Od 1945. godine umrlo je u Britaniji petnaest ljudi od besnila. Smrt gospođe Milliner je prva u tri godine.

THE GUARDIAN, 9. OKTOBAR 1981.

PROLOG — RHABDOVIRUS

Prodirući u živu ćeliju stranog tela, virus njenu sadržinu zamenjuje svojom i pretvara je u fabriku za proizvodnju novih virusa. Promene koje na taj način izaziva u životnoj sredini ćelije neuporedivo su dublje i dramatičnije nego što se čovek srne nadati ikad da postigne u svojoj.

Virus je najsavršenije stvorenje u kosmosu. Njegova biološka organizacija nije ništa drugo nego mašina za proizvodnju života u njegovom najčistijem smislu. Virus je vrhunac prirodne stvaralačke evolucije.

Vrhunac veštačke je — inteligentan virus. Tvorevina koja ima formu čoveka a prirodu virusa, vitalnost virusa i inteligenciju čoveka.

Simbioza virusa lišenog besciljnosti i čoveka oslobođenog ograničenja vladala bi prirodom, kojoj oboje služe samo kao đubrivo.

PROFESOR DR FREDERICK LIEBERMAN

Kad je u VIII pevanju Ilijade, kroz usta Ahejca Teukra, Homer opisao Trojanca Hektora kao Kion lisitir (κύων λυσσητήρ) ili »besnog psa«, čovek za Njega još nije znao. Kad ga je, godine 1962, pod elektronskim mikroskopom prvi put ugledao, imao je oblik metka, izdubljenog u podnožju, ispupčenog pri vrhu. Merio je 180 milimikrona po dužini, 75 u prečniku. Bio je trista miliona puta manji od životinje u kojoj se rodio, šezdeset miliona puta manji od čoveka koga će ubijati.

Živeo je u kosmosu koji se zvao Neuron i bio pet hiljada puta veći od Njega. Sve što živi, uostalom, bilo je od Njega veće. Ali ga ova nepravda nije brinula. Jer bio je jači od svega što je živelo.

Bio je Čudo prirode, čije je poreklo obavijeno misterijom, kao i poreklo svih čuda. Ali mu je delo bilo iznad sumnje i izvan nade. Pustošio je svoju rodnu sredinu s podmuklom, svirepom, bolesnom bezobzirnošću, s kojom čovek zloupotrebljava i razara svoju. Bio je ubitačno crno sunce svog kosmosa, zapaljeno da bude sunce i svih ostalih.

Dok ih je progonio, čovek je Njegove pretke krio pod nevinim imenom helične ribonukleoproteinske kiseline u lipoproteinskoj membrani i glikoproteinskom plastu.

Za Njega u tom ratu nije bilo bojazni. Došao je na svet s drugim omotačem koji još nije imao ime, ali kad ga dobije, znaće se da je neprobojan i neuništiv.

Jer, bio je MUTANT, prvi u svom soju.

Iako sam, nije se usamljenim osećao. Imao je usađen instinkt Velikog broja. Za dvadeset četiri ljudska časa bilo bi Njegovih predaka 6 000, za devedeset šest sati 200 000, za dve nedelje — 20 000 000. Takvih kao On, za dvadeset četiri ljudska časa biće 40 000 000. Njegovim razmnožavanjem carevala je progresija koja se gubila u neizračunljivoj beskonačnosti. On će tada biti već ko zna gde. Putovaće kroz mikrokosmos kao što čovek putuje kroz makrokosmos. Lutanja će ga voditi kroz mesta s tajanstvenim imenima, kao što su za čoveka današnjice gorje Hindukuš, pustinja Karakum, prašume Amazona, i kao što bi, da mu je trajanje obezbeđeno, za čoveka sutrašnjice bile magline Andromede, sazvežđe Aldebarana, zvezda Proxima Centauri. Njegove kosmičke luke biće Nervus sciaticus, Amonov rog, Cerebellum, Hyppocampus, salivarna glandula. Njegov transgalaktički put — Kičmena moždina. Njegov cilj — Mozak.

Svuda gde bude prolazio, svetovi će se preobražavati u kataklizmi strasnijoj od svakog zemljotresa koji je još od Postanja pogodio Planetu.

Svuda gde bude prolazio predavače strah, mržnju, bes onima koji budu imali nesreću da od Njegovog dodira odmah ne polude. Poludelima će predati saznanje u čiju prirodu niko nikad neće moći da pronikne.

Opet će biti ono za šta je stvoren i što mu je oholi uzurpator prirode — Čovek, na kratko osporio: najopasniji, najmoćniji, najnemilosrdniji stvor u

Vaseljeni, nedokučivoj uniji svetova, kojoj je pripadao i Njegov Neuron. Rođen da umre tek kad ostane sam, kad ne bude više smrti od koje bi mogao živeti.

Ovoga puta čovek mu se ne može odupreti. Mogao bi to jedino Aresteus, sin Boga Apolona, ali se u stare bogove više ne veruje.

Zato je mirno krenuo da ispuni sudbinu — da mori i umre.

STADIJUM PRVI - INKUBACIJA

Zvijer koju si vidjeo, bješe i nije, i izići će iz bezdana i otići u propast; i udiviće se koji žive na zemlji, kojima imena još ni napisana nijesu u knjizi života od postanja svijeta, kad vide zvijer, koja bješe, i nije, i doći će opet.

OTKROVENJE JOVANOVO 17,8

Bio je prvi Sabbath u suvom, vrelom tamuzu (julu) jedne godine od Stvaranja sveta, po jevrejskom kalendaru, neke druge po Hedžiri ili muslimanskom računanju, sasvim treće za hrišćane, ko zna koje od Satanailovog pada za sve što u boga ne veruju, a nijedne za srećnike za koje vreme više nije postojalo.

Mesto se nalazilo u Ezdraelonskoj ravnici, ova u biblijskoj Samariji, a ona u današnjem Izraelu. Senčilo ga je brdo Har — Carmel, mimoilazila reka Quishron. Zvalo se Teli el-Metusallim, na jeziku domorodaca Harmagedon, ali su ga svi znali pod drevnim imenom — Meggido.

Pun mesec je zario ruine slavnog grada, iz koga više nije dopirao žamor trgovačke čaršije, lenji marš izrailjskih ratnika, ni njisak četiri hiljade Solomonovih atova. Jedini šum dolazio je s bistrog neba i poticao od aviona EI-Ala, na letu iz Tel-Aviva za Rim, čija se rubinska kontrolna lampa mrsila u žutoj paučini mediteranskih zvezda.

Ništa se nije pomeralo, kao da je omađijano. Ništa osim Senke.

Senka je bila siva i amorfna. Ni na što poznato nije sećala. Difuzna svetlost praskozorja nije bila kadra da od nje obrazuje čvrst lik. Iskrsla je iz zemlje i bez šuma se, kao mračna, primitivno bojena slika noći koja plovi kroz vodu, upila u ruševine jugozapadnog bedema Solomonove tvrđave.

Na istoku je blistala Zornjača — Lucipheros ili Lučonoša, zvezda koja pada. Nestaće na zapadu, iznad mesta koje je imalo njen oblik, zrakasti lik zvezde.

Senka je elastično klizila krševitim tlom što se u grubim kamenitim zamasima spuštalo prema dolini. Iza nje zemlja je dobijala devičansku boju inja. Sa maslina, sikomora, palmi visilo je kruto lišće u tankim kristalnim opnama. Stene su postajale glatke i klizave kao da su podignute s dna mora. Predeo je gubio žutosmeđu toplinu i preobražavao se u ledenu pustoš nekog nestvarnog Severa. U jeku leta Meggido je stezao arktički mraz.

U podnožju brda, odakle se nekad otrovno isparavala Ezdraelonska močvara, a sada se mreškale oranice, još uvek netaknute tajanstvenom zimom, Senka je stala.

Ako je imala telo, moralo je ono podići glavu, jer je tim naglim pokretom avetinjski neodređen lik pretvorila u nešto što je ličilo na moćnu životinju.

Mirovala je na mestu, odakle se pod bledećim mesecom nazirao visoki zid kibuca »Sharonska ruža«, podignut posle poslednjeg rata sa Sirijom. Iz kibuca je, poput bolesne uspomene, dopirao oštar, agresivan miris ljudi.

I Senka je, uzimajući oblik vuka ili psa, s čije se čeljusti cedi pena, pošla prema njemu.

STADIJUM DRUGI — PRODROMA

Rabies is a killer.
One selfish act of animal smuggling could
bring rabies permanently into this country.
There is no cure for rabies.
The symptoms are very painful and distresing.
The disease affects both animals and people.
Rabies is now widespread in Europe and is
getting closer to our shores.
Please help to keep rabies out of Britain.

POSTER. CENTRAL OFFICE OF INFORMATION.
MINISTRY OF AGRICULTURE, FISHERIES AND FOOD.
LONDON. 1976.

Besnilo ubija!
Prokrijumčarena životinja zauvek može uneti
besnilo u ovu zemlju.
Od besnila nema leka.
Simptomi su vrlo bolni i potresni.
Bolest napada i životinje i ljude.
Besnilo hara Evropom i sve je bliže našim obalama.
Pomozite da Britaniju sačuvamo od besnila.

PLAKAT. CENTRALNA SLUŽBA INFORMACIJA.
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, RIBARSTVA I
ISHRANE. LONDON, 1976.

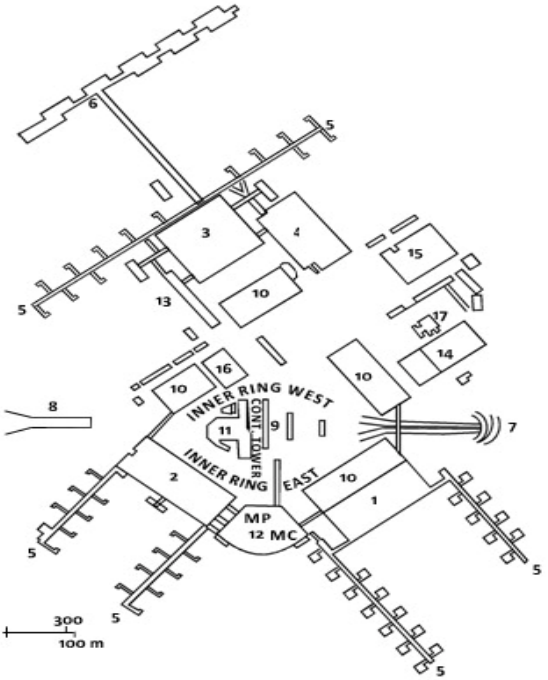

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

Central Terminal Area, skica br. 1.
Legenda: 1) Terminal 1. 2) Terminal 2. 3) Terminal 3 (odlazak). 4) Terminal 3 (dolazak).5) Dokovi sva tri terminala. 6) Dok za Jumbo-jetove. 7) Glavni tunel za CTA. 8) Teretni tunel. 9) Autobuska stanica i ulaz u metro stanice Heathrow Central. 10) Parkiralište. 11) Kontrolni toranj. 12) Oueen's building. 13) Južni administrativni kompleks. 14) D'AIbiack House. 15) Vazdušna pošta. 16) Toplana. 17) Stanica za hlađenje. 18) Kapela St. George. T — tranzit terminala 2. MC — Medicinski centar. MP — stanica Metropolitan policije.

1

Šest elektronskih satova stanice podzemne železnice Heathrow Central na Piccadilly liniji za londonski aerodrom složno je pokazivalo 07 15 časova, kad je voz iz pravca Hatton Crossa, potmulo tutnjeći, izbio iz istočnog tunela, da bi se zaustavio ispred zapadnog, odakle je slepi, tamom umotan kolosek vodio do kraja pruge.

Automatska vrata neonom osvetljenih vagona s treskom su se rastvorila i iz njih su, kao iz blistavih čaura neke čarobne, mašinske forme rađanja, provalili putnici s neobuzdanošću robijaša neočekivano puštenih na slobodu. Rastrojeni uzorci nomadskog čovečanstva sviju polova, rasa, izgleda i uzrasta, ujedinjeni putnom groznicom, povijeni pod teretom prtljaga, lunatično su se komešali peronom i sudarali s ljudima spokojnijeg držanja iza kojih su ostala iskušenja leta ili uzbuđenja rastanka. Ovi su bez žurbe ulazili u prazan voz spreman da ih vrati u London. Oni prvi nestrpljivo su se upućivali ka pokretnim stepenicama i ubrzo zauvek nestajali s pogleda koščatog sveštenika, jedine osobe koja se oduprla opštoj kinetici i ostala da sedi na iscepanom sedištu vagona za pušače. Kompozicija na levom koloseku zatvorila je vrata i iščezla tunelom u smeru Hatton Crossa. U njegovu, na desnom, ušlo je nekoliko zakasnelih putnika. Tek tada je sveštenik ustao i stupio na peron.

A zatim je posrnuo. Putna Pan-Am torba zaplela mu se oko nogu. Opsovao je pre nego što se uspravio, savladao i pogledao unaokolo. Moraće, mislio je, pripaziti na jezičinu. U svemu ostalom držeći ekumenski korak s vremenom u pogledu jezika Crkva se još ustručavala da psovku prizna kao najefikasniji način sporazumevanja među ljudima.

Imao je oko četrdeset godina, nervozno, pokretljivo lice, čiju je oštrinu ublažavala bronzana put, svetlosmeđu kosu i visoko, mršavo telo u ponoru preširokog odela. O ramenu mu je visila plava putna Pan-Am torba. U ruci je držao brevijar od crne kože s ugraviranim zlatnim krstom.

I njegov voz je zatvorio vrata, a zatim nestao prema Hatton Crossu. Osvrnuo se — stanica je prazna. Obišao je pokretne stepenice da peron osmotri i s druge strane. Ni duž levog koloseka nema nikog. Nije se iznenadio. Računao je na tu olakšicu. Ukoliko, naravno, ne postoji negde neka zamka. Osmatračnica s koje se stanica krišom kontroliše. Nije verovao da se dotle dospelo. Jednog dana će i ovde instalirati teleuređaje, magične špijunske oči, kao po robnim kućama i bankama. Ali tek posto se nešto ozbiljno dogodi. Nipošto pre, nikako — na vreme. U Britaniji se niko nikad ne žuri. U Britaniji se načelno sve događa sa sto godina zadocnjenja, rekao je Heinrich Heine, Nemac — što je objašnjavalo nestrpljivost primedbe. Većinom nepodnošljiva, sad mu je sporost Administracije išla naruku. Bio je zadovoljan — zaista je sam. Znao je da samoća neće dugo trajati, ali je ponovo hteo da proveri koliko uopšte ume da traje.

Posle 59 sekundi prva se grupa putnika — Afrikanaca u plemenskim nošnjama — larmajući spustila

pokretnim stepenicama. Ubrzo su naišli i drugi. A odmah potom voz iz Hatton Crossa. Podzemna katakomba metroa ponovo se ispunila šumovima džungle, koju su optimisti zvali civilizacijom.

Sveštenik s Pan-Am torbom je o tome u mislima napravio zabelešku, izbegavajući da je na prometnom mestu unosi u brevijar, odmah ispod upisanog podatka da preko nedelje najraniji voz za London napušta Heathrow Central u 05 07, a na njega stiže u 05 45, da najkasniji odlazi u 23 50, a dolazi u 01 21, ali da frekvencija vozova unutar graničnih vremena zavisi od doba dana: jutrom i u večernjim časovima vozovi idu svaka 4 minuta, preko dana 3,30 do 6,30, a uveče, u neopterećenim vremenima, čak i svakih 7,30 minuta.

Ne obazirući se na metež, napravio je nekoliko krugova po peronu, razvučenom između dva paralelna koloseka. Prokontrolisao je položaj pokretnih stepenica, smeštenih u dva masivna potporna stuba. Druga dva su, duboko usečena u istočni i zapadni zid stanice, iza gusto jodiziranih stakala, skrivala spremišta i kancelarije, čiju namenu ni pri ranijim obilascima nije shvatio. S obe strane pravougaonog perona, četverostruke brazde šina iščezavale su u neprozirnoj tmini tunela. Ali je sama stanica đavolski dobro osvetljena. Suviše za ono što je on imao na umu. Pitao se da li je ovako rasipnički iluminirana i od 01 21 do 05 07 kad metro ne radi. I da li je deo posla trebalo obaviti sinoć.

Peron se još jednom ispraznio. Sveštenik s Pan-Am torbom još jednom je proverio činjenicu da je na svaka 4 minuta ujutru — vreme se tokom dana menjalo — Heathrow Central tokom varijabilnog broja sekundi pust. Ovaj put broj nije prešao 40. U četrdesetoj sekundi ugledao je gracilne listove stjuardese Air-

Francea, koja je pokretnim stepenicama mrzovoljno spuštala svoju posmrtnu masku.

Vreme u kome je Heathrow Central pust iznosilo je najpre 59 sekundi. Potom 40. Pri trećoj probi biće verovatno još tanje. Skupljalo se kao šagrinska koža. I nije preterano pitanje da li će na četvrtom merenju od njega išta ostati. Naročito da li će ga uopšte biti kad je potrebno. Kastor je, srećom, iskusan momak. Snaći će se nekako. Posle svega što je on, Poluks, od njega napravio, snalažljivost u neočekivanim situacijama se logički podrazumeva. Samo, u ovom poslu veština ne počiva u tome da se čovek logički odupre neočekivanostima, već da ih logičkim predviđanjem eliminiše.

Nipošto nije smeo aerodrom obilaziti samo danju. I noću je valjalo dolaziti. Noću je, uostalom, ovde mirnije. Letovi su kastrirani Noise Abatement Actom — zakonskim čedom zabrane da se nadleće kraljevski dvorac Windsor — putnika je malo, a mere obezbeđenja uspavane. Ali onaj kome je to cilj, stvari bolje zapaža. Misli čistije, logičnije. Kao na tamnom fiksativu, sitnice, u dnevnom haosu izgubljene, postaju uočljive. Shvatio bi na vreme nepouzdanost svake kalkulacije. S druge strane, računati se mora u uslovima u kojima će se »Operacija Dioskuri« odvijati. Inače ničemu ne služe.

Bila je nadahnuta dalekovidnost što je Kastora i drugove obukao u odeću protestantskih sveštenika. Sastojeći se zvanično od tamnog civilnog odela s belim kolirom, a u praksi se svodeći na kolir ispod koga je čovek smeo nositi vreću ako mu se prohte i ona nije pretila neprilikama. Priznavao je, doduše, da je maskarada operetska, ali je u preoblačenju ljudi Rata

i Haosa u ljude Mira i Poretka bilo izvesne utešne ironije.

Na zidu iznad koloseka zalepljena je višemetarska plakata. Iz crne podloge, nalik svemiru inficiranom zlaćanim ospama zvezda, rađala se — takođe zlatna — maglina, ispunjena uskovitlanim amblemima robne kuće Harrods. Ispod komercijalne kosmičke vizije pisalo je krupnim slovima:

WHERE THE FUTURE BEGINS! (Gde budućnost počinje!)

Prilično ambiciozna reklama, mislio je. Kao da je njen tvorac posedovao magijsku moć da razveje neizvesnost, koja je poput oblaka kondenzovanog od svih mogućnosti, skrivala od ljudi što će s njima biti sutra. Uobraženi dizajner omašio je tek u zadnjoj reči. Da je uistinu vidovit, reklama bi glasila:

WHERE THE FUTURE ENDS! (Gde budućnost svršava!)

A tamo, na susednom plakatu, gde je pisalo »WELCOME! YOU'RE IN LINE FOR YOUR HOTEL!«, (Dobrodošli! Vi idete prema svom hotelu!) stajalo bi »WELCOME! YOU'RE IN LINE FOR YOUR GRAVE!« (Dobrodošli! Vi idete prema svom grobu!)

U monotonom kretanju stepenice su zujale kao da je pod njima uključena tempirana bomba. Gradilački mehanizam je imao rušilački zvuk. Kao i sve ljudskom rukom napravljeno, rekao bi Kastor. Voleo je, naime, da bombe pozlaćuje filozofijom, koju je formulisao bombama. Krug je bio savršen. Ima, međutim, u janusovskoj dvoličnosti ljudskih rukotvorina opako

vidovite poruge. Ispod metalnog stepeništa, čija dužina izgleda neiscrpna — večna poput zla, patnje, nepravde — nema, naravno, ničeg. Još nema. Ali — biće. Ispod celog aerodroma. Prokletog spomenika čovekove izdaje, Materoubistva, koje se još od zlatnih vremena grčkih bogova nikome nije opraštalo. Majka priroda, govorio je Kastor, stvorila nas je da je usavršavamo. Umesto toga, ubijamo je. Platićemo. U redu, mislio je, samo će »ponižena i uvređena« priroda morati da se strpi. Aerodrom će danas stradati uzgred. Nisu ovde da se spore s promašenom civilizacijom, nego s promašenom politikom koja je omogućuje. Čovek se ne bori s rupom iskopanom na pogrešnom mestu, nego s budalama koje su je iskopale. Rupu jednostavno zatrpava. On lično, uostalom, i nije baš tako lud za prirodom. Intimno drži da nešto manje prirode, osobito u obliku divljih instinkata, upadljivih kod nižih mesoždera i viših bankarskih činovnika, čovečanstvu ne bi škodilo. Ali Kastor mu treba. Kastor obavlja poslove za koje kastriran građanski mozak nije sposoban.

Pokretne stepenice su ga kratkim mekim zamahom podigle na gornji nivo stanice. Našao se u prostranom mermernom foajeu, odakle su pešački prolazi vodili na putničke terminale. Pročitao je negde da Central Terminal Area obuhvata 158 jutara, a Heathrow aerodrom, uokviren perimetarskim putem u dužini od 9,3 milje, s pomoćnim zgradama, hangarima, radionicama, stovarištima i pistama, 2 819 jutara. Mastodontska veličina aeronautičkog feuda u najvećoj je meri sarađivala s njegovim planovima. Neko vreme, doduše, nosio se mišlju da za diverziju izabere prekookeanski brod. Ali, ma koliko veliki, brod ne

dopušta slobodu akcije kakvu Kastor ima na aerodromu. Zacelo su na turističkoj krstarici pojedini prostori pristupačniji nego na aerodromu, koji je strože čuvan, no, s druge strane, kontrola srazmerno male lađe neuporedivo je lakša. Okolnost da na Heathrowu, tokom letnje sezone i najživljeg saobraćaja, koegzistira dnevno više od 200 000 putnika s pratiocima i skoro 60 000 nameštenika, ukupno, dakle, oko 260 000 ljudi, svaki je nadzor činila nedovoljnim.

I najposle, državne delegacije danas lete. Svima se svuda žuri. Čak su i vozovi, koji su zamenili diplomatske mazge, postali prespori za opštu trku u što bržem nesporazumevanju. Visoku sovjetsku državnu delegaciju ispratiće iz Londona visoki predstavnici vlade Njenog Veličanstva s aerodroma Heathrow. Čekati Ruse s bombama u potpalublju prekomorskog linijaša za Murmansk, ne bi imalo ni logične, ni revolucionarne svrhe.

Predao je na rampi kartu i ležernim hodom krenuo kroz prostrani foaje. Bio je ponižavajuće svestan da imitira Kastorov profesionalni mir. Tešila ga je činjenica da time samo uzima što mu je dao. Kastor je njegovo delo. Zamislio ga je kakav jeste, takvim stvorio. Oseća, međutim, da među njima funkcioniše stvaralački reciprocitet, onaj između pisca i njegovog junaka. Kastor je, naime, počeo oblikovati njega, Poluksa. Delo se s tvorcem izmešalo u neobičan amalgam u kome se jedva znalo ko je šta.

S preciznošću kamere njegove su, na izgled nezainteresovane, oči po ko zna koji put snimale arhitektonske detalje stanice, pojedinosti unutrašnjeg rasporeda, komunikacije i rastojanja između njih, svaki pa i najbeznačajniji fakat konfuznog života koji se ovde

vodio. Da je praćen, videlo bi se kako se ispred dizala za nadzemnu autobusku stanicu Heathrowa duže zadržava, ali ni po čemu zaključilo zašto to čini. Izgubljen bi zatim bio u metežu putnika i ponovo uočen preko puta lanca visećih telefona, pod staklenim kupolama, nalik na uvećane svemirske šlemove.

U očekivanju da se kazaljke njegovog ručnog sata poklope s »0« vremenom, ugovorenim za početak »Operacije Dioskuri«, sedeo je u niskoj naslonjači i iz beležnice u omotu od brevijara čitao odlomke Dnevnika:

„… Kastor je protiv predloga da se operacija na Heathrowu kodira imenom Dioskura, kao što se branio od ilegalnog nadimka Kastor. Podsećao ga je na Castor ricinusovo ulje koje je pio u detinjstvu (buržujskom, dakako, jer sirotinju je od probavnih neprilika štitila glad). Moje, Poluks, ličilo mu je na firmu za proizvodnju sijalica. Nešto poput Osrama. Popustio je najzad. Bila su to mrtva imena, kojima ćemo tek mi udahnuti značenje. S Dioskurima je stvar stajala drukčije. Dioskuri su ujedinjavali Kastora i Poluksa u događaj, koji je već imao neki smisao. Kao da se bojao da uzurpacijom imena magijskim putem ne nasledi i sudbinu prvobitnih nosilaca, iako o njoj ništa nije znao (kao ni o mnogo čemu drugom, uostalom). Zahtevao je da mu se kaže 'ko su, zapravo, ti momci?' Na vest da su sinovi boga Zevsa, nije imao primedbe. Nisam je ni očekivao. Revolucionari su ubeđeni u izravno srodstvo s najvišim Nužnostima koje vladaju istorijom. Da su, kao prirodno utelotvorenje kosmičkih zakona napretka, u neku ruku, bogovi — i sami. Samoobogotvorenje, uostalom, neophodan je predu-

slov ispravnog funkcionisanja svake prevratničke mašinerije. Bez njega se jednostavno ne bi mogle preduzimati sve one uzvišene misije, koje se na jeziku građanskih smrtnika zovu svinjarijama. Obavestio sam ga, takođe, da su Dioskuri smatrani zaštitnicima putnika, što mu se, s obzirom na ono što smo spremali Rusima na Heathrowu, činilo 'prokleto dobrom šalom'. Naročito ga je obradovalo predanje da su za svoje vrline braća nagrađena besmrtnošću i privilegijom da s neba sijaju kao zvezde. Ne znam da li bi ostao pri optimizmu ako bi čuo da je Kastor, pre selidbe u astronomiju, morao umreti prilično neudobnom smrću. U međuvremenu su i ostali članovi grupe dobili imena. Izabrao sam ih među onima koja su sa Dioskurima stajala u mitološkoj vezi. Dvojica muškaraca postali su Paris i Menelaj tri devojke — Helena, Leda, Klitemnestra, ali smo je zvali Mnestra…"

„… Rusko-britanski razgovori trajali su tri nedelje, i da većina londonskih listova nije u jednom od endemskih štrajkova, Fleet Street bi ih označio 'izvanredno plodnim'.'U svakom slučaju, najuspešnijim posle Münchena', dodavali su ekscentrici, usamljeni u močvari otužne miroljubivosti u koju je potonulo britansko javno mnenje. Za svečanu priliku BBC je odbacio domaću diplomatsku dvosmislenost i, galantno usvajajući sovjetsku pankosmičku retoriku, pregovore nazvao 'istorijskim'. Za Kastora oni su bili sraman konkubinat eksploatatorskog kapitalizma i eksploatatorskog pseudosocijalizma, još jedna imperijalistička velezavera sračunata na obmanjivanje širokih narodnih masa'. Imperijalisti će se, međutim,

prevariti. Obmanuti će biti oni. Napad na sovjetsku delegaciju razoriće sporazum pre nego što i jedan njegov paragraf bude na neki drugi, finiji način prekršen. Međunarodnim odnosima razbesneće se ponovo ledeni vetrovi. Nastaće Haos. A iz Haosa se rađaju zvezde…“

Ispod odlomka mogao je da vidi sheme iscrtane pri ranijem obilasku aerodroma. Prva je predstavljala grub crtež CTA — Central Terminal Area. Druga — donji nivo metroa na stanici Heathrow Central. Gornji nije imao potrebe da crta. Na šalteru za informacije uzeo je brošuru Heathrow Airport Station and Pedestrian Subways, izdanje British Airports Authority, s iscrpnim planom metroa i crnim siluetama golubova u letu kroz žuti vazduh papirnih korica. Iz jednostavne skice proizlazilo je da se stanica prostire u podzemlju ispod prilazne putne mreže, između terminala 2, Queen’s buildinga, divovskih na spratove podignutih parkinga iza autobuske stanice i kontrolnog tornja, i da je automatskim stazama niz tri koridora povezana s tri putnička terminala.

Čitao je:

„… Sada je 06 00 časova. Za petnaest minuta polazim. Ne osećam ništa. U svakom slučaju ništa od emocija koje se pripisuju teroristima. Nema uzbuđenja. Ni straha. Ali ni radosti. Možda tek olakšanja. Osećam se kao pisac završne glave knjige čiji je siže definisan. Ako sam negde pogrešio, greška se ne može ispraviti. Kastor je s Dioskurima na putu za Heathrow. Natrag se ne može. Sveštenička odeća, na primer, greška je. Na izgled tehnička, u stvari promašaj imaginacije. Trebalo je znati da onog kome ne pripada

čini smešnim u vlastitim očima. A samoporuga je razorna. Demobilizira odlučnost. Opadanje odlučnosti vodi dekoncentraciji, ova neuspehu. Pošto lično ne učestvujem u akciji, greška nije fatalna. Beležim je da bih je u budućnosti izbegao. U 07 15 biću u foajeu stanice Heathrow Central, u 07 45 na terminalu, gde će me čekati Helena u odeći kaluđerice s avionskim kartama za let SK514 SAS-a za Oslo. Rusi se očekuju oko 09 00. Zbog renoviranja protokolarnih VIP prostorija u južnoj teretnoj zoni aerodroma, ispraćaj će se obaviti u salonima tranzita na terminalu 2. Kastor s drugovima već će biti na mestu. Akcija će otpočeti u 09 50 i trajati deset minuta. U 10 00 sve mora biti gotovo. U 10 00, takođe, ja ću s Helen biti na putu 1 za Skandinaviju. Ova faza 'Dioskura' nema koda. Za nju niko ne zna. Čak ni Helen. Ona misli da je to naša ruta za povlačenje, da Kastor s drugovima ima svoju. Nema je, Helen. Zar mit nije izričit? Da bi postao besmrtan, Kastor mora umreti u borbi. Od sudbine povlačenja nema, Helen. Da bi neko postao zvezda na nebu, dobro treba da zagrize zemlju. Da li mi je žao Kastora? Osobno — pomalo. (Ali budući da kod nas 'osobno' nema nikakvog značaja, da važi jedino 'opšte', ne žalim ga, u stvari, nimalo.) Samo, Kastora je oduvek dovoljno. Kastori su potrošni. U manjku smo s Poluksima. Primećuješ li da o njemu govorim u perfektu? Neka mu ta omaška, koju će ispraviti kad umre, bude epitaf. Jer, on će umreti, Helen. Duguje to sebi i svom nadimku. Neće rizikovati da kukavičkom predajom ostane bez mesta na nebu. Što se mene tiče, ja ne bih na nebo. Ostaću na zemlji koliko mogu. Za godinu-dve poslaću među zvezde drugog Kastora. I taj će svetleti na nas svojim večnim

sjajem. Neću mu zavideti. Nikome ne zavidim. Neko mora dole da ostane. Neko mora đubre da skuplja…“

Sklopio je brevijar. Mogao je pasti u oči Aerodromskoj bezbednosti ili nekom putniku s histeričnom maštom. Ali se Dnevnika, uprkos opasnosti, nije odrekao. On mu je pomagao da bolje shvati vlastite ciljeve. Pogledao je na sat — bilo je 07 35 — i zapalio cigaretu. Nekad je pušio aromatični St. Moritz. Otkako je s ovim Kastorom — jer taj, niti je prvi, niti poslednji — iz solidarnosti puši Caporal. Da zavija duvan nije pristajao. Svaka solidarnost ima granice. Ma koliko svog psa voleo, iz solidarnosti s njim čovek ne grize kosti. Osenčeni nikotinom, prsti su mu podrhtavali kao da ih prožimaju minijaturni elektrošokovi. S tim njegovim živcima oduvek je kilavo. Pretanki su za imaginaciju koju moraju podupirati. Srećom, nervi ga muče samo dok skuplja podatke, komponuje plan. Kad »priču« definiše i odabere način na koji će je izvesti, rastrojstva nestaje. Bolesnu kolebljivost zamenjuje hladna sabranost. Ali tako je, mislio je, sa svakom umetnošću, sa svakom veštinom.

U početnoj fazi »Operacije Dioskuri«, povezanost putničkih terminala biće Kastoru od nesumnjive pomoći. Kasnije će sve prolaze blokirati. Policija će, zbog lakšeg nadzora, aerodrom izdeliti na karantinski izolovane segmente. Iz jednog u drugi prelaziće se uz naročitu dozvolu. Prevencija će se, međutim, po starom dobrom engleskom običaju preduzeti tek pošto se stvar dogodi. A dok se događa, panika će onemogućiti svaku pametnu organizaciju. Radiodirigovani eksplozivi u holu terminala 2 isteraće putnike na plato iznad zemlje ili ih saterati u metro pod zemlju, gde će

ih sačekati druge bombe. U haosu, koji dugo niko neće moći da smiri, Kastor će se probiti do Rusa. Ostalo je stvar mita.

Žuta, golubijim jatom islikana, brošura BAA uslužno ga je obaveštavala da su hodne razdaljine u sva tri koridora različite. Putnik što je s terminala 1 odlazio, imao je odgovarajućim podzemnim prolazom do gornjeg nivoa metroa da pređe 205 jardi. U dolasku, međutim, samo 188. Onaj za terminal 2, u dolasku i povratku — 167. Putnik terminala 3 za odlazni hol svega 252; za dolazni hol i svih 410 jardi. Brojke, srećom, ne treba proveravati. Ako je imao zamerke na istinoljubivost administracije u ozbiljnim stvarima, njena je statistička akuratnost u trivijalnim izvan sumnje. Ali vremena nužna da se rastojanja pređu morao je sam izračunati. Vreme iz brošure je ono letovanja, poslovnih putovanja, turističkih izleta, medenih meseca — vreme života. Njegovo i Kastorovo, vreme je — umiranja. Bilo je nužno izračunati koliko ono iznosi ako se trči. Besomučan trk biće danas normalan tempo kretanja na Heathrowu. Miran hod, u najgorem slučaju civilizovana, uviđavna žurba, još do malopre normalni, s prvom sekundom »Dioskura« postaće rizik, na koji će se malo ko odvažiti. Ako sve protekne kao što zamišlja, mnogo toga neće biti onako kako su informativni bilteni Public Relation Officea BAA slikali svakodnevni život na »najvećoj vazdušnoj raskrsnici sveta«.

Dobro je, mislio je, što renoviranje VIP prostorija primorava domaćine da Ruse prate iz salona terminala 2. Vreme potrebno da se iz njegovog hola stigne do metroa ili nadzemnih perona ovde je najkraće. Najmanje ima izgleda da se policija snađe pre nego što

Kastor s Rusima svrši. Povrh svega, terminal 2 je internacionalan. Većina stranaca računa da engleski, ako baš zatreba, mogu naučiti i u Londonu. Jezičke poteškoće otežaće zavođenje reda, do čega ne bi došlo da se Rusi prate s terminala za domaći saobraćaj.

Koračao je preko mermernog predvorja stanice odakle se, nalik aerodinamičnoj cevi, otvarao prolaz za terminal 2. Pre nego što je stupio na pokretnu stazu, pogled mu je pao na mlečnobelo staklo sa svetlećom reklamom British Airwaysa:

WE'LL TAKE MORE CARE OF YOU! (Mi ćemo se više brinuti za vas!)

To je istina, mislio je. Jedino što će tu brigu, bar danas, umesto BA, povesti — on. Stajao je na pokretnoj traci, dok su mu pored lica bešumno klizile siluete keramičkog goluba u letu zidom. Tamo gde je na stazu stupio, golub je uzleteo, raširenih krila leteće dok se bude vozio, a potom sleteti kad stupi na čvrsto tlo. Dobro se sećao skulptorske iluzije. Kad god je na terminal 2 dolazio, s negodovanjem je posmatrao »let« ptice, koja je, ma šta u slobodi značila, u kamenu zarobljena, predstavljala samo pobeđenu prirodu. Ovog puta to se nije desilo. Video je goluba kako »uzleće«, a potom je ptica iščezla u bolesnoj fantazmi, koja je ispunila tunel slikama avetinjske kataklizme. Čuo je najpre potmuli eho aerodromske dobrodošlice, uređene prema ominoznom načelu vlastite igre reči:

WELCOME! WELCOME WHERE THE FUTURE ENDS! (Dobrodošli gde prestaje budućnost!)

YOU'RE IN LINE FOR YOUR GRAVE! (Vi idete prema svom grobu!) I'LL TAKE CARE OF YOU! (Ja ću se pobrinuti za vas!)

Eho nestaje u erupciji sablasnih silueta, koje u masovnom naletu naseljavaju koridor bešumnim stampedom.U daljini, gde se oštra linija podzemnog prolaza u laktu lomi da stigne do pokretnih stepenica, odjekuje prigušena tutnjava i seva odsjaj vatre. Sve se odvija u smolastoj maglini, nestvarnoj vodi gde su pokreti spori i bezvučni. U somnambuloj mori, u kojoj bekstvo ne uspeva, senke grabe prema njemu, ostajući u mestu ukopane, grčevito se opirući pokretnoj stazi koja ih neumoljivo vraća terminalu i smrti. Lica im ne razaznaje. Naslućuje da su još ljudska, da životinjsko na njima potiče od nekog neizmernog, praelementarnog straha.

Prizor ga je naterao da uzmakne. Gotovo je oborio putnika iza sebe. Glasno je opsovao, zanoseći se u stranu. Ispustio je brevijar i rukom se uhvatio za zaštitnu ogradu. Traka je monotono gmizala ka izlazu iz tunela.

»Um Gottes Willen, was tun Sie?!« Šta radite, čoveče?

Putnik s kojim se sudario bio je ranih tridesetih. Imao je plavu ispeglanu kosu manekena, prozračan ten na konjastom, izbrijanom licu i vodenomodre oči pod naočarima s tankim pozlaćenim ramom. Bio je u belom kišnom mantilu, u ruci držao crn četvrtast neseser. Hteo je da usavrši protest, ali ga je pogled na kolir zaustavio. Upitao je s germanskim naglaskom.

»Je li vam dobro?«

»Naravno«, promrmljao je nestrpljivo i sagao se po brevijar, koji mu je izdajnički raskopljen putovao kraj nogu. Plavokosi putnik je bio brži. Podigao je brevijar i, ne sklapajući ga, pružio. Imao je ružne, izgrizene nokte.

»Hvala«, rekao je čovek s nadimkom Poluks i ugurao knjigu u spoljni džep Pan-Am torbe. Pitao se da li je kopilan video njen sadržaj, i ako jeste, šta je iz njega zaključio. Ništa, verovatno. Nije, naime, izgledao kao neko ko je ma iz čega kadar izvlačiti bistre zaključke. Ličio je na trgovačkog putnika, kome od izgleda zavisi hleb. E pa, mislio je pakosno, neće ga imati ako produži da cipele čisti i odozdo, a ne prestane gristi nokte. S gnušanjem je gledao izlaz koji se lagano približavao. Prema njemu klizili su putnici obična izgleda. Između pokretnih staza nekoliko Indusa pod turbanima guralo je kolica s prtljagom. Sve je opet rutinirano, poznato.

Bilo je 07 45 časova kad su se pred njim rastvorila staklena automatska vrata terminala 2. I tačno toliko kada je, još daleko od Heathrowa, Enrico Marcone, kapetan Boeinga 747 — AZ320 Alitalije na liniji Rim—London—New York, zbog iznenadne bolesti jedne putnice, zatražio dozvolu za prioritetno spuštanje, četvrt sata pre predviđenog vremena. O tome, naravno, ništa nije znao. Vest je pripadala tajnom životu internacionalnih aerodroma, o kome se tek ponekad ponešto saznavalo iz novina, dok su se prebrojavale žrtve i od crne kutije s konzerviranim glasovima mrtvaca tražio krivac za još jednu avionsku nesreću. A i da je znao, ne bi ga se ticala. Poluks, alias Daniel Leverquin, alias Patrick Cornell, imao je danas važnije brige. Imao je sastanak s jednim mitom.

Zastao je kao da nema poverenja u automatizam vrata, pa nestao u bučnom metežu ispred šaltera BA u prizemlju terminala 2.

Tamo gde je, prema aerodromskoj reklami, budućnost za putnike počinjala, a gde će se, prema njegovom scenariju, za mnoge i završiti.

2

Ni on nije znao za preuranjeno spuštanje aviona na liniji Rim—London—New York. Lažni sveštenik s lažnim brevijarom znao je bar zašto je na aerodromu, ma kako se o njegovim razlozima sudilo! Oronuli čovek, neodređenih godina, retke sive kose, neizbrijana posivela lica u mišjesurom jumble-sale tweedu, oslonjen na ogradu Roof Gardena — krovne bašte iznad Queen's buildinga, odakle se, uz cenu od 35 penija, posmatralo sletanje i uzletanje aviona, nije ni toliko znao. Ma kako mu nastrano i samom izgledalo, nije znao zašto je ovde, šta na Heathrowu uopšte traži.

Iz ptičje perspektive, pogled na Central Terminal Area, stegnutu višestrukim obručima zrakastih sletišta i uzletišta, bio je impresivan i zastrašujući. Prljavosivi teren, premrežen strelastim armiranobetonskim pistama za rulanje, sletanje i uzletanje, obrazovao je krajnjim parametrom, u dodiru s metalnim gusenicama hangara, stovarišta i radionica, heksagonalnu kristalnu formu, nalik dijamantu izbrušenom u obliku Davidove zvezde, čiji je šesti rog oštećen. Po ivicama i osama aerodroma, kao niz bulevare začaranog megalopolisa, mirovali su ili stenjući mileli blistavobeli čelični insekti, pre nego što sasvim zamru ili se urličući podignu u nebo, u susret suncu i drugim opnokrilcima što su se zujeći sa svih strana spuštali prema zemlji. S visine gledan, bio je to divovski mehanički osinjak, čiju organizaciju, kao ni onu košnice, neupućeni posmatrač

ne razume, premda zna da mora postojati, da pod njenim komandama, kroz bučni haos, po utvrđenim obrascima, funkcionišu sitni insekti servisnih vozila, i oni još sitniji, u čijim je bezobličnim radnim oklopima tek dogled otkrivao ljude.

Čovek sive kose nije ga imao. Za ono što mu pažnju privlači dogled ne treba. Od mašina koje su sletale ili uzletale, opsenjuje ga jedino orijaški Concorde. Predviđen da u 08 15 pođe na put za Washington, on se tek punio prtljagom. Tovar je dovožen iz terminala i kranovima slagan u trup aviona. Većini ljudi Concorde je ličio na pticu s ustremljenim kljunom. Nekima na srebrnu ajkulu. Njega nije podsećao ni na ribu, ni na pticu, ali ga nije ostavljao bez neugodnog osećanja da ga je negde, u nečemu već video. Gde, u čemu, nije znao. Nešto u tim njegovim noćnim morama, supstancija bez dovršena lika, čija je amorfna, promenljiva senka tek u nesigurnim pojedinostima obećavala buduće telo, to nešto, tajanstveno, zloslutno, opasno, podsećalo ga je na Concorde.

Samo, šta je to? Šta je, za ime Hrista, to?

Sinoć je, kao obično, legao bez ikakve ideje o tome kako će provesti dan. U njegovom životu nije bilo nužde za planovima. Svakodnevni, rutinski, čekali su ga ujutru gotovi. Imao je tek da ih se pridržava. Većinom mu to nije padalo teško, iako im najčešće nije razumevao smisao. Kao ni mnogim drugim postupcima ljudi oko sebe. Ali kad god je imao vlastitu ideju kako da izvesno vreme provede, ona se kosila s utvrđenim programom po kome se u Kući živelo. Njeno sprovođenje dovodilo ga je u neprilike. A to ga je redovno vraćalo mučnom pitanju da li s njim zaista nešto nije u redu, kako mu je ponekad prebacivano.

Srećom, i ne seća se kad se tako nešto poslednji put dogodilo. I da li se s t v a r n o dogodilo. S njegovim pamćenjem, naime, nije sve bilo u redu. Sećao se nečega, što prema drugima nipošto nije mogao doživeti, a zaboravljao nešto, što je, opet prema drugima, iskusio. Pamćenje mu je stvarno bilo bedno. Toliko je morao da prizna. Sve ostalo krilo se u tminu, o kojoj su, izgleda, svi znali više nego on. Sinoć, ležeći u krevetu, dok su se svuda po Kući gasile sijalice, kao da se hlade daleke zvezde, on nije znao šta će raditi danas. Najmanje da će na aerodromu posmatrati uzletanje Concordea. Uznemirujuća potreba da nekuda ode, nešto da preduzme — ni gde, ni šta nije mu bilo jasno — poslednjih dana i neodoljiva žudnja, praćena oštrim glavoboljama, da se lutalačkom instinktu što pre udovolji, javljala se, doduše, već nekoliko meseci. Još od prvog mutnog snoviđenja, kad se jedne turbulentne aprilske noći probudio u ledenoj rosi znoja, s kolebljivim sećanjem na san, ali i svešću da ga on poziva na putovanje čiji smisao ima tek da upozna.

Sinoć je sve bilo kao one aprilske noći. Jugozapadno nevreme dizalo je krovove duž korita Temze, prevrtalo automobile na putu za Cornwall i spaljivalo drveće po londonskim parkovima. Grmljavina ga i je probudila. Ugašeno nebo u četverougaonim ramovima viktorijanskih prozora, kao na uzastopnim kopijama Vaznesenja, sevalo je prozirnomodrim sjajem. Odrazi avetinjskih munja razbijali su se o prazne zidove sobe. Vazduh se punio elektricitetom, bridela je koža, pucketala dlaka u kosi. Sedeo je u krevetu, s kolenima pod bradom i dlanovima na licu, s koga se cedila samrtna vlaga. Najednom je jasno znao gde treba da ode. Još uvek ne i zašto, ali je bio ubeđen da će i to saznati čim

se nađe na pravom mestu. U protivnom, ni saznanje gde mora otići ne bi imalo smisla.

Do saznanja je došao samovoljnim slaganjem pojedinosti rasutih po svim njegovim snovima.

Opet je prolazio kroz mračan tunel, čiji su zidovi, svedeni u luk, imali oštrinu i hladnoću arktičkih kristala. Gazio je plitkom, zatim sve dubljom baruštinom žućkaste, zejtinjavomasne boje, po kojoj su plivale ljudske fekalije, prekrivene skramom od bledog inja. Bilo je sve hladnije. Izvor studeni se nalazio, očigledno, na dnu lavirinta, oko koga se skupljala gusta tama, nalik senci koja je izgubila oblik, pa ga sa svakim od njegovih koraka vraća. Ispuštajući ledeni vihor, Senka je čekala da joj vrati telo. Stajala je u svakom snu, uvek na istom mestu, u dnu tajanstvenog laguma, nikad ne dospevajući ni do forme, ni do imena.

Čekala je na njega i u snu iz koga ga je prenula sinoćnja oluja. Samo, sad je znao gde može da je nađe. Ukršteni obrisi svetlosnih putanja u vidu šestorostrano izbrušenog dragulja s odrubljenim šestim krakom — rendgenski snimak skeleta njegovih noćnih maršruta — nisu, kako je mislio, predstavljali ni sliku morske, ni sliku Davidove zvezde, već tlocrt aerodroma Heathrow, kakav je, poput heraldičkog znaka, stajao na koricama knjige Air Traffic Control, a man-machine system. Udžbenik je služio drugom stepenu tehnoloških studija na Open University i slučajno mu je privukao pažnju. Ležao je neraskloplјen ispred mladog Charleyja Reesa, za koga se znalo da luduje za avionima. Nije bilo, naravno, nikakvih izgleda da Charley Rees ikada ijednim upravlja, čak ni da se avionom vozi, pogotovu da iz kontrolnog tornja komanduje

ukrštanjem letova na nekom aerodromu, ali ta izvesnost, nepristupačna jedino njemu, nije slabila mladićevu volju da o aeronautici sazna sve što su knjige mogle pružiti. A zatim, ne obazirući se na okolinu, strasno zauzetu svojim svetovima, da zamišlja kako sedi za upravljačem turbomlaznog Jumbo-jeta na smrtonosnom kolizionom kursu ili ispred najzaposlenijeg ekrana kontrole letova, gde bezličnim glasom asa raščišćava vazduhoplovni haos iznad aerodroma. Charleyjeva zaposlenost jednom takvom aeronautičkom gužvom dala mu je priliku da knjigu razgleda. Dok je savesni Charley, obilno se znojeći, zurio u nevidljivi ekran, ispunjen iluminiranim pozicijama aparata u pokretu i povodom njih izdavao lakonska uputstva, on je ispitivao sliku na koricama knjige.

Sumnje nije bilo. U tlocrtu Heathrowa heksagonalnom dijamantu izbrušenom u vidu okrnjene zvezde, tajanstveni je put kojim se sanjajući kretao da se uvek nađe sred vetrovitog tunela, u kome ga je, ledom oklopljena, čekala jedna senka bez oblika, lika i imena.

Stanovao je u South Ealingu. Heathrow je pripadao opštini Hillingdon. Po avionima koji su preko dana preletali znao je otprilike gde se nalazi. Pred zoru, ovlaženu maglom, dok se oluja ričući gubila prema severoistoku, mokar i prozebao, našao se ispred jarko osvetljenog automobilskog tunela, iznad koga je nezgrapnim neonskim slovima pisalo: DOBRODOŠLI NA AERODROM HEATHROW. Odmah potom čuo je prve avione kako na nevidljivim pistama uzimaju zalete.

Bio je na cilju. Zagonetnoj teritoriji sna. Negde u terminalima koji su se budili iz noćne letargije ih na prostoru između njih, nalazio se odgovor po koji je

došao. Pre nego što se popeo na krovnu baštu, lutao je između aerodromskih pčelinjih košnica, čije su blistavo stakleno saće mračile brze senke putnika.

Odgovor nije dobio. Još uvek nije znao zašto je ovamo doveden.

Bio je gladan. Sinoć je slabo večerao. Živci su mu predosećali oluju. U džepu je imao nešto sitniša, s kojim je mogao kupiti jelo. Nekoliko funti možda. Nije navikao da brine za novac. Nikad nije znao koliko ga ima. Ima li ga uopšte. Mnoge brige, važne za većinu ljudi, njega nisu zaokupljale. Neke stvari jednostavno nije shvatao. Čovek, na primer, nije smeo učiniti najprirodniju stvar na svetu — reći da je gladan. U stvari, reći je mogao, samo — niko ga ne bi nahranio. Niko se osobno neće smatrati odgovornim što je on gladan. Svoje jelo moraće da plati ili da ne jede. On, doduše, hranu nije plaćao. Hranjen je bio. Uvek u određeno vreme. U svako drugo nije smeo biti gladan. Smeo je, zapravo ali hranu ne bi dobio.

Na armiranobetonskoj pisti Concorde je nezasitno gutao tovar. Na krovnoj bašti nije bilo sveta. Ljudi su tek dolazili. Većina da isprati Concorde. Ispratiće ga i on. Ionako nema šta da radi, osim da čeka na nešto što će objasniti zašto je na aerodromu, zašto se povinovao snu bez značenja. Jer, šta je mogao da znači zaleđeni tunel sa smrznutim ljudskim izmetom i senka na njegovom dnu, koja je, poput praiskonskog kosmičkog haosa, u mukama tražila oblik?

Nešto se u svemu tome ne slaže. Nešto je tu pogrešno. Pogrešno ili on nije kadar da otkrije vezu između Senke i aerodroma, ako je uopšte postojala, ako je Davidova zvezda, čijim se osovinama u snovima

kretao, zaista izgled Heathrowa, viđen iz ptičje perspektive, a ne nešto sasvim drugo.

Čovek sive kose, u sivom odelu, izgledao je iznuren kao da će se svakog časa onesvestiti. Sue Jenkins ga je posmatrala iskosa, držeći se rukama za ogradu, a petama odupirući o betonsko postolje, kao da vežba penjanje na gimnastičkoj rešeci u školi. Ličio je na usamljene ljude po parkovima. Ti nikad nisu šetali decu ili pse. Nikad razgovarali. Ni međusobno, ni s drugim šetačima. Ponašali su se kao da im sve vreme na svetu pripada, ali da ne znaju šta bi s njim. Sedeli su nepomično po raštrkanim klupama. Sami za sebe. Bez društva, bez novina, bez ikakvog osećanja za doba dana. Pre nego što zatvore kapije, čuvari su ih morali terati. A kad su odlazili, tiho, pokorno, svako za sebe, kao povorka duhova, nipošto nije izgledalo da znaju kuda će. Majka joj je branila da im se približuje. Ali majka sad nije ovde. Otišla je da se raspita koliko će još čekati odloženi let za Nicu. Sue Jenkins je ostavljena na krovu Oueen's buildinga da posmatra uzletanje Concordea i »sve drugo što se dešava na jednom internacionalnom aerodromu«. Gospođa Jenkins, naravno, nije pouzdano znala hoće li u ćerkinoj školi ikada doći do opisivanja vazdušnog saobraćaja u Velikoj Britaniji, ali je od iskustva naučila da na ovom kopilanskom svetu čovek na svaki trik mora biti pripravan.

Čak i da te muž posle deset godina uzornog, ako baš ne i uzbudljivog, braka napusti, ne ostavljajući iza sebe ništa osim azijatske njuške na slici sa venčanja, nekoliko smrdljivih gaća, dve tri ugodno-prljave polne uspomene i ni penija na zajedničkom računu. I to nakon svega što je za njega, žutog kopilana iz Singa-

poora, podnela da bi dobio britansko državljanstvo i šansu da najzad postane čovek. Nije htela da se i njenoj ćerci nešto slično desi. Sue će imati izdvojeni konto u banci, kojeg obezbeđuje jedino obrazovanje, jedino sposobnost da se u svako doba zna sve što je važno o Concordeu. U potrazi za mužem, Sue neće majmunima morati da menja pasoš.

Sue je, na žalost, s deset godina već posedovala i nezavisnost duha, za koju tvrde da počiva u temeljima svake uspešne civilizacije, pre nego što postane neuspešna i propadne. Da joj je preporučeno posmatranje ljudi, gledala bi avione. Na avione strogo upućena, prirodno se opredelila za ljude. A između svih za postarijeg čoveka sive kose i očiju ispunjenih mrtvom vodom.

Osetio je da ga neko posmatra, pomislio da je neurednim izgledom privukao pažnju policije. Da se za njega ovde zna, nije verovao. Kod Kuće, u Ealingu, tek je primećeno da ga nema. Obilaze se mesta na kojima bi mogao biti, razgovara šta da se preduzme. Osvrnuo se. Niko na njega nije obraćao pažnju. Svet je zurio u Concorde koji se sporo kretao prema uzletištu. Spustio je pogled i ugledao nasmejano lice devojčice. Posmatrala ga je radoznalim plavim očima. Imala je istočnjački istaknute jagodice i kosu boje zrelog abonosa. Osetio je potrebu da je pomiluje po crnoj kosi, stegnutoj na potiljku u konjski rep. Uzdržao se. Mogao bi je uplašiti. Nipošto nije hteo da je otera. Osećao se usamljen na aerodromu, gde je svako bio s nekim, ili nekoga poznavao. Usamljen, izgubljen, zbunjen, a iznad svega zabrinut. Skoro se kajao što je popustio instinktu. Trebalo je da bude strpljiviji. Da sačeka dok san ne postane jasniji. Tada ne bi bio ovako

bespomoćan. Znao bi zašto je ovde. Ako bi ovde uopšte bio. Ako ga san u svom čistijem obliku ne bi odveo na neko drugo mesto.

»Zdravo!«, rekla je devojčica. »Ja sam Sue.«

»Budi pozdravljena!« Odgovorio je starinskom frazom, smešeći se. Voleo je decu, umeo s njima. Samo su prilike bile retke. A ljudi čudni. Kao da nisu marili da iko osim njih voli njihovu decu. On to nije razumevao. Kao ni mnogo štošta drugo, uostalom. »Sue je od Susan, zar nije?«

»Jeste.«

»Susan je sveto ime iz Svete knjige.«

»Meni je odvratno«, rekla je devojčica, mršteći se.

»Zbilja? A zašto to?«

»Samo u mom razredu ima četiri Susan.«

»Ali samo Tebe zvahu Sue?« Upotrebljavao je biblijsko »Ti« i davno napušten sklop rečenice.

»Da je tako, bilo bi u redu. Ali zovu još dve. Nikad se ne zna ko je ko.«

»To je doista nezgodno«, priznao je.

»Prokleto nezgodno.«

Nasmešio se. Kletva u njenim ustima nije bila kletva. Tek sažet opis činjenice kojoj nema leka.

»Ja sam, u stvari, Susan Lee. Ali tako zovu i Susan Lee Alvin. Samo je njeno ime u prozivniku pre moga, pa sam ja morala da ostanem Sue, a ona je Sue Lee.«

»Znaš šta, Sue«, rekao je zamišljeno, »nije to baš tako nemoguće popraviti.«

Pogledala ga je s nepoverenjem. »Kako se tako nešto može popraviti?«

»Prosto se promeni ime.«

»Ime se ne može menjati«, rekla je nabusito.

Čovek sede kose nije bio drukčiji od odraslih koji uobražavaju da je deci baš uvek stalo do igre. Samo je drukčije izgledao. I smešno, naopako govorio.

»Zašto se ne bi moglo menjati?«

»Ne znam, samo znam da ne može.«

»Ti«.

»A da može, kako bi Ti volela da se zoveš?« Opet je tu bilo starozavetno »Ti«.

Zamislila se. »Arijadna.«

»Zašto baš Arijadna?«

»To je iz jedne priče. Neki čovek je morao da siđe u lavirint i ubije bika koji je jeo ljude. Lavirint je bio tako dugačak i zamršen da iz njega još niko nije izašao. Arijadna mu je dala klupče konca, koje je on odmotavao dok je tražio bika. Kad ga je našao i ubio, spasivši grad, vratio se na zemlju namotavajući klupče.«

»Dobro«, rekao je ozbiljno, »zvaću te Arijadna.«

»Ali ja sam Sue, Susan, Susan Lee!«

Sagao se, uhvatio je za ruku i poverljivo kazao: »Za one koji ne znaju Tvoje pravo ime. Ja ga znam, za mene ćeš biti Arijadna.«

»U redu«, nasmejala se. Igra joj se sviđala. Ličila je na bajku. Čovek sive kose ipak je bio drukčiji. »A kako ću ja vas zvati?.«

»Videćemo«, rekao je zbunjeno. »Koje Ti se ime dopada?«

»Tesej. To je čovek koji je ubio bika i s Arijadninim koncem izašao iz Lavirinta.«

»O«, uzviknuo je, »to je vrlo čudno.«

»Šta je čudno?«

»Što se ja tako zovem.«

»Ali Tesej je grčko ime, a vi ne izgledate kao Grk?«

»A kako Grci izgledaju?«, pitao je.

»Ne znam.« Zbunila se. »Drukčije.«

»Pa eto«, kazao je kao da se izvinjava, »desilo se. To je duga priča.«

»Ispričajte mi je.« Ustručavao se.

»Oh, molim vas. Svakog trenutka me mogu pozvati u avion.«

Čovek sive kose se uznemirio. »Mislio sam da si došla da gledaš avione?«

»Šta vam pada na pamet? Ja nisam luda za avionima. Putujem, u stvari.« Skakala je na jednoj nozi, posmatrajući ga ispod oka. Škotska suknjica dizala se na vetru i otkrivala glatke mršave butine. Bila joj je smešna pažnja s kojom je pratio svaki njen pokret.

»Kuda putuješ?« Morao je da viče. S piste se, poput zemljotresa, podizala sve dublja tutnjava.

»Na more!« Vikala je. »Ali avion za Nicu kasni!«

»Ne ideš valjda sama?«

Odmahnula je glavom. »Sa mamom!«

»Pa gde je tvoja majka?«

»Otišla je da pita koliko još moramo da čekamo!«

Grmljavina se pretvorila u riku. Boeing 727 Swissaira uzleteo je, tresući vazduh u kome se prelamalo sunce.

»Liči na belog kita, Moby-Dicka«, rekla je Sue. S druge strane, unakrsnom putanjom, Concorde je dostojanstveno rulao prema uzletištu. »A ovaj na severnog vuka.«

Grmljavina je slabila. Boeing se naglo smanjivao u usijanom vazduhu, koji mu je brisao konture. Na krov

Oueen's buildinga opet se spustio mir, remećen jedino roptanjem Concordea.

Čovek sa sivom kosom uznemireno je gledao u pravcu ulaza na krovnu baštu, odakle će se pojaviti majka male Sue. Uvek je tako bilo. Kad god bi se približio nekom detetu, naišao je neko da ga odvoji. Odvojiće ga i od Sue. Ostaće sa brigama i glavoboljom koja je postajala nesnosna. Nikad više neće videti Sue. A uskoro se devojčice neće ni sećati. Sue-Arijadna će zalutati u prašumu pamćenja, da se tamo izgubi kao i tolike pojedinosti njegovog života i ko zna kada opet pojavi u licu za koje će biti siguran da ga je negde video, ali koje više nigde neće umeti da smesti.

»Ja sam gladan«, rekao je brzo. »Jesi li i Ti gladna?«

»Nisam«, odgovorila je devojčica, »ali parče čokolade uvek mogu da pojedem.« Nije znala zašto je to kazala. Verovatno što joj je toliko puta preporučeno da tako nešto nikad ne kaže. Naročito ljudima koje ne poznaje.

»Hoćeš li da je kupimo?«

Oklevala je. »A ako mama u međuvremenu dođe?« Ispružio je ruku. »Dotle ćemo se vratiti.«

Izveo je dete na plato, odakle je stepenište mosta vodilo na peron terminala 2. Pretpostavljao je da će se majka popeti na krov unutrašnjim stepeništem i da će se mimoići. Susreti su uvek dovodili do nesporazuma. Ljudi su bolesno nepoverljivi. Kao da su u stalnom međusobnom ratu, da jedni od drugih ne očekuju nikakvo dobro. Ljudi su uopšte vrlo čudni. Kao da on i oni nisu iz istih svetova. Čak i oni koji su prema njemu bili ljubazni, pa mu se ponekad činilo da ga shvataju, i oni nisu odobravali njegov način mišljenja. To se ne

radi, govorili su. Ali kad ih je pitao zašto, zašto se nešto ne radi, nisu umeli da odgovore. Zašto su ljudi takvi? Glavobolja koja ga je mučila otkako je počeo sanjati snove, mutila mu je pogled i u potiljak zabijala tanke, oštre klinove.

»Stežete mi ruku«, rekla je Sue.

Popustio je pritisak koga nije bio svestan. Nije bio svestan ni da neko trči za njim. Ni histerične vike žene pod širokim letnjim šeširom. Rika Concordea prekrila je zvukove aerodroma. Preostatak sveta avion je uvukao u motore i tamo ugušio. Ugušio je i škripu klinova u njegovom mozgu. Nešto ga je za rame ščepalo i povuklo. Ženu je video tek kad se okrenuo. Otvarala je usta iz kojih su rikali motori. Naglo je podigla tašnu. Srebrni okov sevnuo je na suncu. Osetio je prodoran bol u slepoočnici, ispustio ruku devojčice i posrnuo. Buka nije dopuštala nikakvo objašnjenje. Nespretno se povlačio, a onda ga je povorka učenica pod transparentom »EF LANGUAGE SCHOOL — HASTINGS« od žene razdvojila. Strčao je stepenicama koje su vazdušnim mostom na masivnim stubovima spajale krov Oueen's buildinga s aerodromskim platoom. U senci trećeg se zaustavio. Mora dalje, mislio je. Ubrzo će sići da ga traže. Očigledno je da ga za nešto krive. Pojma nema zašto, ali je siguran da će mu naneti zlo ako ga nađu. I da se sve to već dešavalo, samo nije znao gde, ni kada.

Neodlučno stojeći ispred vrata Medicinskog centra Heathrowa, u prizemlju Oueen's buildinga, nije mogao da vidi plato s koga je pobegao, ni policajca u razgovoru s malom Sue, njenom majkom i svedocima događaja. Svedoci se očevidno nisu slagali u pravcu u kome je čovek sive kose pobegao. Pokazivali su u

raznim smerovima. Policajac s beležnicom u ruci zbunjeno je pratio prepirku.

Nebo se treslo. Podigao je glavu. Concorde je uzleteo sa Heathrowa. Sue je u pravu.

Avion je severni vuk, s čije se šiljate njuške cedi pena.

3

Obožavatelji Reda, čak i ako nisu policajci, drže da je svet logička tvorevina, uređena po nekom planu po kome isti uzroci izazivaju uvek iste posledice. Zločin dovodi do istrage, istraga do kazne. Što se to događa najčešće ali ne uvek, po nekima, ponekad ali ne često, po drugima — ne remeti logičku lepotu plana. Plan je O. K. Samo ga se događaji zbog nečeg ne drže. Većina, u stvari, baš i ne liči na nešto što je osobito pametno zamišljeno. Ako i jeste, ne ponaša se po redu letenja logike. Za mnoge se slobodno može reći da su posledica magične lutrije, kojom caruje Slučaj s ludačkom kapom na glavi.

Putnicima i posadi Boeinga 747 s leta AZ320 Alitalije na liniji Rim—London—New York, nikakvo »prioritetno« spuštanje nije bilo nužno. Sasvim im je dovoljno što lebde u hermetički zapečaćenom sanduku, nalik mrtvačkom kovčegu, na 30 000 stopa od majke zemlje, od boga stvoreni da po njoj puze. Pogotovu je bilo izlišno osoblju Heathrowa odmah posle uraganskog nevremena, koje je od aerodroma napravilo saobraćajni pakao. A najmanje je trebalo P. R. Larcombeu, diplomatskom korespondentu »Washington Posta«, koji je došao zvanično da isprati Ruse, a honorarno da za Pan-Am dokaže kako je putovanje avionom sigurnije od šetnje ulicom.

Pa ipak svi su za nevolje s rimskim avionom čuli, a nekima od njih uskoro će one i presesti. Jedini kome je

od poznavanja činjenica u vezi s letom Rim—London—New York zavisio život — ostalima, je zavisio čir u stomaku — bio je plavokosi putnik u belom kišnom mantilu, a baš on za njih nije znao. Toliko u čast gvozdene logike koja upravlja događajima.

Prema redu vožnje, avion je trebalo da sleti u 08 45, ali se čovek u belom kišnom mantilu, Hans Magnus Landau, viši računovođa Deutsche Bank u Kölnu, nije oslonio na urođenu sklonost da se pokorava naredbama i veruje obaveštenjima onih za koje je držao da su pozvani naredbe izdavati i obaveštenja pružati. Usled sinoćnjeg nevremena ceo je prokleti red letenja poremećen. Hteo je da bude stoprocentno siguran. I po treći put je obišao televizijski ekran s leve strane hola za dolaske, na čijem su staklenom licu treperile lakonske informacije o sletanju aviona na terminal 2. Između izveštaja o letovima iz Madrida i Moskve, svetlucala je fosforescentna traka s vešću da se avion Alitalije iz Rima, na letu AZ320 očekuje u predviđeno vreme. Sačekao je nekoliko minuta u kojima je poruka iščezavala i ponovo se nepromenjena pojavljivala na ekranu. Pod pretpostavkom da do zakašnjenja ne dođe u poslednjoj fazi puta, da je usled pojačanog letnjeg prometa za pasošku proceduru potrebno više vremena nego obično, trideset minuta najmanje, i da generalni direktor Deutsche Bank — Filijala Köln, putnik po koga je došao, nije imao prtljaga čije bi ga podizanje zadržalo, on se na izlaznoj rampi nije mogao očekivati pre 09 15. Pogledao je na sat. Bilo je 08 15. Imao je čitav sat da se pripremi za susret s dr Juliusom Upenkampfom, od koga mu je zavisilo samopošto-vanje. I da telefonira, od čega mu je zavisila savest.

Hans Magnus Landau nije, naravno, mogao znati da je u trenutku dok ga je tele-ekran izveštavao da je rimski avion još trideset minuta udaljen od Londona, ovaj pravio prvi krug iznad Heathrowa u očekivanju da mu iz kontrolnog tornja oslobode koridor za sletanje, rezervisan za druge mašine. Vanredne situacije nisu udarane na velika zvona. Za raspoloženje putnika i bilanse aviokompanija nije bilo poželjno da, interesujući se za svoje letove nađu sledeće stanje: OSLO/LONDON — zbog nevremena upućen na Island; PARIZ/LONDON — kasni zbog kvara na motoru; BEOGRAD/LONDON — izgubljen u magli; ATINA/LONDON — izgoreo u sudaru s avionom SOFIJA/PARIZ; CARACHI/LONDON — srušio se blizu Dovera; MOSKVA/LONDON — otet; ISTANBUL/LONDON — eksplodirao od podmetnute bombe.

Broj telefona što ga je, u međuvremenu, okretao pripadao je Metropolitan Police Officeu na Heathrowu. Već posle prvog signala slušalica se na drugoj strani veze podigla i čuo promukao glas s razvučenim naglaskom Karipskog otočja.

»Metropolitan Police Office. Narednik Elmer.«

Hans Magnus je ćutao, nije bio siguran postupa li mudro.

»Metropolitan Police Office. Narednik Elmer. Mogu li vam biti od pomoći?«

Građanska rutina stupila je u dejstvo. Hans Magnus je odgovorio tiho, sporo, tragajući za lakšim engleskim recima iz svoje internacionalne bankarske prakse. »Možete, i to sebi, ako me ne prekidate. Ćutite i slušajte. U protivnom spustiću slušalicu.«

»Samo polako, gospodine…« Otegnuti glas delovao je rutinski umirujuće.

»Samo polako.«

»Na terminal 2 je upravo ušao sveštenik. Visok, mršav, tamnog lica. Preko ramena nosi plavu Pan-Am torbu…«

Kolebao se da li da spusti slušalicu. Šta ga se sve to ticalo? On se, istina, uvek trudio da bude dobar građanin. U svakom pogledu. Nemački, međutim, ne engleski građanin.

»U čemu je, zapravo, stvar, gospodine?« Glas se trudio da ne izgleda preterano zainteresovan.

»Opet rutina«, mislio je Hans Magnus. A zar ovo što on čini nije rutina? Građanska rutina nekoga ko zna svoje mesto i dužnosti? A ispravan građanin jedne, ispravan je građanin svake zemlje.

»U tome što taj čovek nije sveštenik.«

»Smem li znati na osnovu čega to pretpostavljate?«

Hans Magnus Landau je u svakom pogledu bio prosečan primerak vrste, putnik koga je na Heathrowu teško razlikovati od većine ostalih. Mislio je — kao, uostalom, svi ljudi, o sebi bolje nego što su mu razlozi dopuštali, o ostatku sveta gore nego što je ovaj zasluživao. Ovog jutra, međutim, odvajalo ga je od putujućeg čovečanstva nešto naročito. U aerodromske toalete putnici su odlazili da se umiju, osveže, obriju, ali najčešće da obave, zna se šta. On će otići da promeni lik. Ući će u jedan od separea toaleta za gospodu na galeriji terminala 2 kao čovek u ranim tridesetim, plave, zalizane kose, arijevski svetla tena, modrih očiju i pedantno izbrijana lica. Izaći će s desetak godina više, crnom, bujnom kosom, zagasitim tenom, očima boje badema i kratkom prosedom bradom. Ući će u belom kišnom mantilu od gabardena; izaći će u crnom kišnom mantilu, takođe od gabardena. Ući će korakom

čoveka koji ne propušta jutarnju gimnastiku; izaći lako vukući nogu. Ali ga ni u jednom trenutku procedure preobražavanja neće smetati činjenica da radi isto ono što je, po svoj prilici, uradio čovek koga je prijavio policiji.

Jer Hans Magnus Landau je bio prosečan primerak ljudske vrste, koji bi se i po toj osobini teško razlikovao od većine putnika ovog julskog prepodneva na londonskom aerodromu Heathrow.

Narednik Elias Elmer (Metropolitan Police Office, Heathrow Airport) još uvek je u ruci držao slušalicu, iz koje su, poput izvitoperenog Morsea, dopirali piskavi diskontinuirani impulsi prekinute linije. Obazrivo je, kao da je od stakla, vrati na viljušku. Morsea je nestalo. Spolja je dopirala uspavljujuća buka aviona. Pogled mu je počivao službenom izveštaju što ga je debeli Ludwell sačinio za superintendanta. Opisivao je neuspeo pokušaj nepoznatog lica da kidnapuje desetogodišnju ćerku izvesne gospođe Jenkins:

»… Očevidac Mr. Lennox, 20 St. Andrew‘s Avenue, Wembley, Middlesex, opisuje čoveka kao izrazito tamnokosog, krupnog, u poodmaklim godinama s manom u hodu. Očevidac Mr. Rowlandson, 7 Cranley Gardens, Muswell Hill, tvrdi da je niskog rasta, sitne građe, svetlokos i u zagasitosmeđem odelu. Mrs. Jenkins, 12 Palmerston Road, East Sheen, slaže se sa ovim opisima, osim što misli da je odelo crno. Upitana čega se seća, njena ćerka Susan Lee Jenkins, izjavljuje da se ne seća ničeg…«

Narednik Elmer se pitao da li bi imao više sreće da je, umesto Ludwella, on bio na krovnoj bašti. Ali —

nije bio. Kao i uvek kad se na aerodromu nešto ozbiljno događalo, morao je on biti na drugom mestu. Bilo kome, samo ne tamo gde se nešto događalo. Između »toga tamo«, gde se u njegovom odsustvu svašta zbivalo i »ovog ovde«, gde se u njegovom prisustvu ništa zbivalo nije, vukla se močvarna priča njegovog policijskog života. Ona ga je opominjala na sumnju u pogledu verodostojnosti anonimne telefonske prijave. Prosto nije moguće da je ozbiljna. Da jeste, primio bi je neko drugi. On bi, dakako, u međuvremenu, dreždao tamo gde nikakav telefon ne bi zvonio, osim u slučaju pogrešnog spoja.

Osim dežurnog u radio-sobi, bio je sam u Metropolitan Police Officeu, smeštenom u prizemlju Oueen's buildinga, pod nosom mesta s koga je kidnaper pokušao da odvede Sue Lee Jenkins i koga je sada, zato što se u pravo vreme zatekao na pravom mestu, tražio debeli Ludwell. Većina policijskih snaga angažovana je u obezbeđenju Rusa. Tamo je i superintendant. Moraće ga pronaći i upoznati s dostavom u koju ni sam nije verovao. Sigurno je jedino da potiče od Nemca. Toliko je naučio u saobraćaju s putnicima. Da razlikuje njihove nemoguće naglaske i smiruje njihova nemoguća raspoloženja. Sama priča mogla je ali nije morala biti tačna. Naročito s obzirom na to da je njemu saopštena. (Da je saopštena kome drugom, bila bi verovatno istinita.) Mogla je biti i glupa šala. Ne bi bila prva. Dva meseca pošto je premešten na Heathrow, isti ovakav glas mu je javio kako se u toaletu terminala 3 nalazi leš. Hteo je da bude prvi na mestu zločina. Bio je. Samo, leš je bio ptičji. Otada su ga zvali Canary Elmer. Sumnjao je na ljude iz jedinice. Gorčina se u međuvremenu izgubila, ali je obazrivost

prema spektakularnim obaveštenjima preko telefona od lica koja su odbijala da se identifikuju ostala. Samo, Knjiga je izričita. Svako obaveštenje, koje baš sasvim ne izmiče zdravom razumu, ne tiče se, na primer, krađe Meseca, mora se uzeti ozbiljno i preduzeti mere, u Knjizi takođe opisane. Knjiga je govorila o svemu. Knjigom je sve obuhvaćeno. Sve osim saveta šta da se radi s ponosom, dostojanstvom, entuzijazmom, ako se čovek koga su vežbali da štiti ljude nađe pred lešom jednog kanarinca.

Priznavao je da prisustvo Rusa dostavi obezbeđuje meru verovatnoće. Ruse, istina, još nisu ubijali kao Amerikance i Evropljane, ali što se jednom i s njima ne bi počelo? Ima, najzad, ljudi koji će za to naći i te kako dobre razloge. Ako je, dakle, informacija zdrava, možda će to biti ona prava stvar koju je priželjkivao dok je čuvao džepove putnika i upućivao ih kako će stići do prvog bifea. Ako je, naravno, opet ne preuzmu drugi. Između londonske policije *(Metropolitan police)* i Službe aerodromske bezbednosti *(Airport security)*, dva stuba reda i poretka na Heathrowu, oduvek je vladalo »kolegijalno nerazumevanje«, mešanje kompetencija, ukrštanje profesionalnih puteva i preotimanje poslova. A ovih je bilo. Čak i krupnih. Samo ne za njega, Eliasa Elmera. Uvek za drugog. Nekog ko je u pravo vreme na pravom mestu.

Godine 1974. Kraljevska i Irska garda zaposele su Heathrow u očekivanju da ga teroristi IRA-e napadnu antiavionskim raketama SAM. Zbog izraelsko-egipatskih pregovarača, vojska je, četiri godine kasnije, okupirala aerodrom. Danas je Obezbeđenje pojačano ljudima Special Branchea, ali rutinski. Pitao se da li to telefonsku dostavu čini verovatnijom? Bilo je i pljački.

1977. dvojica su momaka provalila trezor depoa BA i odnela dijamante u vrednosti od dva miliona funti. Jednom je pljačkaš bio službenik Aerodromske bezbednosti. Neki Raymond. Taj je uzeo takođe dva miliona, ali u banknotama. Dobio je deset godina. On, Elmer, nije odgovoran. Kao ni što prva dvojica nisu uhvaćena. Dok su obijali trezor u depou BA, on je razvodio putnike po aerodromu. Dok je Raymond kupio svoja dva miliona, on je majkama vraćao izgubljenu decu.

Nekada je Hounslow Heath, pustara između Bath Roada i Staines Roada, bilo lovište koje nije znalo za lovostaj. Lovce su igrali drumski razbojnici, a kapitalnu (u savremenoj verziji kapitalističku) divljač trgovci koje je posao, ili nesreća, kako se uzme, vodio u City, putničkim kočijama koje su morale proći kroz Hounslow Heath. Uloge su se ponekad menjale. Nespretni lovci visili su o drveću pokraj puta koji se jedva probijao kroz gustiš — dva veka kasnije, zajedno sa selom Heathrow, sahranjen pod armirano betonskim pistama aerodroma grada Londona. Izgledalo je da tradicija stare, srećne Engleske još živi kad je 1977, u podnožju vijadukta otkriven čovek s kanadskim pasošem u džepu i tri metka u grudima. Istraga je poverena Middlesex policiji. Ne bi ništa menjalo na stvari ni da je pripala aerodromskoj. On je ni pod kakvim uslovima ne bi dobio. Održavao bi red u podnožju vijadukta da radoznalci ne ometaju istragu.

Narednik Elias Elmer teško se podigao sa stolice. Mučio ga je artritis koji je uhvatio odmah pošto je iz Jamajke imigrirao u Britaniju. Pored hroničnog prezira londonske karipske zajednice, hronični artritis i bronhitis, bili su, zasad, otprilike sve što je od nove domovine dobio. Ali, bio je uporan, izdržljiv čovek.

Učvrstio je crni kupasti šlem na glavu, kaiš pod donjom usnom olabavio, grimasom ispratio još jedan bol kroz kosti i izašao da nađe superintendanta.

Muški klozet na galeriji terminala 2 bio je plavo ofarbana i jednostavno opremljena kocka. Osim porculanske šolje, držača za toaletpapir od belog mesinga, kvake za puštanje vode i uske neonske tube, učvršćene za drvenu pregradu sučelice vrata, na 20 cm podignutih od poda, u njemu nije bilo ničeg drugog.

Hans Magnus Landau je četvrtast poslovni kofer položio na poklopac klozetske šolje i otvorio ga pokretima koji su ukazivali na uvežbanost. Iz njega je izvadio toaletno ogledalo i selotejpom ga učvrstio na zid u visini očiju. Uzeo je crnu periku i, pretresavši je da joj vrati prirodnost, položio preko kose. Neurednost perike ga je nervirala, ali je znao da prema tekućoj modi modelovane perike bolje pokrivaju rizične spojeve s kožom. Skinuo je naočare, odložio ih u kofer, a između kapaka, spretno ih razmičući palcem i kažiprstom, udenuo listasto tanana smeđa sočiva, koja su ispranom, bezizražajnom pogledu davala topao sjaj. Iz kutije za šminku odabrao je smeđu pastu egipatske kane i, nanevši je tamponom na nekoliko tačaka lica, dobio osnovu koju će pažljivim rastrljavanjem i tapkanjem razneti po koži da je od severnjački blede napravi južnjački osunčanom. Prilikom vežbanja u šminkanju uspevao je ten da izmeni u deset do petnaest minuta, kako kad. Na kraju treninga vreme redovno nije prelazilo dvanaest. Pitao se kakvo će sad postići?

U planu vreme igra odlučujuću ulogu. U svim fazama vreme je faktor koji mu garantuje uspeh, i, ako ga se ne drži, neuspeh. Ubeđen je da će uspeti. Vreme će za njega raditi, jer i on je uvek radio za vreme i na

vreme. Bio je stvorenje sata, tačnosti, mere i preciznosti. Delovao je kao mehanizam od prirode tako dobro navijen da mu, osim povremenog čišćenja i proveravanja, nikakvo naknadno doterivanje nije potrebno.

Ovog puta našminkao se za jedanaest minuta i trideset sekundi. Za plan razlika nije imala značaja, ali je godila taštini. Sve je uvek radio bolje i brže. Bilo je tako s računima, tako je, evo, i sa šminkanjem. Sposobnost je u Volji, govorio je njegov otac, dok je Volja, zajedno sa Čelikom i Krvlju još bila u modi, i dok nije pred savezničkim sudijama, zamenjena Prinudom, u najgorem slučaju Nuždom.

I crnu, prosedu bradu zalepio je brže nego na probama. Beli kišni mantil, koji se nosio i s naličja, prevrnuo je. Sad je bio u crnom kišnom mantilu. Iz kofera je izvadio štap na izvlačenje i uvukao ga u zasek donje ivice table s krupnim natpisom:

MR. DR JULIUS UPENKAMPF.

Vratio je na mesto kutiju sa šminkom. Pre nego što će i ogledalo staviti u kofer, nekoliko minuta se ogledao, a zatim rekao na engleskom, iz koga je napornim prakticiranjem, bar u ovoj rečenici, isterao tvrdi nemački akcenat:

»Deutsche Bank iz Kölna rezervisala je za vas apartman, u hotelu King George, gospodine. Gde je vaš prtljag?«

On je, razume se, znao da gospodin generalni direktor nema prtljaga, ali čovek poslat iz hotela King George tako nešto nije mogao znati. U krajnjoj konzekvenci, možda je ovaj rafinman bio izlišan, ali ga je ostavio. Dobro ukrojene sitnice činile su plan savršenim. Nepogrešivim poput komplikovanog računa, u

kome se svi matematski procesi, upravo zbog besprekornosti najsitnijeg od njih, stiču u jedino mogući rezultat.

Položio je ogledalo u kofer a ovaj zatvorio. Pustio je vodu da dugom boravku u separeu obezbedi ubedljivost. Izašao je hramljući na levu nogu. Nad lavaboom u predvorju oprao je prste umrljane kanom. Bio je okružen sakralnom tišinom s kojom ljudi obavljaju najprljavije radnje, tišinom koju su remetili klokotav šum vode i udaljena buka aerodroma.

Na jugoistoku odatle, u holding pointu iznad Epsoma, jednoj od četiri vazdušne čekaonice za avione koje Heathrow ne može trenutno da primi, kružio je Boeing 747 iz Rima. Bolesna kaluđerica je preneta u kabinu za stjuardese i putnici su, neuznemiravani njenim nevoljama, mogli da se duhovno predadu crtanom filmu, u kome je naivni pas Pluton bezuspešno pokušavao da se spase pobesnelog roja osa.

Desetogodišnji Adrian Goldman je uživao, pokušavajući da ne misli na platneni ruksak između nogu, ono što je u njemu, i nepriliku u koju bi ga zbog toga uvalila stara kaluđerica da se nije razbolela.

Na susednom sedištu, do okna, u kome se Engleska zelenela kao smaragd umiven suncem, dremao je dečakov deda, impozantni bradati mag, profesor arheologije na Columbia univerzitetu, dr Aron Goldman. I on je uživao. Mislio je na jesen, na povratak u Meggido i početak iskopavanja, na mestu koje je hrišćanska tradicija kroz usta jevanđeliste Jovana označila kao poslednje bojište Boga i Satane, Dobra i Zla, Raja i Pakla, a gde se on nadao otkriti jevrejsku Troju. Prilika

se stvorila, zapravo, slučajno. Kolega sa Univerziteta odlazio je na mesec dana u samarijski kibuc »Sharonska ruža« i pozvao ga da mu pravi društvo. On je poodavno smerao da u naučnom svetu obnovi interesovanje za Meggido. Činilo mu se da se iz njega ni izdaleka nije izvuklo dovoljno prošlosti. Osim zidova, dobrim delom u tlocrtu, nešto posuđa i predmeta, bronzanog postolja za kip sa inskripcijama Ramzesa IV, na primer, Meggido u arheološkom smislu nije dao ništa naročito, ako se uzme da je bio omiljeno Solomonovo utvrđenje. I uopšte, sem zlatnih sudova iz razorenog Jerusalimskog hrama ili samarijskih divana od slonovače, jedva šta podupire Proroke u optužbama da su Jevreji bezbožnom raskoši skrivili propast koja će ih snaći. »Kad putujemo?«, pitao je. »Čim se spakuješ«, odgovorio je prijatelj. »Ja sam gotov«, rekao je. »Samo da stavim šešir na glavu.« Sad je bio zadovoljan što je, pored šešira, poveo i unuka. Dečaku je kibuc činio dobro. Tamo, odakle su pre 2 000 godina otišli njegovi preci, mogao se naučiti nečemu što se u Americi ume da zaboravi — da na svetu, možda, postoje i drugi.

4

O prevremenom ateriranju rimskog aviona nije bio obavešten ni dr Lukas Luke Komarowsky, GP, šef ekipe lekara Medicinskog centra na Heathrowu. Saznaće za nepriliku tek pošto se nad njim obavi rutinska tortura uobraženih bolesnika među putnicima, ponekad i uobraženih putnika medu bolesnicima. O bolesnici iz Rima već je čuo. U dva navrata su mu, preko kontrolnog tornja, dostavljeni izveštaji o njenom stanju, ali nijedan nije pominjao izmenu u vremenu sletanja. Prvi je praksi Medicinskog centra poznat. U ekonomskoj klasi pozlilo je putnici. Simptomi su bili neodređeni, mogli su pripadati tucetu oboljenja: neracionalno ponašanje, uznemirenost na ivici agresije, uporna žeđ uz još upornije odbijanje da se ugasi, oštri napadi glavobolje sa prolaznim nesvesticama. Prepisani sedativi iz prve pomoći imali su povoljno dejstvo. Situacija je bila pod kontrolom. Uprkos nejasnoći simptoma, od kojih neke — neracionalno ponašanje, agresiju, ćudljivost — ispoljavaju i zdravi ljudi, s vremena na vreme, zapravo, svaki čovek, Luke je pretpostavljao da je u pitanju histerija izazvana strahom od letenja. Paradoksalno ponašanje svojstveno je takvim stanjima. Glavobolja i nesvestice prirodne su posledice živčane napetosti. Bolesnik ozdravlja s prvim korakom po čvrstom tlu. Najčešće još dok avion rula. Dodir s Majkom Zemljom, prenet s točkova, dovoljan je. Drugi radioizveštaj poslat je dok je Boeing 747 Alitalije preletao

Francusku. Stanje bolesnice naglo se pogoršalo. Posle iznenadnog krika, usledila je kratkotrajna rigidnost, zatim tremor, pa oštre konvulzije uz učešće svih muskula, najzad pad u komu, praćen hladnim znojenjem kože i penom na usnama. Luke je preko radija dao kapetanu nekoliko saveta. Bolesnici se ne smeju davati sredstva za umirenje. Mora se paziti da se prilikom napada ne povredi. A da ne izgrize jezik, treba joj među zube ugurati nešto meko, kožne rukavice ili kaiš. Prvobitna dijagnoza, naime, nije bila ispravna. Nejasni simptomi histerije u međuvremenu su postali jasni simptomi epilepsije. Ali i to se događalo. Uzbuđenja leta umela su da isprovociraju epileptičnu krizu kod osoba koje su od bolesti hronično patile. Pre nego što se avion spusti, ništa se ne može preduzeti. A kad bude na zemlji, verovatno neće ni trebati. Napad će dotle proći. On će napisati poverljivo pismo njenom lekaru, ako je žena s Ostrva, ili joj dati prijateljski savet, ako je strankinja, i na tome će se stvar, što se njega tiče, završiti.

Dr Komarowsky, međutim, nije bio obavešten da je između kontrolnog tornja i aviona Alitalije AZ320 došlo i do trećeg razgovora. O bolesnici kapetan F. Marcone nije imao ništa novo da kaže. Neprilike su se ticale ostalih putnika. Neka budala je proširila vest da je »odrešena« opasna tropska zaraza. Pometnju je pojačala činjenica da je kaluđerica — misionarka na putu iz Afrike. To, naravno, nije istina. Reč je o epileptičnom napadu. Ali u takvim prilikama za istinu se niko ne zanima. Svi misle isključivo na vlastitu guzicu. Pokušaj da se duhovi smire preseljenjem putnika I klase u ekonomsku i egzekutivnu i izolovanjem kaluđerice, nije uspeo. Putnici I klase solidarno su odbili da

se pomešaju s putnicima iz ekonomske, koji su bili u dodiru s bolesnicom. Kaluđerica je najzad preneta u kabinu za stjuardese i pušteni su crtani filmovi. Situacija je opet pod privremenom kontrolom. Kapetan nije znao koliko će ona trajati. Predlagao je da poveća brzinu leta do bezbednog maksimuma. Njegovo prevremeno spuštanje postalo je imanentno i kontrolni toranj Heathrowa u saradnji sa londonskim Centrom za kontrolu vazdušnog saobraćaja, Air Traffic Control Centerom (ATCC) u West Daytonu, počeo je preduzimati komplikovane mere da mu za to osigura vazdušni koridor.

Držeći da do redovnog termina za sletanje rimskog aviona ima dovoljno vremena, dr Komarowsky nije naredio pripreme za prijem bolesnice na pisti. Redovni posao u Medicinskom centru odvijao se normalno. General Treatment Room ili ordinacija opšte prakse bila je četvorokutna pastelnozeleno obojena prostorija s uređajima čiji je aseptični sjaj ulivao strahopoštovanje. Iako je davno svanulo — fakat koji u Engleskoj ne mora mnogo da znači — i magla se, obrisana sunđerom neambicioznog sunca, svukla sa prozora, okrenutih prema terminalu 1 i glavnom kolsko-pešačkom čvoru aerodroma, ordinacija je još bila osvetljena žaruljama, što su po potrebi klizile duž šina užljebljenih u tavanicu.

Ispod jedne, ograđen pomičnom zavesom, uz asistenciju bolničarke Moane Tahaman, dr Philip Pheapson razgovarao je sa strankinjom u poodmaklom drugom stanju, kojoj je u sporazumevanju s medicinom pomagao muž.

Ispod druge je dr Luke Komarowsky, takođe među zavesama, nastojao da mrzovolju uskladi s medicin-

skim kodeksom, koji je lekarima preporučivao krajnji obzir prema ljudskim nevoljama. Uporno je tragao za izvorom telesnih neprilika gospođe Makropoulos, putnice za Atinu, čiji je avion zbog odlaganja leta, zajedno sa drugim zadržanim avionima, svim hipohondrima okupljenim na londonskom aerodromu dopuštao da čekanje prekrate pretresanjem svojih boljki u Lukeovoj čekaonici, a potom uzbudljivim ispovestima u njegovoj ordinaciji. Uzalud. Nikako nije uspevao da spozna u čemu je, zapravo, stvar s gospođom Makropoulos.

Gospodin Konstantin Makropoulos, suvonjav šezdesetogodišnji Mediteranac spečena, tužna lica, stajao je po strani. Neutralno kao da pere ruke od supruge. Oko njega bio je složen prtljag. Luke ga je gledao sa simpatijama. U tom braku bio je, izgleda, i gospodin Makropoulos tek komad porodičnog prtljaga. Pohabani kožni kofer, u kome se drže uglavnom izlišne stvari.

»Kada vam polazi avion, gospođo?«, upitao je u nadahnuću.

»Ne brinite«, rekla je žena, »imamo još najmanje dva sata. Bolje, gledajte da mi kažete u čemu je stvar sa mnom.«

Luke bi voleo da joj može reći kako ima nedelju dana života. Nije smeo. Hipohondri su nezahvalna branša. Dosađuju da im se nešto pronađe, a kad se to slučajno desi, ponašaju se kao da im je naneta nepravda. »To treba vi da mi kažete«, rekao je.

»To treba vi meni da kažete. Vi ste lekar, niste li?«

»Pretpostavljam«, složio se rezignirano. Odgovor i nije bio tek metaforičan. Otkako je smenio noćnu šihtu imao je četiri intervencije. Izvadio je trn iz tura turskog mališana — sam bog zna kako ga je u ovom staklu i

plastici zaradio — zaustavio krvarenje iz nosa drugog — klipan se bar tukao — i namestio desni gležanj putnici za Montreal, koja je silazeći iz bara na galeriji videla ispred sebe više stepenika nego što ih je stvarno bilo. Četvrta je Mrs. Makropoulos, rešena da ga dokrajči. Ranijim pacijentima ipak je neki đavo falio. Ovoj ženi ništa. Ništa osim obzira. Ona ovde ubija vreme. I njega. Njegovu veru u medicinu i smisao žrtve koju je podneo kad se odrekao nauke i posvetio praksi. Zbog gospođe Makropoulos nije se morao osobito truditi. Bolje da je prešao na veterinu i lečio konje. Životinje bar ne znaju za hipohondriju. Bolesne su ili nisu. To je poštenije nego neprestano podnošenje ljudima računa za žrtvu koje nije ni bilo. U svakom slučaju, ne zbog njih. Ljudi su alibi. Od nauke je pobegao među ljude ne zato što ih je nauci pretpostavio, već zato što se od nje uplašio. Da je zaista voleo ljude, a ne samo njihove bolesti, postao bi seoski lekar, otišao u provinciju, gde je po zabačenim enklavama još bilo onih koje je vredelo lečiti. Ili bi koren pustio u nekom industrijskom predgrađu, gde nesreća ima stvaran smisao, a bolest nije incident u životu nego — život. Pošto je od nauke pobegao u medicinu, zgrabio je prvu priliku da pobegne i od medicine. Zaposlio se kao lekar opšte prakse na aerodromu, gde su i ljudi i bolesti u tranzitu, a njegov se posao sastoji u dopisivanju s pravim lekarima i lečenju lažnih bolesnika.

»Postoji izvesna procedura, gospođo«, rekao je umorno, »utemeljena još u Egiptu. Najpre pacijent kaže šta mu je, pa tek potom lekar može objasniti zašto mu je tako.« Ako može, mislio je. Jer najčešće ne može.

»Ovo je Engleska, zar ne? Nije prokleti Egipat!«

U »prokletom Egiptu«, mislio je, čovek je lekara plaćao dok je bio zdrav. Čim se razboleo, prestajao ga je plaćati. Egipatski lekari morali su pacijente izlečiti ili crći od gladi. Današnji, za kaznu, moraju ispuniti izvestan broj formulara. Faraonova osobna medicinska ekipa umirala je s faraonom. Medicinska ekipa Heathrowa, bar što se tiče zakona i običaja zemlje, mogla je bez ikakvih problema preživeti pomor svih nekoliko desetina hiljada putnika koliko ih aerodromom dnevno prođe. Neugodnosti su ležale isključivo u »paper worku«, administrativnoj strani katastrofe. Zar je onda neobično što je egipatski lekar bio entuzijast, a oni su jedva rutineri?

»U redu. Počnimo od toga na šta se žalite?«

»U prvom redu na postupak.«

Luke je kao u otkrovenju shvatio zašto je propala grčka civilizacija. Nikog više nije bilo njome da upravlja. Niko od Grka nije hteo da vlada i da se tako liši uživanja da po vlasti pljuje.

»Nama je rečeno da stupanjem na britansko tlo postajemo u pogledu medicinske brige građani koji se leće kao i vlastiti.«

»Ne bih to nikom preporučio«, mislio je. Objasnio je da se propis odnosi na akutna oboljenja. » U tranzitu, na primer, ne možete lečiti lepru. Možete je možda samo dobiti.«

Mrs. Makropoulos je sebi u glavi notirala obećanje da prvom prilikom nauči nešto o lepri i vidi nema li možda i nju. »Otkud ja znam da li je to što imam akutno ili hronično, ako ne znam šta imam?«

»Upravo to nastojimo da utvrdimo.«

»Ja baš i ne vidim.«

»Luke, možeš li doći na trenutak?«

Riđa glava dr Pheapsona virila je u procepu na draperiji koja je odvajala njegovu teritoriju ordinacije od Lukeove. Bio je zbunjen. Ali, on je uvek zbunjen. Svet je za njega još uvek velika novost. Prečuo je protest Makropoulosove i ušao u serkl dr Pheapsona. Na sredini je stajao Nesbit-Evansov ambulantni krevet od čelika, na točkovima, s pomičnim uzglavljem, prekriven belim čaršavom, na kome je ležala žena u drugom stanju. Bolničarka Tahaman merila joj je pritisak. Žena je nečujno plakala. U ćošku, između ormana s instrumentima i oksigenske boce, stajao je muškarac, spuštenih ramena nosača.

Luke je odmah prepoznao imigrante. Čak i mimo otrcane odeće i neprilagođenog jezika, bilo je u njima nečega što ih je već na prvi pogled izdvajalo od svih ostalih ljudi. Uvek su bili tako prokleto zabrinuti, nesigurni, uplašeni, zbunjeni. Ukratko, out of place. Van svog mesta pod suncem. Čak i oni za govornicom Doma lordova, još uvek su bili out of place. I što je najčudnije, uopšte se nisu trudili da to osećanje sakriju. Čak i ako su krili činjenicu. Kao da im je stalo da se vidi kako su oni out of place, kako nisu na pravom mestu. Nije verovao da to čine očekujući da se nešto povodom toga preduzme. Radili su to prosto da sačuvaju samopoštovanje pošto je u međuvremenu većina izgubila sve ostalo. I ne to što su stvarno out of place, već osećanje da jesu, ne razlikovanje nego volja da se ono održi, više od svake nesklone administracije ili ksenofobije okoline, zauvek ih je ostavljalo without a place, bez mesta pod suncem. Za ovakav sud imao je dovoljno sirove građe na aerodromu. Uzorke je dobavljala Imigraciona služba a on iz zdravstvene, kad drugi nisu uspevali, nalazio je opskurne razloge da ih

se otarase. Razumevanju situacije pomagao je, naravno, i drugi razlog. On, Luke, Poljak je. U Engleskoj tek naturalizovan. On je ovde takođe *out of place*.

»U čemu je stvar?«

Dr Pheapson ga je uzeo pod ruku i odvukao u stranu. On je, naime, na medicinu gledao kao na zaveru, u kojoj neposvećenim bolesnicima nema mesta. Nad njima se medicina vrši kao ritualni obred, čija se lekovitost gubi, ako je iko, osim vrača, razume.

»Suarez se zovu. Rade u nekom restoranu u Sohou. Mislim da su Španci.«

»Meni su, međutim, ličili na ljude«, rekao je.

»Stvar je nadasve ozbiljna, Luke.« U pogledu smisla za humor i škorpija je pred dr Pheapsonom imala prednost. »Žena je u devetom mesecu. Trudovi mogu početi svakog časa, a oni bi da putuju.«

»Kako su uopšte dospeli ovamo?«

»Sa rampe ih je vratila zdravstvena kontrola.«

»Imaju li preporuku od svog lekara?«

»Imaju.«

»Pa što onda mi svoju guzicu tu guramo?«

Dr Pheapson je spustio glas. »Njihov lekar je takođe Španac.«

»Za ime boga, Philip!«

»Uostalom, nismo obavezni da uvažimo ičije mišljenje. Naše je pravo diskreciono. Kompanije su striktne kod prijema trudnica u avion. Prošle nedelje se jedan za Buenos Aires morao spustiti na Teneriffu. Dodatni su troškovi iznosili…«

»Nisam znao da držiš akcije Aerolineas Argentinas.«

»Hajde, Luke, sam znaš da sam u pravu«, rekao je dr Pheapson pomirljivo. Znao je, i to ga je ždralo.

»Meni ona ne izgleda kao da će se bas ovog časa poroditi.«

»Ne baš ovog. Onog drugog.«

»Koliki je pritisak?«

Bolničarka Tahaman je očitala Sphygmomanometar.

»S takvim pritiskom ona bi, zapravo, morala da leži«, rekao je dr Pheapson.

»Neki znak izlučevina?«

»Mokraća je još čista, ali to ništa ne znači.«

»A kako je s kontrakcijama?«

»Slabe, neregularne. Ali to je početak. Kraj će biti u avionu za Madrid.«

Okončao se još jedan od njegovih bezbrojnih ustanaka protiv pravila igre, mislio je Luke. Kao i uvek — polaganjem oružja. Ne što je on preslab za i borbu, nego što u tim prokletim pravilima uvek ima po zrnce zdravog razuma, dovoljno da ga prinudi na kapitulaciju.

»I šta sad hoćeš? Da sa njima govorim?«

»S njima se ne može govoriti. Ona ne zna engleski, a on je tvrdoglav kao mazga.«

»Šta onda?«, pitao je nestrpljivo.

»Ne znam.« Dr Pheapson je slegao ramenima. »Ti si šef.«

Jeste, mislio je mrzovoljno, vođa medicinske ekipe za traženje pijanaca, kopanje trnova iz dečjih turova, pravljenje društva hipohondrima i sada za vađenje kestenja iz birokratske vatre. »Šta je, zapravo, razlog putovanju baš sada?«

»To je upravo ono što ne razumem«, odgovorio je dr Pheapson rezignirano.

Luke se okrenuo bračnom paru. U očima im je sreo bolnu neizvesnost, koju je viđao kod samrtnika dok im je saopštavao da je sa njima sve u redu. »Gospodine Suarez«, počeo je mirno, »dr Pheapson vam je objasnio situaciju.«

»Taj nam je govorio gluposti«, odvratio je Španac ljutito.

»Ne sumnjam«, mislio je Luke. Gluposti koje se i on sprema da im kaže, ne očekujući da budu manje glupe, samo ubedljivije. »Objasnio vam je i rizik kome se izlaže vaša žena?«

Španac je klimnuo glavom.

»I dete?«

»Rizik je naš.«

»Ali odgovornost naša.«

»Slušajte Suarez«, umešao se dr Pheapson. Smatrao se klinom medicinskog fronta u dubokoj pozadini ljudskog neznanja. »Znate li da vam možemo zabraniti ulazak u avion?«

»Vi nam to ne možete učiniti, *hombre*!«

»Morali bismo, zapravo«, priznao je Luke.

»Onda ćemo otići lađom, ali ćemo svakako otići.« Kazao je nešto na španskom ženi, ona se uspravila na krevetu. Bolničarka Tahaman je pomogla da se spusti na zemlju.

»Do vraga, Suarez«, rekao je Luke, »zašto je važno da otputujete danas?«

»Dete se svakog časa može roditi, *señor*!«

»O tome i jeste reč. Baš zato i ne smete putovati.«

»Onda se neće roditi u Villafranca del Cid, *señor*.«

»To je u Španiji«, objasnio je dr Pheapson, šireći ruke. Španija, inostranstvo uopšte, bilo je izvan njegove moći shvatanja. »Ne razumem.«

»Zar je za vas tako važno da se ono rodi u…« Bilo mu je krivo što je zaboravio ime mesta.

»Villafranca del Cid«, pomogla je Tahaman.

»Moje dete je Suarez, *señor*«, rekao je Španac. »Suarezovi su se uvek rađali u Villafranca del Cid. *Comprechende*, razumete li?«

Uprkos pompeznom imenu i pozivanju na slavnog El Cida, Villafranca je, mislio je Luke, po svoj prilici, mala, prašnjava selendra, u kojoj su ljudi privredno stajali tek nešto malo bolje od pasa. Suarezovi jamačno i gore. Ovde su stali na noge. Možda su već razmišljali da u Sohou otvore španski restorančić. Ako nisu, svakako su potajno o njemu sanjali. Sanjali i štedeli novac, živeći u međuvremenu od snova. Ali su išli u Villafranea del Cid da se rađaju. I umiru verovatno. Ceo život će im proći u potucanju, ali će se roditi i umreti u Villafranca del Cid.

»Razumem«, rekao je.

»Ja ne razumem«, priznao je dr Pheapson.

Luke ga je poveo u stranu. »Bojim se, Pheapson, da se tu ništa ne može učiniti. Ni njih sprečiti da odu, ni tebi objasniti zašto to moraju.« A ni njega, mislio je gorko, opravdati što, kad se njegov Ian rađao, Catherine nije odveo u Poljsku, u Kraków, u njegovu Villafranca del Cid. »Moana, pripremite njihove papire. Dr Pheapson i ja smo se složili dal Suarezovi mogu otputovati.«

»To nije istina!«, protestovao je dr Pheapson. »Ja se nisam složio!«

»A ni putovati ne mogu, doktore«, rekla je bolničarka Tahaman. »Avion za Madrid je odleteo.«

»Kada leti sledeći?«

»Posle podne, ne znam sigurno.«

»Onda se raspitajte i postarajte da Suarezovi budu u njemu.«

Već je izašao iz serkla, kad ga je Španac zaustavio. »Mogu li znati kako se zovete, *señor*?«

Zbunio se. »Lukas. Luke Komarowsky.«

»Lukas će biti ime mome sinu.«

»A ako bude ćerka?«

»Neće. Biće sin«, rekao je čovek samopouzdano.

U Villafranca del Cid rađali su se, očevidno, samo sinovi. Sinovi koji će dolaziti tamo da umru. Villafranca del Cid je bilo malo selo u španskim brdima, ali je moralo imati vrlo veliko groblje.

Ponovo se našao pred strašnom Mrs. Makropoulos.

»U redu. Ubrzajmo stvar. Čekaonica je puna. Šta vas boli?«

»Sve«, rekla je žena ponosno.

Mr. Makropoulos je u međuvremenu zaustio nešto da kaže. Bio je to događaj kojeg Luke ni za živu glavu nije hteo propustiti. Očekivao je da odatle usledi intervencija koja će bračni par zauvek izvesti iz njegovog medicinskog života. Šta će sa Mr. Makropoulosom nakon toga biti, nije ga se ticalo.

»Hteli ste nešto da kažete?«

I Mrs. Makropoulos je bila zapanjena. Posmatrala je muža kao aligatora koji se sprema da propeva. Makropoulos je smeteno pogledao u Lukea — Luke je siguran da će nastupajuća primedba biti osobna žrtva s njegove strane, koju će još dugo otplaćivati — promeškoljio se nervozno, pa rešen, izgleda, da se u neizvesnost otisne, s čarapom smakao levu cipelu, i skakućući na desnoj nozi, molećivo rekao: »Pitam se da li biste bacili pogled na moj palac? Đavolski me boli.«

Konstantin Makropoulos ne duguje život Lukeovoj čovečnosti. Duguje ga telefonu koji je na vreme zazvonio. Podigao je slušalicu. Poruka je bila kratka.

Bolesnici na letu AZ320 Alitalije Rim—London—New York, za koju je držao da je već u postepileptičnom snu, naglo je pozlilo. Avion je očekivao dozvolu za sletanje. Zbog zauzetosti rampi za prijem jetova zaustaviće se na stajanki uzletišta 10 D (desno). Dr Komarowsky se moli da za petnaest minuta bude na označenom mestu s ambulantnim kolima.

Spustio je slušalicu i pozvao bolničarku Tahaman. S njom je iz separea izašao dr Pheapson.

»Moana«, rekao je, »angažujte ambulantna kola i pronađite Loganovu. Uredite da se pripremi boca sa kiseonikom i aparatura za srčani udar.«

Nije se brinuo. Epilepsija nije razlog za brigu. Za njega, dakako. Pacijent je trebalo da brine. I njegov mesni lekar. U međuvremenu, mislio je ogorčeno, on će ispuniti nekoliko besmislenih formulara i držati da se bavi — ljudima. »U vazduhu se diže buka ni oko čega«, objasnio je dr Pheapsonu kad ga je pitao šta se događa.

Mrs. Makropoulosova se našla uvređenom. »A šta će biti sa mnom?«

»Pregledaće vas kolega Pheapson. On je specijalista za vaš slučaj.«

»U čemu je njen slučaj?«, pitao je dr Pheapson revnosno.

»To samo bog zna. Ako otkriješ, ti ćeš biti drugi«, rekao je Luke i izašao.

Čekaonica Medicinskog centra u koju je stupio bila je poluprazna. Nekoliko putnika drsko zdrava izgleda prelistavalo je časopis putničkih kompanija. Uistinu

rđavo izgledao je samo postariji sedi čovek sa svežom ozledom na slepoočnici. Luke je pozvao bolničarku Tahaman. »Kad svršite s ambulantom, previjte onoga tamo.«

Do izlaska na pistu imao je vremena da upakuje i poklon za Iana. Svratio je u lekarsku sobu, otključao svoju pregradu u zajedničkom metalnom ormanu i iz nje izvukao laku pušku za planinski lov — remodelirani 70 Winchester 270, s dobošem od 22 inča, Redfield 4X teleskopom, pomoćnim teleskopskim priborom od 6X i 8X i nekoliko kutija metaka kalibra 7 mm. Oružje je bilo remek-delo lovačkog puškarstva. Aerodinamični kundak od surosmeđeg drveta, ukrašen diskretnim floralnim duborezom, produžavao se u plavkast čelični mehanizam, pa u sjajno crnu cev, uz koju se telo teleskopa pripilo u skladnom ljubavničkom zagrljaju. Puška je imala omotač od zelenog impregniranog platna. Ali Luke je hteo da iznenadi sina. Omotom od krutog papira pokušao je da joj da neprepoznatljiv oblik.

Sve u svemu, dan nije rđav. Znao ih je i gorih. Kad je Vanguard zapeo na uzletištu »28 desno«, usmrtivši sve u avionu, recimo; 1968. zapalio se prilikom prinudnog spuštanja Boeing 707 i ubio petoro ljudi; 1972. jedan se Trident srušio na susedno predgrađe Staines i odneo stoosamnaest života. Profesionalno, zaista, dan nije rđav. I sa epileptičarkom u rimskom avionu mogao se uvrstiti u bolje. U ličnom smislu, međutim, svakako je jedan od najneugodnijih otkako se prošle jeseni razveo s Catherine, posle petnaestogodišnjeg braka koji se nije raspao od unutrašnjih eksplozija nesaglasnog temperamenta, već jednostavno istruleo u građanskoj rutini. Pokraj obostrane ispražnjenosti što

su je osećali, postojale su sve šanse da ostanu prijatelji. I ne jedino zbog Iana. Zbog sebe samih i poštovanja prema lepšoj polovini zajedničkih uspomena. S Ianom je nešto drugo. Nije načisto. Dečak je imao četrnaest godina, pohađao po želji Catherine skupu privatnu školu i, kako se činilo, ni paru na njihov razvod nije davao. Bilo mu je milo zbog odsustva komplikacija s te strane — nije ih, uostalom bilo ni sa jedne — ali je zapravo pomalo uvređen. Ukoliko se, naravno, dečak nije pravio da mu nije stalo. U tom pogledu Luke ni sam sa sobom nije načisto. Da li zaista želi sinovljevu reakciju, ma kako ga koštala, ili se, u stvari, iz čiste komocije miri s njegovom demonstrativnom ravnodušnošću. Kako stvari zaista stoje čovek nikad ne zna. Doznaje tek kada ga sin smesti u staračk dom, smatrajući da više i ne duguje nekome ko mu je razorio sopstveni.

Dečak i Catherine leteli su za Zürich avionom Swissaira u 13 00. Prvi put neće ići sa sinom na letovanje. Prvi put Ian će loviti sam. On će ga tek ispratiti. I što će posle toga na rampi s natpisom *»Passengers only«*, zaista ostati sam, to je verovatno bio onaj osobni teg, koji je inače podnošljiv dan terao među nepodnošljive. Mislio je izbeći susret. Nečim se izviniti. Ali šta je time dobijao? Dan bi svejednako ostao nepodnošljiv. Možda i nepodnošljiviji, jer ne bi video sina. Telefonirao je Catherine da se uspeo osloboditi obaveza i da će ih čekati na aerodromu. Onda je kupio pušku i pribavio na Ianovo ime eksportnu dozvolu. Sad se nadao da će, uprkos bolesnici u rimskom avionu, ispuniti obećanje. Jer mnoga nije održao. Sticajem okolnosti, vlastitom krivnjom, usled nesporazuma, đavo će znati zbog čega sve. Bio je to konstruktivni razlog svih

njegovih poraza. Ne samo u braku. U odnosima sa Moanom Tahaman, takođe. U nauci. Čak i u praktičnoj medicini. Uopšte. Neko je rekao da je nestrpljenje ljude isteralo iz raja. Njemu lično nigde nije dopuštalo da ostane.

Duguljasti paket nije više odavao sadržinu. Kao što je lan krio prava osećanja. Ako je i u njima, kao u ovom paketu, smrtonosno oružje, metak za njega, uvek će imati prilike da ga svojim srcem sazna.

Otkako je ušao u čekaonicu Medicinskog centra Heathrowa, čovek sa sivom kosom napeto je osluškivao ujednačenu buku aerodroma, nastojeći da iz haosa zvukova izdvoji ljudske koji bi ga se mogli ticati. Iz ordinacije je izašao krupan, svetlokos čovek u belom mantilu, vratio se u ordinaciju, i ponovo izašao da se nekud izgubi, ali ga se to nije ticalo. Bio je to lekar na svom poslu. A on je očekivao policiju. Ili su mu izgubili trag ili im je Sue objasnila kako su se upoznali. Ona je, najzad, prišla njemu. Nije on njoj. Ako je ovde na aerodromu, kako se činilo, sve imalo smisla, sve bilo povezano s njegovim snovima, sve za njih radilo, onda je i Sue morala nešto da znači. Samo šta? Može se, dabome, desiti da devojčica o tome ništa ne zna, da je ona prosto medijum kojim se san služi da ga približi razlogu boravka na Heathrowu. Verovatno i ne zna. Ali bi ga on u razgovoru sa njom mogao naslutiti. San je od njega očekivao da sa devojčicom razgovara. To je bilo očigledno. Inače njen avion ne bi kasnio. Bio je ubeđen da on još uvek kasni. Čeka da on još jednom razgovara sa Sue Jenkins.

Ustao je.

Pred njim je stajala bolničarka. Imala je gracilno telo egipćanske ženske figurine i kratko podsečenu kosu kraljevske supruge Nefretete. Lice boje šumskog meda podsećalo ga je mekim, iskošenim crtama na lice male Sue.

»Ja sam bolničarka Tahaman. Hoćete li da pođete sa mnom?«

»Meni nije ništa«, rekao je brzo.

Moana Tahaman se osmehnula. Muškarci su upravljali svetom i zahtevali da se ta uzurpacija poštuje kao prirodno pravo, ali su u međuvremenu očekivali da se s njima postupa kao sa decom. U redu, mislila je, ona je za to trenirana.

»Ne plašite se. Svršićemo s tim za minut.«

Uzela ga je za ruku i povela prema ordinaciji. Osetila je kako drhti. »Je li bolna?«

»Šta?«

»Ta ozleda na čelu?«

Dotakao je slepoočnicu i opipao brazgotinu kao da tek sada za nju saznaje.

»O, ne.«

Posadila ga je na stolicu. »Kuda putujete?«

Kuda je leteo sav ovaj svet? Mala Sue je išla u Nicu. »U Nicu«, rekao je neodlučno.

Nije joj izgledao kao neko ko letuje u Nicu. Kao neko ko uopšte letuje.

»Kako ste se povredili?«

»Ne znam.«

»Ja samo želim da vam pomognem!« I sama se iznenadila razdraženošću u svom glasu. Sedokosi čovek tome nije mogao biti razlog. Ma kako se ponašali, pacijenti je nikad nisu izvodili iz strpljenja. Bio je to Luke. Mimo nekoliko profesionalnih, gotovo neljuba-

znih uputstava, od jutros joj nije uputio nijednu reč. Među njima je, istina, funkcionisao sporazum da intimne odnose drže u dubokom zaklonu zvaničnih. Ali u Medicinskom centru je vladala slobodoumna familijarnost, koju je narušavao jedino pompezni dr Pheapson, kroz koju se i njihov stvarni odnos neopaženo mogao provući. »Predmet kojim ste se ogrebali može biti zarđao. U tom slučaju pametno je uzeti dozu antitetanusa. U protivnom, lokalna dezinfekcija biće dovoljna.«

»Ne beše zarđao«, rekao je.

Isuse, kakav je to jezik kojim ovaj čovek govori, mislila je, dezinfikujući mu ranu. Zatim je preko nje zalepila uzak flaster.

»Blagodaran sam vam«, rekao je čovek sive kose ustajući.

»Sačekajte da vam uzmem podatke.«

»Zašto vam trebaju moji podaci?«, pitao je uplašeno.

»Moram ih zavesti u ambulantni protokol.«

Svuda se traže podaci. Ljudi su voleli da se razlikuju. Njemu do toga nije stalo. Dao joj je prvo ime koje mu je na pamet palo. Imena ionako ništa ne znače. Sue je bez muke postala Arijadna. On se do malopre zvao Tesej. Ko zna kako će se oboje zvati sutra. Ili kako su se jednom zvali.

»Gde živite?«

Nije joj mogao kazati gde živi. Izmislio je i adresu.

»Neobična adresa«, rekla je. »Gde je to?« Nije imao pojma. Kao i ime, adresa je došla niotkud. »U severnom Londonu.«

Bolničarka je ispisivala adresu kad se to dogodilo. Više nije u ordinaciji. Gde je — ne zna. Mrak je unao-

kolo. Hladno mu je. Studen se oko njega kreće kao nevidljiva kocka leda. Najpre ne čuje ništa. Zatim više oseća nego što stvarno čuje jednoliko brujanje. Iz tmine se, poput senke koja se iz nje izdvojila, pojavljuje štene. Rasu mu ne prepoznaje. Pas spava. Jedna ruka ga miluje po glavi. Ruka je crna. Pas se u snu grči. Dotiče šapom ruku. Ruka se naglo povlači. S nje kaplje crna krv.

Opet je u ordinaciji. Bolničarka mu kvasi čelo mokrom gazom. Prvi put imao je viziju po danu. Bila je drukčija od one koja ga je dovela na Heathrow. Ali ne p o t p u n o drukčija. I u njoj je mrak, hladno je, vidi se Senka. Samo ova nije zastrašujuće bezobzlična. Ima lik malog ljupkog psa.

»Šta se sa mnom dogodilo?«

»Onesvestili ste se. Kako se osećate?«

»Dobro«, rekao je. »Moram da idem.«

»Ali i ja moram da napišem par reči vašem lekaru.« Slagala je. »I to je propis.« Nije se osećala krivom. Lagao je i on. Najpre da putuje u Nicu. I ko zna šta još.

Bolničarka Moana Tahaman žurno je izašla iz ordinacije. Luke na pisti čeka rimski avion. Nadala se da će pronaći dr Pheapsona.

S čovekom sive kose nešto definitivno nije u redu. Ali kad ga je najzad našla i s njim se vratila u ambulantu, starca više nije bilo.

»Bio je neverovatan«, rekla je dr Pheapsonu. »Kao da živi u snu. A i čudno se zvao.«

»Kako?«

»Gabrijel.«

Poluks, Daniel Leverquin ili Patrick Cornell — zavisno od strane njegovog višestrukog života koja se poznaje — stajao je kraj astrofightera u holu terminala 2,

levo od dolazne rampe. Televizijski ekran za objavljivanje letova u dolasku, učvršćen za zid ukoso od astrofightera, izveštavao ga je da se avion SAS-a iz Osla, kojim će otputovati za Norvešku u času početka »Operacije Dioskuri«, spustio na Heathrow i da su koferi putnika već u prtljažnici.

Japanski dečak za astrofighterom imao je sleđeno lice junaka naučnofantastičnih stripova u trenucima kosmičke krize. Misija je kao i uvek izgledala neostvarljiva. Prema usamljenom braniocu ljudske civilizacije, u zbijenoj jurišnoj formaciji, letela je eskadrila od sedam svemirskih ratnih brodova, za čijim su komandama sedeli monstrumi sa udaljene galaktike. Pitao se da li ih mali Japanac zamišlja. U njegovom detinjstvu u modi je bio Flash Gordon. Njegove stelarne protivnike na planeti Mongo zamišljao je uvek strašnijim nego što ih je predlagao strip. Možda se tu, mislio je, krije seme njegove strasti prema rečima, želji da postane pisac. Dečak je, u međuvremenu, hladnokrvno ispaljivao raketne projektile, čiji je broj, da borba bude sportska, ograničen vremenom koje je neprijateljskoj floti bilo potrebno da stigne do donje ivice ekrana, pretpostavljenog položaja zadnjeg zemaljskog uporišta. Bila je to još jedna laž kojom su deca razoružavana pred životom i njegovim nesportskim istinama. U životu, naime, nema ničeg sportskog, nikakvog prokletog fair playa. Svi su udarci dopušteni, borba nejednaka i prljava, a tzv. pravila igre služe jedino da se prikriju njene urođene neregularnosti. Fosforescentne žiže raketnih projektila ustremljivale su se na nadiruću flotu s elektronskim fijukom nalik zvuku Kastorovog revolvera sa prigušivačem. Projektili su se sudarali s brodovima — zelena svetlost bi

blesnula i pogođena letilica iščezla u crnom vakuumu — ili su, promašivši, odlazili u ništavilo. Dečak je dobro gađao. Na pola puta do njegovog uporišta, na sredini ekrana, ostala su samo tri neprijateljska broda. S bolnim uzbuđenjem pratio je bitku. Bilo je u njoj suštinske nepravde koja ga je podsećala na Kastorov položaj na Heathrowu. Šaka posvećenih heroja borila se protiv upravljača jedne monstruozne civilizacije i predrasuda njenih robot-robova. Želeo je da mali Japanac pobedi, da uništi uljeze pre nego dotaknu donju barijeru ekrana i igra se završi porazom. Činilo mu se da će dečakova pobeda magijskim putem osigurati Kastorovu. U napadu su bila još dva broda. Prvi od njih eksplodirao je na pola svemirske stope od Zemlje. U pitanju su sekundi. Znoji se. Dečak ispaljuje poslednji hitac, stopljen s bleskom dezintegracije poslednjeg napadača. Borba je okončana. Čovečanstvo je još jednom pobedilo.

Odahnuo je. Pronašao je u džepu deset penija i pružio ih dečaku. Hteo je da ovaj odigra još jedan zvezdani rat. Dečak se začudio, ali je novac uzeo. Samo ga nije ubacio u astrofighter. Strpao ga je u džep i zdimio. Da kupi čokoladu, verovatno.

Čovek se nikad ne pita, mislio je Daniel Leverquin, za razloge dobrih stvari koje mu se dešavaju. Zanimaju ga jedino uzroci rđavih. Zato dečak nije pitao zašto je dobio novac. Jedino se on interesovao zašto je njegovo ljudsko iščekivanje iznevereno.

A to je i sam znao.

Takva su bila pravila igre u svetu u kome je živeo.

5

Za dr Lukea Komarowskog je prvi susret s pacijentom bio ravan dramatičnom suočavanju mrtve straže s neprijateljem čija se snaga ne poznaje. Bolest, anonimnog protivnika, trebalo je imenovati — jer ih u biološkom ratu protiv vlastitog čuda, čoveka, priroda ima podosta u vreći — dobro upoznati, pa tek potom napasti. Ako ne uspe, rastanak od pacijenta — ono što se u eufemističkom rečniku profesije zvalo »administrativnim zaključivanjem terminalnog slučaja« — jedini je momenat u procesu koji je bio strašniji od prvog.

Dovezao se ambulantnim kolima na prilazni put za pistu 10 D (desno), s prilično jasnom slikom o tome što ga tamo čeka. Ako su radio-izveštaji tačni, primiće pacijenta u dubokom postepileptičnom snu, komplikovanom popuštanjem srca.

Sad je bio zbunjen.

Katolička kaluđerica, postarija crnkinja, nemirno je ležala ispod ćebeta, na nosilima položenim preko piste, spremnim da se na njegov znak unesu u ambulantna kola, parkirana u blizini mrtvog Boeinga 747. Donji deo glave gubio se pod Harrisovom maskom, plastičnim crevom spojenom s pokretnim cilindrom za kiseonik, čije je gvozdeno telo obojeno crno, a kapak belo. Kroz cev je svakog minuta strujalo 4 litre spasonosnog četrdesetprocentnog kiseonika. Čelo joj je bilo slobodno i po njemu je sunce probijalo sitne kaplje znoja.

Nema tu, mislio je, nikakvog okrepljujućeg sna. Temperaturu nije merio. Sudeći po galopirajućem pulsu morala je preći 39°C. Epilepsija nije poznavala ovakve temperature, a ni aritmično, u volumenu promenljivo disanje, karakteristično za Cheyne-Stokes syndrom, koji se javlja kod intrakranijalnog pritiska. Koža nije cijanidna već purpurna. Pokreti, ukoliko ih je pravila, više nekontrolisani nego spazmični. Ćebe oko nje uprljano je ispovraćenom sluzi, a neprijatni mirisi ukazuju na dijareju. Jedini optimizam ulilo je srce. U opštoj dezintegraciji organizma, ono se dobro držalo. Poneki od simptoma mogao se ponekad naći kod atipičnog slučaja epilepsije. Nikad svi zajedno i odjednom. Epilepsiju je definitivno mogao isključiti.

To je bilo dobro. Problem je bio u tome što ni najmanju ideju nije imao šta mesto nje da dijagnosticira. Ima najmanje tuce akutnih oboljenja, naročito tropskih infekcija, čiji se simptomi mogu naći među ženinim. Izvesna trovanja, strihninom recimo, takođe dolaze u obzir. Pa i droge. Poteškoću prave simptomi koji se opiru dijagnozi zasnovanoj na seriji onih koji je podupiru. Simptomi koji normalno jedni druge isključuju, ovde složno idu ruku pod ruku. Kod malariae vivax, visoka temperatura s obilnim znojenjem sprečava paroksizam. Ako je ovaj u toku, znojenje usleduje tek kad bolest pređe iz »vruće« u »hladnu« fazu. Bolesnica se, međutim, u paroksičnom stanju znojila s temperaturom 39°C. Znači li to da malariju treba odbaciti? Nije siguran. Ni u šta više nije siguran. Oseća se glupo bespomoćnim. Zna da se bolničari, naviknuti u ovakvim situacijama na žurbu, pitaju zašto okleva. Zna, takođe, da s nogu ništa pametno ne može zaključiti. Treba s bolesnicom ostati nasamo. Upoznati bolest. A

sada se valja povući. Bez prevelikog gubitka dostojanstva, po mogućnosti. Neprijatelj je trenutno isuviše jak. Zato što je nepoznat. Kad ga upozna, ma kakav da je, nestaće osećanja bespomoćnosti, a s njim i straha.

»Šta čekate, za ime Hrista!«, viknuo je, stideći se vlastitog nepoštenja. »Nosite je!«

Osvrnuo se za glavnom bolničarkom. Loganova je stajala u podnožju stepenica, ispod ulaza u avion, okružena posadom u uniformama Alitalije i s notesom u ruci razgovarala s nekom kaluđericom iz reda kome je pripadala bolesnica. Izvrsna profesionalka, mislio je Luke. Požrtvovana, spretna, kuražna, prisebna. Za svaku krizu dar s neba. Dok stignu u Medicinski centar, znaće ona o bolesnici sve što je za budući tretman nužno.

Mimo propisa okupljeni ispod repa aviona, putnici su čekali autobuse koji će ih odvesti u tranzit. Moglo se poverovati da se kriju od sunca. Luke je znao da, u stvari, instinktivno krše Red, čim je ovaj, zahvaljujući incidentu, izgubio kontrolu nad njihovim postupcima. Bilo je nečeg ominoznog u ćutljivoj nepokornosti građana, na kojima se, u drugim prilikama, Red održavao. Putnici su bili podeljeni na izolovane grupe. Manju su činili putnici I klase, veću ekonomske. Ali ih nije delila avionska karta. Razdvajao ih je strah. U manjoj su gomili stajali putnici koji nisu dolazili u kontakt s obolelom kaluđericom, u većoj oni koji su imali nesreću da sede s njom i da se sada sa svojim halucinacijama, kako znaju i umeju, nose sami. Još u vazduhu je među njima otpočeo rat, koji se, pod senovitim krilom aviona, samo nastavljao.

Ono što je uradio nije s ovim razmišljanjem imalo nikakve veze. Nije gajio predrasude prema višim kla-

sama — kojima je pripadala i njegova poljska porodica, ali ni sentimenta prema nižim, ukoliko nisu bolesne, a onda je osećao za njihove bolesti, ne i za njih lično, srazmerno bolestima, ne u skladu s bedom. Ni kad su mu događaji za pravo dali, nije sebi mogao objasniti kako ih je predosetio. Jer on ih nije predviđao. Da jeste, možda bi pokupio stvari i glavom bez obzira nestao s aerodroma. Kao što je nestao iz braka, pobegao od nauke, kao što će se uskoro rastati od Moane Tahaman. Postupak je bio nekontrolisan, spontan, i, ako se ima u vidu odsustvo dijagnoze, neracionalan. Pa ipak, pronašao je preko ručnog radija nekoliko najodgovornijih ljudi aerodromske uprave, i zatražio uvođenje privremenih mera sanitarne predostrožnosti, koje su većini presekle svaku volju za životom. Posle podužeg natezanja, otezanja i akrobatskog međusobnog prebacivanja odgovornosti, isposlovao je kompromis: sve dok ne obavi detaljan pregled bolesnice, njeni se saputnici neće pustiti u opšti tranzit, niti posada rimskog aviona u svoje prostorije, nego će se izolovati u tranzitnom salonu I klase na terminalu 2. Mera će se objasniti poremećajem aerodromskog reda usled ispraćaja sovjetske državne delegacije (većina će poverovati, Rusi se ionako stalno bave remećenjem nečeg); rimski se avion neće čistiti, puniti gorivom, niti će se na njemu vršiti regularna inspekcija, sve dok ne završi posao; sa svoje strane, učiniće sve da ga obavi što pre.

Vrativši se u Medicinski centar, Luke je pregao da obećanje ispuni. Bio je svestan kratkoće vremena silom pozajmljenog od aerodromske birokratije i ekonomske računice. Za pola sata ceo će Heathrow biti na njegovom telefonu. I njegovim leđima, takođe. A bio

je tu, naravno, i lični osećaj poraza ponet s piste. Histerija koja se, čim je identifikovana, pretvorila u epilepsiju, a ova, tek što je dijagnosticirana, u nešto nepoznato.

U redu, skoro nepoznato. Bio je prilično siguran da ima posla s nekom vrstom tropske malarije. Prilično, ali ne i stoprocentno. Tih nekoliko mizernih procenata do sigurnog zaključka — koji su od svake dijagnoze činili moru — teralo ga je da nalaz proverava sa sumnjičavošću tvrdice kad prebrojava uštеđevinu. U izolacionom odeljenju Medicinskog centra nije bilo bolesnika, osim kaluđerice, koja je s nešto izmenjenim simptomima, relativno mirno počivala na jednom od Nesbit-Evansovih kreveta. Od osoblja, stajale su kraj njega sestre Tahaman i Lumley. Dr Pheapson i dr Patel radili su negde na terminalima. Loganova je u kancelariji sumirala podatke o bolesnici dobijene u razgovoru s posadom rimskog aviona.

Sa zaštitnom maskom preko lica i rukavicama na rukama Luke je prišao postelji.

Akutna malarija, mislio je, nema sumnje. Sada, posle »vrelog«, u »hladnom« stadijumu. Pad temperature je nešto prebrz, no moguć. Žena je drhtala kao da je potopljena u led. Puls je bio usporen, ali ne i bradikardičan. Nije u šoku. U bunilu je. S vremena na vreme ponavljala je nekoliko uvek istih nerazbirljivih reći. Sphygonomanometar je otkrivao nizak sistoličan i dijastoličan krvni pritisak. Odvojena od boce s kiseonikom, disala je plitko, šumno, na mahove, kroz usta, koja su zjapila poput crvene sluzave rupe. I oči su joj bile razrogačene, premda, naravno, njima ništa nije mogla videti. Luke se sagao. Snop iz ručne lampice izazvao je nejednaku kontrakciju zenica. Bolesnica je

prodorno kriknula i, da je sestra Lumley nije zadržala, prevalila bi se preko ivice kreveta. Osim pri cerebralnim komplikacijama, mislio je, photophobia nije uobičajena kod malarije. Ali i bolesti se razvijaju. Kao ljudi. Zajedno s njima. Zajedno s njima, protiv njih. Žena se umirila. Nežno joj je opipao vrat. Bio je ukočen.

Zadah dijareje i povraćanja postao je nepodnošljiv. Okrenuo se Lumleyjevoj. »Sestro, očistite je i dezinfikujte. Zatim pokrite ćebadima. S vremena na vreme možete joj davati da pije mlaku vodu.«

Sestra Lumley se udaljila.

»Dakle?«, upitala je Moana Tahaman neutralno.

»Perniciozna malarija, po svoj prilici cerebralna sa epileptiformnim ispoljavanjem.«

Bio joj je zahvalan što ne koristi odsustvo Lumleyjeve za intimnosti koje bi kraj ovog kreveta bile neumesne. Ali Moana je uvek imala takta, nešto što se, izgleda, na Tahitiju dobija rođenjem, a gubi jedino dugotrajnim vaspitanjem na Zapadu. I uvek je ličila na Gauguinovu sliku obešenu usred neodgovarajućeg industrijskog enterijera.

Kaluđerica je opet izgovorila tri nerazumljive reci. Moana se sagnula. Reči su se pre isparavale, nego stvarno čule.

»Šta kaže?«

»Ne znam. Ne poznajem jezik.«

Glavna sestra Logan je donela kaluđeričin pasoš, medicinsku kartu i još nekoliko dokumenata. Iz njih Luke saznaje da je bolesnica majka nastojnica katoličkog manastira »Isusovo srce« kraj Lagosa u Nigeriji, da je rođena pre pedeset osam godina u Atlanti u Georgiji, u Sjedinjenim Državama, da se, pre nego što

se zamonašila kao Tereza, zvala Amalia Josephina Lincoln, i da je, posle prijema kod Sv. Oca u Vatikanu, s pratiljom, sestrom Emilijom, pošla u kampanju za skupljanje pomoći Misiji.

»Šta stoji u medicinskoj karti?«

»Pelcovana je protiv kolere, žute groznice, tifusa.«

»Kako je s malarijom?«

»Nema zabeleške.«

»To ne znači da nije vakcinisana«, primetila je Moana Tahaman. »S unošenjem podataka u medicinsku kartu ljudi uvek kasne.«

»Ne verujem«, rekla je Loganova. »Majka Tereza je savesna osoba.«

»Šta hoćete time da kažete, Logan?«, pitao je Luke nestrpljivo. »Da u Nigeriji nema malarije?«

»Naravno da je ima, doktore, samo se ne smatra nečim naročitim. Svetska zdravstvena organizacija je registraciju bolesti, protiv kojih je majka Tereza vakcinisana, učinila obaveznom. U Africi, bar onoj crnoj, malariju niko ne registruje.«

»Osim kad se od nje umre«, procedio je Luke.

»Onda registruju smrt, ne malariju.«

»Loganova«, obratio se glavnoj sestri, »najpre ćete joj intravenozno dati 650 mg kinina, rastvorenog u 15 ml sterilizovane vode ili saline, šta imate. Drugu dozu daćete nakon osam sati. Treću i poslednju posle šesnaest. Zatim ćemo nastaviti oralno.«

»Da, dr Komarowsky.«

»Polusatna infuzija od pola litre plazme dovoljna je da nadoknadi dehidraciju. Nakon toga ćemo produžiti sa glukozom.«

»Šta je to?«, pitala je Moana Tahaman. Bila se nagnula nad lice bolesnice.

»Šta?«, pitao je Luke unezvereno. Užasavala ga je mogućnost nekog novog simptoma koji bi malariju pretvorio u nešto drugo.

»Ovo na njenim usnama.«

Donjim rubom otvorenih usta majke Tereze, poput pocepanog avetinjskog vela, vukla se gusta pena.

»Ništa«, kazala je glavna sestra Logan i obrisala je parčetom gaze. »Samo pljuvačka.«

»Klasni rat«, započet u vazduhu, s nesmanjenim entuzijazmom nastavljen je na zemlji, u jednoj od separiranih tranzitnih prostorija terminala 2. Izgubivši sletanjem »nebeski« autoritet, okupljena oko kapetana, posada rimskog aviona se nije trudila da ga smiri. U ovom malom, lažnom svetu predstavljalo je to poziciju, koja se u velikom, pravom, zvala — naoružanom neutralnošću. Iz nje posmatrala je ona ravnodušno kako se privilegije putnika I klase, kupljene skupljom kartom, raspadaju pred navalom moćnije i brojnije »ekonomske« mase. Puštena gde joj nije mesto, sledeći istoriju, masa je odmah zauzela sva sedišta. Putnici kojima su udobne fotelje pripadale, morali su da biraju. Ili da, stojeći u najudaljenijem ćošku, čuvaju dostojanstvo i zdravlje, ili da se sa uzurpatorima izmešaju, u nadi da će se u opštem metežu dokopati praznog mesta, ali s dobrim izgledima da i tamo stoje. Interes ih je pozivao da se bore inače će ko zna koliko stajati. Interes im je nalagao da se iskušenju odupru sve dok se o bolesti kaluđerice nešto više ne sazna. Rat je bio hladan. Vodio se pogledima i rečima.

»Ja sam, gospodine, kartu platio dva puta više nego vi!«, besneo je bankar iz New Yorka. U Rimu nije

svršio posao. Umesto toga, zamalo ga nisu ubili kad je nekog sudiju na ulici zamolio da ga uputi u hotel. Ovde mu se otima njegova stolica. Svet je, očigledno, već u rukama rulje. »Ja imam svoja prava.«

»Nema više nikakvih jebenih prava!«, proklamovao je dugokosi i dugonosi porte-parolle jeftinijeg dela čovečanstva u jeftinom blue-jeansu. Dobro se osećao. Mirisao je revoluciju. »Ovo je vanredno stanje.«

»Kakvo vanredno stanje? Mi smo ovde zbog tih Rusa!«

»Sranje!«, rekao je neko rezignirano.

»Znala sam da će nam ti strašni Rusi jednom doći glave«, izjavila je dama u Yves Saint-Laurentovom modelu. Na debelom staklu, koje je prostoriju odvajalo od staklene Airside Gallery ličila je na kubističku vitražu.

»I ko je tu ženturinu terao da se vucara po džungli?«

»Da takvi kao vi Afriku stolećima nisu ruinirali, ni ona ne bi imala potrebe da se po njoj vucara!«

Bankar iz New Yorka već poodavno se pitao na koga ga klipan u blue-jeansu podseća. Sad je znao. Bio je kopija čoveka koji je na njegove oči ubio rimskog sudiju i tako njega sprečio da sazna gde mu je hotel. »O čemu vi to govorite?«

»O izrabljivanju, čoveče.«

»Sranje!« Glas je bio pravedan. Delio je fekalije nepristrano, levo i desno.

»Niste nikad čuli za izrabljivanje?«, insistirao je mladić u blue-jeansu. Sjajno se zabavljao.

»Upravo ga doživljavamo«, odgovorio je jedan član Berze iz Amsterdama.

»Vi, mladi čoveče, obilato izrabljujete naše strpljenje.«

Mladić u blue-jeansu je ustao, zatim ponovo seo. Zbog sumnjive revolucije nije hteo da izgubi sigurnu stolicu. »Kanite li povodom toga nešto preduzeti?«

Revolucija se, naime, sasvim lepo mogla voditi i sedeći. »Možda na mene baciti atomsku bombu?« Član Berze iz Amsterdama, očigledno, nije nameravao ići tako daleko. Rat je ostao u hladnim vodama.

»Ja sam čula«, rekla je vitraž-dama u Yves Saint-Laurentovom modelu, »da te Afrikance uopšte ne vakcinišu. Samo im ubrizgaju nekakvu vodicu.«

»To je nemoguće, gospođo«, protestvovao je krupni sedokosi čovek iz ekonomske klase, prilazeći joj. »To bi ljude ubilo.«

Yves Saint-Laurentov kroj živo je uzmakao. »Nije nužno da mi prilazite. Možete mi to reci iz daleka. Ja, naime, nisam gluva.«

Sedokosi čovek se zaustavio uvređen. »Ja sam profesor, gospođo.«

»Pa šta? Klice ne idu na intelektualce?«

Sedokosi čovek se povukao. Zvao se Aron Goldman, i bio profesor arheologije na Columbia univerzitetu, u Sjedinjenim Državama. Pored njega sedeo je unuk Adrian. Dečak je između nogu držao oveći ruksak. S vremena na vreme polagao je na njegove zelene obline dlan desne ruke. Da ga je neko gledao, možda bi primetio kako se platno ruksaka pomera kao da ga iznutra podiže slabašan povetarac.

Niko ga nije gledao. Svi su bili zauzeti svojim malim »svetskim ratovima«. Svi osim generalnog direktora kelnske filijale Deutsche Bank, dr Juliusa Upenkampfa. On je bio okupiran ratom s jednim

pripadnikom Aerodromske bezbednosti, koji je čuvao izlaz iz tranzita I klase i u braon odelu sa svetlosmeđom košuljom i oranž kravatom ličio na cirkuskog razvodnika. Čovek Aerodromske bezbednosti je tvrdoglavo odbijao da ga pusti iz tranzita. Dr Julius Upenkampf je bio izvan sebe. Konferencija zbog koje je iz Rima doputovao — iz Rima, s tog besmislenog jubileja Fondacije, na kome je gubio vreme i jetru — otvarala se u 11 00 časova. Ako odmah odavde ne izađe, neće stići na ceremoniju. Posao što ga je u Cityju čekao bio je za njegovu banku isuviše značajan da bi dopuštao ma i protokolarni promašaj. Ovo što se s njim na Heathrowu radilo, u Nemačkoj je nezamislivo. Jedan čisto engleski Schlamperei. Ni najmanje nije neobično što se guše u dugovima i štrajkovima. Pravo im budi. Njega se ti njihovi boljševički gosti ne tiču. Osobno je bio protivnik kancelarove Östpolitik. Ali njega se Rusi ni tehnički nisu ticali. Tehnički, on nije putnik za New York. Za njega je London konačna destinacija, nije tranzit. Sve je on to objasnio i cirkuskom klovnu na vratima i anestetiziranoj službenici British Airwaysa, koja mu je u lovljenju zjala pravila društvo. Nije pomagalo. Jedina svetla tačka u ovom anglosaksonskom mraku bilo je umirujuće obaveštenje devojke iz British Airwaysa, da ga na dolaznoj rampi čeka čovek s tablom »Dr Julius Upenkampf«. Nije bilo predviđeno da ga u Londonu iko čeka, ali mu je milo. Bar neće i oko taksija morati da se muči.

Druga rimska putnica koja u »tranzitnom ratu« nije učestvovala bila je časna sestra Emilija. Trebalo je da ostane kraj majke nastojnice i da je neguje, ali se ni setila nije da na tome insistira. Još od silaska s aviona obrela se u nekoj mentalnoj pometnji. Sada je valjalo

da majku Terezu i njihov red uzme u zaštitu pred nepravednim optužbama i možda još nepravednijoj odbrani, ali jednostavno nije imala snage.

Zgrčena na stolici u ćošku salona, s obe ruke preko lica, nastojala je da lekovitim dodirom dlanova i molitvama smiri omamljujući bol u glavi.

»Opali«, progunđao je dr Luke Komarowsky, svalivši krupno telo u stolicu iza pisaćeg stola. Nije naročito žudeo za prepirkom — danas ga je i s Catherine čekala jedna — ali je i to bilo ugodnije nego misliti da li je malarija majke Tereze zaista cerebralna ili kolerična, pa možda i algidna, da li je to prokletstvo, najzad, uopšte malarija?

Bio je tzv. Pick of the Airday, saobraćajni tesnac. Buka s pista postala je neisprekidana zvučna linija, koja je poput omče stezala Lekarsku sobu, obrušavajući se na njega i Moanu Tahaman grmljavinom uništavajućeg zemljotresa. Moana ga je posmatrala. Imala je krznaste sive oči koje su prelamale svetlost kao glatko ahatni obluci kad se sa njih povuče more.

»Zašto ga ne pustiš, Luke?«

Nije očekivao to pitanje. Svako drugo bilo je lakše. Čak i ono koje bi ga nateralo da joj konačno prizna kako je, što se njega tiče, došlo vreme da se raziđu. Nije to imalo ničeg s osećanjima prema Moani. Posredi su konfuzna osećanja prema sebi i vlastitom životu. Heathrow ga je gušio. Ovde je bio *out of place*. Kao što je bio u braku, nauci, u ovoj zemlji, najzad. Možda i u samom životu. Već mesec dana držao je u fioci ostavku adresovanu na British Airports Authority. Ovih dana će je poslati. Spakovaće se i vratiti u Poljsku. U Kraków. U svoju Villafranca del Cid. Ponovo će naći sebe, godinama izgubljenog u bolnim

kompromisima između svetova koji se nisu razumevali. Kad god bi na to pomislio, osećao se ponovo snažnim i preduzimljivim. Poput Anteja koji i pre nego što će dotaći zemlju zna šta će mu ona doneti. Rastanak sa Moanom i Ianom je odlagao stvar. Sa Ianom, naročito. Ali do njega će ionako kad tad doći. A onda, što pre, to bolje. Možda već danas. Jeste, mislio je, zašto ne danas Danas će im svima reći. I Catherine, i Ianu i Moani. Danas, takođe, poslaće pismo BAA-u.

»Zašto ne pustiš taj avion?«

»Čekam da se pokaže bar neko dejstvo kininske terapije.«

»Ali dejstvo se pre večeri, a možda ni do jutra neće pokazati.« Žao joj ga je, ali je gaženje po profesionalnom samopouzdanju jedini način da ga, ako u dijagnozu nije siguran, okuraži na otpor administraciji kad ova za koji trenutak zatraži oslobođenje aviona. »Ako se uopšte pokaže.«

Dovoljno je da svuče uniformu, mislio je Luke, odmah postaje Pra-žena. Pra-žena i pra-majka istovremeno. U krevetu njeno smeđe telo, snažno, meko, kao od zemlje sagrađeno, nije znalo za izopačenost koja bi izgledala neprirodna. Čim bi navukla uniformu postajala je vojnički ekspeditivna, neugodno otvorena, čak i surova, ukratko — savršeni izdanak engleske škole za negovateljice, otvorene pod krvavom krimskom suknjom Florance Nightingale.

»Šta hoćeš time da kažeš?«

»Da to što majka Tereza ima možda nije malarija i da ti zbog toga ne puštaš avion.«

»Naravno da je malarija.«

»Jesi li siguran?«

»Prilično.«

»Za božju ljubav, Luke, šta znači to ‘prilično’? Jesi li ili nisi siguran?«

»Šta je ‘sigurnost’?«, mislio je. Pobeda jedne verovatnoće nad drugom. Ništa više. Često privremena, Pirova pobeda. Koliko čovek koji nije infektolog bez laboratorijskog nalaza sme da bude.

»Ali Loganova je uzorak krvi tek uzela. Do podne od laboratorije nećeš ništa dobiti.«

»Ja to i ne čekam.«

»Šta onda, kog vraga, čekaš?«

Čekao je da telefon zazvoni, da mu se javi uprava Heathrowa ili kancelarija direktora Medicinske i sigurnosne službe BAA-a, da mu se naredi deblokiranje aviona, da ga tom prilikom podvrgnu uobičajenom pritisku, od koga će se braniti nesigurnošću dijagnoze, dok najzad ne popusti pod protestom, na koji će se pozvati ako stvari krenu nizbrdo, ako se bolest majke Tereze pokaže zaraznom. Ako on telefonira, izgubiće alibi. A alibi mu je neophodan. Bez jakih dokaza da je posredi prenosna bolest, avion ne može zadržati. Bez apsolutne sigurnosti da nije, ne sme ga pustiti. A on nije raspolagao ni dokazima, ni sigurnošću. Zato je čekao.

»Mislio sam da ćeš me pitati za Catherine i dečaka.«

»Zašto bih te pitala?«

»Zato što je to neka vrsta tradicije.«

»Ne moje.« Nasmejala se. »Ja sam sa ostrva gde poligamija još nije iščezla. Smatram prirodnim da ispratiš sina koji putuje. Razložnim takođe nalazim to što se viđaš s njegovom majkom. Ali ne smatram ni prirodnim ni razložnim da zbog toga dolaziš u raspoloženje od koga trpim ja.«

»Žao mi je«, rekao je pomirljivo. »I nije to zbog Catherine. Sa Catherine je sve u redu. Stvar je u Ianu.«

Prišla je stolu, naslonila se na ivicu i prstom pritisla celuloidnu kartu s imenom na reveru njegovog lekarskog mantila. »U tebi povodom Iana, Luke. Ne budimo baš toliko prokleto nesebični. To nikome dobro ne stoji.«

»U pravu je«, mislio je. »Stvar je u njemu. Ja se s dečakom osećam kao s nepoznatim saputnikom u vozu, za koga, kad se maši džepa, nikad ne znam hoće li izvući cigarete ili revolver. I pošto uvek sumnjam da će biti revolver, a sumnjam zato što znam da sam mu kriv taman za jedan metak stalno strahujem, pa i cigarete primam kao da su meci ako znaš šta hoću da kažem.«

Bacila je brz pogled na vrata, sagnula se i poljubila ga. »Ja znam, samo kada će on saznati.«

»Kad njegov metak primim kao cigaretu, pretpostavljam. Ne pre.«

Sad je vreme, mislio je. Ustaće, odšetati do prozora, zapaliće cigaretu, okrenuti se i reći — vraćam se u Poljsku.

Ustao je, od šetao do prozora, zapalio dgaretu, okrenuo se, telefon je zazvonio. Podigao je slušalicu. Na telefonu je bio dr George Preston, direktor Medicinske i sigurnosne službe British Airports Authorityja.

»Luke, imaš li ti ideju o tome koliko jednu aviokompaniju košta svaki minut zadržavanja na nekom internacionalnom aerodromu?«

»Ne, George, nemam nikakvu ideju o tome koliko neku prokletu aviokompaniju košta svaki minut zadržavanja na jednom internacionalnom aerodromu, a i prokleto me se ne tiče.«

»To prokleto vidim.«

»Ali da ti uštedim pedagoški trud, možeš Alitaliju obavestiti da svoje skupoceno dupe sme dići sa Heathrowa kad god zaželi! A kad smo već kod toga, i ti se možeš skinuti s mog telefona. Sutra ćeš dobiti pismo koje će ti sve objasniti.«

»Kakvo pismo?«

»Moju ostavku«, hteo je da kaže, ali ga je zaustavio agoničan krik. Prodoran, otegnut urlik poput psećeg zavijanja u noći. Sekund kasnije, još pre nego što su Luke i Moana stigli da ga shvate kao ljudski jauk, izgubio se on u lomnjavi i kršenju stakla iza vrata izolacionog odeljenja.

»Šta se dešava?«, vikao je dr Preston.

»Ne znam«, odgovorio je Luke. »Ostani pored telefona.«

Moana Tahaman je grabila prema izolacionom odeljenju. Luke je potrčao za njom.

Prizor koji ih je sačekao teško je bilo shvatiti.

Majka Tereza je ležala popreko Nesbit-Evansovog kreveta. Moćni grč joj je podizao dianotični stomak u zategnut luk, na stopu od madraca, natopljenog žutim, sluzavim fekalijama, i samo je udružena snaga bolničarki njeno drhtavo, želatinozno telo držala u horizontalnom položaju. Probijajući se kroz gustu penu, kao kod medijuma u transu, čuli su se glasovi s one strane sveta, koji se nisu formirali u reči, koji to možda nikad neće učiniti. Instrumenti za intenzivnu negu bili su razbacani po sobi, ćebad srozana na pod, po kome se iz razbijene aparature za infuziju cedila hranjiva plazma. Naslonjena na prozor, stajala je bolničarka Lumley, raščupane kose, pocepanog mantila, s licem iz koga se

povukla krv. Držeći levom rukom podlakticu desne ponavljala je kao da ne veruje onome što tamo vidi.

»Ona me je ujela! Kučka me je ujela!«

»Moana, 120 mg sodium phenobarbytona intravenozno, brzo!«, viknuo je, prilazeći krevetu. Smirenje mišića kao da je bilo na pomolu. Stomak bolesnice lagano se spuštao prema madracu. »Ne pritiskujte je! Ona će sama leći!«

Luke je prišao bolničarki Lumley, uhvatio je za desni lakat i ruku okrenuo prema svetlosti s prozora. Izraziti tragovi zuba, koji nisu probili kožu, obrubljivali su u nasuprotnim plitkim, modrim lukovima mesto gde su je zaparali. Rana je imala oko 5 cm i bila najvećim delom površinska. »Šta se dogodilo?«

»Kazali ste da joj dajem mlaku vodu. Pokušala sam i ona me je… Oh, moj bože!« Briznula je u plač. »Ona me je ujela!«

»Dezinfikujte ruku i ne ponašajte se kao budala, Lumley«, rekao je grubo.

»To je obična ogrebotina.«

Vratio se majci Terezi. Smirivanje konvulzija sad je očigledno. Telo na krevetu počiva u hladnom, neljudskom miru. Trzanje muskula, ovde onde, liči na poslednje gromove iscrpljene oluje. Ubrizgao je bolesnici sedativ koji mu je pripremila Moana, naredio da se odeljenje dovede u red, nađe Loganova, a zatim se vratio u lekarsku sobu. Iz otvorene slušalice, kao iz dubokog groba, dopirao je histeričan glas dr George Prestona.

Luke je podigao slušalicu. »Luke ovde.«

»Za ime Hrista, gde si? Šta se dešava?«

»Još ne znam, ali ću za sat znati.«

»Znači li to da avion treba još jedan sat da čeka na tebe?«

»Ja moram imati dijagnozu, George.«

»Ja sam razumeo da je ti imaš!«

»I imao sam je. Pernicioznu malariju sa cerebralnim, eventualno koleričnim komplikacijama.« Jedinstvenu malariju, mislio je, koja nije, kao ostale, nastala od parazita Anopheles moskitosa, nego od jednog epileptičnog napada, koji se takođe nije razvio iz nepoznatih razloga, kao toliki drugi, već iz jedne lažne histerije.

»I šta je sada sa tom prokletom malarijom?«

»Pojavili su se dodatni simptomi koji dijagnozu dovode u sumnju.«

»Je li to krik koji sam čuo?«

»Između ostalih. Ali koliko znače, reći ću ti za jedan sat.«

»Slušaj, Luke«, dr Preston je zvučao smirenije. »Ja za zadržavanje aviona nemam razumno objašnjenje.«

»Ko od tebe traži razumno objašnjenje? Razumna objašnjenja niko ne sluša. Veruje se samo idiotskim. Rusi su se, bar do sada, kao izuzetno glupo objašnjenje, pokazali sasvim dobro. Čoveku na zapadu izgleda nekako prirodno da sve neprilike potiču s istoka. Dajte putnicima Alitalije, pored Rusa za psovanje, besplatan whisky za piće, većina će se, ako treba, i nastaniti na aerodromu!«

»Mene se ne tiču prokleti putnici!«, vikao je dr Preston. »Za njih meni lično ne treba nikakav izgovor. Putnici su briga Heathrowa i Alitalije. Ja moram imati prihvatljiv razlog za Heathrow i Alitaliju!«

»O čemu govoriš, George? Samo u ovom trenutku oni imaju na desetine odloženih letova!«

»Nijedan zbog toga što glavni lekar aerodroma nije siguran u svoju dijagnozu.«

»George, imam li ja svoj sat ili nemam?«

»Nemaš!«

»U tom slučaju moraš mi to pismeno potvrditi.« S one strane veze dr George Preston je teško disao.

»Luke.«

»Da, George.«

»Znaš li odakle govorim?«

»Iz kancelarije Buckingham Gatea, pretpostavljam.«

»Odakle do Heathrowa kuriru treba više od sata.«

»A meni samo sat.«

Posle kraćeg ćutanja dr George Preston je odgovorio umorno: »U redu, Luke. Imaš taj sat. Jedan sat, ni sekundu više. Pa kod žene našao buboničnu kugu!«

»Hvala, George«, rekao je Luke. »Tvoje razumevanje je dirljivo.«

»Sa ludacima čovek mora imati strpljenja, zar ne?«

Veza je prekinuta. S otetim satom ostao je Luke sam. Nije imao nikakvu predstavu šta će sa njim učiniti. Šta se uopšte može učiniti. Nedostatak praktičkog iskustva u tropskoj medicini ograničavao mu je misao.

»Moana, okreni broj Instituta za tropsku medicinu i pokušaj dobiti dr Johnatana Hamiltona. Reci da ga treba Luke.«

»Samo Luke?«

Oklevao je. Prošlost u Wolfenden Houseu mrtva je. Nema te šifre, magijske ključne reči koja će je oživeti. »Jevangelist Luke.«

Ušla je Loganova.

»Gde ste, do đavola, vi?«

Loganova je pogledala u Moanu Tahaman. Dr Komarowsky joj nije izgledao sasvim pri sebi. Mora da su se opet svađali, mislila je.

»Majka Tereza je u bunilu izgovarala neke nerazumljive reči. Mislila sam da će nam pomoći ako znamo šta znače.«

»I doznali, verovatno, da ne znače ništa.«

»Ne baš sasvim. Sestra Emilija kaže da na domorodačkom jeziku znače: TO JE BIO PAS ili ČUVAJTE SE PSA.«

»Drži li njihov manastir pse?«

»Daleko su od Lagosa. Psi su jedina zaštita. Na zidu oko manastira postavljene su table s natpisom ČUVAJTE SE PSA.«

»To objašnjava stvar«, rekao je Luke. »Je li to sve?«

»Bojim se da nije, doktore«, odgovorila je glavna sestra. »I druga kaluđerica je bolesna. Ozbiljno bolesna.«

6

Major Hilary Lawford, Ironheel, Gvozdena peta šef Aerodromske bezbednosti, bio je u furioznom raspoloženju, mada je njegovo masivno riđe lice kratkom šijom usađeno u dežmekasto, muskulozno telo odavalo jedino profesionalnu koncentraciju. Nije imalo svrhe Ahilovu petu otkrivati onima koji su tu da je gađaju. Pogotovu što ni pukovnik Donovan iz MI5, ni čovek KGB-a, pukovnik Rasimov, poslednji put u kontroli obezbeđenja, nisu ničim odavali da su je primetili. A prosto je bola oči. Beskonačnim staklenim tunelom, koji je skretao u numerisane dokove sa strane uzletišta i putničke prostorije sa strane terminala 2, upravo su prošli pored automatskih vrata tranzita za I klasu. Na njima je stražario njegov momak s odvratnom oranž kravatom. Baš kako je naredio. Ali nije naredio da se u taj deo tranzita puste putnici. Sad je lepo video sva sedišta u prostoriji zauzeta. Između fotelja, duž zidova, po ćoškovima, ljudi su čak i stajali.

Zaostao je za pukovnicima. Njegov pomoćnik Stillman lojalno je ostao s njim. »Stillman, ko su ti ljudi?«

»Putnici Alitalije Rim—New York, mislim, ali nisam siguran.«

»Niste sigurni? Šta to, do đavola, znači?« Čovek sigurnosti ne može u nešto ne biti siguran. Ni načelno, ni praktički. Tako je propovedao major Lawford. U

stvarima bezbednosti »tolerancija greške« ravna je nuli. Ako nije, ravna je nuli bezbednost.

»Let im je odložen, gospodine, ali je nemoguće doznati o čemu je reč. Znam jedino da s bezbednošću nema veze.« Stillman je svoju omašku objasnio — drugom omaškom. Jer, Lawford je propovedao i to da sa bezbednošću sve ima veze.

»Sa bezbednošću sve ima veze«, izbacio je omiljenu frazu. »Sve osim vas, Stillman.«

»Šta da radim?«, pitao je Stillman pokunjeno.

»Izbacite do đavola te ljude pre nego što naiđu Rusi ili i vi hvatajte avion za Moskvu!«

Zamenik šefa Aerodromske bezbednosti Heathrowa ćutke je odmarširao prema tranzitu I klase. Priča o nevoljama majke Tereze, o kojoj je nešto načuo, otišla je s njim.

Major Lawford daje u međuvremenu sebi neučtivo mnogo vremena da stigne pukovnički par. Uopšte mu nije stalo da u svome domenu, na vlastitoj teritoriji, igra trećeg čoveka. Stvar je trenutno prilično zamršena. Njegovi ljudi, Metropolitan policajci, ljudi Special Branchea i civilni agenti Donovanove i Rasimovljeve Tajne službe stajali su jedni drugima na žuljevima. A i što se tiče takozvanog »njegovog« domena situacija je ušljiva. Na aerodromu se, po tradiciji, nikad nisu znale granice nadležnosti, ni obimi odgovornosti. Heathrow je bio izdeljen na nezavisne feude, slične srednjovekovnim baronatima: internacionalne aviokompanije na čelu sa vojvodstvom domaćeg British Airwaysa; principati letačkih i tehničkih servisa; privilegovane gilde administrativnih, legalnih i zdravstvenih službi; ekonomskofinansijske slobodne tvrđave s poveljama o nezavisnosti ravne onoj Cityja. I sve se to ogorčeno među-

sobno borilo za primat, a sve zajedno, još ogorčenije, protiv centralne kraljevske vlasti oličene u Upravnom odboru British Airports Authority, preko njegovog egzekutivnog opunomoćenika Mr. Williama Townsenda, generalnog direktora Heathrow Airporta. Konfuzija bi možda bila manja da je olimpijsko mesto zauzimao neko drugi, ne Townsend, čovek bez autoriteta, smisla za organizaciju, a naročito bez upravljačkih ideja, bez ideja uopšte, osim kako će se sa što manje osobne gnjavaže dovući do penzije i posvetiti puštanju zmajeva s brežuljaka Hampstead Heatha. A potpuno bi nestala da mesto pripada njemu, Lawfordu. Za tako nešto, na žalost, nema izgleda. Samo velike krize, mislio je, u prvom redu ratovi, pravim ljudima pružaju šanse. Mir je definitivno skrojen za mediokritete.

Zbog stanja koje je aerodrom izjednačavalo s dekadentnom imperijom uoči propasti, ni u svom zvaničnom domenu nije se osećao potpunim gospodarem. Prosto je nemoguće izdati naređenje, a očekivati da se bez višestruke provere izvrši. Ljude je stalno trebalo držati na kratkom kaišu. Na aerodromu, gde se neprestano terao »*dirty battle of executive dagger work*« — prljavi podzemni hladni rat, za vlast se otimalo ali se odgovornosti odricalo. Tamo, gde se svako bavio uglavnom pokrivanjem vlastite guzice, važio je princip permanentne nepoverljivosti. Lawford ga se držao. Čovek krupnih ideja, on ga je i usavršio. Sveopštu kontrolu, bar u glavi — jer dole, u nogama, na zemlji, ona je šantala — doveo je do definitivnosti koja je posedovala nezavisnu umetničku lepotu.

Plan za obezbeđenje Rusa na Heathrowu bio je njegov. Donovan i Rasimov su uneli nekoliko malih,

utoliko glupljih ispravki, čija bi neumesnost vređala oči, da su ih oni za tako nešto imali. Važili su za internacionalne asove, a bili, zapravo, amateri. Kombinatori ambicioznih špijunskih i kontraŠpijunskih planova, koji su se kod izvođenja redovno završavali protokolarnom razmenom pohvatanih terenaca na granici Istočne Nemačke. A Rusi su povrh svega bili i bolesno sumnjičavi. Premda se, mislio je, tako nešto za pukovnika Rasimova jedva moglo kazati. Nasledna azijatska nepoverljivost prema Zapadu njemu se nipošto ne može prebaciti. Očekivao je uobičajena zakeranja, a naišao na uvredljivu indiferentnost. Rasimov se ponašao kao da ga se cela stvar uopšte ne tiče. On lično još nije sreo čoveka KGB-a koji je s toliko nehajnosti vlastitu glavu nosio u torbi. Osim, mislio je, ako Rasimov nije takozvani »krajnji slučaj« koga u medicinskom i špijunskom svetu čeka ista sudbina, daleko pre kraja ispisana na licu. Pukovnik Donovan je u međuvremenu bio nesnosno ljubazan. Lawford je pretpostavljao da se oseća superiorno kao na izletu u obaveštajnu provinciju, jedva napredniju od Patagonije. On je, naime, imao ovde svoje ljude. Zlatokose kompjutere iz MI5. Službena Aerodromska bezbednost bila je za klipana, očevidno, tek pompezna, beskorisna dekoracija.

Sad je koračao uporedo s pukovničkim parom. »Dakle?«, upitao je oprezno.

»Pa, Lawford, mislim da smo sve mogućnosti pokrili phi-lič-no do-bho, nismo li?«, rekao je pukovnik Donovan s phi-lično oksfordskog prenemaganja.

»Phi-lič-no dob-ho? Moje dupe«, mislio je Lawford. Sve je pokriveno upravo shja-jno. Samo ovaj blesan, koji se iz Oxforda specijalnim padobranom

spustio u fotelju MI5, nema oči da to vidi. »Donovan«, odgovorio je suvo, izostavljajući čin, jer i on je, najzad, bio major, nije bio, poput sobara, tek Lawford, »ako imate primedbu, ispljunite je. Inače phi-li-čno ne razumem vašu rezervu.«

»Nema u njoj ničeg ličnog, Lawford. Ona služi samo za mogućnosti koje nisu predh-vi-đene.«

»Takvih mogućnosti nema.« Ne bar kod mene, mislio je Lawford.

Pukovnik Donovan se kiselo osmehnuo — pompezni tikvan! Pogledao je u Rasimova, ovaj nije uzvratio pogled. Činilo se da razgovor ne čuje. Utoliko bolje. Lawfordova arogancija mogla je probuditi kagebeovca iz groba, u kome je, zastrašujuće inertan, čamio još od prvog dana boravka u Londonu. A slavna je ruska zagrižljivost do poletanja specijalnog aviona za Moskvu imala dovoljno vremena da ga bar nekoliko puta pošteno preznoji.

S odvratnošću obožavatelja reda, Lawford je posmatrao buljuke putnika kako poput pobesnelih izvora izbijaju iz bočnih dokova, slivaju se duž staklene Airside galerije u moćnu pešačku reku, a zatim kroz mnogobrojna automatska vrata poniru u dubine terminala.

U poslednjoj deceniji, mislio je, Gatwick i Heathrow su, prosečno godišnje, povećavali broj letova za 22.000, broj putnika za 1.500.000. Računajući od prošlog jula, ove je godine na Heathrowu letova 320.000, putnika 35.000.000. Koncem devedesetih letova treba da bude 400.000, putnika 40.000.000. Heathrow će tada, čak i ako mu dograde terminal i dodaju uzletnu pistu, praktično biti saobraćajni mrtvac.

Postaće masovni grob britanske vazduhoplovne nade. Nije izgledalo da to, osim njega, ikoga brine. Još 1953. je Ministarstvo civilne avijacije, u Beloj knjizi, ustanovilo nužnost što ranije izgradnje trećeg londonskog aerodroma, a već se, deset godina docnije, 1963, između 43 lokacije, kao najpogodnija izabrala ona u Stanstedu. Onda su se u sentimentalno-viktorijanskom *nature-loving* raspoloženju, koje je obuzelo Englesku, gde je svaki prokleti obožavalac sova bio kadar zaustaviti svaki projekat od nacionalnog interesa, povampirili redom Savet za čuvanje ruralne Engleske, seljani u gumenim čizmama iz North West Essexa i Društvo za zaštitu East Hertsa, zaštitnici Stansteda, Nacionalna unija farmera, Društvo protiv buke, Kraljevski institut britanskih arhitekata, posmatrači ptica, zaštitnici divljači, lovci na lisice, snimatelji rasta trave, ljubitelji zagrobne tišine. Iznuđena je javna istraga sa preduslovima za izgradnju koji su onemogućavali da se aerodromi podižu ni na stotinu milja od svakog ljubitelja prirodne pojedinačnosti. Zatim je predložen Foulness na Kanalu. To je stvarno bilo smešno, sećao se Lawford. Dve su sukcesivne vlade laburistička i torijevska, sa svojim moćnim aparatima u kuloarskim trikovima izvežbanim službama, a povrh svega dobrim razlozima, bile pobeđene od arhaične bande zatočenika majke prirode, koji su pošto-poto hteli da budući londonski aerodrom oteraju među ribe, da ga udave u živom pesku Foulnessa. Na tolikoj udaljenosti od grada nijedna kompanija neće pristati da operiše. Interkontinentalne linije pobeći će u Pariz i Amsterdam. Iako se još 1953. znalo da treći londonski aerodrom mora biti gotov najkasnije 1974, da počne raditi 1976, ni deset godina posle graničnog roka on

nije ni počet. Ni mesto mu se još ne zna. Iz groba je uskrsnuo Stansted dok ga demonstracije demokratskog javnog mnenja ponovo u njega ne vrate. Umesto novog aerodroma, mislio je Lawford, dobijen je još jedan restoran na starom i metro koji je priliv putnika učinio još neizdržljivijim. U međuvremenu, Francuzi nisu lupali glavu oko mesta. Aerodrom su podigli na petnaest milja od Arc de Triomphe, kao što je, uostalom, urađeno i u Tokiju, New Yorku, Amsterdamu. Nisu ga prognali u Pirineje da ga ne čuju. Neko je, ne seća se ko, pametno kazao da ako hoćemo efikasnu i dinamičnu civilizaciju, moramo se pomiriti s tim da je ona ponekad i bučna. U protivnom, vozimo se biciklom. Tako, dok je Engleska preko tri decenije za svoj aerodrom budućnosti tek tražila mesto pod suncem, Francuska je kroz tu budućnost letela već trinaest godina. Novi aerodrom u Roissy en France primao je svaki avion, po svakom vremenu, svih dvadeset četiri sata.

Sve je to grizlo Hilary Lawforda. S imperijom, Engleska je izgubila vitalnost. Velike rase i nacije ne mogu stajati zaglibljene u vlastitoj istoriji. One ili napreduju i žive, ili stoje i umiru. Engleska stoji i umire, uskoro će postati staretinarnica Evrope. A kad Amerikanci iz nje pokupuju sve što još vredi, ostaće kanta za đubre pred zadnjim vratima Pariza i New Yorka.

Pri povratku ponovo su prošli kraj tranzita I klase, koji je sad bio prazan. Engleska je bolesna, mislio je major Hilary Lawford.

Sa zelene plakate koja je putnike opominjala na opasnost od psećeg besnila, gledao ga je vučjak s njuškom oblivenom penom. Jeste, zaključio je sumo-

rno, to je ta njegova Engleska — lav koga je slabost pretvorila u domaćeg psa i paralizovalo besnilo individualizma.

Ispred dolazne rampe u holu terminala 2, u gomili sveta, tiskala se naročita grupa ljudi. U ruci su, ispred grudi ili visoko u vazduhu, držali upadljive kartone s imenima hotela, organizacija i institucija u ime kojih su čekali ili krupno ispisana imena putnika koje su čekali. Među njima stajao je i tamnoput, bradat čovek u crnom kišnom mantilu. Nosio je tablu s natpisom »DR JULIUS UPENKAMPF«.

Hans Magnus Landau zamislio je stvar krajnje pedantno. Kao što je radio sve u životu. Verovatno je zato i važio za najsposobnijeg službenika nižeg ešalona Deutsche Bank u Kölnu. Računovođa na koga se i najzamršeniji bilans mogao osloniti da će biti dobro shvaćen i ispravno obrađen. Za petnaest godina službe nijednom nije uhvaćen u omašci, nikad ukoren. Ali nikad ni unapređen. Kao da je u njega zarastao, ostajao je uvek na istom mestu višeg računovođe Odeljenja za fondacije, u najnižem podrumu bančinog poslovnog života. Pripadao je, očigledno, bezimenom sloju nameštenika, čije se usluge primaju prirodno, kao udoban oblik stolice, a da se na njega ne misli, kao popustljivost dobro podmazanih vrata, za koja se ne zna koje su boje. Njegove su sposobnosti bile na raspolaganju banci kao neka vrsta nasleđene ljudske inteligencije, nešto što se, zajedno s čivilucima, pisaćim stolovima i elektronskim računarima automatski prenosi iz jedne u drugu poslovnu godinu. Nije mario. Voleo je posao. U probijanju kroz neprohodan lavirint

finansijske politike najveće banke Savezne Republike nalazio je satisfakciju koju mu je život s obudovelom majkom uskraćivao. Njegovi računi sve su nadoknađivali. Poslušne kolone cifara što su se pod njegovim perom ujedinjavale ili delile, pa, ako se dele, nestajale u sličnim kolonama da trasiraju još jedan od čarobnih puteva kojim je, poput krvi, finansijski kapital kružio svetskom privredom.

Postojala je jedna jedina stvar s kojom se nije mirio. Ona ga je dovela do Londona, do Heathrowa, do plave kabine u toaletu na galeriji terminala 2 i najzad do toga da u tuđem obličju čeka na dolaznoj rampi.

Pre tri godine, u ovo doba otprilike, ažurirao je pozamašan konto italijanske verske fondacije s interesima u Saveznoj Republici. Stvar je bila rutinska. Počinjena greška neznatna, povrh svega, ni njegova. Ali kod dr Juliusa Upenkampfa, generalnog direktora, pozvan je on. Prvi put popeo se liftom koji je iz finansijskog podzemlja vodio na njegovo nebo. Direktora je do sada viđao jedino u prolazu. Stizao je kolima na metar od privatnog ulaza i u nekoliko navrata kada se u tom sakralnom času zatekao na ulici, mogao je od njega videti samo skupu garderobu. Sad mu je video i lice. Bilo je obično, lice za kojim se ne bi osvrnuo. I glas mu je bio običan. Ali ono što mu je to beznačajno lice bezizražajnim glasom reklo, bilo je ravno zemljotresu u kome je za nekoliko paklenih sekundi razoren petnaest godina građen azil njegovog profesionalnog samopouzdanja. Kad se povratio, zaustio da se opravda, otpušten je pre nego je i počeo. Na njegovom mestu neko bi pobesneo. Možda, u nastupu nepromišljenosti, podneo otkaz. Manje neobuzdani ljudi bar bi patili, grizli se, opijali i svoju nesreću ispovedali sli-

čnim nesrećnicima za prljavim stolovima sumnjivih kafana. Ali ne i on. Nije on imao ni temperamenat za bes, ni novac za opijanje, ni vremena za ispovedanja. Imao je inteligenciju registar-kase koja izbacuje jedino brojke na čiju se dugmad pritisne. Osporena mu je profesio-nalna sposobnost, jedino što je imao, ako je uopšte išta imao. A svakako u većoj meri od toga Upenkampfa, za koga se pričalo da ni dva broja ne ume sabrati bez kalkulatora.

Ubrzo je imao razrađen plan pronevere. Sa smislom za ironiju koju rađa osvetoljubivost, bio je zasnovan na operacijama s italijanskom fondacijom koje su ga ponizile. Pošto su svi poslovi između Deutsche Bank i fondacije išli isključivo preko njega, stvar jednostavno nije mogla biti otkrivena. U svakom slučaju ne pre nego što se odluči kako će je i kada sam obnarodovati. Jer Hans Magnus Landau nije bio lopov. Nije imao nameru da se koristi pokradenim novcem. Od milion maraka, koliko je za tri godine s konta fondacije preneo na anonimni švajcarski, nije potrošio ni marku. Trebalo je Upenkampfa podučiti poznavanju ljudi i zahvalnosti prema onima među njima koji su svojim znanjem i radom uvećavali njegovo bogatstvo. Za tako nešto spreman je bio i u zatvor da ide. Pošto novac nije trošio, nadao se da to neće biti ni predugo, ni nepod-nošljivo. U međuvremenu svet će saznati ko je Hans Magnus Landau. Korist će možda doći posle. Ali, ona nije važna. Čak i da mu nakon skandala nijedna banka ne ponudi službu, i tada će biti na svome. Duševno, naravno. A to je jedino što se stvarno broji.

Upravnom odboru fondacije, na žalost, palo je na pamet da priredi proslavu godišnjice poslovanja. Na jubilej su pozvani inostrani partneri. Među njima i dr

Julius Upenkampf, iz Deutsche Bank iz Kolna. Hans Magnus se nadao da će, zbog konferencije u Londonu, Upenkampf odbiti poziv. Ovaj je, međutim, zadovoljstvo spojio s poslom i odleteo za Rim, da se preko Londona vrati u Köln. I njega, Hans Magnusa, demaskira. Direktor je, naime, odneo u Rim neka dokumenta u nameri da sa fondacijom raščisti nejasna pitanja — čija je nejasnoća poticala uglavnom od Hans Magnusa — i neizbežno je bilo da u procesu razjašnjavanja otkrije proneveru kojom je fondacija oštećena za preko milion DM.

Na prvi pogled bilo je to upravo ono što je i Hans Magnus mislio jednom da preduzme. Ali samo na prvi pogled. Ako neotkrivenu proneveru sam prizna, ugled mu ostaje neoštećen, samopoštovanje povraćeno. Otkrivenu od osobe koja ga je već ponizila, definitivno bi bio izgubljen.

Suočen s katastrofom, Hans Magnus se nije prepustio panici. Matematika ga je naučila pravilu da se računski problem ako se opire jednoj operaciji, uvek rešava putem neke druge. Samo treba biti uporan. Treba računati. Treba delovati. I on je delovao.

Na tri okolnosti bezuslovno je smeo računati. Ma šta lično o krađi mislio, dr Julius Upenkampf neće italijanske partnere o njoj obavestiti, neće odložiti put za London, gde ga je čekala važna poslovna konferencija i pre povratka u Köln o svom otkriću nikome neće govoriti. U vreme univerzalnog prisluškivanja to se jednostavno nije radilo. Dr Upenkampf je mogao biti strpljiv. On mu nije mogao umaći. Ono što gospodin direktor nije znao jeste da takvu nameru i nema. Ni mislio nije na bekstvo. Imao je bolji plan.

Plan je, zapravo, bio savršen. I do malopre funkcionisao je besprekorno. Onda su stvari počele da se komplikuju. Najpre je rimski avion došao pre redovnog vremena, u danu u kome su svi ostali kasnili. Zatim se Julius Upenkampf na rampi nije pojavljivao ni pošto je već odavno sleteo. Hans Magnusa Landaua odlaganje nije uzbuđivalo sve dok nije ukidalo mogućnost da se čovek koga je čekao pojavi na rampi bar pola sata pre poslednjeg poziva putnicima Lufthanse, leta LH056 za Köln.

Pola sata bio je apsolutni minimum. Kraj sve urođene preciznosti i treninga, bio je svestan da je u umetnosti ubijanja još uvek amater.

Ovog puta zaista su ga uhvatili sa spuštenim pantalonama!

Pukovnička kopilad je otišla da nešto popije, ne pomišljajući da ga pozovu. U salonima VIP-a bilo je pića za pristojnu orgiju. Nije se štedelo u uvlačenju u boljševičku guzicu. Ali inspekcija obezbeđenja bila je trijumf. Povukao se u sebe da ga nasamo vari. Pet minuta kasnije, uhvaćen je sa spuštenim pantalonama — jebena vest mu je saopštena i samozadovoljstvo je otišlo do đavola. Major Hilary Lawford je sad nastojao da je usvoji kao nešto što se događa, a ne sanja sa pokvarenim stomakom. Priča narednika Elmera o sumnjivom svešteniku koji se šunja aerodromom bila je — idiotska. Ali, opet, mode se u kriminalu vraćaju. Čitao je u novinama kako je argentinskog ministra unutrašnjih poslova zaklao bandit, preodeven u kurtizanu. Tragediji je maskarada davala cirkuski ton, ali je Argentinac svejedno ostao na ljubavnom ležaju pre-

sečena grkljana. Ne bi ga začudilo da su se pre toga uspeli po jebati. Niko više ne drži do dostojanstva. Ni teroristi, ni ministri. Svet definitivno odlazi do vraga!

Oko njega su stajali crni narednik Elmer, superintendant Metropolitan Police na Heathrowu Warden i njegov zamenik Stillman.

»Kako je to vama zvučalo tamo na telefonu, Elmer?«

Krupni policajac se znojio. Skinuo je šlem i brisao čelo maramicom. Trka za superintendantom ga je iscrpla. »Ja ne znam, gospodine. Teško je reći. Moglo bi biti nečeg, ali nije verovatno.«

»Šta ti misliš, Warden?«

Superintendant nije ništa mislio. Njegov je momak prvi čuo za govno s kojim se muče, to je istina, ali dužnost Metropolitan Police nije da ga nađu, nego odnesu pred Lawfordova vrata. Nikad se nije slagao s rutinom koja je u krizama policiju stavljala pod komandu Aerodromske bezbednosti. Bilo je to ponižavajuće stanje. Trebalo ga je naplatiti. »Ne znam. Ti si šef«, rekao je pakosno.

»Stillman?«

»Nemoguće je znati, gospodine. Najbolje je držati se Pravila.«

Držati se Pravila, nije nego! A kad se napravi haos, iz toga ništa ne ispadne, ispostavi se, naime, da je tip zaista sveštenik, to će postati uveseljavajuća priča po aerodromskim kancelarijama, na međunarodnim linijama, 30 000 stopa iznad zemlje! S druge strane, Pravila su pružala izvesno obezbeđenje. Pokrivala su guzicu. Za samopoštovanje čovek se morao pobrinuti na drugi način. U redu, držaće se Pravila, ma što ispalo. A za Wardena, koji je stajao tu kao da ga se uzbuna ne tiče,

da ovde samo popunjava broj četiri, za toga Stillmana koji nikad nema nijednu korisnu ideju, osim da ne dođe u situaciju kad će mu bilo koja trebati, pobrinuće se kasnije. Ima dana. Za sada mora s njima u rukavicama. Zna on kad nečiju guzicu treba poljubiti, a kad je šutnuti.

Nedoumice je nestalo. Rutina je povela kolo. »Gde su Rusi«, pitao je poslovno.

Stillman je preko radija proverio poslednju informaciju o kretanju rusko-britanske diplomatske kavalkade. »Na auto-stradi M4, kod Parkway petlje.«

»Koliko im treba do nas?«

»Desetak minuta, najviše.«

»Postoji li mogućnost da se zadrže?«

»Ja je ne vidim«, rekao je superintendant Warden, »osim da im u susret pošaljemo tog sveštenika.«

Još jedan šaljivdžija, mislio je Lawford. »Reč je o pola sata. Neka mogućnost sigurno postoji. Inače nam putevi, čim se policija umeša, ne bi izgledali neprohodni kao amazonska prašuma.«

»Možda bismo ih mogli zadržati ispred Central Terminal Area«, smilovao se superintendant Warden. »Ali ne dugo.«

»Pola sata?«

»U redu, ali ni minut duže.«

Superintendant se žurno povukao. Za njim je otkasao debeli Elmer. Lawford se okrenuo Stillmanu:

»Pokupite sve ljude koji nisu angažovani u obezbeđenju Rusa. Recite im da budu krajnje obazrivi. Pucajte samo ako se mora. I ne pucajte, za ime boga, da ubijete. Naročito putnike koji iz džepa vade tabakere. Momka želim živog.«

»Pogotovu ako je nevin.«

»Pre svega ako je kriv. Taj sigurno nije sam. A s mrtvacima se čovek po pravilu prilično teško sporazumeva. Oni su korisni jedino statistikama. Nama nisu ni od kakve vajde.«

»U redu, šefe«, progunđao je Stillman. Nije znao mrzi li Lawforda ili njegove generalizacije.

»I još nešto, Stillman. Ne igrajte se konjice po terminalima. Budite neprimetni. Poručite u međuvremenu pse za otkrivanje eksploziva i ispraznite nekoliko soba u štabu. Ja idem da nađem pukovnika Donovana.«

»Da ga izvestite o novom razvoju?«

»Kakvom novom razvoju?«

»O tom svešteniku, gospodine?«

Major Hilary Lawford pogledao je zamenika kao da očima čisti mrlju s poda. »Nema nikakvog novog razvoja, Stillman«, prošaptao je preteći.

»Apsolutno nikakvog. Sve je pod potpunom kontrolom.«

U istom trenutku, tema »novog razvoja«, o kojoj Lawford nije dopuštao da se izvan kruga Aerodromske bezbednosti išta čuje, mirno je prolazila kroz masu koja je na dolaznoj rampi glavnog hola sačekivala putnike iz Evrope. Iznad zbijenih glava, poput transparenata, stršale su table s imenima putničkih kompanija, londonskih hotela i klijenata među putnicima. Danielu Leverquinu ljudi su bili okrenuti leđima. Zato nije video onu na kojoj je pisalo »DR JULIUS UPENKAMPF«, niti je u tamnoputom bradatom čoveku u crnom kišnom mantilu prepoznao plavokosog stranca s kojim se sudario na pokretnoj stazi ispred terminala 2.

Nije primetio ni postarijeg sedokosog čoveka, sa flasterom preko leve slepoočnice, kako mesečarski, kao da ne zna gde je, žuri prema rampi s koje se odlazilo u tranzit.

Žuti sat iznad hola pokazivao je 09 00 časova, 50 minuta do »nulte tačke«.

»Operacija Dioskuri« bila je precizno opisana u njegovom Dnevniku:

„09 00 /0 minus 50 min. — Glasnogovornik prvi put poziva putnike za Oslo da pristupe pasoško-carinskoj kontroli; 09 01 /0 minus 49 min. — U pratnji britanskih domaćina sovjetska državna delegacija ulazi u Central Terminal Area Heathrowa; 09 02 /0 minus 48 min. — Kastorovi momci uzimaju oružje skriveno u dekorativnim palmama; 09 05 /0 minus 45 min. — Drugi put se pozivaju putnici za Oslo da pristupe pasoško-carinskoj kontroli; 09 06 /0 minus 44 min. — Poluks prolazi kroz carinsko- pasošku kontrolu i u tranzitu se na ugovorenom mestu sastaje sa Helen; 09 07 /0 minus 43 min. — Rusi i Britanci ulaze u V. I. P. prostorije terminala 2, gde otpočinje protokol ispraćaja; 09 30 /0 minus 20 min. — Putnici leta SK514 za Oslo pozivaju se da kroz vrata br. 12 uđu u avion; 09 32 /0 minus 18 min. — Kastor s Dioskurima zauzima poziciju za napad; 09 45 /0 minus 5 min. — U salonima V. I. P. završava se ceremonijalni deo ispraćaja sovjetske državne delegacije; 09 46 /0 minus 4 min. — Poslednji poziv putnicima za Oslo leta SK514 da uđu u avion, Poluks i Helen odazivaju se pozivu 09 47 /0 minus 3 mm. — Ljudi Aerodromske bezbednosti raščišćavaju Airside Gallery za prolazak ruske delegacije do vrata br. 38; 09 48 /0 minus 2 min. — Poluks i Helen ulaze u avion za Oslo; 09 49 /0

minus 1 min. — Eksplodiraju prve tempirane bombe u glavnom holu terminala 2; u razmacima od po dve sekunde eksplodira ih svega pet; 09 50 /0 minus 0 min. — Kastor napada, 'Operacija Dioskuri' u toku; 09 51 /0 plus 1 min. — Eksplodiraju bombe i na donjem nivou metro stanice Heathrow Central; 10 00 /0 plus 10 min. — 'Dioskuri' uspešno okončam, Kastor s drugovima hrabro umire; 10 01 /0 plus 11 min. — Avion SAS-a SK514 za Oslo rula prema uzletištu da se što pre udalji od mesta napada (logička pretpostavka, vreme aproksimativno); 10 05 /0 plus 15 min. — Avion za Oslo s Poluksom i Helen uzleće (logička pretpostavka, vreme aproksimativno)…"

Sve je, mislio je, đavolski precizno. Remek-delo ujedinjenja tačnih informacija, smisla za koordinaciju pokreta u vremenu i prostoru i snažne mašte. U krajnjoj liniji — snažne mašte. Takav plan nije mogao promašiti.

Čekajući poziv putnicima za Oslo, lutao je holom bez druge svrhe do da ubije vreme i smiri živce. Živci su, naime, naslućivali pitanja koja je razum uporno odbijao da postavi. Šta će se dogoditi ako Rusi zakasne s ulaskom na Airside Gallery, a avion u međuvremenu poleti za Oslo? Ništa. Ništa se neće desiti. Ishod »Operacije Dioskuri« pročitaće u sutrašnjim novinama. Stvarna neprilika nastaće tek ako Rusi pođu Airside galerijom pre nego što njega i Helen pozovu u avion. Ili ako se let za Oslo iz bilo kakvih razloga odloži. Dovoljno je nekoliko minuta odlaganja pa da se nađe zarobljen u tranzitu. Pa ni to, verovatno, neće imati nepopravive posledice. Ali pošto se sve izraču-

nalo, ostati na milost i nemilost nekoga »verovatno«, »možda«, »ako«, »ukoliko«, bilo je uistinu odvratno.

Čudan je preobražaj njegovih iskustava sa aerodromom. Putujući avionima, prepuštao se transportnom procesu pasivno, bez želje da ga upozna, s jedinom težnjom — da se što pre nađe na zemlji. Pripreme za »Operaciju Dioskuri« izmenile su taj odnos. Proces je postao krvni deo plana. Ako je hteo da plan bude ubedljiv, morao je do tančina upoznati proces u koji je on ulazio. Morao je znati sve o životu aerodroma. Istina ga je razočarala. Očekivao je da će naći aerodrom kakav je upoznao u knjigama i filmovima. Na tim »Aerodromima«, koji su punili bioskopske dvorane, a njihove pisce nastanjivali po egzotičnim ostrvima, stalno su se nekakvi avioni rušili, piste se zatrpavale smetovima, izbijali su neobjašnjivi lomovi mašina i slomovi živaca, pljačkali se dijamanti iz neprobojnih trezora avio-kompanija, a kad god se priča zaplela u rutinu melodramatskih rastanaka i sastanaka, kao nebeski dar, pojavljivali su se krvoločni teroristi, neustrašivi borci za svet bez krvi, koji su u međuvremenu mitraljirali decu, jer teroristi su odnekud uvek bili levi, a pisci desni. Ukratko, događalo se sve što civilizovan posmatrač sme da očekuje od jednog civilizovanog sveta. U najboljim knjigama te vrste, Haileyjevom »Airportu«, na primer, aerodromi su ličili na ludnice, putnici na manijakalnodepresivne begunce iz azila, u najmanju ruku mesečare u šetnji krovom, a službenici na osobe koje bez ikakvih jakih razloga drže zdravim i logičnim. U stvarnosti, međutim, aerodrom je bio tvornica za proizvodnju ljudi, gigantska mašina za preradu mesa, u koju su tunelima podzemne železnice, pokretnim stepenicama, autobusima i automobi-

lima na sve otvore ubacivali zaprepašćujuće količine žive ljudske sirovine, da bi se ova, već istog minuta, vratila na druge otvore izmenjena izgleda, pola, rase i kakvoće. Ma pod kojim imenom i izgovorom funkcionisalo, sve je ovde služilo istom cilju — prefabrikaciji čovečanstva. Jedino je ostajalo neizvesno čemu služi cilj. Kod proizvoda koji su iz aerodromske mašine izbacivani, nije on, naime, video nikakvu prednost nad onima koji su u nju sipani.

U zamenu je otkrio da se, osim njega, u opštoj konfuziji svi fino snalaze. Većina putnika, kad bi ih se pitalo, znala je, izgleda, kuda ide, mada ne uvek i zašto. Osoblje je kasapske dužnosti obavljalo s ravnodušnošću plaćenih ubica, koja je pred osuđenim putnicima skrivala mračnu tajnu fizičke i duhovne preobrazbe što ih je iza table s nevinim natpisom »ODLASCI« čekala.

Table prema kojoj je i on išao. Putnici za Oslo ni prvi put nisu pozvani, a Daniel Leverquin ili Poluks je slepo, intenzivno išao prema odlaznoj rampi, kao da ga tamo gura vlastiti komentar procesa koji se iza nje zbiva i kao da će ga iza tih primamljivih usta aerodromske mašine zaista sažvakati i u Oslu ispljunuti u obliku sasvim novog bića.

Dr Julius Upenkampf, generalni direktor Deutsche Bank iz Kölna u kiselom je raspoloženju. Tek pošto je putnike rimskog aviona nekoliko pripadnika Aerodromske bezbednosti iz čekaonice tranzita I klase premestilo u opštu čekaonicu, s jednako sumnjivim opravdanjem s kojim su ih u prvu ugurali, uspeva on da izvojuje pravo kupljeno kartom i napusti tranzit.

Njegovu indignaciju ne smiruje ni ljubaznost, s kojom ga lepuškasta službenica Heathrowa sprovodi do dolazne rampe, umesto da ga puste da regularnom maršrutom zaobilazi sve do odlazne. Tim Englezima, mislio je, polazi za rukom da i ljubaznostima prireduju čoveku neprilike. Jer da je išao redovnim putem, odmah bi ugledao čoveka koji je po njega poslat. Izašavši tamo gde niko pametan nikog nije čekao, moraće da ga traži. Bio je, doduše, u svim ovim komplikacijama ovlašan dodir sreće u tome što je uopšte saznao da ga neko čeka. Da nije, sad bi se sa tim čovekom mimoišao.

Londonska epizoda u crnom je tonu celog putovanja. Bilo je najpre poteškoća oko koordiniranja maršrute Köln—Rim—London—Köln. Da bi na vreme stigao za londonsku konferenciju nije mogao uzeti redovan let Rim—London. Morao se zadovoljiti zabačenim mestom na rezervnoj listi putnika transatlantičkog leta za New York. Imao je, srećom, ono što se eufemistički zove *network of pressure points* (mreža osetljivih tačaka za vršenje pritiska) i simultanim pritiskom na nekoliko od njih dobio je sedište.

A zatim, nejasnoću s dokumentima fondacije jednostavno nije stigao da raščisti. Ni iz kofera ih nije izvadio. Ti Talijani su svoje fieste shvatali krajnje ozbiljno. Nisu se dali nagovoriti da razgovaraju o poslovima. Povrh svega, sinoć, na oproštajnom banketu, vino je bilo kiselo. Cele noći mučila ga je gorušica.

Mrcvarenje na Heathrowu sasvim ga je dotuklo.

Jedina svetla tačka bio je nepoznati čovek koji ga je čekao.

Ako ga još uopšte čeka, ako, videći da ga nema, i taj već nije otišao. Ni to ga ne bi začudilo. Van Nemačke stvari su već odavno prestale da ga zapanjuju.

Nije trebalo da se brine. Čovek ga je čekao.

Nestrpljivi dr Julius Upenkampf je bar tri puta morao da ponovi ime, pre nego što je Hans Magnus Landau shvatio koga ima pred sobom. I ne pitajući se kako je u hol dospeo a da ga on ne vidi, izgovorio je pripremljenu rečenicu, s obzirom na okolnosti, prilično ubedljivo.

»Deutsche Bank iz Kölna rezervisala je za vas apartman u hotelu King George, gospodine. Gde je vaš prtljag?«

Dr Upenkampf nije bio impresioniran. Bio je nestrpljiv. I u zakašnjenju. Zar mamlaz ne vidi da on kofera nema?

»Nemam prtljaga«, rekao je. »I žurim se. Gde su vam kola?«

»Na parkiralištu, gospodine.«

»Pa dovedite ih, zaboga! Šta čekate?«

Hans Magnus se našao u neprilici. Zaboravio je da gospoda direktori ne idu po kola. Njima se kola dovoze. A on nije imao kola koja bi mogao dovesti. Ni kola do kojih bi gospodina direktora mogao odvesti, ako je do toga. Njemu za ubistvo nisu bila nužna kola. Samo parkiralište i gospodin direktor.

Krize i ratovi usavršavaju, govorili su Klausewitz i njegov otac, dok se u logoru nisu naučili prednostima mira. Bili su u pravu. Hans Magnus je rekao: »Ako se gospodin direktor jako žuri bolje je da pođe sa mnom do parkirališta. Inače ćemo izgubiti dosta vremena.«

Vreme je za dr Juliusa Upenkampfa bilo dragoceno. Još uvek je mogao da stigne. Ako ne svraća u

hotel, ako ga šofer odveze pravo na konferenciju. Pitao se gde je već video šoferovu ruku sa izgrizenim noktima. »U redu«, rekao je, »hajdemo.«

Hans Magnus je odahnuo. Događaji koji su pretili da iskoče iz šina, ponovo su u njih legli. U međuvremenu je nastalo komešanje desno od šaltera Midland Bank, ispred koga su stajali. Svet se razmakao i otkrio vrata A za nepodignut prtljag. Kroz njih su trojica snažnih ljudi Aerodromske bezbednosti iznosili sveštenika u divljem opiranju. Sveštenik je bio kratkovidi astenični mladić azijatskih crta lica. Iz njegovih neartikulisanih protesta moglo se zaključiti da pripada maloj hrišćanskoj zajednici na japanskom ostrvu Hokkaido. U kakvoj je to vezi stajalo s njegovim iznošenjem iz odeljenja za prtljag, dr Julius Upenkampf nije mogao ni da pretpostavi, pa je, intimno, celu stvar pripisao izmučenim nervima. Hans Magnus scenu nije video, ali nije mogao da ne zapazi neuobičajeno veliki broj Metropolitan policajaca i pripadnika Aerodromske bezbednosti među putnicima. Pripisao ga je ispraćaju sovjetske delegacije i našao da je krajnje vreme da se odavde podigne sidro.

Na parkiralištu, do koga su dospeli svetlim tunelom, nalik na šuplju gusenicu, planu je zapretila nova kriza. Nije odmah bio kadar da se opredeli za najpogodnije mesto. Jedno, koje je unapred odabrao, u dnu automobilima ispunjene hale, sad je, u odsustvu kola, pretvoreno u brisani prostor nepodesan za svrhu. U panici osvrtao se oko sebe. Dr Julius Upenkampf je postajao nestrpljiv. Ugledao je najzad masivni potporni stub i srebrni Bentley kako se nazire u polutmini iza njega. Zaobilazeći automobile, uputio se prema njemu.

Dr Upenkampf ga je pratio s crnim neseserom u levoj, kišobranom starinske inkrustirane drške u desnoj ruci.

S obe strane Bentleyja bile su parkirane olupine, s leve Austin Morris, rođen 1968, s desne Ford Cortina u klošarskom stanju. Sam Bentley izgledao je impresivno. Poput Hrista između dva razbojnika. Kad su mu prišli, ugledao je kroz prozor na prednjem sedištu nekoliko medicinskih časopisa i omot na kome je pisalo SIR MATTHEW LAVERICK DR MED. Esq. Imao je vrašku sreću da iza stuba nije naišao na tri olupine i da osetljivom dr Upenkampfu nije morao objašnjavati zašto je umesto limuzine po njega poslata — kanta za đubre. U pogledu izolovanosti, osnovnog uslova operacije, nije bio iste sreće. Pozvao je gospodina direktora da uđe u kola. Levu ruku držao je na bravi zadnjih vrata, desnu u džepu na dršci revolvera sa prigušivačem. Dr Upenkampf se sagao unapred kao što čine ljudi kad ulaze u automobil. Hans Magnus je napravio korak u stranu kao da poteže kvaku i stao iza njega.

Tada je na prozoru Ford Cortine ugledao dve raščupane glave kako se granginjolski dižu iz dubine kola. Lice mladićevo bilo je indijanski išarano ružem, ženino bledo, skoro komatozno. Na vreme je zaustavio desnu ruku. Leva mu je ostala na bravi u nesvesnom pokušaju da vrata otvori, iako je znao da to ne može učiniti i da je izvanredno opasno otkriti gospodinu direktoru zbog čega mu je to nemoguće.

Dr Julius Upenkampf je zastao šokiran. Indignacija nad nedostojnim ponašanjem savremene mladeži omela ga je da uoči nešto što je za život, njegov u svakom slučaju, mnogo važnije od opadanja morala u svetu. Propustio je da vidi kako šofer ne može da

otvori vrata automobila, s kojim se ponašao kao da je njegov.

Mladić u Ford Cortini upalio je motor, iscerio se, pokazao im rogove i pod punim gasom odjurio iz parkirališta.

»*Un-glaub-lich*, ne-ve-ro-vatno!«, rekao je generalni direktor Deutsche Bank iz Kölna, dr Julius Upenkampf i pao licem prema zemlji. Iz raznetog potiljka curila mu je krv, izmešana s parčićima moždane srži.

Hans Magnus Landau je zatvorio oči. Kad ih je ponovo otvorio, telo pod njegovim nogama prestalo je da se trza.

Izbrisao je maramicom kvaku Bentleyja. Revolver je takođe obrisao i vratio u džep mantila. Kad bude izlazio iz parkirališta, naći će kola s otvorenim oknom i ubaciti ga kroz njega. Klekao je pored leša i oslobodio ga dokumenata koji bi ga mogli identifikovati. Na terminalu će ih pocepati i baciti u klozet. Samog gospodina direktora, zajedno s kišobranom, ugurao je pod karoseriju Bentleyja. Otvorio je i neseser, izvadio dokumenta fondacije, premestio ih u svoj, zatvorio oba, s direktorovog obrisao otiske, pa i njega nogom odgurao pod Bentley. Rastavio je štap s imenom DR JULIUS UPENKAMPF, obrisao otiske — baciće ga usput pod neka druga kola.

Deset minuta pre prvog poziva Lufthanse na liniji LH056 za Köln, u istom toaletu na galeriji terminala 2, u kome je od plavokosog, golobradog trgovačkog putnika iz Zapadne Nemačke, postao tamnokosi, bradati šofer hotela King George u Londonu, postaće opet plavokosi, golobradi trgovački putnik. Da oba lika kriju riđokosog višeg računovođu Deutsche Bank u Kölnu, niko nikad neće saznati. Jer u 11 00 on će biti u

vazduhu na putu kući. U 13 00 na Köln/Bonn aerodromu. U 15 00 za svojim radnim stolom u banci.

Počinio je savršen zločin. Sastavio kriminalnu jednačinu koja se ne može rešiti. Može da je reši samo on. Ali to bi pogrešnim putem dovelo do njegove pronevere. U planu je imao da je sam, ničim neisprovociran, prizna. Sada ni to više nije moguće. Priznanje pronevere dokazaće njegovu superiornost, to je istina, ali i dovesti do njegove uloge u smrti dr Juliusa Upenkampfa. Uživaće u superiornosti na doživotnoj robiji. Bilo bi to glupo, protivrečno. Jer, ko je superioran, ne ide na robiju. Taj svakako zna kako da se izvuče. Moraće se, dakle, odreći priznanja da je proneverio milion DM. Moraće se time odreći i proklamovanja svoje intelektualne superiornosti. To je bilo tužno. Ali, još uvek je imao milion maraka. A s tolikim parama ni idiot se ne bi osećao inferioran.

Pogledao je na sat. Bilo je 09 30. Sve je obavljeno za nepunih deset minuta.

Pitao se koliko bi mu trebalo drugi put.

Jer ovaj put je to bilo lako. Izazovno lako.

Uopšte mu nije bilo jasno zašto pisci kriminalnih priča dižu oko toga toliku galamu.

Na terminalu 2 je u tom trenutku elektronski signal potmulo najavio jedva razumljiv ženski glas: »SAS objavljuje polazak aviona na liniji SK514 za Oslo. Mole se putnici da pristupe pasoškoj kontroli.«

Daniel Leverquin/Poluks pogledao je na sat.

09 30 časova.

»Operacija Dioskuri« nezadrživo je krenula prema »nultoj tački«. I više je ništa ne može zaustaviti.

7

Dr Johnatan (John) Francis Hamilton, mikrobiolog, načelnik Virusološkog odeljenja Instituta za tropsku medicinu u Londonu, koga su u SAD rodili Amerikanac i Engleskinja, školovao jedan Nemac u Engleskoj (Oxford), daleki potomak irskih buntovnika, koje je savez »krompirske krize« i unionističkih bajoneta oterao preko okeana, nervozno se meškoljio za volanom srebrnog Porschea, zaustavljen policijskom rampom na kružnoj automobilskoj petlji, što je, odmotavajući se na stotinjak metara od njega, ulazila u automobilski tunel, nadsvođen neonskim pozdravom: »DOBRO DOŠLI NA AERODROM HEATHROW«.

Policija je pripadala Metropolitan jedinicama a ne saobraćajnoj kontroli. Pitao se da li se desilo nešto ozbiljnije od saobraćajnog incidenta ili su ga opet zaustavili zbog Rusa, koji su usporavali njegovu vožnju još otkako je izašao na auto-stradu M4. U paramparčad je razbio dnevni raspored u Institutu, napustio ljude do kojih mu je stalo, vozio pod zaštitom ambulantne sirene, sekao krivine, napravio bar tuce vozačkih prekršaja, ukratko, sve je učinio da ovamo stigne što pre, a sad je stajao ukopan pred samim aerodromom. Iza njega histerično je trubila kolona vozila. Ispred, izdvojena provizornom rampom, u pojasu brisanog prostora, po kome se mesečarski kretala policija, stajala je svečana rusko-britanska diplomatska ophodnja u cr-

nim, krupnim automobilima u kojima su, blindirani agentima, iza neprobojnih, zamućenih stakala, u crnim odelima, sedeli krupni, umorni ljudi, posle krupnih i uspešnih razgovora.

Pregovori su bili uspešni, to je u redu, mislio je. Uspešni kao uvek, nakon čega je svetska situacija — takođe kao uvek — postajala još gora. Pregovori su uvek bili sve bolji, situacija sve gora. Možda uopšte ne treba pregovarati. Tada nijedna strana neće smeti tvrditi da je druga dogovor izneverila i tu pretpostavku iskoristiti za novo pogoršavanje. Prosto ne bi bilo dogovora za izneveravanje. Bilo bi bolje. U svakom slučaju, gore ne bi moglo biti. Ili, alternativno, da se konačno prestane s tim čovekoljubivim sranjem, u koje niko pametan ne veruje i dohvati — toljaga. Dosledno instinktu koji je ostao da visi o drvetu primordijalne prašume, dok se prazna čovekova koža pentrala uz neboder takozvane civilizacije.

Ponedeljak je bio najgori dan u Institutu. Radni protokol tradicionalno prepotentan, ljudi tradicionalno impotentni. Za posao, ne za međusobne ratove. Kao da su svoje vikende provodili po nekakvim tajnim, privatnim ludnicama — porodice možda to i jesu — pumpajući se ekstravagantnim idejama i originalnim emocijama da bi ih u ponedeljak ispljunuli jedni na druge, u Institutu, koji je takođe ludnica, samo javna i opšta.

Uprkos svemu, Lukea Komarowskog nije smeo odbiti. I nije to bila samo egzaltiranost u njegovom glasu koja ga je na aerodrom dovukla. Ni činjenica, saopštena s očiglednim stidom, da se Luke ne može snaći u atipičnoj malariji kod nekoliko putnika iz Rima. Prirodno je da lekar, kad iz nauke pobegne u

Opštu praksu, izgubi dodir s bolestima, osim sa nazebom. Malarija odavno nije na listi opasnih zaraza i danas je više agrikulturno nego medicinsko pitanje. A »atipična« jednostavno ne postoji. Atipična oboljenja su besmislica nekompetentne prakse. Atipični simptomi poznate bolesti principijelno pripadaju nekoj drugoj. Poznatoj ili nepoznatoj.

Luke je, zapravo, pogrešio u dijagnozi. Toliko je shvatio i preko telefona. Bio je siguran da je posredi oboljenje bez one frekvencije na Ostrvu, koja lekare primorava da ponovo zavire u svoje prašinom pokrivene udžbenike. Naivno, verovatno. Možda ređa tropska alergija. Luke bi, inače, simptome morao prepoznati. Prosto m o r a o. Luke je nekada bio najbolji među njima. Luke, pa onda on, John. I baš to što mu je Luke bio »nekad«, što mu je »nekad« značio, svima njima, uostalom, mada njemu najdublje, bio je pravi razlog pristanku da dođe na Heathrow. Između toga »nekad«, u kome je on još živeo, i susreta s Lukeom Komarowskim, ležalo je ravno petnaest godina u kojima ga nije video, niti o njemu išta čuo. S vremena na vreme, istina, ime Komarowsky menjalo je stranice u godišnjaku Kraljevskog britanskog medicinskog društva, šetajući se po karti Ostrva od A do Z. Ali u medicinskim revijama nije bilo njegovih priloga. Za nauku, Luke je bio mrtav.

Kao što je ona mrtva za njega. To se dalo predvideti. Luke je suviše snažna ličnost da iz definitivnih zaključaka izvlači polovična rešenja. Na Lukeovom mestu on, lično, iskopao bi odnekud neki alibi. Iskopao ga je, uostalom. Jer što se pre petnaest godina desilo Lukeu, desilo se svima njima p o d j e d n a k o, ali ne za s v e podjednako. Bio je to kolektivni

incident, hroničan pratilac naučnih eksperimenata, za koji odgovornost snosi anonimna žudnja za saznanjem, a ne ovaj ili onaj naučnik, i iz koje je Luke prosto oteo deo odgovornosti za sebe.

Nakon »incidenta« Luke se grubo razišao s profesorom dr Liebermanom, koji je s dosta logike branio svoj program genetičke metamorfoze virusa (PGMV), nauku načelno, sve njih pojedinačno, i Lukea, osobno. Poteškoća je ležala u tome što Luke nije hteo da bude odbranjen. Kao da je njegova navodna krivica blago koje mu Lieberman želi ugrabiti. Prema vlastitoj »rani« ponašao se kao primitivni vidar koji je štiti od lekova, da bi je zacelila priroda. Liebermanova i njegova, Johnova, odbrana nauke, bila je za Lukea — zavoj. Zavoj je krio ranu, ali je nije lečio. Ispod zavoja rana se gnojila. Mogao ju je izvidati jedino vlastiti organizam. Meso na kome se otvorila.

Godinu dana posle Lukeovog napuštanja Liebermanovog tima, otišao je i Matthew Laverick. Uplašio se, verovatno, da bi »oplemenjeni i usavršeni Liebermanov mutant-virus« mogao zalutati u neki od njegovih dragocenih ličnih organa, preko potrebnih u uspešnom probijanju kroz visoko društvo. Dobio je neko nasledstvo, napustio Liebermana i u Harley Streetu otvorio ordinaciju. Viđao ga je po banketima na kojima je u ime ITM bio prinuđen da se dosađuje. Sad je bio Sir Matthew Laverick, viši konsultant u nekoliko klinika i specijalista na beznadnom polju alergija. Ukratko — varalica u granicama zakona. Ordinacija mu je bila kombinacija okultnog hrama i svemirskog broda. Taj je, mislio je, bolje nego iko shvatio magiju

vračanja, našu opsesiju ritualima. No Matthew njima nikad stvarno nije pripadao.

Coro Mark Deveroux jeste. Ona je otišla iznenada. Jednog dana jednostavno je nestala. Osetio je muku u stomaku. Dešavalo mu se to uvek kad je na Coro mislio. Muku sličnu čežnji za rodnim predelima koji se više nikad neće videti. I to posle toliko godina srećnog braka sa Moirom, dvoje dece i stvarne ljubavi koju je prema njima osećao. Dok je s Coro radio nije ni bio svestan da prema njoj gaji išta više od privrženosti i divljenja. Shvatio je tek kada je otišla a on osetio bol čoveka koji je opljačkan dok je klečao u crkvi. Kasnije je saznao da kao član Instituta Louis Pasteur s nekom francuskom epidemiološkom ekipom boravi u Africi.

S Liebermanovim programom genetičkog inžinjeringa ostao je samo on. Rekombinacija DNA kod jednog naročitog varijeteta Rhabdovirusa približavala se odlučnom prodoru u nepoznato. Polje koje su raskrčili mikrobiolozi Delbrück, Schrodinger, Crick, Watson i ostali, bilo je prema Liebermanovom kao prva pionirska krčevina na indijanskom zapadu prema današnjoj mehanizovanoj farmi. Tek sada je postalo aktuelno preuranjeno osećanje straha ispoljeno u pismu Max Delbrücka Francis Cricku i James Watsonu: »Ako je vaša struktura molekula DNA tačna, osećam da će se pred nama otvoriti pakao i da će teorijska biologija ući u svoju najburniju fazu.«

Do toga nikad nije došlo.

Jednog dana profesor dr Frederick Lieberman je nestao. A s njim kulture rekombiniranog virusa i zabeleške vezane za projekat. Istraga nije dovela ni do

čega. Kružila je pretpostavka da je ubijen zbog otkrića za koje se mislilo da će radikalno izmeniti strukturu, poziciju i misiju ljudske vrste. Glasovi o predstojećoj biološkoj revoluciji bili su, naravno, preterani. On je to znao bolje nego iko. Bio je jedan od frontalnih revolucionara na polju molekularne biologije. Deo *nukleusa*, kako je Lieberman voleo da zove njega, Lukea, Matthewa i Coro, jedan od »jevangelista« uz Mesiju Liebermana, kako su govorili pakosnici. O biološkoj metamorfozi vrste nema reči. Put je tek uočen. Njime se jedva zakoračilo. Kuda vodi još se nije znalo. Predviđalo — da, naziralo — možda, ali nipošto — znalo.

Liebermanov leš nikad nije nađen. Niti su se u naučnom svetu pojavili simptomi da je bilo ko u posedu njegovih otkrića. Lično je prošao kroz iskušenje u pogledu sudbine Liebermanovog eksperimentalnog programa. Delovala je, sećao se, snažna unutrašnja urgencija — potpomognuta spolja pritiskom vladinih agencija — da s profesorovim istraživanjima nastavi. On je bio Liebermanov saradnik, koautor većine teoretskih radova koji su program načelno utemeljili i sudeonik laboratorijskog procesa. Pitanje prava na nasleđe nije se postavljalo. Sporna je bila sposobnost da tim eksplozivnim blagom rukuje. Bilo je dosta mračnih, zamućenih pa i potpuno odsutnih polja na opštoj slici rekombinacije DNA, o kojima je jedino Lieberman, možebiti, imao neku predstavu. Nije je, na žalost, delio ni s njim. Nepoverljivost, zatvorenost, tajanstvenost bila je derivat Liebermanove alhemičarske, paranaučne prirode. On je bio pre Merlin, Cagliostro, Helvetius nego Pasteur, Erlich, Koch. On je, dakle, praktično mogao nastaviti s Liebermanovim programom, uz neizbežan uzmak izazvan gubitkom

njegovih papira i odsustvom njegovih ideja, ali do kraja, čiji bi mu smisao unapred bio poznat, ne bi uspeo da ga dovede.

Odbio je.

U međuvremenu, stekao je, pored iskustva na vlastitim genetičkim projektima, izvesnu filozofiju, naročiti koncept prirode i čovekove uloge u njoj, bez koje je, po njegovom ubeđenju i uspeli genetički inžinjering pucanje nasumce po zemljištu punom mina.

Koncept, izložen u njegovim knjigama *Pobuna prirode*, *Priroda i inteligencija* i *Prometej—univerzalnost ili funkcionalnost*, bio je delom razvijanje Liebermanovih doktrina ali sa suprotnim generalizacijama, delom sasvim originalna orijentacija. Lieberman je, koliko se otvarao i koliko ga je on, John, shvatao, išao aristokratoidnim stopama Juliana Huxleyja, J. Rostanda, Vendela, jednog visoko racionalizovanog Nietzschea. Kao Jean Rostand, sanjao je o biću koje bi razumevalo što čovek ne može, sposobnom za ono za šta čovek nije sposoban, koje će u odnosu na Homo sapiensa XX veka biti što je ovaj prema Neandertalcu. O Nad-biću. O Bogu, zapravo. Za njega je Priroda bila koncept suprotan Inteligenciji, nešto što inteligencija mora pobediti, potčiniti, izmeniti. Preudesiti prema vlastitim potrebama, preudešavajući tako i sebe kao inteligenciju.

Njegov koncept je polazio od hipoteze da je priroda — Multiverzum specijalnosti koji nam se prikazuje kao Univerzum. Nešto što sve tekuće funkcije harmonično povezuje u opštu, bez obzira postoji li ona uopšte, ili se sadrži u samom funkcionisanju. Da li, naime, svet sa životom ima smisla ili tek funkcioniše, te funkcionisanjem bez svrhe i svoj smisao iscrpljuje.

Svaka stvar, svaki stvor, svaka prirodna pojava, sve do zooloških vrsta i botaničkih fela ima sebi svojstvenu, strogo određenu i ograničenu ulogu. Od ovih atributa, ograničenost je primarna, jer najmanje jedna funkcija prirode, NJENA inteligencija, NJEN čovek — inteligencija pripada prirodi, a čovek je tek posreduje — teži da polje svog funkcionisanja proširi na tuđe domene ili izmeni suštinu drugih funkcija prirode. Kao kada bi robot što ga je čovek prema sebi napravio, pregao da čoveka preudesi prema sebi. Sve, od sunca do usamljenog žbuna u pustinji, od svemirskog vakuuma do teže ili entropije, od virusa do čoveka, ima specifičnu ulogu u sistemu međusobnog funkcionisanja, podrazumevajući da je upravo zbog njega nužno izumiranje nekih, kreiranje drugih, nestanak dinosaurusa, a pojava legionarskog virusa. U svojim knjigama definisao je većinu bitnih funkcija solarnog sistema i dokazao njihovu složenu međuzavisnost. Ovakva priroda, držao je, funkcioniše besprekorno, ostvarujući svrhu ma kakva da je, sve dok se uvažava princip specijalnosti, dok se ne naruši delikatna ravnoteža među njima. Čovek je fragment prirodne, a ne vlastite istorije. Pre njegove pojave priroda se iskazuje kao sistem nenarušene ravnoteže. Pojavom čoveka, »inteligencije prirode«, stvorenog da je štiti, situacija se menja. Čovek se otima zakonu specijalnosti, nastojeći da kao vrsta bude univerzalno funkcionalan. Međutim, taj prerogativ pripada prirodi, multiuniji specijalnosti. Time se u njoj izaziva globalan poremećaj. Priroda se opire, uzvraća napad, štiti svoju primordijalnu suštinu. Zato je dao primere u geološkim, ekološkim, meteorološkim, biološkim katastrofama. Na taj način, dakako, priroda nema šanse da sačuva i svoj solarni

fragment i svoj humani fragment. Jedno će propasti. Ili će čovek uništiti solarni sistem ili će sam biti uništen. Jedina šansa prirode je u njenoj (čovekovoj) inteligenciji. U tome da inteligencija obavlja funkciju zaštite svih ostalih funkcija u prirodi. Čovek mora postati tek jedna specijalnost prirode.

I upravo tu našao je on prirodnu primenu genetičkog inžinjeringa. Zaštita prirode je univerzalan, a ne specijalistički posao. U sistemu stvari to je protivrečnost. Položaj ljudske vrste biće protivrečan, time i nezadovoljavajući, sve dok se sama ne podvrgne specijalizaciji. Rekombinacijom DNA, opšta, protivrečna i štetočinska funkcija čoveka pretvara se u niz izvedenih specijalističkih, korisnih. Ljudi se neće deliti na rase, klase, pa možda ni polove, već na — funkcije. U specijalističkoj strukturi kosmosa čovek će naći pravo i funkcionalno mesto.

Svet je za profesora Liebermana bio košnica u kojoj se prirodno ili veštački roje sve naprednije, moćnije, savršenije pčele. Za njega svet je košnica u kojoj se prirodno ili veštački roje sve određenije, ograničenije, dakle i savršenije funkcije. Naravno, mislio je, u tome mora biti razumne granice. Mora postojati maksimum specijalizacije koji se ne sme preći. Inače se dobija čovek koji sjajno ume da pere sudove, ali je biološki nesposoban da ih briše.

U svakom slučaju, mislio je, prirodi nisu potrebni ni Ljudi ni Ne-Ljudi. Bez obzira umeju li samo da savršeno leče drveće ili samo savršeno da ga uništavaju. Nije joj potreban ni savremeni Sve-Čovek, ni sutrašnji Liebermanov Nad-Čovek — uz legije nusproizvedenih Pod-Ljudi. Prirodi je nužan Sa-Čovek.

Pogledao je na sat. 09 50. Hriste, pomislio je. Policijski Rover nečujno je klizio duž kolone zaustavljenih vozila. Za volanom je sedeo policajac, kraj njega prosedi čovek u civilu. John je spustio okno na kolima.

»Za ime boga, *officer*, šta se događa?«

»Sve je u redu, gospodine!«, doviknuo je civil.

»Ne bih kazao baš sve. Pre pola sata sam trebao biti na aerodromu a još uvek dreždim ovde!«

»Žao mi je.«

»To me neće odvesti na aerodrom!«

»Superintendant Warden. Metropolitan Police. Heathrow«, predstavio se sedokosi civil.

»Slušajte, superintendante, ne želim da pravim neprilike ali na terminalu 2 imaju bolesnike. Postoji mogućnost da su zarazni. Ja sam pozvan da ih pregledam. Moje je ime Hamilton. Dr John Hamilton sa Instituta za tropsku medicinu.«

»Šta se tamo dešava?«, pitao je superintendant.

»Ako me pustite, možda ću vam i moći reći«, rekao je John ogorčeno.

»Ko vas je pozvao?«

»Dr Komarowsky iz vašeg Medicinskog centra.«

»U redu, dr Hamilton. Sačekajte trenutak. Radijom ću razgovarati s Centrom.«

Rover je kliznuo desetak metara dalje i stao.

»Šta si učinio, potkupio ga?«

Glas je bio dubok, nazalan. Okrenuo se. Kraj kola je stajala Louise Sorensen. Kao i uvek, mislio je, šokantno lepa, šokantno pneumatična, šokantno dobro upakovana. Iz nje je vejala nordijska svežina.

»U čemu je trik, John? U paklenom sam zadocnjenju!«

»Naravno, ako ideš peške.«

»Ostavila sam taksi pozadi. Mislila sam da ću se probiti, ali ovi ne puštaju ni muvu.«

»Ako puste mene, pustiće i moju asistentkinju, dr Sorensen.«

»Stvarno ćeš me prokrijumčariti?«

»Uđi«, rekao je John Hamilton. »Pokušaću, ali uz uslov.«

»Svaki.«

»Da mi telefoniraš kad ostaviš Daniela.«

»Čuvaj se.« Nasmejala se. »Može to biti pre nego što misliš.«

»Ali ne i pre nego što se nadam.«

Louise Sorensen je ušla u kola. »On je sasvim poludeo. Znaš li šta je sada smislio?« Dr John Hamilton nije stigao da čuje šta je smislio njihov zajednički prijatelj Daniel Leverquin. Rover se natraške vratio do Porschea. Superintendant Warden ga je obavestio da može na aerodrom. Predstavio je Louise Sorensen kao asistentkinju koja je bila u taksiju iza njega. Objašnjenje je bilo idiotsko, ali je superintendant mislio isključivo na Ruse. Ostale gluposti nisu ga interesovale.

Minut kasnije dr John Hamilton predao je policajcima ključeve Porschea da ga parkiraju pred Queen's buildingom, kad se put raščisti. Pet minuta kasnije dovezen je s Louise Sorensen, uz zavijanje sirene policijskog Rovera, do vrata Medicinskog centra, u Conway pasažu, gde ga je čekao dr Luke Komarowsky u pratnji glavne sestre Logan. Posle deset bio je u Izolacionom odeljenju s bolesnicima iz rimskog aviona.

Dve su bile kaluđerice iz Lagosa u Nigeriji. Treća — stjuardesa Alitalije s leta AZ320.

Louise Sorensen je požurila na šalter BA u prizemlju terminala 2 da uzme bonding kartu. Tamo je saznala da je let za Oslo odložen na neodređeno vreme. Koje, devojka na šalteru nije umela da kaže. Prokrstarila je pristupačnim restoranima, bifeima i barovima na terminalu, mestima na kojima bi Daniela trebalo naći, ma gde ga čovek ostavio. Nije ga bilo. Nije verovala da je u tranzitu. To je protivurečilo »pravilima igre« koja je sam propisao. Rekao je da će kroz pasošku kontrolu proći tek nakon poslednjeg poziva putnicima za Oslo. Tako je bar stajalo u planu za »Operaciju Dioskuri«, konstruktivno srce njegovog novog romana.

Louise Sorensen bi, lično, volela da se Daniel malko više oslanja na maštu. Bar koliko ostali pisci. O stvarima o kojima pišu nemaju oni nikakvo vlastito iskustvo, osim nekoliko intervjua i telefonskih razgovora s ljudima koji ga imaju. U početku, naravno, njoj se »eksperimentalno uživljavanje«, prolaženje kroz duševna stanja predviđena za nosioce priče, u fizičkom prostoru u kome se zbivala, sviđalo. Prema Danielovim uputstvima i sama je uzimala učešće u igri. Ponekad se stvarno osećala kao neka od njegovih junakinja.

Kasnije su, na žalost, Danielovi zahtevi postali ambiciozniji i srazmerno luđi. Naročito je nerviralo insistiranje da se oblači prema tekućem romanu. Danas, na primer, trebalo je za Oslo da putuje u odeći kaluđerice. Ni na pamet joj nije padalo. Obukla

je lak kostim boje peska. On će se morati zadovoljiti zlatnim krstićem oko vrata. A sve ostalo zamisliti.

Tako nešto ne bi smelo teško da mu pada. Pisac je bio, zaboga.

Stajala je u nedoumici ispred Planter's Bara na galeriji terminala 2. S druge strane pisalo je na crno emajliranoj tabli:

»U INTERESU ZDRAVLJA I HIGIJENE, PRISTUP NA TERMINALE DOZVOLJEN JE SAMO PSIMA-VODIČIMA I PSIMA KOJI PUTUJU S VLASNICIMA.«

Pored crkveno zamračenih krčmi, bez vazduha i pariškog pogleda na bulevare, zabrane prevođenja životinja preko granice, najviše su je pogađale. Nigde van Engleske nije mogla voditi svog psa. U stvari mogla ga je iz zemlje izvesti, ali ga je na povratku šest meseci morala ostaviti u R.S.P.C.A., aerodromskom karantinu za životinje.

Za ime boga, mislila je, gde je taj Daniel? Da nije već u tranzitu? Ni u jednom baru ili restoranu na terminalu nijedno mesto nije slobodno. Možda ga je to prinudilo da promeni *timing*, vremenski raspored koji je za »Operaciju Dioskuri« sam propisao.

I sad, dok ga ona traži, sedi u foajeu tranzita i, uz dupli whisky upisuje u radnu beležnicu s koricama molitvenika šta oseća Poluks dok jednim uhom čeka prve eksplozije Kastorovih bombi, a drugim, poslednji poziv putnicima za Oslo.

Luke je ostao u lekarskoj sobi. Nije se osećao povređen što ga John nije pozvao u Izolaciju. Ukratko

ga je upoznao s tokom bolesti i opštim podacima o pacijentima koji su se u ovako tesnom roku mogli pribaviti. Profesionalno je prirodno što je John hteo da o stvari stekne mišljenje bez ikakve sugestije sa strane. I ako iko, mislio je, nađe ime bolesti, biće to on.

Prvo se razbolela majka Tereza. Zatim sestra Emilia. Kao da se već patološki šablon ocrtava. U datim okolnostima, s obzirom na opasnije alternative, najpovoljniji. Obe su kaluđerice iz i s t o g manastira. Zarazu, jamačno, navlače iz i s t o g nigerijskog izvora. Ali tada im se pridružuje stjuardesa iz rimskog aviona. Tek uspostavljeni patološki šablon se raspada. Poslednjih nedelja stjuardesa Alitalije Ana Maria Rosselini leti isključivo za Stockholm. U Nigeriju ne ide. Nigerija dolazi njoj. Jer ona se u avionu stara o majci Terezi. Bolest, prema tome, samo od nje može da dobije. A novi patološki šablon koji se time obrazuje sve je pre nego »najpovoljniji u datim okolnostima«. Najgori je, u stvari. U jeku turističke sezone, u mravinjaku internacionalnog aerodroma, koji se još ni od višesatnog nevremena nije oporavio, z a r a z n a b o l e s t, neutvrđene prirode i načina prenošenja, mogla je značiti nevolju prvog reda, ako ne i *coupe de grace* čitavom aerodromskom sistemu, na svim organizacionim šavovima doteranom do pucanja.

Jer sumnje nema, TO se, ma što da je, p r e n o s i. Drukčije se stanje stjuardese Rosselini ne može objasniti. Prokletstvo, opsovao je, o čemu ja govorim? Nije, zaboga, TO tek prenosno, TO je zarazno kao sam pakao! Ako je Rosselini provela s majkom Terezom najviše dva i po časa, koliko traje let Rim—London, i pod uslovom da se inficirala još dok je kaluđerici

pomagala da uđe u avion, onda je do prvih simptoma bolesti trebalo jedva dva i po sata! Verovatnije je, međutim, da je do infekcije došlo dok je Rosselini pokušavala da majci Terezi olakša prve napade. Tada je aproksimativno vreme inkubacije sat i po.

A to je nemoguće! Toliko zarazna nije nijedna bolest!

Posredi je, biće, mislio je, divlja koincidencija. Nešto što se dešava jednom u stoleću — da dve osobe, sa suprotnih meridijana sveta, na isto mesto prenesu klice iste bolesti, a da to ne bude influenca.

Trebalo je tako od početka misliti. U zaraznost bolesti verovati dok se ne pokaže suprotno. Igranje na sigurno prvi je zakon medicinske prakse. Samouvereni potezi uvek se svete. Više na podsticaj neobjašnjive ćudi, nego razmišljajući, on je saputnike majke Tereze izolovao u tranzitu I klase. Ali, to je otprilike sve što je od epidemioloških mera preduzeo. Pregled je vršio pod maskom i s rukavicama, to je istina, ali zaštitni mantil nije obukao. John to nije propustio da učini. Otišao je u Izolaciono odeljenje pod zaštitnim mantilom, s maskom preko usta i nosnica, s gumenim rukavicama na rukama. Mantil je Moana Tahaman donela iz medicinskog stovarišta. Bio je neupotrebljavan pa je naročita procedura pri oblačenju izlišna.

Ali čim ga je John počeo navlačiti, Luke više nije bio u lekarskoj sobi Medicinskog centra na aerodromu Heathrow. Bio je u Wolfenden Houseu, petnaest godina mlađi. Pošto je zaštitna odeća visila u Izolacionom odeljenju Eksperimentalno-mikrobiološke laboratorije, morala se oblačiti strogo utvrđenim postupkom. Subjekti eksperimentisanja u okviru Liebermanovog programa ležali su anonimni, numerisani, označeni šiframa,

svaki iza svog paravana. Mantili su visili na kukama kraj vrata. On i John su svaki svoju vešalicu, označenu brojem, uzeli u desnu ruku pod rukavicom — maske su već stavili — i držali je s leđnim otvorom mantila prema sebi. Levu su ruku proturili kroz levi rukav, u nju prebacili vešalicu, pa uz njenu pomoć desnu proturili kroz desni rukav. Vešalice su vratili na kuke i jedan drugome mantile otpozadi učvrstili tankim kaišima. Kose su prekrili hirurškim kapama a preko cipela navukli gumene navlake. Uputili su se paravanima. John broju 10, on broju 9, i nestali u njihovim krilima. Verovatno su obojica u istom trenutku videli isti prizor, ali onaj koji je kriknuo bio je on — Luke.

I sada, nakon petnaest godina, čuje krik. Vidi sebe kako stoji iznad gumiranog bolesničkog kreveta i s razarajućim užasom posmatra NEŠTO što je još do sinoć bilo ljudsko biće.

Užas ga je poput katapulta vratio u lekarsku sobu, gde je John završavao oblačenje. Moana mu je vezivala mantil. Glas mu je bio tuđ, prigušen maskom čija je unutrašnja strana postavljena sterilnom gazom.

»Jesi li dobro?«, pitao ga je navlačeći rukavice.

»Koliko se može biti«, rekao je.

»Danas i ovde.«

»Ali ti malopre nisi bio — danas i ovde.« Nije vredelo poricati. »Ne, nisam bio.«

»Bio si u Wolfenden Houseu.«

»Da.«

»Ali to je bilo pre petnaest godina, Luke. Za ime Hrista, pre petnaest godina!«

»Za mene je to bilo sada, John. Još jednom s a d a .«

»U tome i jeste stvar, čoveče!« Johnov glas se mučio da probije gustu pamučnogumenu barijeru maske. »To što je za tebe još uvek s a d a nešto što se za sve nas događalo pre petnaest godina!«

Luke je pogledao u Moanu. Bolničarka je po glaziranom poslužavniku ređala sterilne instrumente potrebne Hamiltonu za pregled. Već se navikla da u prisustvu lekara bude neprimetna.

»Kako hoćeš«, rekao je John i nestao u vratima koja su vodila u Izolaciono odeljenje.

Pokušao je da čekanje pretvori u posao. Poslao je Moanu da vidi koliko imaju kompleta zaštitne odeće. Ako su žene infektivne, odeljenje će se ubrzo napuniti putnicima iz rimskog aviona, u Medicinskom centru zaštitnu odeću moraće svi da nose. Prema Moaninom brojanju odeće ima jedva za polovinu osoblja. Ostalu mora dobaviti iz grada. S glavnom sestrom Logan razgovarao je o sanitarnim merama. Dogovorili su se da se glavna ordinacija ne zatvara, ali da se iz čekaonice eliminišu ljudi kojima pomoć nije apsolutno neophodna. Ako bolest, uprkos infektivnosti, ostane ograničena, ambulanta će nastaviti s redovnim poslom, pod nadzorom dr Pheapsona i dr Patela. Ostalo osoblje posvetiće se zarazi. Ako se bolest proširi na veći broj putnika, ordinacija će obustaviti prijem pacijenata, Pheapson i Patel moraće ići na terminale. Poput seoskih lekara, mislio je.

Bilo je još problema za razmišljanje. Kako postupiti s rimskim putnicima za koje se ne zna jesu li ili nisu zaraženi? Kako situaciju učiniti neprimetnom za aerodromsku javnost, kako je sprečiti da ne pogorša ionako dezorganizovan život na Heathrowu? Preko

koga dobiti dozvolu za specijalne karantinske mere? Kako organizovati karantin ako bude potreban?

Telefonirao mu je razjareni predstavnik Alitalije, kome je odlaganje leta za Rim smetalo zbog troškova, razjareni šef Informacione službe, kome je smetalo zbog nestrpljivih putnika i operativni direktor, takođe razjaren, kome je smetalo zbog rimskog aviona na krivom mestu. Najzad se javio generalni direktor Heathrowa, kome odlaganje nije smetalo, ali su mu smetali predstavnik Alitalije, šef Informacione službe i operacioni direktor. Mr. William Townsend nije bio razjaren. Bio je deprimiran. Sa svoje strane nazvao je Luke dr Preastona u BAA centru na Buckingham Gateu 2. Nakon pola minuta ovaj je zalupio slušalicu. Toliko je trebalo da se razjari i on. John se još nije vraćao.

Pozdravio se kao da su se juče rastali. Preko telefona još je pokazao iznenađenje, moglo se reći i da se obradovao. Kad su se rukovali, nije u njemu ostalo ništa ni od iznenađenja, ni od radosti što se ponovo vide. Nije bio baš konvencionalan, to ne. Pre uzdržan, oprezan, neutralan. A i što se tiče rukovanja stvar je ispala šugavo. Kad dobro razmisli, oni se, zapravo, nisu rukovali. On je, seća se, pružio ruku, ali je John nije prihvatio. Strogo uzev nije je ni odbio. Napravio je pokret koji se njemu činio spontanim, uhvatio ga za rame tako prirodno da on ni opazio nije kako mu je ruka ostala u vazduhu — prazna. To je, dabome, mogao biti automatski gest srdačnosti, dublji od rukovanja. Ili profesionalna navika ljudi koji barataju sa smrtonosnim virusima. Čak i svesno načelo da se golom rukom ne dotiče ništa što je s takvim virusima imalo prilike doći u kontakt. A on, Luke, ako je bolest

majke Tereze zarazna, takvu je priliku imao. I najzad, možda John nije prešao preko njegovog napuštanja Liebermanovog programa, ili je prešao, ali odnose ne želi vratiti na prugu kojom su se oni pre incidenta kretali.

Ako je nalaz negativan, mislio je, ako bolest nije infektivna, John će se svući i ruke oprati u lekarskoj sobi. Ako je reč o zarazi, zaštitne odeće će se osloboditi još u Izolacionom odeljenju.

Sećao se procedure iz Wolfenden Housea. Razvezivao se kaiš bez skidanja mantila. Ruke se prale, i dezinfikovale, sušile ubrusom koji se bacao u hermetičku kantu za rublje. Nokti se strugali oštrim četkama. Vešalica se uzimala u desnu ruku, gurala iza vrata u levi rukav, a ruka izvlačila bez dodira s kontaminiranim licem mantila. Vešalica se potom premeštala u levu ruku i na isti način oslobađala desna. Mantil se vešao o kuku kraj vrata. Na kraju, ruke su se, za svaki slučaj, još jednom dezinfikovale.

Kad je proceduru poslednji put trebalo da obavi, on je histerično izjurio iz Izolacije Wolfenden Housea i kontaminirao laboratoriju. Laboratorija je dekontaminirana. On — nikad.

Ustao je, otvorio vrata hodnika, koja su gledala na Izolaciju. Znače presudu i ranije. Ako čuje šum vode u kojoj iza vrata John pere ruke.

Šum koji čuje sada.

»Hriste!«, prošaptala je Moana Tahaman shvatajući. Na vratima Izolacije stajao je dr John Hamilton u svom odelu. S rukom u maramici držao je kvaku. Zatvorio je vrata i pitao suvo.

»Imate li vi ovde neku zaista hermetičku kantu za đubre?«

8

Pukovnik Aleksis Donovan od MI5 i pukovnik Anatolij Sergejevič Rasimov, iz KGB-a, čekali su bez nestrpljenja sovjetsko-britansku diplomatsku kaval-kadu, za koju je javljeno da je iz tehničkih razloga zadržana ispred aerodroma.

Za Donovana je obuzdavanje — način života. Bio je čovek za koga se u špijunskom podzemlju govorilo da bi ga začudio jedino drugi metak ako bi već od prvog bio mrtav. Smatrao bi ga rasipanjem municije. Rasimov je nešto sasvim drugo. Sloven s Urala, s čijim su precima osvajački Mongoli pomešali krv, što je bilo vidljivo po istaknutim jagodicama, duguljastim očnim prorezima i žućkasto glaziranoj koži, temperamentna je mešavina planinskog medveda i stepske lisice. Ovako eksplozivan bućkuriš nikakav trening nije mogao stabilizovati. I za njega, mislio je Donovan, krajnje je neobično da ga zadocnjenje kolone ne brine. Već odavno očekuje da Rasimov povodom nečega plane. Ništa se nije dogodilo. Čak ni kada su prolazili pored punog tranzita I klase, koji je po svim pravilima bezbednosti morao biti ispražnjen kao sirotinjski lonac. Pred Rusom ništa nije hteo da kaže Lawfordu, mada je taj obilno zaslužio da mu se arogancija ohladi. Mislio je da to preduzme po povratku s inspekcije. Ali, tada je prostorija već bila prazna. Nije znao da li su putnici odleteli ili je Lawford shvatio grešku. U svakom slučaju, Rasimov nije pravio pitanje. Nije, a uostalom,

pravio pitanje ni od jedne omaške, od koje bi i profesionalno i po naravi morao da podigne pakao, otkako je kao šef bezbednosti sovjetske delegacije doputovao u London. Bilo je to, mislio je Donovan, čudno.

Dobro su se poznavali. Već godinama su terali između sebe privatno sportsko takmičenje, skriveno iza nemilosrdnog obaveštajnog rata dve velike sile. Britanija, doduše, nije više naročito velika, ali još ima službu sposobnu da utvrdi koliko su veliki oni stvarno Veliki. Jednom je on beležio pogodak, drugi put Rasimov. Najpre je uspeo potopiti Rasimovljev obaveštajni kanal kojim je šef Engleskog odeljenja KGB-a pumpao iz Britanije njene tajne — ako tajne danas uopšte postoje — a odmah zatim otkrivao da je Rasimov u međuvremenu kroz njegovu odbranu probio novi. Tokom vremena između njih se razvilo ekstravagantno prijateljstvo znano jedino dugoročnim profesionalnim neprijateljima.

Ako Rasimov nađe za potrebno da mu se poveri, učiniće to sam u svoje vreme. On ga neće požurivati. Njegovo ćutanje je prijateljski poziv koji se s istom neobaveznošću može prihvatiti ili prevideti.

Sedeli su u jednom od provizornih V. I. P. salona u tranzitu terminala 2. Mimo pravila službe, na ruski način, iz velikih čaša i preko zalogaja, pili su votku zamagljenu limunskom oceđevinom. Ali sa Rasimovim je uvek sve bilo mimo pravila.

Oko njih sablasno su bludeli besposleni ljudi u belim kelnerskim kaputićima, među kojima je možda bilo i pravih konobara. Svetlost je imala mrtvačku neonsku boju, jer je zaštitni hodnik razdvajao salon od Airside galerije. I aerodromska buka je bila slabija. Vrlo Istaknute Persone svet ovde nije uznemiravao.

Donovan se pitao ne postupaju li Vrlo Istaknute Persone tako kao da tog sveta zaista nema. Kao da pravi, živi svet, zapravo, i ne postoji, nego je reč o nekom dezorganizovanom, haotičnom prividu što ga tek njihovi pregovori i dogovori drže u kako tako čvrstom stanju.

»Kad ćemo se opet videti, Anatolij?«, pitao je na engleskom koji je Rus tek malo umekšavao. »Lično, mislim. Ne preko tvojih ljudi kad ih pohvatam.«

Rasimov se bez jetkosti nasmešio. »Prilično retko, rekao bih.«

»Ja nisam kriv što se oni posle debakla sa Žolkovim ređe pojavljuju.« Aleksej Lavrentijevič Žolkov je bio sovjetski »industrijalac« koji je u Londonu danju kupovao poslednje modele mašina alatljika, a noću prototipove protivavionskih topova.

»Prišteđi suze, Aleksis«, rekao je Rus. »Trebaće ti kad otkriješ s koliko sam ljudi u međuvremenu zamenio Žolkova.«

»Za njih imam metak.«

»Za sebe ga imaš, a s njima moraš postupati kao sa porculanom. Negovati ih, maziti, čuvati za sud da bi posle presude na večitu robiju u zamenu za nesposobne vlastite amatere, isto tako negovane i mažene, bili predani nama.«

»Da ih vi pobijete?«

»Drugog načina da se jedan špijun danas eliminiše nema. U zlatna vremena Mate Hari mogao si se bar u tom pogledu osloniti na neprijatelja. Danas posao moraš obavljati sam. Inače će ti nesposobnog kopilana svake godine dovoditi na granicu.«

»Da bi za njega dobili drugog nekompetentnog kopilana?«

»Možda, a možda i ne. Nikad se ne zna. U tome je klopka. Pošto vi odbijate da obavite posao za koji ste plaćeni, likvidirati ga moramo sami. Ne možemo živeti u strahu da smo za njega platili čovekom koji više vredi.«

»Nije verovatno«, nasmejao se pukovnik Donovan. Delio je Rasimovljevo mišljenje o niskom standardu profesije.

»Ne. Pretpostavljam da nije. Ali siguran nisam. Čovek je u to bio siguran samo dok je špijunaža bila rat ljudi, a ne trgovina obaveštajnim manekenima, kad je, bez ikakvog komercijalnog interesa pred očima, iz uhvaćenog špijuna, zajedno s mesom, uspevao da istrese i sve što ovaj zna, a kožu baci u klozet i spere je vodom.«

Bilo je hladne, konačne ogorčenosti u Rasimovljevom tonu koju Donovan nigde nije uspevao da smesti. Pitao se šta ga grize. »Ne očajavaj«, rekao je. »Za klozet ti uvek preostaju vlastiti ljudi.«

»Naravno. Većina, uostalom, i radi za vas.«

»Osim onih za koje držimo da za nas rade, a još uvek su vaši.«

»I onih koje smo vam podmetnuli, ali ne znamo da su vam poznati i da nas već mesecima hrane govnima.«

Donovan je podigao čašu i nazdravio: »U čast plemenitog posla kojim se bavimo!«

Rasimovljeva čaša se grubo sudarila s njegovom. »U svakom slučaju jedinog koji ti dopušta da se časno ponašaš kao svinja!«

Neodređeno raspoloženje, mislio je Donovan, polako dobija konture. Rus je u krizi, toliko je jasno.

Pitanje je ima li načina za eksploataciju. Prema Rasimovljevoj definiciji znači to »na častan način biti svinja«. Samo, u poslu se to podrazumeva. Rasimov je morao pretpostaviti da on priliku neće propustiti. A to je opet značilo da je pruža hotimično.

»Slušaj, Anatolij, ne pravi se važan«, rekao je smejući se. »Posle Dostojevskog poznato je da i Sloveni imaju dušu. Bar neki. Taj Dostojevski svakako.«

»Svi Sloveni imaju dušu. Naročito Rusi. Samo se većina njome ne služi.«

»A šta je s nama na zapadu?«

»Vi je, dakako, nemate. Ali vama duša ne treba. Vi imate sjajnu tehnologiju. Ako vam ikad zatreba, već ćete nešto smisliti.«

»Veštačku dušu. Poput veštačkog bubrega.«

»Zar je važno kakva je, ako funkcioniše?«

Donovan se nasmejao. »Ovde, čim neko drži revolver u ruci, misli da odmah mora iz njega i opaliti. Ugodni razgovori u ovakvim okolnostima prilično su retki. Nedostajaćeš mi.«

»Ne verujem«, uzvratio je Rus podsmešljivo. »Naprotiv. Mislim da ćeš me narednih dana imati preko glave.«

Da Rasimov, mislio je, nije premešten za atašea u Londonu? To se događalo. Redovno, zapravo. Većina diplomatskog osoblja Istočnog bloka regrutovala se iz *hard core*, tvrdog jezgra unutrašnjih poslova, policije i tajnih službi. Ljude su davali uglavnom srednji obaveštajni ešaloni. Izuzetno je silazio neko »odozgo«, neko *from upstairs*. Jedan Visinski, recimo. U pod-zemnom ratu, pukovnik Anatolij Sergejevič Rasimov je za Ruse bio ono što i plava marka Mauritiusa od 2 penija za filateliste. Uostalom, za šefa Engleskog odeljenja

KGB-a nijedna britanska vlada ne bi ni u snu dala pristanak, čak i kada bi Moskva htela da ga postavi za čistača Ambasade u Kensington Pal Gardensu. Automatski se stavio u stanje pojačane pripravnosti. Protiv iznenađenja je treniran. Nesposobnost da se ičim iznenadi prosto je preduslovljena. Za agenta na terenu, za sve one *downstairs*, momenat iznenađenja najčešće se poklapao s momentom smrti. Za njega, kancelarijske šefove, one *upstairs*, sa ireverzibilnim prestankom karijere. U Tajnoj službi nije se moglo nazadovati. Čak ni u mestu stajati. Napredovalo se ili otpadalo. A sva su otpadanja kao i sva umiranja po pravilu počinjala iznenađenjem.

»U redu, Aleksis«, Rasimov se nagao nad ivicu stola za kojim su sedeli,

»šta bi kazao kad bih ti saopštio da ostajem u Britaniji?«

Donovan je obazrivo spustio kristalnu čašu na stakleni obraz salonskog stola. Nije hteo da Rasimov vidi kako mu prsti podrhtavaju. Trenirani uslovni refleks koji ga je štitio od iznenađenja delovao je besprekorno. Uopšte nije bio iznenađen. Bio je skamenjen od prepasti.

»Da li bi mi poverovao?«

»Ne.«

»Zašto? Ne bih bio prvi otpadnik.«

»Većini izdaja prethodili su izvesni znaci ili naročite okolnosti, ponekad čak i pregovori. Većina se mogla predvideti.«

»A ova te iznenađuje i zato joj ne veruješ.«

»Ti znaš šta u našem poslu znače iznenađenja, Anatolij.«

»Živ sam, znam, zar ne?« Rasimov se iznenada nagao preko stola i zatresao ga lopatastim šakama. Kristalne čaše odskočile su poput igrača od stakla. »I nameravam od vas da tražim azil! Šta ćeš povodom toga preduzeti?«

Neka me đavo odnese, mislio je Donovan, ako trenutno išta preduzmem.

»U redu. Samo polako, Anatolij«, rekao je pomirljivo. »Kada?«

»Šta — kada?«

»Kada nameravaš da tražiš azil?« Jer dotle imaće vremena da stvar pažljivo izmeri i nešto pametno smisli.

»Upravo ga tražim.«

»Zvanično, mislim?«

»Do vraga, Aleksis!«, riknuo je Rus. Temperamenat je najzad došao po svoje. »Šta si ti u ovoj zemlji? Kondukter autobusa ili pukovnik kontraobaveštajne službe?«

Načelno, Rasimov ima pravo. Pukovnik Rasimov je glavni zgoditak života za svakog kontraobaveštajca. Oklevajuća predostrožnost nužna je samo za svaki slučaj. Ona dopušta dobijanje u vremenu, upoređenje »rashoda« s »prihodima« operacije, podmetanje otpadnika nekome na »gornjem spratu« i zaštitu vlastite guzice ako se nakon deset godina pokaže da je dezerterstvo još jedan prljavi trik protivničke strane. U ovom slučaju Donovan u iskrenost Rusa ne sumnja. Bavi se računom. Na duhovnoj vagi hitro upoređuje dva tereta — na levom tasu značaj anglo-ruskog sporazuma koga će incident, verovatno, minirati, na desnom vrednost sovjetske špijunske mreže u Evropi koja će njime biti demaskirana. Odluka je svakako u rukama

Centra, ali za njega lično nije akademska. »Postoji procedura, Anatolij!«

»Zajebi proceduru, čoveče!«, urgirao je Rasimov. »Ona će vas koštati glave. Na kraju će od vaše slavne demokratije ostati jedino — procedura. Kojom će se služiti drugi, naravno. Ako misliš u Parlamentu, varaš se. U klozetu. On, doduše, ako te to teši, može biti u Parlamentu.«

»Hteo sam da kažem kako nisam ovlašćen da u takvim stvarima dajem obećanja.«

»Nađi onda nekoga ko jeste. Ili takvog u demokratiji nema?«

Samo nekoliko sati posle prvog saslušanja, mislio je Donovan, biće eliminisani svi sovjetski špijunski punktovi u Velikoj Britaniji i većina po Zapadnoj Evropi. Preostale će KGB biti primoran sam da demontira. Nije verovatno da će se mreža sličnog kapaciteta restaurirati ni za narednih deset godina.

Rasimov ga je posmatrao sa interesovanjem. »To je zaista neverovatno! Pribavio sam ti generalski čin, a ti sediš ovde kao da su ti sve lađe potonule. Držim, bogamu, da sam zaslužio nešto zahvalnosti. Mogao sam otići nekome drugom.«

»Upravo se i pitam zašto nisi?«

Rasimov se nasmejao. »Ja sam šef Engleskog departmana KGB-a. Smatrao sam da u prvom redu dugujem nešto vama.«

»Prilično«, složio se Donovan suvo.

»Ostali se ne računaju, a Amerikance ne podnosim. Cenim njihove aparate za domaćinstvo, ali me isuviše podsećaju na ono što smo mi Rusi još od Petra Velikog želeli da budemo i zbog čega smo zauvek izgubili ono

što smo mogli da Budemo. Vi propadate. Vama pripada budućnost i moje simpatije.«

»Hvala«, rekao je Donovan. »To je ljubazno od tebe. Imao sam, međutim, u vidu nešto drugo. Zašto to činiš tek sada, na Heathrowu? Zašto to nisi preduzeo još u Londonu?«

Rasimov je naglo ustao sa stolice. »Čekaj, počinješ li ti to sa saslušavanjima?«

»Ama ne, ja samo…«

»Jer ja ništa neću reći pre nego što mi se azil odobri. Pravila igre se znaju, Aleksis.«

»Bila je to samo privatna radoznalost.«

Rasimov je seo. »Oni bi od toga napravili pakao. Ovako saznaće da me nema tek u vazduhu. Mene, naime, niko ne broji. Ja sam tu da izbrojim njih. Kad ustanove da me nema, već će biti kasno.«

»Za šta?«

»Ne znam. Za sve, pretpostavljam. Uostalom, od te tačke zabavom dirigujete vi. Mene se stvar više ne tiče.«

Donovan se uprkos treningu nije kolebao. Trening mu je zabranjivao da budućeg otpadnika podseća na okolnosti koje mogu da podriju volju za otpadanjem. Primarna mu je dužnost da u otpadnikovim očima smanji značaj takvih okolnosti, ili, ako je to nemoguće, da ga ubedi kako će njegova strana sve učiniti da one ostanu bez posledica. Ali Donovan je lično poznavao Darju Rasimovu.

»Da li te se ne tiče i šta će biti sa Darjom?«

»Darja zna.«

»Nisam pitao šta je s njom bilo, nego šta će biti.«

»Umreće«, rekao je Rasimov suvo.

»Ti prokleti kučkin sine!«, procedio je Donovan.

»Ne tako kao što ti misliš i kako bi se oni nadali. Umreće od raka. Za mesec dana. Do jeseni svakako.« Rasimovljevo lice postalo je žućkastobledo kao pesnica koja se steže.

»Žao mi je«, rekao je Donovan iskreno.

»Kopilani su je najzad dokrajčili. Godinama su je ubijali i najzad ubili.« Rasimov nije gledao u njega, činilo se da kroz njega gleda u vlastitu prošlost, mračan, fantazmagoričan proces u kome je izgubio život. »Ubijali su nas od samog početka, još od sedamnaeste, samo mi to nismo znali. Kad smo saznali, bili smo već u grobu. Mrtvi i sahranjeni.«

Pokušao je da smanji tenziju. »Uprkos toga ti mi se činiš prilično živim.«

»Neću dugo, ako ubrzo ne digneš dupe i preduzmeš nešto.«

Donovan je ustao. »Dakle, to je to«, mislio je. Razočaranje u takozvane »temeljne istine«. Osećanje da je čovek nasamaren od vlastitih ideala. I, naravno, tipično slovensko izvlačenje osobne krivice iz stanja opšte posranosti u svetu. Arogantan trud da se veštački prekine automatizam anonimne proizvodnje fekalija i iz prirodnog opšteg zagađenja izvuče — personalno, privatno govno.

»Neka sam proklet«, rekao je, »ako razumem zašto Sloveni za svaki postupak razloge kopaju po nebu. Nikad sebi ispod tura. Uvek to mora biti nešto veliko i univerzalno. Nikad malo i lično.«

Rasimov se osmehnuo. »Znaš, Aleksis, ja slučajno svoj život smatram prilično ličnom stvari.«

U dubini salona začelo se uznemireno komešanje. Lažni kelneri krenuli su užurbano u raznim pravcima. Pravi su zevajući ostali na svojim mestima.

Bivši pukovnik KGB-a Anatolij Sergejevič Rasimov okrenuo se vratima. Neko je viknuo: »Dolaze!«

Upravo na vreme, mislio je sadašnji pukovnik MI5 Aleksis Donovan.

Besnilo može da počne.

»Jesi li siguran?«

»Sasvim.«

Luke je insistirao na potvrdi dijagnoze kao da ime o kome su govorili ne pripada bolesti već Johnovoj slobodnoj volji, pa je ovaj, samo da hoće, može eliminisati preimenovanjem, proturanjem pod neku bezazleniju nevolju.

Poput zaverenika zaključani u lekarskoj sobi Medicinskog centra dr Luke Komarowsky, njegov šef, i dr Johnatan (John) Hamilton pretresali su i simptome i postepeno eliminisali druge infekcije čiji su znaci zamućivali kliničku sliku prave. Ishod je uvek ostajao isti. A ime bolesti — Hydrophobia.

Obojica su izbegavala da upotrebe popularno ime, pod kojim je bolest milenijumima, još od prve ljudske zore, mučila tela i um bolesnih, a maštu zdravih.

»Parasthesia u predelu ogrebotine na nadlanici majke Tereze u punom je zamahu«, sumirao je sliku John, »kod sestre Emilije tek u začetku,« na ruci stjuardese Rosselini još je nema. Sluz u grlu, nosu, ustima javlja se kod sve tri, ali se samo kod majke Tereze izlučuje u vidu pene. Sekrecija pljuvačnih

žlezda izražena, kod Rosselinijeve, prirodno, nešto uzdržanije.«

»John«, Luke se još nadao, »nije li moguća pseudoforma? U Nigeriji je bolest endemična. Svi znaju simptome. Ako je nju ogrebao manastirski pas, ona je u strahu mogla razviti većinu simptoma bolesti, kao da je stvarno ima.«

»Laringofaringitične spazme kod majke Tereze su stvarne, Luke. Žena vodu zaista ne može da guta, njen strah nije neosnovan. Da je vodu okusila, imala bi grčeve koje je dobila i pri samom pogledu na tečnost. Hydrophobia je, uostalom, prisutna jedino kod kaluđerica. Rosselinijeva pije bez teškoća.«

»Onda je kod nje možda ipak nešto drugo.« Incident bi se tada, mislio je Luke, sveo u razumne granice. Neprirodna kratkoća inkubacija skinula bi se s dnevnog reda.

»Rosselinijeva je tek između prodrome i akutno-neurološke faze. Za odvratnost prema tečnosti ima još vremena. Osim toga, u priličnom broju slučajeva hydrophobia se uopšte ne manifestuje. To je nepredvidljiva bolest, Luke. U okviru vrlo prostrane simptomatske zone, moguće su bezbrojne varijacije.«

»Ali samo jedan ishod?«

»Ako je virus prodro u centralni nervni sistem, smrt je neizbežna.«

»Ne vidiš nikakvu mogućnost da si se prevario?«

»Vidim jednu, ali me ne teši«, odgovorio je John. »Treba telefonirati dr Tigori, šefu Infektivne klinike u Lagosu i videti kako stvar stoji s tim manastirskim psima.«

»Ne vidim kako će nam to pomoći da žene izlečimo.«

»Za božju milost, Luke, ko govori o izlečenju?«

»Nadao sam se naivno da je to cilj medicine.«

»Ko govori o medicini?« Opet su tamo gde su u ruinama ostavili poslednji razgovor i nešto od prijateljstva. Reči su iste. Samo ne i vreme. Usput je potrošeno petnaest godina. Došao je na Heathrow s neodređenom nadom da će nastaviti prekinuti razgovor i Lukea vratiti nauci. Sad vidi da i na njen spomen Luke dobija spazme, da nauku oseća bolno kao majka Tereza vodu. »Mi tragamo za vektorom. Ovo je epidemiološki problem, Luke. Bez poznavanja izvora zaraze rizikujemo pogrešne protivmere. Jer, ako je s manastirskim psima sve u redu, u obzir moramo uzeti i slepog miša iz Lagosa.«

Luke se nije mogao braniti. Činjenice su nadirale automatski. Virus lagoskog slepog miša. Seroloski u drugoj subdiviziji Rhabdovirusa, po Murphyjevoj klasifikaciji. Izolovali su ga 1956. Boulger & Portefield iz mozga Eidilon Heivuma s nigerijskog ostrva Lagos. Morfološkomorfogenetski srodan Makola virusu (Ib An 27377) izolovanom iz iščupane utrobe rovčice u nigerijskom Ibadanu, 1968. »U redu«, rekao je, »ali taj slepi miš živi od voća. Patogeničan je, istina, za izvesne laboratorijske životinje, ali nije dokazano da izaziva infekciju kod čoveka.«

»Zato što nismo u Nemačkoj četrdesetih, inače bismo to lako dokazali. Ovako smo morali čekati da jedna kaluđerica dovrši voćku koju je lagoski slepi miš načeo.«

Lukea je smetao Johnov grobarski cinizam, ali ga je shvatao. Bila je to instinktivna odbrana čovečnosti

od ludila izvesnih zanimanja. »Misliš da je stvar tako tekla?«

»Ne znam, do đavola. Pitam se. U svakom slučaju, mogla je.«

»To, naravno, možemo znati tek posle laboratorijskog nalaza.«

»Šališ se? Između tih virusa nema čak ni ultrastrukturalne razlike. Morfološki sva tri imaju oblik metka. Razlikovanje je izvanredno komplikovan specijalistički posao. I sad kako misliš da ga obave ljudi koji su poslednji slobodan, nelaboratorijski virus u Engleskoj videli kad je 1981. umrla neka Andrea Milliner koju je pas ujeo u Indiji? I da li ti je poznato da vakcinacija Lagos ili Makola virusom ne imunizuje od klasičnog Rhabdovirusa, i obrnuto, da ni najsnažniji klasični antiserum nije spasao nijednu eksperimentalnu životinju inokuliranu virusom Lagos slepog miša?«

»Jeste.«

»A za fijasko s vakcinacijom u Africi 1965. takođe znaš?« Luke je klimnuo glavom.

Bio je to jedan od onih epidemioloških promašaja iza kojih ostaju masivne studije i masovni grobovi. Primenjena je najbolja vakcina na tržištu. Antigeno dejstvo je izostalo. Neimunizirano stanovništvo našlo se bez odbrane usred paklene epidemije. Kasnija pretpostavka da je u dejstvu bio srodan ali d r u g i virus nikoga nije spasla. Prirodno, rekao bi John, nauka nije tu da spašava nego da saznaje. Spasenje je, ako do njega uopšte dođe, tek nusproizvod saznanja. Neka vrsta slučajne izlučevine.

»Ako sa vakcinom napravimo istu grešku, otvorićemo ovde epidemiološki pakao kakav ova zemlja nije

imala još od Velike kuge 1347. Nadam se da si sad stekao sliku?«

Stekao je sliku, mislio je Luke, to je u redu. O situaciji, ali i o Johnu. John je, naravno, principijelno u pravu. Bolje je ne lečiti uopšte nego lečiti pogrešno. Samo, opet, neka ga đavo odnese ako dozvoli da se njegov Medicinski centar pretvori u centar za istraživanje Rhabdovirusa. Da se lečenjem lek tek traži. U praksi je, na žalost, vrlo često to pravo stanje stvari. Pacijentima se većina lekova prepisuje s nadom da su pogođeni. Ako jesu, pacijenti ozdravljaju. Ako nisu — umiru. Ali lek se u međuvremenu ne povlači. I dalje se daje. Jer ima bolesnika koje oporavlja. Na istom tretmanu jedni žive, drugi umiru. I medicina je, hteo ili ne, voleo to ili ne, još uvek primitivno istraživanje, pipanje, probanje u tmini, koje se od naučnog razlikuje jedino po tome što se, umesto na zamorčićima, vrši na ljudima.

»Šta da radimo?«

John Hamilton je oklevao. Nije navikao na ovakve situacije. Nauka nije poznavala ni priznavala odgovornosti prakse. Stvar nauke je da otkrije sve aspekte upotrebe atomske energije. Na ljudima je da među njima izaberu onaj koji će upotrebiti. Hirošima i Nagasaki devijacije su upotrebe, nipošto otkrića. Ovde se, međutim, od njega ne očekuje pronalazak, nego njegova primena. S kojom svakako idu i odgovornosti pogrešne upotrebe. Hirošima i Nagasaki.

»Ne znam. Da smo u Iranu ili na Balkanu, znao bih. To su epizodično specifične oblasti. Lekar tamo nema šta da razmišlja. Imunizira onim što mu je pod rukom. Ako za životinju izazivača zna, ubija je, svejedno boluje li ili ne. Pomoću FRA metode ispita

joj mozak i za pet sati zna da je pogrešio. Ako nije — u redu. Ako jeste — takođe. Ali ovo je Engleska. Ne-spe-ci-fična, stara, dobra

Engleska. Ne-spe-ci-fična, dobra, stara u svakom, samo ne epidemiološkom pogledu. Ovde i životinja ima građanska prava. Ne ubija se pre nego što pomori pola sela. Pa i tada mora se najpre razboleti a prisustvo virusa nepobitno dokazati.«

»Mi za tako nešto nemamo vremena, John.«

»Zato ćemo se ponašati kao da smo u Iranu. Kao da imamo posla sa dokazanim klasičnim Rhabdovirusom.«

»I moliti boga da to bude istina?«

»Ako ga ima — taj mora da je neki veliki kopilan!«, odgovorio je John Hamilton sumorno.

Bilo je, mislio je Luke, uistinu nečeg morbidnog u njihovom položaju. Morali su moliti boga da ih suoči s jednim oblikom najstrašnije, najletalnije, najneobičnije čovekove bolesti, od koje su imali kakvu takvu odbranu, da ne bi otkrili kako su u ratu s potpuno drugim, pred kojim nemaju savršeno nikakvu.

»Znaš li lokalnu proceduru za ovakve slučajeve? Pozitivnu i negativnu? Koga obavestiti, koga ne, od koga nešto tražiti, koga zaobići?«

»Ovo je aerodrom, John. Internacionalni osinjak protivrečnih interesa i ukrštenih kompetencija. Ne nadaj se da će stvari teći glatko.«

»Za mene je u redu, dok teku.«

Ako teku, mislio je Luke, ako uopšte poteku.

Otkako je na Heathrowu, medicinske krize ovih razmera nije bilo. Ne može reći kako će reagovati glomazni organizam aerodroma. Može samo da se poštapa analogijama, da predviđa. Prve ozbiljnije mere

bezbednosti, izazvane invazijom međunarodnog terorizma, dočekane su srazmerno na »mali nož«. U pitanju su, najzad, bili ljudski životi, a osiguranja — pod nebom. Aerodrom se prilagodio nekomfornim ograničenjima. Ograničenjima koja su se postepeno, neprimetno, nametala i saobraćajnoj funkciji Heathrowa. Uspostavljena je srećna radna simbioza između Interesa i Straha. Za tako nešto sada nema izgleda. S bolešću se ne može uspostaviti nikakva »srećna radna simbioza«. Ne sa ovakvom. I sad se, naravno, moglo reći da su u opasnosti ljudski životi. Samo to nije bistrilo mračnu perspektivu desetkovanog saobraćaja, brda neprodatih karata i po stovarištima zaglavljenog tereta, niti je smanjivalo enormne troškove održavanja vazdušne flote, koja u međuvremenu ne donosi profit. Ne, zaista nije mogao znati kako će aerodrom da reaguje.

John Hamilton je za to vreme pedantno nabrajao profilaktične mere koje smesta treba preduzeti. Spontano je situaciju uzimao u svoje ruke. I njega, Lukea, uključujući. Nije mario. Hamilton je oduvek bio prvoklasan organizator. Još na studijama. I tamo u Wolfenden Houseu. Profesor Frederick Lieberman je bio Mesija nove biogenetičke vere. John, sa svima njima, prvi jevanđelist njene Crkve. Zvali su ih — Liebermanovi jevanđelisti. Luke (Komarowsky), John (Hamilton), Matthew (Laverick) i Mark (Deveroux). Mark je zapravo bila Coro, jedina žena među njima, ali su je, da zadovolje anegdotu, zvali imenom poslednjeg jevanđeliste.

John će, dakako, samo postaviti opštu šemu epidemiološke odbrane, odrediti medicinski tretman i postarati se za izolaciju virusa. Poput profesora-

konsultanta, koji brzinom munje, u pratnji belog oblaka bolničkih mantila, jednom nedeljno sevne kroz odeljenja klinike, a zatim nestane, otići će i John. Još kad su se sreli ispred Queen's buildinga rekao mu je da mora u grad na neku konferenciju od koje je zavisila sudbina Instituta za tropsku medicinu. S praktičnim pojedinostima Johnove epidemiološke šeme, s bolešću, sa smrću, ostaće da se nosi sam. Uostalom, to je hteo, zar nije? Čistu medicinu. Vidarstvo. Praxis. Taktilni spoj s bolešću. Ne sa njenom biohemijskom jednačinom u laboratoriji. S njom — lično. Njenim kadaveričnim smradom, bolnim glasom, nakaznim izgledom, s njenim nepredvidljivim ponašanjem. Mračnom misterijom prirode na poslu restauracije svojih od čoveka poremećenih balansa.

Dobro. Dobio je šta je hteo. Ima nešto što nije tek trn u guzici malog Turčina, ni univerzalna hipohondrija debele Grkinje s pohabanim koferom umesto muža.

Konačno ima pravu bolest.

I neka ga đavo odnese ako zna šta s njom da radi.

»Ko je Kastor?«

Po stoti put isto pitanje probija nesnosnu buku ljudskih glasova koja je u poslednjih četvrt časa Glavni štab Aerodromske bezbednosti Heathrowa od Doma za penzionisane policajce, obaveštajne veterane, časno otpuštene eksperte za demontažu eksploziva i sve one koji u krizi što Ujedinjeno Kraljevstvo potresa još od pogreba kraljice Viktorije ne mogu da nađu posao, pretvorila u trećerazredni kupleraj.

Urlanje je upućeno Poluksu, Danielu Leverquinu, Patricku Cornellu koji u donjem rublju, dok mu odelo pretresaju, sedi na stolici bez naslona i nastoji da shvati šta se s njim dešava. Proizvodi ga major Hilary Lawford, šef Aerodromske bezbednosti na Heathrowu. Zajapuren, raskrečenih nogu, nagnut nad uhapšenikom, maše mu on ispred nosa rastvorenim brevijarom, po kome su, umesto molitava, ucrtani zločinački planovi internacionalne terorističke organizacije »Dioskuri«. Za ispravnu proceduru nema se vremena. Rusi se nisu mogli večno držati ispred aerodroma. Warden je poručio da ih je morao propustiti. Već su u salonima V.I.P.-a. Rusi u salonima V.I. P.-a, a Kastor negde na terminalu 2. »Samo gde, za ime Hrista«, mislio je Lawford, »gde?«

»Gde je Kastor?«

Gde je Kastor, kako izgleda, gde su Kastorovi ljudi, kako izgledaju, gde su postavljene bombe, kako izgledaju na sva ta pitanja, mislio je Daniel Leverquin već je dao odgovor, pa šta hoće ovaj čovek? Je li lud? Njegova se priča može proveriti. Ući u knjižaru na terminalu i proveriti na prvoj polici, tamo gde se prodaju džepna izdanja deset najtraženijih knjiga u Velikoj Britaniji!

»Ja sam vam ispričao svoju priču«, rekao je s dosadom.

Major Hilary Lawford je hteo istinu. Nije hteo priču. Svaki nitkov ima svoju priču. Ona je deo plana, ako ovaj ne uspe. Ako uspe, priče nema. Ostaje zločin. Priča je uvek zadnji izlaz iz situacije, gde je prednji blokirala policija. Ovog puta malko je neverovatna. Göbels je shvaćen doslovno. Tačno je da se laži veruje više nego istini, i više ukoliko je

veća, ali samo ako sadrži bar zrno prosečne logike. Bez logike i sušta istina je neuverljiva. Mladi klipan se zatrčao. Omaška nije retka. Mladi ljudi drže da su im roditelji magarci. Da je država magareća ustanova za nasedanje apsurdnim pričama. Kao što je ova o piscu koji na aerodromu skuplja podatke za knjigu o međunarodnom terorizmu!

»Ko je Kastor?« Izgledao je sebi kao pajac, čiji se mehanizam odvio, pa proizvodi sve sporije i neubedljivije pokrete. »Gde je Kastor, kopile! Gde su Kastorovi ljudi?«

Daniel ga je posmatrao s iskrenim interesovanjem. Moraće u jednoj od narednih knjiga opisati ovakvog policajca. Možda i ovakvu besmislenu situaciju. Ako, naravno, »istraživanje na terenu« preživi.

»Sto puta sam vam rekao! Jeste li gluvi?«

»Reci još jednom!«

»Ne, niste vi gluvi«, rekao je, ustajući: »Vi ste, čoveče, ludi!«

Hilary Lawford je prezirao nasilje. Iskreno, duboko profesionalno. Smatrao ga je dokazom nesposobnosti da se istina iznudi prednostima Volje i Duha. Ali te su prednosti zahtevale vreme koje on nije imao. Pogledao je na sat. Bilo je 10 10 časova. Uzletanje Rusa pomereno je za 10 40. Sve što se može dogoditi, dogodiće se u narednih trideset minuta.

Udarac je pogodio Daniela Leverquina u desnu slepoočnicu. Još dok je padao, arkada je oko pokrila krvavom mrežom. Levim ramenom udario je o pod, činilo mu se da ostaje bez ramenjače, izvalio se na leđa, podigao na laktove i, vukući se unazad, naslonio na zid. U desnom oku micala se crvena kontura čoveka, poput insekta nemoćnog da se odlepi od krvave

paučine. Nepovređeno levo emitovalo je mozgu čistu sliku uniformisanog čoveka koji podiže nogu da mu zgnječi lice. Instinkt je brži od pitanja da li je to što vidi uopšte moguće. Skliznuo je ulevo. Cipela je zaparala zid. Ponovo je video kako se podiže i pogađa ozleđeno rame. Obeznanio se.

Lawford je s odvratnošću povukao nogu. Kao da nije njegova. I nije bila. Pripadala je Službi.

A Služba vremenu koje nije verovalo u priče.

»Putnike i posadu rimskog aviona karantinirati i vakcinisati«, nabrajao je dr John Hamilton. »Tehničare koji su dolazili u dodir s unutrašnjošću aviona takođe. Bolesnice prebaciti na Infektivnu kliniku St. Pancras. Kod prve dve nade nema. Centralni nervni sistem je kompletno ruiniran. Ali sa Rosselinijevom vredi pokušati. Kuda si poslao uzorke?«

»U Istraživački centar Northwick Park bolnice.«

»Mislim da oni koriste tehniku fluorescentnih antitela, sa izolacionom metodom na mišu kao kontrolom. Možda i elektronsko-mikroskopski način, ne znam. Ako njih budeš čekao, miševi će nas preživeti. Sa rapidnom fluorescentno-fokusnom inhibicionom tehnikom na mome Institutu, rezultat ćeš dobiti za dvadeset četiri časa.«

»Ako i to bude na vreme«, rekao je Luke Komarowsky.

»Uzorke ću lično odneti.«

»Misliš na one iz usta, nosa, grla?«

»Na urin i salivu takođe.«

»Šta kažeš o biopsiji mozga?«

»Komplikovana. Lakše nam je sa cerebrospinalnim likvorom. Naš neprijatelj ovde je vreme. Nisu simptomi.« U vremenu je ključ, mislio je. Izvan ekstrema s donjom granicom od dve nedelje i gornjom od dve godine, inkubacija Hydrophobije je između pet i osam nedelja. Ovde je ona svedena na sate. »Jesi li razgledao njihove ozlede?«

Luke je klimnuo glavom. Znao je kuda John cilja.

»Što su kod sestre Emilije i stjuardese Rosselini sveže, nije čudo. Ozleđene su tek u avionu. Ali, premda nisam forenzični patolog, smem se kladiti da rana na ruci majke Tereze nije starija od dana. Kada su otputovale iz Nigerije?«

Luke je konsultovao zabeleške dobijene od Loganove. »Juče ujutro poletele su sa Murtala Muhammed aerodroma u Lagosu za Rim.«

»Što znači da od najkasnijeg momenta u kome se majka Tereza mogla inficirati do pojave prvih simptoma nije prošlo više od dvadeset četiri časa. Kod Rosselinijeve, pod uslovom da je virus zakačila u avionu, ni tri. A obojica znamo da nema te infekcije, pa ni najvirulentnije influence, čija je inkubacija kraća od leta jednog Boeinga između dve međusobno najudaljenije tačke na zemljinoj kugli. Tako nešto nemoguće je i u najidealnijim laboratorijskim uslovima.«

Zašto da ne, pitao se Luke. U naročitoj laboratoriji neograničene eksperimentalne populacije, beskonačnih mogućnosti za biohemijske kombinacije? Jednoj Zemlji, na primer? Ljudske predstave o Zemlji, čak i posle mirenja sa solarnom teorijom, nepopravivo su pompezne. Ljudske predstave o kosmosu neizlečivo antropocentrične. Koliko su, u međuvremenu, istinite? Da li je, uistinu, jedino čoveku, s njegovom besmr-

tnom dušom, dato i pravo da eksperimentiše s drugim živim bićima? Da li uistinu, jedino on može, sme, ume svoje istine saznavati putem patnje, nesreće, umiranja drugih? Jedino on u tzv. laboratorijama imati krvave žrtvenike svoje žeđi za saznavanjem? Zar i čovekova Zemlja ne bi mogla biti tek n e č i j a laboratorija, ljudi n e č i j e eksperimentalne životinje, na kojima neka napredna civilizacija s humanom ravnodušnošću prema životu, testira svoje intergalaktičke insekticide, a visokosisarska ih populacija ovde dole u agoniji doživljava kao sve strasnije bolesti. Naravno da bi to Zemlja mogla biti. Da bi ljudi to mogli biti. Jer, što je u Sunčevom sistemu čovek, u drugom može biti insekt. Insekt progonjen ovde, može biti gospodarska rasa negde drugde. Ekologija ne poznaje univerzalno prvenstvo, a biologija nikome ne priznaje pravo da večno bude u vrhu života. To bi na razuman način objasnilo uništavajuće epidemije, tumačene dosad spontanostima nepoznatog mehanizma. I Mojsijeve biblijske pošasti, i Crnu smrt, kugu od 1347, koja je do 1350, samo za tri godine eksperimentisanja bacilom Pasteurella Pestis, odnela trećinu Evropljana, četrdesetak miliona ljudskih zamoraca, podleglih ekstrastelarnoj inokulaciji španskom influencom ranih dvadesetih ovog stoleća, laboratorijsku regularnost kineskih epidemija, vulkanske provale smrtonosnih infekcija među kičmenjacima, pa, zašto ne, i tri bolesnice na aerodromu Heathrow. Jasne bi postale propasti Atlantisa, drevnih mediteranskih civilizacija, Astečke imperije i s naučnom preciznošću mogli bi se predvideti završeci savremenih kultura, kao što se u minut može predskazati sudbina laboratorijskih životinja koje su nadživele eksperimentalnu svrhu. Luke se nasmešio bez radosti. Mogao je čuti

kako se njemu sličnoj sentimentalnoj budali koja se protivi vivisekciji, i tamo, s one strane Mlečnog puta, odgovara: »Za ime boga, čemu tolika buka, pa to su dole s a m o l j u d i!«

Bilo je to u tom trenutku kad se snažno zatresla brava na vratima lekarske sobe. Luke ih je otvorio. Uz glavnu bolničarku Logan stajali su Moana Tahaman i dr Pheapson. Bio je bled, unezveren, u mantilu s pocepanim desnim rukavom. Lukea je i prožela jeza. Pogledao je u odeću Moane Tahaman, ona je bila u redu. Predstavio im je dr Hamiltona. Loganova je ćutala, prepuštajući reč dr Pheapsonu. Ovaj je s indignacijom izvestio da je u tranzitu terminala 2 došlo do incidenta. Kakvog, nije umeo da kaže. O tome, dr Komarowsky, ako mu je stalo, više može saznati od ljudi Aerodromske bezbednosti, koji su intervenisali i njega, Pheapsona, pozvali zbog povređenih.

Luke se raskravio. Najzad jedna dobra vest. Prva od ateriranja aviona iz Rima. Bilo je, uistinu, ugodno čuti kako su ljudi opet počeli da besne iz starih, dobrih, zdravih razloga — zbog neke administrativne greške ili beskonačnog zavlačenja s poletanjem aviona — a ne zbog bolesti. Da luduju zato što su razumni, a ne što im je nekakav šugavi virus i zaposeo komandne punktove u mozgu.

»Čim se dugo čeka, ljudi se napiju i neprilike su tu«, rekao je s živahnim razumevanjem.

Dr Pheapson je odmahnuo rukom. »Ne bih rekao da su pijani. Drogirani možda, ali ni u to ne verujem. U svakom slučaju, povrede su trivijalne i to nije ono zbog čega sam hteo s vama da se konsultujem, dr Komarowsky.« Uporno se držao viktorijanske učti-

vosti i ako bi ga Luke zbunjivao biranim vulgarnostima. »Ako imate vremena, naravno.«

»Nemam, Pheapsy«, izopačenje imena bila je jedna od njih, »dođite kasnije.«

»Rekao sam da su ozlede povređenih trivijalne, ali ne i njihovo opšte stanje. Dvojicu sam zatekao u epileptoformnim grčevima.«

Luke je uplašeno pogledao u Johna Hamiltona.

»U opštem tranzitu su, pretpostavljam, samo putnici u odlasku«, upitao je ovaj mirno. »Nema onih koji su tek sleteli?«

»Ne, osim putnika koji menjaju avion na nekoj internacionalnoj ruti«, odgovorio je Luke.

»Dr Pheapson, znate li možda kuda putuju ta dvojica?«

»Za New York, dr Hamilton«, rekla je Loganova.

»Čekajte«, umešao se Luke nervozno. »Transatlantski letovi polaze sa terminala 3.«

»Ta dvojica su putnici iz Rima, doktore.«

»O čemu govorite, Logan? Kakvi putnici iz Rima? Putnici iz Rima su izolovani u tranzitu za I klasu!«

»Nisu više.« Loganova je oborila pogled. »Major Lawford ih je premestio u opšti tranzit.«

»Ali zašto, za ime Hrista, zašto?«

»Zbog Rusa.«

»Prokleta budala!«, kleo je Luke. »Prokleti Rusi!«

»Dr Pheapson«, pitao je John. I kod njega se osećala izvesna nestrpljivost. »Gde su vaši pacijenti?«

Dr Philip Pheapson je munjevito ispitao i odbacio privlačnu mogućnost da na pitanje ne odgovori. Premda se tog uljeza Hamiltona nisu ticali n j e g o v i pacijenti, vesti o tropskoj zarazi na aerodromu činile

su nekako dobrim da on to zna. »Ovde, u ordinaciji Centra.«

»Smesta ih prebacite u Izolaciju. Uz proceduru za optimalno infektivno stanje. Mantili, maske, rukavice, sve što tome pripada.«

Dr Pheapson je zaustio da protestuje, da traži objašnjenje, u prvom redu prava nepoznatog čoveka da ovde izdaje naređenja, i to u tonu koji se jedva razlikuje od kasarnskog, ali ga je Luke oštro presekao.

»Učinite, Pheapson. Ništa ne pitajte. Samo učinite.«

»Sestro Logan«, obratio se John Hamilton glavnoj bolničarki, »postarajte se da se ordinacija dezinfikuje najjačim sredstvom kojim raspolažete.«

»Razumem, dr Hamilton.«

»Za ime boga, Komarowsky, šta se događa?«, viknuo je najzad i dr Pheapson.

»Besnilo, dr Pheapson. Besnilo se događa«, rekao je dr Luke Komarowsky.

»Imamo pseće besnilo na Heathrowu.«

9

»Besnilo? To je nemoguće. Ne mislite ozbiljno!«

Na kraju *ad hoc* konferencije lekara u Medicinskom centru, i pored dramatičnog raporta dr Hamiltona, izdašno poduprtog Lukeovim intervencijama, dr Pheapson nije bio ubeđen. Činilo mu se da se srednjovekovne svinjarije u civilizovanoj zemlji jednostavno ne događaju.

»A zašto ne, Pheapson?« Luke ga je gurao vratima. Nije ga doticao rukama. Pritiskao mu je grudi lenjirom.

Dr Pheapson je razdraženo odgurnuo lenjir. »Zato što ovo nije Poljska, Komarowsky. Zato što smo mi u Britaniji besnilo iskorenili!«

»Statistike su ga iskorenile, Pheapson. Ali Rhabdovirusi, očigledno, ne čitaju godišnje izveštaje vašeg Ministarstva zdravlja. Siromašna viruska kopilad ne zna da je Ujedinjeno Kraljevstvo *Rabies-free*, zemlja slobodna od besnila i da vi ne možete pobesneti kao ostatak prokletog sveta… A sad na posao! Pokrenimo dupe! I ne trubimo o tome unaokolo! Što treba da znaju, ljudi će već prokleto na vreme saznati!«

»A šta to oni treba uopšte da znaju, Komarowsky?«, pitao je dr Cuningham.

»Za sada to ni mi ne znamo«, kazao je Hamilton sumorno, »ali ćemo, bojim se, brzo saznati.«

Za buntovnim dr Pheapsonom izašli su dr Patel, dr Cuningham, dr Johnson, glavna sestra Logan i Moana

Tahaman. Luke je bio u iskušenju da Moanu zadrži, a potom uputi na neutralni posao. Ako smisli uverljiv razlog, možda je s Hamiltonom pošalje i za London. Pred svevidećom Loganovom postupak bi bio isuviše providan. Moraće, mislio je, sačekati povoljniju priliku.

John je zapalio cigaretu. Ponudio je Lukea. Primetio je da ovome ruke drhte. Upravo kao pola sata posle incidenta u Wolfenden Houseu, kad je, opet jednom, cigaretom pokušao da ga smiri. »Još uvek pušiš Papastratos?«, pitao je Luke. Grčke cigarete uvela je u Liebermanovu ekipu Coro Deveroux i sve ih zarazila.

»Kad ih nađem.«

»Coro ih je uvek nalazila.« John nije odgovorio.

»Znaš li šta je s njom?«

»Mislim da je u Africi.«

»A s Matthewom, šta je?«

»Dobio je O.B.E. Ima ordinaciju u Harley Streetu i mlati pare, ubeđujući naivne da su alergije izlečive.«

»Viđaš ga?«

»Kad moram.«

Obojica su znala da razgovor nije pravi. Vodili su ga da se saberu i aklimatizuju na situacije. Bilo je to vraški teško postići. A pomalo i nekorisno. Čim bi se s jednom saživeli, ona bi se promenila. Jedna se bolesnica pretvarala u tri. Tri su postajale — pet. Ono što je do malopre bio neprijatan incident s psećim besnilom, lagano je uzimalo oblike epidemije.

»Stvar je ozbiljnija nego što sam pretpostavljao, Luke. Na tebi je da uprava aerodroma shvati sa čime se suočava, da šanse za izbegavanje poremećaja u saobraćaju više ne postoje. A ni svrha u prebacivanju

bolesnika za London. Najpre moramo videti imamo li posla s ograničenom infekcijom ili epidemijom.«

»Sve to nema nikakvog smisla, John.« Luke je hteo da ostane logičan. Nije pristajao da ga ošamuti prividna logičnost situacije. »U strogo epidemiološkom pogledu epidemija besnila ne postoji. Postoji mestimično izbijanje zaraze, ono što se zove — infektivni incident. U epizodično specifičnoj oblasti, Rusiji, Iranu, na Balkanu, oboleli mesožder, vuk ili lisica, ujede domaćeg psa, koji zatim ugrize desetak ljudi. Pas se ubija. U mozgu mu se konstatuje Rhabdo-virus. Postavlja se definitivna dijagnoza. Ugrizeni ljudi se leče ili pomru. Ostali koji su sa psom samo dolazili u dodir, vakcinišu se. Time se stvar okončava. Naravno, postoje izolovani slučajevi prenošenja besnila s čoveka na čoveka…«

»Više nego što se pretpostavlja.«

»U redu, ali ja još nisam čuo za slučaj gde je interhumana transmisija jedini put prenošenja virusa. Za ime boga, John, besnilo nije kolera!«

»Pretpostavljam da nisi u toku, ali svi znaci ukazuju na to da se nalazimo na početku mutacione krize prirode. Virusi i bacili savladanih bolesti, od kojih se većina degenerisala u endemije šarlaha, tifusa, malarije, kolere, čak i kuge, već duže vremena ispoljavaju simptome regeneracije u novim biohemijskim osobinama, novim morfološkofiziološkim strukturama, rezistentnim na stare serume. Od influence, razmaženog potomka španskog gripa, koji je nakon velikog rata desetkovao Evropu, sad se jedva šmrče, ali to ne znači da već iduće godine nećemo umirati. Ima mnogo loza virusa besnila o kojima ništa ne znamo. Za virus slepog miša čuli smo tek

1956, za Makola-ibadanski 1968. Čovek napreduje, to je istina, ali napreduje i priroda. Kuga, kolera, tifus nisu oduvek postojali. Zajedno s nama s drveta nije sišla i difterija. Čovek i virusi deo su istog evolutivnog procesa…«

»S izvesnim pravilima igre, John.«

»Pravila pripadaju našem konceptu. Priroda ih ima samo dok se ne promene. Ali mi mehanizam promena ne poznajemo, niti ćemo ga ikada upoznati. Jer taj mehanizam, kako ga mi razumemo, kao logičko pravilo kome se sve pokorava, u prirodi jednostavno ne postoji. Priroda poznaje samo — slučaj. Mi smo osuđeni da oko njega pipamo u mraku.«

U Wolfenden Houseu, mislio je Luke, takođe su pipali u mraku. A onda je iz mraka, u kome je kopulirao virus s čovekom, na svetlost izašlo NEŠTO što ga zamalo nije izbacilo iz pameti. »Pretpostavljam da ceo tranzit terminala 2 treba karantinirati i vakcinisati?«

»To, takođe, znači odlaganje letova s tog terminala i prebacivanje prijema aviona na druge. Možeš li to postići?«

Luke je slegao ramenima. »Ne znam. Ne verujem sve dok iz debelih guzica nekoliko ljudi ovde ne isteram i poslednje govno. Imao bih, naravno, više izgleda ako bih se pozvao na tvoj autoritet. Ali nemam prava da te zadržavam.«

John Hamilton se nasmejao. »Znaš li zašto se ja žurim na tu konferenciju?«

»Ne.«

»Da od isto tako debelih guzica isprosjačim novac s kojim bi moj Institut oslobodio Ostrvo od patogenih

virusa. I sad, ima li boljeg dokaza da zaslužujem pare, nego da im najopasniji od svih odnesem na sto?«

»Pretpostavljam da znaš kakvim se posledicama izlažeš?«

»Jedna od boljih je da na bazi demonstriranog uspeha ovde tamo dobijem te pare.«

»A od gorih?«

»Takođe da ih dobijem, samo iz suprotnih razloga.«

Bio je spreman za bitku. Bio je to njegov rat. Rat za koji je treniran. Poslednjih meseci mislio je otići u Aziju ili Afriku, tamo gde je Coro Deveroux, tamo gde se rat stolećima vodi.

Rat je bio brži i došao njemu.

I bolest Lukeu Komarowskom. Besnilo, naravno nije baš ono što je imao u vidu kad se žalio na medicinsku monotoniju Heathrowa. Pneumonija s umerenim komplikacijama i nekoliko preostalih fokalnih tačaka opšte prakse bili bi dovoljni da ga opet učine lekarem. Besnilo je ponešto prejak odgovor na njegove želje. Mesecima je duševno izgubljen lutao po močvari, u kojoj mu je, varljivim fosforescencijama, put osvetljavao čas Ian ili Moana, čas žudnja za Poljskom ili pravom medicinom. Besnilo je i tu odlučilo umesto njega. Pismena ostavka British Airports Authorityju — odbijena je pre nego što je na Buckingham Gateu dospela na ičiji sto.

Ćutali su. Buka aerodroma, koji je ulazio u zrelo doba dana, rasla je. Niko nikada nije čuo šum virusa u probijanju kroz ljudsko telo, niti se pretpostavljalo da ga on proizvodi. Ali kada bi postojao i do ljudskog uha se dovinuo, morao bi biti ovakav.

Šum zemljotresa u kome nestaje svet.

Buka se čula i u prostorijama štaba Aerodromske bezbednosti Heathrowa, samo Daniel Leverquin nije kadar odrediti njen izvor, potiče li zaista od aviona ili od krvi, koja mu uzburkana Lawfordovim mučkim udarcima, ključa u ušima.

Gubio je nerve. Ostavljen trenutno na miru — Lawford je pušeći čekao ishod pretresa dekorativnih palmi, u kojima je, prema lažnom brevijaru sakriveno oružje — osećao je prokleto jasno da s njegovim d r u g i m planom nešto nije u redu. Plan jednostavno nije funkcionisao. Kao ni p r v i , uostalom.

Prvi je bio — tako je držao s početka — primena trgovačkog načela da se iz štete, ako se može, izvuče bar neka korist. Kad su ga zgrabili, ne dajući mu vremena za objašnjenje, odmah je znao da ga je prijavila plavokosa turistička guzica, s kojom se sudario na pokretnoj stazi između metroa i terminala 2. Nesporazum s crtežima u brevijaru bio je, zapravo, smešan. Momci iz Aerodromske bezbednosti nisu delili to mišljenje. Time je postao još zabavniji. Spontano je odlučio da ga eksploatiše. Ako bude obazriv, ne napravi neki stvaran delikt, evo mu prilike da se o policijskoj tehnici obavesti dublje nego iz bilo koje knjige. Isprva je sve išlo kako treba. Na pitanja je odgovarao dvosmisleno, dajući prilike policijskoj mašini da se zagreje i ispolji sve svoje tajne. Izdržao je prvi šamar. Kod drugog, koji mu je razneo uvo, već je bio pokoleban. Procedura je, naime, postajala monotona. Promene su se zapažale jedino u vrsti udaraca. A on nije bio zainteresovan za boks kao veštinu. Hteo je da se obavesti o policijskom postupku. Nije hteo da ga iskusi. U čemu je, do vraga, svrha saznanja ako čovek zbog njega izgubi glavu?

Priznao je istinu. I smesta došao u položaj da se pita u čemu je svrha i istine ako u nju niko ne veruje? Kopilani su mu se smejali u lice. Da govori istinu, da je ovo nesporazum, za koji deo krivice na sebe uzima, ali da lavovski ide na dušu nemačkog idiota koji je pogrešno shvatio sadržaj njegovog brevijara, niko nije ni pomislio. Za manijake istina i laž imale su istu vrednost.

O svemu o čemu je pisao morao se obavestiti iz prve ruke. Kad je odlučio da napiše roman o teroristima koji napadaju internacionalni aerodrom — Rusi su se kasnije sami namestili — da bi izazvali haos u međunarodnim odnosima i fermentirali revoluciju, Heathrow je bio prirodan izbor. Precrtao je, zabeležio, obradio sve do čega je na aerodromu mogao doći, konstatujući usput da tu spada većina strogo čuvanih tajni. Dao je Lawfordu imena dvojice funkcionera BAA koji su mu pomogli obaveštenjima, osećajući postupak kao nelojalan, ali ga svrstavajući u nužne nelojalnosti kojima se spašava život. Funkcioneri, na žalost, nisu izjavu potvrdili. Svinje su telefonski obavestile Lawforda da za Daniela Leverquina nikada nisu čuli.

Pokušao je majoru Lawfordu da objasni kako njegov »način« nije nov i da su ga mnogi romansijeri koristili.

Major Hilary Lawford je istrajno odbijao da se upusti u mutne vode spisateljske tehnike. U njoj nije nalazio ništa naročito. Ako nije terorist, »način« ovog čoveka se mogao označiti jedino kao — ludački. A on u ludake nije verovao. Ljudi su u ludilo bežali tek pred sudijom. Dok su ubijali redovno su pucali od zdravog razuma. Osim toga, knjige koje su na zahtev uhapše-

nika donete s polica aerodromske knjižare, ništa nisu dokazivale. Niti je na koricama bilo n j e g o v e slike, niti je ime pisca bilo n j e g o v o .

I s Louise je imao peh. Trebalo je da se nađu u tranzitu terminala 2, onako kako će se u romanu pre leta za Oslo naći Poluks i Helena. Posedovala je pasoš na ime Louise Sorensen kome se moglo verovati. (Jer njegov je, na ime Daniela Leverquina, otprve smatran falsifikatom.) Bila je ćerka norveškog ambasadora koji je svake godine isporučivao Londonu božičnu jelku za Trafalgar Square. Držao je da će Louise i ta jebena jelka biti dovoljni za identifikaciju. I tu je ispalo šugavo. Lawfordove ljude, iz nepoznatih razloga, nisu puštali u tranzit, a oni koji su već bili u tranzitu izvestili su da ne vide nikakvu kaluđericu. Bile su, doduše, dve, ali su doputovale iz Rima i zbog nečega prene te u aerodromsku bolnicu. Louise je očito došla na aerodrom u običnom odelu, a ne kako su se dogovorili i sad, naravno, niko ne može da je prepozna, a Lawford je tvrdoglavo odbijao da upotrebi zvučnik i preko njega je pozove. Klipan se plašio da žena ne puca. Ništa se nije moglo protiv logike koja se zasnivala na uverenju da je Louise naoružana i da detektori na pasoškoj kontroli nikad ispravno ne rade.

Lawford se protegao i bacio opušak cigarete na pod, a zatim ga grubo zgnječio petom. Daniel se pitao zašto policajci nikad ne koriste pepeljare. Interesantnu misao nije stigao da razvije. Morao je da motri na Lawfordove ruke i smišlja kako će odgovoriti na pitanje:

»Gde je Kastor?«

Čovek sive kose, s iznurenim licem hroničnog bolesnika, čiju je levu slepoočnicu pokrivao flaster, prolazio je prenatrpanim holom terminala 2.

Obišao je sve šaltere avio-kompanija u suterenu, čekao pred toaletom za dame, prošao kroz oba restorana. Sve je bilo puno, stolice zauzete, sofe pritisnute zbijenim telima, prolazi zakrčeni prtljagom.

Malu Sue nigde nije sreo.

Plašio se da je već u tranzitu i van domašaja. Morao je da je vidi. Prosto je znao da devojčica Sue Jenkins s aerodroma i ljupki pas iz vizije u ordinaciji Medicinskog centra, stoje u nekoj vezi, ili da će u nju uskoro stupiti. Da su oboje, Sue i pas, u rodbinskom odnosu s njegovim morama, u kojima ga je, na dnu ledenog lavirinta, punog ljudskih fekalija pod injem, čekala jedna Senka. Osećao je da će ga Sue dovesti do psa, ovaj do Senke, i da će tada saznati zašto je na Heathrowu.

U holu se tiskalo nervozno mnoštvo. Ponovno odlaganje letova činilo ga je nestrpljivim i agresivnim.

Pojačano prisustvo Metropolitan policije i ljudi Aerodromske bezbednosti samo je uvećavalo napetost. Čuo je da su terminal zaposeli zbog nekih Rusa koji uskoro odleću sa Heathrowa. Nije verovao. Sumnjao je da još uvek traže njega.

Ubrzo je zapazio da je pažnja policajaca upravljena na sveštenike. Video je kako nekuda grubo odvode poveću grupu. Pitao se nije li svet opet započeo s nekim od svojih verskih ratova. Ne bi ga čudilo.

U ovakvom svetu ništa ga nije čudilo.

Na šalteru za informacije doznao je da su putnici Air-Francea već u tranzitu, ali da je let ponovo odložen na neodređeno vreme. Nekako je slutio da će tako biti.

I da Sue Jenkins neće odleteti pre nego što se sa njim vidi. Kako će do toga doći, nije znao. U tranzit su puštali jedino ljude s kartama. Bilo koja karta za Evropu uvodila je u tranzit. Ali on je nije imao. Ni novaca da je kupi.

A onda je, sasvim slučajno, zapazio nešto što ga je, bar što se karte tiče, utešilo. U tranzit nisu više puštali ni one koji su avionsku kartu imali.

Iz tranzita je dopirala oštra svežina koju, izgleda, niko osim njega nije osećao. Ista ona studen što je izbijala iz malog psa kad ga je sanjao u ordinaciji Medicinskog centra.

Znači li to da je, sa Sue, u tranzitu i taj pas?

I Daniel Leverquin i major Hilary Lawford najveću su nadu polagali u pretres dekorativnih palmi.

Kad tikvani vide da tamo nema oružja, da je oružje literarna fikcija, moraće mu poverovati. Tek tada se, mislio je Daniel, može razgovarati o batinama, koje su oni eufemistički zvali »specijalnom«, a on, lično, »svinjskom« tehnikom.

Ako tamo nema oružja, mislio je Lawford, čovek možda govori istinu. Kad Rusi odlete i živci se smire, njegov će se identitet redovnim putem proveriti. Batine će svakako biti jedna od tema razgovora. Jamačno će se morati izvinjavati. U redu, mislio je, poljubiće dripcu i dupe, ako treba. Državni službenici su na to navikli. Više su ga zabrinjavali sveštenici u susednoj sobi. Naročito jedan biskup. Nije mogao imati više od trideset godina. Kako je sve krenulo naopako, u biskupe će uskoro proizvoditi i decu. Već što je balavac biskup,

bilo je dovoljno. Što je nadrkani Francuz stvar je činilo još gorom.

Najzad se na vratima pojavio Stillman i izvestio da su palme čiste.

»Šta sad?«, likovao je Daniel.

»Ali« likovao je Stillman, »u svakom loncu zemlja je umašćena nečim.«

»Hranljivom solucijom za bilje, verovatno«. Predložio je Daniel.

»Sumnjam«, rekao je Stillman, »da od mašinskog ulja palme naročito napreduju.«

Major Hilary Lawford je mesožderski pogledao u Daniela. Udarac u bradu pao je opet iznenada. Pisac se zateturao, udario o zid, i poput vreće srozao se na pod.

»Za ime boga, ljudi, sve je ovo fikcija!«, zavapio je.

»Ne brini«, rekao je Lawford, »i ovo je.«

Leš u parkiralištu terminala 2 nije fikcija. Leži gde je ostavljen, u položaju u kome je ostavljen, zgrčen na levom boku s rukama uz bedra. Jedino ga sada od pogleda ne štiti srebrni Bentley, a oko ivica belasa se kreda, eliptičnim linijama prateći njegov izlomljeni oblik. Tehničar iz jedinice sudske medicine šunja se unaokolo, posipajući predmete bledunjavim praškom za otiske. Druga dvojica ubrzano bleskaju fleševima kamera. Četvrti, s umetničkim ambicijama, crta položaj leša u prostoru. Merači mere sve što je za merenje, detektivi motre sve što je za gledanje, dr Luke Komarowsky, uz protest dovučen iz Medicinskog centra, pipa na žrtvi sve što je za opipavanje, viši inspektor Scotland Yarda Hawkins postavlja pitanja

koja se u ovakvim prilikama postavljaju, uz neka čiji smisao samo on zna, pomoćnik superintendanta Metropolitan policije na Heathrowu, kao zastupnik Wardena odsutnog zbog Rusa, daje odgovore koji se mogu dati.

Nešto dalje, iza policijskog Rovera i laboratorijskog kamioneta, stoji, kao uvek, radoznala gomila, i kao uvek, na odstojanju je drži narednik Elias Elmer.

»U redu, ljudi«, ponavlja monotono, »odstupite, molim vas, povucite se natrag!«

Pomoćnik šefa MP na Heathrowu preneo je inspektoru SY-a ono nekoliko saznanja, koja su se u nedostatku imena žrtve i ubice, mogla smatrati činjenicama. Leš je otkrio šofer Bentleyja, vlasništvo Sir Matthew Lavericka dr med, koji je poslodavca sa suprugom dovezao na aerodrom. Kad je, u nameri da se vrati u grad, pokušao kola pokrenuti, zadnji točkovi zapeli su za telo. Na odelu i u koferu žrtve nisu nađeni dokumenti koji bi ga identifikovali, ali oznake firmi na kaputu i losionu za brijanje ukazuju na verovatnoću da je reč o Nemcu.

»Nije mnogo, zar ne?« Završio je, izvinjavajući se.

»Ne«, odgovorio je inspektor Hawkins mrzovoljno, »ali mi se grozimo lakih slučajeva. Mi umiremo za leševima o kojima se ništa ne zna.« Okrenuo se krupnom, neurednom lekaru koji je klečao pored leša. »Čime vi imate da me usrećite?«

»Čovek je ubijen«, rekao je Luke rasejano. Mozak mu je bio u Medicinskom centru nad posteljom majke Tereze čije je srce popuštalo.

»Stvarno? A ja sam mislio da mu rupa na potiljku služi za provetravanje.« Luke ga je pogledao. Astenija, pomislio je. Težina ispod normale. Glatka »ki-

neska« koža. Neispavane oči. Smrznut izraz gađenja oko usta. Suspregnuto štucanje. Ulcus, verovatno duodeni. Ulcus duodeni pred perforacijom.

»Ja nisam sudski patolog, inspektore.«

»Psihijatar zna sve, ali ne čini ništa«, deklamovao je inspektor Hawkins, »hirurg ne zna ništa, ali čini sve, dermatolog takođe ništa ne zna, ali i ne čini ništa, jedino patolog sve zna, samo — jedan dan prekasno. U redu, šta ste vi od toga?«

»Bedni lekar opšte prakse koji se dopisuje s pravim lekarima.«

»Možete li mi bar kazati kad se stvar dogodila, a da to ne bude ‘ovih dana’?«

»Ne pre 09 00, ni posle 10 00 časova.«

»Ima li odbrambenih ozleda?«

»Ne«, rekao je Luke s ogorčenjem. Ljudi se ubijaju na stotinu metara od Besnila. Oni, doduše, za njega ne znaju, ali je nekako ubeđen da će se nastaviti ubijati i kad saznaju. Čovek je u osnovi biće savesti. Ne voli da njegove poslove obavljaju drugi. Pa ni virus.

Inspektor je stavio ruku na usta. Gađenje je počinjalo u dnu utrobe, pelo se uz jednjak, skupljalo u šupljini usta, a zatim bilo ekstirpirano lakim podrigivanjem ili prokrijumčareno kroz reči. Ovaj put bile su reči: »Hvala, doktore. Bili ste od velike pomoći.«

Luke je krenuo između automobila i nestao s mesta zločina, da bi otišao tamo gde za umiranje nije bilo nužno ubistvo.

Zatim su se izgubili laboratorijski tehničari i policijski fotografi. Pa detektivi. Onda se pomoćnik superintendanta Wardena izvinio Rusima. Najzad su stigla ambulantna kola i odnela leš. Publika se razišla. Iznad kredom na zemlji iscrtane siluete, koja je

još do pre kratkog vremena upravljala jednom od najvećih svetskih banaka ostali su samo inspektor Hawkins i narednik Elias Elmer, ostavljen da mu bude vodič ako ovaj poželi da povede istragu.

Inspektor Hawkins nije bio ponesen idejom. Nije pripadao školi policijskih pasa. Bio je logičar. Istragu je obavljao u mozgu. Ne na takozvanom licu mesta. Ova druga, dovela bi ga do imena žrtve, ne do ubice. Do ubice ga je mogla odvesti jedino logika. Ubijeni je ili putovao ili doputovao. Ako je dolazio, ubio ga je neko ko ga je čekao. Ako je odlazio, ubio ga je neko ko ga je pratio. Druga mogućnost otpada. London je svakako pogodnije mesto za ubistvo od prezaposlenog parkirališta na aerodromu. Ubica je žrtvu čekao, doveo u parkiralište, ubio, lišio identiteta i otišao. Pošto je ubijeni Nemac, treba proveriti sva nemačka imena na Heathrowu. A to nije stvar maratona od jednog do drugog šaltera avio-kompanija. To je stvar telefona.

A zatim, bila je tu i ta tropska groznica koja je prema pomoćniku superintendanta policije, sletela na aerodrom. Očekuje se zavođenje karantina. Glupo je zarobiti se na Heathrowu i ubici dati priliku da umakne.

»Narednič e.«

»Gospodine.«

»Jeste li čuli za neku nepriliku na aerodromu?«

»Koje prirode, gospodine?«

»Zdravstvene.«

»Nešto malo.«

»I šta je posredi?«

»Ništa naročito, gospodine. Nekoliko slučajeva bubonične kuge.«

Kad se inspektorov Rover provukao kroz automobilski tesnac parkirališta i izgubio na rampi, nad siluetom dr Juliusa Upenkampfa ostao je, kao mrtva straža, jedino narednik Elias Elmer.

Na licu je imao osmeh, u glavi ideju, a u desnom džepu uniforme jednu ceduljicu.

Bilo je slučajno da je Louise Sorensen saznala šta se dogodilo s Danielom Leverquinom i do guše se našla u pokušaju da dokaže građanski identitet svog prijatelja.

Kako ga nije našla, zamolila je da se preko centralnog zvučnika pozove na šalter za informacije.

Umesto Daniela na šalter su došla dva službenika Aerodromske bezbednosti enigmatična držanja i bez objašnjenja je pozvali da pođe s njima. Kad je u kancelariji od trećeg, koji se predstavio kao major Hilary Lawford, saznala o čemu se radi, prsla je u smeh — Daniel je, najzad, dobio više nego što je nameravao da kupi. Smeh je trajao sve dok ga nije videla. Imao je nekoliko masnica i brazgotina po telu. Leva arkada mu je pukla. Čovek Aerodromske bezbednosti mu je zaustavljao krv na način na koji se to radi s bokserima u ringu. Onako u gaćicama, izubijan, izgledao je jadno.

Louise Sorensen je, koliko je od jarosti stigla potvrdila njegovu priču, a njenu norveški ambasador preko telefona. Pozvala se i na dr Johna Hamiltona sa Instituta za tropsku medicinu, koji se zbog neke zaraze nalazio na aerodromu. Dr Hamilton je stručnim savetima pomagao Leverquinu u pisanju knjige čija se radnja događala na klinici za nervne bolesti. Lawfo-

rdova se nelagodnost povećavala sa svakim korakom prema bezuslovnoj identifikaciji tajanstvenog Poluksa kao popularnog pisca Daniela Leverquina alias Patricka Cornelia. Nazvao je Medicinski centar i od dr Hamiltona dobio potvrdu njihovih izjava.

Znao je da je napravio omašku. Poziv je bio rutina koja se beživotno vukla katastrofalnom zaključku.

U zlokobnoj tišini, u kojoj su grmeli jedino avioni, službenik Aerodromske bezbednosti je završio negu Danielovih ogrebotina, a zatim se povukao da po majorevom nalogu obustavi intenzivno traganje za Kastorom koje se u susednim prostorijama vodilo nad golim sveštenstvom.

Piscu je vraćeno odelo i uručen brevijar, čije su korice, kako je Lawford mučenički promucao, »iz istražnih razloga« ruinirane. Nakon postupna vraćanja Daniela u ljudsko stanje, Louise je, u potpunosti ignorišući Lawfordovo postojanje, rekla da će ga sačekati u hodniku. Znala je da ova dvojica imaju ponešto jedan drugom da kažu.

Lawford je očekivao da podsticaj za objašnjenje dođe od Leverquina, unapred pripravan da otrpi sve što ga pri tom snađe. Imao je tanano osećanje za pravila ove igre. Uspeh se pohvaljuje, promašaj kažnjava. Bila je to univerzalna formula pravde koju je razumevao, ma na koga se odnosila. Ali Leverquin je ćutao. Kopilan čeka, mislio je jetko, da on, Lawford, lično poliže sve što je posrao. Mirnim, neutralnim glasom objasnio je prirodu nesporazuma, ne pokušavajući da umanji vlastiti doprinos, ali prilično prostora dajući »Leverquinovom stupidnom ponašanju«. Ideja da se na Heathrow dođe u isti dan kad i Rusi, preobučen u sveštenika, s brevijarom punim skica aerodroma i

potpunim planom terorističkog napada, a zatim nerazumno odlaganje da se identitet otkrije — nerazumno i kažnjivo, dodao je, nadajući se da će Leverquin to shvatiti kao ponudu da se odustajanje od optužbe za batine razmeni za odustajanje policije od optužbe za krivo predstavljanje — sve to je nesumnjivo deo Leverquinove uloge u nesporazumu. Ona, razume se, ni najmanje ne umanjuje njegovu, Lawfordovu, za koju je spreman da pruži najiskrenije službeno izvinjenje.

»To je vraški fin govor, Lawford«, rekao je Daniel Leverquin takođe neutralnim glasom. »Dirnut sam. Pitam se samo niste li ga mogli koristiti od početka nego ste se morali ponašati kao šinter?«

»Za ime boga, Leverquin«, planuo je Lawford, »stavite se u moj položaj. Šta biste vi učinili s tim Rusima na vratu? Ili još bolje, šta bi uradio neki od junaka vaših knjiga?«

»Kad bi bili ovakvi kao vi, Lawford, ne bih ih ni opisivao. I upravo je to ono što hoću da vam kažem. Vi ste, Lawford, prokleto ušljiv policajac. Jer da sam ja kojim slučajem Poluks, s vašim metodama isleđenja saznali biste gde je Kastor samo po eksplozijama. Ostatak vremena proveli biste s đubretarima u skupljanju parčića tih Rusa po aerodromu!«

»U redu«, procedio je Lawford, jedva se savlađujući, »ako smo kod toga ko je kakav, vi ste, Leverquin, svakako od najušljivijih pisaca na tržištu, jer na način iz vašeg brevijara uspešnu diverziju ne biste izveli ni u domu za slepe!«

»Zašto ste se onda uzbudili?«

»Zato što nisam verovao da neko može biti toliko nesposoban da smisli ovako besmislen plan, zato što

sam sumnjao da je on samo maska iza koje se krije neki pametniji.«

Daniel Leverquin se zamislio. »Možda ste u pravu. Moraću stvar ponovo uzeti u ruke.«

»To je moj najiskreniji savet.«

»A kakav je za ove ogrebotine i masnice?« Nasmejao se. »Šta da kažem ako me neko za njih pita?«

»Smislite nešto, pisac ste.«

»Ali vi ste policajac, Lawford, znate koja objašnjenja pale.«

Major Lawford se zamislio. »Možete reći da ste pali niz stepenice.«

Sad su se obojica srdačno smejali. Daniel je ispružio desnicu. Lawford je ruku s nešto oklevanja prihvatio. Stvar je, zapravo, protekla bolje nego što se nadao. To je dokazivao stisak Leverquinove ruke, iskren, čvrst. Možda ponešto preterano energičan. Ali pre nego što ga je osetio kao bol, ruka ga je povukla u susret savijenom Leverquinovom kolenu koje mu se svom žestinom žarilo u mošnje. Lawford je riknuo, previo se u susret Leverquinovoj levici, koja ga je oštrim direktom poslala na zid. Odbijajući se od zida, njegovo se telo ponovo nabilo na Leverquinovu pesnicu, a zatim, svijeno u trbuhu, smrtonosnim udarcem obe ruke u potiljak bilo poslano na zemlju. Daniel Leverquin je krvničkim udarcem cipele u rebra poslu dao završni potez, setivši se da bi ga mogao dodati obračunu između Kastora i Poluksa, kad romanu »Operacija Dioskuri« bude pisao poslednju glavu. Major Lawford je potmulo zastenjao. Daniel se sagnuo i s razumevanjem prošaptao.

»Ne brinite, Lawford. Ništa se neće videti. I to je obična fikcija.« Louise Sorensen je provirila kroz vrata. »Šta se ovde dešava?«

»Ništa«, rekao je Daniel Leverquin izlazeći »Major Lawford je pao niz stepenice.«

Moana Tahaman je stajala ispred vrata ostave za medicinski materijal koju su kolokvijalno zvali apotekom. Lekove, instrumente, zavoje i ostale bolničke potrebe izdavao je mr phar. McGoldrick, trenutno na ferijama. Zamenjivala ga je Loganova. Zauzeta dezinfekcijom ordinacije, ona se prvi put otkako su joj povereni odvojila od ključeva. I nju je uhvatio strah, mislila je Moana, koji se jedino uz pomoć rutine skrivao iza bezizražajnih lica većine osoblja Medicinskog centra obaveštenog o pojavi besnila na Heathrowu. Nespokojstvo se osećalo i u naredbi kojom je uputila Moanu da nađe Alice Lumley, bolničarku ozleđenu kraj postelje majke Tereze, i podvrgne joj ranu lokalnom tretmanu.

Uputstva primljena od dr Hamiltona, jedine osobe u Centru koja nije manifestovala nikakvu nervozu, bila su precizna. Lumleyjevu treba odvesti u Izolaciju. Podrazumeva se da s njom smeju doći u kontakt samo osobe zaštićene od infekcije. Lumleyjevoj treba zatim dati lokalnu anesteziju, da je bolovi, kojih će svakako biti, uz verovatnu disfiguraciju mišićnog tkiva, ne nateraju na opiranje. Ranu na ruci treba snažno plaviti mešavinom mlake vode iz slavine, 20-procentne sapunske solucije i 1-procentnog Benzal-konium klorida. Rana se neće zašivati, ni previjati. Umesto toga, obaviće se drugo ispiranje serumom protiv besnila. Medicinski centar nije raspolagao serumom IGHO, imunoglobulinom ljudskog porekla, pa će se ispiranje i

oštro dranje četkom izvesti sa 82.6 internacionalnih jedinica /miligrama/ IGEO, imunoglobulina konjskog porekla. Lumleyjeva će se, najzad, i vakcinisati.

Samo, trebalo je devojku najpre naći. Moana je nekoliko puta obišla Centar, zavirujući i u toalete. Alice nije našla. Prolazeći pored »apoteke«, učinilo joj se da čuje šum sličan grebanju šape o pod. Prišla je vratima i oslušnula. Htela je već da se udalji kad je između drvenog rama i vrata, oko brave, primetila plitke ogrebotine. Kao da je neko pokušao obijanje.

Uvukla je ključ u bravu. Okrenuo se u prazno. Pritisnula je kvaku. Vrata su se bez otpora odškrinuta.

Unutra je bio mrak sobe bez prozora.

Mrak je bio blagosloven. Crni, zaštitnički mrak. Toplo krilo noći bez zvezda. Potpun, savršen kao majčin zagrljaj. Delovao je narkotično posle dnevnog sjaja, na kome je kao na vatri goreo pogled. Bolničarka Alice Lumley je skupljenih nogu čučala ispod McGoldrickovog pisaćeg stola. Glavobolja je uminula čim se sklonila sa svetlosti. Strah nije. Neki čudan strah. Bez povoda i porekla. Bez lica. Razoran, užasavajući strah pred nečim što se nije moglo prepoznati, ni imenovati, ali za što se sa agoničnom sigurnošću znalo da se krije u ponorima tela. U više navrata čula je da je traže. Prepoznala je glas Moane Tahaman. Nije se odazivala. Napolju, izvan mraka, ljudi su potopljeni u sjajnu bučnu svetlost kao u otrovan gas. Ljudi su — buka. Buka je — svetlost. Svetlost je — smrt. Svetlost koja je, poput bledog pauka s odškrinutih vrata milela prema njenoj jazbini ispod stola.

Kroz odškrinuta vrata Moana Tahaman je nazirala duge, uske rafove, ispunjene paketima lekova, raznobojnim bočicama s medicinskim solucijama, metalne

kontejnere za instrumente, minijaturne bale gaze i zavoja. Poput lanca obešenih ljudi, desno, o mesinganoj šipci visili su zeleni zaštitni mantili, levo je nazirala konture pisaćeg stola, iza koga je pod normalnim okolnostima sedeo večno namrgođeni i spram izdavanja lekova krajnje rezervisani McGoldrick.

Ispružila je ruku prema električnom prekidaču desno od vrata. Zaustavilo ju je podmuklo, neprijateljsko režanje.

Osvrnula se. Hodnik iza nje bio je prazan. Nije ni očekivala nešto da vidi. Psima nije bilo mesto u Medicinskom centru. Retko su se sretali na aerodromu. Jedini psi na Heathrowu živeli su u karantinu aerodromskog azila što ga je vodilo Kraljevsko društvo za zaštitu životinja, R.S.P.C.A.

Mora da se prevarila. Razgovori o psećem besnilu oterali bi i najtrezvenijeg čoveka u halucinacije.

Ponovo je uputila ruku prekidaču. Režanje je odjeknulo zlobnije i prodornije.

Nije halucinirala.

U dubini mraka, tamo gde svetlost iz hodnika nije stizala, bilo je n e š t o .

Nešto živo i opasno.

Disala je neka uplašena životinja.

Bio je to drugi mrak i u njemu drugo biće.

Pripadalo je plemenitom rodu kratkodlakih nemačkih ovčara i odazivalo, kad je dobre volje, na zvuk koji su bezdlaka Velika stvorenja — u vlastitim očima ljudi — proizvodili izgovarajući ime Sharon.

Danas bi ga uzalud zvali.

Kujica Sharon je spavala. Svuda, tesno uz nju, mirovao je mrak, topao kao zaštitničko krzno majke. Vreća u kojoj je sklupčana ležala imala je i dva majušna

otvora za vazduh, kroz koja su je pogađali kratki svetlosni rafali.

Nisu je uznemiravali. Mrak je bio i u njoj. Sharon je spavala. Sharon je oduvek mnogo spavala i slatko sanjala.

Najčešće kako s porodicom lovi. U pratnji Velikog stvorenja, čopor je jurio smešna šumska bića, šiljatih ušiju, što su, visoko odskačući, istrčavala iz usamljenih žbunova i nestajala u gustišu. Ona, koja u snovima nije bila ni mala ni nemoćna — preobražaj u odraslog psa beše joj najmilija strana svakog sna o lovu — grabila je na čelu čopora braće i sestara. Ništa za čim se nadala, nije joj izmicalo. Budeći se i ne zatekavši ulov među šapama, rastužila bi se, ali je nekako znala da tako mora biti. Da lov nije pravi.

Vremenom je naterala sebe da poveruje kako je, po običaju rase, ulov predala Velikom stvorenju, kome je pripadao iako ga nije ulovio. Ubrzo je i sam čin počela sanjati. Kako lovi i ulov ponosno spušta Velikom stvorenju pred šape.

Ali sve je to bilo pre nego što je Nešto, veliko i strašno, ušlo u njihovu štenaru i odlazeći ostavilo njenu porodicu na crnoj zemlji da ispušta zadah od koga se tužno cvili, a nju da ih usplahireno liže, u uzaludnim pokušajima da im probudi razdvojene i izmešane udove.

Otada se plašila da zaspi.

Jer uvek bi se našla u istom snu.

Zavlačila se majci među šape i uvijala u njeno vruće krzno. Osećala je ubitačnu hladnoću, prodoran miris nečega što je na dalek i neprijateljski način u srodstvu s njom. Unaokolo se čulo grabljivo rezanje. Štenara se tresla. Majka je u zubima odnosila u naj-

mračniji kut i zakopavala u zemlju kao što je ona kopala kosti. Vrata štenare su pucala i na njima se pojavljivalo Nešto, neka senka, čiji bes nije razumevala.

Dva usijana oka, kao dve vatre, probijala su polutminu zore.

Razjapljena čeljust kupala se u peni.

Budila se.

I sad je pokušala.

Nije išlo.

Ma koliko se upinjala da se prene, Sharon je ostajala zgrčena u tmini, sama s dva crvena oka koja su je ledila.

Sve dok sva nije bila prekrivena penom kao belim, smrzlim injem.

STADIJUM TREĆI— AKUTA

Life's but a walking shadow; a poor player
That struts and frets his hour upon the stage,
And then is heard no more: it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing.

Život je tek senka koja bludi, ubogi glumac
Što se pozornicom za časak šepuri i kida,
A onda se više za nj i ne čuje: to je priča
Koju ludak priča, puna buke i besa,
I što ne znači ništa.

SHAKESPEARE: »MACBETH«, V. ČIN

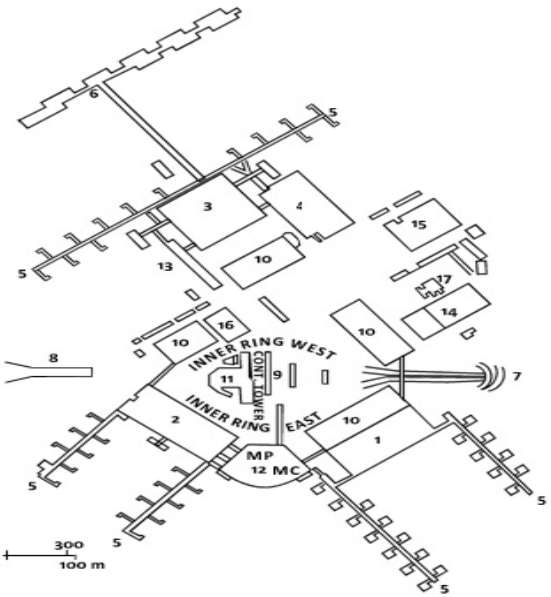

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

Central Terminal Area, skica br. 2.
Legenda: 1) Terminal 1. 2) Terminal 2. 3) Terminal 3 (odlazak). 4) Terminal 3 (dolazak). 5) Dokovi sva tri terminala. 6) Dok za Jumbo-jetove. 7) Glavni tunel za CTA. 8) Teretni tunel. 9) Autobuska stanica i ulaz u metro stanicu Heathrow Central. 10) Parkiralište. 11) Kontrolni toranj. 12) Queen's building. 13) Južni administrativni kompleks. 14) D'Albiack House. 15) Vazdušna pošta. 16) Toplana. 17) Stanica za hlađenje. 18) Kapela St. George. T — tranzit terminala 2. MC — Medicinski centar. MP — stanica Metropolitan policije.
Granice opšteg karantina - - - - - -
Granice stroge izolacije ——————

10

CTA, Central Terminal Area (Centralna terminalna zona) aerodroma Heathrow, dijamantskog oblika, čiju su zrakastu površinu od 158 akara, poput belog šava, porubljivale armiranobetonske piste, dizala se južno od zamišljenog središta, preko puta terminala 2 i Queen's buildinga, u 127 stopa, oblikovano poput slova T, čelikom uramljenu strukturu, obloženu ciglom, kamenom i staklom, na 9 spratova, s trapezoidnim zastakljenim potkrovljem u vidu providne kupole. T-oblik kula-građevine bio je, međutim, takav tek šematski. U stvarnosti su zidovi s jodiziranim oknima za odbijanje svetlosti, bili poređani u više manjih uglova i površina. Na taj se način umanjilo ometanje koje velike i glatke površine stvaraju radio-uređajima za navođenje aviona i njihovu kontrolu, smeštenim u poslednjim spratovima kule i kupoli na vrhu.

Bio je to Control Tower, kontrolni toranj — centralni nervni punkt aerodroma Heathrow, iz čije su kontrole saobraćaja, za kretanje po vazduhu i kretanje po zemlji, iz minuta u minut, tokom »budnog« aerodromskog perioda, osim kad je ovaj, prisiljen *Noise Abatement Actom* nekoliko časova posle ponoći dremao, tekli komandni impulsi, koji su životom najprometnijeg međunarodnog vazdušnog čvora upravljali s istom preciznošću i svrsishodnošću s kojom zdrav mozak upravlja životom i postupcima razumnih ljudskih bića.

Ali danas, prvi put u istoriji Heathrowa, od kada je RAF-ova transportna stanica iz 1943. godine 1955. postala ovo što je sada, njegova se životna drama nije odvijala u izolovanom staklenom saću kontrole letenja, u gornjem delu kule, već nekoliko spratova niže, u egzekutivnim prostorijama BAA, British Airports Authority. Preciznije, u sali za konferencije, odmah do kabineta generalnog direktora, u kojoj je zasedala uprava aerodroma da bi rešavala tekuće sporove ili pak kakav ad hoc komitet da rešava sporove nastale na zasedanju uprave prethodnog dana. Sa zadimljenih prozora pogled je klizeći preko aerodromskog reljefa, belog, prljavog, oštrog na suncu, doticao grube ivice urbanizovanog horizonta, a ako bi se podigao, masivne letelice u sletanju i uzletanju. U sobi nije bilo ničeg do dugačkog konferencijskog stola — pod haosom pepeljara, kutija cigareta, upaljača, kristalnih bokala, poluispijenih čaša, rastvorenih beležnica sa šarama neizmerne dosade i nalivpera u svim oblicima — izvesnog broja stolica čija je upadljiva neudobnost projektovana da skrati sedenje, pulta s telefonima i obojenog plana aerodroma Heathrow, koji je zauzimao ceo severni zid. Sa suprotne su stene čoveka motrile očima punim posthumne sumnje, uljane i fotografske legende civilne avijacije, predvođene pionirima, braćom Wright.

Sastav skupa u sobi je, koliko je u vrhu sezone moguće, reprezentativan. Izvesni faktori su odsutni, na dežurstvima ili letovanju, ali takvi su zastupljeni ljudima najbližim po rangu.

Najpre je tu predsedavajući, William Townsend, generalni direktor aerodroma Heathrow, krupni, sedokosi, ležerni čovek iz Cournwalla, s urođenim smislom

za amortizaciju problema i neiscrpnim rezervoarom kompromisa, te stoga možda jedini čovek koji je umeo da izađe na kraj s upravnim položajem što su ga poznavaoci upoređivali sa službom čuvara zverinjaka u Chestertonu, po kome tigrovi šetaju slobodno.

Zatim, njegov zamenik, Colin Hayman. Operativni direktor aerodroma, inžinjer Thomas Stonehouse. Direktor pravne službe, Henry Masterson. Paul Becker, upravnik Public Relation Officea, odeljenja koje se staralo za dobru sliku Heathrowa u javnosti. Superintendant Vernon Warden, šef Metropolitan policije na aerodromu. Šef Aerodromske bezbednosti (A. S.) major Hilary Lawford, s modrim senkama po licu. Egzekutivni šef British Airwaysa, Stephen Crouly, koji je zastupao i ostalih 70 avio-kompanija na Heathrowu. James Cockgrowe, od Ministarstva za transport i civilnu avijaciju. I najzad Sir William Sent-Pears, OBE, potpredsednik Rolls-Roycea, član Upravnog odbora British Airwaysa. Poslednja su dvojica u izvesnom smislu stranci, prvi poslom zatečen na aerodromu, a Sir William Sent-Pears od Rolls-Roycea, čak ni to, Bio je putnik odloženog leta za Sidney, koji je u Townsendovom kabinetu pio čaj.

Centralne ličnosti skupa, s obzirom na krizu koja ga je inicirala, bili su dr Luke Komarowsky, šef Medicinskog centra aerodroma Heathrow i dr Johnatan (John) Hamilton, upravnik Virusološkog odeljenja Instituta za tropsku medicinu u Londonu.

»Gospodo«, rekao je William Townsend, generalni direktor Heathrowa, nastojeći da savlada inerciju prijatnog ćaskanja što se duž konferencijskog stola razvilo, »sakupili smo se ovde ne zato što smo ludi jedni za drugima nego zbog medicinske krize, koju je na

tom polju najkompetentniji čovek, dr Hamilton iz ITM-a, označio potencijalno najopasnijom u istoriji aerodroma. Nismo imali vremena pozvati sve koji bi ovde morali biti, a nekih, do đavola, i nema gde treba da su, ali ako se pokaže nužnim, sastavićemo stalan komitet…«

»Po čijem ovlašćenju?«

Primedba je došla odakle se očekivala. Avionske kompanije ljubomorno su čuvale nezavisnost akcije u okviru opštih aerodromskih ograničenja i predstavnik BA izrazio je osećanje svih, kad je prekinuo generalnog direktora.

»Po ovlašćenju besnila«, dobacio je Luke oštro.

»Ja sam hteo da znam na čemu smo l e g a l n o, Komarowsky. U pitanju su milioni.«

»Ljudi, ne novca.«

»Ne pokušavaj da me uplašiš pričama o sudnjem danu! Ne, bar dok ne dokažeš tu takozvanu ‘medicinsku krizu’!«

»U redu«, posredovao je Townsend, »avionske kompanije koje unajmljuju aerodrom imaju prava na pitanje do koje će mere, po čijem ovlašćenju, ako do toga dođe, najam biti ograničen, ali i medicinska služba, koja nam svima štiti guzice od svih tih infekcija o kojima čitamo po novinama, ima prava na odgovor koji je kroz dr Komarowskog dala. Svi ste u granicama svojih prava, ali prilično daleko od zdravog razuma. Za ime Hrista, ljudi, dajte da vidimo o čemu je reč, pa se onda koljimo!«

Dr John Hamilton je skup promatrao bez radoznalosti. Kao eksperimentalnu životinju, koja, premda u opitnom kavezu već godinama, ne pokazuje nikakve rezultate. S birokratskim mašinerijama imao je lično

iskustvo. Nijednu stvar nisu birokrate uzimale ozbiljno sve dok nije postala isuviše ozbiljna da bi se išta pametno dalo preduzeti. A onda ništa nisu preduzimali, jer je za to bilo kasno.

»Ima li ko za ovim stolom ikakvu ideju o tome šta je besnilo?«, upitao je.

»Jedan od načina da čovek postane pas, pretpostavljam«, rekao je direktor za odnose s javnošću izazivajući veselost oko stola. Iskusio je isuviše lažnih alarma. U njima niko nije stradao, osim Public Relation Officea, koji je, pošto panika prođe, sam morao da se rve sa stupidnim pitanjima štampe i još stupidnijim odgovorima uprave Heathrowa. »Zar nije?«

»Tačno«, procedio je Luke. »Samo, nekima to i nije nužno.«

»Dajmo, ljudi, svršimo s tim besnilom.« Protestovao je major Lawford, čije je telo bilo ovde a glava s Rusima. »Ima nas koje napolju čeka pravo besnilo. U čemu je stvar doktore?«

»Ako predsedavajući dopusti, pre nego što objasnim u čemu je stvar, ja bih da vidimo šta se za ovim stolom misli u čemu je problem. U 08 45 iz aviona Alitalije na letu Rim-London-New York, iskrcana je bolesnica, majka Tereza, kaluđerica iz Nigerije. Konstatovan je, zasad klinički, odmakli slučaj psećeg besnila. U 10 00, s istim simptomima ležale su u Izolaciji Medicinskog centra još dve osobe iz rimskog aviona. Sada je 11 00. U karantinu imamo deset bolesnika. Jedna je ovdašnja bolničarka. Od šest preostalih četvoro nisu iz rimskog aviona nego iz opšteg tranzita terminala 2. Neki je idiot rimske

putnike koje je dr Komarowsky izolovao, pustio u tranzit.«

Major Lawford je smotreno ćutao. Žovijalnost za stolom je opala. Za njegovo objašnjenje nije duvao povoljan vetar.

»Da li neko od prisutnih zna nešto o inkubaciji besnila? Koliko vremena treba od infekcije do pojave prvih simptoma?«

Ono što John radi, mislio je Luke, tipično je za iskusnog epidemiologa pred zadatkom da razbije nepoverenje svesti ogrezle u lažnoj sigurnosti moderne civilizacije.

»Anestetizirana« svest priznaje jedino opasnosti koje nisu pod nosom. Jedino krize u Etiopiji, Iranu, Kongu, Maleziji. Čim se s njima suoči kod kuće, nastoji, po naopakom nagonu održanja, ne da ih savlada, nego da ih obezvredi. Zato John na prisutne nije pucao teškom artiljerijom istine o psećem besnilu. Neutralnim je pitanjima prosto detonirao bombe koje su u podsvesti većine već bile ugrađene. Bio je to metod kriminalne priče. Opasnost se uviđala sporo, preko rasturenih, naoko nezavisnih događaja, koje je um prinudno spajao u celinu. Užas se akumulirao lagano. Stečeno saznanje postajalo je trajno. A ta trajnost najjača je osnova za otpor.

Opšte meškoljenje proizvelo je najzad oklevajući odgovor operativnog direktora Stonehousea. »Mesec dana mislim. Ponekad i nekoliko meseci. Nisam siguran. Ali ako je karantin za pse u Velikoj Britaniji određen na šest meseci, pretpostavljam da posle tog roka opasnost prestaje.«

»Između teorijski prve mogućnosti da, posle nesrećnog mešanja, nekoga iz opšteg tranzita zarazi

besnilom nosilac infekcije iz I klase istog tranzita i pojave bolesti kod inžinjera Huana Silve, koji je u opštem tranzitu čekao let za Lisabon, prošlo je samo sat i po. Vaš odgovor, gospodine, prema tome nije tačan.« Dr Hamilton je napravio pauzu da bi prvoj istini o besnilu ostavio vremena da u mozgovima prisutnih inkubira u svest o krizi s kojom se aerodrom suočava.

»Može li mi neko reći kako se besnilo prenosi?«

Sada je bilo srazmerno više odgovora. Iskristalisao se zaključak da je redovno posredi ujed besnog psa, u ređim slučajevima dodir otvorene kože sa slinom inficirane životinje.

»Opet pogrešno«, rekao je John hladno. »Kasnih pedesetih, u razmaku od tri godine, dva čoveka, naučnik i rudarski inžinjer, prespavali su noć u pećini Frio okruga Uvalde u jugozapadnom Texasu u kojoj se legu mase *vampire-bats*, slepih miševa krvopija, posle mesoždera najvećih prenosilaca besnila. Obojica su umrla a da ih miševi nisu ni dotaknuli. 1962. u pećini Constantine vrši se eksperimenat. Dvanaest kojota i lisica ostavlja se 24 dana u kavezima, pod mrežama koje osim preko vazduha sprečavaju kontakt sa sredinom. Sve životinje crkavaju, često nakon 12 časova bolovanja. Godine 1968. Vazdušni virus besnila izoluje se iz atmosfere pećine Frio. A 1969, kad Hronovsky i Benda virusu izlažu zamorčiće u laboratoriji, konstatuju replikaciju u nosnoj sluzi šest dana posle infekcije i dan pre nego što se virus javlja u plućima. Virus je u organizam zamoraca prodro kroz nos — disanjem. Ne tvrdim da ovde imamo takav. Od sedam nerimskih slučajeva, svi su bili u fizičkom kontaktu s bolesnicima. Kod četvoro smo našli i

sveže ogrebotine. Sve ovo pominjem da bih demonstrirao koliko su predstave o besnilu pogrešne. A sada da vidimo kako stojimo s letalitetom, pa možemo početi razgovarati ozbiljno. Da li je pseće besnilo izlečivo?«

Ovog puta odgovor je usamljen, potiče od direktora za odnose s javnošću i izazivačkom oštrinom ne odgovara tmurnom raspoloženju stola. Probuđena svest se buni, mislio je Luke, žali za ugodnim stanjem anestezije, žudi u njega da se vrati.

»Ja sam pročitao da je devet ljudi besnilo preživelo.«

»Od kada«, pitao je Hamilton.

»Ne znam. U poslednje vreme, valjda.«

»U poslednjih s t o t i n u godina, gospodine. Od 1875. do danas saopšteno je devet slučajeva rekonvalescencije, ali nijedan medicinski dokazan. Polovinu su saopštile nestručne osobe, pa ne znamo radi li se uopšte o besnilu, ostalu polovinu lekari ničim nisu dokumentovali.«

»Hoćete li time da kažete«, intervenisao je Townsend uzbuđeno, »da je besnilo neizlečivo?«

»Sa stoprocentnim mortalitetom, gospodo, besnilo je najstrašnija čovekova bolest od kada je ovaj s drveta sišao za sto. Pa, verovatno, i pre. Jer besnilo je, po svemu, jedina bolest koja je starija i od čoveka.« Dr John Hamilton je preleteo pogledom unaokolo. »Neko pitanje?«

Nema ga. U opštem muku spoznaje s čime se Heathrow suočava, nema svrhe nikakvom pitanju, nikakvom protestu, nikakvoj sumnji. Nervozno škljocaju upaljači, lome se drvca šibica, stolice škripe, u

već pune čaše sipa se voda. John Hamilton može da nastavi bez bojazni da neće biti shvaćen.

Ali Luke ga ne čuje. Pogled mu je prikovan za zidni sat. Na njemu je 11 15. Dogovorio se s Catherine da se u 12 00 nađu na odlaznoj rampi terminala 2. Potpuno je zaboravio. Besnilo mu je oduzelo pamet. Ubrzo će se ovde proglasiti karantin. Iz terminala 2 niko neće moći napolje. Catherine i Ian ostaće u njemu zarobljeni. Pokušava izračunati vreme koje im je potrebno od kuće do aerodroma. Greši. Računa ponovo. Utvrđuje da ih još može zaustaviti. Možda i kod kuće zateći. Naglo ustaje, šapatom moli Johna Hamiltona da opravda njegov odlazak, kasnije će mu sve objasniti i istrčava iz prostorije.

»Što se događa«, pita Townsend uplašeno.

»Dr Komarowsky je otišao bolesnicima. Tamo je potrebniji nego ovde«, rekao je dr John Hamilton, jednim pogledom obuhvatajući ćutljivi skup. U redu, mislio je, ovako se već može raditi. Uznemiravala ga je samo jedna pojedinost u držanju, u očima svih tih ljudi. Bila je to dirljiva nada da će im posle brutalnog uvoda najzad reći i nešto utešno.

A on nije imao ništa.

Savršeno ništa.

Besnilo za nadu nije znalo.

»Koješta!«

Rekao je to, osmehujući se, Sir Geoffrey Drammond, ministar spoljnih poslova Vlade Njenog Veličanstva i ispio poslednju zdravicu od dvanaest, kojima je, poput postajama za polumrtve konje, posejan beskonačan put oproštajnog govora ministra spoljnih

poslova SSSR-a. Građanin Pavel Jegorovič Artamonov vodio je govorom, krepkim koracima od sedam milja, idućoj čaši pre nego što je prethodna izgorela stomake diplomatskog kora.

»Ne mislite valjda ozbiljno, Donovan. Takve se stvari ne događaju.«

»Bojim se, gospodine, da se jedna upravo događa«, prošaptao je pukovnik Aleksis Donovan. Stajao je iza šefa britanskog Foreign Officea i živahno aplaudirao hiljadugodišnjem miru koji je utemeljio rusko-britanski sporazum. Sećao se slične dugoročne perspektive u Münchenu, krunisane najkrvavijom klanicom ljudske istorije.

»Jeste li magarcu kazali šta to u ovom trenutku znači?«

»Upozorio sam ga na poteškoće, s obzirom na sporazum, ali mu nisam mogao reći da azil ne može dobiti. Moj posao je da izdaje inspirišem, ne da ih obeshrabrujem, Sir Geoffrey.«

»Vaš je posao, Donovan, da prljavim špijunskim igrama ruinirate svaki plan ove i ma koje druge vlade«, prosiktao je ministar, uzvraćajući zdravničarski osmeh ruskom kolegi. »Samo se ovog puta ničemu ne nadajte.«

»Centar nema to mišljenje.«

»Vi ste već i svoj prokleti Centar obavestili. I to pre mene?«

»To je stvar interne procedure. Da je bilo prilike, Centar bi vas o situaciji na vreme izvestio. Zato sam i dobio naređenje da s vama stupim u kontakt, koji je inače neregularan.«

»Ne podmećite mi to đubre o regularnosti, čoveče!« Rusko-britanski sporazum je bio čedo njegove

diplomatske alhemije. Nikome nije dopuštao da svoje moralne probleme rešava pišajući po njegovom delu i njemu lično. »Vi u Centru regularni ste kao sam pakao!«

Pukovnik Donovan je anticipirao vladino nezadovoljstvo i teškoće koje će iz njega nastati za planove Centra u vezi sa Rasimovim. I vlastite teškoće sasvim treće, tajne prirode. Nije znao jedino kakav će tehnički pravac uzeti. Da li će Sir Geoffrey telefonirati premijeru, pa razgovarati sa Anatolijem, ili će prvo govoriti s Rusom, a onda se javiti premijeru. Premijer će bezuslovno naložiti da se pod bilo kakvim izgovorom, na način koji je irelevantan isključujući davljenje u klozetu — otresu otpadnika, koji ce sporazum razneti u paramparčad. Šef Secret Inteligence Servicea je, u međuvremenu, naredio, predviđajući »neko političarsko govnarenje«, da se pod bilo kojim izgovorom, nezavisno od načina, zadrži otpadnik koji će rusku obaveštajnu mrežu u Evropi razneti u paramparčad. Već je nazirao poprište podzemne bitke za Rasimovljevu dušu. Prostiralo se pravo kroz njega.

»Znate, pukovniče«, šaputao je ministar spoljnih poslova Vlade Njenog Veličanstva Sir Geoffrey Drammond, osmehujući se i neprimetno izvlačeći usko, aristokratsko telo iz redova diplomatsko-novinarske gomile, »mi s ruskim komunistima sasvim lepo izlazimo nakraj. Naše najveće mizerije potiču od onih koji se pred kraj života sete najednom da više to nisu. Gde je taj kučkin sin?«

Dr Luke Komarowsky je osluškivao razvučen signal s druge strane telefonske linije. Catherine nije kod

kuće. Na putu je za Heathrow ili već na aerodromu. Spustio se liftom i izašao iz kontrolnog tornja. Na putu do platoa za taksije ispred terminala 2, razmišljao je šta da joj kaže. Reći da je let za Zürich odložen, nije vredelo. Želeće znati — za kada. A to joj nije znao da kaže. Niko to nije znao. S u t r a š n j i avion za Zürich, s putnicima koji su za s u t r a uzeli karte, poći će, ako uopšte poleti, s terminala 1. Da li će među njima biti d a n a š n j i h, zavisilo je od virusa. Da joj za epidemiju ispriča, nije se usuđivao. Catherine je impulzivna. Izgovoriće se. Štampa će za bolest saznati pre nego što budu spremni da se suprotstave panici. Setiće se već nečega. Štrajka transportnih radnika, recimo. U to će svako poverovati. Slagaće, najzad, da se za novo vreme ciriškog aviona raspitao, da je pomereno za sutra. A do sutra će i na aerodromu stvari postati jasnije.

Ulica ispred evropskog terminala, tzv. Inner Ring East, bila je zakrčena automobilima i putnicima što su vukući prtljag ili ga gurajući na kolicima hitali prema automatskim otvorima prizemlja. S užasom čoveka od mašte, Luke je gledao kako se požudna staklena usta sa čeličnim usnama razjapljuju i kako ljudi nestaju u utrobi terminala — koji je napokon zaslužio svoje terminirajuće ime — poput začaranog naroda iz jedne fantazije H. G. Wellsa. U priči su iz pomahnitale Mašine, obožavatelja apsolutne harmonije kruga, ljudi vraćani kao sjajni metalni koturići, u kojima je čovek samo po veličini mogao razlikovati odrasle od dece. Može se desiti da se ni ovi tako ne vrate. Da nestanu u dimu nekog provizornog krematorijuma, ostavljajući iza sebe bezopasnu ali i beživotnu šljaku. Osećao je potrebu da se popne na krov prvog automobila i dovikne im da se gube sa aerodroma.

Nije smeo, naravno. Kao uvek, nije smeo govoriti istinu. Kao uvek, imao je alibi. Vest će se preneti na terminal. Svet će se razbežati. Među ljudima biće i inficiranih. Besnilo će se probiti u London. A možda se ništa neće desiti. Misliće da je lud. Ili zatucani prezervacionist koji svet želi vratiti u zdravu atmosferu praistorijske pećine.

Catherine je oduvek strahovala od zakašnjenja. Nekad su se prepirali zbog njenog straha da neće na vreme stići i njegove aristokratske ravnodušnosti da li će uopšte stići. Ako se nije mnogo izmenila, ona je već na aerodromu.

Samo gde?

Uputio se mestu sastanka, odlaznoj rampi u terminalskom holu. Trudio se da ne trči. Bilo je to, uostalom, neizvodljivo. Mogao se jedino provlačiti između putnika i prtljaga. Razdraženost je učinila da se ljudi sve manje obaziru jedni na druge. Posmatrajući ih kako se sudaraju, guraju i češu u prolazu, osećao je kako mu bolestan pritisak podiže dijafragmu i zaustavlja disanje.

Premda u tranzit nisu puštali i ma koliko svet bio uveravan da avioni neće poleteti, ispred vrata za odlazak ljudi se nisu razilazili. Primetio je da je većina rđavo odevena, slabo negovana i shvatio. Ukoliko je čovek bedniji, nepoverenje prema obaveštenjima je veće. Načelno se osećajući prevarenim od života, očekivali su da budu prevareni u takvim pojedinostima kao što su letovi za koje su već platili! Boljeg sveta nije bilo. Bolji svet je pio po terminalskim restoranima. Bolji svet je znao da će na vreme o svemu biti obavešten. Život je bio velikodušan prema njemu. On je imao poverenje u mašineriju života. Zajedno sa

svojim aerodromima i avionima život je pripadao — njemu. Nije imao šta da brine.

Jednom, za promenu, mislio je Luke, i »bolji« svet je obmanut. Nije im rečeno da avioni uopšte neće poleteti. Inače bi se razišli da se vrate sutra. A to se nije smelo dopustiti. Virus je mogao biti u nekome od njih. Letovi su se odlagali za pola sata, sat. Pa opet za pola sata, sat. I odlagaće se dok se terminal ne zapečati.

Silazeći u prizemlje, prošao je pored čoveka sive kose, izmučena izgleda, koji mu se činio poznat, ali se nije sećao gde ga je i pod kakvim okolnostima upoznao. Čovek s flasterom preko leve slepoočnice izgubljeno se okretao oko sebe, uhvaćen među dve struje putnika koje su se na stepeništu mimoilazile. Svi šalteri British Airwaysa i ostalih kompanija bili su zatvoreni. Table izvešane u šalterskim otvorima izveštavale su putnike da se prijem prtljaga za pojedine letove pomera srazmerno vremenu odlaganja aviona.

Ni ovde nije bilo Catherine i Iana.

Istrčao je na ulicu. Plato Inner Ring Easta je bio zakrčen saobraćajem. Kola nisu mogla ni napred ni nazad. Nekoliko policajaca je uzalud nastojalo da raščisti gužvu.

Počeo se gubiti. Strah ga je paralizovao. Zaustavi se, za ime boga, govorio je sebi, ne ponašaj se kao ludak. Sve će biti u redu ako se sabere. Izabere neko mesto i čeka. Bilo koje, samo da bude jedno.

Pogledao je na sat. Konferencija je verovatno već čvrsto u Johnovim rukama. Bolest opisuje suvo, hladno, faktički. Zatim će mu postavljati pitanja da bi se uklonile nejasnoće. Tek potom se može preći na

organizovanje odbrambenih mera. Do uvođenja stvarnog karantina ima još vremena. Malo, ali ga ima.

Isuse Hriste, mislio je, a do jutros je verovao da mu sve vreme na svetu na raspolaganju stoji, samo da ga on na Heathrowu baca u đubre.

Pošto je o neprilici za Vladu Njenog Veličanstva razgovarao s prvim ministrom krune, Sir Geoffrey Drammond se u pratnji pukovnika Donovana uputio u jedan od zabačenih salona tranzita.

Neprilika za Vladu Njenog Veličanstva sedela je — gardirana na vratima s dva kolosa iz tajne službe — razdrljene košulje, razvezane kravate i rasterećene duše, za salonskim stolom, usred kojeg su se postrojile prazne čaše.

Sir Geoffrey ga je posmatrao s odvratnošću i ovlašćenjem premijera da ga se otarasi. Donovan je posmatrao Sir Geoffreyja s interesovanjem i ovlašćenjem Centra da ga u tome spreči. Bivši pukovnik KGB-a Anatolij Sergejevič Rasimov je posmatrao čašu, votku u njoj, i na votki, kao na površini hiromantske tečnosti, zamućenu sliku Darje Anatolovne.

»Šta je njemu?«

»Nesrećan je, pretpostavljam«, objasnio je Donovan.

»U svakom slučaju, nadam se da neće početi s ispovestima, jer ja za njih apsolutno nemam vremena«, rekao je mračno Sir Geoffrey.

Rasimov je podigao glavu. Poznavao je britanskog ministra spoljnih poslova. Nije ga mario. Ali nije mogao birati. Pre pola sata učinio je izbor. Od sada će

za njega izbor vršiti drugi. Pitao se da li se u njegovom životu time išta stvarno promenilo?

»Sir Geoffrey? Mogu li vam ponuditi piće?«

»Hvala. Za danas mi ga je dosta.«

»Upriličen je sporazum s velikim Sovjetskim Savezom o velikim kurvinskim stvarima koje se tiču velikog kurvinskog sveta.«

»Mi smo zadovoljni«, rekao je Sir Geoffrey uzdržano, »ali tu je i ta vaša stvar.«

»Kakva moja stvar?«, zarežao je Rus. »Ja više nemam nikakve svoje stvari. Svoju sam ja završio. Sad je ona vaša.«

Sir Geoffrey se uljudno nasmešio. »Zato sam ovde, pukovniče. Prvi ministar me je ovlastio da vam u ime Vlade Njenog Veličanstva i njegovo lično poželim dobrodošlicu u Velikoj Britaniji.«

»Šta je to, do đavola«, pitao se pukovnik Donovan.

»U punoj smo meri svesni žrtve koju ste podneli kad ste se odlučili na korak koji će vas zauvek odvojiti od zemlje, porodice, prijatelja«, nastavio je Sir Geoffrey odmeravajući reči, »ali smo isto tako svesni prednosti koju vašim dolaskom stičemo, a o kojima će vas pukovnik Donovan, ubeđen sam, bolje od mene obavestiti. Vaše napuštanje Sovjetskog Saveza nesumnjivo pretpostavlja želju da pomognete Zapadu u nastojanju da sačuva svoje temeljne vrednosti pred onim od čega ste i sami pobegli, zar ne?«

»Moglo bi se i tako reći«, odgovorio je Rasimov ravnodušno. Definicija, naravno, nije tačna. Ovo što radi, čini zbog Istoka, ne zbog Zapada. Prema Zapadu je ravnodušan. Uglavnom ga ne razume. Pomalo i prezire. Istok je ono što ga ispunjava do poslednje žilice tela.

»Sme li se pretpostaviti da biste, u slučaju nužde, bili kadri i na veću žrtvu?«

Kroz maglu Sir Geoffreyjeve vizantijske retorike, Donovan je ugledao sprud kome je lađa plovila sekund pre nego što se svom žestinom na njega nasukala, a poprilično pre nego što je Rasimov shvatio značenje onoga što mu se govori.

»Kakvu na primer?«

»Da se vratite u Moskvu.«

»Sir Geoffrey«, zaustio je Donovan bez žara.

»Umuknite, pukovniče! Imali ste svojih pet minuta. Dopustite sada i razumu njegovih pet.«

Pukovnik Rasimov je ustao. Bio je najednom potpuno trezan. »Treba li da razumem da vi to meni na engleski način kažete da se tornjam u avion?«

»To bi bila osnovna ideja«, priznao je Sir Geoffrey suvo. »Za sada, naravno. Kasnije se možete dogovoriti s odgovarajućim službama.«

»A moja je osnovna ideja, gospodine, da se sa vašom možete goniti u božju mater!«

Sir Geoffrey je ostao neimpresioniran. »Vi me niste razumeli, pukovniče. Mi vam ne odbijamo azil. Mi ga samo odlažemo.«

»S plemenitom namerom da ga odobrite mom lešu?«

»Slušajte, Rasimov, vi nam tako nešto jednostavno ne možete učiniti. To protivureči vašem sopstvenom postupku. Umesto da nam pomogne, on nam odmaže. Sahranjuje rusko-britanski sporazum za narednih stotinu godina. A nama je on potreban, Rasimov. Svetu je potreban.«

Pukovnik Rasimov je ponovo seo. Donovanu se činilo da ga stanje stvari ne ljuti. Kao da ga zabavlja. Nasuo je sebi votku.

»Jeste li prisni s ruskom logikom, Sir Geoffrey?«

»Neka me vrag odnese ako jesam!« Ministar je najzad otvorio brane. Svaki šef britanskog Foreign Officea imao je po jednu naročitu naciju koja mu je jela jetru. Nekada su to bili Španci, Francuzi, Nemci. Njemu su pripadali Rusi.

»Logika je upravo ono što kod vas najmanje razumem.«

»Ne bi se reklo. Đubre kojim se služite za nju je tipično. Rasimov je subjektivno naš prijatelj, ali pošto nam njegovo odmetanje trenutno šteti, on je, i objektivno i subjektivno naš neprijatelj. S takvom logikom mi smo u pola veka uspeli likvidirati najmanje petinu Rusije, a ostale četiri petine trajno duševno i moralno obogaljiti. Zato, prijatelju, ne isprobavajte tu usranu logiku na meni. Ja sam na nju imun. Zbog nje sam i ovde.«

»A ja sam ovde da vam sa žaljenjem saopštim, kako vas, zbog naročitih okolnosti, o kojima smo govorili, ne možemo primiti.«

Pukovnik Rasimov se oraspoložio. »Lepo. I šta sad povodom toga nameravate preduzeti?«

»Zamoliti vas da zakopčate košulju i stegnete kravatu, kao prvo.«

»A zatim da je još malo jače stegnem i udavim se?«

»A zatim da se pridružite delegaciji i odletite za Moskvu.«

»Da me udave tamo?«

»Ne govorite gluposti, Rasimov. Za ovo niko ne zna.«

»Ako ostanemo nasamo još samo nekoliko minuta, svi će znati.«

»Kako?« I sama pomisao da bi Rusi mogli naslutiti sadržaj razgovora ispunjavala je Sir Geoffreyja grozom.

»Lepo, Sir Geoffrey. Putem ruske logike. Ruska logika nije rulet. Kod nje uvek izlazi isti broj. U našem slučaju ona, na primer, nipošto ne može zaključiti da se dogovaramo na štetu Britanije, da se vama pruži azil, vi da se, preobučeni u stjuardesu, prebacite u Moskvu. Dogovor se uvek mora voditi na štetu Sovjetskog Saveza. U našem slučaju, kako ja da ostanem, u šta ja da se preobučem. Logika se zasniva na premisi da normalna osoba ne može biti sovjetski prijatelj, pa kad se dve takve osobe tajno sastanu, ni njihov dogovor ne može biti u sovjetsku korist.«

»Znate li, Rasimov, da vas mi možemo deportovati?«

»Naravno«, nasmejao se Rus, »slika kako me unosite u avion dok se ja otimam, kozmetički će delovati na propagandu o zapadnjačkim slobodama.«

»Osim toga«, umešao se Donovan, »deportacija zahteva proceduru, a procedura, bojim se, vreme i javnost. Mi prvo nemamo, a drugo nam ne treba.«

»U redu, Donovan«, zarežao je Sir Geoffrey. »To je vrlo obzirno od vas. Neću zaboraviti. A što se tiče pukovnika Rasimova, već ćemo videti.« Zatim je krupnim koracima izašao iz salona.

»Šta misliš?«, pitao je Rasimov.

»Mislim da se što pre mora dići dupe odavde«, rekao je Donovan.

»Očevidno. Samo kako?«

Pukovnik Aleksis Donovan od MI5 se zamislio. »Onako kako si rekao. Navući ćeš kelnersku bluzu, uzeti u ruke poslužavnik s čašama, sačekati da se neki gnjavator opet dočepa mikrofona i proći kroz salon.«

Sad se zamislio pukovnik Anatolij Sergejevič Rasimov od KGB-a. »Ali ako neko od mojih ljudi zatraži da pije?«

»Čaše će biti prazne«, rekao je Englez.

»A na ljude koji nose prazne čaše niko ne obraća pažnju«, složio se Rus. Nasmejali su se.

Nije baš svaka logika bila prokleta.

Luke je ugledao Catherine preko krovova zaglavljenih automobila. Koračala je trotoarom Inner Ring Easta između terminala 2 i kontrolnog tornja, gurajući kolica s koferima. Nije video Iana. Verovatno je zaostao da plati taksi. Umirio se. Ali, kad su se sreli, odluka da i nadalje ostane miran, da ničim ne pokaže kako ovo nije običan dan na Heathrowu, a on običan, tek poslom pretrpan lekar aerodroma, pala je u vodu i on je uzviknuo nervozno.

»Gde si ti, zaboga!«

»Zašto?«, upitala je začuđeno, »dogovorili smo se za dvanaest.«

Savladao se. Ne sme se ponašati kao idiot. Inače će shvatiti da nešto nije u redu. »Sad ste došli?«

»Naravno da nismo. Ovde smo već skoro sat.«

»Hriste«, mislio je.

»Ian je hteo da sa Roof gardena snimi avione za svoju zbirku.«

Opet se otkravio. Na krovu Queen's buildinga Ianu ne može pretiti nikakva opasnost. »Znaš li da je let za Zürich odložen?«

»Za 14 00, kažu. Ali, odloženi su i svi drugi. Šalteri su zatvoreni. Šta se događa, Luke?«

»Ono što i uvek — štrajk.«

»Ali s drugih terminala se leti?«

»Štrajk je i selektivan. Selektivan i lutajući. Važno je da putnik ne zna koji deo aerodroma ne radi. Da se oseća kao kockar koji ima nesrećan dan. Gde si čekala? U terminalu?«

Napeto je čekao odgovor. Posmatrao je. Bila je neupadljivo lepa. Od ređe vrste žena, čija se lepota uviđa s vremenom koje joj se poklanja, vremenom koga on nikad nije imao. Posedovala je gimnastičarsku siluetu, smeđu, perjastu kosu, opalne oči i svežu ostrvsku kožu. Nasmejala se. Osmeh joj je bio pasivan, smirujući.

»Šta ti pada na pamet? Unutra je kao u gasnoj komori.«

Poređenje ga je pogodilo. Bilo je nešto preuranjeno, ali na dobrom putu.

»Šetala sam unaokolo. Bila do St. George kapele. Napravila nekoliko krugova oko kontrolnog tornja. Ukratko, provodila se sama. Kao dok smo bili zajedno. Nadam se da će mi sad primiti prtljag.«

»Ne verujem. Let je ponovo odložen.«

»Hriste! Za kada?«

»Sutra u isto vreme.«

Čekao je da Catherine iz situacije sama izvuče zaključak. Nije hteo da izgleda kako je on odavde tera.

»Sad će, naravno, biti nemoguće naći taksi«, rekla je, osvrćući se.

»Za taksi ću se ja postarati, a ti s Roof gardena dovedi Iana.« Pružio je ruku da preuzme kolica za prtljag.

»Ali on nije na Roof gardenu.«

»Gde je, do đavola?«

»Otišao je u Medicinski centar da ti kaže za odlaganje leta.«

Ceo prokleti razgovor, mislio je, liči na »hladno-vrući« tretman. Iza straha, sledi smirenje, pa opet strah. Nadao se da dečaka nisu pustili unutra. Naređenja su bila izričita. Osim s dopuštenjem niko u Medicinski centar ne može ući, niti, ako je u njemu, izići.

»Onda se ti postaraj za taksi«, rekao je, »a ja ću dovesti Iana.«

»U čemu je stvar, Luke?«

»Kakva stvar?«

»Ponašaš se kao da ti ordinacija gori.«

Možda gori, mislio je. »Žao mi je. Danas je na Heathrowu dva puta više putnika nego obično, tri puta više bolesnika i sam đavo zna koliko hipohondara. Umoran sam, u stvari.«

»U redu, Luke. Ne trudi se«, rekla je i preuzela kolica za prtljag, »znam priču.«

I on je znao jednu, mislio je, žureći prema Queen's buildingu.

Na glaziranoj tabli pričvršćenoj na zid koji je gledao prema kontrolnom tornju pisalo je nešto.

Sadržaj je znao napamet.

»OVAJ KAMEN JE UGRADILO NJENO VELIČANSTVO ELIZABETA II DA OBELEŽI SVEČA-

NO OTVARANJE CENTRAL TERMINAL AREA. 16. DECEMBRA 1955.«

Pitao se kakvim će kamenom biti obeležen — njen kraj.

11

»Najčuvenijeg lovca grčkog mita, Akteona«, govorio je dr John Hamilton na konferenciji u kontrolnom tornju, »rastrgli su besni psi kad je počinio svetogrđe, iznenadivši boginju Dijanu na kupanju. U ‘Ilijadi’ je Homer izrazom ‘pobesneli pas’ opisao Hektorovo ponašanje u jednoj od bitaka pod Trojom. Ali se prvo pominjanje besnila zatiče u tzv. Eshnunskom zakonu, koji je u XXIII veku pre Hrista prethodio Hamurabijevim zakonima. Ako besan pas ujede čoveka — stoji tamo — njegov će vlasnik platiti 40 šekala srebra; ako pas ubije roba, vlasnik psa plaća 15 šekala srebra. Petsto godina pre Hrista Demokrit opisuje simptome besnila. Pretpostavlja se, takođe, da je na tu bolest mislio Hipokrat kad je opisao epileptične bolesnike koje je užasavao svaki šum i koji su, iako žedni, odbijali vodu. Infektivnost pljuvačke besnog psa zapazio je Rimljanin Cardanus i misleći da je reč o otrovu nazvao uzročnika — virusom, latinskom reči za otrov. Ne ulazim u tretman bolesti koji se nekad koristio da bih ga ismejao, nego da bih pokazao kako će u dalekoj budućnosti naše lečenje izgledati jednako suludo. Celsus je, na primer, kao jedini lek protiv besnila preporučivao višekratno potapanje pacijenata u vodu ili vrelo ulje. Pacijent je istovremeno zadovoljavao i hroničnu žeđ i akutan strah od vode. Celsus ne kaže šta je zadovoljavao u vrelom ulju. Besan je pas ponekad posipan solju i u presnom stanju davan

obolelima. Prema Flemingu ovaj se način, sa nesumnjivim primesama homeopatske filozofije, primenjivao sve do XIX veka. Arabljanin Avicenna prvi je primetio da besan čovek laje i grize kao pas. Pominjem ovo zato što nauka priznaje takve incidente kao izuzetne«, podvukao je, imajući pred očima sliku bolničarke Lumley, koja je, dok su je izvlačili iz mraka ostave u Medicinskom centru, škljocala zapenjenim vilicama i režala kao pas, »i vezane za halucinogene poremećaje kod furioznih slučajeva. Koliko se sećam, poslednji slučaj psećeg ponašanja, do d a n a s, zabeležio je Habel 1940. u Washingtonu D.C.«

»Doktore Hamilton«, blago ga je prekinuo generalni direktor Townsend, »smatrate li zaista neophodnim da u prokletu stvar ulazimo baš tako duboko?

»Smatram, gospodine«, odgovorio je John, »ako ne želite da ona uđe u «vas.«

»U redu, nastavite«, povukao se šef Heathrowa.

»Prvo izbijanje besnila desilo se u Frankoniji 1217. Pobesneli vukovi napadali su gradove. Godine 1500, epidemiju je imala Španija, 1604, Pariz. Na prelazu između XVII i XVIII veka besnilo osvaja celu Evropu, s najvećim brojem pobesnelih životinja i ljudi oko 1803. u Alpima. Komitet eksperata Svetske zdravstvene organizacije proglasio je besnilo slepih miševa glavnim uzrokom visokog mortaliteta stoke u Južnoj Americi. Azija, Afrika, Australija imaju svoje istorije besnila, u koje sada nema svrhe ulaziti. Osim Nigerije, koja za besnilo na Heathrowu ima važnost verovatne teritorije vektora. Statistike Svetske zdravstvene organizacije označavaju pse kao jedine uzročnike zaraze u Nigeriji. To dopušta da i našu prvu bolesnicu, majku Terezu smatra-mo žrtvom psećeg besnila.«

»Ali pasa na Heathrowu nema«, dobacio je gospodin iz Rolls-Roycea. Voleo je konje i pse, od kojih poslednji, bar danas, za ovim stolom nisu imali prijatelja.

»Pasa ima svuda, samo se ne vide«, rekao je major Hilary Lawford. On je to po službenoj dužnosti znao.

»Što se tiče Velike Britanije, besnilo se prvi put spominje 1026, u Zakonima Howela Dobrog iz Walesa. Godine 1752, ono je takvo da se po naredbi lokalnih vlasti u Londonu puca na svakog psa koji se ugleda. Posle *Metropolitan Streets Acta*, 1867, koji je omogućavao policiji da hvata pse bez vlasnika, najznačajniji propis za eliminisanje besnila s Ostrva bio je Zakon protiv zaraznih bolesti kod životinja iz 1886. i *Rabies Order* iz 1887, a naročito uvođenje kontrole nad uvezenim psima u okviru takozvane *Pseće naredbe* od 1897. Velika Britanija je, takođe, prva nacija koja je uvela šestomesečni karantin za uvozne životinje. Zahvaljujući njemu, zemlja je bila slobodna od besnila između 1902. i 1918, kad se ono pojavilo u Plymouthu, u psu prokrijumčarenom s kontinenta, i preko Devona raširilo po celom Ostrvu. Od završetka rata umrlo je od besnila u Velikoj Britaniji petnaest osoba. Poslednja od njih Mrs. Andrea Milliner, podlegla je 1981, oktobra, dva meseca pošto ju je u Indiji ugrizao besan pas. Ali ova relativno niska brojka ne sme da vas zavara. Bez karantina, mi bismo u Engleskoj od Velikog rata na ovamo imali trideset epidemija, jer je u označenom periodu otkriven virus kod trideset karantiniranih životinja, dvadeset osam pasa, jedne mačke i jednog leopardovog mladunca.«

»Sveto govno!«, opsovao je direktor za odnose s javnošću sa simpatičnom iskrenošću.

Za stolom se prvi put čuo zdrav smeh. Tenzija je popustila. Na vreme, mislio je Hamilton. Svojom pričom ih je sledio, ali ih je, pre nego što ih za akciju mobilizira,

morao raskraviti. U protivnom, hipnotizirani od straha, delovaće kao marionete. Lutke bez inicijative i mašte. Smeh nije uništio svest o opasnosti. On je samo pokazao da su s tim, pored saučešća, najzdravijim ljudskim osećanjem, još uvek iznad nje.

»Postoje dva epidemiološka tipa besnila, prirodna infekcija kod divljih životinja i aberantni tip kod domaćih. Bolest je ograničena u prirodi izvesnim geografskim barijerama, kao što su velike vode ili planine, ponekad i proređenošću životinje sposobne da zarazu prenosi. Ali, najveća prepreka širenju besnila je — čovek.«

»Nisam to primetio«, rekao je pomoćnik generalnog direktora Mr Colin Hayman. Njegova je dužnost bila da se u ime uprave nosi sa radničkim sindikatima.

»Tačnije, čovekova sposobnost da saznaje istinu o prirodi i da je sebi prilagođava.«

Bila je to, mislio je, naravno, naopaka predstava o ulozi inteligencije u prirodnom poretku stvari. Prilagođavanje prirodi, a ne prilagođavanje prirode, formula je koja vrsti obezbeđuje trajnost. Samo, za podizanje samosvesti za ovim stolom pogrešna je ideja o ljudskoj svemoći više vredela od prave, koja je tu moć, ako želi da bude korisna i po sebe i po prirodu, svodila na saradnju s njom.

»S Homerom smo dobili ime bolesti. S Cardanusom pretpostavku da se prenosi virusom iz sline besnog psa. S Demokritom i Hipokratom prvi opis simptoma. Sa Zinkeom, 1804, demonstraciju infektivnosti sline obolelog psa. Sa Kugelsteinom, 1826, definiciju besnila kao oboljenja nervnog sistema. Ali smo tek sa Louis Pasteurom ispravno razumeli mehanizam infekcije i prvi put je pobedili. Nema potrebe da se opisuje komplikovan put kojim je Pasteur proizveo vakcinu, premda je važan za

utvrđivanje virulencije tzv, ‘slobodnog virusa’, onog iz prirode i njegove modifikacije u ‘fiksirani’ u laboratoriji, bez koje je proizvodnja vakcine nemoguća. Dovoljno je reći da je, posle uspešnih proba na psima, 1885, Pasteur svojom vakcinom spasao život devetogodišnjem Josephu Meisteru, koga je besan pas ugrizao četrnaest puta.«

»Oprostite, doktore«, prekinuo ga je izvršni šef BA, »zar niste rekli da je besnilo stoprocentno fatalna bolest?«

»S jednom ogradom, gospodo — bolest je fatalna ako je inficiran centralni nervni sistem. Mali Meister je bio tek izujedan i Pasteurov serum je, slikovito rečeno, presekao put virusu prema mozgu.«

»A kako stoji s bolesnicima u Izolaciji«, pitao je Townsend.

»Kod svih je virus već u centralnom nervnom sistemu.«

»Znači li to da su ti ljudi, kako da kažem, u stvari… do đavola, da su oni već mrtvi?«

»Bojim se«, odgovorio je John.

»Čekajte, doktore«, umešao se direktor pravne službe Heathrowa, »oni se čak i ne leče?«

John se pitao da li pravnog šefa Heathrowa brine sudski proces koji bi iz toga mogao proizići ili zamišlja sebe kako u mukama umire čak i bez utehe da se za njegov život neko bori. »Daju im se sedativi za umirenje, a u komatoznom stanju, u kome je za sada samo majka Tereza, veštački se održavaju njihove životne funkcije.«

»Ako sam dobro razumeo«, bio je to major Lawford, imao je policijski mozak i voleo njime da se slu-

ži, »ti su ljudi izgubljeni zato što su već razvili simptome besnila?«

»U većoj ili manjoj meri, ali kod svih dovoljnoj da lečenje onemogući.«

»Koje inače počinje tek posle inficiranja?«

»Pod pretpostavkom da se na vreme uoči.« John je shvatio kuda šef

Aerodromske bezbednosti cilja. Nije ga mogao sprečiti. A nije ni hteo.

»Što znači da bude vidljivo? Da su to ujedi ili ogrebotine od psa?«

»Bilo koje životinje, ako postoji osnovana sumnja da je besna.«

»Kako se to ustanovljuje?«

»Laboratorijskom izolacijom virusa iz mozga, glandula ili drugih nervnih tkiva eutanazirane životinje.«

»I šta se u međuvremenu radi s osobom za koju se sumnja da je inficirana besnilom?«

»Isto ono što i sa osobom kod koje je besnilo pozitivno ustanovljeno. Daje se serum, vakciniše najpouzdanijom vakcinom na tržištu i vrši lokalna obrada ozlede, ako je ima.«

»Ako je ima? A ako je nema, Hamilton?« Glas majora Lawforda imao je intenzivan, tužilački ton. »Ako je infekcija preneta na drugi način?«

»Mislite na jedan od onih, majore, koje ste omogućili kad ste rimske putnike izmešali s putnicima iz opšteg tranzita?«

Hilary Lawford je pobledeo. Nije bilo u njegovoj prirodi da se odriče odgovornosti za postupke koji su proizlazili, ma kakvi da su, iz njegovih službenih nadležnosti. Izneće svoje razloge, svoje Ruse i svoje mere sigurnosti, pozvaće se i na činjenicu da ga Medici-

nski centar nije o epidemiji izvestio sve do konferencije, pa ako sve to ne bude dovoljno, povući će konsekvence. Ko ispravno postupa, nagrađuje se. Ko greši, plaća. »Dr Hamilton«, rekao je mirno, »uvek sam spreman da za svoje postupke pružim objašnjenje. Želite li ga?«

»Sada je za njega prilično kasno, zar ne Lawford?« Posredovao je nespretno generalni direktor Townsend.

Lawford ga je probio pogledom, ali nije reagovao.

»Sasvim«, upao je Henry Masterson, direktor pravne službe. »Ali nije za objašnjenje doktora Hamiltona. Po onome što smo od njega čuli, ako se besnilo prenese nekim od načina koji ne ostavlja tragove, vazduhom na primer, ne može se znati da li je neko bolestan pre nego što se razboli?«

»Strogo uzev — ne može«, priznao je dr John Hamilton.

»A kad se razboli, onda više ne može da se leči?«

»Strogo uzev — ne.«

»Za ime boga, Hamilton«, uzviknuo je Townsend, brišući znoj s čela, »šta se onda od nas očekuje? Šta se očekuje od svega? Šta je ovo uopšte?«

»Besnilo«, mislio je dr John Hamilton. Bolest.

Ili — svet u ogledalu.

U holu Medicinskog centra sreo je dr Luke Komarowsky Moanu Tahaman. U rukama je imala poslužavnik sa instrumentima.

»Žao mi je, Luke«, kazala je uzbuđeno, »pokušala sam da telefoniram, ali su mi kazali da si već otišao.«

»Moana«, rekao je, gledajući kroz nju kao kroz staklo, »nađi Loganovu. Neka telefonira Wardenu. On

je u tornju. Neka mu u moje ime poruče, ako smesta ne zameni tog kopilana iz Metropolitan policije s naših vrata čovekom koji će dužnost pošteno obavljati, naći će ga u prvoj kanti za đubre! Gde je dečak?«

»U lekarskoj sobi. Kasno sam ga videla, inače ne bih dopustila. Tek je ušao. Nije ovde mogao biti ni nekoliko minuta.«

»I to je mnogo.«

»Lekarska soba je u redu, Luke. I slušaj, osim mene dečaka niko ne poznaje. Sasvim mirno ga možeš izvesti.«

»Mogu, ali ne mirno.«

Unela mu se u lice. »Ne budi lud, za ime boga. Ne pravi se herojem. Ne na dečakov račun. Uzmi Iana za ruku i izvedi ga napolje. Učini ono što bi svaki normalan otac uradio.«

Otkud on zna, mislio je, šta bi uradio normalan otac? On Ianu nikad nije bio otac. U svakom slučaju — ne normalan.

Dečaka je našao u lekarskoj sobi, kraj pisaćeg stola, s Winchesterom u ruci. Imao je majčinu paperjastu kosu i opalne oči, ali su krupne, klimave kosti bile njegove. Stidljiva impulsivnost, takođe.

Bilo mu je neprijatno što je poklon otvorio pre nego što mu je dat, ali je iskušenje očevidno bilo isuviše jako. A na omotu je stajalo njegovo ime. Promucao je nekoliko reči izvinjenja, izmešanih s nespretnom zahvalnošću. Lukeu se činilo da je zid između njih postao još deblji, još neprozirniji.

»To je u redu. Ionako bi je dobio pre polaska.«

»Za jedan sat«, rekao je dečak, gladeći kundak.

»Sutra, na žalost. Let za Zürich odložen je za sutra.«

»Treba reći mami.«

»Već sam joj rekao.« Savlađivao se, govoreći polako, nehajno. »Ona te čeka ispred terminala.«

Dečak je ćutao, zaokupljen puškom. Ustručavao se da ga otera. Ma kakav izgovor našao, Ian ga neće shvatiti. Uvrediće se. Zid među njima postaće još deblji. Ako je hteo da ga izvede iz Centra, morao je to odmah učiniti. Svakog trenutka naići će neko kome će Iana morati da predstavi. Ako je uopšte hteo da ga izvede. Ni u to nije siguran. Mora najpre ispitati gde se sve dečak kretao. Toliko je dužan vlastitoj savesti. Pre nego što preuzme rizik. Pre nego što d r u g e riziku izloži.

»Ko te je ovamo uveo?«

»Moana.«

»Gde te je našla?«

»U čekaonici.«

Bilo je to srazmerno neutralno mesto. Nade su mu porasle. »Je li u čekaonici bilo koga?«

»Ne.«

Pitao se da li dečak vidi nešto neobično u ovom isleđenju. Nije se činilo. Još uvek je video samo pušku. Moraće mu izdati propusnicu, mislio je, stvar koju je želeo da izbegne. Nečastan postupak dobiće pismenu formu. Ako do njega dođe. Ako Iana uopšte izvede. Još nije siguran. Nije pribrao dovoljno volje za tako nešto, ni snage da odustane. Ispuniće propusnicu za svaki slučaj. Propusnice su izdate pre konferencije, kao interna mera u Medicinskom centru, s obustavom redovnog prijema bolesnika i zahtevom Metropolitan policiji da na izlazima iz Centra postavi straže. Karte u prozirnoj foliji s crvenim rubom dopuštale su nosiocu izlazak iz Medicinskog centra, one s plavim potvrđivale da osoba

radi u Medicinskom centru, ali joj nisu davale pravo na komunikaciju s aerodromom. »Plave« karte imali su bolničarke i lekari zaposleni u Izolacionom odeljenju, osim glavne sestre Logan, Lukea Komarowskog i Johna Hamiltona, koji su, zbog održavanja veza sa upravom Heathrowa, imali »crvene«.

Dok je dečak pokušavao da na pušku montira teleskopsku cev, seo je za sto, otključao fioku, izvadio kartu s crvenim rubom i počeo je ispunjavati lažnim podacima o jednom lažnom imenu.

»Šta je besnilo, oče?«

Pitanje je došlo iznenada. Zadrhtao je. Toplohladna kura kojoj je podvrgnut otkako je napustio konferenciju, pa i ranije, od prve vesti o bolesnici u rimskom avionu, ponovo je stupila u dejstvo.

»Jedna bolest.«

»Opasna?«

»Prilično. Zašto pitaš?«

»Jesu li ljudi u Izolacionom odeljenju besni?« Nije vredelo odricati. »Ko ti je to rekao?«

»Niko. Čuo sam lekare kako razgovaraju. Govorili su da će se uskoro uvesti karantin na terminalu 2, možda i celom aerodromu.«

»Nema potrebe da se aerodrom stavi pod karantin, Ian. Samo tranzit terminala 2, eventualno terminal.«

»Ali Medicinski centar je već pod karantinom, zar nije?«

»Medicinski centar jeste.«

»Što znači da se iz njega ne može napolje?«

»Ko kaže? Ja sam izašao i vratio se. Ti si ušao.« Blagodareći onom policijskom dripcu na vratima, mislio je Luke, a izaći ćeš zahvaljujući lekarskom dripcu za stolom.

»Ja sam ušao onako. Slagao sam da si me ti poslao. A ti imaš propusnicu. Mogu li je videti?« Luke je iz džepa mantila izvadio propusnicu.

»Ne tu«, rekao je dečak. »Ovu na stolu.« Luke mu je pružio kartu. Dečak je pročitao šta na njoj piše i vratio kartu na sto. »Čuo sam«, rekao je, »da imate sobe za one koji su ovamo slučajno ušli, pa ih ne smete pustiti napolje. Oni u stvari nisu bolesni, samo su pod karantinom dok se vidi nisu li zarazni.«

»Kakve to veze ima s tobom?«, pitao je Luke, gubeći strpljenje.

»Kad sam video da pišeš propusnicu, bio sam siguran da je za mene. Radujem se što nije. Čije je to ime?«

»Laboratorijskog tehničara koji ide u grad s uzorcima bolesnih tkiva«, slagao je Luke, »a šta bi bilo da je tvoje?«

»Ništa«, odgovorio je dečak staloženo, »samo bi to značilo da ti nisi, razumeš…«

»Ne razumem.«

»Da ti nisi tako dobar lekar kako sam mislio.«

»Hoćeš da kažeš da bi se u mene razočarao?«

»Mislim da je glupo što sam došao, ali mi je jasno da me ne smeš pustiti napolje.«

»Ne, ne smem«, kazao je Luke tupo i vratio propusnicu u fioku. Slutio je da se nešto bitno između njih promenilo. Zid se istanjio. Dogodilo se munjevito približavanje. Neka vrsta čudotvornog sazrevanja odnosa, godinama zapelih na Ianovoj odbojnosti i njegovoj nesnalažljivosti. Oduvek je predviđao da će za novi odnos, ako do njega dođe, morati da plati visoku cenu. Ali ne ovako visoku. Ovo je cena

koju nije mislio platiti. Cena koju svojevoljno nikad ne bi platio. Ian ga je na to prisilio.

A najgore je što se osećao usrano. I kao otac i kao lekar.

Istina je da sina neće pustiti iz karantina, ali je h t e o da ga pusti. To je izvesno. Trebalo mu je samo vremena da se na ideju privikne. Da kao l e k a r nađe alibi, pošto ga je kao o t a c već imao. Ian ga je sprečio.

Puštajući ga iz karantina, dobio bi bar nešto kao otac. Sad se i kao otac osećao usrano.

I kao lekar i kao otac.

»Virusi su«, govorio je John Hamilton kao da drži predavanje studentima u poseti Institutu, »parazitski uzročnici infektivnih oboljenja, sposobni da se razmnožavaju jedino u ćelijama tuđeg organizma. Njihov genetički materijal ima oblik nukleo-proteinske kombinacije nukleoacida i proteina. Kod manjih, poliomielitičnog na primer, nukleoacid je RNA tipa, koji sadrži ribose s njenim šećernim komponentama. Kod većih, besnila na primer, nukleoprotein je DNA tipa, koji sadrži deo xyrobose kao šećernu komponentu. Nukleoacid je, zapravo, hemijski kalem s čvrstim proteinskim omotačem koji se zove kapsula. Najbitnije osobine virusa su njegove sposobnosti za reprodukciju, selektivno preživljavanje i izazivanje infekcije. Evoluciono poreklo nije utvrđeno. Lično smatram da nastaju spontanom rekombinacijom genetičkog materijala u nukleusu zdrave ćelije, a nastavljaju da žive i da se razmnožavaju kao nezavisna živa bića van kontrole izvornog organizma. Daću primer. Kad virus bakterio-

faga dođe u kontakt s izvesnim hemijskim kombinacijama na površini bakterije, nastaje serija reakcija kojima DNA virus prodire u ćelije bakterije, preuzima kontrolu nad njihovim metabolizmom i pretvara ih u sintetički materijal za proizvodnju novih virusa. Oni se pojavljuju u narednih 12 minuta. Posle 25 minuta, bakterija eksplodira, oslobađajući oko 200 novih čestica virusa. Kod životinja, međutim, oslobađanje je progresivno, a ne eksplozivno.« Dr John Hamilton je osećao konferencijski sto, sve te blede, koncentrisane ljude kao jedan entitet! Nisu to više jedinke razdvojene kožom, već se u njima, morbidnom ironijom, događa mračna sinteza koja počiva i u rađanju virusa. Strah, jedini očigledni proizvod zajedničkog metabolizma, ujedinio ih je u organizam, čiji se život primao kao jedinstven, pasivan pokret. Mogao je pretpostaviti kakvu sliku imaju pred sobom. Džinovsku bakteriju, koja, ma kako i sama destruktivna, ipak predstavlja sam život. Pod dejstvom jednog jedinog, infinitezimalno malog virusa, rasprskava se ona poput tempirane bombe, pretvarajući se u dve stotine novih tempiranih bombi, koje će u biološkoj progresiji nastaviti kataklizmu. U razmacima od pola sata — dvesta puta dvesta puta dvesta — i tako ko zna dokle. Verovatno dok s o b o m ne zameni sve što se zameniti može. 200, 40.000, 1.600.000.000, na otvorenom, nebranjenom putu prema neispisivom broju. I naravno, mislio je, pred njima nije bakterija. Čovek je. Oni sami. Njihovi mili i dragi. Svet njihove memorije i nade. Svet u kome su živeli. Jedan i neponovljiv. Fakat da se kod faune proces morbidne geneze odvijao potajnom, delikatnom progresijom, a ne preko uzastopnih eksplozija, nije ih tešio. Ideja o neumornom i

nečujnom puzenju, pentranju, milenju horde virusa kroz ljudsko telo, činila im se, verovatno, još groznijom.

Mora što pre razbiti ovaj paralizujući strah, rasturiti sliku koju izaziva, a koja, poput virusa, reprodukuje novi još intenzivniji strah. »Prirodna istorija našeg virusa određena je uslovom da se rađa i množi jedino u ćeliji živog organizma.« Namerno ga je nazvao »njihovim«. Hteo je da ga opisom, podrobnim izlaganjem patogeneze, učini skupu toliko prisnim, da izgubi razornu snagu »nepoznate veličine«. Lek je u osnovi bio homeopatičan. Klin se klinom izbijao, strah — strahom. Sredstvo je, naravno, opasno i delikatno. Ali je — jedino. »Virus besnila pripada familiji Rhabdovirusa. Cilindričnog je oblika, sličan metku izdubljenom u podnožju, ispupčenom pri vrhu, koji se sastoji od unutrašnje helične ribonukleoproteinske kapsule, spoljne omotačke membrane s površinskim projekcijama dugim 10 nm i nekom vrstom repa u obliku petlje. Ovako nešto otprilike.«

Visoko je podigao komad papira, iscrtanog za vreme sednice, na kome je uveličan, šematično uprošćen i nekako »razoružan« bio prikazan neprijatelj. Liči na mutno osenčen palac ruke, s noktom koji je u stvari bio ispupčeni vrh virusa, a pri brižljivijem zagledanju, ličio je na presečenu kratkodlaku gusenicu. U mrtvoj planimetriji ne izgleda bog zna kako.

»Spoljne dimenzije tipičnog virusa besnila su 75 sa 180 mq, gde je 1 mq milioniti deo milimetra.« Prirodno, mislio je. Mikrokosmos odlučuje. Makrokosmos je tek krajnja projekcija onoga što se dešava u mikrokosmosu.

»Razviće čestica virusa u ćeliji vezano je za obrazovanje organskih tvorevina — matrica ili Negri tela, koja su, zapravo, jedine za besnilo specifične promene u

ćeliji domaćinu. Drugim rečima, nalaz Negri tela dokazuje prisustvo virusa, ali njihovo odsustvo ne dokazuje da ih nema. U laboratorijskim uslovima, penetracija virusa u ćeliju i fusija njegovog omotača s plazmatičnom i vakuolarnom membranom ćelije, izvanredno je brza. Potrebno je nekoliko sekundi kontakta da se virus nastani u ćeliji toliko da ga ne može sprati ni mnogostruko pranje, niti ga savladati organizacija antitela domaćina. Replikacija se nastavlja pupljenjem.«

»Virus se kreće ka centralnom nervnom sistemu i mozgu, nervima i centripetalno, kod 'fiksiranog' 3 mm na sat, kod 'divljeg' kao što je naš, znatno sporije. Replicira se u mišiću, susednom tkivu ili nervu na mestu prvobitne infekcije, ali može mesecima ostati inertan pre nego što krene prema mozgu što prouzrokuje abnormalne razlike u vremenu inkubacije. U centralnom nervnom sistemu razmnožavanje počinje u ćelijama spinalne ili dorzalne ganglije, spojene sa napadnutim perifernim nervom. Nekada se krvotok isključivao kao virusni put. Sad postoje dokazi za pasivni transport, putem krvi ili cerebrospinalnog fluida, sve do mozga, a zatim pljuvačnih žlezda, odakle se fizičkim putem prenosi na drugog domaćina. Upravo prolazak virusa kroz vitalne nervne centre čini bolesnika razdražljivijim, agresivnim, ukratko — besnim. I upravo enorman broj nervnih staza kojima se virus kreće onemogućava zaustavljanje infekcije ako je zahvatila kičmenu moždinu i mozak. Upuštam se u detalje da bi se jasno shvatile medicinske mere koje se m o r a j u preduzeti, kao i one koje se n e ć e preduzimati, iako će neobavešteni držati da su neophodne.«

Bio je to, u stvari, poziv da se unapred odobre osude na smrt koje će biti izrečene, i već se izriču, bolesnicima čiji je centralni nervni sistem s mozgom zaposednut virusom. Da se nečovečnost ozvaniči ljudskim razlozima.

Praktična iskustva iz velikih epidemija s kojima se borio pre nego što se povukao u laboratoriju, da njihove viruse preobrazi u satvorce novog čovečanstva, dokazala su mu da se ljudi od bolesti bolje brane ukoliko o njoj, ma koliko opasna, više znaju. Činjenica da su se najbolje držali lekari, potvrđivala je iskustvo.

»Iz mozga virus centrifugalnim nervima inficira druge organe. Teško da ima ijednog, u kome se on u zadnjim stadijumima bolesti ne može naći. Ali ja ću se zadržati samo na organima koji mu služe za ulaz u organizam ili izlaz iz njega. To su digestivni trakt sa pljuvačnim žlezdama, respiratorni sistem i urinarni trakt. Virus se nalazi u pljuvački obolelog i po nekoliko dana pre simptoma bolesti. Molim da se u slučaju n a š e g besnila dani prevedu u sate i da se obe činjenice imaju u vidu pri određivanju vrste izolacije za osobe koje ne pokazuju znake oboljenja a s obolelima su dolazile u kontakt bez zaštitne odeće. Vazduhom prenet, virus ne dovodi samo do infekcije pluća i traheje, nego se javlja u izlučevinama nosne sluzokože. Mi za sada, za n a š e besnilo nemamo dokaza da se prenosi vazduhom, ali na prvu sumnju, karantinske mere moraju biti fundamentalno izmenjene i prilagođene vazdušnoj transmisiji virusa. I najzad, virus je nađen u urinu obolelih životinja, što od aerodromskih toaleta čini rasadnike zaraze.«

»Za ime boga, Hamilton«, protestovao je direktor za odnose s javnošću, »pa moramo se negde olakšavati?«

»Upotrebićete nokšir, odnosno sve što na njega liči, a zatim ga prosuti u zajednički sanitarni kontejner.«

»Ko je rekao da se viktorijansko doba neće vratiti?«, uzdahnuo je Sir William Saint-Pears od Rolls-Roycea.

»Razvoj oboljenja kreće se«, nastavio je John Hamilton, »sledećom linijom: ČOVEK IZLOŽEN

INFEKCIJI — INFICIRAN ČOVEK — BOLESTAN ČOVEK…«

»MRTAV ČOVEK«, dobacio je neko.

»Tačno. MRTAV ČOVEK. Od pojave kliničkih simptoma, smrt sledi u razmaku od 4 do 14 dana. Ovaj rok se, naravno, odnosi na klasični vid bolesti. Kod n a š e g besnila rok bi mogao biti ekstremno kraći. Lično sumnjam da će prva bolesnica, majka Tereza, preživeti noć.«

Napetost se ponovo gradila iz parčića privremeno skupljenih iluzija, čim se priča otela bezličnim naučnim podacima i kroz živopisne simptome dohvatila čoveka. Bez obzira na sve, virus je bio apstrakcija koja se videla tek posle naročitog prepariranja za elektronski mikroskop. Simptom je bio nešto što je svako mogao na drugome videti ili na sebi zamisliti.

»Klinički, besnilo ima četiri faze: inkubaciju, prodromu, akutnoneurološki stadijum — podeljen na furiozni i paralitični tip — i komu. Inkubacioni period klasičnog besnila ide od devet dana do devetnaest godina, ali je kraći od petnaest dana i duži od šest meseci stvarna retkost. Prosečna inkubacija traje između dvadeset i šezdeset dana. Ovo vreme moramo podesiti prema ekstremno skraćenoj šemi kod naših slučajeva što profilaksu stavlja pred jedva rešive zadatke. Za vreme inkubacije inficirana se osoba oseća dobro, osim što ima bolove u rani, ako je ujedena. U prodromalnoj nastupaju prvi simptomi, još uvek nespecifični i često tumačeni kao znaci drugih oboljenja. To su opšta slabost, gubljenje apetita, umor, glavobolje, groznica. Prodroma može biti i nespecifična, sa zabrinutošću, razdražljivošću, nervozom, nesanicom, depresijom. Manje česti simptomi su kašalj, suvo grlo, drhtavica, stomačni bol, proliv ili povraćanje. Desetak dana nakon toga, u akutnoneurološkoj fazi, onda,

dakle, kada je virus ušao u centralni nervni sistem, bolesnik počinje manifestovati hiperaktivnost, često besmislenu, dezorijentaciju u vremenu i prostoru, teške halucinacije, snažne grčeve i uopšte neobično ponašanje kod furioznog tipa ili telesnu ukrućenost i paralizu kod tzv. paralitičnog. Hiperaktivitet u prvom slučaju često prelazi u razjarenost i agresivnost, u očajničko bacakanje, bežanje, ujedanje, urlanje i režanje slično psećem, a zabeleženi su slučajevi gde se bolesnik u svakom pogledu pretvarao u besnog psa. Violentne epizode nastaju spontano ili kao reakcija na taktilni, auditivni, vizuelni ili olfaktivni stimulans. Najčešće je to jaka svetlost ili buka. Između napada, bolesnik može biti lucidan, premda uvek ostaje u panici, čije poreklo ne ume da objasni. Kod naših slučajeva relativno mirni periodi su znatno kraći, a negde i sasvim izostaju.«

»A šta je s tom pričom o strahu od vode?«, upitao je generalni direktor Townsend.

»Pokušaj da se u toj fazi pije proizvodi grčeve mišića larinksa i farinksa što dovodi do šoka, grčenja drugih delova i straha od svake tečnosti. Razvija se sindrom hydrophobiae, psihička reakcija kad se voda ugleda ili kad se bolesniku pomene. Preterano lučenje pljuvačke, tzv. ‘pena na ustima’, za besnilo je naročito karakterističnо. Ako pacijent ne podlegne jakim konvulzijama, paraliza postaje predominantna u kliničkoj slici i on postepeno ulazi u komu iz koje se više ne budi. Za vreme neuroaktivne faze mentalno stanje bolesnika lagano se pogoršava od konfuzije i dezorijentacije, preko ludačkih, halucinantnih epizoda, do stupora i gubitka svesti. Srce popušta, bolesnik umire.« John je napravio dramatičnu pauzu i rekao: »S ovim završavam opis neprijatelja, a sad, gospodo, da vidimo kako ćemo se braniti.«

Strah je učinio čudo. Funkcioneri aerodroma, navikli da se do najtrivijalnijih detalja suprotstavljaju jedni drugima, u interesu svojih službi ili svojih ideja o toj službi, pristupali su sada, krajnje racionalno, definisanju odbrambene strategije. Ovlašćenja za zavođenje vanrednog stanja na Heathrowu već su pribavljena. Skup se konstituisao u Komitet za borbu protiv besnila, tzv. Antirabies Committee, s tim da se prema potrebi dopunjava ili menja. Generalni direktor Heathrowa William Townsend postao je njegov predsednik, dr John Hamilton, uprkos tvrdnji da mesto pripada dr Komarowskom, odgovoran za medicinsku stranu borbe, a major Hilary Lawford, zadužen je za sprovođenje karantinskih mera, bezbednost i osiguranje reda unutar izolovanih zona. Ostali su međusobno podelili poslove proizašle iz krize.

Dr John Hamilton je prvobitno hteo da se saobraćaj obustavi na celom aerodromu, da se sve zgrade i prostori u njegovom parametru, Central Terminal Area u svakom slučaju, isprazne, a da se terminal 2 i Queen's building s Medicinskim centrom stave u strogi karantin. Tu je sreo jedinu opoziciju udruženih snaga uprave aerodroma i avionskih kompanija. Objašnjeno mu je da se saobraćaj na internacionalnom aerodromu ne može zaustaviti čarobnim štapićem iznenadne odluke. Podnet je precizan izveštaj o broju aviona koji se nalaze na putu za London, izvan granica mogućnosti da se vrate polaznim uzletištima ili skrenu na druge aerodrome. Proces je izvanredno komplikovan, zahteva ne samo posredstvo niza stranih kontrolnih centara, već i mnogobrojna ovlašćenja.

Kompromisu je kao i uvek posredovao generalni direktor Townsend.

Svi na terminal 2 (evropski) dolazeći avioni, skrenuće se na londonske rezervne aerodrome Hum, Manchester, Prestwick, Stansted i Gatwick, ili, ako je to nemoguće,

primiti na terminale 1 (domaći) i 3 (interkontinentalni). Odlazeći avioni s terminala 2, zaustaviće se. Oni koji uzleću s terminala 1 i 3 pustiće se, ali će se njihov broj, u naredna 24 časa, uz odgovarajuće objave u novinama i na radiju postepeno smanjivati. Tako će se prirodnim putem saobraćaj na Heathrowu obustaviti, a prestankom priliva putnika aerodrom isprazniti.

Pod karantin će se staviti terminal 2 sa parkiralištem, Queen's building i kontrolni toranj. Ljudi koji se tu zateknu, moraće tu i ostati. (Iz toga se isključuje ruska delegacija pod uslovom da smesta poleti.) Karantin je zamišljen kao sistem od dve stroge izolacije (Medicinski centar u Queen's buildingu i opšti tranzit na terminalu 2), i četiri preventivne karantinske zone (ostali delovi terminala 2 i Queen's buildinga, kontrolni toranj i parkiralište terminala 2). Saobraćaj između zona aktuelne epidemije i zona preventivnog karantina biće dopušten jedino ovlašćenom osoblju organizacijskih, medicinskih i sigurnosnih službi.

Major Lawford je, povodom toga, zatražio dozvolu da se ljudi Aerodromske bezbednosti i Metropolitan policije naoružaju. U protivnom, nije garantovao poštovanje karantinskih propisa. S izvesnim kolebanjem, skup je zahtev odobrio.

Dr John Hamilton je podneo izveštaj o medicinskim merama, preduzetim ili predviđenim. Centralnu tačku zauzimala je vakcinacija karantina. Između najbolje jednodozne vakcine, tek isprobane na tržištu, na koju se mora čekati da iz USA bude dopremljena i klasične trodozne koje London ima u izobilju, odlučio se za poslednju, držeći da je, bar s početka, i slabija vakcina bolja od nikakve. Vakcinaciju će pratiti rigorozna sterilizacija, dezinfekcija i ostale epidemiološke mere — zabrana okupljanja i fizičkog dodira između ljudi u

karantinu, koliko je u njihovim uslovima moguće. Striktne zaštitne mere u vidu odeće i maski primeniće se jedino u Medicinskom centru, jer bi njihovo uvođenje na terminalu, izazvalo paniku s posledicama gorim od besnila. Dr Hamilton je izvestio skup da će u slučaju nužde na aerodrom doći u pomoć medicinska ekipa Instituta za tropsku medicinu i da će se mobilizirati putnici- dobrovoljci s medicinskim iskustvom.

Jedan od najosetljivijih problema bio je doziranje obaveštenja javnosti. Vlasti i epidemiološki krugovi biće, dakako, upoznati sa stvarnim stanjem stvari, ali se šira javnost mora zaštititi od šoka. Istina bi izazvala paniku, naročito među prijateljima i srodnicima karantiniziranih putnika, panika pritisak na upravu aerodroma što bi izazvalo haos u organizaciji odbrane. Budući da mnogi putnici poseduju tranzistore, koje je bar za sada nemoguće konfiskovati, opasno je izdavati različita saopštenja, jedno za karantin, drugo za London, Englesku, svet. Javni telefoni na karantinskom delu aerodroma, naravno, isključiće se, osim onih na raspolaganju Komitetu za borbu protiv besnila u kontrolnom tornju i kontroli letenja.

U tom trenutku generalni direktor Heathrowa Townsend pozvan je na telefon, s kojim se dotada uspešno borio njegov sekretar. Stvar je zahtevala njegov autoritet. Proces vraćanja aviona koji su poleteli s evropskog terminala posle spajanja putnika rimskog aviona s putnicima iz opšteg tranzita, uspešno se obavljao, osim u slučaju Boeinga 727 RAM (Royal Air Maroc) na letu AT 917 za Casablanku. S početka je sve teklo kako valja. Imajući dovoljno goriva i napravivši polukrug od 180°, on se maksimalnom brzinom vraćao na Heathrow. Nad Španijom

su nastale komplikacije. Kapetan Christian Jakobson je javio da ima teškog i nemirnog bolesnika. Opisani simptomi bili su akutnoneurološki znaci besnila. Jakobson je hteo da sleti u Gibraltar ali mu to nije dopušteno. Na intervenciju Londona, takođe, uskraćeno mu je sletanje u Lisabon, s avionom u kome je bilo već nekoliko obolelih. Kapetan Jakobson nije znao o čemu je reč, a kontroli je zabranjeno da ga o tome obavesti. U poslednjem razgovoru je rekao da je u avionu sedam obolelih, i da je upravljanje letom u ozbiljnoj opasnosti. Neko je kapetana morao uputiti kako da u toj situaciji postupa sa bolesnima.

Izbor je pao na dr Johna Hamiltona.

U pratnji generalnog i operativnog direktora, John se popeo liftom u kontrolu letenja.

Lift je bio dobro izolovan od zvukova aerodroma. Isuviše dobro. Čovek se u njemu, mislio je, oseća kao u metalnom grobu koga božja ruka diže u nebo.

Diže u nebo ili spušta u pakao. Jer i osećaj pravca kretanja bio je u njemu poremećen.

Moglo je biti i jedno i drugo.

12

Svetski vazdušni prostor je međunarodnom konvencijom podeljen na FIR (*Flight Information Regions*), gde je kretanje aviona, pod uslovom da se pridržavaju opštih pravila letenja, slobodno i CAS (*Controlled Air Space* ili Kontrolisani zračni prostor), zapravo, na mrežu letačkih puteva, sličnu autostradama, 10 milja širokim i 20 000 stopa dubokim. Na tim »aviostradama« saobraćaj strogo nadziru, u geografske sekvence raspoređeni regionalni centri kontrole vazdušnog saobraćaja, kakav je za Južnu Englesku, *London Air Traffic Control Center* (ATCC) u West Draytonu blizu Heathrowa. Nad Velikom Britanijom ima više divovskih ruta, od kojih su kolorisane, sa poetičnim imenima AMBER 1, BLUE 1, AMBER 25, RED 1, BLUE 29 itd. — internacionalne, a prozaično bele — domaće. Vazdušni tunel za transatlantske letove, na primer, zove se GREEN 1, i nevidljivo ali čujno buši vazdušni prostor Britanije pravcem Dover—London—Dublin. Sa zastrašujućom frekven-cijom lete njime avioni, držeći se razmaka od 3 milje ako su u istoj horizontalnoj ravni, a ako je ona manja, s međusobnom visinskom razlikom od 1 000 stopa. Prirodno je da se na uskom nebu ostrva ovi putevi ukrštaju, obrazujući specijalno kontrolisane regione, tzv. Control Areas, kao što je TMA — Londonska terminalna oblast, veličine 80 sa 80 milja. U njima, opet, smeštene su

kontrolne zone koje regulišu sletanje, uzletanje aviona i saobraćaj u neposrednoj blizini aerodroma.

Na aerodromu Heathrow, nervni centar takve zone smešten je u kontrolnom tornju. To je kontrola letenja. GMC, Ground movement control, zadužena za kretanja aviona, automobila, dizalica za tovar, vatrogasnih, ambulantnih i tehničarskih kola po zemlji, posao obavlja iz staklene kupole na vrhu tornja, poznate pod kolokvijalnim imenom — akvarijum. S ljudima GMC-a, nalaze se u prostoriji i kontrolori koji upravljaju uzletanjem i sletanjem aparata, ljudi vazdušne kontrole. Dva sprata niže, na sedmom je prilazna kontrola koja se stara za bezbedno preuzimanje aviona iz regionalnog centra u West Daytonu i njegovoj predaji u ruke vazdušnoj kontroli da ga ova prizemlji.

U tu je prostoriju uveden dr John Hamilton.

Radio-veza s marokanskim avionom preko West Daytona trenutno je izgubljena. Čovek za radio-uređajem ne izgleda deprimiran. U kratkim intervalima bestrasnim glasom marionete ponavlja: »AT 917! AT 917! Ovde kontrola letenja Heathrow! Da li me čujete!? *Over*.«

Umesto odgovora, čuje se nesnosno pištanje kao s radija na kome se nije pogodila stanica. Poziv se ponavlja i dobija isti odgovor.

John ima vremena da osmotri polutamnu prostoriju, zamračenih prozora, koju lunarnim zelenilom osvetljavaju četiri prstenasta radara. Smaragdne fosforescentne žiže treperavo se kreću centripetalnim i centrifugalnim putanjama kroz retku mrežu smaragdnih koncentričnih krugova i dijagonalama ubelezenih vazdušnih koridora. U trenutku ima neprijatan utisak da stoji nad četiri mikroskopa i kroz sva četiri gleda obojena tkiva

života, po kojima se kreću geometrizirane siluete virusa besnila.

Kraj panela sede kontrolori, po dva za spoljnim ekranima, po jedan za unutrašnjim. I pored metalne ustajalosti atmosfere, gotovo čulno oseća koncentrisanu napetost. Pritisak saobraćaja dostigao je granicu nervne izdržljivosti. Po tonu i ritmu glasova, koji izdaju uputstva i obaveštenja, to se ne vidi. Samo po košuljama, po kojima se, poput sive krvi, šire mrlje znoja.

Situacija je kritična, tiho objašnjava glavni kontrolor Timothy Farenden. Kritična, dakako, u granicama savladivosti, ali svakog minuta može doći do onog minimalnog pogoršanja, usled slučaja ili nepažnje, više sile ili ljudske greške, koje će u magnovenju razoriti ceo sistem bezbednosti na aerodromu. Nešto poput vazdušnog besnila, koje je nekoliko spratova niže već razaralo zemaljske sisteme.

Nekada je bio jedan dvosatni let za Pariz, objašnjava glavni kontrolor, sada ih je dnevno 30 pedesetminutnih; 15 za New York, 8 za Montreal i Toronto, 12 za Indiju i Pakistan, 5 za Tokio, a broj se množi sa svakim većim gradom planete. Kad je 1946. Heathrow otvoren za civilni saobraćaj, tokom godine je preko njega u oba pravca putovalo 63.000 putnika. U vrhu letnje sezone, jula, danas, to je gotovo broj putnika u jednom danu. Sinoćno nevreme s odlaganjem letova, današnji karantin s prebacivanjem aviona iz terminala 2 u 1 i 3 ili njihovo skretanje na druge aerodrome, pretvorili su nebo Heathrowa u saobraćajni haos s preko 100 avionskih pokreta na sat, a zemlju ispod tog neba u kipući lonac, pun usijanog metala izmešanog s ljudskim mesom.

Londonski ATCC je već dupke ispunio sva četiri »vazdušna stovarišta« — Bovington, Ongar, Biggin Hill, Ocham — mašinama koje Heathrow nije zbog zagušenja prilaznih pisti mogao da primi. Od vrha na 13 000 stopa, u sva četiri pokretna vazdušna parkinga za neželjene avione, oni pravcem kazaljke na satu kruže na 1 000 stopa međusobne visinske razlike u očekivanju da ih kontrolni toranj Heathrowa spusti. Prilaz aerodromu je počinjao od aviona najbližeg tlu — na njegovu se visinu odmah spuštao prvi iznad njega —- i stub bi se odmotavao sve do onog s vrha, na čije je mesto doletao neki novi iz jednog od plavih, crvenih, ćilibarnih, zelenih ili belih zračnih staza iznad Britanije. U trenutku kada je dr Hamilton stupio u sobu, imali su već tri *loss of separation*, stanja u kome su avioni bili ispod dopuštene distancije i jedan *airmiss*, gde zamalo nije došlo do sudara u zraku.

Premda nije razumevao tehničku stranu alarmantne situacije, ni komplikovanu proceduru njenog raščišćavanja, John je osećao kako su polumračni prostor oko njega, poput crkvene lađe, natapa »specijalističkim misticizmom«. Svetlucavi, zeleno-zlatni radarski ekrani su ličili na oltare tajanstvenih bogova vazduha, s kojima su saobraćali jedino prvosveštenici kulta letenja — vazdušni kontrolori. Jedino su oni shvatali njihove zagonetne poruke i tumačili njihovu ćudljivu volju. Bilo je u tim ljudima klice nečega što je idealna molekularna biologija tek imala da stvori. Specijalistički formirani ljudi budućnosti imaće u mozgu genetički ugrađene sposobnosti za kontrolu aviona, kod kojih omaške ljudskog karaktera neće biti moguće. Ovde su se, međutim, i ljudi ponašali kao da takve sposobnosti već imaju. U tom arogantnom uobraženju,

mislio je, počinje nespo-razum s prirodom, nesporazum koji će se završiti u hrpama metalne šljake širom planete.

»AT 917! AT 917! AT 917! Da li me čujete? *Over!*«, ponavljao je čovek za radio-uređajem.

Glas s one strane bio je usled smetnji napukao, ali razbirljiv: »Kontrola letenja Heathrow! Ovde AT 917! Čujem vas jasno i glasno! Govorite! *Over!*«

»Da li vam je još potreban lekar? *Over!*«

»*Affirmative! Over!*«

U međuvremenu Johna obaveštavaju da se RAM (Royal Air Maroc) Boeing 727, kodiran s AT 917, sa CS (krstarećom brzinom) od 964 km/h i s ETA (predviđenim vremenom dolaska) u 14 20 časova, približava Engleskoj.

»Kapetan je Šveđanin«, objasnio je glavni kontrolor.

»Kakav je to čovek?«, upitao je John.

»Takav da ne bi dizao prašinu ako stvarno nije u škripcu.«

»Kakva su moja prava?«

»Kapetan ima poslednju reč«, rekao je generalni direktor, »ali ne verujem da mu je do nje trenutno stalo, osim, naravno, ako ne tražite nešto nemoguće.«

Upravo je to ono što će tražiti, mislio je John. Nemoguće. Ali u ovoj situaciji bilo je to jedino moguće.

»Govorite normalno, doktore«, uputio ga je radio-telegrafist. »Kao kod kuće na telefonu. Kapetan se zove Christian Jakobson.« Zatim se ponovo javio avionu. »AT 917! AT 917! Ovde Kontrola letenja Haethrow! Dajem vam dr Hamiltona.«

»Govorim li sa kapetanom Jakobsonom?«

»Ovde Jakobson. Ko je tamo?« Glas je bio jasan i čist.

»Dr Hamilton sa Instituta za tropsku medicinu.«

»U redu, doktore. Šta imate za mene?«

»Jeste li izvešteni o situaciji na Heathrowu?«

»Ako je kao ovde imam neku predstavu.«

»Kakva je kod vas? Pokušajte da budete egzaktni.«

»Imam osam bolesnika. Među njima je i moj stjuard. Svi su kompletno pomahnitali. Egzaktniji ne mogu da budem.«

»Ko se o njima stara?«

»Dve stjuardese i moj pomoćnik.«

»A ko je sa vama u kabini?«

»Radio-telegrafist i flight-inžinjer.«

Došao je kritičan trenutak. John se pitao odakle da ga načne. Osećao je da ga, uprkos preokupiranosti radarima, prisluškuje cela soba.

»Kapetane Jakobson!«

»Slušam doktore.«

»Tražiću od vas nešto što nećete primiti lako, ali vas uveravam da je to jedini način da avion dovedete do Heathrowa. Slušate li me?«

»Slušao bih i pakao, ako bi imao dobar savet.«

»Jesu li vrata između vaše i putničke kabine armirana?«

»Imaju i zaštitnu pregradu.«

»Ako se zatvore iz pilotske kabine, iz putničke se ne mogu otvoriti?«

»Zato su i pravljena.«

»U redu, Jakobson. Zatvorićete ih, zaključati i ni pod kakvim, ponavljam, ni pod kakvim ih okolnostima nećete otvarati dok ne budete na pisti i dok mi putnike ne preuzmemo. Jeste li razumeli?«

Posle kraće pauze kapetan Jakobson je odgovorio: »Vi se šalite, doktore!«

»Vražju mater se šalim!«

»A šta će biti s bolesnicima?«

»O njima ćemo brinuti kad budete na zemlji.«

»Pripremite onda mrtvačke sanduke, drugo im neće trebati.«

»Jakobson.« John je osećao da viče. »Slušajte me, čoveče! Vi tim ljudima ne možete pomoći. Niko im tamo ne može pomoći. Morate ih dovesti ovamo gde se možda to još uvek može. Ali nećete ih dovesti ako smesta ne učinite što vam kažem!«

»Žao mi je, doktore. Ne mogu to da učinim.«

»Zatvorite vrata ovog časa, Jakobson!«, vikao je John. »Čujete li me? Ovog prokletog časa!«

»Žao mi je«, ponavljao je kapetan Jakobson.

Kraj radija se stvorio generalni direktor. »Kapetane Jakobson. Ovde

Townsend. Postupite kako vam se kaže! Ništa ne pitajte! Samo postupite!«

»Lako je to reći, Townsend, ali vrata ja treba da zatvorim!«

John je ponovo preuzeo inicijativu. Učinilo mu se da u kapetanovom glasu ima kolebanja. »Zamislite da su tamo otmičari, Jakobson. Otmičari koje ste izolovali u putničkoj kabini. Jer vi ste oteti, Jakobson, shvatate li?«

»Od koga, do đavola?«

»Besnila, čoveče, psećeg besnila! Zaboravite se i zaboravite šta je iza tih vrata!«

»Ali tamo je i deo moje posade!«

»I njega zaboravite. Možete li čuti šta se u putničkoj kabini događa?«

»Ako uključim interfon.«

»Onda ga ne uključujte. Ne otvarajte vrata ma šta se događalo, ma ko zahtevao da to učinite. Jeste li razumeli?… Jakobson!… Jeste li me razumeli?«

»U redu, doktore«, stigao je prigušen odgovor, »nadam se da znate šta radite. Jer ako ne znate, neka nam Bog obojici bude u pomoći. *Over and out!*«

Veza je umrla. Liniju je osvojila elektronska muzika prostora. John se obratio glavnom kontroloru.

»Gde se u ovom momentu nalazi avion?«

Glavni kontrolor, Timothy Farenden, konsultovao se sa šefom prilazne kontrole koji je vodio takozvanu proceduralnu kontrolu (Juga i Severa) i sa West Daytonom. Producirana je vazdušna karta zapadne Evrope i na njoj Johnu pokazana maršruta marokanskog aviona. Nalazio se sa iberijske strane Pirineja. Nad Ebrom, negde između Soria i Zaragoze. John je pitao kako se njegov let nastavlja. Na mapi je povučena linija koja je spajala predele između francuskih gradova Lourdesa, Cognaca, La Mainsa i Rouena. Avion je onda preletao Kanal i ulazio u područje londonskog ATCC u West Daytonu.

»Ako iz bilo kakvih razloga«, pitao je John, »avion mora da promeni kurs, da leti samo iznad vode, recimo, ovako«, njegov prst je u laganom pokretu dotakao Biskajski zaliv, duž francuske obale prešao preko Atlantika, obišao izbočinu Bretagne, ostrvo Guernsey i poluotok Contentin, prešao Kanal i ušao u Doverski tesnac, »kako se to postiže?«

»Posredstvom LATCC u West Daytonu, preko regionalnih centara letenja u Evropi koje vode avion«, rekao je glavni kontrolor, »ali za tako nešto treba vraški dobar razlog i da avion, naravno, ima dovoljno goriva.«

»Ima li dovoljno goriva?«

»Mislim da ima.«

»Ima i vraški dobar razlog«, rekao je John.

»Hoćete li preduzeti tu proceduru?«

Glavni kontrolor, Timothy Farenden, pogledao je u generalnog direktora i operativnog direktora. Sva tro-

jica su shvatila Hamiltonovu ideju. Premda se drastično kosila sa smislom njihovih službi, sa samom prirodom aerodromske organizacije, koja je, u prvom redu u osiguranju bezbednosti saobraćaja, nisu se otvoreno protivili. Razgovor doktora Hamiltona sa kapetanom Jakobsonom ostavio je na sve utisak. Generalni direktor se ograničio da primeti kako je po njegovom mišljenju ovakva predostrožnost preterana.

»I besnilo je preterana bolest, gospodine«, odgovorio je dr John Hamilton, upućujući se vratima.

Razgovetno je čuo kako ga neko od osoblja prilazne kontrole naziva »prokletim kučkinim sinom«.

Nije bio uvređen.

Upravo se tako i osećao.

Prokletim kučkinim sinom osećao se i dr Luke Komarowsky.

Ništa nije mogao učiniti za te ljude. Čak ni za mladu Austrijanku koju su poslednju doveli u Izolaciju. Da je imala ogrebotinu, koja se mogla protumačiti kao mesto infekcije, pristupio bi istrajnom ispiranju, ribanju, dranju ozlede, prepisao lokalno serum, b a v i o se bolesnicom, imao bar prokletu iluziju da za nju preduzima nešto, ma koliko sve to što radi nemalo nikakvih izgleda na uspeh. Ovako je, poput Duha bespomoćnosti, umotan u avetinjsku zaštitnu odeću, s maskom preko lica i preko istine da je ovaj obilazak medicinski besmislen, išao od postelje do postelje, kraj kojih su u zelenoj odeći, stajale bolničarke, povećavao doze sedativa i naređivao da se ovaj ili onaj nesrećnik, po svoj prilici zauvek, u svakom slučaju za ostatak mučeničkog života prikopča za njegove veštačke, mašinske izvore.

Već ih je nekoliko u odmakloj paralitičkoj fazi, dvoje u komi. Majci Terezi dah se proređivao, srce popuštalo. Ostali pacijenti, većinom u akutnoneurološkom stanju, bili su relativno mirni, zahvaljujući kontinuiranom tretmanu jakim dozama sedativa. Upravo primljena Austrijanka tek je u tu fazu ulazila.

Izolaciono odeljenje Medicinskog centra aerodroma Heathrow bilo je dugačka, uska prostorija, čiju su veličinu smanjivali gvozdeni kreveti na točkovima, smešteni sučelice dužih zidova u dva naspramna zida. Ispod tavanice visio je čelični skelet šina kojim su klizile zavese da ako je potrebno, odele postelje. Zavese su bile namaknute, i ako je čovek prolazio provizornim koridorom između njih, činilo mu se da ide duž draperijama postavljenih zidova iza kojih nema ničeg. U svakom odeljku stajao je noćni stočić, stolica, a u zid je bila uglavljena lampa i strujni izvori za aparature veštačkog održavanja života.

S leve strane vrata, posebna draperija zaklanjala je lavabo sa sredstvima za dezinfekciju, s desne, druga, čiviluke za zaštitnu odeću koja se morala skidati pre izlaska iz prostorije. Na suprotnom kraju odeljenja, uz kraći zid, na mobilnom stolu improvizovan je bio instrumentarij.

Soba se, u stvari, nije razlikovala od bilo kojeg odeljenja bilo koje engleske bolnice pod paskom Socijalnog staranja. Izvesna razlika mogla se uočiti jedino u zvukovima. Zvukovi u normalnim bolnicama, ma kakvu radnju ili patnju izražavali, bili su — ljudski. Ovde se čuo zlokoban jek životinjskog brloga. Iznenadni režući, skoro pseći krikovi, praćeni komešanjem iza zavesa. Čak ni buka s terminala 1 i 3 nije ličila na avionsku, nego na sneno brundanje naljućene zveri.

Luke se uputio odeljku u koji su smestili Austrijanku. Bar na Catherine više nije morao misliti. Primila je vest o Ianu bez primedbe, činilo mu se s izvesnim zadovoljstvom, za koje joj je bio blagodaran. Naravno, Catherine ništa nije znala o pravim razlozima Ianovog zadržavanja u Medicinskom centru. Rekao joj je da će dečak spavati s njim u hotelu blizu aerodroma, u kome je stanovao već godinu dana. Otpratio je Catherine do metroa, s tim da se vide sutra. Sutra, kojeg neće biti. Sutra će i ona sve znati. I, naravno, neće moći da shvati njegov postupak. Moraće pretpostaviti da je za karantin znao pre njihovog viđenja ispred terminala 2. U toj svetlosti, zadržavanje Iana izgledaće joj suludo. Kriminalno suludo. A on neće moći da joj objasni. Saznanje da se Ian nalazi u sobi za posmatranje, da će tamo ostati sve dok se ne vidi je li inficiran, ubilo bi je. Bio je i tu bespomoćan.

Bolesnica Wagner, profesorka gimnazije iz Beča, ležala je između nevidljivih suseda, uspavane bolničarke i rumunskog diplomate u stuporu. Jednom i diplomatski imunitet nije bio pravi. Umesto mizernog parčeta hartije bio je nužan prirodni. Besnilu se nije mogao predočiti privilegovani pasoš, jedino masa antitela, koju, očevidno, nije razvio još nijedan organizam u ovoj sobi.

A bilo ih je svih nacija i rasa. Azijata, belaca, crnaca, žena, muškaraca, dece. Starica od sedamdeset godina i dečak od sedam. Rudarski inžinjer s Aljaske i japanski industrijalac, na putu iz Rima u New York. Mladić i devojka iz Portsmoutha na medenom mesecu i ruski disident kome je ovo prvi prozor u »slobodan svet«. Student iz Zapadnog Berlina, trgovac iz Ankare, turista iz Beograda. Uskoro mislio je, moraće ređati bolesnike po provizornim ležajima na podu Medicinskog centra. Ako i podovi budu dovoljni. Zahvaljujući

Johnovim intervencijama, raznovrstan medicinski materijal bio je već na putu iz londonskih kliničkih centara. Počela je trka prirode i ljudske tehnike. Luke se nadao da se neće svesti na brzinu kojom civilizacija eliminiše svoje leševe. U dosadašnjim epidemijama, naime, nije se takmičila nauka s bolešću, nego grobari sa smrću. Ova soba, slična pčelinjem saću, u čijim se okancima ne rađa nego umire, nije obećavala da će ovog puta biti išta bolje.

Činilo mu se da je bolesnica Wagner prisebna i srazmerno mirna. Bio je to tipičan slučaj lucidnog intervala.

Prvi na koji je naišao. Morao ga je iskoristiti da sazna nešto više o putu infekcije.

Spustio je zavesu iza sebe i otpustio bolničarku. Ostao je u odeljku s mlađom ženom, pepeljaste kose, uplašenih modrih očiju.

»Govorite li engleski?«

Morao je da bude oprezan. Žena je silno prestrašena. Znao je da ona pokušava da otkrije uzroke strahu i da je nesposobnost u tome još više prepada. Strah je rađao strah. A ovaj — furioznost.

»Ko ste vi?« Podigla se i skupljajući kolena povukla prema uzglavlju.

»Ja sam lekar opšte prakse, gospođo Wagner. Moje je ime Luke Komarowsky. Vidim da govorite engleski.«

»Ja ga predajem u Beču«, odgovorila je žena.

»Ako želite možemo govoriti nemački?«

Žena ga je posmatrala podozrivo. »Zašto ste tako obučeni? Zašto su svi tako obučeni? Jesam li ja zarazna?«

»Naravno da niste.« Seo je na stolicu. »Ali postoje aerodromski propisi. Bolest se uzima kao infektivna dok se ne pokaže suprotno. To je obična predostrožnost koja ne treba da vas brine.«

»Ali ja sam bolesna, zar nisam?«

»Mi to još ne znamo, gospodo. Kako se osećate?«

»Ne znam.« Austrijanka je očevidno nastojala da se koncentriše na vlastito telo, na osećaj što ga o njemu ima. I to joj je jedva uspevalo. Nesposobnost za koncentraciju, mislio je, jedan je od najčešćih simptoma prodromne faze besnila.

»Malo ošamućeno, malaksalo. Šta se sa mnom dogodilo, doktore

Komarowsky?«

»Ne sećate se?«

»Ne.«

Ograničena amnezija nakon napada takođe je česta. »Čega se poslednjeg sećate?«

Govorila je zadihano, isprekidano, na mahove. »Sedela sam u foajeu tranzita… Bila sam nervozna… Moj su let već dva puta odlagali… Razgovarala sam o tome s čovekom koji je sedeo pored mene… On je takođe bio besan… Is njegovim avionom nešto nije bilo u redu.«

»Sećate li se koji je to bio avion?«

»Za New York. Iz Rima mislim… Čovek je bio bankar ili tako nešto. Pričao je kako u Rimu zamalo nije poginuo kad su teroristi pucali na nekog sudiju.«

»Da li ste na njemu primetili nešto neobično?«

»Imao je jaku kijavicu. Mislite li da sam ovo od njega mogla uhvatiti?«

»Moguće je.«

»Neku vrstu influence, zar ne?«

Influenca mu je dobro došla. Influenca je nešto prisno, bezopasno. Najveći broj Britanaca ima je permanentno. Influencu ili alergiju s njenim simptomima.

»Svakako. Taj čovek, bankar, da li je kašljao?«

»Nisam primetila. Samo je slinio… Curelo mu je iz nosa… Bilo je prilično neprijatno.«

Bankar iz New Yorka, na putu iz Rima kući, slinio je. Brisao je nos maramicom. Izlučevina iz nosne sluzokože, zajedno s virusom — možda vazduhom prenetim — došla je u kontakt s njegovom desnom rukom. S njegove ruke prenela se na ruku Wagnerove. Ona je možda baš tom rukom nekoliko minuta kasnije popravljala šminku.

»Jeste li, dok ste sedeli kraj njega, mazali usne?«

»Kakvo je to pitanje?«, uznemirila se Austrijanka.

»Bilo bi dobro ako biste se setili.«

»Jesam, u stvari. Bilo mi je dosadno. Nisam znala šta da radim… Vrućina je bila nesnosna. Htela sam da se osvežim.«

»Koliko dugo ste sedeli pored tog čoveka?«

»Dugo. Stalno… Dok se on nije uznemirio i otrčao nekud. Ne znam šta mu je bilo. Možda je otišao da se raspita za avion?«

»Verovatno.« Ili da nekoga ujede, mislio je. »Šta je posle bilo?«

Žena se divlje zgrčila u postelji. »Sedela sam. Neko je seo pored mene. Dobila sam glavobolju… Valjda od tog ustajalog vazduha.«

»A posle?«

»Ne znam.«

»Ne sećate se da ste se onesvestili?«

»Ne. Šta se sa mnom događa, doktore?«, rekla je usplahireno. Oči su joj se širile. »Zašto se tako osećam?«

»Kako se osećate?«

»Ne znam. I to me brine… Čudno se osećam… Kao da će se nešto dogoditi, nešto strašno… nešto što ne mogu da sprečim, iako se tiče mene.«

»Nemojte brinuti, gospođo Wagner.« Bila je to ta nerazumna, praelementarna panika, svojstvena jedino besnilu. »To je prirodna reakcija na to što vas je slabost snašla daleko od kuće, na putu…«

»Moj put!«, viknula je. »Izgubiću avion.«

»Nećete.« Bio je u iskušenju da je uzme za ruku i smiri, ali je odoleo. »Odložen je još za pet sati«, rekao je. A dotle će ona, po svoj prilici, već biti na jednom drugom, dužem putu.

»Hvala bogu.« Osmehnula se. Imala je lep, neusiljen osmeh. »To je prvi put da me takva vest raduje.«

Ustao je.

»Kakva je vaša dijagnoza?«, pitala je zabrinuto.

»Jednostavna, gospođo. Zbog svih tih komplikacija s letom za Beč, vi ste bili prosto *überspannt*.« Namerno je upotrebio nemačku reč da bi se osetila »kod kuće«. »Prenapeti ste bili, i tako je došlo do nervne krize.«

»Zar me nećete pregledati?«

Zbunio se. »Već smo vas pregledali.«

»Dok sam bila u nesvesti?«

»Da.«

Smirila se opet. »I šta će sada sa mnom biti?«

Ni na to pitanje nije imao odgovor. Osim laži, naravno. Medicina se, mislio je, i sastoji od devedeset devet procenata laži i jednog procenta proklete sreće.

»Odmaraćete se do vašeg aviona, a onda odleteti. Šta bi drugo bilo? Bolničarka će vam dati injekciju…«

»Zašto ako sam zdrava?«, pitala je sumnjičavo.

»Obično sredstvo za umirenje. Nema razloga za brigu. Odspavaćete malo i sve će biti u redu. Sutra se svega ovoga više nećete ni sećati.«

Ovo postaje groteskno, mislio je. Više ni najobičniju rečenicu nije mogao izgovoriti a da nema sardonično značenje. Jer, ona se sutra zaista više ničeg neće sećati.

Wagnerova je sada izgledala gotovo normalno. Nešto živahnija nego što su okolnosti nalagale, možda u začetku bolesnog hiperaktiviteta, koji će sedativ odložiti, ali srazmerno dobro.

»Ima, međutim, jedna stvar koju ne razumem, doktore Komarowsky«, rekla je. »Ovo je provizorijum ovde, zar ne?«

»U neku ruku. Za incidente ili hitne slučajeve.«

»Za ljude?«

»Ne razumem?«

»Ovde leže samo ljudi?«

»Još uvek vas ne razumem.«

»Nemojte mi zameriti, doktore, znam, naime, da Englezi obožavaju životinje, možda i više od ljudi, od stranaca svakako, ali zar ne nalazite malko preteranim što ih i leče zajedno s ljudima?«

Luke se pitao da li je TO besnilo. Poremećaj smisla za realnost. Klinički ne. Klinički, besnilo nije ludilo u smislu u kome je to legitimno ludilo. Neka manijakalna depresija, recimo. Besnilo samo dovodi do bizarnog, pseudoludačkog ponašanja. To je sve.

»Jer ja sam, doktore, čula psa.« Shvatio je. Naježio se.

»Gde?«

»Ovde pokraj mene.« Pokazala je na zavesu, koja je odvajala separe od susednog na desnoj strani.

»To je nemoguće«, rekao je odlučno. »Na Heathrowu nema pasa, gospođo.«

»Ali ja sam ga čula. Sasvim sigurno.«

»Verovatno ste sanjali.«

»Pas je u separeu pored mog, doktore«, rekla je žena tvrdoglavo.

Luke je prišao desnoj zavesi i rastvorio je. Na postelji, nepokretno, poput pokvarene mehaničke lutke od plastike, ležala je bolničarka Lumley. Lice joj je bilo iscrpljeno, bledo, opušteno, niz usta vukla joj se, duž providnog creva u nozdrvama, jedva primetna skrama pene.

»Vidite«, rekao je muklo. »Ovde nema psa.«

»Žao mi je, doktore«, izvinila se žena. Bilo joj je neprijatno. »U pravu ste. Verovatno sam sanjala.«

Sklopio je zavesu nad Lumleyjevom kao nad scenom koja je pripadala nekom drugom svetu i izašao.

Imao je ošamućujući osećaj da i on sve ovo samo sanja.

Gospođa Verena Wagner, profesorka engleskog iz Beča, takođe se pitala da li ona, možda, i OVO sanja, kao što je sanjala psa u separeu pored njenog.

Među draperijama je vladala polutmina, postavljena s druge strane dnevnom svetlošću. Na samoj granici ovostranog mraka i onostranog sjaja, kao da se modrim koncem ušiva u zavesu, formiralo se NEŠTO. Oblik nalik hladnoj maglini koja se steže, ne gubeći pri tom ništa od svog poluprozirnog volumena. Naprotiv, ovaj je rastao kao da nejasna sablasna masa, dobijajući konture životinjske njuške, istovremeno prema njoj srlja.

Nijedan mišić nije mogla da pokrene. Ništa nije izlazilo iz usta koja su se otimala za vazduh.

Kad se pseća glava našla iznad postelje, s beonjačama bez zenica, poput ledenih kugli, lagano je rastvorila čeljust i pokapala je sluzavom penom.

Osećala je kako se pena na njenom licu mrzne, ali ništa nije mogla da učini.

Na galeriji susedne zgrade, u restoranu na II spratu terminala 2, bivši Poluks, dokazani Daniel Leverquin — široj javnosti poznat kao pisac Patrick Cornell — ogorčeno se upinjao da ne čuje burni valcer što ga je poneto, premda ponešto preglasno, izvodio kamerni orkestar Heathrowa. Valcer je bio Straussov, a zvao se »Bečka krv«. Orkestar je, zapravo, bio eksperiment Ureda za odnose s javnošću, i njegovog preduzimljivog direktora Mr Paul Beckera u sveopštoj bici za potrošačke duše, a Leverquinov napor pokušaj da misli na svoj budući roman o aerodromu, a ne na zajedljive primedbe Louise Sorensen koja je sedela preko puta njega.

»Cela stvar je bila prokleto pogrešna«, rekao je.

»To ne moraš reći. Vidi ti se na licu. Nadam se samo da ćeš se od sada o takozvanoj realnosti obaveštavati kao i svi normalni pisci, telefonom.«

Daniel Leverquin se, zapravo, nije osećao bedno kako bi masnice po telu i licu iziskivale. U očekivanju poručenog jela, ispijajući i drugi whiskey, s lovačkim je zanosom lupkao po raščerupanom »brevijaru« i bio — srećan. Uprkos svemu, na dobitku. Bez nesporazuma s policijom, napisao bi prosečnu knjigu. Ni bolju, ni goru od ranijih — dakle rđavu. Sam život mu je razorio stari siže i u zamenu mu dao pravi.

»To s idejama je prokleto zanimljivo, Louise«, rekao je. »Neke od najboljih nađene su u klozetu.

Dostojevski je pisac postao kraj stuba za streljanje. O'Henry u zatvoru. H. D. Lawrencea su piscem načinile žene.«

»A tebe major Lawford.«

»Na neki način«, priznao je bez gorčine. Nova perspektiva učinila ga je velikodušnim. »U svakom slučaju, dokazao mi je greške u sinopsisu. S gledišta konspirativne tehnike, preodevanje u sveštenika je stupidno. Najbolji način da se izgubiš je da se ne razlikuješ. Priroda nije zabadava pronašla mimikriju. Za slabe, naravno. Jaki mogu slobodno izgledati kao rinocerosi. Povrh svega, Lawford me je uhvatio u nepoznavanju fakata. Eksploziv mojih »Dioskura« trebalo je da bude na daljinsku kontrolu, a ne tempiran. A u proklete palme ne može stati ni kašika, a kamoli mašinska puška. Sama ideja napada na Ruse nije rđava, ali je cela diverziona tehnika promašena. Aerodrom nije pogodno mesto za ovakve napade.«

»Pa gde ih misliš napasti?«, pitala je Louise cinično.

»Uopšte ih ne mislim napadati.«

»Razumem. Napašćeš Amerikance. Oni su na to navikli.«

»Nikog neću napasti.« Nagnuo se preko stola i uhvatio je za ruku. Louise je znala da nema na šta da bude ponosna. Nije držao za ruku nju. Držao je vlastitu ideju. Ona je tek beočug transmisije. Deo zatvorenog strujnog kola njegovih razmišljanja. »Za ime Hrista, Louise! Ne žive na svetu samo policajci i zločinci, špijuni i kontrašpijuni, terorističke trojke i antibombaški eksperti. Ima i normalnog sveta koji se ubija.«

»Ima i takvog koji se uopšte ne ubija, a ipak nekako živi«, rekla je jetko.

»O njemu i govorim. O običnim ljudima, u običnim okolnostima, na običnim mestima. Svi smo mi, u stvari, potencijalne ubice.«

»Ja u ovom momentu — svakako.«

»Aktuelno se, međutim, sve završava u međusobnom kinjenju. Život je, zapravo, mlaka, ugodnosmrdljiva splačina i tako ga treba opisati.«

»Onda se moraš odreći aerodroma.«

»Zašto, do vraga?«

»Zato što život na njemu nije splačina, najmanje ugodna. Ne barem u ovom momentu. Razgovarala sam, naime, s Johnom Hamiltonom…«

»Ni na pamet mi ne pada da se odričem aerodroma. Šta je tebi? Šta da radim s tolikom građom? Za svako drugo mesto trebalo bi mi bar još godinu dana istraživanja.«

»Aerodrom, dakle, ostaje«, zaključila je nestrpljivo, »samo se ne opisuju izmišljeni teroristi, već mlaka i ugodna splačina svakodnevnog života?«

»Sve ono što se na njemu stvarno dešava.«

»Otkud ti znaš, odavde iz bara, šta se na njemu stvarno dešava?«

»Ako ne znam, doznaću.«

»Ako misliš danas, na mene ne računaj. Meni je John Hamilton rekao…«

»Svuda gde god se okrenem, ljudi su i njihove priče. Ne moja prokleta priča o njima. N j i h o v a priča. Aerodrom je zapravo slika sveta u minijaturi.« Posegao je za »brevijarom« da i to zabeleži.

»Ja ću, Daniel, sada da se dignem«, rekla je Louise Sorensen.

»Pogledaj!« Pokazao je na staklena vrata restorana na kome su se tiskali putnici bez mesta. »Koliko je ljudi ovog časa na Heathrowu?«

»Nije me briga. Jedino mi je stalo da ja ne budem među njima.«

Računao je. »Pri normalnom odvijanju saobraćaja, u ovo doba godine i dana, zajedno s osobljem, verovatno preko 200.000. Međutim, saobraćaj nije normalan, letovi s terminala 2 su odloženi…«

»Isuse Hriste, Daniel, upravo to i pokušavam da ti kažem. Znaš li zašto su ti letovi odloženi?«

»Pojma nemam.«

»Zato što se u tranzitu terminala 2 pojavila bolest.«

Zagledao se u nju. Prvi put joj se činilo da je primećuje, ne tek podrazumeva. »Otkud znaš?«

»John mi je rekao. Zato su ga i pozvali.«

»Je li ti rekao kakva?«

»Onda kad smo razgovarali, nije znao. Znao je jedino da je infektivna.«

»I opasna?«

»Možda.«

»Čak i smrtonosna?«

»Sve je moguće kad se govori o karantinu.«

Uzbudio se. Bila je srećna što ga je iščupala iz maštarija i vratila na zemlju. Odatle će ga lakše odvući u London.

»Ko je govorio o karantinu?«

»John s lekarom koji ga je čekao pred Queen's buildingom!«

»Sjajno!«

Pogledala ga je s nevericom. Je li lud? »Šta je, do đavola, tu sjajno?«

»Zar ne vidiš?« Bio je iskreno potresen. »To je moja priča, KARANTIN je opšta priča na čijoj se pozadini odvijaju ostale, istraga povodom ubistva u parkiralištu, traganje za manijakom koji napada devojčice i naravno, manijakovo traganje za devojčicama, priča o Rusima i Englezima u V.I.P. salonu, moja i tvoja priča…«

Louise Sorensen se digla. »A ne, moja ne.«

Odlučno se, između stolova, uputila izlazu iz restorana, a zatim, pored ovalnog bifea na galeriji, prema stepeništu kojim se izlazilo u glavni hol terminala.

Daniel Leverquin je kaskao za njom. Karantin je, mislio je, idealan okvir za dramu. Poput broda u buri, zatvora maksimalne sigurnosti u plamenu, putničkog aviona koji se spustio u bespuće Anda. U širem smislu, karantin ilustruje položaj vrste. Položaj čoveka u svetu je karantinski. A bolest, ako je opasna, k v a s a c koji će iz ljudi izvući ono što su, ispod veštačke kore vaspitanja, ugledanja, interesa i lukavstva, oni stvarno. Bilo bi neprofesionalno ovako nešto propustiti.

Ispratiće Louise do taksija, vratiti se i potražiti Hamiltona da se o bolesti bliže obavesti.

Louise Sorensen se sa mukom probijala ispred zatvorenih šaltera u prizemlju. Staklena automatska vrata ubrzano su se rastvarala, propuštajući putnike u oba pravca.

Oboje su istovremeno ugledali Metropolitan policiju i ljude Aerodromske bezbednosti kako se skupljaju na platou Inner Ring Easta.

Sleva su naišla pretovarena kolica za prtljag i presekla im put. Louise je uspela da ih zaobiđe. On je zaostao. Za trenutak su bili razdvojeni brdom kofera koje se nije pomeralo. Louise se okrenula.

»Daniel!«, viknula je prestrašeno.

»Dolazim!«

S druge strane staklenog zida, budući karantinski kordon počeo je da se formira u neprobojan red uniformi.

Automatska terminalska vrata još su se otvarala da propuste ljude. Louise se ponovo osvrnula.

»Za ime boga, izlazi!«, viknuo je.

Oklevala je. Napravila korak u stranu kao da će se vratiti, a onda je naišlo nekoliko obojenih ljudi s teškim koferima i izguralo je na peron.

Vrata su se sa prigušenim uzdahom zatvorila.

Louise je pošla prema terminalu, ali joj je jedan od ljudi iz Aerodromske bezbednosti prišao i uhvatio je za ruku. Daniel je video kako se bezuspešno otima. Zdesna je naišao talas putnika, zaklonio policajca i Louise i još jednom otvorio staklena vrata ispred Daniela Leverquina. Povukao se u stranu. Dok se ulazilo, stajao je pribijen uz one koji su nameravali da izađu. Putnici koji su ulazili su se razredili i on je ponovo bio gurnut prema izlazu.

Video je sporo zatvaranje automatskih vrata, mladića u blue-jeansu kako ih u poslednjem trenutku rukama zadržava, razdvaja i kroz njih se provlači, zatim se to smeđe lice sa crnom kovrčavom kosom i duboko usađenim grozničavim očima našlo sasvim uz njegovo, bio je uz neku španski psovku odgurnut, a onda je, ponovo potisnut s leđa, čelom snažno udario u debelo staklo, iza koga je, u daljini, izolovana policijskim kordonom stajala Louise Sorensen.

Staklena vrata nisu se otvorila ni kad ga je pritisak ljudi o njih gotovo zdrobio.

Automatski mehanizam je bio isključen.

Karantin je počeo.

Dobro došli, mislio je, sećajući se aerodromske reklame, dobro došli gde počinje budućnost!

13

Mladi, grubi čovek u blue-jeansu, s kojim se Daniel Leverquin sudario pre nego što su se terminalska vrata zatvorila i presekla saobraćaj između evropskog terminala i aerodroma, i koji je, po svoj prilici, kroz njih u karantin poslednji ušao, zvao se Joaquin Diaz Marangos. Po rođenju je bio Indios iz Rio de Janeira, student po profesiji, a po lažnom pasošu Juan Fernandos, Indios takođe, samo farmer iz Diamantina na visoravni Mato Grosso.

J. D. Marangos nije znao za zaključak pisca Daniela Leverquina kojim se aerodrom definitivno isključuje s liste mesta pogodnih za terorističke akcije. A i da je znao, bilo je malo šansi da ga to impresionira.

J. D. Marangos je bio idealist, za kojim je tragalo pet južnoameričkih, tri evropske i dve azijske zemlje. J. D. Marangos je, zatim, kao što je kod svakog idealizma red, bio i fanatik. Revolucija je bila za njega kategorički imperativ istorije, za koji je svako vreme, svako mesto, svako sredstvo dobro. Načelno, postupak nije vredeo jedino ako je promašio cilj. Načelno je, na primer, izlišno pucati na nekog imperijalističkog slugu koga je prethodno ubila kap. Sve ostalo dolazilo je u obzir. Aerodrom Heathrow je za to bio pogodan kao i ma koje drugo mesto. Podne ništa neprikladnije od ponoći. Ruska delegacija zgodna za metu kao i ma koja druga.

Njegovi drugovi po oružju, članovi IROF-a, akronim za Internacionalni revolucionarni oslobodilački front — tri mladića i devojka — već su ga čekali na dogovorenim pozicijama u glavnom holu. Mašinske puške i bombe, umotane u plastične kese da ne privuku pse tragače i zakopane u zemlju dekorativnih palmi, već su premeštene u neupadljive avionske torbe. Za logičara Daniela Leverquina nerešiv problem smeštanja glomaznog oružja u srazmerno male saksije palmi, rešen je njegovim manjim formatom i demontiranjem pre skrivanja, a ponovnim montiranjem u toaletima terminala.

Sve je bilo u redu. Na vreme, na mestu. Sve osim J. D. Marangosa koji je bio u zakašnjenju. Dolazili su na aerodrom metroom, da ne bi upadali u oči, svako za sebe. Njegov je voz imao zastoj između stanica Hammersmith i Acton town. Morao je uzeti taksi ali izgubljeno vreme nije nadoknadio.

Pojačana aktivnost policije ispred terminala 2 nije ga uznemirila. Znao je da je tu zbog Rusa. Ako je policija tu, tu su i Rusi. I on, uprkos svemu, nije zadocnio.

Čim se probio U zgradu, J. D. Marangos se izgubio u masi putnika, i za nekoliko minuta naći će drugove. A u narednih nekoliko dati znak za početak revolucionarne akcije, za koju se nadao da će, posle toliko uzaludnih pokušaja, baciti svet u haos. Stvaralački haos. Haos iz koga se rađaju zvezde.

U tom trenutku zvučnik je u glavnom holu neutralnim ženskim glasom najavio važno saopštenje.

Već prilično uznemiren i ponovnim odlaganjem leta za Köln Hans Magnus Landau, viši računovođa

Deutsche Bank iz istoimenog grada, za uvođenje karantina doznao je u foajeu opšteg tranzita terminala 2. Sa duty-free prodavnicama, restoranom, barom i drugim nuzodajama, tranzit je bio srazmerno prostran, premda manji nego na ostalim terminalima, ali ga je poremećaj saobraćaja na Heathrowu učinio nepodnošljivo tesnim za sve koji su u njemu čekali na svoje nesigurne letove. Stajao je za barom i pio bljutavu limunadu koju mu je poslužio neprijazan konobar u belom žaketu, kad je najavljeno saopštenje uprave aerodroma. Očekivao je uobičajeno izvinjenje zbog saobraćajnog haosa, nipošto ono što je čuo.

»Na osnovu ovlašćenja zdravstvenih vlasti, British Airports Authority i uprava aerodroma Heathrow izdaju sledeće saopštenje: Zbog nekoliko slučajeva infektivnog oboljenja zavodi se karantin u zgradama terminala 2 s parkiralištem, Queen’s buildinga i kontrolnog tornja. Obustavlja se komunikacija između karantina i neizolovanih delova aerodroma. Komunikacija između karantinskih zgrada, kao i između terminala 2 i opšteg tranzita, dopušta se isključivo medicinskom i sigurnosnom osoblju s posebnim ovlaštenjem. Svi se letovi s terminala 2 do daljeg, odlažu. Avioni predviđeni za iskrcavanje na terminalu 2, biće primljeni na terminale 1 i 3 ili na aerodromima Gatwick i Stansted. Mera je privremena i doneta u interesu putnika i aerodromskog osoblja koje se u ovom trenutku nalazi u zoni karantina. Veruje se da će restrikcije kretanja u najskorijem vremenu biti ukinute, a normalan vazdušni saobraćaj uspostavljen. Uprava aerodroma Heathrow žali zbog neugodnosti koje usled ovih mera mogu nastati. Putnici se mole da se pridržavaju datih uputstava, sačuvaju prisustvo

duha, izbegavaju nepotrebna kretanja i okupljanja u veće grupe, i da, gde god je nužno, ukažu pomoć aerodromskom osoblju, medicinskoj ekipi i organima sigurnosti u obavljanju njihove službene dužnosti. O razvoju situacije izdavaće se redovna saopštenja. Hvala na pažnji.«

Saopštenje je potom ponovljeno na izvesnom broju evropskih jezika. A zatim je u tranzitu nastala mučna, zastrašujuća tišina.

Hans Magnus Landau slušao je saopštenje kao okrivljenik, koji je bio siguran u oslobođenje, smrtnu presudu. Ako njegov avion uskoro ne poleti, ili, u najgorem slučaju, ako se brzo ne izvuče sa Heathrowa i bilo kojim sredstvom ne nađe na putu za Köln, njegov se »savršeni alibi« raspada u paramparčad. Bio je siguran da je leš direktora Upenkampfa pronađen. I da ga je policija već identifikovala. Jedna od pretpostavki morala je biti da se ubica još nalazi na aerodromu. Prokleti karantin daće im vremena da pretpostavku provere. Pregledaće putničke liste. To ih, naravno, neće daleko odvesti. Lice na njegovoj putnoj ispravi nema ništa s onim pod kojim je kaznio Juliusa Upenkampfa, licem koje se u ovom momentu rastapa u kanalizaciji ispod aerodroma. Ako ga je neko ipak zapazio s tablom ispred dolazne rampe, te doveo u vezu s lešom u parkiralištu, i to je u redu, istraga će biti upućena na crnokosog, bradatog, tamnoputog čoveka, a on je plav, golobrad, bled. Nikada ga neće uhvatiti.

Da je još stari Hans Magnus — najamnik iz podzemlja finansijskog metropolisa Nemačke — poslušna, lojalna, slepa građanska krtica, policija bi još i imala šanse. Stvari su se od parkirališta izmenile.

Njegov odnos prema svetu i njegovim osveštanim vrednostima raspao se onog časa kad je video kako mu se jedna od najkrupnijih i najosveštanijih bespomoćno koprca ispod nogu. S njima su u prašinu parkirališta pale i neke druge opštije vrednosti, premda, dok je gospodina direktora gurao pod Bentley, nije baš doslovno osećao da u mrak, zaborav, ništavilo i njih gura. Promenu snažno oseća tek sada kad je ponovo ugrožen. Strah koji ga je na objavu karantina obuzeo, onaj je stari, naravno, hansmagnusovski, nespokojstvo nižeg bića uhvaćenog u nepoštovanju viših, u grehu uvrede veličanstva. Ostalo je i dosta nasleđene zbunjenosti, nesnalažljivosti, pa i nespretnosti, ali se u međuvremenu nešto bitno izgubilo — malograđansko mirenje sa sudbinom i životom koji d r u g i određuju ostalo je da pravi društvo lešu ispod Bentleyja.

Hans Magnus je ispio limunadu, prvi je put osećajući u ustima. Prvi put osetio je i neku raspojasanu, razdražujuću snagu.

Krenuo je tranzitom da ispita mogućnosti za izlazak. Kad se karantin stabilizuje, njegov mehanizam razradi, biće to sve teže, možda i neizvodljivo. Kako će se izvući iz terminala, misliće kasnije. Prolazio je pored staklene ograde između foajea i Airside Gallery. Pod normalnim okolnostima, kroz svetao tunel, bočno razveden u numerisane dokove, u oba su pravca žurili putnici. Sad je bio pust. Na svakih deset metara, u protivsvetlu, poput nezgrapno izrezanih kartonskih maketa, stajali su uniformisani ljudi Aerodromske bezbednosti, pripadnici *Special branch* i civilni agenti. Tu prolaza nema. Morao je pokušati s putničkim ulazom.

Svet mu se uklanjao s puta. Prvi put je priznato njegovo postojanje, a da na njega nije morao skretati pažnju. (Pre parkirališta niko ga ne bi zapazio ni da je kroz aerodrom išao go, možda tek ako bi tako go po ljudima pucao.) Bilo je to izvanredno ugodno osećanje. Nije znao odakle promena potiče, ali je slutio da stoji u nekakvoj vezi s unutrašnjim autoritetom koji je u parkiralištu stekao. Sve je prošlo lako. Izazovno lako. Sve je na svetu, mislio je, mnogo lakše nego što izgleda. Samo se treba usuditi.

Opijen novorođenim samopouzdanjem, u kome nije imao prethodnih iskustava, Hans Magnus Landau nije primetio da se putnici ne uklanjaju samo njemu. Oni su se, koliko je to god skučeni prostor dopuštao, odmicali i jedan od drugog. Svuda unaokolo odvijala se potajna i mračna fermentacija. Ljudi su se cepali na rase, rase na nacije, nacije na porodice, porodice na pojedince. Tranzit se za nepunih pola sata posle uvođenja karantina preobrazio u komplikovan sistem izolovanih krvnih enklava, u kojima je budnom oku vidljivo da i oni što su naizgled zajedno, oni s istim imenima, održavaju međusobno najveće moguće rastojanje.

Da nije impresioniran svojim superiornim stanjem, Hans Magnus Landau bi, takođe, na vreme primetio da su mu zubi skoro raskrvarili nokte, a možda i nekoliko putnika što su se zebući, tresući glavama kao da sa njih nešto stresaju, s prestrašenim, poluskloplјenim očima i naduvenim, slinavim usnama, zavlačili u najsenovitije kutove tranzita.

Narednik Elias Elmer saznao je za karantin nešto pre zvaničnog objavljivanja.

Na skupu udružene službe bezbednosti (Metropolitan policije, Aerodromske bezbednosti i Carinske službe) u štabu Metropolitan policije major Hilary Lawford podelio im je oružje i nekoliko saveta, koji su nedvosmisleno pokazivali da je, bar u stvarima poretka, aerodromom dunuo vetar — severac.

Karantin je, naravno, za svakog pripadnika policijskih snaga Heathrowa pretpostavljao niz neudobnosti, poremećenu rutinu svakodnevnice, prekovremeno rintanje, neizbežne incidente sa zbunjenom, razdraženom, ratobornom publikom, a do izvesne mere i opasnost od zaraze. Sve je to istina. Ali za njega, samo za njega, karantin je i nešto drugo.

Karantin je njegova prva profesionalna šansa. Narednik Elias Elmer, naime, ni paru nije davao na brzopleti zaključak inspektora Scotland Yarda Hawkinsa da je ubica već daleko od Heathrowa. (Daleko je bio — inspektor Hawkins, to da.) A ubica je na aerodromu.

Tom saznanju priveo ga je pipav proces istraživanja i logičkog zaključivanja. Ometan redovnim dužnostima, umnogostručenim vanrednim stanjem, proces nije tako efikasan kakav bi bio da mu je istraga službeno poverena. Da je nije vršio bez ovlašćenja, na svoju ruku, tako reći krijumčarski. Autorizovana veza sa zločinom bila je saobraćajne prirode. Radoznalu publiku imao je da drži što dalje od leša i ravnodušnog inspektora Hawkinsa, koji je nad njim cedio vreme i cerumen iz ušiju. Kad se izgubio najpre leš, pa — uz nešto njegove potpore — inspektor Hawkins, i najzad rasturila publika, službeno je trebalo ceo slučaj zaboraviti i posvetiti se službenim besmisli-cama za koje je plaćen. On, međutim, nije smatrao da je plaćen

da ljudima viče »Mrdnite natrag!«, »Ne primičite se!« i mlatara rukama. Unajmljen je da ih štiti od bezakonja.

Nekoliko pitanja je već u početku zahtevalo odgovore. Ko je ubijeni?

Zašto je ubijen na aerodromu?

Zašto je ubica preduzeo sve da identifikaciju leša odloži?

U normalnim uslovima, takvim se pitanjima tek otvara istraga. Narednik Elmer je osećao da bi se tačnim odgovorima, ova mogla i okončati. Odgovori na njih vodili su ubici.

Pre pojave Scotland Yarda i inspektora Hawkinsa u parkiralištu terminala 2, Elmer je ugrabio priliku da pregleda leš i mesto zločina. Ubijeni je, najpre, očigledno, pokrupnija riba. Na to je upućivalo skupo odelo, nekoliko još skupljih juvelirskih sitnica, i opšti izgled, na koji je narednik navikao u opštenju sa V.I.P. putnicima. Laki neseser svedočio je o kratkom boravku u Londonu. Jer, da ubijeni nije Londonac, koji se tek spremao na put, ni Englez uopšte, nego stranac, a po svoj prilici Nemac, bilo je jasno već po nemačkom poreklu njegovog higijenskog pribora i žigu kölnske fabrike obuće na postavi cipela. Parče boarding karte nađeno kraj tela, nije, na žalost, pripadalo Lufthansi nego Alitaliji. S obzirom na to da su Nemci pokretljiv narod — dovoljno je videti gde su sve prošlog rata stigli — to nije remetilo teoriju o nemačkom poreklu žrtve. Ni zaključak da je boravak u Londonu zamišljen kao strogo poslovan. Odsustvo dokumenata koji bi to potvrđivali, značilo je da ih je uklonio ubica. Da identifikaciju leša oteža ili zato što su dokumenti bili upravo ono zbog čega je ubistvo izvršeno.

Nakon povlačenja inspektora Hawkinsa pred bolešću, bacio se narednik Elmer na telefoniranje. Na recepcijama uglednih londonskih hotela raspitao se o gostima koji se u najavljeno vreme nisu registrovali. Većinu je, kao Afrikance, Azijate ili Južnoamerikance, mogao eliminisati. Eliminišući Evropljane došao je do hotela King George, dr Juliusa Upenkampfa i opisa koji je odgovarao lešu u parkiralištu. Recepcioner je poznavao generalnog direktora Deutsche Bank iz Kölna koji je odsedao u King Georgeu kad god je, jednom godišnje, prisustvovao međunarodnoj monetarnoj konferenciji. Ime pod kojim je skup novčanih ajkula zasedao nije bilo teško utvrditi, a odmah potom i gde se konferencija održava. Od sekretarijata je dobio potvrdu da se gospodin Upenkampf još očekuje. Sve ostalo obavio je u kancelariji Alitalije. Dr Julius Upenkampf je skinut s liste prepodnevnog aviona Rim-London-New York, istog onog s koga je na Heathrow sišlo besnilo. Tako je odgovoreno na pitanje ko je ubijeni.

Na preostala dva moglo se odgovoriti dedukcijom. Od svih mesta na kojima se ubistvo može izvršiti — a sam bog zna da je, ako je volja tu, zgodno manje-više svako— aerodrom je najnepodesnije. Otkako je na njemu, izvršeno je samo jedno. Noću kad avioni ne lete i kad je frekvencija putnika mala. Ovo ubistvo izvršeno je u najmasovnijoj turističkoj sezoni britanske ferijalne povesti i u tesnacu najmasovnijeg prometa sezone. A to je opet značilo da se ubici žurilo i da Upenkampf odlazi pod Bentley z a t o da ne bi otišao na konferenciju. Pravog krivca je, dakle, valjalo tražiti nad zemljom, za konferencijskim stolom, a izvršitelja među najamnim ubicama u podzemlju. Da

je ubica iz londonskog podzemlja, taj bi svakako našao načina da posao obavi u gradu. Ubica je, dakle, stranac, koji ili ne poznaje London, ili planira da ga odmah po izvršenju ugovora napusti. Inače bi uklanjanje identiteta žrtve — opasno odugovlačenje u prometnom parkiralištu — bilo besmisleno i neprofesionalno. Iz toga je sledio zaključak da je, blagodareći poremećaju saobraćaja, ubica još uvek na aerodromu. I najzad, ako jeste, da je u ovom momentu — u tranzitu. Inače se komplikovano uštimavanje »vremena« ne bi isplatilo.

A, što je još gore, ni njegova, Elmerova logika.

Ni sanjati nije smeo da će još brže, prosto čudesno brzo, dobiti odgovor i na osnovno pitanje — ko je ubica. U stvari, ne baš ko je, kako se zove, nego — kako izgleda. Do njega je došao slučajno. Očigledno, bio je ovo »njegov dan«, u kome mu je sve polazilo za rukom. U kome mu je čak i besnilo, zavodeći karantin, bilo naklonjeno.

Kad se u kancelariji Alitalije raspitivao za liste putnika, bila je tu i devojka, agent kompanije. Setila se Juliusa Upenkampfa zbog neprilika koje je pravio kad su ga zadržali u tranzitu I klase. Setila se, takođe, da ga je Marsha Tracey, službenica BA, obavestila kako ga u glavnom holu terminala čekaju. Od Marshe Tracey dobio je Elmer zadovoljavajući opis čoveka koji je s tablom »DR JULIUS UPENKAMPF« na direktora čekao. Tog čoveka je trebalo u tranzitu pronaći. Tamnoputog, crnokosog, bradatog ubicu s čijom nogom nešto nije u redu i koji, uprkos vrućini ima na sebi taman kišni mantil.

Preostajao je tehnički problem kako prodreti u izolovani tranzit? Potvrđujući da su mu danas zvezde

naklonjene i to se samo od sebe rešilo. Trebalo je u tranzitu popisati putnike za vakcinaciju. Trebalo je, takođe, diskretno pregledati njihov ručni prtljag, jer je iz Medicinskog centra došlo obaveštenje da se u tranzitu možda nalazi prokrijumčareni pas kriv za zarazu.

Superintendant Warden je tražio dobrovoljce. Javio se samo narednik Elias Elmer.

Ostale dobrovoljce izabrao je major Lawford. Nešto kasnije krenulo je njih nekoliko zaštićeno specijalnom odećom, znojeći se, u pravcu tranzita.

Ličili su na pokladne maske.

Nije samo narednik Elias Elmer bio zadovoljan zbog uvođenja karantina na evropskom terminalu.

Dvoje mladih ljudi uprkos brige što ih je saopštenje odvojilo od porodica, jedne na interkontinentalnom, druge na domaćem terminalu, osećalo je zadovoljstvo što će, pre no što ih letovi zauvek razdvoje, još neko vreme provesti zajedno.

Mladić je bio Reuben Abner, devojka se zvala Miriam.

Dvadesetpetogodišnji Reuben je bio student elektrotehnike iz Varšave, a u London je dospeo sa svojom i još nekoliko jevrejskih porodica posle dugogodišnjeg rata s poljskim vlastima oko izlaznih viza. Iz Londona je El- Alom trebalo da leti za Izrael. U iseljeničkoj grupi jedini je govorio engleski. Stoga je izabran da na evropskom terminalu sačeka avion LOT-a iz Varšave kojim će doleteti još jedna grupa iseljenika.

Poljski avion je kasnio i Reuben Abner je sa terminala 3, odakle se letelo za Izrael, već tri puta dolazio na šalter za informacije evropskog terminala da se za njega raspita. U međuvremenu, odložio se i let za Lodd. Još je postojala mogućnost da poslednja grupa iz Poljske stigne na vreme za let El-Ala.

Odavno je uočio devojku. Bila je lepa i nesumnjivo Jevrejka, karbonski crne kose, zasenčene kože, s tamnim kadifenim pogledom kome se nije mogao sagledati kraj. Bio je osetljiv na semitsku lepotu, možda i zbog toga što sa pšeničnožutom kosom, stepskim licem i tromom figurom nije u sebi imao ničeg rasno jevrejskog. Na šalteru za informacije, opsednutom putnicima u svim stadijumima rđavog raspoloženja, vladala je potpuna konfuzija. Dobio je obaveštenje da se o LOT-ovom avionu ništa ne zna, ali je u međuvremenu izgubio iz vida devojku.

Nakon sata ponovo su se sreli. Bespomoćno je stajala daleko od pulta ne pomišljajući da se probija kroz gomilu. Upitao je na engleskom kakve su joj informacije potrebne. Želela je da zna kada se očekuje avion TAROMA, rumunskog aerotransporta iz Bukurešta. Posle pola sata vratio se sa šaltera, izmrcvaren poput veterana iz izgubljenog rata, bez vesti. Ništa se nije znalo o vremenu sletanja poljskog i rumunskog aviona. Ali nešto je postignuto. Upoznali su se. Narednih pola sata, pre nego što će se vratiti na svoje terminale, proveli su zajedno. Kad su se rastali, s tim da se kraj istog šaltera ponovo nađu, Reuben Abner je shvatio da jedno o drugom znaju jednako malo koliko su znali pre poznanstva, ali da im više i nije potrebno. Doznao je da se zove Miriam, i da iz Bukurešta očekuje brata s kojim će otputovati za

Kipar. Za sebe je rekao da se zove Reo — bio mu je to nadimak s univerziteta — da je Poljak koji očekuje prijatelje iz Varšave, ali ništa o svom putu za Izrael. Bila je to opreznost inspirisana poljskim nevoljama, a možda i plemensko iskustvo dve hiljade godina dijaspore.

Sad, u trećem susretu, slušali su obaveštenje uprave aerodroma s dvosmislenim osećanjima. Brinuli su za porodice ali i osećali zadovoljstvo što su zajedno, što će zajedno biti još neko vreme, užitak koji se krio pod objašnjenjem da je dobro što bar nekoga na terminalu poznaju. Ni samim sebi nisu se usuđivali priznati da je u svemu najbolje što su to baš njih dvoje.

Predložio je da se telefonom jave svojima, ali su ubrzo utvrdili da su javni telefoni na terminalu isključeni.

»Šta da radimo?«, pitala je devojka potišteno. Isključenje telefona, jedine garantije da su deo sveta, a ne tek njegova bolesna oteklina, obeležena karantinom i anestetizirana obećanjima, vratila ih je u stvarnost potpunije i od saopštenja o bolesti.

»Najpametnije je«, rekao je Reuben Abner »da nađemo neko mesto na kome ćemo biti mirni. Po mogućnosti pre nego što se i drugi toga sete.«

»Nadam se da karantin neće dugo trajati.«

»Ne verujem. U svakom slučaju jako dugo neće.«

Reuben Abner, iseljenik iz Varšave, ni slutio nije koliko je blizu istini.

Dr med. Sir Matthew Laverick, dermatološka zvezda Harley Streeta, sedokosa, pedesetgodišnja, vegetarijanski žilava figura, s nečim večnim, u najmanju ru-

ku trajnim u izgledu i ponašanju — alergije s kojima se nosi takođe su trajne, pa su mu takvi i pacijenti — ni u jednom trenutku nije pomišljao da se karantin odnosi na njega i Lady Laverick, njegovu dvadeset godina mlađu suprugu s kojom je već dva sata strpljivo čekao na let za Istambul. Šef Medicinskog centra na Heathrowu je Luke Komarowsky, koji je s Hamiltonom i Deveroux, njegov kolega iz Liebermanovih »mesijanskih« vremena kada je genetički inžinjering ljudima obećavao biološki raj, dok jedne noći nije otkriveno da svaki raj ima svoj pakao i da ih je ponekad teško razlikovati. Luke i on su utekli u praksu, u normalan svet koji nije hteo da se usavršava, nego leči. John Hamilton i Coro Deveroux su se vratili klasičnoj virusologiji — na svetu je bilo dovoljno uhodanih virusa a da bi se čovek patio oko fabrikacije novih — a Lieberman je pod nerasvetljenim okolnostima nestao. Između njega i Lukea, istina, odnosi nikad nisu bili prisni. U krugu »jevanđelista«, uopšte. Sve četvoro je pripadalo »hemijski« čistoj sorti ljudi, nepodesnoj za emocionalne mešavine. A Luke je uz to još i Sloven, katolik iz versko granične oblasti, na zapadu prema protestantima, na istoku prema pravoslavnima. Slovenski Irac, u stvari. Vraški zamršena, nepredvidljiva, eksplozivna ličnost. Uprkos tome verovao je da će ga razumeti. U pitanju nije on. O Andrei je reč. Ona nije osoba za ovakve situacije. Znao je iz iskustva da su epidemiološke mere u ljudskim zonama Evrope — Afroazija je, dakako, nešto drugo — uvek iznad stvarne epidemiološke opasnosti. Ponekad je samo veštački inspirisan strah umeo naterati ljude da se zaštite odricanjem od izvesnog komoditeta, strah s kojim je, opet, rizično operisati. Za

sada terminal ne pokazuje znake kolektivne psihoze. Da li je istrenirano poverenje u nepovredivost humane civilizacije u toj meri drogiralo prirodne nagone da su ostali nealarmirani ili je svet tek »vario« vest o karantinu, nije se moglo znati. Jedino je crkveni šapat i upadljivi izostanak besmislenog kretanja upućivao na to da se ovde nešto dešava. On, naravno, zna da je mir prividan. Andrea je, na primer, već uznemirena. Njegovo prisustvo, njegova nežna pažnja, sprečavaju da se briga akumulira u nervnu krizu. Među hiljadama putnika zarobljenih u stakleno-čeličnom kavezu terminala 2, barem nekoliko stotina ima iste obaveze prema slabijima i nervoznijima od sebe. U bezbroju živčanih ganglija neizvesnošću ujedinjenog organizma karantina, stvaraju se mračne napetosti, koje će, kad se zategnu do pucanja, detonirati u strahovitu termopsihičku eksploziju. Poput nevinog šuma koji bolesnika od besnila baca u mučeničke konvulzije.

Andreu je iz karantina morao izvesti pre nego što se nešto tako dogodi. Iako je verovao da je uzbuna preterana, možda ne baš lažna, tek po epidemiološkoj tradiciji preuveličana, da je posredi reda tropska infekcija, slična legionarskoj bolesti koja s vremena na vreme zadovoljava žudnju ljudske prirode da bude zastrašena i da će se za nekoliko sati sve dovesti u red, a oni biti u avionu za Istambul, nije hteo da se uspava sigurnošću. Ubedio je nekako Andreu da ostane sama i pošao da potraži Lukea Komarowskog.

Ne ide glatko. Službenici aerodroma uvredljivo su ljubazni, bezočno uporni poput stjuardese koja u padajućem avionu uverava putnike u potpunu bezbednost leta, ali ništa ne preduzimaju da ga povežu sa Komarowskim sve dok jednom od njih ne saopštava ko je.

Imao je razumevanja za njihovo ustručavanje. Većinu onih koji će od sada predstavljati ovde vlast, ma i najtanju vezu sa svemoćnim glasom iza mikrofona, nemilosrdno će opsedati protekcionaškim zahtevima. Biće zaista teško ljudima, pred kojima su se otvarala sva vrata, objasniti zašto karantinska ostaju zatvorena.

Službenik se, sudeći po identifikacionoj karti na reveru, zvao Hendrix. Gledao ga je sa poštovanjem. Sir Matthew se pitao da li je za njega čuo ili se sunča na divljenju koje Hendrix oseća za celu lekarsku profesiju. Pošao je za njim na galeriju, a potom hodnikom s kancelarijama avionskih kompanija sve do vrata u dnu. Hendrix je otključao vrata i uveo ga u tesnu prostoriju. Na praznom stolu ispred radijatora stajao je telefon. Ponudio ga je da sedne i okrenuo brojčanik. Medicinski centar je bio zauzet. »Oni sada ne znaju gde im je dupe a gde glava«, rekao je intimno. Vanredne situacije dopuštale su vanredne intimnosti. »U svakom slučaju, to je od vas vraški fino, doktore. Aerodromu treba sada svaki lekar.«

Krenuo je da razvije temu plemenitosti, dopadao mu se ovaj visoki gospodin koji se bez pompeznih gestova, nepozvan i nepoznat, izlaže bolesti o kojoj upućeni pričaju fantazmagorične strahote, ali se Centar javio i on je hteo da ga što pre predstavi kao lični doprinos borbi protiv besnila.

»Ovde Hendrix sa terminala 2. Trebam doktora Komarowskog… Ne, nikakav novi slučaj. Naprotiv. Za promenu nešto lepo. Imamo još jednog dobrovoljca. Sa mnom je, naime, doktor… doktor…« Bio je zaboravio ime. »Kako je vaše ime, doktore?«, pitao ga je preko ramena, crveneći zbog nepažnje.

Nije dobio odgovor. Okrenuo se. Soba je bila prazna, a divljenje aerodromskog službenika Hendrixa prema Hipokratovim sinovima prilično načeto.

Sir Matthew Laverick je staloženo silazio s galerije. Nije se osećao ponosnim. Ali alternativu nije imao. Sve dok Andreu ne izvede iz karantina ili je nekako ne zaštiti, ni pomišljati nije smeo da se javi epidemiološkoj ekipi.

Nije da je za tim osećao naročitu moralnu nuždu, neodoljiv poriv proistekao iz osećanja solidarnosti, bilo je to više pasivno mirenje s profesionalnim kodeksom. Bio je lekar, do đavola. Iz toga su sledile izvesne pogodnosti, ali i neke neprilike. Karantin je jedna od njih. A što se u njemu zatekao — druga.

Sa stepeništa je tzv. Main Concource — glavni hol, ličio na jarko osvetljenu plesnu salu, čije je goste skamenila i za mesto prikovala magnetska snaga propuštena kroz pod boje peska. Bilo je vrlo malo pokreta u masi, koja je raslojena u ostrva, poput arhipelaga rođenog u katastrofi, napeto slušala drugo po redu saopštenje uprave aerodroma. Saopštenje se odnosilo na organizaciju života u karantinu i popis ljudi za vakcinaciju. Takvih saopštenja, mislio je, biće još. I neophodnih, naravno, ali će većina biti anestetična. Verbalne hipnoze s ciljem da strepnju drže pod kontrolom. Saopštenje je što se tiče vakcinacije uspelo. Drugi je deo, međutim, bio nespretno zamišljen i izveden. Niko, naime, ne organizuje život za nešto što traje nekoliko sati. Pitao se koliko će ljudima biti potrebno da iz toga izvuku zaključak i koliko da zbog njega izgube nerve.

Pre nego što se vratio ženi, sišao je u prizemlje da osmotri izlaze, pošto je već video da su oni prema

metrou i parkiralištu zapečaćeni. Masa je u stanju spontane separacije slušala ponavljanje saopštenja.

Između lanca zatvorenih staklenih vrata i putnika, od kojih su mnogi sedeli na koferima ili kolicima za prtljag, stvorena je »ničija zemlja«, neka vrsta brisane zone bezbednosti, po kojoj su šetali policajci bez oružja. S one strane staklene barijere duž Inner Ring Easta, kordon je bio gušći i naoružan.

Ulicama između terminala, oko kontrolnog tornja, srca i mozga aerodroma, po prostoru oslobođenom automobila i taksija, puzili su policijski Roveri s glasnogovornicima. Iza njih, u pravcu glavnog tunela kojim se stizalo na Central Terminal Area, po platou i vijaduktima, ljudi su se kretali mirno i slobodno. S vremena na vreme vazduh je podrhtavao od buke aviona koji su leteli u bezbednost.

Nešto kasnije, bračni je par Laverick — oboje su preko lica imali vlažne marame — stajao u dnu polumračnog hodnika na galeriji, pred sobom na kojoj je pisalo JAT. Soba je bila zaključana. U hodniku nije bilo nikog. Izmakao se koliko je dopuštala širina hodnika i svom silinom naleteo na vrata. Nekoliko prljavih faulova, naučenih u ragbi timu koledža, pomoglo mu je da ih neozleđen izvali.

Uveo je ženu u sobu i za sobom zatvorio vrata.

Na njih je prislonio pisaći sto, kancelarijski orman za akta i dve stolice.

Pomogao je Lady Laverick da se što udobnije smesti na podu.

Podigao je telefonsku slušalicu i počeo okretati broj.

Tek posle dužeg vremena shvatio je da je veza mrtva.

I da mora smisliti nešto drugo ako želi ženu izvesti iz karantina.

U ljudskoj je prirodi da ne veruje ni očiglednim istinama ako se ne uklapaju u obrazac koji donosi korist.

Staljin nije poklanjao pažnju ni najalarmantnijim izveštajima o nemačkim namerama prema Sovjetskom Savezu, jer nisu odgovarali njegovoj želji da se rat vodi na imperijalističkom Zapadu i da taj Zapad, poput prezrele voćke, stresen ratom, sam padne u rusku korpu koja će otvorena čekati ispod evropskog drveta. Nije verovao sve dok ga iz samohipnoze jedne junske zore nisu trgle štuke. Sve do pomora prvorođenih, ništa faraona Ramzesa nije moglo ubediti da pusti Mojsijeve Jevreje iz sužanjstva koje se tako skladno uklapalo u prosperitetnu egipatsku privredu.

Konzekventno, Rusi iz V.I.P. salona u tranzitu evropskog terminala nisu poverovali u zvanične razloge za karantin zbog kojih, navodno, treba navratnanos da prekinu protokolarne govore, votku ostave nedopijenu i nestanu u pravcu Moskve. Za šefa sovjetske delegacije Pavela Jegoroviča Artamonova, člana Politbiroa i ministra spoljnih poslova SSSR-a, sumanuta priča o besnilu bila je samo još jedan dokaz »kapitalističkog hipokritskog besnila« koje se nije ustručavalo da desnom rukom sa šestinom zemljine kugle — i to »iz perspektive par ostrvskih jutara« — potpisuje sporazum, a levom joj u istom trenutku otima »jedan od njenih najprljavijih umova«.

Kako je Artamonov za Rasimovljevo otpadništvo saznao, pukovniku

Donovanu od MI5 bilo je kristalno jasno. Dobivši od Rusa »lakat« na ponudu da Zapadu, ako ga već toliko obožava, pomogne iz Rusije, kučkin sin Drammond je jednostavno otišao Artamonovu i sve mu ispričao. Donovan je priznavao da s gledišta britanske zvanične politike kao pokušaj da se sporazum s Rusima spase svinjarija ima smisla. Ona, naravno, nije obavezivala tajne službe MI5 i MI6. One su se bavile britanskim nezvaničnim svinjarijama. Drammond indiskreciju nije poricao. »Ako čovek igra prljave igre, Donovan, mora se malo i sam uprljati. Kroz kloaku se ne prolazi kao kroz parfimeriju. I najzad, lopta je u ruskim nogama, a to je najvažnije.«

Donovan je strahovao da se među tim nogama uskoro ne nade i Rasimov. Stajao je, u beloj kelnerskoj bluzi, razmaknutih nogu, opkoljen s nekoliko raspaljenih zemljaka, daleko u dnu prostorije, u kojoj mu se prvi put poverio. Borba za njegovu dušu u punom je zamahu. Ali je malo šansi da se Rasimov još jednom zaljubi u svoju zemlju. Prevarena lisica na isto pojilo dva puta ne dolazi.

»Nalazim da ste me o razgovoru s Artamonovim mogli na vreme izvestiti«, rekao je suvo. »Za ime boga, Sir Geoffrey, obojica radimo za Englesku.« Sećanje na trenutak u kome su Rusi upali u salon baš kad je Rasimovu navlačio kelnersku bluzu, bilo je ponižavajuće.

»Verovatno to više nije ista Engleska«, odgovorio je ministar Njenog Veličanstva, »inače biste o Rasimovljevim namerama i vi mene na vreme obavestili.«

»Došao sam čim sam za njih saznao.«

»Ne pre nego što ste svinjariju dokuvali s vašim Centrom i Rasimovu napunili glavu obećanjima, koje sada Vlada i ja osobno moramo da plaćamo.«

»Znači li to da ga još uvek želite vratiti u Moskvu?«

»U avion svakako. Gde će posle, nije naša stvar.«

»Prokleto ružno rečeno, Sir Geoffrey.

»Nuklearno ugljenisanje je takođe prilično ružna stvar, zar ne?«

»A šta je s Helsinkijem?«

»To je, koliko mi je poznato, prestonica Finske«, rekao je Sir Geoffrey hladno.

»U redu«, procedio je pukovnik Donovan, »činite što držite umesnim.«

»A vi? Šta ćete vi raditi?«

»Ono što ja držim umesnim.«

»Bilo bi prokleto fino kad bi te dve stvari bar jednom u politici bile iste«, zaključio je ministar filozofski.

U »ruskom« ćošku došlo je u međuvremenu do žestokog komešanja. Izgledalo je da Rasimov želi razgovor prekinuti, ali da mu se to ne dopušta. Donovan je odustao od intervencije. Sve dok je neupotrebljiva Rusima treba ostavljati nadu.

»I još nešto«, dodao je ne gledajući u sagovornika. Činilo mu se da razgovara u zamračenom pozorištu u kome je jarko osvetljen samo proscenijum sa bučnim glumcima u dnu. »Možda je uputno Rusima staviti do znanja da sa Rasimovim mogu razgovarati koliko god žele, odnosno, koliko Rasimov na to pristaje, ali da će na svaki pokušaj da se on ‘dobrovoljno odnese u avion’ biti odgovoreno silom.«

Sir Geoffrey ga je pogledao. Ideja nije bila loša.

»Vi biste, izgleda, rat, počeli još ovde?«

»Rat se već odavno vodi, samo ga većina ljudi ne primećuje.«

»Ja, na primer?«

»O, vi ga primećujete, jedino odbijate da priznate njegove mrtvace.«

»Možete im dodati i naše goste. Artamonov me je obavestio da im Moskva ne dopušta povratak bez Rasimova.«

»A šta kažu za besnilo?«

»Da ga je izmislila naša tajna služba. I znate šta, Donovan, ja sam sklon da im verujem.«

Pukovnik Donovan nije odgovorio.

»Znate li, uostalom, nešto o tom nesrećnom besnilu?«, upitao je Sir

Geoffrey. »Je li to obično pseće besnilo? Šta je to, zapravo?« Pukovnik MI5 je pokazao na prizor u ćošku V.I.P. salona.

»Ovo«, rekao je zamišljeno.

To je besnilo. Besnilo je sve što se događa s Rasimovim. Što se događa između njega i Drammonda. Što se zbiva između Drammonda i Artamonova. U ovom času u Londonu i Moskvi. Besnilo je ono što je upravljalo njegovim, Donovanovim, životom. Životom pukovnika Rasimova i ministra Sir Geoffrey Drammonda. A po svoj prilici i svih ostalih ljudi. Cele uklete vrste.

Ono što se u međuvremenu zvanično zvalo besnilom i zbog čega je zaveden karantin, mora da je nešto d r u g o , nešto n o v o , nešto n e p o z n a t o .

Vest da su u karantinu doneta je u prilaznu kontrolu usmeno, posredstvom smene za proceduralnog kontrolora juga, a zatim je od uprave aerodroma potvrđena. Niko nije imao vremena da joj pokloni pažnju. Ljudi su ovde oduvek bili u karantinu, izolaciji koja je obuhvatala sva njihova čula, sve njihove moći, sve sposobnosti. Njihova celokupna mentalna snaga bila je angažovana u saobraćajnoj krizi koja ni posle odlaska dr Hamiltona nije popuštala. Činilo se da su, uprkos preorijentaciji letova na druge aerodrome, *holding points* londonskog ATCC u West Daytonu, neiscrpni, da su Bovington, Ongar, Biggin Hill i Ockham, sa svojim tajanstvenim alhemičarskim imenima, dosad bezazleni trezori za deponovanje neprimljenih letova, postali najednom mađioničarske vazdušne vreće bez dna.

Ni radio-operater Archie Roberts nije za vest o karantinu imao vremena. Čekao je na onu od Christiana Jakobsona, za upravljačem Boeinga 727 Royal Air Maroc koji se vraćao s prekinutog leta za Casablanku. Jakobson je trenutno morao biti negde nad talasima kojima je Atlantik plavio Biskajski zaliv, pošto je na zahtev kučkinog sina Hamiltona izveden sa normalne maršrute i kući, na Heathrow, upućen preko vode. Dogovoreno je da se Jakobson javlja svakih deset minuta. Rok je prošao. Jakobson se nije javljao. Archie Roberts je već petnaest minuta uporno, na izgled bez uzbuđenja, slao u eter pozivne signale marokanskom avionu. Osećao je na leđima poglede glavnog kontrolora. Znao je o čemu Farenden razmišlja. Na njegovom mestu, razmišljao bi i on. Svakog trenutka je očekivao dodir ruke po ramenu, znak da su

ga zamenili nekim ko za marokanski avion nije imao lični interes.

Jer, Archie Roberts je od glavnog kontrolora za sutra zatražio slobodan dan.

Sutra je trebalo da bude kum na venčanju kapetana Christiana Jakobsona sa stjuardesom Aishom Karafi iz Rabata.

Devojkom zatvorenom sa besnilom u putničkoj kabini Boeinga 727 RAM-a.

Archie Roberts je pokušavao da o tome ne misli. Da se izoluje od značenja procedure kojom je upravljao i od sebe — kako su uputstva savetovala — napravi beživotnu mašinu za slanje ljudskog glasa kroz prostor. Pomagao mu je i jezik kojim se služio, zakržljao aeronautički jezik iz koga su pragmatičnom destilacijom profiltrirani svi normalni izrazi, a ostala samo šljaka kodova s nekoliko mrtvih uspomena na ljudske reči.

Apstraktni prostor s kojim je trebalo stupiti u vezu ponovo je oživeo. Statističke smetnje su ustupile mesto novom volumenu, radio-operaterima poznatom proširenju auditivnog polja u kome je glas kapetana Jakobsona trebalo da odjekne kao da dolazi iz šuplje metalne kante.

Nije ga bilo.

Archie Roberts ne može da se snađe. Zvukovi su poznati, a opet izobličeni i strani. Jedan naročito, koji kao da sve ostale guši. Zvuk ritmičkih udara. Neveštog lupanja po plehanom dobošu.

»AT 917! AT 917! Ovde kontrola letenja Heathrow! Da li me čujete? *Over!*… AT 917! AT 917! Javite se! *Over!*

Shvata napokon da je to što čuje — pilotska kabina marokanskog aviona.

»Kontrola letenja Heathrow! Ovde AT 917!«

»Za ime boga, Christian, što se ne javljaš? Šta se dešava?«

Radio-operater Harry Waterman je pogledao u glavnog kontrolora, Roberts se očevidno gubio, umesto formula emitovao osećanja, čekao je na znak da ga zameni, ali ga Farenden nije davao.

»Imamo nešto za doktora Hamiltona!«, čuo se promukao Jakobsonov glas. Prijemnik u prilaznoj kontroli eksplodirao je u pandemonijum zvukova.

Jakobson je očito uključio interfon između pilotske i putničke kabine. Kroz haotični zvučni prostor odjekivali su udarci po armiranim vratima i histeričan glas žene u kojoj je Roberts prepoznao Aishu.

»Christian, pusti me unutra! Christian, pusti me unutra!«

U pilotskoj kabini neko je kao u bunilu ponavljao: »Za božju milost, zatvori… zatvori ga!«

»Ne možemo ih više zadržati!«, urlala je stjuardesa.

»Ne diraj vrata!«, urlao je muški glas u kabini, »Za ime boga, Christian!«

»Ne otvaraj jebena vrata! Ne otvaraj jebena vrata!«

Sve dok ga iz stolice silom nisu iščupali, Archie Roberts nije bio svestan da je glas bio njegov.

»AT 917! AT 917! Ovde kontrola letenja Heathrow!« Harry Waterman je izgovarao pozivnu formulu poput magične lozinke, od koje se očekuje da neverovatnu emisiju s one strane Irske, vrati na zemlju, u tehničku stvarnost s kojom se može izaći nakraj. »Kapetane Jakobson, da li me čujete? *Over!*«

Pilotska kabina iznad Biskaja ponovo je prsla. Brujanje avionskih motora naglo se pojačalo, ugušilo krikove i obuzelo eter. A onda je prenos zamro.

Glavni kontrolor Timothy Farenden je vratio pogled radarskim ekranima, sigurnom svetu, u kome avioni možda ponekad i padaju, ali njima ne lete pobesneli ljudi. Kapetan Jakobson nije izdržao. Otvorio je vrata. On, Farenden, svoja neće otvoriti. Njemu povereni avioni ispravno će uzleteti i ispravno sleteti.

U prilaznoj kontroli je na trenutak zavladala tišina u kojoj je bestrasan glas Harry Watermana uporno pozivao AT 917 RAM-a da se javi.

I za taj munjeviti trenutak ni za koga ovde nije to više bila kontrola letenja. Za sve je to kabina iz koje Christian Jakobson, ako je još živ, gleda kako mu se približava more.

Plavo, beskrajno, upokojavajuće.

14

Karantin na aerodromu Heathrow posedovao je osobine bolesti zbog koje je uveden.

Inkubacija svesti o njegovom p r a v o m značenju spora je, postepena, neprimetna. Neizvesnosti, neudobnosti, ograničenja, uskraćivanja, sve se to taložilo lagano, a isprva se, odmah po prvim saopštenjima, nije ni osećalo. Karantin je u početku ličio na uobičajeno čekanje na terminalu, samo iz drugih razloga. Na letove se u svakom slučaju čekalo. S karantinom ili bez njega. Prelazak iz besmislenog saobraćajnog haosa, koji niko od putnika nije razumevao, u nešto što je imalo logičan, objašnjiv, premda nešto neugodan razlog, nije bio težak. Smatralo se da je bolest još od jutros uzrok poremećaju reda letenja, do sada skrivan od javnosti. Većina putnika primila je priznanje uprave aerodroma s olakšanjem. Znali su, najzad, na čemu su. I da se negde vodi nekakva organizovana borba protiv stihije, a ne da su, kao do sada, u rukama prometnih slučajnosti i ljudske konfuzije.

Dr John Hamilton je imao iskustva s karantinima.

Znao je da inkubacionoj fazi u kojoj se bolesnik ponaša racionalno, ma koliko duga bila, jednom dođe kraj i na površinu izbija prvi simptom. Miru u karantinu takođe će doći kraj.

Simptomi svesti o pravom stanju stvari javiće se u fazi koja kod besnila odgovara — prodromi. Opšte obeležje je stanje uznemirenosti, zabrinutosti, grozni-

čave neizvesnosti i nelagode, mučnog osećanja kome se ne može naći prirodan uzrok, ni stvaran razlog, a iznad svega razarajuća metastaza straha.

Od tada se svako saopštenje karantinskih vlasti prima s odvratnošću, s kojom hidrofobičan bolesnik odbija vodu. Bolest postaje strašnija ukoliko se o njoj više govori. A o nečem drugom u karantinu se i ne govori. I to što se čuje najčešće su čudovišne mitologomene, rođene u nakaznom spoju neznanja i straha.

Akutnoneurološka faza saznanja o karantinu nastaje kada se pojedinačne svesti o njemu, svi ti, s početka intimni, skriveni, separirani strahovi, počnu ukrštati, mešati, amalgamisati, sve dok se ne udruže u jedan jedini univerzalni čin. Najpre paroksizam panike, zatim hiperaktivitet bez cilja i, najzad, besnu, besmislenu agresiju. Telo karantina grči se tada u kolektivnom ludilu, kao što se telo bolesnika od besnila violentno razara u mučeničkim konvulzijama. U svakom karantinu mogu se tada očekivati nasilja, izopačenosti, nepredvidljivosti i neprirodnosti. Za vreme epidemije kolere u Indiji, godine 1891, čitava su sela kolektivno vršila samoubistvo. Kad se zaraza premestila na Balkan, samoubistva su prestala, ali je zabeležen porast ubistava. Pre nego što ga je smrt raspustila, karantin za tifusne bolesnike u Katangi u Kongu, upustio se u seksualnu orgiju, kojoj su halucinacije učesnika u tifusnom transu davale sliku pakla za bludnike, kažnjene da se pare na najneverovatnije načine. Religiozna ludila nisu bila retka, još od »Braće svetog Krsta«, koja su, šibajući se do smrti, lutala kužnom Evropom XIV veka. Epidemije u civilizovanim zemljama, gde je svojina život, uzrokuju rekordno povećanje oružanih pljački, provala i krađa.

Kao i besnilo karantin iz furiozne prelazi u paralitičnu fazu u kojoj se izolovani ljudi mire sa sudbinom, čak i kad je najcrnja. Karantin postepeno obuzima koma, strašne tišine i nepokretnosti svojstvene bolničkim odeljenjima za komatozne pacijente, u kojima stvarno žive jedino mašine za održavanje organizma na granici smrti.

Dr Hamilton je takođe znao da, ako karantin zri istom brzinom kao bolest, inkubacija saznanja šta on stvarno znači neće biti dovoljno duga da se improvizovana organizacija odbrane Heathrowa pripremi za nevolje kad ta svest ispolji svoje opake simptome.

Vreme se moralo iskoristiti dok po inerciji životom terminala vlada svakodnevna rutina. Dok se putnici i nameštenici aerodroma osećaju kao ljudi o d j u č e , s j u č e r a š n j i m brigama. Jer, kad one postanu brige i nade za s u t r a i oni će postati drugi, s u t r a š n j i ljudi, za koje današnji rezoni, mere današnjeg sveta više neće važiti.

Upravo je sve ovo dr John Hamilton objašnjavao Danielu Leverquinu, novom članu Komiteta za borbu protiv besnila, prema vlastitom mišljenju u ulozi ovlašćenog hroničara epidemije, prema drugima u svojstvu ličnog lekarevog prijatelja, kad su na V sprat kontrolnog tornja, u prostorije ispražnjene za virusološku laboratoriju, doneli vest da je s Instituta za tropsku medicinu stigla prva pošiljka instrumenata, a među njima i jednotonski elektronski mikroskop.

Više od svoje desetostruke težine morao je čovek uposliti da bi video biće koje je u svom svetu srećno živelo bez ikakve težine.

Ian Komarowsky je na saopštenje uprave jedva obratio pažnju.

Kad je karantin uveden, on je već bio izolovan u sobi za promatranje Medicinskog centra u koju je njegov otac smestio osobe što su izvan stroge izolacije došle u kontakt s bolesnicima od besnila ili s prostorom u kome je moglo biti Rhabdovirusa. Svima su uzeti uzorci mokraće, salive, krvi i nosne sluzi. Ako u izvesnom roku, srazmernom vremenu jalove inkubacije »novog« besnila, ne ispolje simptome infekcije, prebaciće se u opšti karantin. Ispolje li ih, prevešće se u bolnicu, s druge strane hodnika. A potom će nečujno nestati da naprave mesto drugim bolesnicima.

Ian Komarowsky nije o tome brinuo.

Komarowsky je dozvolio sinu da u sobu za promatranje ponese vinčesterku bez metaka. Od toga časa za njega je postojala samo puška. I zamamna vizija šuma s francuske strane Jura iznad Lac de Neufchatela, gde je lov na visoku divljač bio dopušten.

Stajao je iza veštački zamagljenog prozora. Sunce mu je tuklo u oči i ometalo nišanjenje. Ispred puščane mušice, u kružnom sočivu teleskopa, aerodrom je treperio u svetlosnoj izmaglici, onako kao što će se jezero ljeskati u jutarnjem lovu, sutra ili prekosutra. Iza svetlosne zavese, duž Conway Roada, nečujno su se kretale siluete putnika kao što će se u tišini planine kretati divljač.

Pritisnuo je obarač.

Imaginarni metak eksplodirao je imaginarnim mozgom imaginarne životinje.

Makropoulosovi su čuli za karantin nekako istovremeno kad i za vest da im je avion za Atinu pobegao, dok su išli od kancelarije do kancelarije u potrazi za službenim faktorom kome bi se požalili na nečuven

postupak Medicinskog centra prema telesnim nevoljama gospode Makropoulos. Let za Atinu bio je jedan od poslednjih s evropskog terminala. Pokušaj da se u čekaonicu Medicinskog centra vrate, takođe je propao. Za prijem tamo nisu više važile normalne bolesti. Jedina važeća propusnica bilo je — pseće besnilo.

Gospođa Makropoulos je, sipljivo dišući, sedela na koferu usred glavnog terminalskog hola i mrzela Englesku.

Gospodin Makropoulos je stajao pored nje, brisao znoj sa čela, i mrzeo gospođu Makropoulos.

Suarezovi iz Villafranca del Cid držali su se šaltera Iberije. Čovek je stajao nogama opkoračivši oveći zavežljaj uvezan konopcem. Žena je sedela na podu, glave naslonjene na montažni zid šaltera. Bila je nepomična. Plašila se da će neopreznim pokretom izazvati porođajne grčeve koji će prvom Suarezu u porodici onemogućiti da se rodi u Villafranca del Cid.

Stala je kod desete »Zdravo Marije«, koju je molila da se to ne dogodi, kad je objavljen karantin. Suarezovi su se posavetovali. Bolest u povećanju nije igrala nikakvu ulogu. Porođaj je jedini bio od važnosti. Dok je sve teklo manje više normalno, Bogorodica je bila dovoljna da spreči da se desi u Engleskoj. U krizi, oboje su držali pametnim da se obrate i drugoj strani. Juannita Suarez je znala, kao i sve žene provincije Castellon, kako se na Sierra de Gudar privremeno zatvaraju materice. Zamolivši od k Bogorodice razumevanje, između svake molitve nebu, umetala je zabranjene pozive podzemnim silama, koje bi i najnemarnijem svešteniku sledile srce.

Ali, rodi li se dete u Villafranca del Cid, sve se isplatilo.

Unuk dr Arona Goldmana, profesora arheologije s Columbia univerziteta, desetogodišnji Adrian, uznemireno se pitao koliko će mala Sharon u ruksaku između njegovih nogu mirovati. Droga kojom ju je uspavao u kibucu

»Sharonska ruža« trebalo je da deluje još desetak sati. Dedu je, kad bi se na iskopavanjima zamorio, držala i po dvadesetčetiri. To je bilo sasvim dovoljno za put od Tel-Aviva do Rima, a zatim za let od Rima za New York. Na londonski karantin nije računao. Ako potraje, Sharon će se probuditi iznad Atlantika. Možda već u tranzitu. Uplašiće se, uznemiriti, zalajati. Oduzeće mu je. Kad je pitao dedu može li Sharon poneti kući, ovaj se usprotivio zbog karantina, samo nije umeo reći koliko on u Državama traje. Deda je najveći deo dana provodio rijući po kamenjaru koji se zvao Meggido ili Harmagedon. On je, u međuvremenu, bio slobodan kao nikad ranije, premda je kao dete razvedenih roditelja, boraveći čas s jednim, čas s drugim, imao više slobode nego većina dece koju su gnjavila oba roditelja jednovremeno.

Bilo je zaista moćno u kibucu. Tamo je upoznao i Sharon, štene iz nakota nemačkih ovčara, koji su kibucu služili za noćnu zaštitu. Psi su živeli u štenari naslonjenoj na spoljni zid naselja. Svakog jutra odlazio je da se pozdravi sa Sharon. Pas se na njega navikao i lavežom ga pozdravljao još dok se približavao.

Sve do jutros. Kad je jutros, u polutmini praskozorja otišao da se oproste, lavež ga nije dočekao.

Štenara je bila razvaljena, psi izmrcvareni kao da je preko čopora prešla divovska kosilica. Sharon je na sreću preživela pokolj. Nije to bio predumišljaj kad je štene sakrio u ruksak. U kibucu su verovali da je sa brda Karmela sišao ris, ali su mnogi sumnjali da u Ezdraelonskoj dolini ima životinje dovoljno jake za čopor nemačkih ovčara. Tvrdili su da je to delo arapskih terorista, čiji napad, zahvaljujući psima, nije uspeo. Da objasni nečuvenu hladnoću prošle noći niko, međutim, nije mogao.

Adrian za sve to nije brinuo. Iskoristio je zabunu da iz dedine torbe ukrade pilule za spavanje i Sharon je od njih ubrzo izgubila svest.

Nikakvih neprilika nije imao sve dok nisu poleteli iz Rima. Deda, na sedištu do prozora, odmah je zaspao. Na drugom do njega sedela je kaluđerica koju su oslovljavali kao majku Terezu. Sharon se u snu promeškoljila i majka Tereza je to primetila. Nije umeo da joj objasni šta ima u ruksaku. Kaluđerica je gurnula ruku u ruksak i odmah je trgla. Sharon joj je na ruci ostavila ogrebotinu. Bila je ljubazna, ali odlučna. Morao je obećati da će psa prijaviti čim se spuste u London.

Kasnije je kaluđerici pozlilo. Odneli su je u kabinu stjuardesa. Na Heathrowu su na nju čekala ambulantna kola. Nije je više video. Ni nju, ni njenu pratilju, sestru Emiliju.

Stvar je opet bila, u redu sve do karantina.

Sad je hteo da procunja tranzitom i nađe bolje skrovište za Sharon, ako se štene pre vremena probudi. Ali mu deda nije dozvoljavao da se kreće. Unaokolo su se muvali uglavnom službenici aerodroma. Putnici su sedeli ili stajali, odvojeni jedni od drugih.

Neki su imali maramice vezane preko usta i nosa. Izgledali su kao banditi iz starih kaubojskih filmova.

Pitao se da li da se poveri Sue Jenkins. Njena majka, s kojom je deda razgovarao, strahovito je nervozna žena, ali je Sue u redu. Gospoda Jenkins se žalila na umor, malaksalost, glavobolju. Deda je govorio da su to posledice nervne napetosti, gledajući da je smiri. Na njega i Sue niko nije obraćao pažnju.

Možda će pristati da mu pomogne, mislio je. Izgleda odvažno, preduzimljivo. A u neku ruku, duguje joj poverenje. Ispričala mu je nešto poput neke njene tajne. Priču o neobičnom starom čoveku s kojim se upoznala na Heathrowu. Zvao se Tesej, imao je čudne oči i govorio čudne stvari na način kojim niko nije govorio.

Starac sive kose, koga je Sue Jenkins predstavila Adrianu Goldmanu kao Teseja, čoveka s čudnim očima i govorom kakvim niko ne govori, bio je od njih udaljen jedva pedesetak metara. Na tom neznatnom rastojanju, montažne pregrade postavljene u obliku lavirinta uskih koridora sa prostranijim platoima ukrštanja, vodile su putnike internacionalnih letova iz glavnog terminalskog hola u tzv. Departure lounge, kroz uzastopne pasoške i bezbednosne kontrole, kao što fabrička traka nosi proizvode kroz razne stepene ljudske inspekcije. U glavnom holu kraj odlaznih vrata, tamo gde je proces otpočinjao, čovek sive kose sedeo je na zemlji i drhteći telom, kao da ga prožima struja, staklastim očima ispitivao prazan kružni prostor koji su putnici, misleći da se razboleo, ostavili oko njega.

Samo to nisu bili putnici koje je on video, ni terminal u kome je bio.

Niti je bio Tesej.

Zvao se Gabrijel, bio kaluđer i bosonog koračao u povorci zakukuljene braće, noseći u levoj ruci grubo izdeljan drveni krst, a u desnoj težak korbač s kožnim jezicima koji su završavali gvozdenim kapicama.

Pevao je:

»Svako ko hoće dušu svoju spasti,
Platiti mora i bičem se pasti.
Nikome ne smete milosti dati,
Nit ćete sem bola išta drugo znati.
Dođite amo kazni i pokori,
Spasimo se pakla što pod nama gori!«

Povorka je stala na sredini gradskog trga, ispred kamene fontane iz čijih je zmijskih usta, poput bolesne sline, umesto vode, curila žuta, smrdljiva mokraća. Na znak predvodnika, kosmatog oca Benedikta, zajedno s drugima, smakao je s ramena dronjke nekadašnje mantije i svom žestinom spustio korbač na obnažena leđa, s kojih se cedila krv izmešana s parčićima odrane kože. Nije prestajao da peva. Bol nije osećao. Samo opojan zanos ispaštanja.

Jer, grešio je delom.

Grešio jezikom.

Grešio u duši.

Grešio je kao i ceo grad.

Ceo svet.

I kazna je došla jedne noći kad se porok od greha odmarao, a vrlina već odavno trulila u memoriji ljudi. Svuda unaokolo, dokle je oko prorezima uskih ulica

dopiralo, gorele su lomače. U vazduhu se osećao gorak miris spaljene smreke, jasena i ružmarina. Ono malo ljudi koji su se na ulici mogli sresti nosili su preko lica nakazne voštane maske da njima uplaše demone kuge, a u ruci kadionice, iz kojih su se, čisteći vazduh, isparavale istočnjačke trave, aloa, ambra i mošus. Uprkos tome grad je smrdeo kao da se raspadao. Otvorene taljige, natovarene golim leševima, iz kojih se cedio krvav gnoj, škripale su u tišini, koju je remetio samo fijuk bičeva. Kraj kola su, sporo poput robova u dolapu, išli ljudi pod crnim kapuljačama, udarali o drvena klepala i pozivali žive da iz zabarikadiranih kuća, sa slepim očima voštanih prozora izbace svoje mrtve.

Protiv kuge koja je ubijala dahom nije bilo zaštite. Maske i kadionice nisu imale dejstva. Bekstvo u usamljenost nije donosilo spas. Molitve su ostajale bez odziva. Dobročinstva, kojih su se ljudi opet setili, nisu pomagala. Čudotvorna ikona Majke Božje, doneta iz obližnjeg manastira, odbila je da uđe u smrtno bolesni grad. Konj na kome je u litiji svečano nošena, najednom se našao pred bezdanom iz koga je izbijala nesnosna jara, opasujući grad vatrenim štitom. Ništa ga nije moglo naterati da paklenu jamu preskoči i Bogorodicu u grad unese. Kad se konj povukao, bezdana je nestalo. Kuga je ostala.

On, brat Gabrijel, jedan od onih koji su u samokažnjavanju videli poslednju nadu za osuđeni svet, stajao je na trgu i tukao se za njegove grehe, pevajući:

»Dođite amo kazni i pokori.
Spasimo se pakla što pod nama gori!«

Najednom, s čela se povorke začuo urlik. Iz mnoštva se podigla prestravljena jeka, a zatim su se kaluđeri, bacajući bičeve, razbežali.

On nije bežao. Ni pomakao se nije. Ono što ga je držalo na mestu nije pripadalo njemu, dano mu je. Dano za ovaj trenutak. Bio je to trenutak koji je čekao i na koji se u svim svojim snovima pripremao. Snovi su uvek bili isti. Stajao je na trgu nekog grada, u jednoj ruci držao krst, u drugoj bič, i čekao da mu priđe veliki crni pas.

Sad se to dešavalo.

Na čistini trga, po kojoj su se valjali iskasapljeni hodočasnici, čučao je veliki crni pas, s očima koje su čas gorele kao buktinje, čas se ledile u bele mrtve kugle beonjača.

Iz iskežene čeljusti kapala mu je pena, stežući se na zemlji u kristalno inje.

U susednoj zgradi, Queen's buildingu, pod neonom Izolacionog odeljenja Medicinskog centra Heathrowa, umirala je majka Tereza.

Najpre se na staklenom kubetu kontrolnog tornja ugasio poslednji sjaj zapadnog sunca, a onda je na monitoru kraj postelje električna projekcija sistoličnodijastoličnog rada kaluđeričinog srca prestala da se piramidalno pokreće i produžila u samrtnu tminu ekrana neprekidnom piskavom linijom, sličnom jauku. Mrak je ušao na Heathrow kad i u majku Terezu.

Dr Luke Komarowsky, bolničarka Moana Tahaman i glavna sestra Logan, koji su kraj bolesničke postelje proveli poslednjih pola sata — jedva ugrabljenih od novih slučajeva besnila — drukčiji ishod nisu ni

očekivali. Laboratorijski izveštaj je u svim uzorcima opisivao masovnu invaziju Rhabdovirusa.

Luke je mahnuo rukom pastoru kapele. St. George, prečasnom Gregory Cameronu, koji je, poput mumije umotan u zaštitnu odeću, molio kraj postelje. Sveštenik se povukao.

Glavna sestra Logan isključila je aparate, kojima se prva žrtva besnila na aerodromu Heathrow držala za ovozemaljski život.

Luke je preminuloj sklopio oči.

Moana Tahaman je prigušeno jecala.

Za trenutak je vladala potpuna tišina. Ništa se nije čulo. Ni glasovi ljudi, ni buka aviona.

Tada se dogodilo.

Životinjski urlik, dolazeći sa svih strana, ispunio je prostor, a zatim se, šireći kao eho iznad Heathrovva, izgubio u dubokom, pretećem rezanju.

Na krovu Queen's buildinga, Roof gardenu, među drvećem veštačkog raja, uhvaćena u lunarnu mrežu aerodromskih reflektora, u krug se okretala jedna ljudska prilika.

Njena ogromna, rasplinuta senka, poput noćne magle, padala je preko mrtvih betonskih pista.

Bio je to veličanstveni pobednik kosmosa na svom poslednjem veličanstvenom Letu.

STADIJUM ČETVRTI—
FURIOZA

Oni svirahu, a neki od njih bežahu od svetlosti dok su drugi u njoj uživali. Drugi su lajali kao psi i grizli svakoga ko bi im prišao, a taj bi se takođe razboleo. Neki pričahu kako su videli nekoliko ljudi ugrizenih i u bekstvu, da su se Odimus i Hemson takođe zarazili i da je prvi podlegao bolesti pošto je ugrizen, a zatim umro; drugi je, međutim, ostao s prijateljem, ispoljavajući strah od vode, a potom je pobegao.

ZAPIS NA ARAPSKOJ SLICI IZ 1224. GODINE

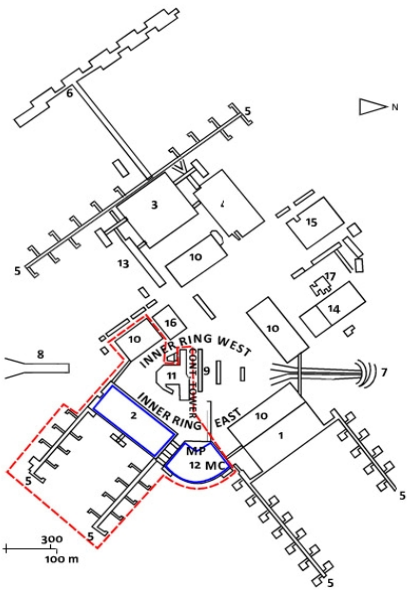

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

Central Terminal Area, skica br. 3.
Legenda: 1) Terminal 1. 2) Terminal 2. 3) Terminal 3 (odlazak). 4) Terminal 3 (dolazak). 5) Dokovi sva tri terminala. 6) Dok za Jumbo-jetove. 7) Glavni tunel za CTA. 8) Teretni tunel. 9) Autobuska stanica i ulaz u metro stanicu Heathrow Central. 10) Parkiralište. 11) Kontrolni toranj. 12) Queen's building. 13) Južni administrativni kompleks. 14) D'Albiack House. 15) Vazdušna pošta. 16) Toplana. 17) Stanica za hlađenje. 18) Kapela St. George. T — tranzit terminala 2. MC — Medicinski centar. MP — stanica Metropolitan policije.
Granice opšteg karantina - - - - - -
Granice stroge izolacije ————

15

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„… Pobesneli Alžirac ima poremećaj centra za ravnotežu, u furioznoj fazi bolesti. Uhvaćen u svetlosnu hijazmu reflektora koje je Lawford instalirao po krovovima oko karantina, iskošene glave, facijalnih mišića u grču, razrogačenih očiju bez pogleda i zapenjenih usta, poput mušice zaslepljene plamenom, kruži uporno oko kandelabra na krovnoj bašti Queen's buildinga. Najnesnosnije od svega je njegovo pseće urlikanje kad god bolničari pokušaju da mu se približe. Pometnja zbog pojave bolesnika u zoni opšteg karantina za koju se mislilo da je slobodna od infekcije, već je prošla, i ljudi Medicinskog centra, mumifikovani u zelenim odorama, pod maskama, svoj posao rade rutinski. Ali još pre pola sata situ-acija je bila obeshrabrujuća. Bolesnik izvan bolnice i tranzita, najstrože izdvojenih infektivnih područja, značio je da je besnilo probilo unutrašnji karantinski obruč i da ugrožava terminal. Ubrzo se ustanovilo da je alarm preuranjen, da je reč o putniku Air Algerie koga su sprovodili u bolnicu. Sinoć su putnici zamoljeni da prijavljuju svaki simptom oboljenja u svojoj blizini. Civilizovan svet se pokazao revnosnim i preduzimljivim. Dostavljana je i najnevinija t u đ a kijavica. Utoliko je čudnije što je Alžirac tako dugo ostao

neprimećen. Jedino objašnjenje vidim u tome što je putovao s grupom zemljaka, neobrazovanih, primitivnih ljudi, koji su ga štitili. Medu Evropljanima i Amerikancima takva se svinjarija ne bi mogla desiti. (Usled građanske presavesnosti, čovek se u bolnici mogao naći i bez besnila, ali s njim među zdravim ljudima civilizacije nije mogao opstati.) Alžirac furiozni napad dobija tokom sprovođenja u bolnicu. Otima se bolničarima i nestaje u lavirintu Queen's buildinga. Hajka se vodi. Nalaze ga na krovu, u bašti, tek pošto je aerodromom, poput divljeg zova prirode, odjeknuo njegov lavež. Ni ljudski, ni životinjski. Još nedovršena mešavina jauka i urlika. Glas stvorenja iz koga se, opirući, gubio čovek. Približavanje ne uspeva. Opasnost od ujeda nadrasta hrabrost i snalažljivost bolničara. Lawford, koji je prema meni posle mog prijema u Antirabies Committee upadljivo prijazan, preuzima inicijativu. Moram priznati da kučkin sin ima ideja i da se njima dobro služi. Naređuje da se iz depoa British Airwaysa donese pošiljka iz Los Angelesa za G. L. C, Londonsku gradsku opštinu. Na krov se donose sprave koje kalifornijskoj policiji služe za borbu protiv narkoma-na, sjajne metalne šipke, duge preko pet stopa. Završavaju se čeličnom omčom, čiji se obim pomoću sajle podešava ručicom na dršci. U celini, naprava liči na usavršene šinterske čakije. Manipulisanje čakijom, očigledno, zahteva izvesnu veštinu. Ako je violentan, narkoman se opkoljava policajcima naoružanim ovakvim čakijama. Kruži se oko njega dok ne izgubi orijentaciju kao deca u igri žmurke. U pogodnom trenutku omča se nabacuje na vrat i steže. Ponekad je nužno zgrabiti ga i drugom. Metalne šipke ga sprečavaju da se približi lovcima.

Obara se na zemlju i drži uz nju prikovan dok se injekcijama ne umiri. Veština se, izgleda, sastoji u tome da se narkoman tokom postupka — ne zadavi. Na krovu obasjanom reflektorima, kao na proscenijumu pozori-šta užasa, Lawford deli čakije i uputstva, a zatim raspoređuje ljude u krug oko Alžirca. Pomišljam da intervenišem, skrenem pažnju majoru na neiskustvo bolničara u ovakvom postupku i opasnost kojoj izlaže bolesnika. Odustajem. Ovde sam da gledam, slušam, pamtim. NE DA UČESTVUJEM. Da se brinu o stvarnosti, pozvani su drugi. Moja je dužnost da je ovekovečim. Da je pretvorim u fikciju pristupačnu i onima koji je nisu doživeli. Kao da anticipira primedbu, Lawford naređuje bolničarima da Alžirca zavaraju. Omču nabacuje on lično. Čakija mu pristaje kao da je s njom rođen. Mračna igra, ispunjena uzvicima upozorenja i bolesnikovim besnim rezanjem, traje kratko. Ubrzo se čovek koprca na zemlji, poput leptira prikovanog čiodom. Daje mu se sedativ. Mišići mu se umiruju, talasi vode koje vetar više ne dira. Očekujem da se reflektori posle predstave ugase. Gore i dalje…“

„… Medicinski centar je potresla vest da je, sada u glavnom bolu terminala, otkriven još jedan bolesnik. Pretpostavka o vazdušnom prenošenju virusa postala je akutna. Srećom i ova se uzbuna pokazala lažnom. Pošao sam na terminal s dr Komarowskim i dvojicom bolničara. Obavezna za odlazak u tranzitni foaje, zonu infekcije, ovde zaštitna odeća nije nošena. Čovek će se jednostavno odvesti u Medicinski centar i podvrći pregledu. Zatečen je kraj rampe za odlazak. Nije davao utisak bolesnika. Činilo se da je to njegov prirodan izgled. Očevici su tvrdili da sve do našeg

dolaska nije bio pri sebi, da je izgovarao nerazumljive reči i ponašao se bizarno. Pozvan da pođe s nama, nije se opirao. Tek u Centru dobio sam priliku da ga bolje osmotrim. Imao je sedu kosu i starost kojoj se godine teško određuju. Na njemu nije bilo ničeg neobičnog, osim možda izgubljenog pogleda, koji se sreće kod zabrinutih ili zanesenih ljudi. Pregled dr Komarowskog nije dao pozitivan rezultat. Čovek nije imao glavobolje, temperaturu, groznicu. Osetljivost na akustičke i auditivne senzacije bila je normalna. Nije osećao ni prekomernu žeđ, ni bolestan strah od vode. Ogrebotina na slepoočnici poticala je od udarca. Pomoću nje starac je identifikovan. Prepoznala ga je bolničarka Tahaman. Ispričala nam je da se prilikom previjanja onesvestio. Izbegavao je da kaže ime i adresu, a kad ih je najzad dao, bili su izmišljeni. Proverila je. Sve se to nije ticalo Medicinskog centra. Čovek je mogao da se vrati na terminal. Molio je da ostane. Imao je, navodno, iskustva s bolesnicima. Tražio je da uđe u ekipu koja je radila u infektivnoj zoni tranzita, ostajući neimpresioniran upozorenjem da je to najrizičniji posao u karantinu. Doktoru Komarowskom su bili preko potrebni ljudi i već je razmišljao da se sa terminala pozovu dobrovoljci s medicinskim iskustvom. Gabrijel je primljen i predat bolničarki Tahaman da ga uputi u dužnost i snabde zaštitnim odelom. Meni ostaje da opišem u čemu se, zapravo, sadrži Gabrijelova 'neobičnost'. Biće to i lako i teško. Lako je, naime, demonstrirati zastarelost njegovog jezika, koji je zvučao kao da je izašao iz srednjovekovne hronike Williama od Denea, kaluđera iz Rochestera ili s neke starinske povelje. Teže je,

međutim, pokazati da se iza tog drevnog jezika krio i d r u k č i j i način mišljenja.

Pošao sam s njim u prostoriju koja je Medicinskom centru služila kao stovarište lekova i bolničke odeće. Tahaman je izdvojila jedan ogrtač, a zatim se povukla, ostavljajući ga da se presvuče. Rekao sam kako se zovem, šta ovde radim i pitao mogu li da ga zovem po imenu.

'Neka Ti bude po volji', odgovorio je spokojno, 'sve dok se budem zvao Gabrijel. Jer imena se menjaju s nama. Imena su potrebna ljudima. Gospodu ništa ne znače.'

'Zašto ste to kazali?' Bojao sam se da se starčeva 'neobičnost' ne svede na pripadnost nekom ezoteričnom kultu.

'Ne znam. Tako mi dođe.'

'Doktor Komarowsky je utvrdio da niste inficirani, ali ja mislim da niste ni potpuno zdravi.'

'A ko pod nebom jeste?'

'Već dva puta ste gubili svest?' Gledao me je nevino. Ne morate odgovoriti ako nećete. Nemam prava da vam postavljam pitanja.'

'O, imaš', kazao je, 'imaš čim ih postavljaš.'

'Ali vi na njih ne morate odgovoriti.'

'O, moram. Čim su postavljena.' Odgovorio je kao da utvrđuje nešto najprirodnije u svetu u kome se trik svih ljudi sastoji u tome da se ne odgovori ni na pitanja na koja se mora. 'Izvesna pitanja i odgovori dosuđeni su jedni drugima, kao što su jedni drugima dosuđeni i izvesni ljudi.'

'U redu', kazao sam, 'zašto ste izgubili svest?'

'Nisam izgubio svest', rekao je mirno, 'samo ne bejah ovde.'

‘Gde ste bili?’

‘U jednom gradu.’

‘Kome gradu? Londonu?’

‘Ne beše to London.’

‘Nekom starom gradu?’

‘Onda ne beše star.’

Opisao je slikovito uske uličice, kuće od tesanog kamena, bela voštana platna na prozorima središta srednjovekovne grofovije, gde je staklo pristupačno samo najimućnijima.

‘U toj vašoj viziji…’

Prekinuo me je blago. ‘To ne beše vizija. Ja, zaista Ti kažem, bejah u tom gradu.’

‘Vi to svakako ne mislite ozbiljno?’

‘U njemu gorahu vatre.’

‘Grad je bio zapaljen?’

‘O, nije. Ulice behu puste. Uz dovratke kapija seđahu mrtvaci.’

‘Kako su izgledali?’

‘Crni kao ćumur. Ali mi ne obraćasmo na njih pažnju.’

‘Ko ste to — vi?’

‘Braća svetog Krsta.’

Gabrijelova vizija je lagano dobijala identitet. ‘Braća svetog Krsta’ ili ‘Bratstvo flagelanata’ bile su pokajničke družine, koje su sredinom XIV veka, u doba kuge zvane Crna smrt, krstarile Evropom i svirepim samokažnjavanjem pokušavale da umilostive Boga.

‘I šta ste radili?’

‘Iđasmo u svetoj litiji, šibasmo se i pevasmo pesme.’

‘Kakve pesme?’

Izdeklamovao je stihove monotonim glasom kojim se čitaju gregorijanke.

Za pesmu nisam čuo, ali je nesumnjivo odgovarala godini 1347, vremenu Crne smrti. Mora da je starac došao do neke kronike o kugi i da se ona, ostavivši na njega snažan utisak, pretvorila u moru. 'I šta je posle bilo?'

'Posle se pojavio veliki crni pas.' Gabrijelovo lice se smračilo. 'Ja bih da se obučem.'

Razgovor je, što se njega tiče, bio završen. Što se mene tiče, iznenađenje, ono pravo, tek je počelo. Kad je svukao košulju, ugledao sam njegova leđa, poput crvene mreže, isečena masnicama i brazgotinama od biča. Ozlede su bile upadljivo sveže.

'Za ime boga', uzviknuo sam, 'šta vam je to na leđima?'

'Šta?' Pitao je kao da ne oseća bol, kao da za brazgotine i ne zna.

Pipnuo sam kožu na leđima. Bila je vrela. Na prstu mi je ostala kap krvi. 'Ovo.' Nasmešio se. 'Pa ne rekoh li Ti da smo imali korbače?'…"

„… Tišina na aerodromu je nepodnošljiva. To nije mir groba, nepomičnost mrtvih. To je katalepsija vampirskog legla, ispod čije prividne beživotnosti struji neutaživa žudnja za krvlju i pulsira budnost spremna da se u pokret baci na prvu senku mraka. Stari bolesnici su anestetizirani komom, novi, s tek ispoljenim prodromnim simptomima — nadom, a oni između, u akutnoj furioznosti, držani su u letargiji kaišima i sedativima. Antirabies Committee, osoblje karantina, medicinska i sigurnosna služba bile su pod hipnozom brige i besmislene rutine, koja se odvijala

tiho, nečujno, kao da svaki neoprezan pokret, jači šum ili ljudski glas može pokrenuti besnilo, već i samo podređeno paklenoj rutini. A putnike je mesmerizovao strah, koji je samo san mogao eliminisati. Jedva čekam da svane, da buka avionskih motora, makar i prividno, pobedi ovu lažnu smrt…“

„… Druga osoba iz koje se može isfabrikovati ličnost za moj roman o besnilu je narednik Elias Elmer. Do njega dospevam slučajno. Znam da se juče u parkiralištu terminala 2 desilo ubistvo. Nalazim da ono ironično kontrastira opštoj smrti koja nam preti. U poređenju s bolešću ispada kao nešto prirodno. Čak dobrodošlo. U Metropolitan policiji upućuju me na narednika Elmera. To je krupan, lenj Jamajčanin, s dremljivim licem čoveka koga je ujela cece muva. On kaže da je stvar u rukama Scotland Yarda, i da on s njom nema ništa. Čini se da ga ubistvo ne interesuje. Više ga interesuje moje interesovanje. Objašnjavam mu svoju ulogu. Shvata je kao vođenje ‘Knjige mrtvih’. Šala probija led. Uvodi me u slučaj, u kome je, izgleda, jedini nesumnjivi fakat — leš direktora jedne nemačke banke. Čini mi se, nisam siguran, da narednik zna više nego što želi da kaže. Sasvim slučajno ga pitam da li je i on učestvovao u potrazi za ‘teroristom’ u svešteničkoj odeći.

Kaže da me je dostavio neki Nemac. Putnik s kojim sam se na pokretnim stepenicama sudario bio je takođe Nemac.

‘Da li je bio plav, sa zlatnim naočarima, u belom kišnom kaputu čija je postava crna?’

Narednik Elmer ne zna. Dostava je bila telefonska, anonimna. Zovu ga. Ostajem oneraspoložen. Ubistvo

povodom koga se ne vrši istraga ne služi ničemu. Ovde, uostalom, i nema ko da je vodi. Ni vremena, ni volje za to. Svi su zauzeti besnilom. Samo ja nisam dužan da se držim realnosti. Naročito ako je plitka, ne uzbudljiva, nezanimljiva. Ako Elmera uzmem za roman, moram ga učiniti neobičnim, upustiti u neku naročitu radnju. Šta bi, dakle, Elias Elmer mogao da radi? Da se bori protiv besnila? To svi čine. Svi se bore protiv besnila. Nema u tome nikakve originalnosti. Originalno je jedino ako se on protiv besnila ne bori. Ako na besnilo ne misli. Ako, u prisustvu masovnog ubice od koga i sam može stradati, traga za ubicom jednog jedinog čoveka. To što taj verovatno nije na aerodromu, smetalo bi stvarnom policajcu. Fiktivnom ne smeta. Obuzima me u međuvremenu ambiciozna ideja. Pitam se da li je moguće stvarnog Elmera' približiti mojoj ideji o njemu? Da li ga je moguće inspirisa ti na istragu?…"

„… Treću temu nudi mi major Lawford. On mi se udvara. Za njega sam sada javnost, sud, istorija. Stalo mu je da ostavi utisak. Ako se infekcija i dalje razvija ovim tempom, bojim se da će to biti samo za potomstvo. Ne zameram mu na brutalnom postupku prema meni. Uprkos mojim liberalnim idejama o pravima građana, verovatno bih na njegovom mestu, u stisci s vremenom, postupio i gore. Uostalom, naplatio sam se. Računi su izmireni. Povrh svega, Lawford je najobaveštenija ličnost Heathrowa. Uprkos izvesne krutosti, pa i naglosti, Lawford je za ovakve situacije rođen. Misli kao metak — pravolinijski, efikasno, nezadrživo. Refleksi su mu automatski. U glavi uvek ima pregled svih komponenata jednog

pitanja. Ne gubi se u detaljima. Ako treba hitno da od putnika očisti neki prostor, on se brine da to bude hitno, a ne za njihove kofere. Koferi su zanemarljiva pojedinost. Ponekad je takva pojedinost i poneki putnik. Ali prostor je besprekorno čist…“

„…Vreme je da formiram pozadinu pričama, da dam opštu sliku aerodroma Heathrow na početku epidemije. Poslužiću se zapisnikom sa sednice Antirabies Committeeja održane odmah pošto je iz Londona stigao izveštaj o prisustvu virusa u poslatim uzorcima. Način inficiranja prvih žrtava, majke Tereze i sestre Emilije, nije utvrđen. Istraga u Lagosu nije dala rezultate. Za poslednjih šest meseci nije u toj nigerijskoj provinciji zabeležen nijedan slučaj hydrophobiae. Ne isključuje se mogućnost da je kaluđerice u avionu zarazio prenosilac virusa, sam imun, ili otpornija osoba kod koje inkubacija traje duže. U prometu je i treća, najmanje verovatna pretpostavka. Na osnovu nečega što je majka Tereza govorila u bunilu, dopuštala se mogućnost da je u avionu došla u dodir sa krijumčarenim besnim psom. Odlučeno je da se u tranzit pošalje ekipa koja će ga potražiti pod izgovorom da putnike popisuje za vakcinaciju. Do sada je besnilo imalo samo jednu žrtvu, ali dr Komarowsky izveštava da za sedamnaest drugih nema nade, da se stotrideset putnika i službenika aerodroma nalaze u komi, a da se ukupan broj obolelih popeo na preko tri stotine. Ceo Queens building, s kancelarijama, izložbenom halom, prostorijama za publiku, čak i bioskopom, pretvoren je u bolničko prihvatilište. Izuzete su jedino lekarska soba, soba za osoblje, apoteka i nekoliko ordinacija. Na

skici br. 3 Central Terminal Area, karantin, kao što se vidi, obuhvata kontrolni toranj, Queens building, terminal 2, sa parkiralištem i oba doka, kao i slobodan prostor između ovih zgrada. Danju zonu karantina osiguravaju Lawfordovi ljudi, noću se blokadi dodaju moćni reflektori postavljeni po krovovima. Pod njima karantin liči na jarko osvetljeni preparat pod uveličavajućim sočivom svetlosnog mikroskopa, po kome se dezorijentisano kreću živo obojeni mikrobi.

Ostali delovi Heathrowa funkcionišu uglavnom normalno. Avioni terminala 1 i 3, kao i prebačene rute s terminala 2, još uvek uzleću i sleću. Pristup vozilima kroz glavni tunel u CTA je slobodan, a Piccadilly linija metroa do stanice Heathrow Central radi. Blokiran je samo koridor prema terminalu 2. Ovakva situacija na sastanku Antirabies Committeeja izaziva oštru prepirku. Dr Hamilton, dr Komarowsky i major Lawford zahtevaju bezodložno obustavljanje saobraćaja na Heathrowu, upozoravajući na opasnost da se, usled poroznosti blokade ili neke osobine virusa za koju se ne zna, infekcija proširi i van karantina. Predstavnici aerodroma i avionskih kompanija svoje protivljenje zasnivaju na činjenici da nije došlo čak ni do proširenja infekcije van tranzita i da prebacivanje saobraćaja na druge aerodrome predstavlja ogroman logistički problem i težak finansijski gubitak. Generalni direktor se koleba. Već na prvom sastanku obećao je doktoru Hamiltonu da će se saobraćaj postepeno reducirati dok se sasvim ne ugasi. Pritisak avionskih kompanija sprečio ga je da obećanje ispuni. Kompromis nalazi u odlaganju odluke za još 24 časa. John Hamilton nije zadovoljan, ali ga nadglasavaju. Dr Komarowsky napušta sednicu s izjavom da se

prijatnije oseća među pobesnelima. Oni su, najzad, samo besni, nisu ludi. Major Lawford pravi zajedljivu primedbu na račun demokratije koja statistički izjednačuje glupost s razumom, a idiotima, samo ako ih je dovoljno, dopušta da upravljaju svetom…“

„… O organizaciji života u karantinu još je teško govoriti. Uprkos naporima uprave da zavede neki obrazac, a s njim i osećanje sigurnosti, stvari se odvijaju manje- više slučajno, spontano, hektički. Život se naglo sveo na najuprošćenije oblike ishrane i brige. Ko je imao apetita — začuđujuće je koliko je takvih bilo — mogao je uzimati besplatno hranu iz restorana, sve preko toga plaćao je u aerodromskim prodavnicama. Frizernice, parfimerije, trafike, knjižare, banke otvorene su. Šalteri za hotelske rezervacije, železničke karte, najam automobila bili su, međutim, zatvoreni. Nekako je izgledalo da se odavde neće nigde putovati. A pošta je ukinuta iz istih razloga iz kojih su isključeni javni telefoni. Na Antirabies Committeeju se govorilo i o prohibiciji, ali se stalo na stanovište da je, pored drugih zabrana, ova za sada suvišna. Pijanstava u zabrinjavajućoj meri nije bilo.

Izvesnu ulogu u uzdržavanju od pića je igrala bojazan da ‘bizarno’ ponašanje pod uticajem alkohola može ljude odvesti u bolnicu kao — besne. Jer karantin je vrlo brzo saznao da je posredi pseće besnilo. Kako je vest procurila, ne zna se. Od tog momenta uprava nije poricala pravu prirodu bolesti. Jedino je nastojala da redovnim saopštenjima balansira rđavo raspoloženje karantina. U ‘profilaktičkoj zoni’ ona su prolazila relativno dobro, jer su pogađala želje ljudi, a ničeg nije bilo da ih razuveri. U ‘infektivnoj zoni

tranzita' imala su bednu prođu. Očevici rapidnog širenja bolesti, koja je, posle diskretne prodrome, izbijala iznenada sa snagom i slikom akutnog ludila, nisu bili pripravni da slepo prihvate uveravanja uprave kako je besnilo 'pod kontrolom'. Tamo gde su živeli jedinu pravu kontrolu je imalo besnilo. Na terminalu se o tome ništa nije znalo. Putnici su po instinktu preduzimali mere da se zaštite. Pojava ljudi s vlažnim maramama preko nosa i usta uskoro se pretvorila u neku vrstu 'mode'. Međusobne distance su se, koliko je moguće, poštovale. Primetio sam da je u tom pogledu došlo do izvesnog pregrupisanja. Prvobitne grupe sastojale su se od ljudi slučajno zatečenih na istom mestu, uglavnom onih koji su leteli istim avionom ili čekali pred šalterom iste kompanije. Takve su se grupe ubrzo dezintegrisale. Onaj ko je sada prošao glavnim holom, čuo je Francuze kako razgovaraju sa Francuzima, Nemce sa Nemcima, Engleze sa Englezima, video konglomerate Azijata odvojene od ljudi crne kože, koji su, opet, stajali zajedno. Zajedno ali odvojeno. Svet je i pred smrću čuvao svoje najomiljenije zablude. Primetio sam, takođe, da je porodica, bar do sada, ostala osnovna jedinica karantinskog života…"

„…Medicinski centar se intenzivno priprema za profilaktičku vakcinaciju, čim vakcine stignu. Do sada su iz Londona stigli samo hermetički kovčezi od metala. Bezbedno uklanjanje leševa postaje glavni problem onih koji su verovali da je stvar u spašavanju ljudi od smrti. Smrt, naime, postaje đavolski preduzimljiva. Odmah posle majke Tereze, umiru sestra Emilija, bolničarka Lumley i još sedam osoba.

Individualna opela kaluđericama nisu više praktična. Zameniće se kolektivnim — na svakih deset leševa po jedno —vršiće ga u kapeli St. George, naknadno uključenoj u karantin, solidarno sveštenici zvaničnih vera na čelu sa prečasnim Gregory Cameronom. Ali pesimistična administracija je predviđala trenutak kada će ritam umiranja formalnosti i ceremonije svesti na puko odbrojavanje. (Bez obzira kada će se to dogoditi na ovom Heathrowu, u mom mora doći brzo. U stvarnosti kataklizma može trajati dugo, a da ništa ne izgubi od uzbudljivosti. U romanu drama traje kratko ili je nema. Čovečanstvo koje bi umiralo postepeno, ličilo bi na samrtnika koji vas i posle godinu dana dočekuje doručkujući konjak. Ako vas je prvi put i rasplakao, drugi put se prosto pridružujete terevenki.)

Sve što se u Medicinskom centru radi je, u stvari, administriranje smrti. Ozbiljan posao u rukama je dr Johna Hamiltona. On se boji da se, s obzirom na abnormalnu virulentnost Heathrow Rhabdovirusa, postojeće vakcine pokažu nedelotvorne. Najviše nade polaže u koncentrisanu inaktiviranu vakcinu dobijenu iz ljudske diploidne ćelije WI-38 i njenu modifikovanu podvrstu kod koje je inaktiviranje izvršeno propuactonom. (1971. su T. J. Wiktor i J. R. Mitchell ovakvom vakcinom u jednoj jedinoj dozi zaštitili eksperimentalnog rhezus majmuna od izvanredno virulentnog 'slobodnog virusa' kojim je zaražen nekoliko sati pre vakcinacije.)

Najveći deo vremena John provodi u laboratoriji improvizovanoj na petom spratu kontrolnog tornja. Kad se dovrši prebacivanje inventara s Instituta za tropsku medicinu, tehnički uslovi neće ustupati ni

pred onim najmodernijim u svetu. On je znao da će se radom na serumu protiv Heathrow Rhabdovirusa — kako je nazvan — baviti sve značajne virusološko-mikrobiološke laboratorije u Engleskoj i van nje, ali da je pred njima imao prednost u neograničenoj količini uzoraka. Ne želim da mešam s t v a r n o g Johna Hamiltona s njegovim dvojnikom u mom romanu, ali ne mogu a da ne zabeležim i jedno Johnovo svojstvo koje ga oštro razlikuje od dr Lukea Komarowskog. Ne tvrdim da njemu do bolesnika uopšte nije stalo, ali mi se čini da ih on oseća i prima jedino posredstvom virusa. Bolest je ono što ga stvarno interesuje. Besnilo ga inspiriše. Bolesnik je tu nešto putem čega se dolazi do saznanja o virusu, a potom i do virusa 'in vivo'. Virus 'in vivo' pretvara se u virus 'in vitro' i uzgaja u Petrijevim posudama. Temperira se njegovo razmnožavanje, uvećava na leći moćnog elektronskog mikroskopa, podvrgava biohemijskim probama. Tokom procesa gubi on individualnost, oslobađa se oznaka koje ga vezuju za ovog ili onog bolesnika. I na kraju se, naravno, zna da je nađen u neuronima centralnog nervnog sistema, cerebellumu, salivarnim žlezdama ili cerebrospinalnom fluidu, ali ono što se u početku znalo, č i j i je to cerebellum, č i j a pljuvačna žlezda, č i j i fluid, u međuvremenu se zaboravlja. Virus prestaje da bude uzročnik patnje ovog ili onog ljudskog bića i postaje anonimni predstavnik vlastite vrste, biće za sebe, ravnopravno sa čovekom. Doktora Lukea Komarowskog, međutim, besnilo ne zanima izvan onog što ono čini od ljudi i s ljudima. Rhabdovirus Heathrowa je za njega izazivač patnje, ludila, agonije, smrti, a ne tek prirodni fenomen koji

u evolutivnoj istoriji kosmosa povezuje hlađenje udaljenih zvezda s rađanjem inteligencije na jednoj od njih. On je vojnik u rovu, tamo gde je Hamilton strateg u štabu. Komarowsky se sa besnilom bori na frontu koji prolazi nervnim sistemom ovog ili onog čoveka, bolesnika s imenom i identitetom, a ne na frontu ravnodušnog laboratorijskog stola, gde su sve individualnosti apstrahovane u bezlične šifre i gde se preparirani mozgovi umrlih od besnila razlikuju jedino po registarskom broju. Ukratko, Komarowsky je vidar, Hamilton učenjak. Komarowsky bi na besnilo zaboravio onog časa kada bi se od njega prestalo bolovati i umirati. Hamilton bi produžio da se bavi virusom čak i ako bi nam preostala još jedino daleka uspomena na njega. Uprkos razlikama, između njih postoji i naročita veza, povodom koje se pominje Wolfenden House i profesor Frederick Lieberman. Pokušaću da iskopam u čemu je stvar, odakle izvesna zamućujuća senka na njihovim ličnim odnosima…“

„…Pokušavam da ustanovim šta o epidemiji besnila na aerodromu Heathrow misli tzv. svet. Zato mi služi radio i teleekran u kontrolnom tornju. Slušam BBC, Pariz, Oslo, Rim, Köln, Madrid, vesti iz SAD i SSSR-a. Beležim komentare bez reda, da bih njihovim spontanim konfrontiranjem dobio sliku. Uopšteno uzev, civilizovani svet se više ne ponaša kao da su u pitanju anonimna deca po Etiopiji. Posle prvih neodređenih nagađanja, sve iscrpniji izveštaji preplavljuju evropske radiostanice. Madrid daje istorijat velikih virusnih epidemija. Preko svega pada zlokobna senka pandemične kuge iz 542. i 1347, londonskog bacila Pasteurellepestis, 1668, koji zajedno s gradom iduće

godine spaljuje požar, i Yunnanske zaraze u Kini, začete 1850, zamrle četrdeset godina kasnije. Köln meditira o našoj nemoći da savladamo influencu i o strahu autoriteta pred neiscrpnom mutacionom moći mikroorganizama. Oslo citira doktora Hamiltona: 'U mikro, a ne makro svetu krije se tajna preživljavanja vrste, jer sve dok ne prodremo u tajnu virusa, naš let prema zvezdama biće putovanje mrtvaca na dopustu.' Rim drži da i u najžešćim prirodnim katastrofama, zemljotresima i poplavama, ljudska smrt u celini ostaje herojska, jedino bolest ubija ponižavajući ubijenog. Priznajem da me ova radio- filozofija ostavlja ravnodušnim. Zanimaju me praktične vesti. Amerikanci na Heathrow vojnim avionima šalju vakcinu pačjeg embriona, Japanci vakcinu inaktiviranu ultravioletnim zracima. Svuda se formiraju epidemiološke ekipe spremne da priteknu u pomoć. Uzorci bolesnih nervnih tkiva u zapečaćenim nesalomljivim posudama sa suvim ledom i u hermetički blindiranim kasetama nalaze se već na ispitivanju u mikrobiološkim centrima od Tokija do Moskve i Los Angelesa. Izvesne zemlje zavele su restrikciju letova na Heathrow. John se nada da će to spontano ugušiti saobraćaj i na preostala dva terminala, koje Profit, uprkos zdravom razumu, drži u pogonu. U praktične vesti ubrajam intervju s jednim nosiocem Nobelove nagrade za medicinu. Na pitanje: 'Koji je, prema vašem mišljenju, trenutno idealan profilaktički tretman posle infekcije besnilom?' nobelovac skromno odgovara: Pravo da vam kažem — nijedan.' Vlade takođe, pokazuju živ interes. Nikome, izgleda, ne ide u račun da jedna velika i uticajna nacija pobesni. (Dopušta se jedino — recipročno besnilo.) Predsednici vlada Zajedničkog tržišta, prvu

sednicu, umesto podeli ribe u Atlantiku, posvećuju besnilu. Sveti otac u Vatikanu proglašava dan molitve za pobesnele. Sovjetska gerontokratija, čijih je nekoliko članova blokirano na Heathrowu, zaprepašćuje sovjetologe izjavom da besnilo ne razlikuje društvene sisteme i da se svakome može dogoditi da pobesni. Javlja se čak i Idi Amin izjavom da obožava Britance čak i kad su besni'. Poslednje televizijske vesti emituju preko satelita sliku Situacione sobe Bele kuće, u kojoj predsednik Sjedinjenih Država s Nacionalnim savetom bezbednosti prati krizu. Iza njega, poput statue, stoji čovek s crnom torbom, određen da u svako doba na šest stopa od Predsednika nosi kod za otpočinjanje nuklearnog napada.

'Zar ova briga nije dirljiva, majore', kažem Lawfordu koji sa mnom prati program.

'Svet je ponovo ujedinjen.'

'Moje dupe ujedinjen,' odgovara on. 'Vaša predstava o međunarodnoj politici, Leverquin, nije ništa pametnija od vaše ideje o međunarodnim teroristima koji oružje drže pod aerodromskim palmama.'

'Hoćete li da kažete da je posredi nešto drugo?'

'U politici i policiji uvek je posredi nešto drugo. Inače nam one ne bini trebale. Ministar Drammond mi je u poverenju rekao da Amerikanci drže kako je epidemija na Heathrowu velika proba sovjetskog bakteriološkog rata.'

'Je li taj ministar Drammond besan?', pitao sam. Drugi povod ovakvom mišljenju nisam video.

'Ne još. Od besnila, mislim. Besan je zbog nekog ruskog otpadnika!'

'Za ime Hrista, Lawford, pa oni imaju ovde i svoje ljude!'

‘Baš zato. Ali Amerikanci očevidno ne nasedaju triku. Inače ne bi upozoravali Moskvu šaljući joj sliku svog Predsednika sa prstima na klavijaturi za bacanje sveta u vazduh.’

‘A šta kažu Rusi?’

‘Optužuju Kineze da besnilom žele sprečiti detant između Istoka i Zapada. Kinezi ih u međuvremenu nazivaju ‘revizionističkim besnim psima’!’

‘Ko je ovde besan, mi ili oni?’, pitao sam ogorčeno.

‘Nikad se ne zna. U svakom slučaju, Leverquin, to vam je pravo stanje stvari. A sve drugo obojena slika na televiziji.’

Napravio sam još jedan napor da spasem razum. ‘U redu, majore’, rekao sam, kakav je svet, možda u tome i ima nešto, ali ne možete sporiti da je svetska naučna zajednica iskreno ujedinjena. Čak su i američke vladine laboratorije tražile naše uzorke.’

‘Za ime boga, čoveče, ne budite baš tako bezočno naivni!’, viknuo je major Hilary Lawford. ‘Kakav ste vi to jebeni pisac? Gde vam je zločinačka inteligencija? Zar zbilja držite da ljude u hemijsko-bakteriološkom centru Fort Detrick interesuje hoćemo li pobesneti ili nećemo?’

‘Šta ih onda, do đavola, interesuje?’

‘Čiji je virus, naravno. Prirodan ili ruski. Ako je prirodan — O.K. Za šest meseci mogu se, ako imaju vremena od pravljenja novih virusa, pojaviti možda i s nekom vakcinom. Ako je ruski, oni su sada isuviše zauzeti biranjem odgovora koji će predložiti Predsedniku.‘

‘Kakva odgovora?’

‘Lično se kladim na plućnu kugu, ali mogu biti i male boginje.’

‘A šta o svemu misli naša vlada?’ pitao sam ga deprimirano.

‘To je jedino što Drammond nije umeo da mi kaže’ rekao je major Hilary Lawford odlazeći. ‘Izgleda da moraju najpre videti šta će s tim pukovnikom Rasimovim.’

Po BBC-u Lawford je imao pravo. Heathrowu je BBC, pored kratkog saopštenja da je ‘situacija pod apsolutnom kontrolom’, posvetio još kraću vest da je u New Yorku sazvan Komitet eksperata za besnilo svetske zdravstvene organizacije. Ostale vesti bile su posvećene tekućim štrajkovima, novom neuspehu panda medveda da se zaljubi izvan Kine, otkriću postojanja jedanaestog ruskog agenta u visokim ešalonima britanskog SIS- a.“

„…Ovo je, naravno, tek sirovina za ‘Besnilo’. Fakta valja uobličiti u priču. Konfuznoj stvarnosti usaditi kičmu logike. Dati joj doslednost koju ona ne poseduje od rođenja. A potom joj udahnuti i neku ideju. U onome što se ovde događa, ne može se naći nikakva viša ideja. Stvarnosti ona i ne treba. Stvarnost je besmislena. To ne može biti priča o njoj. U stvarnosti se besnilo može dogoditi slučajno, bez svrhe. U uspeloj fikciji su takve slobode nesrećne. Kritičari vas odmah optuže da ne znate šta hoćete. Da ne vladate materijalom.

Moram biti predostrožan. Stvarnost je džinovski ‘usisivač za prašinu’. Začas vas usisa. Čovek se nađe u kanti za đubre i pre nego što shvati šta se s njim dogodilo. Ovde sam da slušam, gledam, pamtim.

NIPOŠTO DA UČESTVUJEM. Ako bih se prepustio stvarnosti, u njoj učestvovao kao što to čini Komarowsky, moja sposobnost zdravog rasuđivanja opala bi srazmerno stepenu učešća. Jer i tu važi Arhimedov zakon. Čovek potopljen u stvarnost gubi od kritičke moći koliko je teška njime zauzeta stvarnost. Ponavljam ovo, jer sam prelistavajući beleške, ovde-onde otkrio opasnu potrebu da se mešam u stvari. Kad su na krovu šinterskim čakijama hvatali pobesnelog Alžirca, malo je nedostajalo da ga uzmem u zaštitu. Za pisca su ovakve spontanosti pogubne. Može se biti ili pisac ili čovek. Biti oboje, nemoguće je apsolutno.

Naravno da ću se mešati u svoju priču o besnilu na Heathrowu. No, voleo bih da ne moram. Stvarnost, na žalost, nikad nije literarno savršena. Nikad prečišćena. Uvek u njoj ima šljake. Prirodno besnilo, na primer, nema baš mnogo izgleda da pomori sve ljude na aerodromu. U stvarnosti se uvek nađe neki idiot koji na vreme otkriva spasonosni serum. S dosadnom redovitošću svet se uvek iznova vadi iz govana. Cela prokleta gužva ne odnosi danas ni nekoliko stotina života. I to mahom oko ekvatora. U tzv. civilizaciji, prirodi se ni toliko ne dopušta. Nekada je pisac u stvarnosti nalazio više pokrića. Boccaccio je 'Decameron' pisao pod nadahnućem kuge, koja je, po najuzdržanijem računu, ubila svakog trećeg Evropljanina. To je bilo nešto! Od toga bi i početnik napravio priču.

Izvesna su fakta u sirovom stanju neupotrebljiva. Upravo se zato moraju p r e k o m b i n o v a t i . Kao što se u molekularnoj biologiji prekombinovanjem DNA dobijaju nove vrste. Pravi je Gabrijel, na primer, očigledno neuravnotežena ličnost. Pa šta? Ko danas

nije? Idemo vremenu u kome će se uravnoteženost lečiti. U kome će se ljudi spašavati zdrave pameti. S narednikom Elmerom stvar stoji nešto bolje. Za jednog policajca on ima sve, osim sličnosti s psom. Ali o ubici ne znam ništa. Njega moram izmisliti. Od Elmerovih podataka napraviti neku vrstu literarnog fotorobota. Žalosno je što osećam da u odnosu Hamiltona i Komarowskog leži sukob ideja, a ja tu moram uglaviti jednu ženu. Procenat ljudi koje bi zanimalo u čemu se dva lekara profesionalno ne slažu daleko je manji od procenta onih koji bi želeli da znaju kakva je žena koja ih je razdvojila. Pravila igre su okrutna. Kome je teško da ih se drži, neka ostavi pisaću mašinu i uzme u ruke traktor. Moj slučaj, slučaj pisca u 'Besnilu' je jasan. Brine me Louise. Prokleta stvarnost i tu mi je podmetnula nogu. Louise se jednostavno izgubila s aerodroma. Ona je trezvena Nordijka, čiji je mozak treniran u sauni. Ona, naravno, brine za mene, ali zna da se trke bolje vide na televiziji nego na trkalištu. Gubeći se sa aerodroma, Louise se izgubila iz moje priče. Neka joj je sa srećom!

S tim će nekako ići. Problem je u ideji. Čitaoca za nju, dabome, boli guzica. On hoće svoju priču. Dobre ideje nalaze se, međutim, samo po telefonskim imenicima.

Moraću čekati da mi je ponude činjenice. Proklete činjenice. Ima zaista nešto bolesno u zapadnoevropskom vaspitanju. Nikad nam nije dosta činjenica. Za nas su, naime, činjenice — istine. Mi mislimo da smo o nečemu nešto saznali ako o tome prikupimo planinu činjenica. A zna se kako s njima stvari stoje. Većina ih se međusobno ne slaže. Činjenice su, u stvari,

najnestabilniji faktor našeg saznanja o svetu. Njegova jedina prava nepoznata veličina.

Da nema stvarnosti, kako bi se o njoj duboko i tačno pisalo!…“

16

Do ponoći prvoga dana epidemije odneto je ili odvučeno u Medicinski centar nekoliko stotina putnika u različitim, mahom početnim stadijumima besnila. Ali se tek pred zoru drugog dana, po odluci Antirabies Committeeja, na ulazu »infektivne zone« tranzita terminala 2 pojavila prva propisno opremljena epidemiološka ekipa. Pod belim i zelenim oklopima možda bi u operacionoj sali ličili na lekare. Ovako su, naoružani metalnim čakijama sa žičanim lasom, čija je namena do tada bila jasna samo psima, većini putnika delovali kao osvajači s one strane naše Magline, na aerodromu u lovu.

I pre nego što su ih nazvali »šinterima«, narednik Elias Elmer je osetio da se atmosfera u foajeu tranzita menja. Za takve stvari imao je njuh. Nekada je u East Endu uredovao u demonstracijama Nacionalnog fronta. Dok su se kupili povređeni i odvodili pohapšeni, niko nije umeo kazati kako zna kad će pući prva glava, tek svako je znao. Poteškoća je ležala u tome što se od predznanja koristi nije imalo. Unapred se ništa nije moglo preduzeti. A posle je bilo kasno.

Postariji Amerikanac, u prvom redu sedišta okrenutih Airside galeriji, s koje se otvarao reflektorima izrešetan vidik na piste, čovek od koga je uzimao podatke za vakcinaciju, bio je zgrčen kao da ga muči stomak. Kraj njega su stajali dečak s ruksakom i devojčica — mešanac. Deca su ga zabrinuto posma-

trala. Još se i dobro drže, mislio je. Pre pola sata maskirani bolničari odveli su majku Sue Jenkins. A koliko je vremena prošlo otkako su je na krovu Queen's buildinga pokušali oteti?

Još jednom je uporedio podatke iz pasoša i svoje beležnice: dr phil. Aron Goldman. Profesor klasične arheologije. Columbia University. Na putu iz Tel-Aviva, preko Rima i Londona, za New York. Moraće njegovom unuku pregledati ruksak, iako zna da u njemu nema ništa. Priča o psu je izmišljena zbog besnila. Da je posredi kuga, slali bi ga da po aerodromu juri pacove. Za ovčije boginje, međutim, nisu nužne ovce. Sve je to ludo, mislio je, a najviše što traga za psom koga nema, umesto za ubicom koji svakako postoji. I smeje mu se iza leđa.

Hans Magnus Landau je stajao na desetak metara iza narednikovih leđa, ali se nije smejao. Nije bio naivan. Pre događaja na parkiralištu možda bi i bio. Pošto se »usudio«, mozak mu je proradio i na talasnim dužinama koje se nisu smatrale uobičajeno građanskim. Naravno, debeli policajac u potrazi je za njim. Vakcinacija je izgovor. Stvarna potreba za medicinskim knjigovodstvom ne postoji. Ako su vakcine tu, treba ih ljudima dati. Budale koja će se ustezati da je primi, nema. Povrh svega, policajac je putnicima pregledao pasoše. Zar je od nečega u pasošu zavisilo hoće li se čovek cepiti? I zar drže da je idiot? On koji je u po bela dana ubio čoveka na jednom od najprometnijih mesta na svetu, a zatim se ležerno iz parkirališta odšetao kao da mu je ubijanje životni poziv. On koji je izvršio savršeni zločin. U redu, ne

sasvim savršen. Samo, to nije njegova krivica. Ni u kakvo zdravo predviđanje ne može čovek uvrstiti pseće besnilo. Uprkos neprilici s karantinom, osećanje da je u parkiralištu oslobođen inferiornosti što mu je, poput nadgrobnog kamena, pritiskivala život, nije ga napuštalo. Iskušenje ga je usavršavalo i u vlastitim očima definisalo kao novu, nadmoćnu ličnost. Otkako je svemoćnog direktora Upenkampfa upoznao u nemoćnom položaju, odozgo, a ne kao dotada, uvek odozdo, uvek iz mišje rupe svoje činovničke beznačajnosti, perspektiva u kojoj je video svet radikalno se izmenila. Više mu nije izgledao ni opasan, ni nedokučiv. A ni ljudi vredni poštovanja. Poniznosti ponajmanje. Iskusio je njihov ropski strah — do juče sopstveni, njihovu bespomoćnost, neodlučnost, povodljivost — do juče vlastitu, iznad svega, spoznao ispraznost svega što su u besnom međusobnom takmičenju sve do pogreba u ovaj hermetički stakleni kovčeg, sakupili. U intimnom dodiru s vlasnicima bankovnih računa, nestalo je netragom sujevernog obožavanja što ga je prema njima gajio, dok su se za njegovim stolom u podrumu Deutsche Bank pojavljivali u obliku bezličnih višecifrenih čekova. S njima je čovek od volje mogao raditi šta hoće. Redom ih smicati, a da se i ne primeti. Neće, naravno. Nije ubica. Ima on savest. I svoj račun. Svoj izmireni račun. To s Upenkampfom bila je egzekucija. Nipošto ubistvo. Nužnost poput božje. Ali, neizrecivo ugodno, oslobađajuće snažno bilo je saznanje da sve to i još mnogo toga može učiniti ako mu se prohte. Nije nužno uraditi. Samo znati da se to ume i može.

Profesor dr Aron Goldman je bio duboko pod zemljom. Pod njim se, dok je kopao oko južnog bedema Solomonove tvrđave u Meggidu, otvorila mračna pukotina u koju je, lebdeći kao da ga spušta meka, gusta, otporna struja vazduha, prosto upijen. Obavijen je suvom, prašnjavom pomrčinom koja ga guši, ali kroz koju uspeva da vidi boginjave sfere ogromne crne pećine, posute ledenim injem po kome se u krug, bez vidljivog kraja, ocrtavaju otisci ogromnih šapa, kao da je u jami zatočena pobesnela životinja, oblika i veličine nepoznatih čoveku.

Nekoliko minuta kasnije, ponovo nad zemljom, ponovo u foajeu tranzita, profesor Aron Goldman se stenjući podigao sa sedišta. Dečak Adrian je ispružio ruku da mu pomogne, ali se starac prestrašeno izmakao.

U prisustvu zaraze, mislio je Elmer, to je prirodno. Učinilo mu se da će profesor nešto reći. Gutao je pljuvačku, držeći se rukom za grlo. Šta li im je ono govorio dr Komarowsky? Da je gušobolja simptom? Glavobolja jeste, gušobolje se nije sećao. Pitao se da li da pristupi pregledu dečakovog ruksaka, kako bi starcu dao vremena da se pribere. Da je čovek koji je dočekao direktora Upenkampfa nosio ruksak, a ne crni neseser, sve bi bilo prostije. Crnih nesesera ima ovde na desetine. Vlasnici, na žalost, ne odgovaraju opisu. Bradati, tamnoputi, nemaju crne kišne mantile. Oni u crnim kišnim mantilima nisu bradati, tamnoputi. Ako jesu, ne hramlju. Pronašao je, doduše, momka koji je bradat, tamnoput, nosi crni kišni mantil, a u ruci drži crni neseser, ali taj nije Nemac. Bio je prokleti rabin na putu za prokleti Jerusalim. Nije ključ, uostalom, u neseseru i crnom mantilu. Svako ih se može oslobo-

diti. Nemačkog akcenta, bar na kratko, takođe. Ključ je u opisu ubice. Ili, čak ni u njemu. Jer i lik se može izmeniti. Lažna brada odlepiti, perika skinuti, boja s lica istrti. Ako nije bogalj, čovek jednostavno prestaje da hramlje. Od tamnoputog, tamnokosog, bradatog, hromog putnika u crnom mantilu začas postaje golobradi putnik svetle kože, plave kose, zdrava hoda, bez mantila, pa možda i nesesera. Čak i plavi Nemac, sa zlatnim naočarima, u belom kišnom mantilu, o kome mu je govorio Leverquin. Nemac čiji se mantil mogao nositi i na c r n o naličje!

Profesor Aron Goldman je najzad došao do glasa. »Mogu li govoriti s vama, naredniče?«, pitao je nerazgovetno. Govor mu je pričinjavao užasne bolove. Morao se postarati za Adriana i Jenkinsovu pre nego što ga slabost koja mu je topila kičmu ponovo ne obuzme i vrati u pomrčinu sa životinjskim stopama u inju.

»Molim?«

»Mogu li da govorim sa vama nasamo?«

»Naravno, gospodine«, odgovorio je ljubazno narednik Elmer. »Samo ne sada. Kasnije.«

Sad je morao da nađe Daniela Leverquina i da mu postavi jedno pitanje. A

onda će se vratiti da čuje šta od njega hoće profesor Goldman.

Adrian Goldman je s olakšanjem ispustio ruku Sue Jenkins. To je zbilja bilo vraški blizu! Crni policajac gledao je u ruksak kao da je platno prozirno, kao da ispod vidi psa. Činilo se da će ga otvoriti, a onda se predomislio i otišao. Rekao je, doduše, da će se vratiti, ali će on dotle Sharon naći sklonište. Već ga je, u stvari, našao. U muškom toaletu ređali su se uz

zid niski ormani za čistački pribor. Samo, do njih je trebalo doći. Nagovoriti dedu da ih pusti. Otkako su odveli gospođu Jenkins, nije ih nigde puštao. Imao je nastrane zahteve. Tražio je da ništa ne dodiruju, da se i od njega odmaknu. I uopšte, mislio je Adrian, odrasli su nemogući. Čas ćutljivi, čas razdraženi. Teško je razlikovati bolesne od zdravih. Pitao se kako to bolničarima polazi za rukom. Njemu svi izgledaju bolesno. Sue se, na sreću, drži sjajno. Nije izgubila prisebnost kad su došli po njenu majku. Možda zato što su bolničari izgledali smešno. Kao pokladne maske. Sue je zaista bila nešto! Nije se zbunila ni kad joj je priznao za Sharon. Odmah je pristala da pomogne. Htela je samo da pomiluje psa. Morao je dopustiti da zavuče ruku u ruksak. Oprezno je osmotrio dedu. Starac je sedeo skupljen na sedištu, s glavom među dlanovima. Ni primetiti neće da su otišli. Uhvatio je Sue za ruku i slobodnom podigao ruksak. Kad ga je prebacio preko ramena, učinilo mu se da se platno pokrenulo.

Hans Magnus je dodirnuo barmena po ramenu. Čovek u belom kaputiću se nervozno okrenuo.

»Mogu li dobiti čašu vode?«

Barmen ga je pogledao neprijateljski. »Možete. Ali se nije nužno dodirivati. Potrebno je samo zatražiti.«

»Znam kako se osećate«, rekao je Hans Magnus oštro, onako kako u svom preparkirališnom obliku nikad ne bi smeo »ali ni grub nije nužno biti!«

»Da vi niste Nemac?«

»Jesam!«

»Onda ste o tome trebali misliti l939!« prosiktao je barmen u belom kaputiću osorno i gurnuo čašu preko šanka. Imao je dvadeset devet godina. 1939.

ga se nije osobno ticala. Ni ma koja prokleta godina osim iduće. Ali mučila ga je ta glavobolja i šugav osećaj da mu se kosti rastaču, a svuda unaokolo, pod staklom naglavce izvrnutih flaša, ljeskala su se raznobojna pića, od čijeg mu se mesmeričnog izgleda već pola sata stezalo grlo.

Kopilan nosi tanke bele rukavice mislio je Hans Magnus, udaljujući se od bara. Svakako ne zbog izgleda. Većina putnika za šankom imala je maramice preko usta. Ličili su na bandu razbojnika u saloonu divijeg zapada. Provizorne maske nisu posledica instrukcija karantinskih vlasti. Bestrasni glasovi iz zvučnika, po kojima se jedino i moglo znati da se o njima neko brine, da je kriza pod kontrolom nekog autoriteta, ni maske ni lukavice nisu spominjali. Nečija lična invencija pretvorila se u modu koju su svi majmunski oponašali. Besnilo deluje, mislio je. Poput droge s odloženim dejstvom. Tanka je hrišćanska koža preko divljeg mesa rođenog u tami iskonske prašume, papirnata koža bankovnog računa s nekoliko ukrasnih manira koji sprečavaju putnike da se smesta ne poubijaju. Ovakav svet zaista nije zaslužio dug vek. Nevolja je u tome što je i on, Hans Magnus, njegov deo. I što pored manira, pomalo već načetih juče na parkiralištu, poseduje i jedan nenačeti milionski konto u Zürichu.

Zatekao je Amerikanca u položaju u kome ga je ostavio. S glavom zabačenom na naslon sedišta, zatvorenim očima niz koje se cedio znoj, s jabučicom u grčevitom naporu da se proguta nešto čega u ustima očevidno nema. Gledajući da ih ne dodirne prstima, primakao je čašu starčevim pomodrelim usnama. Bile su neprirodno stisnute, zašivene tankim koncem

sluzave pene. Razmakao ih je ivicom čaše, a zatim ovu naglo nagnuo.

Starac se zagrcnuo, ispljunuo tečnost, odbacio rukom čašu koja je eksplodirala na obližnjem stubu i riknuvši bolno skočio sa sedišta. Ramena su mu se tresla pod nepodnošljivim pritiskom, a ruke splele u vrtlog silovitih dezorijentisanih pokreta.

Hans Magnus Landau je nespretno ustuknuo.

»On je bolestan!«, povikao je. Nameravao je da odigra strah. Jer da je starac bolestan, znao je odmah. Zato mu je vodu i doneo. Voda je bila prvi deo rafiniranog plana — panika drugi — koji će ga izvesti iz izolacije. Proizvod nove, oslobođene imaginacije. Ali nije planirao da se stvarno uplaši. Hteo je da uplaši druge. »Ovaj čovek je besan!« Urlao je bez pretvaranja uzrujan, potresen, povlačeći se natraške i nervozno brišući ruke o svoj beli mantil.

Oko Arona Goldmana stvorio se brisani krug putnika, u kome se starac, ne shvatajući šta se zbiva, ni zašto mu svetlost poput staklene srče cepa zenice, a buka lomi lobanju, povodio s jedne noge na drugu, kao da ga iznutra rujući mu utrobu, razbija pneumatički čekić.

»Treba javiti da ga izvedu!«, dovikuje smirujući glas.

Smirenje je ono što Hansu Magnusu najmanje treba. Opasnost da ne propusti krizu vraća mu prisebnost. »Za ime boga«, urla, »ta oni n a s treba da izvedu! Ovde ćemo se svi porazbolevati! Pobesnećemo jedan po jedan!«

Masa počinje da se komeša. Još se nekoliko putnika pridružuje harangi. Hans Magnus viče da su žrtvovani, da su već mrtvi. Mračna misao, koju ovde

svako krije i od drugih i od sebe, isplivava na površinu, poput leša davno izvršenog zločina kad ga izbljuje uznemirena močvara.

Misao se ujedinjuje u uništavajuću kinetičku snagu, koja se po komandi zajedničkog straha okreće izlazu iz foajea tranzita u času kad se na njemu pojavljuju bolničari pod demonskim obrazima.

Hans Magnus Landau se osmehnuo.

Osmehnuo se i narednik Elias Elmer. Razgovor je dobro napredovao. Našao je Leverquina u društvu dvojice dobrovoljaca, dr Aristophanesa Basilidesa iz Soluna i dr Vang Han Hua iz Kantona. Bez oklevanja mu je odgovorio na pitanje.

»Jeste li sigurni?«, pitao je Elmer.

»Naravno«, rekao je Daniel Leverquin. »Kopilan se sagao po brevijar, video crteže Heathrowa i smesta otrčao na telefon.«

»Znam taj deo priče. Na telefonu sam bio ja.«

»Onda ste to vi alarmirali Lawforda?«

Narednik Elmer je slegao ramenima. »Žao mi je. Propisi. Znate kako je s policijom.«

»Naučio sam«, rekao je Daniel Leverquin zlovoljno.

»Izgleda da se s majorom niste baš najbolje proveli?«

»Ako mu pogledate lice, videćete da je iskustvo obostrano.«

»Ja sam čuo da je on pao niz stepenice.«

»Jeste. Niz iste kao i ja.«

»O.K. Leverquin«, Lawford ga se nije ticao, »po čemu zaključujete da je čovek s kojim ste se sudarili — Nemac?«

»Čuli ste ga na telefonu, do vraga! A zatim, samo još Nemci drže da se građanska savest iscrpljuje u domunđavanju s policijom.«

Terminal je bučao poput rđavo podmazanog motora. Činilo mu se to čudnim. Služba na Heathrowu, košnici glasova i šumova, učinila ga je neosetljivim na buku. A sada je jasno čuo kako raste. »Kad smo prvi put o tome govorili rekli ste da momak ima plavu kosu, svetlu kožu i naočare s tankim zlatnim ramom. Da je četrdesetih godina i srednje visine. Jedan i sedamdeset, otprilike?«

»Nisam ga merio.«

»U ruci je imao crni neseser, a na sebi beli kišni mantil s crnom postavom?«

»Pre jedan od onih koji se nose s obe strane.«

»Sećate li se još nečega? Bilo čega?«

»Slušajte, naredniče, ne tražite li vi mnogo od mene?«

»Slušajte vi, Leverquin, ovde je ubijen jedan čovek!«

»Jedan?« Daniel Leverquin se kiselo nasmejao.

Nešto se događa na terminalu, mislio je Elmer, nešto je izmenilo karakter buke i učinilo da je čuje. »Besnilo se mene ne tiče. Besnilo je posao lekara. Moj je da nađem ubicu.«

Je li moguće, pitao se Daniel Leverquin, da stvarnost sledi njegovu imaginaciju, njegov scenario? Da ovaj čovek, usred opšteg besnila, gaji neko o s o b n o besnilo, da jedino o njemu brine, a ono drugo, ono p r a v o skoro i ne opaža? Ukoliko je, naravno, to

od čega ljudi po aerodromu umiru uopšte besnilo? Ukoliko ovo s narednikom Elmerom nije besnilo, a ono tek — bolest?

»Kad vam je pružio brevijar, jeste li mu videli ruke?«

»Idite do vraga, narednič e.«

Policajac ga je zgrabio za rame. Daniel Leverquin se instinktivno otrgao. Nije bio siguran da li Elmerovim »bizarnim ponašanjem« diktira virus ili misija. Zatvorio je oči, formirajući u tmini sliku s pokretne staze na izlazu stanice Heathrow Central. Najpre je, naravno, imao halucinaciju. (Prilično vidovitu, uostalom.) Ljudi bez lica besomučno su trčali prema njemu, gonjeni neizmernim, nesavladivim strahom. Zatim se sudario s plavokosim čovekom u belom kišnom mantilu. Ispustio je »brevijar«. Čovek se sagnuo i pružio mu ga. Imao je malu nežnu ruka s jako podsečenim noktima.

»Mislim da grize nokte.«

Narednik Elias Elmer se osmehnuo. Sad se mogao vratiti u tranzit i »zakucati« ubojicu s parkirališta koji je uobražavao da je njegov aerodrom najzgodnije mesto za vršenje plaćenih zločina.

A i razgovarati sa starim profesorom Goldmanom, ako ovaj još ima nešto da mu kaže.

Kabinu Sabene, gde je ostavio Miriam, zatekao je praznu. Reuben Abner se zabrinuo. Dogovorili su se da ga čeka. Ni pretpostaviti nije mogao gde je devojka otišla. Bilo je to neoprezno od nje. Do relativno zaštićenih mesta na terminalu teško se dolazilo. Posto je prošao prvi ošamućujući šok ljudi su,

shvatajući najzad pravo stanje stvari a karantin kao život kome se moraju prilagoditi ako žele da opstanu, počeli opet, u borbi za najsunčanije mesto pod suncem, svoju nesrećnu storiju iz početka. Jednom izgubljeno mesto se teško osvajalo. A sva druga već su zauzeta. Sve kabine, kancelarije, spremišta, manje službene i javne prostorije. Terminalske rupe ako su imale četiri zida da ih odvoje od drugih sličnih rupa, zaposednute su već u prvih nekoliko sati karantina. Za sada onima koji su u njih ušli prvi, sutra možda samo onima koji su dovoljno jaki da ih zadrže.

Njihova kabina pripadala je belgijskoj avionskoj kompaniji Sabena. Nalazila se stisnuta između montažnih šaltera Finnaira i Swissaira, u glavnom holu terminala 2, između stepeništa za galeriju i levo od njega, ulazne rampe za doletele putnike. Imala je tri tanka visoka pregradna zida i prema holu nizak pult koji je trebalo preskočiti da bi se čovek našao u tesnom prostoru u kome se jedva mogao okrenutu ali je smeo zamišljati da je do izvesne mere zaštićen od kontakta s drugim ljudima.

Od objave karantina celo su vreme proveli zajedno, ne osećajući ga. Ni da jedno o drugom tako malo znaju. To im je, bar njemu se činilo, trenutno bilo nevažno, i doći će, mislio je, samo po sebi, kasnije, kad se to vreme opet stane meriti satima i minutima, a ne kao sada apelima aerodromskog Komiteta za borbu protiv besnila.

Razgovarali su kao da se oduvek poznaju, kao da su odrasli zajedno, a ne da su im se letovi slučajno ukrstili na tranzitnom aerodromu, a slučajan karantin susret produžio za nekoliko sati. U stvari, govorio je on, sada, naknadno, postiđeno svestan da je trebalo

odabrati za ovakve prilike zanimljiviji povod od hidrocentrala i termoelektrana. Devojka je jednostavno pobegla, smatrajući ga čudakom za koga se svet ne sastoji od ljudi i njihovih života nego od strujnih kola i njihovih transmutacija.

Samo, nije se činilo da joj je bilo dosadno. On je, uostalom, o elektranama umeo govoriti uzbudljivo, kao što su umetnici govorili o svojoj umetnosti. Struja je bila njegova umetnost. Ophođenje s devojkama, mislio je, osećajući se u praznoj kabini Sabene najednom i sam prazno, očevidno nije.

Pred zoru su ogladneli. Od uvođenja karantina nisu jeli. Predložio je da ode do restorana i donese nešto za jelo. Htela je da pođe s njim. Nije dozvolio. Neko je morao ostati da čuva kabinu. Većina putnika na terminalu nije imala svoj »separe«. Jedva čekaju da se dokopaju njihovog. Pravi je razlog bio što nije hteo da se ona kreće. U svemu ostalom dvosmislena, u pogledu opasnosti od fizičkog kontakta s drugim ljudima, saopštenja uprave karantina bila su zlokobno jasna.

Kad se vratio s jelom, nije je zatekao. Kaputić mu je ležao gde ga je ostavio. Pasoš je bio na mestu, u levom unutrašnjem džepu. I novčanik u desnom, ali devojke nije bilo. Seo je na pod i čekao. Nije jeo. Više nije bio gladan.

Čuo je buku iz pravca odlaska, s druge strane centralnog stepeništa koje se penjalo na galeriju terminala.

Ustao je. Rešio je i on da pođe. Možda će negde na terminalu sresti devojku. Kabinu više nije osećao kao skrovište, kakva je izgledala dok je Miriam bila u njoj.

Kad je podigao kaputić, video je na podu tamno mastilo koje je ličilo na koagulisanu krv. Njime je bila ispisana jedna reč.

AL-KHIYAM.

Jedna jedina reč, čiji smisao u prvi mah nije shvatio. AL-KHIYAM.

A onda se setio. U svoje vreme poljska štampa je toj reči dala ogroman publicitet.

Al-Khiyam je bilo malo naselje u južnom Libanu u kome su živele palestinske izbeglice i bile smeštene tajne baze komandosa PLO, odakle su vršeni prepadi na izraelsku teritoriju i kibuce s južne strane izraelsko-libanske granice.

AL-KHIYAM.

Jedne noći izraelski komandosi su prešli granicu, napali naselje i uništili palestinske baze.

Ubijeno je sedamdeset ljudi. Od toga šezdeset osam Arapa.

A od toga četrdeset pripadnika PLO pod oružjem.

Od ostatka, petnaest je bilo muškaraca i trinaest žena. AL-KHIYAM.

Reuben Abner je shvatio.

Narednik Elias Elmer je s nerazumevanjem gledao oko sebe.

Stajao je prilepljen uza zid, s desnom rukom na futroli revolvera. Ne, to nije bio glavni hol, kojim je prošao kad se odlučio da prekine besmisleno traganje za fantomskim psom i potraži Daniela Leverquina. Onda je Main concource, glavni hol terminala ličio na crkvenu lađu, poput vavilonske kule do poslednjeg mesta ispunjenu uplašenim vernicima strogo izdvoje-

nih i nedodirljivih konfesija, koje je iznenadilo novo, neizvesno i mračno božanstvo. Grupice putnika, sastavljene po ko zna kakvom načelu — krvi, slučaja, prinude — zajedno s koferima, jedinim ostacima zemne imovine, čekale su skamenjene, svaka na svojoj, ograničenoj teritoriji, svojoj iluziji bezbednosti, da sa glasnogovornika, kao svemoćnog neba, čuju najzad nešto što će im povratiti veru u Razum i Red.

Sad mu se činilo da je spušten sred ludnice u kojoj je izbio požar.

Iz pravca rampe za dolazak, tamo gde se široko stepenište spuštalo u prizemne prostorije sa šalterima aviokompanija za prijavu putnika i prijem prtljaga, nadirala je s urlikom rulja; gazeći sve na putu, uvlačila je u sebe izbezumljene putnike hola poput neke orijaške amebe, koja klizeći dnom okeana proždire sve na šta naiđe. Stolice su se lomile, rasporeni koferi kotrljali, prskala stakla na šalterima i rušile se kabine aviokompanija kao kartonske makete zgnječene divovskom petom.

Pre nego što je izvukao revolver, ljudski vrtlog je urlajući nesuvislo već bio oko njega i silovito ga uvukao u svoje divlje dubine. Nešto ga žestoko odgurnulo, poveo se, ponovo bio udaren, a zatim je padao, i to je trajalo dugo, toliko da je smogao vremena da se u padu zgrči i zaštiti lice, pre nego što je, usporavan drugim telima, tresnuo o zemlju.

Učinilo mu se padajući da vidi krajičak belog kišnog mantila kako se pred njegovim očima otvara na crno, sjajno naličje, ali nije bio siguran, jer i sve drugo oko njega postajalo je crno, haotičnom brzinom koja mu je mrvila dah i misao.

Čim je izvešten da su putnici »stroge infektivne zone« iz tranzita provalili u »profilaktičku izolaciju« glavnog terminalskog hola, u žestokom naletu rasturivši njegove ljude i srušivši provizorne barikade, šef Aerodromske službe bezbednosti major Lawford stavio je u pokret »SIGURNOSNU FAZU II«, civilnim ignorantima iz Antirabies Committeeja Heathrowa (ACH) nepoznato čedo njegovog profesionalnog i osobnog iskustva s ljudima.

Jer, on je ovako nešto predviđao. Jedino nije znao precizno kad će do nemira doći. Ni šta će ih izazvati. Očekivao ih je, zapravo, još ranije. Čim je prošao prvi šok saznanja da je besnilo zarazno, smrtonosno, i da, dok se ne savlada, ni za koga zatečenog ovde nema izlaska iz karantina. Voleo bi da zna kako je do revolta došlo. Poznavanje okolnosti izvanredno je korisno za buduću kontrolu mase, buduće nemire kojih će svakako biti.

Komitetu u tornju predlagao je da svoje ljude naoruža mašinskim puškama, modela Steyr AUG, koje su s uspehom upotrebljavale SAS — Specijalne antiterorističke jedinice. Odbili su, dopuštajući samo revolvere i gumene palice. Mašinske puške, navodno, mogu opaliti. To što su mašinske puške i pravljene zato da se iz njih puca, nikome nije smetalo. Čak ni Sir Williamu Sent-Pearsu, koji je od akcija fabrike mašinskih pušaka živeo. Generalni direktor Heathrowa, Townsend, bio je prvi protiv. Taj je uvek bio protiv svega za što je on, Lawford. (Osim u slučaju Rusa. Aerodromska bezbednost nije mogla štititi Ruse od ljudi i ljude od besnila. Zahtevao je da Rusi smesta odlete sa Heathrowa. Za divno čudo Townsend se složio. Ah ovog puta bili su protiv Rusi.) Predložio je

također da se foaje tranzita, zbog efikasnije kontrole, blindira metalnim pločama. I to su odbili. Navodno će se izolovani putnici uplašiti. Kao da ti ljudi, sve do poslednjeg govna u njima, već nisu uplašeni. Generalni direktor je, razume se, bio i protiv toga. Magarac je, izgleda, odlučio da načelno bude protiv svega što je ciljalo da zavede kakav takav red na ovoj raskrsnici međunarodnog ludila. Nije dopustio da stvar na tome umre. Foaje tranzita nije neopaženo mogao da blindira, niti da bez znanja uprave podeli mašinske puške ljudima iz Aerodromske bezbednosti koji su čuvali terminalske izlaze, ali je uz nešto mimikrije i konspiratorske veštine mogao smisliti »SIGURNOSNI PLAN HEATHROVVA« i u njemu »FAZU II«, koja je, jednom proglašena, automatski, za minut, stavljala u ruke svakome pripadniku Aerodromske bezbednosti po jednu mašinku modela Steyr AUG, a svakom petom po jednu gasnu pušku.

Hilary Lawford je pogledao na sat. Kritični minut je protekao.

Ustao je i zategao uniformu. Terminal 2 je, naravno, izgubljen. Ne pripada ljudima, nego besnilu. Ali evropski terminal nije jedini na aerodromu. Heathrow je grad, vazdušna metropola sveta.

Neka ga đavo odnese ako dopusti da se jebeni virusi šetaju po gradu, za čiju je bezbednost odgovoran.

»Jesi li u redu?«

Nejasno, nedovršeno lice sporo je izranjalo iz svilenog crnila enormnog kišnog mantila u koji je bio umotan glavni hol terminala 2. Narednik Elias Elmer je stenjući tresao glavom. Svilenog crnila je

lagano nestajalo, crni se kišni mantil pretvorio u beli na mladom plavokosom čoveku, sa zlatnim naočarima i nežnim rukama čiji su nokti bili izgrizeni. A zatim je i toga nestalo i nad njim se naginjao bolničar iz Medicinskog centra. Kraj njega je stajao narednik Metropolitan policije Ludwell.

»Taj čovek grize nokte«, rekao je Elmer odsutno.

»Ko?«, pitao je Ludwell.

»Čovek iz parkirališta.«

Ludwell ga je pogledao sumnjičavo.

»Kako se osećaš?«

»Šugavo.«

»Trebalo bi da odeš do Medicinskog centra.«

»Otići ću kasnije«, odgovorio je narednik Elmer dižući se. »Sad moram u tranzit.«

Bolničar je slegao ramenima i udaljio se. »Šta ćeš, do vraga, u tranzitu?« Nije nužno da se Ludwellu ispoveda, mislio je. To je njegov slučaj.

Ludwell je imao svoj. Baš ga interesuje dokle je dospeo, ima li ikakvu ideju o čoveku koji je na krovu Queen's buildinga pokušao da siluje malu Sue Jenkins. Ne veruje. Čak ni na to da mislim. Besnilo je svima pomutilo pamet i umrtvilo savest.

»Moram da popišem ljude za vakcinaciju.«

»Kakav popis? kakav tranzit? Nema više tranzita, čoveče! Zar ne vidiš?«

Tek sad se stvarno pribrao. Osvetljen modrikastim neonom, zagrađen orijaškim staklenim pločama, iza kojih su se u tmini sekli snopovi reflektora, hol terminala je ličio na minijaturni lunarni svet posle zemljotresa. Nešto malo putnika, zbijenih u prestravljene grupe, stajalo je između ruševina aerodromskih šaltera. Bolničari u belim i zelenim odorama, pod

maskama, odnosili su povređene. Na vratima za terminalsko parkiralište, krovnu baštu, ispred tunela za metro, iza provizornih barikada, stajale su mašinskim puškama naoružane straže Aerodromske bezbednosti.

Samo kod ulaza za otpremu putnika nije bilo nikog.

»Šta se dogodilo?«, pitao je.

»Neka budala je pobunila ljude. Masa je probila kordon i provalila u terminalski hol.«

To je, mislio je, profesionalno izvedeno. Samo, tu se nešto nije slagalo. Profesionalne ubice imaju dobre nerve. Profesionalne ubice ne grizu nokte.

»I gde je sad sav taj svet?«

»Zar ne čuješ?«

Negde odozdo dopirala je buka glasova i pokreta. »U prizemlju?«

»Pokušavaju da se probiju iz terminala«, objasnio je narednik Ludwell.

»Hriste«, užasnuo se, »ako se probiju, zaraza će se proširiti na aerodrom!«

»Ako se i tu zaustavi.«

»Moraće karantinirati ceo Heathrow!«

»Naravno. Možeš li zamisliti besnilo u Londonu?«

Mogao je da zamisli. Ko će tada jednog jedinog čoveka pronaći među devet miliona? Biće to teško i ako se besnilo zadrži u parametru Central Terminal Area. »Moramo dole!«, uzviknuo je, »oni se ne smeju probiti!«

Ludwell ga je uhvatio za ruku. »Neće se probiti, ne brini. Dole je Lawford. A nas je superintendant odredio da počistimo ovaj krš.«

A biće u ovom haosu i dosta izgubljene dece koju treba vratiti majkama, mislio je ogorčeno narednik

Elias Elmer, kofera koje treba vratiti vlasnicima, samopouzdanja koje treba vratiti ljudima.

Svega osim čoveka sa izgrizenim noktima.

Na nekoliko metara ispod narednika Eliasa Elmera, koji se pitao šta u ovom trenutku radi čovek sa izgrizenim noktima, ovaj je — grizao nokte.

Stvar ne teče kako je zamišljena, mislio je Hans Magnus Landau.

Sve do probijanja barikade na ulazu u foaje tranzita i prenošenja panike na terminalski hol, izgledalo je da se dobro razvija. Jedina mu je briga bila da ostane na nogama, da ne padne, da ga pomahnitala rulja ne zdrobi. Ljudska matica ga je silovito vukla širokim stepeništem, prema šalterima Air-Francea i KLM-a u prizemlju, a potom, razbijena o njih kao o branu, dalje, na levo, u nisku, usku halu, po kojoj su, između pultova za prijem prtljaga British Airwaysa i lanca staklenih terminalskih izlaza, zatečeni ljudi, opkoljeni brdima kofera, prskali na sve strane. Oko njega se vikalo, klelo, psovalo, dozivalo na svim jezicima, na sve načine o prostor otimalo, kao da virus od koga se bežalo nije beskonačno mali, nevidljiv, možda već u n j i m a , bar ponekom od njih, nego da je to džinovsko čudovište, od koga se, uz malo sreće i mnogo bezobzirnosti, moglo pobeći.

Monstruozni virus besnila bio je za njima, a ispred njih — debelo staklo zatvorenih izlaza, iza koga je sve bilo u neprozirnoj tmini.

Iza tmine je Heathrow, London, svet. Iza tmine je bezbednost, život, sloboda, mislio je Hans Magnus,

grizući nokte. Godine koje su čekale da budu nadoknađene, milion maraka s kojima će ih nadoknaditi.

Nije se pomerao. Nije imao potrebe. U tranzitu je učinio što je mogao. Lonac je stavljen na vatru. Ključao je. Neće moći da se pregreva beskonačno. Eksplodiraće. Nešto će se dogoditi. Neko će nešto preduzeti. Vrata će se otvoriti. Ili razbiti. Nestaće u mraku, Heathrowu, Londonu, svetu.

Iz glasnogovornika se, kao s neba, čuo melodiozan ženski glas koji je hipnotičkim tonom izveštavao putnike da su očekivane vakcine prispele i da će se vakcinaciji pristupiti odmah, ako putnici budu ljubazni da u miru, redu i samodisciplini, koju su i do sada demonstrirali, priđu označenim punktovima. Sledila su uputstva kako se do njih stiže i upozorenje da se sa sobom ponesu pasoši.

Postoji, dakako, mogućnost da uprava karantina nije u toku s krizom na terminalu, da je posredi nesporazum, ali, snabdeven novom osetljivošću, Hans Magnus nipošto ne isključuje i verovatnoću — da je to prljavi psihološki trik, kojim se, namesto neizvesne konfrontacije s pobunom, putnici nastoje vratiti u pokornost. Ima nečeg podmuklo demobilizirajućeg u neutralnom glasu razuma. Shvata ono što ranije nikad nije: zašto su Jevreji bez otpora odlazili da se kupaju u gasne komore, uredno ostavljajući odeću pred vratima na koja više nikad neće izaći, ali i zašto i sada preti opasnost da se masa ohladi, raziđe i svrsta s pasošima pred nekim šalterom, na kome će joj lekari ubrizgavati neupotrebljive ampule.

U tom mišljenju nije usamljen.

Neko iz gomile histerično urla:

»Jebite se vi i vaše proklete vakcine! Ja hoću napolje!«

Vrata najbliža Hans Magnusu pršte pod gvozdenom težinom kolica za prtljag, ostavljajući ga zadivljenog pred lakoćom s kojom ih je podigao. Novi Hans Magnus nije postao tek odvažniji, snalažljiviji, pametniji. Bio je i jači.

Masa je bezumno navalila na staklenu barijeru. Duž celog prizemlja staklo je prštalo pod udarcima masivnih kofera i kolica.

Hans Magnus se sagao da se provuče kroz rupu koju je načinio. Ne obaziruć se na posekotine, svuda unaokolo ljudi su se probijali kroz breše u staklu.

Mrak je eksplodirao.

Terminalski peron je sinuo kao da je iznenada granuo dan.

Sjajne oči reflektora, smeštenih po ivicama tmine koja je uzmakla, pratile su svaki njegov pokret. Povukao se poput životinje poterane vatrom.

Duž perona Inner Ring Easta, raskrečenih nogu, s mašinskim puškama na gotovs, stajali su uniformisani ljudi Aerodromske bezbednosti.

Nešto po strani, stojeći na krovu službenog automobila, snažan, dežmekast čovek u smeđoj uniformi, govorio je kroz megafon:

»Govori major Hilary Lawford, šef Aerodromske bezbednosti Heathrowa! Nema razloga za paniku! Bolest je pod potpunom kontrolom! Vratite se u terminal! Uskoro počinje vakcinacija!«

Niko nije voljan da posluša. Putnici na peronu već su se videli van karantina, izvan domašaja besnila, oni još u terminalskom haosu nisu znali da su ispred njih straže pod oružjem.

»Vratite se ili ćemo pucati!«

Masa je pomamno nadirala kroz razbijena okna. Major Lawford je podigao ruku. Odjeknuo je plotun ispaljen u vazduh. Masa se povukla, gazeći sve pred sobom.

»Ponavljam! Nema povoda za brigu! Bolest je pod kontrolom!« Glas, izobličen megafonom, hrapav je i jedva razumljiv.

Peron je opet prazan. Na njemu okleva samo jedan čovek, ukočen, polupoguren. kao da su ga za pločnik vezali svileni svetlosni konci reflektora. Na sebi ima beli kelnerski kaputić i bele rukavice. Hans Magnus prepoznaje neljubaznog kelnera iz tranzita.

»Hej, vi! Vratite se unutra!«

Lako se povodeći, čovek u belom kaputiću išao je prema kordonu.

»Da li me čujete! Ulazite unutra!«, vikao je Lawford kroz megafon.

Čovek u belom kaputiću podigao je glavu poput životinje kad je prestravi neočekivan šum. Lice mu je bilo iskrivljena, popucala, poluistopljena posmrtna maska. Rukom u beloj rukavici zaklanjao je oči od svetlosti, ali nije prestajao da se tetura prema kordonu.

»Stanite ili ćemo pucati!«, vikao je Lawford.

Mladić u uniformi Aerodromske bezbednosti, prema kome je čovek išao, naglo je ustuknuo. »On je besan! Ovaj čovek je besan!«, za urlao je.

»Ubij ga!«, naredio je major Lawford.

»Stanite!« Dr Luke Komarowsky je trčao iz pravca Medicinskog centra. »On nije besan, on je samo uplašen!«

»Nemamo vremena za nagađanje, doktore!«, vikao je major Lawford. »Ubijte ga!«

Ljudi Aerodromske bezbednosti su, oklevajući podizali mašinske puške, upirali ih u čoveka, ali niko nije pucao.

Čovek u belom kaputiću se naglo ustremio na mladića koji je dobio da izvrši Lawfordovo naređenje, mladić je ispustio pušku i odskočio u stranu.

Kordon se raspao.

Čovek u belom kaputiću je pojurio prema blagoslovenom mraku Inner Ring Westa, od koga ga je sada razdvajalo samo ubistveno sunce reflektora.

Major Hilary Lawford je podigao revolver. Odjeknuo je kratak pucanj. Čovek u belom kaputiću je posrnuo, pao, podigao se na kolena i nastavio da četvoronoške puzi prema mraku, licem poluokrenutim prema putnicima i izrazom koji je ponovo zadobio ljudsku osetljivost.

Odjeknuo je i drugi metak. Čovek u belom kaputiću srozao se na beton i umirio.

Nad Heathrowom je za trenutak vladala svečana tišina rane zore, čiji su se prvi nejaki zraci mešali sa bledećim sjajem reflektora.

A zatim je Hans Magnus Landau čuo potmule šumove prve mašine koja se spremala da poleti sa interkontinentalnog terminala.

17

Dr John Hamilton je pratio incident s prozora petog sprata kontrolnog tornja, u čijem je desnom krilu uređena mikrobiološka laboratorija. Oprema je još donošena iz Instituta za tropsku medicinu, nekoliko međusobno spojenih prostorija tek su počele podsećati na tajanstvene hramove u kojima posvećeni prvosveštenici Nauke, s arogantnom samouverenošću gospodarske vrste, čeprkaju po osetljivim misterijama prirode i približavaju se, tako se bar verovalo, najdubljim istinama života. A on je već radio na svežim uzorcima inficiranih nervnih tkiva. Njihovi davaoci još su ležali u Medicinskom centru, u komi ili raznim stepenima furioznosti, ali većina zatrovanih preparata pripadala je mrtvacima. Majka Tereza je u hermetičkom sanduku u kapeli St. George. Ali tamo je njeno telo, čije su se aktivnosti, onemogućene u produkciji mladih ćelija, svodile na raspadanje starih. Ovde, u smolastom bujonu Petrijeve posude, pod brojem 1, bio je jedini deo tog tela koji je u sebi zadržao iskru života. Jer, u njemu je bio njen virus, neželjeni proizvod vlastitog organizma, u najmanju ruku njegova simbioza s virusom, koji se još množio, još živeo, još uvek žudeo da ubija.

Daniel Leverquin je stajao pored Hamiltona. Bio je izvan sebe. »Lawford ga je ubio! Jesi li video? Kopilan ga je ubio!«

Dr Hamilton je naglo spustio žaluzine. Krvavo telo na betonu Inner Ring Easta pripadalo je stvarnosti, s kojom nije smeo da ima posla. Nije sebi smeo dopustiti luksuz saosećanja, pristupačan ostalim ljudima i tako prokleto utešan za one koji na pametniji način nisu umeli da se bore protiv Rhabdovirusa. Kad se sutra, prekosutra bude mislilo na hiljade mrtvih — ne samo od, nego i zbog besnila — morozno raspoloženje, svaka emocija uostalom, uništila bi njegovu sposobnost da o virusu misli nepristrasno, bez mržnje i predrasuda, kao o nerazlučivom delu prirode kojoj i sam pripada. A od stepena te prinudne dehumanizacije zavisio je opstanak humaniteta na ovom aerodromu, pa možda i van njega. Jer ma šta se o njemu u mukama mislilo, besnilo je deo prirode, ravnopravan sa svakim drugim — da je hrišćanin kazao bi, delo Boga koji je stvorio čoveka i, očevidno uzalud, dao mu inteligenciju da usavršava sebe i svet oko sebe. Rhabdovirus ima sveto, neotuđivo pravo na život. Taj život, doduše, zavisi od nečije smrti. Ali zar od takve nesrećne kauzalnosti, koja se zove prirodnom borbom za opstanak, ne zavisi i život svih drugih mesoždera, ne izuzimajući ni čoveka? Virus nema manje prava na ubijanje da bi živeo nego što ga imaju ljudi kad ubijaju da bi vladali.

»Čovek je bio besan, Daniel«, rekao je mirno.

»Besna je bila i majka Tereza, John, i sestra Lumley! Besni su i toliki drugi po Medicinskom centru pa ih ne tamanimo kao pobesnele pse!«

Ne još, mislio je dr Hamilton. Još se, naime, veruje da se epidemija može držati u nekom ograničenom parametru. No, ako se pokaže da je to nemoguće?

»Čovek je probio kordon. Pre nego što bi ga u mraku našli, inficirao bi aerodrom. Izgubili bismo jedinu prednost koju imamo, sigurnost da je bolest lokalizovana

u karantinu. Procentualnu sigurnost, zapravo, zbog koje će verovatno u karantin uskoro morati da stave ceo Heathrow. Pretpostavljam da je čoveku prokleto teško učiniti tako nešto. Ali Lawford se odvažio. Mladić s mašinskom puškom nije. Ti i ja, takođe, ne bismo. Neko tada mora. Neko uvek mora da počisti naše đubre.« Trenutno se i sam osećao kao đubretar kome je dodeljen virus, dok se svi drugi gordo bave ljudima.

»A da nije bio besan?«

»Bio je.«

»Ali da nije?«

»I to će se događati.«

Vratio se preparacionom pultu. Pljuvačna ganglija, čija je mikroskopska čestica čekala na elektronsko uvećanje, pripadala je nekada majci Terezi, kaluđerici iz Lagosa, a sada Rhabdovirusu, nepoznatog porekla i neizvesnih svojstava. Do sada je posmatrao samo njegove posledice. Prvi put se sprema da ga vidi.

»Hamilton!«

»Da?« Odgovorio je rasejano. Nije bio u sobi. U mislima je tonuo duboko u mikrosvet kojim je vladao njegov smrtni neprijatelj. Neprijatelj koga je na perverzan način voleo.

»Ponekad si baš pravo kopile.«

»Spas je u rutini, Leverquin.« Nije se branio. Prosto je konstatovao jedini fakat koji im je išao u korist. »U nemilosrdnoj rutini. Moramo živeti i raditi kao da se ništa ne dešava. Ako padnemo u iskušenje da poverujemo u izuzetnost situacije, uskoro ćemo verovati i u njenu nesavladivost. Propašćemo. Neće samo onaj čovek dole umreti. Pomrećemo svi. Stisnimo zube, recimo sami sebi da je sve u redu i da se ne dešava ništa naročito. I ne dešava se, zapravo. Ovako nešto je u nekim delovima sveta normalno stanje stvari. Samo, naravno, oni za nas

ne postoje osim kao crvene kantice za pomoć, u koje s vremena na vreme ubacimo po koji peni.«

»Ovo nije neki prokleti deo sveta. Ovo je Engleska.«

»Budimo onda Englezi, koji se i na pustom otoku presvlače da bi za večeru pojeli kokos, a nakon toga bili nečija tuđa večera.«

Proradio je interfon. Dr Hamilton je pritisnuo dugme.

»Laboratorija. Dr Hamilton.«

»Imate London, doktore«, objasnio je ženski ravan glas. Potom se javio drugi, promukao, nazalan, s upadljivim francuskim naglaskom.

»Coro Deveroux.«

Coro Deveroux. Mark. Još uvek je govorila kao da je nazebla, kao da je ustala iz toplog kreveta. Osećao se kao u povratku neke bolesti koju čovek prehoda i ne znajući da je ima, znajući da je b i o bolestan tek kad se tegobe vrate.

»To je stvarno iznenađenje. Kako si me našla? Kako si uopšte dobila Heathrow?«

»Zar je to sad najvažnije?«

»Ne, naravno da nije.« Bio je zbunjen. »Ali mi smo i u telekomunikacionom karantinu. Znaš šta se ovde događa?«

»Razgovarala sam s ljudima iz Ministarstva zdravlja.«

»Mislim šta se stvarno događa? Ne sranje o ‘situaciji pod kontrolom’?«

»Zato i jesam u Londonu, John.«

»Mi smo uzorke tkiva s našim virusom poslali i Institutu Louis Pasteur«, opet je virus nazvao »njihovim«, intimnost s mikromonstrumom činila ga je nekako bezopasnijim, »ali nisam znao da si i ti u tome. Verovao sam da si u Africi, Angoli ili tako negde.«

»Ugandi« Oklevala je. »John, je li to tamo stvarno tako ozbiljno?«

»Više nego ‘tako’, bojim se.«

»Imaš li neku ideju o virusološkoj prirodi uzročnika?«

»Još ne. Upravo se spremam da ga vidim.«

»Imaš li, u međuvremenu, bilo kakvu ideju o bilo čemu?«

»Jedina od nekog značaja je da se što pre zavučem u neku hermetičku rupu. Ali mi ne dopuštaju. U mene se, naime, polažu ovde odvratno velike nade.«

»Mi ih ovde imamo nekoliko.«

»Voleo bih da ih čujem.« Iz njegovog glasa nestalo je izveštačene lakoće.

»Čućeš ih kad se vidimo.«

Bio je ošamućen. »Šta hoćeš time da kažeš?«

»Da sam u internacionalnoj epidemiološkoj ekipi koja je ovde da vam pomogne. Bićemo na Heathrowu za nekoliko sati.«

»O ne, nećete!«, rekao je odlučno, »u svakom slučaju — ti nećeš!«

»Ali zašto?«

»Zato što ja ne dopuštam.«

»Imam dozvolu Ministarstva zdravlja i British Airports Authority, John!«

»Jedini autoritet ovde sam ja.«

»Ne vidim kako ćeš me sprečiti!«

»Reći ću da s tobom ne mogu da radim.«

»Ne budi smešan, svi znaju da smo već radili zajedno.«

»Upravo zbog toga.« Nije želeo da bude grub, ali je tako ispalo. Među njima ispadalo je uvek sve naopako.

»Slušaj, Johne Hamiltone, prestani već jednom s tom naduvenom muškom patronažom!« Glas Goro Deveroux bio je oštar. »Ja je ne trebam. Lekar sam i naučnik. Moj posao je bolest, a moje mesto gde se boluje!«

»Ovde se ne boluje, Coro, za ime boga! Ovde se umire!«

»Zar je to neka prokleta novost? Umire se i ovde. Kad sam radila u Etiopiji, u jednom danu je pomrlo više dece nego što ih u Britaniji pomre za godinu. Kao što vidiš, svuda se umire, John.«

»Ali ne ovako. Ti ne razumeš. Ti to nisi videla.« Morao je da je odgovori od dolaska, da je zaustavi. »Ovo nije laboratorija, Coro. Nije čak ni epidemija kakvu poznajemo. Ovo je jebena mikrobiološka ludnica! Malopre su mi ispod prozora ubili čoveka samo zato što je izgledao besan!«

Nakon toga imamo dosta vremena da vidimo je li besan stvarno, mislio je Daniel Leverquin. Na raspolaganju nam je najsavršenija tehnika, premda sporija od revolvera, da ustanovimo nismo li ipak pogrešili. Ili smo — pošto u konačnoj konzekvenciji pogrešiti ne možemo — momka pre vremena ukokali.

Glas Coro Deveroux ponovo je ušao u laboratoriju. »Nema svrhe, John. Ja dolazim. Ali te ne zovem zbog toga. Posredi je nešto drugo. Želim da znaš. Ne bi bilo dobro da se iznenadiš.«

»Posle svega ne verujem da mogu.«

»Jesi li sam?«

Pogledao je u Leverquina. Sad je bilo kasno. »Jesam.«

»Sa mnom na Heathrow dolazi i Mesija.« Nije se iznenadio. Skamenio se. »Ko?«

»Profesor Frederick Lieberman. On je šef naše ekipe. Samo se sad zove Lohman. Frederick Lohman. On te moli da ga kao takvog i primiš. I nikakva pitanja da ne postavljaš, dok ti on lično sve ne objasni.« Čuo se najpre prigušen metalni zvuk, potom pucketava tišina prekinute veze.

»Deveroux!«, vikao je dr Hamilton. »Mark!«

»Žao mi je, doktore.« Odgovorio je ravan ženski glas. »London je prekinuo vezu.«

Daniel Leverquin je hteo da pita prijatelja šta se desilo sa spasonosnom rutinom i engleskim ponašanjem na pustom otoku, ali se uzdržao. »Ja sam mislio da je taj Lieberman mrtav?«

»I ja.«

»Hoćeš li da sa Lawfordom pokušam nešto povodom te Deveroux?«, pitao je Leverquin, svlačeći laboratorijsko zaštitno odelo. »Kopilan mi je dužan par usluga.«

»Nema stvarnog načina da je zadržim, Daniel. Ako je Coro odlučila da dođe — doći će.«

»Ako je takva kakvu je zamišljam, na metli, verovatno.«

Koleba se da li da Hamiltona sada pita o tzv. jevanđelistima i misteriji Wolfenden Housea. Odustaje. Ne izgleda mu pripravnim za poveravanja. Sačekaće bolju priliku. Šta se dogodilo pre petnaest godina mora doznati u svakom slučaju. To je jedna od tema njegovog »Besnila«. Tema je i ubijeni čovek u belom kaputiću, dole na peronu, iako je, tokom prepirke s Hamiltonom, pokušao u njega da se uvuče kao stvarnost, kao presudan činilac njegove ljudske pozicije na aerodromu. Posle inicijalnog i razumljivog saosećanja, prestao je, srećom, da bude stvarnost s kojom se živi i postao grada s kojom se o životu piše.

Otići će u Medicinski centar. Mora još jednom videti kako se od besnila umire. Nema ništa neugodnije od pogrešnih opisa umiranja. Ako niko trenutno ne umire, sačekaće. Vreme svakako gubiti neće. U Medicinskom centru uvek se događa nešto što se u knjigu može uneti. Neka fraza koju lekari upotrebljavaju kad su sami, neki incident na sporednom koloseku glavne »besne« radnje. Mora samo paziti da njegovo »Besnilo« ne postane

hronika epidemije na Heathrowu, dokumenat. Da se prokleta stvarnost na mala vrata tzv. autentičnosti ne uvuče u njega i inhibira maštu. Jer mašta je sve. Stvarnost, ako je uopšte ima, ništa. U najboljem slučaju, proizvod uspelog maštanja.

Shvatio je najednom da Hamiltonu nema šta prebaciti zbog ravnodušnosti s kojom je primio smrt pod svojim prozorom. Hamilton je tu da brine o virusu, ne o ljudima. On, Daniel Leverquin, Oko je i Uho. Tu je o besnilu da piše, da kaže svetu šta se na Heathrowu dogodilo, možda i šta se m o g l o dogoditi, a ne da u besnilu učestvuje. Između njegove artističke i Hamiltonove znanstvene neutralnosti, stvarne razlike nema.

Hteo je da mu to kaže.

Ali dr John Hamilton je već bio kraj elektronskog mikroskopa. Sam sa svojim virusom.

Daniel Leverquin je izašao iz laboratorije, pažljivo zatvorivši vrata za sobom.

Miriam Mahmud nije čula buku koja se približavala — od mržnje.

Mrzela ga je. Bože, kako ga je mrzela!

Čučala je u glavnom terminalskom holu, pod zamračenim orijaškim prozorom, slepim staklenim okom iz koga se izgubio svet između šaltera za informacije i pokretnog bifea, sklonjena od dodira, i mrzela Reubena Abnera, Jevrejina. Mladića s kojim je, dok nije bio Jevrejin, dok to iz pasoša nije saznala, imala toliko zajedničkog, da joj je njihovo poznanstvo izgledalo mnogo duže nego što je stvarno bilo. Dugo kao zajednički provedeno detinjstvo ili srećna budućnost koja se tek očekuje. Mladića koji joj je, karantinom odvojenoj

od porodice, prestravljenoj, usamljenoj, nesrećnoj, od svih ljudi jedini pritekao u pomoć.

Ali Reuben Abner je ubio njenog oca Rahmeta, fedajina PLO. Reuben Abner je obogaljio najmlađeg brata koji još ni sazreo nije da bude fedajin PLO, Reuben Abner je oterao njene iz Palestine gde se rodila, gde su se rađali njeni preci i preci predaka sve do Prorokovih vremena. Svojim bombama razorio je Reuben Abner njen poslednji dom, udžericu od peščanog blata u izbegličkom naselju kraj Al-Khiyama u južnom Libanu, gde se, između nade i očajanja, živelo i umiralo s imenom Reubena Abnera na usnama.

Jedne tmurne noći Reuben Abner je sa drugim Reuben Abnerima došao u Al-Khiyam da dovrši kasapski posao započet u Dayr-Dibwanu kraj Jerusalima. Da joj ubije oca, obogalji najmlađeg brata, stariju braću rastera, a nju, tek rođenu, s majkom otera u tuđinu, u Al-Khiyam. Nju, koja je nosila ime Miriam, zajedničko Arapima i Jevrejima.

Reuben Abner joj je oteo mladost. Sve što je imala i volela.

Možda ne on lično. Njegov prokleti narod. Opet, dakle, on.

1967. imala je pet godina. Bio je rat. Uvek je bio rat. Sve čega se sećala bilo je u ratu. I sve sa ratom vezano. Masakri, požari, seobe. A iznad svega strah, od koga je strašnije bilo samo beznađe.

Za sve to bio je kriv Reuben Abner i njegov narod.

Nije bilo izvinjenja u tome što je 1967. i Reuben Abner imao tek nekoliko godina, što je živeo u Poljskoj i, kako se priča, i s a m bio proganjan. Da je živeo u Izraelu, ratovao bi. Ubijao ih. Ubio njenog oca. Obogaljio brata. Oterao je u Al- Khiyam.

Sećala se izraza na licu tog njenog najmlađeg brata kad je posle operacije video da nema noge i da fedajin nikad neće postati. Da se za tako nešto bude odgovoran nije nužno doći jedne noći u Al-Khiyam. Ni pucati na njenog brata. Dovoljno je b i t i Jevrejin. Jevrejin ma gde. Reuben Abner u Poljskoj. Jer Reuben Abner u Poljskoj, Reuben Abner u Americi, onaj ma gde, isti je kao Reuben Abner iz Izraela.

Njena majka tiho je patila i dobila rak. Grizla se sve dok ga nije dobila. Za nju nema nade, ma gde odsad živela. A to je delo Reubena Abnera, ma gde dosad živeo.

Miriam Mahmud je plakala.

Buka je sve glasnija. Nemir pokreće učmale putnike u holu. Ona ništa ne čuje od plača zbog toga što — oseća to kao izdaju — Reubena Abnera ne može mrzeti koliko bi trebalo, koliko je pravedno i kako su je učili u Al-Khiyamu.

Kad rulja provaljuje iz tranzita, već je kasno da se skloni. Razum joj savetuje da se ne pomera, da ostane na mestu, u relativno bezbednom tesnacu između dve montažne kabine, ali joj nadmoćnije iskustvo poručuje da oni, koji u ratovima ostaju na svojim mestima, umiru.

Već na prvom koraku histerična ljudska matica zatvara se oko nje i odvlači je prema prizemlju terminala. Kroz nesvesticu vidi Reubena Abnera kako grčevito pokušava da masi preseče put i da joj se približi. Gubi ga iz vida, panično pomišlja da je pod pritiskom pao na zemlju gde ga gaze, stidi se zbog tog straha jer besramno, izdajnički zamenjuje zadovoljstvo koje treba, m o r a da oseća, a onda se njegova glava, oblivena krvlju, ponovo pojavljuje na korak od nje. Oseća na sebi njegove ruke.

»Ne dodiruj me! Pusti me na miru!« Viče, ali od buke ne čuje svoj glas, niti razume ono što joj Reuben govori.

Osvestila se pod ruševinama srušene kabine. Kraj nje je ležao Reuben Abner, bez svesti, s krvavim licem, kao što je bilo očevo kad se jedan takav Reuben Abner povukao iz Al-Khiyama.

Na kolenima se izvukla iz ruševina. Glavni hol terminala je bio skoro prazan. Tela putnika grčila su se na zemlji, pokrivenoj krhotinama nameštaja. Između njih, poput utvara, kretali su se bolničari pod maskama. Buka je sad dopirala iz daljine, ispod njenih nogu.

Prišao joj je policajac, takođe pod maskom.

»Da li vam je dobro, devojko?«

Nije odgovorila. Mimoišla ga je s mesečarskom mirnoćom.

Opet se našla u ruševinama kabine. Tek sad je shvatila da je to kabina Sabene. Reuben Abner je ležao kako ga je ostavila. Klekla je kraj mladića. Skinula vratnu maramu i nežno mu obrisala lice od krvi.

Spolja je, poput bliske munje, odjeknuo plotun.

Nije se obazirala.

Bila je navikla na rat.

Dr med. Sir Matthew Laverick nije navikao na rat.

Godine 1940, dok se u vreme bitke za Britaniju nad Londonom pucalo, on je s prestoničkom decom imao nezaboravne slobodne dane na farmi u Yorkshireu. Pucnjava ga je zbunila. Čulo se isprekidano štektanje mašinskih pušaka. Zatim dva kratka, slabija pucnja, razdvojena izvesnim vremenom. Pored malopređašnjeg neobjašnjivog loma u holu, to je bilo sve što je od spoljnog sveta do njega doprlo otkako se sa Andreom zabarikadirao u kancelariji Jugoslovenskog

aerotransporta na galeriji. Otada je azil napustio samo jednom da uzme hranu iz karantinske kantine, smeštene u obližnjem restoranu. Na tako kratkom rastojanju, uz zaštitu, masku i rukavice, opasnost od zaraze je neznatna. Nema, naravno, u vidu sebe. Andreu mora da sačuva. U drugom je stanju. U takvim okolnostima pogubna je i kijavica.

Jer da nije nje, on bi se već odavno odazvao pozivu lekarima zatečenim na terminalu 2 da pomognu matičnoj ekipi Heathrowa u borbi protiv epidemije.

Ovako, bio je bespomoćan.

Imao je prilično jasnu ideju o tome šta se na terminalu događa, zašto se puca. Afričke epidemije, koje je sa Liebermanovom ekipom proučavao na licu mesta, proganjaju ga i do danas. Ali nije siguran. Rupa u koju je sklonio Andreu ima svoje mane. U njoj je, istina, čovek zaklonjen, ali ostaje neobavešten o svemu što se izvan događa i, usled tog, ponekad udobnog neznanja, nepripremljen za neočekivane opasnosti.

Uspeo se na prozor. S njega se ništa nije videlo. U surom praskozorju, masivne građevine aerodroma još su u tmini, prožetoj čeličnom neonskom svetlošću.

»Šta je? Šta se događa?«

Lady Laverick je sedela na podu s leđima naslonjenim na zid. U polutmini lice joj se jedva videlo.

»Ne znam. Ništa ne vidim.«

»Zar ne misliš da bi trebalo izići i vide ti zašto se puca?«

»Neko je pokušao pljačku, pretpostavljam. U ovakvim situacijama i najčasniji ljudi dolaze u iskušenje.«

»Meni se činilo da se napolju vodi rat«, rekla je Lady Laverick. »Bilo bi dobro znati šta se stvarno dešava.«

»Ne smeš da se uzbuđuješ«, kazao je nervozno.

»Ja se ne uzbuđujem. Ti se uzbuđuješ«, odgovorila je Lady Laverick.

»Uzbudiš se uvek kad odavde treba izaći.«

Istina je, mislio je. Nemoguće mu je da je ostavi samu, ni da prizna kako se zbog nje brine. To bi je izbezumilo, u njenom stanju, razarajuća briga ništa nije bolja od furiozne histerije. Već nekoliko puta neko je probao da prodre u kancelariju. Da je pokušao provaliti, barikada ne bi izdržala. Čučali su u ćošku, u mraku. Oni napolju nisu insistirali. Plašili su se da u sobi ne zateknu bolesnika. Odlazili su da pokušaju s drugim kancelarijama. Zar Andrea ne vidi da se sreća ne mora ponoviti, da se između nje i besnila nalazi samo on?

»Karantin se može ukinuti, a mi ne bismo znali«, insistirala je Lady Laverick. »Svi na aerodromu mogu pomreti, mi opet ne bismo znali. Za ime Hrista, Matthew, šta mi ovde radimo?«

»Živimo.«

»U redu.« Lady Laverick se podigla s poda. »Ali da bi se živelo, potrebno je s vremena na vreme obavljati izvesne radnje.«

»Koje?«

»Srati, za ime boga.«

Uvek ga je zbunjivala njena sposobnost da u prepirkama izabere prave izraze, tamo gde su njemu osobno padali na pamet tek slamnati eufemizmi. U pravu je. Nije mislio. Njegova lična creva bila su zavezana od

brige za nju. Ali je u toalet nije smeo pustiti. Toaleti su najprometnija mesta na aerodromu.

»Možeš upotrebiti vaznu sa stola«, rekao je poslovno, »ja ću se u međuvremenu okrenuti.«

»Ti ćeš u međuvremenu ići do đavola!« Ustala je i krenula vratima.

Postavio se ispred nje. Nije znao dokle će ići da je spreči. Ni šta će preduzeti ako ona stane uklanjati barikadu s vrata. »Isuse Hriste, Andrea, zar ne razumeš? Dok epidemiju ne stave pod kontrolu, ne smemo napolje!«

»Koliko misliš da će to trajati?«

»Ne znam. Dugo ne može. Dugo ne sme.«

»Da si u medicinskoj ekipi, znao bi.«

Bilo je to surovo nepravedno. Ona nije imala pravo da mu to kaže. Ne ona, ne Andrea. »Nisam u njoj zbog tebe, vrlo dobro znaš.«

»Nisam više u to baš toliko sigurna«, rekla je sarkastično, »sigurna sam, međutim, da ovde nećemo večno ostati.«

»I nećemo. Samo dok se vakcinišemo.«

»Ne verujem ni dotle.«

»Šta hoćeš time da kažeš?« Bio je najednom divlje usplahiren. »Osećaš li se dobro?«

»Pogledaj.« Pokazala je na vrata.

Kvaka na vratima se pomerala. Neko je pokušavao da uđe.

»Ima li koga unutra?« Glas je bio metalan, zapovednički.

Kvaka se snažnije za tresla. Vrata su se odškrinuta. Barikada se zatresla. Morao je odgovoriti.

»Šta hoćete?«

»Otvorite vrata!«

Pritisak spolja pomerao je barikadu. Divlje se odupro o metalni orman naslonjen na vrata i s naporom ga vratio natrag. Vrata su se zalupila.

»Odlazite! Ostavite nas na miru!«, vikao je.

Orman ga je nemilosrdno gurao natrag. Vrata su se ponovo otvarala. Izgledala su kao tanke krvožedne usne koje se rastvaraju da ga progutaju. Iz hodnika su se čuli prigušeni glasovi uljeza.

»Koliko vas ima unutra?«

»Ovde je sve puno. Ima i bolesnih.« Nadao se da će ih to oterati.

»Odlazite!«

»Zbog njih smo ovde, čoveče.« Glas je bio uspokojavajući. »Mi smo iz Medicinskog centra. Vakcinišemo.«

»Vidiš«, rekao je ženi pobedonosno. Bacio se na barikadu, jednim pokretom odgurnuo orman, zatim zgrabio sto. Najednom mu se žurilo. Vakcina će ga osloboditi straha za Andreu. Moći će se pridružiti epidemiološkoj ekipi.

Vrata su se otvorila.

Na njima je raskrečenih nogu, s cigaretom obešenom o usnu, stajao kosati Indios u odrpanom blue-jeansu, s alamo-torbom o ramenu. Iza njega se guralo nekoliko mladih ljudi prašumska izgleda. Dva belca, Azijat i devojka u nečemu što mladi zovu odećom.

»Pogledajte, narode, koga imamo ovde!«, rekao je Joaquin Diaz Marangos ulazeći. Poslednji je u sobu prodro mladić s bradom sinajskog pustinjaka, zatvorio vrata i naslonio se leđima na njih.

»Dve sebične buržujske svinje, koliko vidim«, rekao je zlurado.

»Gde su injekcije?«, pitao je Sir Matthew Laverick glupo. Činilo mu se nemogućim da se tako nešto događa u veku u kome čak i majmuni po zoološkim vrtovima piju čaj.

»Zaboga, Matthew!«, rekla je ljuti to Lady Laverick. Bila je rođena s pogrešne strane pruge i smisao za realnost još joj nije atrofirao u pamuku građanskog života.

»Čujete li, doktore Markos? Čovek bi da se vakciniše. Mislite li da mu to možemo priuštiti?«

»Sa zadovoljstvom, doktore Marangos«, složio se mladić sa sinajskom bradom i iz torbe izvukao lovački nož, sličan krivom bajonetu. »Nakon toga neće više morati da se plaši besnila.«

Devojka se kikotala. Drugi belac, pitoma lica, gledao je u pod. Azijat je rekao: »Gubiš vreme, Marangos.«

Lady Laverick je povukla muža za ruku. »Hajdemo, Matthew.«

»Ne brini«, rekao je Sir Laverick. S tim ljudima treba se ponašati odvažno kao sa životinjama. Samo silu razumeju. Ona ih stavlja na njihovo mesto. Ispravio se. »O čemu govorite? Ko ste vi? Šta ovo znači?«

Nije ni video Marangosovu nogu kad se podigla i zarila mu se u mošnje. Presavio se presečen bolom i jeknuvši pao na kolena. Strah je ipak pametniji, mislio je, povraćajući.

Andrea mu je pomogla da se digne i otetura iz kancelarije.

Vrata su se zatvorila. Čuli su pomeranje nameštaja koji se vraćao da ih podupre. Hodnik je bio prazan, polumračan. U dnu, kroz staklo, svetlela je galerija. To

je bio jedini put koji im je preostajao. Na njegovom kraju čekalo ih je besnilo.

»Sad možeš u prokleti toalet«, prostenjao je Sir Matthew Laverick, držeći se za stomak.

Najzad je i on za nešto našao pravu reč.

Foaje tranzita je pust. Polomljen nameštaj, razbacan ručni prtljag, razbijeno staklo, jedini su dokazi da su ovde do malopre boravili ljudi.

Čovek sive kose, koji je trenutno izabrao da se zove Gabrijel, stoji bez maske i zaštitne odeće usred ruiniranog foajea, staklenim zidom odvojenog od Airside galerije, po kojoj se, naoružani mašinskim puškama, šetaju pripadnici Aerodromske bezbednosti i agenti Tajne službe. Misli kako je sve to neobično i neizvesno s ljudima. Većina zdravih putnika ponaša se bolesno. U isto vreme, mnogi bolesnici izgledaju sasvim zdravo.

Sue Jenkins, na primer. Njegova mala Arijadna. Bolesna je. Na njoj se još ništa ne vidi, ali on zna. Imao je za to instinkt. Osetio je besnilo čim je devojčicu pronašao sklupčanu ispod bara u foajeu. Kraj nje je ležao dečak.

»Budi pozdravljena, Arijadna«, rekao je smešeći se.

»Zdravo, Teseju.« Odgovorila je kao da su se malopre rastali.

Dečak je bio mrtav. Nečim teškim udaren po glavi. Jamačno su ga izgazili ljudi koji su bežali iz tranzita.

»Šta je njemu?«, pitala je devojčica.

»Njemu je sad dobro. A ti — kako si?«

»Dobro, samo me je strah.«

Pomilovao ju je po kosi. Sad je smeo. Niko ga ne može terati. »Nemaj straha. Hoćeš li da te odvedem odavde?«

»Meni je ovde dobro.«

»Tamo gde nema straha?«

»A hoćeš li povesti i Sharon?«

»Ko je Sharon?« Pokazao je na dečaka. »On?«

»Ne. On je Adrian. Sharon je njegov pas.«

Pas u dnu mračnog tunela njegovog sna, mislio je, pas koga dodiruje crna ruka.

»Gde je taj pas, Arijadna?«

Devojčica je ćutala. Morao je da žuri. Uskoro se s njom neće moći govoriti.

»Arijadna, gde je Sharon?«

»U ormanu, u toaletu.«

Nije ga našao. Pregledao je sve metalne ormane u oba toaleta i onom za invalide. Pretražio je pažljivo foaje i sve prostorije za njega vezane. Psa nije bilo. Samo je u jednom od ormana muškog toaleta našao prazan ruksak koji je mirisao na psa.

Kad se vratio, devojčica je ležala u nesvesti. Malo telo trzalo se kao da je galvanizovano. Uzeo ju je u naručje i, pokrivši joj lice maramom da joj svetlost ne smeta, odneo je u Medicinski centar.

Devojčicu je primio dr Komarowsky, od koga su se videle samo umorne, prazne oči. Sve ostalo pokrivala je zaštitna odeća. Odmah je znao da se detetu ne može pomoći. Nikome se ovde ne može pomoći. Bolnica je u haotičnom stanju džordžijanskih prihvatilišta za umobolne sa Hogarthovih gravira.

Posle pola sata Sue je dobila prvi furiozni napad. Udarna doza sedativa vratila je pobunjeno telo u mir prividne smrti. Čovek sede kose bdeo je kraj njene

postelje, držeći je za sitnu znojavu ruku iz koje se gubio život.

Bezoblična senka u smrznutom tunelu njegovih snova bila je pseća. Sad je najzad znao zašto je doveden na Heathrow. Da ga nađe, da nađe psa Sharon. Šta s njim da radi kad ga nađe, još ne zna. Ne brine se. I to će mu se objaviti. Kad vreme dođe. Kao što mu se i do sada sve za vremena objavljivalo. Kao što je sve što mu se događalo imalo smisla. Svaki korak, još od prvog sna.

Od prvog sna Nešto se van njegove moći poimanja staralo da ga dovede do Sharon. To Nešto zanelo je mladog Charleyja zamišljenim avionom dovoljno dugo da je na miru mogao razgledati sliku na koricama knjige *Air Traffic Control* i iz podudarnosti šeme Heathrowa i šeme lavirinta kroz koji se u snovima kretao zaključiti da mora otići na Heathrow i tamo potražiti smisao svojih mora. To Nešto ga je, od svih mesta, ispelo baš na krovnu baštu Queen's buildinga, od svih putnika upoznalo baš sa Sue Jenkins. To Nešto je, takođe, dovelo u vezu Sue Jenkins s dečakom koji je krijumčario psa i navelo ga da se baš njoj poveri. To Nešto je najzad nateralo njega da potrazi Sue i od nje čuje za psa.

Posle izvesnog vremena osetio je slab pritisak ruke. Podigao je oči. Gledala ga je prisebno.

»Teseju!«

»Da, Ari jadno?«

»Jesi li našao Sharon?«

»Nisam.«

»Nađi je.«

»Naći ću je.«

Pokrenula je ruku u njegovoj. »Ovo će ti pomoći.«

»Šta je to?«

»Konac« rekla je i zatvorila oči.

Rastvorio je šaku. U njoj nije bilo ničeg. U stvari, ništa nije mogao da vidi. A n e č e g a je moralo biti. Videće kad mu bude dano, kad tome dođe vreme. Kao što je svemu došlo. Slici Heathrowa na koricama jedne knjige. Maloj Sue Jenkins u krovnoj bašti. Sharon. Pažljivo je stisnuo pesnicu oko nevidljivog Arijadninog klupčeta i otrčao da dovede doktora Komarowskog. Sue Jenkins je bilo bolje. Sue Jenkins je ozdravljala.

Kad se vratio sa lekarem, devojčica je bila mrtva. Dr Kornarowsky joj je prebacio čaršav preko lica.

»Ali ona je govorila sa mnom«, ponavljao je čovek sive kose.

»Nije mogla govoriti«, usprotivio se Luke blago. »Vi ste se prevarili. Mala je mrtva već pola sata.«

»Govorila je. Probudila se i govorila.«

»Iz ovakve kome niko se ne budi. prijatelju.«

»Ali ona se probudila. Ona mi je dala — ovo.« Otvorio je praznu šaku.

Luke je tek sad primetio da starac na sebi nema zaštitnu odeću. »Za ime boga, Čoveče, pa vi nemate ništa na sebi!«

Starac je plakao.

»Znate li da ste se inficirali besnilom?«

»O nisam«, rekao je mirno, »ona je bila moj prijatelj.«

Lovac na ljude iz mikrokosmosa. tajanstveni Rhabdovirus aerodroma Heathrow, čiji je lik moćni elektronski snop fiksirao na fosforom presvučen ekran

elektronskog mikroskopa, čekao je na desetostruko uvećanje pomoću svetlosnog snopa, pa da ga prvi čovek vidi.

Aparat je prenesen iz mikrobiološke laboratorije Instituta za tropsku medicinu. Od lutajućih magnetskih polja dr Hamilton se nije bojao, sumnjalo se, međutim, da će vibracije avionskih motora ometati rad osetljive mašine. Ali, kontrolni toranj je kućio na svojim gornjim spratovima još komplikovanije i senzibilnije uređaje kontrole letenja i opasnost od vibracionih smetnji bila je uzeta u obzir već pri konstrukciji građevine. Osim toga, danas će se, prema njegovom dogovoru sa Komitetom za borbu protiv besnila, saobraćaj na Heathrowu obustaviti, a kao opšti karantin proglasiti cela Central Terminal Area aerodroma.

Elektronski mikroskop u najmodernijoj verziji bio je tehnološki elefant, blindirano belo čudovište, konstruisano od polutonskog postolja u obliku sanduka, sa ugrađenim stubom mikroskopa i kontrolnim panelom za sočiva, i polutonske energetske jedinice od 100 000 volti, koja je elektronima davala ubrzanje, noseći ih avetinjskom brzinom kroz kondenzujući sistem magnetskih sočiva. Sistem je koncentrisao snop na uzorak tkiva, a objektivi su obezbeđivali početno uvećanje. Konačna slika formirala se na fosforisanom ekranu, a posmatrala kroz ugrađeni svetlosni mikroskop, koji je već postignuto uvećanje pojačavao deset puta. Najjači elektronski mikroskop je uvećavao do 250 000 puta, a ovaj novi i milion, što je omogućavalo jasno uočavanje neverovatno sitnih čestica od 5 angstrema. Da bi se virusi na tamnom filmu neutralnog sadržaja ćelije videli svetli, uzorak je

prethodno bojen rastvorom olova koje apsorbuje elektrone.

Fiksirani i propagirani u specijalnoj kulturi, virusi majke Tereze podvrgnuti su negativnom bojenju, izmešani sa elektroneprobojnim materijalom i posuti sa uzorkom po rešetki presvučenoj ugljenikom. Uzorak je rezan dijamantskim nožem ultramikrotoma na sastojke debele dvanaestinu mikrona, pa su ovi preparirani kao za svetlosni mikroskop, osim što *embedding*, utiskivanje, nije vršeno u vosku već u epoksidnoj smoli.

Priroda je pravedna, p r i r o d n o pravedna, mislio je dr John Hamilton, sporo prilagođavajući oko infinitezimalnom svetu obasjanom elektronskim suncem i udaljenom od njegovog ne manje od neke zvezde na nebu. U smrtonosnoj vitalnosti, ubilačkoj ažurnosti Heathrow Rhabdovirusa, tog profesionalnog atentatora iz mikrokosmosa, bilo je i nečeg dobrog, nečeg što se okretalo protiv njega samog. *In vivo*, inkubacija klasičnog besnila merila se na nedelje i mesece. HVB, Heathrow virus besnila, svršavao je posao munjevitim tempom sata i minuta. Zauzvrat, međutim, *in vitro*, fiksiran, s istom se neumoljivom hitnjom prilagođavao stranoj, eksperimentalno naturenoj ćelijskoj kulturi i u odgovarajućoj se meri temperamentno reprodukovao. U prirodi uvek ima racionalne, inteligentne, pravedne raspodele težine između »dobra« i »zla«, ako se ovi pojmovi oslobode antropocentrizma. Ugrađeni mehanizam prirodne pravde držao je kosmičku vagu u horizontalnom položaju. Ukoliko se, naravno, u stvar ne umeša čovek. Vaga je onda pretezala na neku, najčešće neizvesnu stranu. Ponekad čak i suprotnu od poželjne.

Da li se i ovom prilikom događa nešto tako?

Čije je besnilo delo?

Laboratorijsko — dakle čovekovo? Iz hladnjača britanskog Porton Downa, američkog Fort Detricka ili ma čijeg naučnog centra za biološki rat budućnosti?

Ili je ono nakazan proizvod debalansa u prirodi — zaobilaznim putem — opet delo čoveka. Ili je najzad prirodno, zlo-delo, čija se dobra strana, opštom ravnotežom nužno u zlu sadržana, još ne vidi?

Suviše je rano o tome da se misli. Virus najpre treba da se vidi. Veličanstvena je, zastrašujuće strana vizija pred njegovim pogledom.

Jedan neshvatljiv svet, nalik svetlomračnim enterijerima sa rendgenskih ekrana. I naviknutom oku treba vremena da u avetinjskoj strukturi, u kojoj na prvi uvid nema ničeg zemaljskog i prirodnog, prepozna poslednji vidljivi omotač života, biološku mašinsku jedinicu, u čijem se mehanizmu život odvija da bi se preko sistema beskonačnih fiziohemijskih transmisija pretvorio u holandsku remek- minijaturu iz XVI veka, teoriju relativiteta, bol nekog usamljenog umiranja, strastan poljubac u polutami javnog parka ili dilemu da li da se započne novi svetski rat. Vremena treba, jer dveju istih ćelija — nema. Citoplazmatični pejzaž uvek je drukčiji, uvek, na trenutak, izgleda on kao nešto novo, kao otkriće s kojim se do sada nijedno ljudsko oko nije srelo.

U ovom slučaju treba za to i hrabrosti.

Jer ćelija koju dr John Hamilton posmatra umire. Ne umire da bi nestala u drugom obliku iz koga će se reprodukovati drugi život, nego da bi rodila — smrt. Smrt za sve sa čime je u dodiru.

Sve je u njoj u strahovitom mikrokosmičkom haosu.

Virusna morfogeneza, mislio je, očevidno korespondira s endoplazmatičnom retikulom ćelijske membrane. Ružna, fibrilna struktura citoplazme, kakvu vidi, potiče od zamene njene prirodne, zdrave sadržine virusnim nukleusom. To je Matrix, monstruozna materica budućeg virusa besnila, sinteza ekscesivnog prisustva vlakana virusnih ribonukleoproteinskih kapsula u citoplazmi zaražene ćelije i njenih organela.

Jedinstvo ubice i žrtve.

Smrti i života.

Prirodno stanje, mislio je. U načelu sasvim prirodno. Ali ovog puta načelo je ubijalo.

Virus sam još ne vidi.

Tek njegove usamljene, razbacane delove, nastale raspadanjem, odmotavanjem helične kore ili nadimanjem omotne membrane. U okeanu života, arhipelag smrti.

U permanentnom ključanju žive ćelije, kakvo može da zamisli i uporedi s rađanjem novih planeta, plutao je virusov unutrašnji heliks, njegova utroba, razvezana u talasastu traku, poput kakve nezasitne gliste pantljičare.

Ali šta je ono u levom uglu paklene jame?

Dvostruki krug sličan streljačkoj meti u kojoj bubri rasplinuta centralna mrlja.

To još nije virus. Ali će biti. Jer to je njegov fetus. Začetak kraljevske loze pobesnelih ubica.

A onda, tu je bio i ON.

Anđeo smrti.

Velika Zver Sudnjeg Dana koja će se hraniti ljudskim i životinjskim mozgovima.

Demonski Tiranin iz Potkosmosa, s dna, iz jame, iz same potke života.

Bledi Konjanik Kraja.

Prepoznaje ga.

Tu je njegov simbolični oblik metka. Tu je unutrašnja helična ribonukleoproteinska kapsula, poput gustog i simetričnog saća s otrovnim medom. Tu mu je i »dlakava« spoljna membrana sa završnim produžetkom sličnim omči. Prepoznaje ga, ali ipak ne poznaje.

S njegovim izgledom, njegovom morfologijom nešto nije u redu.

Pažljivo vrši podešavanja na komandnoj tabli. Kasnije će, naravno, snimiti virus kamerom ugrađenom ispod fluorescentnog ekrana koji se dizao da eksponira fotografsku ploču. Dodatno fotografsko uvećanje daće slici finalno, najveće moguće povećanje.

Ali i bez nje može da vidi kako, između spoljne membrane i unutrašnjeg heliksa virusa, teče jedna neprekidna, intenzivno svetla linija, paralelna s njegovim cilindričnim oblikom i nepostojeća kod svih koje je do tada viđao.

Gospode Bože, mislio je dr John Hamilton, hipnotizovan prizorom: TO uopšte nije virus besnila kakvog nauka poznaje još od kada je 1962. prvi snop ranog elektronskog mikroskopa na njega upravljen.

Virus besnila je imao JEDAN OMOTAČ. Svi do sada izolovani i laboratorijski manipulisani virusi besnila imali su JEDAN omotač.

Ovaj je imao DVA.

Bio je NOVO biće u prirodi.

Kopile je bilo MUTANT.

18

»Pažnja! Pažnja!«

Ograničen do sada na zgrade karantina, autoritativan glas Komiteta za borbu protiv besnila odjekivao je sada celim aerodromom.

»Govori William Townsend, generalni direktor aerodroma Heathrow!«

Na Heathrowu je sve stalo kao opčinjeno. Radila su nečujno samo srca zdravih i virusi bolesnih.

»Zbog opasnosti širenja zaraze karantin se uvodi na celom prostoru Central Terminal Area i stupa na snagu ovim objavljivanjem. Osobe zatečene u spomenutoj zoni ne smeju je napuštati, a novi se putnici neće primati. Prvobitna karantinska zona koja je obuhvatala terminal 2 s parkiralištem, Queen's building i kontrolni toranj, s novopridodatom toplanom i kapelom St. George, postaje ZONA STROGE IZOLACIJE. Svi ostali delovi CTA, terminal 1 sa oba parkirališta, kancelarijsko-magazinskim blokom, stanicom za hlađenje, zgradom vazdušne pošte, D'Albiack House-om, dolaznim i odlaznim jedinicama terminala 3, njegovim parkiralištem, južnim kancelarijskim blokom, autobuskom stanicom, svim terminalskim dokovima, s pistama oko njih i podzemnim prolazima koji vode na metro stanicu Heathrow Central, ulaze u ZONU PREVENTIVNOG KARANTINA. Komunikacija između dva karantina, osim organizacionim, bezbednosnim i medicinskim službama uz službene

propusnice, do daljeg se zabranjuje. Obustavlja se, takođe, avionski saobraćaj na aerodromu Heathrow kao i kretanje vozila, osim službenih, na prostoru Central Terminal Area. Komitet će bez odlaganja pristupiti organizaciji života na aerodromu. Mole se putnici i nameštenici Heathrowa da sačuvaju prisustvo duha i pomognu karantinskim vlastima u savladavanju krize, u prvom redu strogim poštovanjem vanrednih mera uobičajenih kod epidemija. Preporučuje se izbegavanje međusobnog fizičkog kontakta, okupljanje i nepotrebno kretanje po karantinskom prostoru. Svaki slučaj bizarnog ponašanja smesta treba prijaviti medicinskim službama. Preduzimaju se svi ljudski mogući napori da se kriza učini što podnošljivijom i što pre savlada. U tom cilju na Heathrow stiže internacionalna epidemiološka ekipa na čelu sa profesorom Frederickom Lohmanom, ekspertom za humane forme besnila, a na punktovima koji će se objaviti počinje opšta vakcinacija, koja predstavlja apsolutnu i stoprocentnu zaštitu od bolesti. Želim da uverim sve putnike i nameštenike aerodroma Heathrow da je situacija pod potpunom kontrolom…«

»Pod pot-pu-nom kon-tro-lom«, ponovio je Markos, mladić s licem sinajskog pustinjaka, pripito. »Samo bes-ni-la, prok-le-to je-be-no ko-pi-le? Ne tvojom!«

Ženski je glas, u međuvremenu, objavu prevodio na francuski.

Markos je požudno nagao nad usta flašu Remy Martina. Po dolasku na galeriju terminala, posle krvavog haosa u prizemlju, tragajući za bezbednijim

mestom, prošli su pored Planter's bara, koji su razlareni putnici pljačkali i snabdeli se pićem. On lično izabrao je najfinija. Remy Martin i Chivas Regal. Nije video smisla u tome da umre s bućkurišem u stomaku s kojim je živeo. A bilo je i nečeg revolucionarnog, temeljno pravednog, u oduzimanju buržujskim svinjama njihovog poslednjeg predsmrtnog luksuza. Što se njega tiče, uostalom, revolucija se tu i završavala. Bar ovom prilikom, bar za danas.

Kad su se dogovarali za napad na sovjetsko-britanske državničke svinje, o besnilu nije bilo reči. Osim imperijalističkom, dabome. Onom, za koje je besnilo kontraterora oduvek bilo jedini lek. Raspravljalo se o fizičkim preprekama, policiji, tehničkim pojedinostima akcije, obimu i vrsti ucene, pravcu za povlačenje u Libiju i sličnim rutinskim pripremama. S njima je on umeo izaći na kraj. Uvek je izlazio. Besnilo nije bilo u planu, na njega nije bio spreman. Ne boji se smrti. Smrt je sranje kao i sve drugo. Jedino poslednje, pa zato najlakše. Zna da u jednoj od policijskih pušaka, na jednom od bezbrojnih frontova urbane gerile, čeka jedan metak i na njega. Markosov metak je već izašao iz fabrike. Takva smrt je revolucionarna. U svakom slučaju — ljudska. Ali crći od psećeg besnila, s ljigavom penom u ustima, lajući, grizući oko sebe, u tome nema ničeg revolucionarnog. Samo prokletog poniženja, od koga se i ovako sastojao njegov pseći život. Između takvog besnila i onog protiv koga se borio, besnila vlastitog života, nije bilo razlike. On naravno nije intelektualac kao J. D. M. — Joaquin Diaz Marangos. Nije rođen sa srebrnom kašikom u zubima, u kući uglednog Indiosa, advokata u Rio de Janeiru. Nije pohađao najskuplje škole — ako

je do toga, ni one najjeftinije — niti je na poredak u svetu imao lepo sređene retorične primedbe. Njemu se na taj svet sralo, samo najčešće nije imao šta. Bio je gladan, nesrećan, besan. I pošto je video da se povodom toga ništa ne pred uzi ma, da se svetu, zapravo, jebe što je on, Markos, gladan, nesrećan, besan, krenuo je da nepravdu lično ispravi. Za njega je najbolji od svih mogućih svetova bio svet s dosta hleba, mnogo zabave, i nešto pravde, koja bi mu pomalo gledala kroz prste. Nije bio »dijalektička nužnost« kao za J. D. Marangosa. Jer da jeste, da je taj šugavi svet budućnosti baš tako »dijalektički nužan i neizbežan«, ne bi se on, Markos, oko njegovog rađanja morao toliko kilaviti. Taj bi se, valjda, umeo sam napraviti.

»Situacija je pod potpunom kontrolom«, zaključio je prijazan glas na francuskom.

»Jebi se!«, rekao je Markos i nagao flašu.

Bilo ih je petoro u zabarikadiranoj kancelariji JAT-a, na galeriji terminala 2, iz koje su izbacili dve buržujske svinje. Mladić pitoma, prerafaelitska lica, po kome su se vukli truli tragovi zapuštene negovanosti, sedeo je na pisaćem stolu i zurio kroz prozor u nebo s koga se cedilo olovo. U ćošku preko puta kunjala je Rose, riđokosa revolucionarka pospanih očiju. Ćutljivi Japanac samurajske gipkosti sedeo je u drugom ćošku s prekrštenim nogama u joga položaju zvanom Siddha san. Joaquin Diaz Marangos je stajao na sredini sobe i držao govor.

Znao je, vraški dobar govor. Dijalektički je povezao sve iskidane konce čovekove istorije u jedan čvor i konačno ga spleo na ovom aerodromu. Pokazao je kako se taj čvor seče jedino Damoklovim revolucio-

narnim mačem i dokazao da su taj mač — njih petoro. Preveo je zamršene zakone istorijske nužnosti u politički rečnik, a ovaj u neku vrstu univerzalne »uradi sam« tehnike, na kojoj se zasnivala njihova revolucionarna akcija. Prepad na Ruse razbiće anglo-sovjetski imperijalistički sporazum. U međunarodnim odnosima opet će nastupiti stvaralački haos. A iz haosa, rekao je, rađaju se nove zvezde.

»Isuse!«, prostenjao je Markos. Taj krvavi Indijanac je lud. Zna li kučkin sin šta se na aerodromu dešava?

J. D. Marangos je u međuvremenu nastavio sa prilagođavanjem plana infektivnim okolnostima na terenu i u potpunosti odbio Markosovu defetističku pretpostavku da je besnilo suštinski izmenilo situaciju. Njihovi revolucionarno- oslobodilački ciljevi ostali su isti. Sa besnilom ili bez njega, ovaj svet je osuđen. Sa i bez besnila anglo-ruski sporazum je imperijalistički, a haos je neizbežna posledica njegovog raskida. Svet će, najzad, objektivno nužno biti nov i bolji. S besnilom do vraga, ili bez njega!

J. D. M. je u to nepokolebivo verovao. Činilo mu se da su i ostali ubeđeni. Svi osim Markosa. On je pravio teškoće. Bilo je i logično da ih baš on pravi. Markos je u neprohodnoj prašumi istorijskih uslovnosti bio životinja koja ih ne razume, put ne zna i prosto se brani. Životinja koju u bolju budućnost treba za ular voditi. Oterati je u nju kao što se ovce u tor uteruju. Ostali prisutni su intelektualci, oni se nisu branili — njih ništa nije ugrožavalo — niti su se borili da njima bude bolje, jer njima je i ovako, njima je u svakom slučaju bilo dobro. Borili su se za Markosa. Sve

Markose sveta. Mnogi od Markosa, na žalost, nisu to shvatali. Trebalo ih je za ular vući.

U međuvremenu situacija je, bar na zvučniku, bila pod potpunom kontrolom i na nemačkom jeziku.

»Foaje tranzita je prazan, drugovi. Na Airside Gallery ima manje ljudi Aerodromske bezbednosti nego što smo predviđali. A i ti imaju sada važnija posla nego da paze na Ruse. Administracija je u govnima, potpuno zaokupljena karantinom, a putnici besnilom. Situacija na Heathrowu je bolja nego što smo i u snu mogli da očekujemo.«

»Sjajna, zapravo«, procedio je Markos kroz Remy Martin.

»Slušaj, Markos«, planuo je J. D. Marangos, morao ga je zaustaviti, defetizam je zarazan, »ako imaš primedbu reci je. Mi smo slobodni ljudi.«

A ti još i lud, mislio je Markos. Lud i slobodan. Bio je to vraški fin spoj.

»Gubiš vreme, Marangos«, rekao je Japanac, ne pomerajući se.

»Meni je svejedno«, kazala je devojka Rose promuklo.

»Znaš li ti još uopšte zašto smo mi ovde?«, prosiktao je J. D. Marangos, prišao Markosu i oteo mu flašu iz ruke. Flaša je prsla o zid. Zlatna tečnost slivala se prljavim podom poput sunčanog svetla po peščanoj plaži. Ovaj se nije uznemirio. Imao je u torbi još dve. »Znaš li?«

»Slušaj, čoveče, nema više jebene svrhe u tome zbog čega smo ovde. Nema svrhe više ni u čemu. Svi ćemo pobesneti.«

»Ti si već pobesneo, Markos«, prošaptao je mladić prerafaelitska lica.

»Pobesneo od straha.«

»A vi?«, pitao je Markos. U svom selu imao je prilike da vidi besne pse, ponekad da ih, zajedno sa drugovima, kamenjem ubija. »Od čega ste vi pobesneli?«

Možda je bolje da pređe na praktičnu stranu akcije, mislio je J. D. Marangos. U tome je Markos sve nadmašivao. Imao je ubilački instinkt gladne životinje. Poznate stvari vratiće mu poverenje u one koje nije poznavao i koje su ga zbunjivale.

»U redu, drugovi«, rekao je, »vi ćete držati policajce. Ja i Markos uzećemo Ruse.«

»Kurac ću ih uzeti«, mislio je Markos, »jedino što ću uzeti je — zbogom odavde.«

»Gubiš vreme, Marangos«, ponovio je Japanac sanjalački.

»Meni je svejedno«, ponovila je devojka Rose. Osećala je studenu jezu u leđima, stezanje u vratu. Gušila ju je pljuvačka kao da je od smole. Predmeti oko nje sijali su bolnim sjajem.

»Neko pitanje?«, insistirao je poslovno J. D. Marangos.

»Samo jedno«, javio se Markos. »Kako misliš da se odavde izvučemo?«

»Avionom, naravno.«

»Koji će ti oni dati tek ovako?«

»Zašto da ne?«

»Dobar let«, poželeo mu je Markos, vadeći iz torbe flašu Chivas Regala.

A plan je upravo veličanstven, mislio je J. D Marangos. Avion im neće moći odbiti. S besnilom o vratu, za nešto pametnije neće imati ni vremena ni snage. Bio je to još jedan dokaz kako revolucionarna

svest, čak i najnepovoljnije uslove ume preokrenuti u svoju korist. I besnilo prevesti na stranu narodne revolucije. Čak i besnilo, samo ne ovu pijanu svinju Markosa. Uprkos svemu što oni za n j e g a upravo sada, upravo ovom akcijom, čine.

»Znači li to da ne ideš s nama?«

»Gubiš vreme, Marangos.«

»Znači li to da na revoluciju više ne misliš?«

»O revoluciji ću misliti sutra. Danas imam važan posao.«

»Kakav, do vraga, važan posao?«

»Da smislim kako što pre da dignem dupe s ovog aerodroma, Marangos. Takav posao. Da ne-sta-nem, ako znaš šta to znači.«

»Znam«, rekao je J. D. Marangos jetko. »Izdaju.«

»Govno.«

Japanac je elastično ustao.

»Gubiš vreme, Marangos«, rekao je spokojno. »Markos ima pravo. Treba odavde nestati. Hoćeš li da nestaneš, Markos?«

»Isuse, naravno.«

»U redu, ja ću ti pomoći.«

Markos nije mario ćutljivog Japanca, ali ako ovaj ima dobru ideju kako odavde da se zbriše, utoliko bolje.

»Kako?«, pitao je radoznalo.

»Ovako«, kazao je Japanac i sa hirurškom preciznošću zario mu nož između rebara.

Markos, mladić s licem sinajskog pustinjaka, skliznuo je na pod poput prazne vreće. Ispustio je iz ruke flašu tek pošto je minut kasnije izdahnuo. Flaša se otkotrljala do zida i tu zaustavila. Iz nje je curio zlatan sok i prljavim se podom mešao s Markosovom krvlju.

Četvoro živih ljudi u kancelariji JAT-a drhtalo je. Mladić prerafaelitska lica od gađenja, pomešanog sa saznanjem za koje je sad bilo prilično dockan, Japanac u samurajskoj žudnji za smrću, J. D. Marangos od opojnog osećanja da služi istorijskoj nužnosti, a devojka Rose od besnila koje je, gmižući tamnim tunelima nerava, tražilo njen mozak.

Glas preko i megafona na ruskom je prevodio poruku Mr. Williama

Townsenda, generalnog direktora aerodroma Heathrow.

»Hajdemo«, rekao je lider IROF-a, Joaquin Diaz Marangos.

Najzad je glas i na ruskom poručio putnicima Heathrowa da je situacija na aerodromu pod kontrolom.

U prostorijama V.I.P. salona na evropskom terminalu nije bilo nikog da ga razume. Bivši pukovnik KGB-a Anatolij Sergejevič Rasimov bio je prilično pijan, tumač za ruski engleskih domaćina prilično besan, a sovjetska delegacija na čelu s Pavelom Jegorovičem Artamonovim, članom Politbiroa i ministrom spoljnih poslova SSSR-a kome je iznenada jako pozlilo — već prilično duboko u Airside Gallery, na putu za svoj avion, i prilično van domašaja Townsendove poruke. Odluka da se putuje i bez izdajnika Rasimova došla je iz Moskve iznenada. Poverovalo se, izgleda, da je besnilo pravo, a ne tek trik britanskog političkog vizantinizma, ali se, naravno, oholo odbila mogućnost da su zapadne vakcine bolje od istočnih. Patriotizam, previtaliziran otpadništvom pukovnika Rasimova, doveo je u završnoj fazi borbe

za njegovu dušu do ruske tvrdnje da je u socijalističkim zemljama čak i besnilo jače, i do britanske kontratvrdnje da se sa engleskim besnilom ništa ne može uporediti. Diplomatski mraz stezao je V.I.P. srca, još vrela od votke, Strah od infekcije eliminisao je ritualna opraštanja. Svi su znali da će se ionako uskoro ponovno sresti. Anglo-sovjetski »hiljadugodišnji« sporazum trajao je hiljadu minuta i ležao u ruinama pod erupcijom zadocnele savesti jednog špijuna. Svakako će uskoro trebati da se dogovori neki novi. Jer razuman se čovek nije mogao samo naoružavati. Morao je verovati da oružje neće upotrebiti. To mu je obezbeđivalo moralno pravo da ga i dalje pravi. Time su podsticani novi sporazumi o razoružanju, u koje niko ozbiljan nije verovao, a ovi davali podstreka novom naoružanju, koje niko nije ozbiljno hteo. Sve se, dakle, odvijalo u olimpijskom lakoatletskom tempu, bez izlišnih ceremonija.

I bez ministra spoljnih poslova Vlade Njenog Veličanstva. Sir Geoffrey Drammond se izvinio indispozicijom i povukao u zasebnu sobu da se odmori od svega. Rusa, Rasimova, Donovana, prvog ministra, aerodroma, sveta i samog sebe.

Neceremonijalnost ispraćaja spasla je Ruse.

Bili su već na okuci, kojom je Airside Gallery oštro skretala u jedan od desnih dokova sa Iljušinom 11-62 upaljenih motora na rampi, kad je narodna revolucija na čelu s Joaquin Diaz Marangosom, poput božje kazne, upala iz pustog foajea tranzita. Nekoliko iznenađenih, nespremnih ljudi bezbednosti odmah je oboreno koncentrisanom vatrom mašinskih pušaka. Preostali su, uguravši Ruse u dok, uzvratili paljbu.

Stakla su prskala, leteći noževi srče sekli ustajali vazduh koridora.

Japanac s licem samuraja posrnuo je pod munjom koja mu je sažegla telo, ispustio oružje i srozao se na kolena. Meci su mu otvarali stomak. Pao je licem prema zemlji.

Oduvek je želeo znati kako se oseća čovek kad vrši harakiri. Sad je saznao.

I Joaquin Diaz Marangos je saznao da su zakasnili, da je V.I.P. školjka prazna i da do ruskih bisera ne mogu dopreti. Nemoguće je bilo ostati živ na brisanom prostoru, a kamoli probiti se do doka ispred koga je stajao Iljušin.

»Natrag«, urlao je pucajući, »mrdnite proklete guzice natrag!«

Mladić s prerafaelitskim licem povlačio se duž staklenog zida. Video je Iljušin sovjetskog Aeroflota na rampi i Ruse kako se u njega užurbano penju. Mogao je pucati. Nekoga možda i pogoditi. Nije bilo svrhe. Markos je imao pravo. Ni u čemu više nije bilo svrhe.

Devojka nije čula J. D. Marangosa. Imobilisana panikom ležala je na vrelom podu i drhteći očekivala grč koji se rađao u praznoj kaverni tela. Prvi ju je oborio čim je utrčala na zaslepljujuću svetlost Airside Gallery. Pre nego što je pala, misleći da je pogođena, učinilo joj se da kroz prozor, na betonu prilazne piste vidi psa.

Pas je bio crn, mali i posrtao je kao da je izgubio orijentaciju. U očekivanju spazma, mislila je kako bi to bilo lepo pridružiti mu se. Trčati četvoronoške i lajati na mesec.

»Pustimo sad to«, govorio je Monsieur Eugen Laquires pukovniku

Rasimovu. »Neki se tamo kokaju. Kakav je vaš odgovor?«

Monsieur Eugen Laquires je bio londonski korespondent »Agence France«, u slobodnom vremenu čovek Central Intelligence Agency. Iskoristio je Donovanovo odsustvo da se približi Rusu. Kad je počela pucnjava, upravo mu je nudio američki azil u zamenu za spremnost da svoju obaveštajnu vreću istrese u Americi. Rasimov se nije iznenadio. U džepu je već imao jednu ponudu. Herr Jochanes Kessler, diplomatski posmatrač »Der Spiegela« iz Savezne Republike, koji je kad god mu je bilo izvodljivo radio za Pariz, pozvao ga je da bude gost francuske kontraobaveštajne službe. Rasimov je preko dosjea obojicu poznavao. Imao je s terena obaveštenja da rade za neke treće zemlje. Nije verovao. Iskustvo ga je učilo da su kod ovako jasnih slučajeva obično posredi sasvim četvrte.

»Znate li, Laquires, da je na Haethrowu besnilo?«

»Svakako se nešto neobično dešava«, rekao je Monsieur Laquires nestrpljivo, »ali kakve to ima veze s vama?«

»Za sada nikakve«, rekao je Rasimov smešeći se, »ali i ja sam smrtan, zar ne? Možda vi u tom pogledu bolje stojite?«

Ti Sloveni su zaista čudna bagra, mislio je Monsieur Laquires. Ponekad se čoveku čini da uopšte ne vide šta se u svetu dešava. Ili da, đavo ih odneo, na to ne obraćaju pažnju.

Moraće napraviti još jedan napor da ga obradi dok se Donovan ne vrati. Ali nije nalazio prave reči.

Prokleta pucnjava smetala mu je koncentraciji.

Pucnjava je poticala iz mašinske puške Joaquin Diaz Marangosa i njome je eliminisana poslednja prepreka pred V.I.P. salonom, u kome su ih čekali taoci, zaloge za avion, slobodu, Libiju i nastavak revolucionarnog rata. Dok je nogom razbijao vrata, vikao je mladiću sa prerafa-elitskim licem koji mu je štitio leđa.

»Sad ću ja tebe štititi. Uđi unutra i zgrabi ga!«

»Koga?«

»Bilo koga!«, urlao je J. D. Marangos pucajući. »Gledaj samo da to ne bude neki prokleti konobar!«

S jebenim buržujskim običajem da svoje lakeje oblače bolje od sebe, imao je, naime, već dovoljno neprilika. Pre tri godine, umesto urugvajskog generala, oteo je njegovog posilnog. Sa teroristima se ne pregovara, rekao je general hrabro i uzeo drugog posilnog. J. D. Marangos je ubio prvog i obećao sebi da će ubuduće otvoriti oči. Bilo je pomalo ponižavajuće ubijati one za koje se čovek u načelu borio.

U pogledu postarijeg džentlmena koji je ležao na nekoliko spojenih fotelja salona, na sreću, nema nedoumice. Uprkos tome što je u sankilotski razdrljenoj, od znoja mokroj košulji i što ne izgleda kao da ima i jednu misao u glavi, lov je pravi. J. D. Marangos taoca poznaje po novinskim fotografijama. U rukama im je zakleti neprijatelj radnih masa, ministar spoljnih svinjarija Velike Britanije, Sir Geoffrey Drammond.

To je, u stvari, znatno više nego što Sir Geoffrey trenutno sam o sebi zna. Trenutno, naime, ne zna on ni ko je, ni gde je, ni šta će tu gde je. Razloge i ne traži. Potreba za razlozima proizvodila se u jednom delu mozga koji je imao goste.

»Sad smo spašeni«, odahnuo je Joaquin Diaz Marangos i nogom zalupio vrata između sebe i sveta.

Major Hilary Lawford, šef Aerodromske bezbednosti, nije delio Marangosovo mišljenje. Držao je da su teroristi u klopci koju treba posejati mecima i vratiti se redovnom poslu kontrole karantina. Odbio je da sasluša uslove Internacionalnog revolucionarno-oslobodilačkog fronta. »Sa teroristima se ne pregovara« , rekao je i otvorio futrolu revolvera. Generalni direktor Townsend bio je, naravno, protiv.

Sukob civilne i vojne vlasti neočekivano i samoinicijativno rešio je Sir Geoffrey Drammond lično.

Joaquin Diaz Marangos je nervozno pregovarao s ljudima čija lica nije video od vrata.

Mladić sa prerafaelitskim licem napeto je iščekivao da dobije avion koji mu je obećan, da pobegne s ukletog aerodroma, a pre svega od ovog pomahnitalog Indiosa.

Sir Geoffrey se, poput mehaničke lutke čiji se čeljusni mehanizam pokvario, kruto podigao sa improvizovane postelje, s leđa prišao mladiću i oblaporno mu zario zube u vrat.

Minut kasnije, vrata salona su se sa treskom otvorila. Koračajući unatrag, bez oružja, s podignutim rukama, na njima se ukazao Joaquin Diaz Marangos. Lice mu je bilo pepeljasto. Povraćao je.

Kad je, minut kasnije, u salon prodro major Lawford, poslednji slobodni narodni revolucionar ležao je na podu raskomadane šije.

U najudaljenijem ćošku, u polumraku iza jedne directoire sofe, Sir Geoffrey je šumno iskašljavao krv.

Krv ga je pekla, gušila, ubijala.

U istom trenutku pukovnik Donovan je ušao u sobu gde je ostavio pukovnika Rasimova.

»Jesu li otišli?«, pitao je Rus.

»Jesu«, odgovorio je Englez, tromo se spuštajući u stolicu.

»A šta je s teroristima?«

»Troje ih je ubijeno. Jedan se predao.«

»Čuo sam da su uhvatili Drammonda?«

»Ne bih rekao«, odgovorio je Donovan, »sve mi se čini da je on uhvatio njih.«

»U svakom slučaju«, Rasimov je ustao, »sad možemo na posao. Za promenu jednom i pravi.«

Dogovorio se sa Donovanom da se prijave Komitetu za borbu protiv besnila i uzmu učešća u borbi protiv epidemije. Englez je oborio pogled. »Ne možemo, bojim se. Bar ne odmah.«

»Isuse Hriste, Aleksis, posao koji treba obaviti napolju je!«

»Ima jedan i ovde.«

»Ne vidim ga.«

»Razgovarao sam sa Centrom. Žele da počnemo sa saslušanjem.«

»Na aerodromu.«

»Pa pošto ne možemo da napustimo karantin…«

»Na aerodromu, u jebenom karantinu?«

»U ovom salonu jebenog karantina. Lawford je već dobio nalog da nas izoluje.«

»Ja u to ne mogu da verujem.«

»Nisam ni ja, sve dok mi nije uručen diktafon na kome ćemo snimati sve što imaš da kažeš.«

»Đavola imam išta da kažem«, zaurlao je Rus. »Osim da su vaši ljudi sumanuti i da ja odbijam bilo kakvo učešće u tom ludilu! Znaju li ti kopilani šta se ovde događa?«

»To sam ih i ja pitao. Rečeno mi je da se, što se Centra tiče, ovde ništa ne događa. Ništa što bi menjalo stvar. Zbog besnila na Heathrowu vaša špijunska mreža u

Evropi neće prestati da radi. Priznajem da u tome ima nečeg.«

»Ima govana«, rekao je pukovnik Rasimov sumorno.

»Rečeno mi je, takođe, da za besnilo ima ko da brine, a mi da gledamo svoj prokleti posao.«

»A koji je naš prokleti posao?«

»Špijunski, pretpostavljam.«

Rasimov se šturo nasmejao. »Kad bi se znao dan u kome će sunce spržiti zemlju, šta misliš šta bi naši centri radili?«

»Po svoj prilici nastojali da utvrde hoće li spržiti najpre nas ili vas.«

»Oni su ludi.«

»Možda.«

»I mi smo ludi.«

»Verovatno.«

»Sve je ludo«, zaključio je Rus. »Ovaj svet je prokleta ludnica.«

»Svakako«, složio se Englez, »ali i ludnicama treba upravljati.«

Pukovnik Donovan od MI5 nije bio dobro obavešten. Dvojica terorista su zaista mrtva, ali devojka živi. Nije to baš bog zna kakav život, niti ga u njoj ima dovoljno da na sebe skrene pažnju ljudi Aerodromske bezbednosti, zabavljenih Joaquin Diaz Marangosom. Zato je niko ne vidi kako Airside galerijom puzi prema slomljenom prozoru okrenutom pistama i kako se zatvorenih očiju, zbog sunca koje je beton ispod nje pretvaralo u krater ispunjen belom usijanom lavom, penje na njegov sims.

Ne brine se što psa ne može da vidi. Kad skoči dole, već će ga po mirisu naći. Zajedno neće biti baš pravi čopor. Ali i udvoje je bolje nego biti sam, opkoljen

Velikim stvorenjima, koja mrzi i koja je ispunjavaju bolesnim strahom.

Iako ga devojka Rose ne vidi, pas je tu. Na desetak metara od armiranobetonske ploče o koju se smrskala, duboko je uvučen u senku glomazne karoserije samohodne hidraulične platforme s koje su aerodromski poslužitelji čistili avionske oklope. Odatle Sharon — jer to je ime na koje diže njušku i radosno vrti repom — poluprestrašeno, poluznatiželjno posmatra neobičan i haotičan svet Velikih stvorenja oko sebe.

Nije joj najbolje. Dugo je spavala u zgrčenom položaju, a uz to je rđavo sanjala. Glava joj je stegnuta nevidljivom žičanom korpom, šija je tišti, kosti se mrve u prah koji odbija da pokreće utrnule šape. Teška žeđ je mori. A i strah muči.

Taj bolesni strah, što je od vremena do vremena spopadao, prepuštajući sve preostalo ludoj pokretljivosti i srčanosti, najmučniji je u njenom sadašnjem stanju. Nije određen, jasan, vezan za nešto poznato, po čemu bi se razlikovao od drugog užasa, recimo, kad ju je, ne tako davno, majka zubima nosila u kut štenare i kao dragocenu kost zakopala u zemlju, gledala kako se štenara trese i raspada pod udarcima tajanstvenih noćnih sila. Kad je zatvorenih očiju i stisnuta srca čekala da te sile i po nju dođu, da bude rastrgnuta kao njen otac, majka, braća i sestre, znala je čega se plaši. Sad ne zna. Usred besomučne, bezrazložne jurnjave po nepreglednim pustarama aerodroma, iznenada bi se prepala i zavlačila u prvo zgodno sklonište. Odatle je s grozničavim nepove-renjem i rastućim neprijateljstvom posmatrala veliki, ružni, glasni svet oko sebe. Panika je zatim čilela, neočekivano kao što je dolazila. Ponovo se osećala neustrašivom,

moćnom, preduzimljivom. Bacala se u besomučan trk. Imala razdražujuću potrebu da grize, grebe, ujeda sve na šta naiđe. Velika živa stvorenja i velike mrtve predmete.

Otkako se prenula iz iscrpljujućeg sna, imala je nekoliko neobjašnjivih napada životne radosti i nekoliko nerazumljivih klonuća.

Probudila se u mraku. Mrak je bio topao i tesan. Gušio je. Ne seća se kako je u njega dospela. Posle noći u štenari, kad je od celog roda ostala sama, Velika stvorenja su je iskopala iz zemlje. Najmanje od njih, njen prijatelj, dalo joj je da jede i pije. Bila je žedna. Ali mleko ju je skoro zadavilo. Potonula je potom u mrak, u kome je snevala strašne snove i uzaman pokušavala da se prene. Kad se probudila, doznala je da mrak ne pripada snu. Bio je gladak i mirisao na Velika stvorenja. Šape su joj klizile po mraku, ne uspevajući da ga pocepaju, nemajući za šta da se uhvate. Otimala se od tmine. Bila je razjarena. Okretala se, prevrtala, skičala u klopci. Opazila je napokon svetlu mrlju i kandžama je proširila. Provukla se u bolnu, štipajuću svetlost. Nije znala gde je. Ali je znala da mesto pripada Velikim stvorenjima i pre nego što je prvo od njih ušlo. Njuškala je prodoran miris. Kad ga je ona ostavljala po štenarama Velikih stvorenja, režala su i lajala su na nju. A ovde su dolazila i taj miris puštala po zidovima.

Nije razumela Velika stvorenja. Ni ona najčešće nisu nju shvatala. Mogla su pogoditi jedino kad je žedna ili gladna. Ponekad da joj je zlo. To je sve. I to je važno, svakako, ali nije najvažnije. Mnoge stvari, koje su za nju stvarno važne, a tiču se njene slobode i njenih ćudi, ona nisu razumevala.

Veliko stvorenje je pustilo miris niz zidove i izašlo. Proširila je rupu u mraku i našla se u sanduku u kome su, sudeći po zadahu, Velika stvorenja držala svoje stvari.

Vrata su se otvorila i opet je ušlo jedno od njih. Imalo je vreću preko glave i guralo ispred sebe neki urlajući predmet. Poznavala je to čudovište. Njime su Velika stvorenja uklanjala sa zemlje sve što je za nju bilo zanimljivo i s čime je volela da se igra. čudovište je proždiralo sve na šta je nailazilo. Buka je postala nepodnošljiva. Razjarila se. Došlo joj je da na čudovište skoči, ujede ga i ućutka. Ili pobegne od njegovih urlika.

Otisnula se kroz prostor i režeći stuštila prema odškrinutim vratima. Našla se na jarko osvetljenoj poljani, na kojoj je zemlja bila meka kao trava, a velika stvorenja trčala unaokolo lajući. Ne seća se jasno šta se posle toga dešavalo. Ni kako je dospela do ove bele pustare. Izbezumljeno se sudarala s Velikim stvorenjima, koja su se u međuvremenu i sama sudarala, grebla i grizla, ujedala ih, nesuvislo menjajući pravce, jurila sve dalje i dalje, preskakala prepreke, provlačila se kroz pukotine, trčala beskonačnim hodnicima po kojima ih je bilo sve manje. Sve dok se nekim stepenicama nije skotrljala do ogromne bele poljane, gde ih uopšte nema, gde, između udaljenih silueta što liče na bele bregove njenog kraja, vlada udoban, tih polumrak.

A sve je to bilo davno i bila je noć.

Sad je oko nje jarka svetlost, dan po kome bi svaki pas očekivao da Velika stvorenja vidi u njihovom bučnom i besmislenom kretanju. Sve je, međutim, pusto, mrtvački nepokretno.

Da je Sharon imala čovečije oko, njegovu moć raspoznavanja predmeta od kojih se ima korist, znala bi da su ukočene senke na pistama napušteni avioni, ne velike zveri u lovu, a da su brze pege na nebu ptice, posle toliko vremena i nad Heathrowom kadre da ostvare suvereno pravo letenja što im ga je dala priroda. Znala bi da nepokretnost servisnih vozila svuda unaokolo, kao i

skamenjenost lepezastih radarskih prijemnika, znači da ovaj spomenik ljudskog tehnološkog genija, pod gordim imenom »najzaposlenije međunarodne vazdušne raskrsnice« — više ne živi.

Ali i bez čovečijeg oka, Sharon je znala da ni Veliko stvorenje, koje je ležalo nedaleko od njenog skrovišta, ne živi. Za tako nešto imala je instinkt, u njoj oduvek.

Nešto drugo se izmenilo, nešto drugo je u njoj bilo novo.

Uvek kad bi osetila da je neko Veliko stvorenje, koje je volela, mrtvo, skupila bi se u klupče i cvilela od tuge.

Sad se uspravila i režala od radosti.

Jer ona je sada Velika stvorenja mrzela.

19

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„…Ideja da se na aerodromske krovove postave strelci koji će ubijati ptice i tako ih sprečiti da zarazu prenesu u London — umesto da se kao do sada teraju zvučnim pištoljima, piskavim zviždaljkama ili gramofonskim pločama sa snimljenim kricima njihovih prirodnih neprijatelja, bila je Lawfordova, kao i sve, uostalom, koje su sadržale 'totalno rešenje' nekog pitanja. I bila je dobra. Ali, kao većina dobrih ideja, krila je u sebi nepredvidljive nastranosti. Nekoliko najčuvenijih strelaca Aerodromske bezbednosti, zaduženih da tamane ptice, iznenada je pobesnelo i krenulo da strelja ljude. Mora da im je lov na 'visoku divljač' pričinjavao veliku lovačku radost, jer su svaki uspešan pogodak pozdravljali trijumfalnim urlicima. Nije bilo načina da im se priđe, medicinski da se savladaju. Morali su ih iz daljine poubijati drugi dobri strelci.

Mnogo šta se na Heathrowu izmenilo od uvođenja karantina. Sve je već drukčije, sve kao da pripada nekom mladom svetu, čiji se običaji još nisu naučili. Ubrzanje što su ga uzeli događaji neverovatno je. Nije nepoznato da u krizama stvari dobijaju akceleraciju koja svakodnevnom tempu prilagođene mere čini neupotrebljivim. U opasnostima i srce kuca brže. Kad vremena nema, ljubav je silovitija. U prirodi nema 'vremenovanja'. Sve je podređeno slučaju i okolnostima. Besomučne

promene, kojima je Heathrow izložen, slede moćnu vitalnost i dinamičnost svog tvorca — Rhabdovirusa. Besne su, nepredvidljive kao — besnilo.

Posle provale putnika iz stroge izolacije 'infektivne zone', proširuje se ona i na zonu nekadašnjeg 'preventivnog karantina ', a ovaj se prenosi na celu Central Terminal Area. Time je, prema proceni Komiteta za borbu protiv besnila, u karantin stavljeno oko 250 000 ljudi. Statistika dalje pokazuje da je od tog broja zdravo (privremeno) 230 000 ljudi, bolesno 15 000 (uključujući i sumnjive slučajeve 'bizarnog ponašanja' koji su mogli poticati iz drugih razloga), a mrtvo 5 000.

Reklo bi se da je Besnilo izašlo nakraj s nejednakošću među ljudima, s kojom se Razum uzalud borio hiljadama godina. Da je ukinulo tradicionalne podele na bele i obojene, muškarce i žene, bogate i siromašne, moćne i slabe, pametne i glupe i zamenilo ih univerzalnom razlikom između zdravih i bolesnih. (Stvarne podele nema. Svi bolesni su potencijalno mrtvi, svi zdravi potencijalno bolesni. Svi smo, dakle, realno mrtvi. Svet je konačno jedinstven.)

Pokazuje se, takođe, da ni besnilo ne može opravdati nepravdu. Radnici British Airwaysa, pripadnici TGWU (Transport and General Workers Union) zapretili su štrajkom zbog toga što su jedini oni određeni da se staraju o mrtvima. Nakon masovnog mitinga u toplani, u skici pod br. 16 obeleženoj zgradi za centralno grejanje, gde je vršena kremacija, radnici su stali na stanovište da je eliminacija stvar cele karantinske zajednice i da oni nisu sindikat grobara. Ima istine u tome is njom se u ovom trenutku, kako zna i ume, nosi generalni direktor Townsend. Major Lawford ne bi razgovarao. Bacio bi svakog desetog radnika u vatru i rešio spor. Radnička je stvar, međutim, oslabljena razjedinjenošću u vlastitim

redovima. Obojeni članovi Sindikata odbili su da rade sve dok se prema njima vrši rasna diskriminacija. Na najteže poslove, uz same peći, naime, bili su određeni samo obojeni. (Ne znam dokle su pregovori dospeli. I ne tiče me se. Za moj roman slučaj je neupotrebljiv. Kad bih ga opisao, niko mi ne bi verovao.)

Proširenje karantinskog prostora, više od četiri puta, stavljalo je Komitet za borbu protiv besnila pred izvanredno komplikovane zadatke. Lak odgovor nije postojao ni na jedno pitanje. A često nisu postojala ni pitanja. Hrane je kao i ostalih potreba bilo dovoljno. U tom pogledu, svet je velikodušan. Uspostavljen je permanentni konvoj između Londona i Heathrowa, autoputom M4 i Bath Roadom, koji su za putnički saobraćaj privremeno zatvoreni. Brigu je zadavala distribucija. Moguće je bilo jesti u smenama po terminalskim restoranima, ali je to povećavalo opasnost od infekcije. Za raznošenje hrane niti je bilo posluge, niti dovoljno zaštitne odeće. Pribeglo se kompromisu. Ljudi sami dolaze po obroke, pa se vraćaju da ih pojedu u relativnoj bezbednosti svojih stalnih mesta.

Utešno je videti kako neki od najmoćnijih mehanizama normalnog sveta dejstvuju i u svetu besnila. Incidenata oko raspodele hrane, doduše, nema, ali verski ortodoksi oštro protestuju ili zbog njenog izbora ili načina spravljanja. (Pitam se šta bi se desilo da je hrane nedovoljno ili da je uopšte nema? Smem li situaciju putničkog aviona usred bespuća Anda zamisliti u svom Besnilu? Logički, ona bi ljude odvela u ljudožderstvo. A to je, opet logički, druga tema. Kanibalizam smem tretirati samo ako je posledica gubitka razuma usled besnila. Ljudožderstvo kao p o s l e d i c a razuma, kao konzekventna upotreba inteligencije, čiji

je isključiv zadatak i cilj održanje jedinke, nalazi se ovom prilikom van mog domašaja.)

Upravo stoga proveo sam izvesno vreme u Medicinskom centru. To je najnezahvalniji deo istraživanja o besnilu. Treba stisnuti petlju, prokleto biti nesebičan — okrutan, u stvari, prema vlastitim osećanjima i osetljivostima — pa stajati tamo, na samom dnu 'doline senki', usred paklene patnje, ludila, beznađa, savladati se da se nikome ne pritekne u pomoć — premda je to zapravo nemoguće — i ograničiti se na sabiranje fakata. ALI JA IMAM MISIJU. JA SAM OKO I UHO. JA SAM SVEDOK. Treba ostaviti svedočanstvo. Kao ono o koncentracionim logorima, zemljotresu u San Francisku, Crnoj smrti, potonuću Titanika. Ne tek svedočanstvo. Nešto humanije od toga — doživljaj. I nešto modernije — priču. Nešto poput Homerovog epa o propasti Troje. Jonska civilizacija je nestala s Trojom, s Heathrowom možda počinje propast hrišćanske.

Stekao sam neku svoju sliku besnila, svestan nezahvalne uloge čoveka koji silazi u pakao, koji umesto šmrka za gašenje vatre nosi termometar za merenje njene topline.

U početnom, prodromalnom, pasivnom periodu, simptomi su nespecifični. Pripadaju većini drugih, naivnijih oboljenja i o njima bolesnici umeju pružiti razumna obaveštenja. (Što se za njihove priče, osim mene, niko ne zanima, druga je stvar. Medicinsko osoblje trudi se da im stanje olakša, ne da ga razume i objasni.) Prema njima, ova je faza krajnje neprijatna. Naročito konstantna žeđ, gušenje ako pokušaju da je ugase i strah o čijem poreklu ništa ne umeju reći. Reakcija se poklapala sa onom kod klasičnog besnila i u njoj ništa ne bi bilo neobično da isti bolesnici nisu u lucidnim intervalima, tokom akutnoneurološke,

aktivne faze, koja se sa konvulzijama, agresivnim ludilom, halucinacijama i rušilačkom žestinom, nama sa strane činila užasnom, o njoj imali sasvim drukčiju sliku. U pojedinosti nisu ulazili, ničeg određenog se nisu sećali, ali je stanje, dok su se u njemu nalazili, za većinu bilo izvanredno ugodno. Oni ga se kao ugodnog nisu sećali, oni su ga kao takvo, premda je prošlo, osećali, kao što čovek oseća fantomsku nogu koje više nema. O tom zaprepašćujućem osećanju b l a ž e n s t v a , što su ga stari Grci zvali ekstasisom i u kultne svrhe izazivali gutanjem otrovnih gljiva vrste amanita muscaria, moraću da govorim s Hamiltonom i Komarowskim. Možda i s profesorom Liebermanom kad dođe. Bolesnici od klasičnog besnila, naime, nisu u vezi s njim poznavali nikakvo blaženstvo. Ako su išta pamtili, govorili su o tome kao o jezivom iskustvu, od koga je bolja i najmučnija smrt.

Šta to može da znači?

Postoje, naravno, stanja religiozne ekstaze izazvana samonanošenjem bola, istočna iskustva uopšte, halucinogeno dejstvo droga, ali ovo je bolest, najstrašnija bolest koju čovek poznaje, bolest koja ubija.

Nije prirodno, nije pravedno da ona — usrećuje.

Nešto je u svemu tome, u celom besnilu, prokleto pogrešno.

Samo šta, za ime boga, šta?…“

Zver ima belo krzno polarnog medveda i šiljastu njušku iz koje izlazi nesnosna rika. Uspravljena je na zadnje šape i nepomično stoji na dvadesetak metara od kamena iza koga se zaklonio, na udaljenosti s koje se ni bez teleskopa ne promašuje. Prvi put je promašio, ali zver

je bila daleko, tek se izvlačila iz legla, otkrivajući mu samo gornji deo gorostasnog tela.

Sporo, kako ga je otac učio, svakom pokretu dajući vremena da postigne savršenstvo, svakom delu tela da zauzme idealan položaj, podizao je Ian Komarowsky remodelirani Winchester 270, s dobošem od 22 inča, uživajući u blaženoj anticipaciji pucnja, koji će još jednom potvrditi njegovu nadmoć nad drugim, nižim bićima, ispoljavanu tokom čitavog lova. Ubio je već dva takva stvorenja, ali životinje su trčale duboko u dnu klanca iznad koga je zauzeo busiju. Nijednu ovako krvoločnu, ni na ovako opasnoj, sportskoj blizini.

Unaokolo su brušena ogledala okomitih litica odbijala sunce. Iza njih, u ravnici, nalik preistorijskim stepama, trunuli su skeleti dinosaurusa, krečnjački beli i nezgrapni. Predeo je bio planinski, bez rastinja i oblina, ni nalik ičemu što je na ranijim lovovima viđao. Egzotična priroda privlačila je, očevidno, egzotičnu faunu. Ovakve životinje nikad nije lovio. Naročito ovu koju se sprema da ubije.

Gladak kundak puške nežno mu dodiruje desni obraz, mokar od pljuvačke. Slinu luči neizrecivo zadovoljstvo lova, nevina radost ubijanja. Lov je oduvek voleo, ali nikad tako intimno, duboko, neodoljivo. Nije ga osećao kao vrhunac života, kao ispunjenje same njegove suštine. Nikad nije iskusio lov kao život. Niti pomišljao da se pravi život mora iz lova i sastojati. Lova u kome nema ničeg životinjski sebičnog i koristoljubivog, nikakve potrebe da se lovina odvuče u jazbinu i tamo poždere. Lova u kome je sve apsolutno humano, sve se iscrpljuje u samom činu ubijanja.

Učvrstio je pušku između obraza i ramena, pipavo pomerajući levu ruku s cevi na lučni greben u kome se dodirivala s drvetom. U ovalu teleskopskog oka, isečena

krstom hijazme na četiri kvadrata, stajala je nepoznata bela životinja. Hteo je čist pogodak, metak u srce, trenutnu smrt.

Nije hteo krv.

Nije mogao da podnese krv.

Sama pomisao na krv, gušila ga je, mračila mu vid praskavim crvenim mrljama. Osećao je kako mu se usta pune bljutavom, smolastom smesom koju ne može da iskašlje. Zver u objektivu teleskopa nije više sasvim vidljiva. A ni bela. Krv, koju izbacuje iz misli i grla, prska njeno krzno rumenim mlazevima što se pred okom rasprskavaju kao latice fibrilnih krinova.

Metak je udario u betonsku ploču terminalskog krova na stopu od dr Lukea Komarowskog, zaparao je i odbio se u stranu.

Ian Komarowsky se poveo, ispustio pušku i pao kraj betonskog bunkera. Rukama se držao za gušu kao da iz nje nešto čupa.

Stojeći ispred izlaza na krov, u belom mantilu, bez maske, Luke je mogao čuti sinovljevo mučeničko hripanje, prekidano neljudskim krikovima. Otimao se da mu priđe od bolničara, koji su na krov izašli tek kad su dečaka oborile konvulzije. Čvrsto su ga držali. Govorili nešto. Nije čuo. Na ovom krovu, na ovom svetu, ništa za njega nije postojalo osim Iana. Sina, s kojim, otkako ga je ostavio u sobi za posmatranje, nije stigao ni jednu reč da izmeni, čak ni jednom na njega ozbiljno da pomisli.

Vakcinisao je putnike. Moana Tahaman ga je izvestila o tome šta se na krovu događa. Nije imao vremena da pita kako je Ian tamo dospeo. Ni kako je došao do metaka. Osećajući se krivom što je zaboravila na dečaka, ona mu je svejedno rekla sve što je saznala. Ian je iskoristio privremeno popuštanje karantinske kontrole posle pobune u foajeu tranzita, razbio fioku Lukeovog pisaćeg stola,

uzeo metke i prijavio se u ekipu strelaca koja je branila krovove Heathrowa od ptica. Strelaca od kojih je nekoliko već pobesnelo.

»Šta su radili sa njima?«, pitao je žureći na krov.

»Nisu mogli da im priđu.« Moana je žurila za njim.

»Šta su uradili?«

»Ubili su ih.«

Znao je da će ubiti i Iana ako na vreme ne stigne. Stigao je. Major Lawford, koji je vodio operaciju »čišćenja krova od besnila«, već je otkopčavao futrolu revolvera. Nije, naime, znao da je pobesneli dečak njegov sin. I da je znao, kurvin sin se ne bi ustezao. Ubio bi ga kao što je bez oklevanja smakao čoveka u belom kaputiću ispred terminala 2.

»U redu, Komarowsky«, rekao je, »znam kako se osećate. Pokušajte šta možete. Dečak ima pušku i vraški je dobar strelac. Već je ubio dva moja momka ispred autobuske stanice. Ne mogu dopustiti nijednog više da izgubim.«

Odgurnuo ga je i zakoračio na krov. Metak ga je vratio. Pogrešio je, nije skinuo masku, Ian ga nije poznao. Skinuo je masku i ostao u belom lekarskom mantilu. Znao je čemu se izlaže, ako je Ian inficiran, ako njegovo ponašanje nije histerija izazvana strahom. Ako je bolestan, Ian će umreti. Ali neće dopustiti da ga utuku kao besnog psa.

»Ubiće vas, Komarowsky«, doviknuo je Lawford, »ne budite ludi! Pokušali ste. U redu. Pustite sad nas.«

»To je moja stvar, moj sin je tamo.«

»Sin je možda vaš, ali ova stvar nije vaša. Vi ste lekar, Komarowsky. Nemamo ih baš mnogo na Heathrowu.«

Ali on je već gurnuo vrata i stupio na krov. Napravio je nekoliko koraka prema betonskoj kućici iza koje se Ian krio. Video je kako ovaj izlazi na čistinu i diže pušku.

Ispružio je ruke, pozvao ga po imenu, napravio još jedan korak. Puška u Ianovim rukama smeštala se sporo, udobno između obraza i ramena. Naučio ga je da se sa puškom ophodi nežno kao sa živim bićem.

Pomislio je da je to ono što stvarno želi otkako je shvatio da je pred besnilom kao lekar nemoćan. Da pobegne. Kao što je pobegao iz Poljske, nauke, braka s Catherine, od Iana. Kao što se spremao da pobegne od Engleske, Moane Tahaman i ko zna još od čega. Ceo mu je život bio neprekidno paranoidno bekstvo. Ovo će biti poslednje. Čekao je. Ni oči nije zatvorio. Crna marama laži više mu nije trebala. Ovde se vršila najviša pravda. Ubiće ga onaj koga je svojim bekstvom ubio. Ubiće ga čisto, lepo, sportski, kako ga je učio. U gotovo istom trenutku shvatio je da bi to bilo njegovo najprljavije bekstvo. Ostavio bi sina da umre sam. Najednom mu se živelo. Ustuknuo je prema vratima da se skloni s krova. Istovremeno je primetio da se sa Ianom nešto događa. Drhtao je. Puščana cev se pomerala. Metak je preteći udario na stopu od njega. Ian je pao u grču koji mu je slomio telo.

Sad je sve to već sat iza njega. Njegov je sin, poput beslovesnog živinčeta, uhvaćen šinterskom čakijom, drogiran snažnim sedativom i prenet u bolnicu. Slobodnih kreveta i ležaja u Queen's buildingu već davno nema. Bolesnici leže po podu, složeni u vrste, nalik oborenim snopovima žita, između kojih uske putanje dopuštaju kretanje medicinskom osoblju. Komatozni su još odvojeni od furioznih, sa čijim se besom bore sredstva za uspavljivanje. Još je, takođe, moguće ljude u početnom stadijumu držati po zasebnim odeljenjima i tako im bar za nekoliko sati produžiti iluziju da nisu besni. Uskoro ni za ovu podelu, poslednji ustupak čovečnosti, neće biti prostora, vremena, a možda ni volje.

Ian je srazmerno mirno disao pod ćebetom na podu izložbene hale u Queen's buildingu. Dr Luke Komarowsky je klečao kraj sina. Moana Tahaman klečala je kraj njega. Sve je bilo u dimnoj polutmini. Preko prozora su zalepili crne plastične kese da spreče prodiranje sunčane svetlosti koja je dražila bolesnike. Sa svih strana dopiralo je muklo hroptanje, prigušeno stenjanje, režanje ili zavijanje, no ono se brzo — u zavisnosti od spretnosti poslužitelja — preobraćalo u bolno cviljenje životinje kojoj ograničavaju pokrete. Luke je imao zastrašujući utisak da je u divovskom brlogu, u kome u mukama crkava vučji čopor.

Nema svrhe da se moli Bogu. »Mi smo bogovi«, govorio je Lieberman. Podsetiće ga na to kad dođe. Dovešće ga ovamo da te bogove vidi. Da vidi njegovog sina Iana.

»To je moja krivica«, rekla je Moana Tahaman. »Nisam pazila na njega.«

»Nije to ničija krivica.«

Ako jeste, njegova je. Trebalo je Iana odmah odavde da izvede. Trebalo je da gordost, sakrivenu pod takozvanom savešću, ne pretpostavi životu sina. Odavno je morao ostaviti službu na Heathrowu. Nije smeo raditi za Liebermana. Trebalo je da se vrati Catherine i dečaku. Bilo je prokleto mnogo toga što je trebalo i što nije trebalo.

»Znaš, ja sam stvarno bio zahvalan besnilu što mi je dalo priliku da mu se približim.«

»Ne muči sebe, Luke, znaš i sam da to nije istina.«

»Naravno da je istina.«

»I da si hteo, nisi ga mogao iz Centra izvesti.«

»O, mogao sam. U početku i hteo. Počeo sam da mu propusnicu pišem. Ali sam odustao.«

»Zašto?«

»Plašio sam se da me ne prezre. Hteo sam da me poštuje. Prodao sam njegov život za vlastito samozadovoljstvo.«

»Samopoštovanje, Luke.«

»Pa gde je sada ono? Gde je to jebeno samopoštovanje sada, Moana?« Moana Tahaman nije odgovorila. Znala je da ga je izgubila isto tako sigurno kao što je on gubio sina. I ne samo zato što je u fioci pisaćeg stola, iz koje je Ian uzeo metke za svoju Winchester pušku, našla nezapečaćeno pismo BAA-u, u kome podnosi ostavku na položaj šefa Medicinske službe Heathrowa. Osećala je njegovo udaljavanje već duže vremena. I svoju nemoć da ga zadrži. Ali ono što je do juče izgledalo nepodnošljivo, danas joj nije izgledalo tako važno. Ćutala je. Pitanje i nije njoj postavljeno. Luke je na njega sam morao odgovoriti. Ona mu za to nije potrebna. Po svoj prilici, nizašto više.

Ustala je i tiho se udaljila. Možda je negde bilo nekoga kome je još potrebna.

Nekoliko minuta kasnije, Ian je otvorio oči. Prepoznavši oca, nasmešio se. Izgledao je potpuno priseban. Luke se nije zavaravao. Rukom je krišom napipao kasetu s injekcijama. Ian je svakoga časa mogao dobiti grčeve.

»Kako ti je?«

»Šta se dogodilo?«

Luke je pitanje očekivao. Uvek je bilo isto. Bolesnici od besnila nisu znali šta se s njima događalo dok su bili u furioznom delirijumu.

»Pozlilo ti je«, rekao je neodređeno.

Dečak je ćutao. Lice mu je bilo mirno, premda upalih crta, koža sablasno modra. Pitao se kad će to

lepo lice početi da puca pod udarcima novog furioznog napada.

»*Ojcze.*« Oče, rekao je dečak na poljskom.

Prvi put ga je tako nazvao. I prvi put na poljskom.

»*Slucham, synku!*« Da, sine, uzvratio je takođe poljski.

»*Czy to jest wscieklizna*, je li to besnilo?«

»Ne govori gluposti!«, rekao je engleski i nervoznije nego što je hteo.

»Besnilo ne izgleda tako.«

»To i ja mislim«, kazao je dečak. »Bilo mi je tako dobro. Tako vraški dobro.«

Možda, mislio je Luke uzbuđeno, to zbilja nije besnilo? Bolesnik od besnila se ni u jednoj fazi ne oseća dobro. Pogotovu ne »vraški dobro«. Skoro b l a ž e n o , ako je sina ispravno shvatio. Možda je kod Iana sve to naročito intenzivna halucigena psihoza izazvana stresom? Neka vrsta prolaznog pomračenja uma, pseudoludila?

Dečak je zatvorio oči. Neka se odmara, mislio je Luke, neka prikuplja snagu.

Nije bilo nikakvih znakova recidiva furioznosti. Puls mu je bio skoro normalan. Nisu se zapažale teškoće u gutanju. Boja se vraćala u kožu. Sve će biti u redu, mislio je, sve će biti dobro. Čim se malo okrepi, preneće ga u lekarsku sobu, kod sebe. Neće dopustiti da se ovako nešto ponovi.

Dao mu je injekciju.

Minuti su prolazili sporo. Izmrcvaren strahom i umorom dr Luke Komarowsky je zaspao na kolenima.

Nije znao šta ga je prenulo. Možda krik nekog napada, možda glasovi bolničara, možda primordijalna svesnost da se zbiva nešto što ga ugrožava.

Ian je ležao nepomičan, zatvorenih očiju.

Niz usne mu je tekao tanak mlaz pene.

Opipao mu je čelo. Bilo je hladno poput stakla. Zgrabio ga za ruku. Nije osećao puls.

Ian, Janek, njegov sin, bio je mrtav.

Shvatio je da je još jednom pobegao.

I da nema suza kojima to bekstvo može iskupiti.

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„Posle neuspelih pregovora sa Townsendom, članovi TGW sindikata proglasili su štrajk. Obustavljeno je kremiranje leševa, a ispred toplane postavljene štrajkačke straže. Lawfordov predlog da se svaki deseti baci u vatru opet je postao aktuelan u uljudnijem obliku primene sile na osnovu vanrednog stanja, ali u Komitetu za borbu protiv besnila nije dobio potrebnu većinu.

Liebermanova internacionalna epidemiološka ekipa još nije pokazala svoje ugledno dupe na aerodromu. Ne mogu da je krivim. Kome se pametnom ovamo hita? U našu ludnicu svojevoljno mogu da dođu samo sveci i ludaci. Svetaca više nema, a ludaci su — ludaci, nisu idioti. Nije, uostalom nemoguće da je ta 'dobrovoljna ekipa' tek himera, jedan od prljavih trikova onih napolju kojim žele da nas narkotiziraju kako ne bismo shvatili da smo prepušteni besnilu i povodom toga nešto preduzeli.

Primećujem da se i u moju definiciju čovečanstva uvuklo besnilo. Već govorim — a nisam usamljen — o ‘njima napolju’ i ‘nama unutra’. Formira se nešto slično prinudnoj solidarnosti leproznih, svesnih da su zauvek isključeni iz sveta zdravih, da budućnost, ako je ima, moraju da zidaju na pretpostavkama drukčijim, pa možda i suprotnim, od onih koje upravljaju njihovim bivšim svetom. Ali, bez udaljavanja od nečeg, zbliženja s nečim nema. Rađa se snažna netrpeljivost prema svemu što je izvan karantina, prema ‘onima napolju’. Optužujemo ih da za ‘nas unutra’ ne čine koliko bi trebalo, da su nas zaboravili, izdali, u svakom slučaju, da bi nas radije videli sve mrtve, nego besnilo u Londonu. To je, po svoj prilici, istina. Prirodna, da dodam. Ali ni naša mržnja nije slobodna od predrasuda. U dobrom delu alibi je za kosmičku nepravdu što je epidemija izabrala nas, a ne ‘druge’. Heathrow, a ne Charles de Gaulle u Parizu, čikaški O’Hare, Fort Worth u Dallasu, ili Los Angeles u Kaliforniji. Veliki aerodromi su i u Edinburghu, Glasgowu, Manchesteru, Birminghamu, ako je to već Britanija trebalo da bude. A London ima aerodrom i u Gatwicku. Naše ponašanje prema ‘ostatku sveta’ je držanje otetih. Mi, u stvari, i jesmo oteti. Kidnapovao nas je Rhabdovirus. Uzeo za taoce svega zla što ga je, prema Hamiltonu, čovek naneo prirodi. Mi smo, naravno, kao i sve žrtve otmice, svesni da nas moraju izolovati, da se aerodrom mora ‘zapečatiti’. Otmičar Rhabdovirus ne sme pobeći. Nevolja je u tome što smo s njim ‘zapečaćeni’ i mi. Pitamo se zašto se ništa ne pred uzima, zašto se ne ‘udovolji’ zahtevima otmičara, zašto nema nikoga da nas spase. Ima nečeg smrdljivog u držanju ‘onih napolju’. Sve više se

osećamo napušteni, izdani, sve spremniji na separatne nagodbe s otmičarima. S besnilom, na žalost, nagodbe nema. Uzelo nas je za taoce, ubija jednog po jednog. Svaki od nas želi da idući bude neko drugi. Osećanje da smo jedno iščezava. Pretvaramo se u ostrva pesnika Donnea, koja ne čuju zvona kad zvone na drugim ostrvima. Izdaja, za koju optužujemo svet napolju, postaje prava i jedina sadržina našeg. Svaka čovečnost nestaje u dimu vlastite usamljeničke vatre, koji ne dopušta da se vidi nijedna druga.

U međuvremenu, konture 'sveta napolju', i naših bivših života u njemu, kao da se brišu. I kad ostaju, irelevantne su. 'Juče' u karantinu ne postoji, ako nije karantinsko. Svako drugo 'juče' muči nas uspomenama, propuštenim šansama, izgubljenim danima, neiskorišćenim prilikama. Što pre ga zaboravimo, tim bolje. Jer u karantinu postoji i vredi samo ono što je 'danas'. 'Juče' je ono o čemu ne može da se misli. 'Sutra' je ono o čemu ne sme da se misli. Ostaje 'danas'.

O Louise, na primer, uopšte ne mislim. Ja je, naravno, volim. Samo o njoj ne mislim. Otkako je, u poslednjem trenutku pred zatvaranje terminalskih izlaza, izašla kroz njih 'napolje', ona je 'svetu napolju' i pripala, za 'mene unutra' prestajući da postoji. (Osim, dakako, kao dvojnica u mom romanu, koja se u poslednjem času spašava karantina i smrti.)

Za one 'napolju' besnilo je pretnja. Za nas 'unutra' besnilo je n a č i n ž i v o t a . Nov način, koji zahteva prilagođavanje. Mnoge stvari 'onog' sveta promenile su u 'ovom' vrednosti. Civilizovana merila preko noći postala su varvarska. Necivilizovano je postalo rukovati se, neljudski ljubiti. Asocijalnost je

postala bazična pretpostavka RHABDOCIVILIZACIJE. Opasno okupljanje je proganjano i u tome se nismo razlikovali od starog sveta, ali ono je još više svojevoljno izbegavano i u tome smo bili napredniji. Usamljenost je postala stvar dobrih običaja, ukusa, a ne mizantropije, ekscentričnosti ili paranoje. Pravilo od izuzetka. Poštovano pravilo od prezrenog izuzetka. Pojmovi 'potrebe' i 'luksuza' promenili su sadržinu. Potrebe spoljnog sveta postale su naš luksuz. A luksuz nešto čega uopšte nema — ni za koga. Uspostavljeni su i neki ideali, neizvodljivi 'napolju'. Pred besnilom su svi jednaki. Kao pred Bogom ili Zakonom. Za sada, naravno, i ovde samo teorijski. Jer zaštitne odeće nema dovoljno, pa su je neki, oni iz organizacije karantina, imali, drugi su nosili vlastitu i priručnu, a većinu je od virusa još uvek štitila samo sreća. I kod nas su, dakle, neki bili više jednaki od drugih.

U toku je formiranje nove filozofije, karantinskog 'pogleda na svet'. Onaj 'napolju' imao je Boga, Duh, Materiju da oko njih obrazuje svoje više nazore. Mi samo — besnilo. Oko njega smo se okretali kao oko sunca. Besnilo je naša osnovna astronomska veličina. Izvor energije koja nas pokreće. Od njega u karantinu sve zavisi. Besnilo je ontološka suština našeg sveta, njegov smisao, čak i njegov cilj. Njemu je sve podređivano. Besnilo je postalo našim Bogom.

I moral se prema njemu određivao. Dobro je — biti zdrav. Rđavo — bolestan. Postalo je dobro ubiti besnog, rđavim je ostalo ubiti zdravog, ali su u pogledu ubistva nekoga ko izgleda bolestan, a ipak možda nije, još vladale sumnje.

Opažala se prirodna neposrednost u odnosima, koja je nedostajala izveštačenom svetu 'napolju'.

Iščezla je hipokrizija, opet se cenila puritanska istinoljubivost. Ako je neko za sebe ili porodicu imao dobro mesto, niko se nije pravio da ga ne želi, niti je taj živeo u zabludi da mu, ako ga ne brani, neće biti oteto. U pogledu poseda i nasleđenih prava mnoge popularne doktrine došle su ovde do svojih ideala. Ništa nije bilo oduvek i zauvek. Sve je zavisilo od dijalektike slučaja.

Pa ipak, postoji i druga, originalnija vrsta prilagođavanja. Podseća na presvlačenje Engleza za večeru na pustom ostrvu. Na entuzijazam 'Titanikovog' plesnog orkestra. Oduvek je bilo ljudi koji su se tvrdoglavo opirali novim bogovima. I kod nas ih ima. Oni besnilo jednostavno ne priznaju. Ne dopuštaju virusu da diktira njihovim životom i ponašaju se kao da se na aerodromu ništa nije izmenilo. Žive, misle, rade kao da ga nema.

Metropolitan policija je uhapsila bugarskog emigranta koji je džepario po terminalu 2 za vreme provale putnika iz tranzita u glavni hol. Kod njega je nađeno više novčanika, satova i nešto nakita. Bugarin nije nalazio da je, u okolnostima u kojima će verovatno ubrzano umreti, krađa besmislena. »A ako ne umrem?«, pitao je trezveno. I načelno bio u pravu, bez obzira što je dva sata nakon hapšenja pobesneo. Bio je to slučaj. Mogao je i ne pobesneti.

U zoru, odmah posle ubistva čoveka u belom kaputiću, nabasao sam kraj šaltera irskog Air Lingusa na dvojicu putnika koji su se žustro prepirali, ignorišući zabranu fizičkog kontakta. Karantinski čovek pretpostavio bi da je posredi otimanje o bezbedno mesto. Nije bilo. Finansijeri iz Južne Afrike razilazili su se u

mišljenju koliko će besnilo uticati na vrednost njihovih akcija na berzi dijamanata.

Grupa Jermena koja je krijumčarila svilu došla je na ideju da zalihe iskoristi na licu mesta. Počeli su ručnu proizvodnju zaštitnih maski i kukuljica te ih prodavali imućnijim putnicima. Zatim su se udružili s čuvenim modnim kreatorom iz Pariza i počeli praviti specijalne modele za one koji su još uvek hteli da se razlikuju i mogli to sebi priuštiti. Čujem da sada prave korotne trake i da im sjajno ide.

Dama iz Argentine raspitivala se kod Komiteta za borbu protiv besnila o mogućnostima dobijanja razvoda na aerodromu. Apsolutno nijedan dan duže nije pristajala da ostane u braku. U verovatnoći da će uskoro umreti nije videla nikakvu utehu. Ali, bilo je i obrnutih primera. Sveštenici kapele St. George obavili su već nekoliko venčanja. Zahtevu da se tim osobama odobri medeni mesec u zasebnoj sobi nije udovoljeno. Ne znam šta je posle toga s brakovima bilo.

Ni sebe ne mogu da izuzmem. Zar i ja ne radim što sam dosad radio? Zar, uprkos besnilu, ne pišem?

Zar se, umesto da mu budem od pomoći, ne ograničavam na to da zabeležim kako je dr Luke Komarowsky izgubio sina…“

Doktor Luke Komarowsky je nosio na rukama telo sina Iana, umotano u crnu kesu od plastike.

Izašao je iz Queen’s buildinga na vrata Medicinskog centra, prošao ispod vijadukta kojim se penjalo na krovnu baštu, presekao peron terminala 2 i prostor nekadašnje taksi-stanice na Inner Ring Eastu, po kome su se šetale unutrašnje straže Aerodromske bezbe-

dnosti i Inner Ring Westom, između parkirališta i kontrolnog tornja, dospeo do aerodromske toplane.

Na ulazu je stajalo nekoliko ljudi u kombinezonima transportnih radnika sa štrajkačkim trakama oko rukava i toljagama u rukama.

»Hej, prijatelju«, viknuo je jedan od njih, »peći ne rade. Mi smo u štrajku.«

Dr Komarowsky se nije obazirao. Produžio je da ide prema ulazu. Čovek je, mašući toljagom, krenuo da mu preseče put. Drugi ga je uhvatio za rame i zaustavio.

»Ostavi čoveka na miru, Fred. To je dr Komarowsky sa svojim dečakom.« Štrajkač Fred se povukao. Dr Komarowsky je ušao u zgradu. Prošao je dugim hodnicima punim štrajkača, koji su razgovarali, igrali karte, spavali ili prosto zurili u zid. Za njegovim prolaskom razgovor je prestajao. Ljudi su se dizali i skidali kape.

Jedan od štrajkača pošao je za njim. Pridružilo mu se još nekoliko.

Sišao je stepeništem u podrum. Pratila ga je već čitava gomila ćutljivih ljudi. U zaštitnim kombinezonima, s glavama u kapuljačama, ličili su na nečujnu povorku mumija kroz lavirinte piramide.

Gurnuo je teška dvokrilna vrata i našao se u hali s postrojenjima za grejanje aerodroma. Deo prostorije zauzimale su peći, a drugi crne hrpe plastičnih kesa u kojima su ležale žrtve besnila.

Oklevao je. Nije znao šta treba da radi. Setio se svoje zbunjenosti kad je jednomesečnog Iana prinosio krstionici u kojoj je trebalo da ga krste. Ni onda nije znao šta treba da radi. Ispostavilo se — ništa. Sve je obavio sveštenik. On je imao samo da se raduje i

veruje u budućnost sina. Sad ga nije imao ko odmeniti. Novo, poslednje krštenje imao je da obavi sam.

Krupan crnac izdvojio se iz grupe, prišao peći, s masivnih vratnica skinuo rezu, a zatim ih otvorio. Jara se munjevito dotakla lica. Utroba pećnice bila je užarena. Na avetinjske kukuljice radnika utiskivala je nemirne crvene žigove. Crnac je podigao metalnu ploču u obliku plitkog levka, uglavio je u otvor peći, okrećući umotanu glavu prema Lukeu.

Shvatio je šta se od njega očekuje. Položio je Ianovo telo na levak.

Glas, prigušen maskom, govorio je o »prolasku kroz dolinu senki, o poslednjem putu na kome neće biti straha«. Drugi su se pridružili. Avetinjski hor čitao je molitvu za mrtve.

Luke je podizao levak sve dok telo nije počelo kliziti prema vatri. Kad se rodio Ian je bio potopljen u vodu. Sad odlazi u vatru, koju voda krštenja nije ugasila.

Jedan radnik je prišao susednoj peći, otvorio vratnice i u otvor uglavio dasku. Druga dvojica položila su na nju crni omot sa hrpe. I drugo je telo krenulo u vatru.

Kad je telo Iana Komarowskog nestalo u crvenoj utrobi prve peći, već su i sve ostale radile.

Ličile su na Molohe, užarene bogove od železa, na ljudožderskoj gozbi u dane feničanskih svetkovina.

20

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„…Jedini radio-aparat i televizijski prijemnik na aerodromu — ostali su konfiskovani ili uklonjeni — nalaze se u prostorijama Komiteta za borbu protiv besnila na četvrtom spratu kontrolnog tornja. Tamo doznajem da se iransko-irački rat nastavlja na obostrano zadovoljstvo; da se i ostali ratovi na afro-azijskom prostoru takođe vode uspešno, što je za sada sve što tamo uspeva; da su u kinesko-sovjetski laki nesporazum kod Imana na mandžurijskoj graničnoj reci Usuri s obe strane uvedeni teški tenkovi; da je kult 'Dece Vodolije', spustivši se iz Nordijskih zemalja u Pomeraniju, u Grieswaldu uzeo još stotinu žrtava, ovaj put ne 'mladih i ludih' kako je štokholmske samoubice nazivala štampa, već žitelje staračkog doma, koji su se, držeći se za ruke i pevajući himne Zlatnom dobu, kolektivno zapalili; da je došlo do curenja radioaktiviteta na postrojenjima nukleane u Hirošimi, podignute da se načelom 'klin se klinom izbija' izbriše uspomena na atomsku bombu iz 1945; da je uspešno evakuisan grad Mississauga, Ontario, Kanada — u svemu oko pola miliona ljudi — posle eksplozije hlorinskog oblaka nastalog u sudaru auto-tankera s gasom i voza čiji su vagom prenosili propan, tuolen i kaustičnu sodu.

O nama na Heathrow u — ništa.

Nakon jednog sata radio je saopštio sledeću novost. Nuklearna ratna uzbuna u petak, kad su odbrambene snage USA stavljene u stanje stroge pripravnosti da predusretnu ruski raketni napad, nastala je greškom kompjutera Nacionalne vazdušne odbrane, koji je, prevaren jatom divljih pataka, indicirao da se ruske rakete približavaju Severnoj Americi. Greška je otkrivena za šest minuta, ali ne pre nego što je s Kingley Fealda u Oregonu, Sawyer Air Force Base u Missouriju i kanadske baze Comex uzletelo nekoliko eskadrila presretača tipa F-101 i F-106. Pentagon, međutim, ističe da ni u jednom trenutku nije bio aktuelan američki protivnapad na ruske nuklearne baze.'

O nama na Heathrowu opet — ništa.

Na trećim vestima sam saznao da je situacija na aerodromu Heathrow pod kontrolom.

Vest zvuči utešno.

Jer to se za situaciju napolju očigledno ne može reći.

U međuvremenu stvarnost obogaćuje sinopsis za 'Besnilo' događajima kojih se ni najperverznija mašta ne bi setila. Priča o odbeglom pukovniku Rasimovu obogaćuje se saopštenjem Moskve o tragičnom udesu koji je zadesio sovjetsku delegaciju na povratku kući. Avion se iz nepoznatih razloga srušio. Ti su Rusi stvarno srećni. A i đavolski oprezni. Avion je, naime, pao na teritoriju Narodne Republike Poljske.

U drugom slučaju moja imaginacija odnosi pobedu nad logikom majora Lawforda. Teroristi su se ipak pojavili na Heathrowu. Napad na Heathrow je moguć.

Stari Gabrijel i dalje je zagonetka. Za doktore Komarowskog i Johna Hamiltona i medicinska misterija. Kontakt s bolesnom Sue Jenkins svakoga bi u roku od nekoliko sati ubio. Njemu se ništa ne dešava. Radi sa pobesnelim ljudima, u uslovima maksimalne infektivnosti, bez zaštitne odeće i još je zdrav. John drži da je Gabrijel prirodno imun na Rhabdovirus. Osim ako, suprotno iskustvu, Heathrow besnilo, kao i klasično, ima varijabilno, duže i kraće vreme inkubacije, da se, u stvari, starac već inficirao, te da je samo pitanje vremena kada će se razboleti. Oba lekara se nadaju da Gabrijelove nervne ćelije kriju u sebi antigen, na kome se može bazirati serum. S nestrpljenjem čekaju profesora Liebermana da s njim provere teoriju.

Mene više interesuje poreklo halucinacije koja ga je odvela među flagelante Kuge iz 1347. Njegov je staroengleski izašao iz ličnog svedočanstva o epidemiji Williama od Denea, kaluđera iz Rochestera. Staroengleski se, naravno, mogao naučiti, s nešto napora i volje čovek se privikavao da ga spontano upotrebljava, kao što čine glumci u srednjovekovnim misterijama. Ali se sveže ozlede od biča nisu dale fingirati. John mi je rekao da kod izvesnih duševnih oboljenja ovakva samokažnjavanja nisu retka i da ih se bolesnik nakon napada ne seća kao nečeg što je sam sebi naneo, nego ih povezuje sa sadržinom halucinacije u čiji se realitet čvrsto veruje. Samo, Gabrijelov trans se zbio na javnom mestu. Da li je moguće da je ozlede naneo sebi pre toga?

Da li je Gabrijel, u stvari, lud?

Njegovo ponašanje posle smrti male Jenkinsove svakako nije bilo normalno. Prisustvovao sam razgo-

voru sa Komarowskim. Video mrtvu devojčicu. On sa njom n i j e mogao da govori. Ona je bila mrtva kad je sa njom 'razgovarao'. I, naravno, nikakav mu konac nije dala. Kad je hteo da nam ga pokaže, u njegovoj ruci nije bilo nikakvog konca. Priča o Sharon, na aerodrom prokrijumčarenom psu, koga je morao pronaći, kao da je volšebna životinja stajala u mističnoj vezi sa besnilom, takođe je sumanuta. U metalnom ormanu toaleta nisam našao ni ruksak, ni bilo kakve tragove psa. Očevidno, Gabrijel je žrtva halucinacije, prouzrokovane strahom od psećeg besnila, kojoj je podlegla majka Tereza i još izvestan broj putnika, tvrdeći kako su za vreme nemira u tranzitu videli psa u bekstvu.

U redu, Gabrijel je lud. Ali šta je ludilo?

Odstupanje od normalnog.

U redu, samo šta je — normalno?…"

»Mogu li da govorim sa vama, gospodine?«

Hans Magnus Landaua boli ruka. Vakcina mu je ubrizgana nevešto, mišić

mu trne, nije raspoložen za razgovor. Kad se nestrpljivo okrenuo, bio je to još manje. Pred njim je stajao, isparavajući se kao u sauni, maskirani crni policijski narednik. Čovek koji je u improvizovanoj ambulanti Patio bifea, na galeriji evropskog terminala, pre nego što će ih lekari vakcinisati, putnicima pregledao pasoše.

»Šta hoćete?«, upitao je neljubazno i smesta se pokajao. Ne sme ispoljiti strah. Uostalom i ne oseća ga. Bar ne zbog parkirališta. Besnilo ga brine. A koga ne brine? Policajac će razumeti. »Oprostite«, dodao je,

»nervozan sam. Znate kako je.« Opet je pogrešio. Čemu se, do vraga, izvinjava? Njegovu razdraženost policajac mora sam razumeti. Inače će posumnjati da za nju ima lični razlog.

»To je sasvim O. K, gospodine«, saglasio se narednik Elias Elmer. »Ni sam se ne osećam bolje.«

Znao je tačno kako se oseća plavokosi Nemac. Nesigurno, kao i najprofesionalniji ubica, kad ga iznenadi Zakon, pa ma nosio uniformu bioskopskog razvodnika. Prepoznavanje kraj stola za vakcinaciju teklo je u ratama. Poput postepenog otkrivanja karata u otvorenom pokeru. Najpre je uočio zlatne naočare, crni neseser i beli kišni mantil, za koji je nekoliko teških sekundi sumnjao da nije od onih koji se nose i sa crnog naličja. Tek odahnuvši, videći da ipak jeste, spopala ga je neizvesnost u pogledu noktiju. Plavokosi čovek mu je pružio pasoš Savezne Republike. Prokleti nokti bili su izgrizeni. Bio je to njegov čovek. Čovek iz parkirališta.

»Narednik Elmer. Metropolitan Police«, predstavio se. »Neću vas dugo zadržavati.«

Hans Magnusu se učinilo da je ime već negde čuo.

»Nemam naročitog posla, osim da pobesnim.« Šala je bila avetinjska. Ulivala mu je samopouzdanje.

»O, sad kad ste vakcinisani, to se ne može desiti, gospodine.« Bilo bi glupo, mislio je Elmer, nepravedno da se desi. U svakom slučaju, ne bar dok iz Nemca ne izvuče priznanje. »Lekari kažu da je vakcina stoprocentno sigurna.«

Stoprocentno kao i njegov savršeni zločin, mislio je Hans Magnus. Stoprocentno kao i ubeđenje da će ga nemiri u foajeu tranzita izvući s aerodroma.

»Vi ste Nemac?«

»Jesam.«

»Iz Kölna?«

Još jedna greška. Lažan pasoš je morao biti izdat u drugom gradu. Bilo kom, samo ne u Kölnu. Pitao se da li bika za rogove da uhvati. »Da s mojim pasošem nešto nije u redu?«

»O ne. Pasoš je sasvim u redu.« Koliko lažan pasoš uopšte može da bude, mislio je Elmer. »Stvar se ne tiče vas. U parkiralištu terminala 2 ubijen je juče vaš zemljak. Mislili smo da biste nam mogli pomoći.« Radoznalo je čekao odgovor Hansa Ischerchteta, kako se, prema pasošu, Nemac zvao! Ischerchtet će morati da se pobuni što se, kraj toliko putnika iz Kölna, za tu pomoć bira baš on.

Hans Magnus je, međutim, izabrao da sumnjivu počast primi mirno. Besnilo je sve činilo mogućim. Ako ume da misli, policajac će i to razumeti. »Nisam znao da je i aerodrom dobro mesto za ubijanje.«

»Svako je mesto dobro, ako je dobar razlog«, filozofirao je narednik Elias Elmer. Osećao se sjajno.

Ni Hans Magnus Landau se nije osećao rđavo. Skoro da je imao perverzno zadovoljstvo od neočekivane i opasne probe, na koju je stavljena njegova nova priroda, rođena između nekoliko automobila u jednom parkiralištu. Da je stari Hans Magnus, računovodstveni pacov iz društvenog podruma, verovatno bi se nečim odao. (Mali se ljudi uvek za nešto osećaju krivi. U prvom redu što su mali, a zatim i zbog svega ostalog.) Bio je, međutim, novi Hans Magnus, čovek koji se u s u d i o, veliki čovek. (A veliki se nikad nizašto ne osećaju krivi. U prvom redu što su veliki, a zatim, takođe, zbog svega ostalog.) I što je najbitnije, spoznao je da je sve na šta se usudio, ne samo izvo-

dljivo već i prilično lako. Upravo smešno prosto. On se odati neće.

»U redu, naredniče. Šta mogu da učinim za vas?«

»Ubijeni je dr Julius Upenkampf, generalni direktor Deutsche Bank iz Kölna. Poznajete li ga?«

Hans Magnus se nasmejao. »Ne, mada bih voleo.«

»Ko ne bi?«, osmehnuo se narednik Elmer. Nije pretpostavio da će amater imati profesionalne nerve, ali od tih Nemaca, s njihovim privrednim čudom, sve se moglo očekivati. »Mislio sam da ste za njega možda čuli?«

Hans Magnus se zamislio. Na pravom mestu. Poznaje li nekoga, čovek automatski zna. Da li je za toga čuo, mora iz sećanja izvlačiti. »Ne, bojim se da nisam.«

»Taj Upenkampf je preko kod vas prilično poznata ličnost.«

»Verujem, ali ja nisam, ako znate šta hoću time da kažem?«

»Da se ne krećete u istim krugovima.«

»Na žalost.«

»Nadao sam se, u stvari, da novac držite u Deutsche Bank, pa da…«

»I držim, ali to ne znači da se družim sa direktorom.« Malo drskosti je nužno. Policajac ne sme steći utisak da se on njega boji. »Poznajete li vi direktora svoje banke, naredniče?«

Kučkin sin, mislio je Elmer, prljavi kučkin sin. »Naravno da ne!«

»Znate li bar kako se zove?«

Elmer je pokunjeno morao priznati da ni toliko ne zna. »Žao mi je što sam vas uznemirio«, rekao je učtivo. »I hvala vam na vašem vremenu, gospodine…«

»Ischerchtet. Hans Ischerchtet.«

Hans Magnus je mahinalno ispružio ruku sa izgrizenim noktima. Bila je to jedina neurednost na njegovom besprekornom izgledu. Od juče se već dva puta obrijao. Nije dopuštao da ga ni u trivijalnim stvarima bolest pobedi. Svaki poraz počinjao je sa sitnicama. Kao i otkrića velikih zločina sa malim omaškama počinioca. S pasošem koji je izdat u Kölnu umesto u Frankfurtu.

Narednik Elias Elmer nije prihvatio ruku. Bio je zagledan u istaknute, žuljevite jagodice na kažiprstu i srednjem prstu Ischerchtetove desnice.

»Oprostite.« Hans Magnus je zbunjeno povukao ruku. Rukovanje je bilo zabranjeno. Uostalom, ni pre besnila nisu u Engleskoj za njega marili.

Narednik Elmer je dodirnuo prstima šlem, okrenuo se i udaljio prema punktu za vakcinaciju.

Hans Magnus Landau /Ischerchtet je sišao s galerije širokim stepeništem za glavni terminalski hol, kojim se, puzeći u rastresitim troredima, kolona putnika primicala mestu gde će im se ubrizgati spasonosne injekcije.

Dok je besnilo bilo daleko od Heathrowa, van najcrnjih misli i najpesimističnijeg među njima, onog što je u avion ulazio kao u mrtvački sanduk, svet je ovde, kao i na svim međunarodnim vazdušnim raskrsnicama, čak i u letnjoj sezoni, kad građanska rutina na vrućini popušta, bio upadljivo negovaniji, bolje odeven i zadovoljniji od sveta što se viđa po peronima evropskih železničkih stanica. Jedini izuzetak činile su enklave zbunjenih, usplahirenih, bučnih ljudi, u neobičnoj odeći ponekad, mizernog izgleda, uvek opterećenih nezgrapnim, dronjavim prtljagom, u kojima je

čovek lako prepoznavao iseljenike, čija je želja za napuštanjem vlastite zemlje redovno u boljem stanju od imigracionih papira za useljavanje u ma koju drugu. Sada su svi na Heathrowu, i putnici i nameštenici, ličili na iseljenike čiji papiri nisu u redu. Na sablasna stvorenja sa starih požutelih filmskih žurnala o jevrejskim transportima na Istok.

Bilo je izvesne pravde u tome što se on, Hans Magnus Landau, barem iznutra, menjao na bolje, dok je sav ovaj svet, koji je sebe smatrao višim, propadao. Osipao se iznutra i spolja.

Zaklonjeno mesto, što ga je pre vakcinacije zauzimao u dečijem zabavištu na spratu terminala, u njegovom je odsustvu, naravno, zauzeto. Pozivati se na pravo prvenstva — mada ono ne proističe iz činjenice da ga je prvi zauzeo, nego iz istine da je vredniji od uzurpatora — ma kakvo pravo uopšte, nije imalo svrhe. Funkcionisalo je jedino pravo na život, ono iz džungle, iz koje su, iscrtane živo po zidovima zabavišta, virili tigrovi. I sila (pored sreće i sada vakcine) kojom se ono branilo. Osmotrio je svoje bivše mesto u separeu za dojilje, tamnoputog uzurpatora sličnog orangutanu i njegovu orangutanku u drugom stanju. S njom bi još i izašao nakraj, ali njemu nije dorastao. Da je kod sebe još imao revolver, da su na nekom pustom parkiralištu, stvar bi, naravno, bila drukčija. Ovako se povukao da pronađe drugo sklonište.

Bio je besan što mu je izmakla očiglednost da crnac nije razgovarao samo sa njim. Verovatno su svakog Nemca iz Kölna pitali za Upenkampfa. Bila je to rutinska procedura. Neumesno strahovanje da se na njega sumnja uvalilo ga je u drugu omašku, da prema smrti sugrađanina ne pokaže nikakvo saučešće. Čak ni

radoznalost koju bi nevin čovek neizostavno ispoljio. Pitao se da li »slučajno« na narednika Elmera da naiđe i u »slučajnom« razgovoru omašku ispravi.

Nije trebalo da »slučajno« nailazi na narednika. Ovaj je namerno naišao na njega.

Izvinjavajući se što ga ponovo uznemirava, zaiskao mu je kelnsku adresu. Pravila procedure iziskivala su, naime, izvesne podatke. Hans Magnus je navikao na pravila. Ona su određivala njegov život, kao što mehanizam sata određuje kružni tok kazaljke na njemu. Jedno, ma kako uspelo ubistvo, tek jedno zaobilaženje tih pravila, nije moglo da ga sasvim izmeni. Izrecitovao je adresu na kojoj je, da lažnom imenu obezbedi autentični život, izvesno vreme boravio kao Hans Ischerchtet.

»Zanimanje?«

»Trgovački putnik, trenutno bez posla.« Nije smeo izabrati zanimanje čija se verodostojnost lako i brzo mogla proveriti.

»Prokletstvo«, nasmejao se narednik Elmer, »kako čovek može da se prevari.«

»Ne razumem.« Crnac ga je počeo nervirati. Izgledalo je nekako da se njihov kontakt, sam od sebe, produžuje.

»Bio sam spreman i na opkladu da radite u kancelariji.«

»Jeste li? A zašto?«

»Na kažiprstu i srednjem prstu vaše desne ruke vide se jasni žuljevi od olovke ili nalivpera. Kao kod ljudi koji rade s rečima«, objasnio je Elmer. »Ili s brojkama«, dodao je neusiljeno.

Trebalo je da se služi kalkulatorom, kao i svi drugi u banci, mislio je Hans Magnus. Nije smeo račun da

uzima kao umetnost, kao muziku koju treba izvoditi jedino na starinski način, pomoću klasičnih instrumenata, a ne na prokletom spletu električnih žica i dugmadi. Samo, ko je onda znao da će mu prsti trebati za ubijanje. Da ga prsti mogu prodati.

»Stvar je u tome«, oklevao je, sramežljivost je istinska, »što ja, kako da kažem, u slobodnom vremenu pokušavam da pišem. Ništa naročito, ni uspelo, bojim se.«

Još jedan jebeni pisac, mislio je narednik Elias Elmer. Još jedan Leverquin. Samo ovaj nema izgleda da se izvuče, i ostavi njega, Elmera, da pred superintendantom igra idiota koji lažni alarm ne ume da razlikuje od pravoga.

»Kriminalne priče, verovatno?« Primedba nije lapsus psihološkog pritiska. Prosto, priznavanje činjenice da je većini ljudi, izgleda, najlakše da smisle kako da se neko ubije.

»O ne«, porekao je Hans Magnus crveneći, »ljubavne uglavnom.« Izgledalo mu je pakosno nepravično da se mora pozivati na iskustva u kojima je doživljavao svoje najbolnije poraze.

»Hvala bogu«, odobrio je Elmer izbor. »Ljudi se uglavnom ubijaju. Ponekad se moraju i voleti, zar ne?« Proizvoditi, mislio je, decu, da se ima šta ubijati.

»Smem li sada ja vas nešto da pitam, naredniče?« Nije hteo da produžava prokleti razgovor, ali ni da ga prekine samoinicijativno nije smeo. »Taj Upenkampf mi je zemljak. Razumećete radoznalost.«

»Ona je prirodna, gospodine Ischerchtet.« Profesionalac bi ga o Upenkampfu već odavno pitao. Profesionalci su uvek prirodni. Uvek postupaju onako kako se

od većine ljudi očekuje. Nikad drukčije. Postupiti drukčije, znači izdvojiti se, skrenuti na sebe pažnju.

»Kako, u stvari, napreduje istraga?«

»S obzirom na besnilo, zadovoljavajuće, gospodine.«

»Mislio sam da se ona baš zbog besnila i ne vodi.«

»Zašto da ne? I ubijanje je bolest.«

»Hoćete li da kažete da je ubica besan čovek?«

»Čovek koji nije zdrav — svakako.«

»Ali tada još nije bilo besnila na aerodromu.«

»Kada?«

Hans Magnus je zaustio da kaže: kad je direktor Upenkampf izašao iz tranzita, ali se zaustavio na vreme. Šta on to radi, za ime boga? »Tad kad je taj Upenkampf doleteo.«

»Ja nisam kazao da je on doleteo.«

Teren je postajao močvaran. Hans Magnus se kajao što je na njega uopšte stupio. Natrag se nije moglo. Iza njega je takođe močvara. »Šta će onda, do đavola, na Heathrowu?«

»Tek da leti, možda, zar ne? Kako ste se, na primer, vi našli na aerodromu?«

»Da li vi to mene ispitujete, naredniče?« Morao je to da pita. Postao bi sumnjiv kad bi bez protesta pristao da se s njim ovako postupa.

»Bože sačuvaj, gospodine Ischerchtet. Razgovaramo, zar ne? I to na vašu inicijativu.«

To je istina, mislio je Hans Magnus. Na njegovu idiotsku inicijativu, s kojom, da ne bi još sumnjiviji postao, mora i nastaviti. »Bilo mi je čudno što ste kazali da je ubica besan čovek.«

»Nisam rekao besan. Rekao sam — bolestan. Zar ne mislite da su ubice, u izvesnom smislu, nenormalne osobe?«

Dripac hoće, mislio je Hans, da ga napravi umobolnim, da iz njegovih motiva za Upenkampfovo smaknuće izvuče plan, račun, red, ono jedino zbog čega je i vredelo. »Ja ne znam«, kazao je suvo, »ponekad, verovatno, jesu. Ali ne verujem — uvek. Neki od razloga, zbog kojih se ljudi ubijaju, čine mi se normalnim.« Opet je osetio dramatično zadovoljstvo u izazivanju sudbine. »Ponekad i vraški dobrim.«

»Ne znam da li je i u ovom slučaju razlog bio vraški dobar«, primetio je narednik Elmer mirno, »ali da je izvođenje bilo vraški rđavo, to je jasno.«

»Stvarno?«

»Čovek nije profesionalac.«

»Kako to znate?« Pitanje je opasno, ali je najednom Hans Magnusu i to svejedno. Crna policijska svinja prosto se pravi važna. Jednostavno je nemoguće da njegov plan baš u tolikoj meri nije bio dobar.

»Imamo prilično jasnu sliku kako je stvar obavljena. Da je to posao nekoga iz profesije, ne bismo imali nikakvu. A mi znamo da je ubica na Heathrow došao u 07 45 časova, da je Upenkampfa na dolaznoj rampi sačekao oko 09 20 i da ga je odmah posle toga, kao šofer hotela ‘King George’ odveo na parkiralište.«

»Upenkampf ga znači nije poznavao?«

»Ne nužno. Možda ga je poznavao pod drugim licem.«

Hans Magnus nije odgovorio. Narednik je događaj verno opisao. U krajnjoj liniji, on je to očekivao. Ali

više od toga policija nije mogla da zna. Ili jeste? Nije bio siguran. Osećanje nadmoći naglo je kopnilo.

»U stvari«, nastavio je Elmer rasejano, kao da uverava sebe, a ne sagovornika, »mi znamo ko je on.«

»Tako?«, rekao je Hans Magnus poput medijuma koji ne vlada svojom voljom.

»Ne baš njegovo ime, naravno.« Jer ono svakako nije Ischerchtet. »Jedino da poznaje bančine poslove, verovatno i da radi u kelnskoj banci.«

»Zašto bi radio baš tamo, čak i da jeste bankarski činovnik?«

»Zato što samo banka zna plan Upenkampfovog putovanja.«

Hans Magnus Landau je mogao samo da se složi s ovim rezonovanjem. I s neizbežnošću da policija uskoro dođe do njegovog imena. Dovoljno je telefonski ispitati ko od službenika nije za svojim stolom, eliminisati one s alibijem i one kojima je fizički nemoguće bilo da juče budu na Heathrowu. U istražnom situ ostaće — Hans Magnus Landau. Ni to što se sada zove Ischerchtet neće pomoći. Naprotiv. To će mu omču dovršiti.

»Na žalost«, produžio je narednik Elmer, »za sada nam sve što znamo malo koristi. Kopilan već odavno nije na aerodromu.«

U zidu, koji se stezao oko Hans Magnusa, neočekivano se pojavila rupa. Opet je disao. »Mislite?«

»Ne mislim, gospodine Ischerchtet. Znam.«

Rupa se širila u pukotinu. Hans Magnus je kopao da je još više proširi.

»Kako?«

»Da je ovde, davno bi se sam prijavio.«

Rupe je nestalo, zid je pao, ali on ipak preko njega nije mogao da prede. »To je prilično čudna pretpostavka, naredniče.«

»I ne toliko, gospodine«, odgovorio je narednik Elias Elmer, »ako se uzme u obzir da je zatvor Metropolitan policije jedina hermetički izolovana prostorija na Heathrowu, jedino mesto na kome se čovek može nadati da ostane živ.«

Pola sata kasnije, stajao je narednik Elias Elmer u muškom toaletu na galeriji terminala 2, pitajući se u kojem je od njegovih plavih separea jedan plavokosi, bledi putnik u belom kišnom mantilu, postao crnokosi, tamnoputi šofer u crnom kišnom mantilu? Ili se preobražaj dogodio u nekom drugom toaletu terminala? Nije očekivao da nađe tragove transformacije. Njih je voda već odavno sprala. Hteo je prosto da onjuši prostor u kome se ubica kretao. Hteo je, takođe, da zna zašto je Ischerchtet doputovao u London vozom, a spremao se na povratak u Köln avionom, kad je takav aranžman skup, a on, navodno, bez posla? I čemu sve to samo za jedan dan? Po žigovima na pasošu, Ischerchtet je doputovao u nedelju posle podne, a u ponedeljak pre podne već je čekao avion za Köln. Znao je da će gospodin Ischerchtet i na to imati neke odgovore. Po svoj prilici, ne mnogo pametnije od ljubavnih romana, od kojih se dobijaju žuljevi na prstima. Ali, ma kakav, čak i najpametniji, svaki je odgovor povod za novo pitanje. A pitanje za odgovor. Jednom on neće biti najbolji. Slediće novo pitanje, na koje će doći još gori. Najzad će se postaviti pitanje na koje gospodin Hans Ischerchtet neće imati apsolutno nikakav odgovor.

Sve je to, mislio je narednik Elias Elmer, vraški uzbudljivo, na neki način čak i zabavno. I za sve morao je biti zahvalan Ischerchtetu koji je za zločin izabrao baš njegov aerodrom, i besnilu koje ga je na njemu zadržalo. Prema plavokosom Nemcu osećao je on i više od zahvalnosti. Neku prisnost koju je rađalo uživanje iste tajne. Obojica su na aerodromu bili usamljeni stranci. Zajedno, usamljenost je izgledala manja i podnošljivim. A onda, i brinuli su jedan o drugom, tu gde niko ni za koga nije mario, gde je besnilo kidalo sve moralne, socijalne, rasne pa i krvne veze među ljudima.

On, naravno, nije znao šta prema njemu oseća čovek u belom kišnom mantilu, koji se predstavljao kao Hans Ischerchtet, trgovački putnik iz Kölna — kad ga uhapsi, kad se zbliže možda će saznati — ali šta on lično oseća bilo mu je kristalno jasno:

Voleo je tog čoveka.

»Mogu li da govorim sa vama, narediče?«

Čuo je u reč isto pitanje, koje je postavio Hansu Ischerchtetu kad mu je na galeriji terminala, kraj stola za vakcinaciju, prvi put prišao. Tromo se okrenuo.

Pred njim je stajao plavokosi Nemac iz Kölna, u tamnom kišnom kaputu sa svetlim naličjem. U levoj ruci je držao crni četvrtasti neseser, desnoj je nervozno grizao nokte.

Stvarno je voleo tog čoveka.

I ni da ga pita, nije morao šta ovaj prema njemu oseća. Videlo se to na njegovom bledom molećivom licu.

U besnom paklu aerodroma Heathrow, na ovom crnom dnu čovečnosti, u

strahu, bolu i mržnji — bila je to ljubav.

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„… Dr Luke Komarowsky se ponovo pridružuje ekipi za vakcinaciju. Osim upadljive iznurenosti na njemu se ne vidi ništa od onog što je u nekoliko poslednjih sati preživeo. U hipnotičkoj usredsređenosti na posao, ćutljivom očajanju, s kojim pokušava da p r e s t i g n e besnilo, ima, međutim, nečeg manijačkog, nečeg po sebi — besnog.

Tim pre što je vakcina beskorisna.

To nam saopštava John Hamilton.

Heathrow Rhabdovirus je MUTANT. Do sada izolovani virusi imali su jedan omotač. Ovaj ih ima — dva. I najefikasnija vakcina na tržištu pred njim je bespomoćna. Beskorisna kao voda. Komitet za borbu protiv besnila ipak odlučuje da se sa vakcinisanjem produži. Odustajanje bi terminale bacilo u haos. Vakcinacija k a o p r o c e d u r a sedativno deluje na raspoloženje karantina. Vraća nadu među ljude.

Samo, koliko će se ona među njima zadržati?

Koliko vremena treba da shvate kako ih ona ne štiti od besnila? Da lekari znaju za neupotrebljivost vakcine? Da za o v o besnilo leka nema?

I koliko da se to saznanje amalgamiše sa strahom u kolektivnu histeriju, a ova s nagonom za održanjem u istrebljujući međusobni rat?

Jedina stvarna pomoć sme se očekivati od Hamiltonove laboratorije. Pored toga što načelno čovek brže gasi vatru ako se sam zapalio nego ako gori neko drugi, nijedna druga koja u svetu radi s našim virusom, nema profesora Liebermana.

Kriza se mora rešiti brzo ili će za svako rešenje biti kasno. Do sada sam uspevao u Dnevnik da unosim cifre. One su našoj nesreći obezbeđivale grotesknu urednost. O njima se savesno starao Mr. Carmichael, statističar uprave Heathrowa. Više ni to ne mogu. Pre pola sata pobesneo je i Mr. Carmichael. Najpre su pobesnele njegove brojke, potom i on. Posle sam ustanovio da su mu brojke zdrave. Besan je bio samo on. Brojanje, uostalom, ubrzo neće imati svrhe. Biće isuviše malo zdravih kojima će brojke nešto značiti. I za najkomplikovanija statistička izračunavanja biće dovoljni prsti.

Za nas je pojava profesora Liebermana ili Lohmana, kako se trenutno zove — Drugi dolazak. On je naš Spasitelj, naš Mesija. Uostalom, tako su ga i zvali dok je u apostolskoj pratnji JOHNA Hamiltona, LUKEA Komarowskog, MARK Coro Deveroux i MATTHEW Lavericka propovedao jevanđelje genetičke vere i prorokovao njenog — Natčoveka.

Mesija i njegovi 'jevanđelisti' opet su zajedno.

Tu je i Matthew, Sir Matthew Laverick koga je s Lady Laverick besnilo uhvatilo na medenom mesecu. Pojavljuje se neočekivano. Da primi vakcinu i ponudi se za rad u Medicinskom centru. Komarowsky ga dočekuje hladno. Ne čini se da je tome razlog Lavericckovo zakašnjenje da se odazove pozivu Komiteta za borbu protiv besnila. Animoznost je obostrana, lična i starijeg datuma. Za objašnjenje što se odmah nije prijavio niko ga ne pita, niti ga on daje. (Ako Laverick uđe u moje 'Besnilo' neću biti toliko velikodušan. U stvarnosti, gde sve zavisi od čina, motivi i ne moraju biti važni. U stvarnosti se najčešće može biti kučkin sin bez dobrih, pa i bez ikakvih razloga. U roma-

nu je to nemoguće. Sudeći po brizi koju iskazuje ženi, lako je moguće da je uzrok njegovom neprofesionalnom držanju ona.)

U internacionalnoj epidemiološkoj ekipi profesora Liebermana ima dvadesetak naučnika, lekara, laboranata. Mene interesuje jedino profesor i Coro Deveroux.

U povoljnijim okolnostima bila bi Coro Deveroux lepa, pa i izvanredno lepa žena. Zatamnjene rožnate naočare, u punču zaglađena crna kosa, nenašminkano lice, vrećasta medicinska odeća, a iznad svega odsečno, poslovno ponašanje ne dopuštaju da se taj utisak stekne automatski, čovek ga otkriva postepeno. Shvata da je kosa Coro Deveroux lako proseda, posuta mutnim sjajem plavičastog polena. Da je oštroj čistoti helenskog lica Orijent dodao blagorodnost rastavljenih jagodica, a očima dubinu Sunčevim zalaskom pozlaćenih zelenkastih voda i da kruta kora medicinske odeće ima svoje dragocene tajne.

Od Hamiltona saznajem ponešto o njoj. Frankokanadskog je porekla, rođena u Marseilleu gde joj je otac zastupao kanadsku firmu za izvoz i preradu drveta. Mikrobiologiju je studirala na Sorbonni i Cambridgeu. Genetički inžinjering je specijalizirala kod profesora Liebermana. S ostalim 'jevanđelistima' radila je u Wolfenden Houseu. Zatim je prešla u pariški Louis Pasteur Institut i poslednje godine provela u Africi, na epidemiološkim istraživanjima koja su finansirale UN.

O Liebermanu/Lohmanu saznajem još manje. Znam da je mikrobiolog svetskog glasa, ali ne i zašto. Da je Švajcarski Jevrejin, ali ne i odakle. Da je do pre

petnaest godina radio u Wolfenden Houseu, ali ne i na čemu. Da se i sada bavi naukom, ali ne i gde.

Ko je 'Mesija' Lieberman?

U čemu je njegovo 'mesijanstvo'?

I šta za nas i besnilo na Heathrowu znači njegov Drugi dolazak?

Sve to ostaje da se vidi.

Ako bude vremena…"

21

»Vreme je ovde jedini presudan faktor«, rekao je profesor Frederick Lieberman alias Lohman na kraju izlaganja, »jer pitanje nije hoćemo li serum naći, nego kada ćemo ga naći.«

Dr Luke Komarowsky, opčinjen Liebermanovim ingenioznim dedukcijama, nije mogao a da se ne vrati u vreme kad su one za njega još bile optimističke teorije o revolucionarnoj ulozi mikrobiologije u formiranju savršenijeg čoveka, pre nego što je jedne noći, u Wolfenden Houseu, video tu revoluciju na delu, u nemilosrdnom razaranju i ono malo preimućstva što ih je čovek nad životinjom spontano posedovao.

Sedeli su. Okruženi mrtvom stražom instrumenata te revolucije, u laboratoriji na petom spratu kontrolnog tornja. Bilo ih je, kao i nekada, petoro — on, Luke, Coro, John, Matthew i Lieberman. Mesija i njegovi jevanđelisti. Samo, oko njih nisu, kao nekad, po kavezima crkavali zamorčići, pacovi, rhesus majmuni. Po staklenobetonskim kavezima Heathrowa umirali su ljudi. U pravom smislu reči, uostalom, ni tu nema razlike. Poslednja serija eksperimenata u Wolfenden Houseu vršena je na ljudima.

Lieberman je govorio neprekidno dva sata. Nije objasnio ni svoj nestanak, ni dolazak na aerodrom pod lažnim imenom. Rekao je da je to u ovom trenutku od sporednog značaja, i Luke mu je morao dati za pravo. Posle neuspeha u Wolfenden Houseu, on je u drugoj

laboratoriji, o kojoj takođe ništa nije rekao, nastavio s radom na »usavršavanju čovekove mikrobiološke organizacije«. Cilj je i dalje bio »prirodan imunitet«, koji će čovečanstvo naoružati spontanom odbranom od svih poznatih virusa i mikroba, odbranom koja će biti fiksirana u genetičkom kodu i nasledna. Proces je plastično nazivao »univerzalnom vakcinacijom hromosoma«. Eksperimentisao je s većinom virusnih tropskih zaraza. Sa različitim lozama virusa influence; Bartonella bacilloformisom, izazivačem Bartonellosisa atipičnim virusom iz grupe PLT, koji je širio Lymphopathia venereum oboljenje; bacilom kuge — Pasteurelle pestis; A, B, C sortom Arbovirusa, prouzrokovača virusnih groznica, među njima i žute; ali naročito sa grupom Rhabdovirusa s kojom su radili već u Wolfenden Houseu. Sa besnilom je postigao i prve uspehe. Premda njegov cilj nije bio serum, »lečenje nečeg što u prvom redu ne treba uopšte da se dogodi«, nego prirodan imunitet, »genetičko sprečavanje da se to dogodi«, kao nusprodukt istraživanja dobio je trasiran put do seruma. Njegova proizvodnja je tako postala stvar laboratorijske tehnike, a efikasnost pitanje v r e m e n a u kome se može proizvesti probni uzorak.

I o procesu imao je Lieberman jasnu ideju. Imao je jasnu ideju o svemu. Luke je to morao priznati, uprkos odvratnosti koju je prema njemu i njegovoj filozofiji osećao.

Video je da i Deveroux i Hamilton dele njegovu fasciniranost.

Jedino mu se Matthew Laverick činio nekako odsutan, neimpresioniran.

Sir Matthew Laverick, u stvari, nije mogao doći sebi. Još u prvoj trećini Liebermanovog pledoajea, po prvi put je saznao da Heathrow virus nema klasične osobine, da je prokleti mutant, protiv koga je tradicionalna vakcinacija, i najboljom poznatom vakcinom, bespomoćna. S jednakom nadom na uspeh, Andrea je mogla primiti injekciju čiste salive. Od toga časa za njega ništa nije postojalo osim užasavajuće slike njegove žene, koja se tamo napolju, bez ikakve zaštite, kreće medu virusima u zasedi.

»Prema ovome što smo čuli, profesore«, rekla je dr Deveroux, »ni vremenski faktor nije, zapravo, sudbonosan. Predloženom metodom, ako je dobra, serum možemo imati u najkraćem mogućem roku.«

Luke je znao lutrijska pravila laboratorijske igre. Neuspesi se dešavaju i u najsavršenije zamišljenim eksperimentima. U stvari, redovno se dešavaju. Uspeh je, po pravilu, izuzetak. Kap u okeanu promašaja. Pa ipak, nije bio kadar da se uzdrži.

»Dobru metodu imali smo i u Wolfenden Houseu«, rekao je zagriženo, »pa smo dobili serum koji nije izlečio pobesnele nego pobesneo zdrave.«

»Ti ljudi nisu bili zdravi, Luke«, rekao je John Hamilton mrzovoljno. Sve mu se činilo besmislenom repeticijom scene koja je svoju snagu iscrpla pre petnaest godina pa se sada vuče na poluistinama izbledelih uspomena. »Svi su bili u dodiru s besnim psom u karantinu za životinje u Portsmouthu. Dvojica ujedena, trojica ogrebena, a ostali u kontaktu sa salivom. Pas je ubijen, virus izolovan. Oni su tada već bili duboko u prodromi.«

»Ali se ni kod jednog nisu pojavili akutni simptomi specifični za besnilo.«

»Rhabdovirus je kod svih nađen u centralnom nervnom sistemu. Pod tim okolnostima pojava simptoma je stvar vremena.«

»Koje smo mi, u najmanju ruku, ubrzali.«

»To je laički prigovor, Komarowsky«, rekao je profesor Lieberman hladno.

»Nedostojan naučnika.«

»Bivšeg naučnika«, popravio ga je Luke.

»Vidim«, primetio je Lieberman sarkastično. »Ljudi iz Wolfenden Housea bili su izvan pomoći poznatih seruma i to vi vrlo dobro znate. Znate da su lečeni s porodičnim ili osobnim pristankom i svesni rizika. Ne pokušavajte zato da od nesrećnog slučaja napravite — vivisekciju.«

»Zar nije bila?«

»Jeste«, odgovorio je Lieberman, »u onom smislu u kome je to i svaka neuspela operacija.«

Luke je ustao. »Ja ne želim da se bavim — neuspelim operacijama.«

»Znači li to da nećeš raditi u laboratoriji?«, upitala je Coro Deveroux.

»Možda je put kojim ide profesor Lieberman jedini, verovatno jeste, ali ja nisam sposoban njime da idem. Vraćam se u Medicinski centar.«

»Da ljude uspavljujete?«, upitao je Lieberman.

»To je malo. Ali je bar — sigurno«, rekao je Luke, odlazeći prema vratima. Profesor Lieberman je ustao. »Doktore Komarowsky, da su izvesni ljudi, umesto žeđi za saznanjem, gajili vaše licemerne skrupule, mi bismo se i danas verali po drveću.«

Luke se okrenuo. »Profesore Lieberman, nisam više baš tako siguran ne bi li nam tamo bilo bolje.« Rekao je i izašao.

John Hamilton je našao za potrebno da objasni Lukeov postupak. »Žao mi je, profesore. Luke je na aerodromu izgubio sina.«

»U svakom slučaju«, odgovorio je ovaj ravnodušno, »ostalo nas je četvoro, a to je sasvim dovoljno.«

»Troje«, ispravila ga je Deveroux. »Nema ni Matthewa.«

Lieberman je pogledao u praznu stolicu, duboko uvučenu između elektronskog mikroskopa i stola za prepariranje uzoraka, na kojoj je do malopre sedeo Sir Matthew. Razvukao je izborano lice u osmeh.

»U redu. Troje. Ali više ih nije bilo ni na Golgoti.«

Njeno Veličanstvo Elizabeta II stajala je u vrhu pokretnog stepeništa, prislonjenog uz trup mlažnjaka British Airwaysa i smešila se. U tamnom lučnom otvoru avionskih vrata iza nje, stajao je Vojvoda od Edinburgha. I on se smešio.

Komandant broda, pukovnik RAF-a, Paul Berg, nije se smešio. Na čelu posade, svrstane u stroj pri dnu stepenica, čekao je na ceremoniju rukovanja, kojom se završavao, što se njega tiče, kraljevski povratak iz Sydneyja. Let se završavao, ali ne i njegovo profesionalno zadovoljstvo. Otkako je stupio u Royal Air Force, imao je samo jednu želju. Želeo je da bude u posadi kraljičinog aviona. Bio bi srećan i u ulozi drugog pilota. Postao je kapetan. Njegov prvi let u tom svojstvu, do Australije i natrag, pod nepovoljnim vremenskim uslovima, bio je u svakom pogledu uspeh.

Na njemu se ništa od toga nije videlo. Stajao je ukočen poput stuba i čekao na suverenovu ruku, čiji će

stisak, uz nekoliko ljubaznih reči, potvrditi njegovo osećanje trijumfa.

Crveni tepih se sijao na suncu, gardijska muzika je intonirala Elgarov marš iz »Pomp and circumstance«, Kraljica je smešeći se silazila niz stepenice, pukovnik Berg je osećao kako mu se desna ruka koči u očekivanju blaženog trenutka kada će se naći u Kraljičinoj i mislio kako to silaženje traje dugo, neprirodno dugo za tih nekoliko stepenika što su od zemlje razdvajali trup aviona.

Do rukovanja nikad neće doći. Jer, Kraljica silazi niz stepenice koje ukoso seku jednu sliku. Slika visi na zidu izložbene hale Queen's buildinga, među eksponatima što prikazuju nekadašnji život na aerodromu Heathrow, iznad redova bolesnika od besnila, koji dočaravaju njegovo sadašnje umiranje.

Ispod slike, uz zid, leži Paul Berg. Ukočen, nepomičan poput oborenog drveta. U komatoznoj je fazi paralize i ruka u gumenoj rukavici doktora Vang Han Hua iz Kantona koja mu opipava puls ne dobija signale života.

»Mrtav?«, upitala je Moana Tahaman.

Dr Vang Han Hu je klimnuo glavom i preko Bergovog lica navukao ćebe.

»Obavestiću ljude iz centralnog grejanja.« Bio je to eufemizam za aerodromske grobare. »Ali ćemo za otpust morati čekati na potpis dr Lavericka.«

»Zašto?«, pitao je dr Vang Han Hu.

»On je načelnik ovog sektora bolnice, doktore.«

»Ali nama mesto treba sada, sestro. Gde je dr Laverick?«

»Na konferenciji u tornju.«

»Ja sam ga sreo malopre u hodniku.«

»Potražiću ga«, rekla je Moana Tahaman i otišla.

Dr Vang Han Hu je pogledao u neravnine tela ispod ćebeta. Nikad neće shvatiti zapadnjačku zaljubljenost u brojeve, pečate i potpise. Pogotovu potrebu da se i u smrti razlikuju. Na istoku statistike su slobodne od jednog OD do jednog DO. Poslednje izlivanje Žute reke udavilo je OD pola miliona DO milion ljudi. A da bi se oni sahranili nisu bili nužni nikakvi potpisi. Samo dovoljno duboke i prostrane jame. No i to će proći, mislio je, kad se i na zapadu počne toliko umirati da brojevi izgube smisao.

Zatim je i on otišao.

Na zemlji, pod ćebetom, ostao je Paul Berg da čeka Kraljičinu ruku i zahvalnost na dobrom letu.

U preparacionom centru laboratorijskog kompleksa tornja, dr Coro Deveroux i dr John Hamilton, prvi put od njenog dolaska na aerodrom, bili su potpuno sami. U kontrolnoj sobi za paralelne procese radili su mikrobiolozi Liebermanove ekipe Japanac dr Nakamura iz Tokija i Finac Hainenen iz USA. Sam Lieberman radio je iza zaključanih vrata glavne laboratorije, označene slovom A.

Nakamura i Hainenen su, svakako, o ovoj neobičnoj Liebermanovoj izolaciji, objašnjenoj merama sanitarne predostrožnosti, imali povoljno mišljenje.

Obojica su dolazila s mikrobioloških instituta na kojima je biohazard eliminisan najstrožom zaštitom, proisteklom iz zaključaka Asilomar konferencije o proceduri prilikom korišćenja rekombinovanog molekula DNA, sve do hermetički zatvorenih eksperi-

mentalnih kabineta i filtriranja iz laboratorije izlazećeg vazduha.

John je, međutim, znao da je, pored predostrožnosti, kod Liebermanove izolacije na delu bila njegova poznata alhemičarska tajanstvenost, navika iz Wolfenden Housea da svoj tehnički postupak krije sve dok ne donese i neosporan rezultat.

U okolnostima smrtonosne epidemije, Liebermanovo ponašanje je u najmanju ruku ekscentrično. Ne samo zbog neumesnog zaključavanja. Naravno da je, pod normalnim okolnostima, nalaženje glavnog vektora epidemije, onoga što je u populaciju virus unelo, od prioritetne važnosti. Ali, na aerodromu već odavno nisu vladale normalne epidemiološke okolnosti, ako tako nešto uopšte postoji. Zaraza je besnela žestinom koja je traženje vektora činila besmislenim. Izgled da se on nađe p r e nego što svi pomru bio je zanemarljiv. Pa ipak je Lieberman, u času u kome je svaki sekund skupocen, trošio vreme u raščišćavanju nekih nejasnih pojedinosti iz istorije Heathrow besnila. U zbunjujućoj meri je bio zainteresovan za priču o prokrijumčarenom psu. Nije prihvatio tumačenje da je posredi kolektivna halucinacija, vezana za činjenicu da su psi najčešći prenosioci besnila. Leverquin ga je odveo kod nekog starca, po imenu Gabrijela, koji je navodno sve znao o »fantomskom« psu.

A onda, mislio je John, nagnut nad ultramikrotomom, koji je dijamantskim nožem nevidljivom brzinom sekao uzorak zaraženog tkiva, Lieberman kao da nije držao da im je dužan objašnjenje povodom nestanka iz Wolfenden Housea i ponovne pojave posle petnaest godina pod imenom Lohman.

»Coro«, pozvao je.

Coro Deveroux je podigla glavu s preparata. »Da li ti je Lieberman nešto govorio o sebi?«

»Na šta misliš?«

»Zašto je nestao iz Wolfenden Housea, zašto je uzeo ime Lohman, gde je bio i šta radio do sada?«

»Ne.«

»To je vrlo čudno. Imaš li neku ideju«?

»Možda je otišao zato što se posle one nesreće, eksperimenti, kako ih je on zamišljao, više nisu mogli vršiti.«

»Otišao tamo gde za njih nije bilo smetnji?«

»Pretpostavljam.«

»To zvuči logično«, rekao je John, »ali ne objašnjava zašto je promenio ime.«

»Ne, ne objašnjava.«

»A ti«, pitao je, »jesi li ga ti promenila?«

»Misliš, jesam li udata?«

»Da.«

»Jesam.«

»Imaš li decu?«

»Ne. Pod ambulantnim okolnostima pod kojima živimo to je nemoguće.«

»Šta je on?«

»Lekar.«

»Epidemiolog, pretpostavljam?«

»Radimo u istoj ekipi Pasteurovog Instituta.«

»Zašto nije došao sa tobom?«

»U toj zoni Afrike žuta groznica je endemična, ali smo u poslednjih mesec dana imali nenormalan porast slučajeva. Skoro 25% više nego prošle godine. Bernard je mislio da smo na pragu epidemije.«

»I bio je protiv tvog dolaska na Heathrow?«

»Od kakvog je to značaja?«

»Ni od kakvog«, rekao je John Hamilton.

»Bernard je smatrao da sam potrebnija tamo.«

Pustio je u pogon ultramikrotom. »A ti si ipak došla. Zašto?«

Coro Deveroux je ćutala. Bilo je to pitanje na koje ni sama nije znala odgovor. Dobila je poziv od profesora Liebermana, koji se sada zvao Lohman, i odazvala mu se. Ali takav odgovor bio bi pravi samo tehnički.

Na zaista pravi i sama je morala čekati.

»Poziva se dr Matthew Laverick da se odmah javi sestri Tahaman u izložbenoj hali Queen's buildinga! Poziva se dr Matthew Laverick da se odmah, ponavljam, javi sestri Tahaman u izložbenoj hali Queen's buildinga!«

Glas iz zvučnika kružio je terminalom 2 i Queen's buildingom, pronašavši

Sir Matthew Lavericka na stepenicama kojima se silazilo u Medicinski centar.

»Zar se nećeš javiti?«, pitala je Lady Laverick.

»Čim se za tebe pobrinem«, rekao je Sir Matthew nervozno. Prećutkivanje istine iscrpljivalo ga je.

»Meni je bilo sasvim dobro na terminalu. Primila sam i vakcinu. Šta za ime boga, sad nije u redu?«

»Sve je u redu«, umirivao ju je vukući je niz stepenice, »sve je u najboljem redu. Samo nastavi da hodaš.«

»Ići ću ako mi kažeš kuda«, rekla je Lady Laverick odlučno i stala.

»Objasniću ti kasnije.«

»Objasnićeš mi sada.«

Stajali su na stepeništu. Svakog trenutka mogao je naići neko od bolničkog osoblja. Uporan glas, koji ga

je preko zvučnika tražio, čuo se i ovde. Morao je da joj kaže bar deo istine.

»Ona vakcina koju si primila…« Zastao je.

»Šta je sa vakcinom koju sam primila? Nije dobra?«

»O, dobra je, samo ne stoprocentno.«

»Otkud znaš?«

»Razbolelo se nekoliko ljudi koji su je primili. Izgleda da organizam reaguje individualno. Nekome pomaže, nekome ne.«

»Hriste«, prošaptala je Lady Laverick i poslušno krenula stepeništem.

U Medicinskom centru vladao je haos. Većina bolesnika bila je na granici prodromalnog i furioznog stadijuma — paralitični i komatozni mahom su držani u izložbenoj hali Queen's buildinga, odakle su umotani u crne plastične kese, kolicima za prtljag, prebacivani u krematorijum toplane. Kevtanje, skidanje, lavež, urlici gušili su usamljene ljudske glasove.

Laverickovi su užasnuto posmatrali trojicu bolničara kako s nemilosrdnom nespretnošću hodnikom vuku pobesnelog čoveka, koga su istovremeno davile omče tri šinterske čakije.

Sir Matthew je gurnuo ženu u foaje Medicinskog centra. Bio je prazan. Staklena vrata nasuprot vodila su u Conway Road, koji je Queen's building odvajao od terminala 1.

Prišao je vratima i pogledao napolje.

Na nekoliko koraka od ulaza, okrenut leđima, stajao je pripadnik

Aerodromske bezbednosti naoružan mašinskom puškom.

Dalje, ispred njega, skoro do zida terminala 1, bila su parkirana bela ambulantna kola.

Učinilo mu se da se ispod njih nešto pokreće. Nešto živo i tamno.

Ali nije mogao da razazna šta. Napolju se naglo smrkavalo. Prvi su gromovi parali nevidljivo nebo, osvetljavajući zidove terminala brzim modrim bleskom.

Spremao se letnji pljusak.

U četvorini jodiziranog prozora na kontrolnom tornju nebo je bilo naduveno od vode, skoro crno. Ličilo je na natečeni, cijanotični trbuh čoveka koji umire od vodene bolesti.

Ili od dugotrajnog izgladnjavanja, mislio je dr Frederick Lieberman alias Lohman, stojeći kraj prozora, iza zaključanih vrata sobe A, u laboratorijskom kompleksu tornja.

Čovek nije pripremljen ni za jedno prirodno iskušenje. Tehnološki progres pokvario mu je ili izanđao gotovo sve odbrambene mehanizme što ih je iz životinjskog sveta preneo u svoj. Ne može više gospodariti prirodom planete. Može jedino od nje bežati. Takozvano pobedničko stupanje na Mesec, u stvari, prvi je korak u bekstvu sa Zemlje, njegov totalni poraz. Jer, ideja o bekstvu zabluda je kolektivne mašte, koja ne zna kuda će. Na drugim planetama, čak i ako do njih na vreme stigne i na vreme se tamo ukoreni, d r u g e su prirode, o kojima još manje znamo nego o ovoj, koju smo iz straha i neznanja propustili da podjarmimo. Čovek, naravno, ne mora bežati. Alternativa je ostati i hermetički se od prirode ograditi.

Crkavati poput emigranata u veštačkim uslovima azila neke mehanizovane neprobojne kupole, gde je rađanje prosto prelaženje iz smrti u smrt, iz groba biološke u grob automatizovane materice.

Jedini stvaran, logički, inteligentan, a iznad svega l j u d s k i izlaz je ostati ovde, na bojištu i pobediti prirodu. A pobediti znači p r o m e n i t i. I to ne onu s p o l j n u. Promeniti prirodu u nama. Podići je daleko iznad razine spoljnih uslova. Ukratko— NAPRAVITI NOVOG ČOVEKA. Napraviti ga na planu koji je fundamentalan i finalan. Menjati ga duhovno, moralo, socijalno — ono što se evo već hiljadama godina sa sve jadnijim uspehom čini — besmisleno je. To ne funkcioniše, prosto ne pali. Čak i ako su dobre, promene nisu trajne. Istorija se ne nasleđuje, ona umire sa svakom biološkom generacijom. I sa svakom novom rađa se kao nešto novo, što nikakvih izgleda nema da preživi tvorce. Ono što se nasleđuje, prosečnost je. Kao i u prirodi, ne nadživljavaju najjači. Najjači i najslabiji nestaju. Ostaju oni sa zlatne sredine, oni prosečni. Prosečnost se uvećava; postaje sve prosečnija, jer u prosečnom svetu nestaju najmanje prosečni, a ostaju oni koji su to najviše. Ostaje čovek za jednu sezonu, prosečan otpadak vrste.

Sa prirodom se može boriti, prirodu može pobediti jedino natčovek za sve sezone. Biće koje u sebi sadrži sve najvitalnije osobine faune i flore. Biološki univerzalno stvorenje naoružano svim odbrambenim mehanizmima, koji su sada neracionalno razbacani po molekulima DNA i genima međusobno antagonističkih vrsta.

Rekobminacijom molekula DNA iz čovekovih hromosoma sa molekulom DNA nekog organizma koji dugo živi bez hrane, rešava se problem hronične izgladnelosti planete. Većina buva iz roda Syphonaptera, na primer, živi bez krvi nedeljama, što u proporciji ljudskog životnog veka znači — godine. Teorijski, spoj buve i čoveka rešava agrikulturni problem brže i jeftinije od preoravanja morskog dna. Sadašnja procedura genetičkog inžinjeringa, naravno, premda u neprestanom usavršavanju, još je nesposobna za temeljne poduhvate. Takozvana *shotgun* tehnika je zapravo mikrobiološko »pucanje na slepo«. Među milionima gena višeg organizma, bira se primitivnom metodom »vere u slučaj i sreću« jedan molekul DNA, u nadi da u genetičkom kodu dotične vrste baš taj ima u sebi deponovanu osobinu koja se želi preneti u drugu vrstu, a zatim se on, takođe uz »veru u slučaj« i tehnikom »slepog pucanja«, ispaljuje među milione gena te vrste, čija se genetička specifična funkcija uopšte ne poznaje. (Pri čemu se uzeti u obzir mora dodatna komplikacija — činjenica da izvesne više osobine diktira vrlo rafinirana kooperacija većeg broja gena, a ne samo jedan od njih.) Spajanjem određenih naslednih osobina buve, i čoveka, mikrobiologija budućnosti mogla bi da čoveka trajno oslobodi gladi ili bar redovnog uzimanja hrane, ali bi ga, bojati se je, uzgred, naterala da skače 50 do 100 puta više od svoje visine. Ako ne odmah, u narednim generacijama kad ljudima ojačaju noge. Buvi su vratolomni skokovi neophodni da preživi, za bekstvo i preseljavanje s domaćina na domaćina. Kako bi delovali na ljudsku civilizaciju već je krajnje neizvesno. U

svakom slučaju, transport bi izgledao sasvim drukčije, a s njim i gradovi.

Nasmešio se.

Polje mašte bilo je beskonačno. Mogao se zamisliti spoj genetičkih osobina aligatora i duvanske biljke, gde bi neizvesno bilo jedino da li je ova »simbioza« mesožder ili pretežno služi za pušenje? Moglo se razmišljati o načinu života »simbioze« gliste pantljičara i rinocerosa, ruže i pauka tarantele, čoveka i kaktusa.

Čovek + kaktus — mislio je. Čovek +vuk. Čovek + kobac. Čovek+škorpija. Čovek + škorpija + kaktus + vuk + kobac + ajkula. Leteća amfibija sa otrovnom inteligencijom i telom u bodljama?

Dr James Danielli, direktor Centra za teorijsku biologiju na Univerzitetu u Buffalu, imao je pravo kad je proricao da će mikrobiološke manipulacije genetičkim porukama uskoro, za godinu dana, stvarati vrste za koje prirodi trebaju milioni godina.

A ko je rekao, u odgovoru na to, da to znači »od devica praviti kopilad«? »Uđeš u bakteriju kao devica, a izađeš kao kopile.« Ko je to rekao?

Verovatno neko od kurvinih sinova koji su 1975. godine sazvali Asilomar konferenciju o socijalno-moralnim i eugeničkim aspektima rekombinacije molekula DNA, u nameri da nauku uškope, da joj o vrat namaknu ular nekakvog »putokaza«, koji je čak i eksperimente sa DNA E coli bacila i DNA neembrionalnih tipova primata proglašavao fizički, biološki i ekološki — opasnim.

Uprkos tome što su na toj konferenciji zasedali naučnici koji znaju da — ONO ŠTO MOŽE DA SE UČINI, MORA DA SE UČINI.

Kad tad.

On, naravno, nije bio na Asilomar konferenciji. Bio je duboko pod zemljom sa svojim virusima i svojom nadom.

Bio je na pragu konačnog uspeha, miljama ispred onoga što se radilo po najnaprednijim svetskim mikrobiološkim centrima, uključujući vojne — američke, britanske i ruske. Nužan je bio samo finalni nivo rekombinacije molekula DNA između dve vrste, s kojima je genetički manipulisao, kad se neprilika dogodila.

Sumnje, koje je imao čim je čuo za epidemiju besnila na Heathrowu, opravdale su se, premda sve do sada, sve do prvog pogleda na tzv. Heathrow Rhabdovirus kroz elektronski mikroskop i prvog razgovora sa starcem Gabrijelom, mehanizam događaja nije bio jasan. Razgovor s Gabrijelom razjasnio je misteriju.

S početka je držao da je starac lud, da su njegove priče o psu Sharon na Heathrowu halucinacije, kako ih je opisao Hamilton. Čim je čuo odakle je »fantomski pas«, sumnje su otpale. Sve se logički složilo. Crnu kaluđericu iz Nigerije besnilom je zarazio pas Sharon, koga je dečak Goldman iz nekog židovskog kibuca kraj Meggida — sve se uvek, mislio je, moralo okretati oko prokletih Židova! — preko Rima krijumčario za New York. (Heathrow je pogođen slučajno, trebao je to biti New York.)

A Sharon je zarazio Subjekt AK-407, crni ovčar, koji je pobegao iz njegove laboratorije, noseći u sebi rekombinovani ali nefinalizirani virus besnila SH-RRR-FL-77. Između njegove sirijske laboratorije i Meggida ležala je Golanska visoravan, pod okupacijom Izraela, ali za jednog psa inficiranog njegovim

virusom, njegovim superbesnilom, to nije nikakva značajna prepreka. Šta je s njim bilo, to pitanje je, srećom, rešilo odsustvo epidemije na tromeđi Sirije, Izraela i Libana. Subjekt AK-407 je, po svoj prilici stradao pre nego što je stigao da tromeđu poseje virusima.

Ono što je psu Sharon uspelo.

Jer, mutant pod elektronskim mikroskopom, rekombinat DNA sa dva omotača, koji ovde zovu Heathrow virusom i njegov (S)uper (H)uman (R)habdovirus (R)egenerative (R)ecombinant (F)rederick (L)ieberman 77 — IDENTIČNI su.

Heathrow besnilo je njegovo.

On to nije tako zamišljao. Spoj čoveka i rekombinovanog Rhabdovirusa došao je prerano. Za jednu rekombinaciju molekula DNA u Rhabdovirusu — pre vremena.

Umesto sa SH-RRR-FL-78, čovek se amalgamirao sa SH-RRR-FL-77. Ali ništa nije izgubljeno. Sve se još može popraviti.

Zato je ovde.

Da napravi serum SH-RRR-FL-78 i Novog čoveka.

»Virus je najsavršenije stvorenje u Kosmosu«, zapisao je jednom. »Njegova biološka organizacija nije ništa drugo nego mašina za proizvodnju života u njegovom najčistijem smislu. Virus je vrhunac prirodne stvaralačke evolucije. Vrhunac veštačke bio bi — inteligentan virus. Tvorevina koja bi imala formu čoveka, a prirodu virusa, vitalnost virusa i inteligenciju čoveka. Simbioza virusa lišenog besciljnosti i čoveka oslobođenog ograničenja, vladala bi prirodom, kojoj oboje sada služe samo kao đubrivo.«

Zato je ovde. Da ostvari najneverovatniji od ljudskih snova.

Odvojio se od prozora, iza koga je crno nebo na ticalo i uputio aparatima. Atomska fizika, mislio je, u duhu se prepirući sa Lukeom Komarowskim, već odavno to radi. Utrkuje se sa prirodom, za kojom je biologija osuđena da kaska. U Kosmosu se svakog ljudskog sekunda odigravaju bezbrojne atomske eksplozije, ali je za njihovu pripremu u prirodi potrebno i bezbroj ljudskih vekova. Nauka to vreme svodi na minimum i ništa više. Lepota atomske bombe bačene na Hirošimu nije toliko u broju žrtava i brzini ubijanja, koliko u odnosu tog broja i te brzine s vremenom nužnim da se eksplozija naučno i proizvodno obezbedi. Prirodna evolucija menja i rekombinuje vrste, ali su za to potrebne milijarde godina. Mi, mislio je, ništa drugo ne radimo, nego taj proces skraćujemo i prilagođavamo ljudskim potrebama. A to je smisao i ljudskog postojanja i funkcija njegove nauke.

— T o s e n e s m e ! — vikao je u njemu Luke Komarowsky.

U prirodi, Komarowsky — mislio je, već duboko zadubljen u rad — ne postoji reč n e s m e ! Reč koja ljudima oduzima sve životne prednosti! Priroda, Komarowsky, s v e sme, osim da krši vlastita načela, od kojih se glavno sastoji u tome da ih nema! Svi zakoni koje pod mikroskopom otkrivamo, privremeni su i traju samo dok im ne pronađemo izuzetke! I kad se suočite sa zagonetkom, u kojoj na prvi pogled, priroda samu sebe poriče, nikad ne recite: to je nemoguće, to se nije smelo desiti! Kažite: nije trebalo! A onda nastojte da utvrdite zašto se i p a k desilo!

A ako priroda sve sme, kakve šanse, Komarowsky, ima čovek ako mu kažemo da — ne sme ništa?

Zato, Komarowsky, ni u nauci ne sme postojati reč — ne sme! ŠTO MOŽE DA SE UČINI, MORA SE UČINITI!

Iza profesora Liebermana, cijanotično nebo se izlilo na aerodrom. Ali, on je već bio duboko na dnu mikrokosmosa.

Na Sharon je pala s neba voda u času kad je ispuzala ispod ambulantnih kola parkiranih u Conway Roadu, i režeći pojurila na dva Velika stvorenja. Rovala joj je krznom, slivala se niz njušku, punila čeljust.

Posrnula je potresena grčem. I nestala u tmini.

STADIJUM PETI — PARALIZA

„…Oni su se udruživali i, izdvojeni od ostalih, živeli povučenim i usamljenim životom, koga su uredili s najvećom pažnjom… Mučno je sećati se kako je građanin izbegavao građanina, kako se među susedima jedva ko nalazio da prema drugome pokaže saosećanje, i kako se razdvojeni srodnici nikad ne sretahu. Ucveljenost je tako duboko prodrla u ljudske duše da je u tom užasu brat napuštao brata, a žena muža, dok očevi i majke, kao da su stranci, nezbrinutom ostavljahu decu njihovoj sudbini… Na vrhuncu zlopaćenja i ispaštanja našeg grada, ranjivi autoritet ljudskog i božanskog zakona beše zloupotrebljavan i gotovo se sasvim raspao, jer oni koji su trebali da ga primenjuju i sami behu mrtvi ili bolesni. Stoga je svaki čovek bio slobodan da čini što je u sopstvenim očima nalazio da je pravo…“

BOCCACCIO: »DECAMERON«

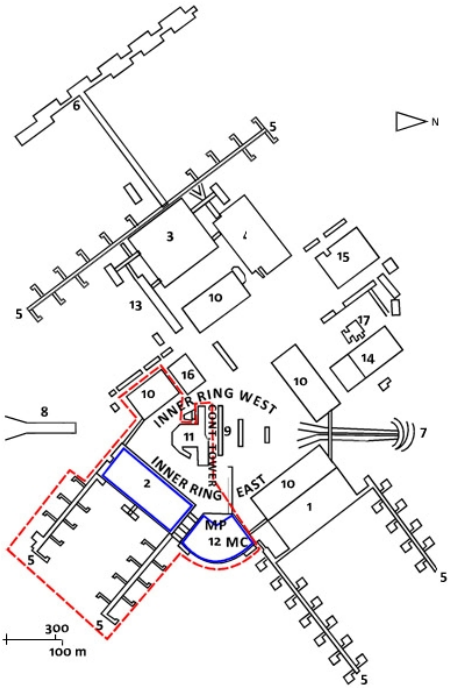

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

Central Terminal Area, skica br. 4.
Legenda: 1) Terminal 1. 2) Terminal 2. 3) Terminal 3 (odlazak). 4) Terminal 3 (dolazak). 5) Dokovi sva tri terminala. 6) Dok za Jumbo-jetove. 7) Glavni tunel za CTA. 8) Teretni tunel. 9) Autobuska stanica i ulaz u metro stanicu Heathrow Central. 10) Parkiralište. 11) Kontrolni toranj. 12) Queen's building. 13) Južni administrativni kompleks. 14) D'Albiack House. 15) Vazdušna pošta. 16) Toplana. 17) Stanica za hlađenje. 18) Kapela St. George. T — tranzit terminala 2. MC — Medicinski centar. MP — stanica Metropolitan policije.
Granice opšteg karantina - - - - - -
Granice stroge izolacije ————

22

Sir Matthew Laverick je primetio besnog psa u istom trenutku kad je počela kiša. Ispred njega je stajao besan pas, iza sumnjičavi čovek Aerodromske bezbednosti s mašinskom puškom, koji je njega i Lady Laverick, uprkos lekarskoj propusnici, jedva pustio preko granice stroge izolacije, povučene Conway Roadom između Queen's buildinga i terminala 1.

Posle potresnog saznanja da je Heathrow virus mutant, a vakcinacija tek zavaravanje karantina, nije više mogao da podnese misao o Andrei izloženoj bolesti. Morao je nekako da je zaštiti. Ako izađu iz stroge izolacije, možda je postojala šansa da je izvede i sa aerodroma. On će se, naravno, vratiti. To mu je dužnost. Sa Andreom u bezbednosti i njemu će biti lakše.

Ispred njih je režao besan pas, iza — čovek iz Bezbednosti je nešto vikao. Plahoviti letnji pljusak, izmešan s gromovima, gušio je i njegov glas i rezanje psa. Ispustivši ženinu ruku, okrenuo se.

Čovek je dizao mašinsku pušku u njegovom pravcu, i dalje mu nešto dovikujući. Očigledno, tražio je da se vrate.

Willie Hickman nije znao šta je jebenom lekaru. Zar ne vidi besnog psa ispred sebe? Žena mu nije smetala, ali je idiot pokrivao psa. I kao da mu ni to nije dosta, vraćao se prema njemu putanjom kojom je nameravao da puca.

Willie Hickman je još jednom viknuo lekaru da se skloni.

Sir Matthew Laverick je išao na stražara, ne znajući još šta će da uradi kad do njega stigne. Niti je, kad mu se sasvim približio, bilo svesne namere u naglom pokretu kojim mu je mašinsku pušku istrgao iz ruke. A najmanje je hteo da ga udari kundakom kad je ovaj pokušao da mu je preotme.

Willie Hickman se srozao na kolena. Drugi udarac ga je pogodio u desnu slepoočnicu. Pao je i ostao nepomičan u plitkoj bari, u kojoj se voda mešala sa krvlju.

Sir Matthew Laverick je bez razumevanja gledao u telo kraj nogu. Iza njega čulo se patničko skičanje psa. Klekao je i profesionalno opipao čoveku vrat. Nikakav pokret nije osetio.

Isuse Hriste, mislio je, Isuse Hriste!

Zašto je mlada budala htela na njih da puca? Imao je urednu propusnicu, koja mu je davala pravo kretanja po celoj Central Terminal Area. Imao je i za Andreu ubedljivo objašnjenje. Uostalom, s njim je bila. Stražar nije imao prava da puca. Morao se braniti. Čovek je hteo da ih pobije. On se samo branio. On je u potpunosti bio u okvirima svojih građanskih prava. Ako je neko incident video, morao je biti svestan da za njega drugog izbora nije bilo. Da je sam bio, možda bi oklevao, stražar bi se na kraju, verovatno, predomislio, ali sa Andreom pokraj sebe nije smeo da rizikuje.

Osvrnuo se oko sebe. Bilo je malo verovatnoće da ga je iko video. Iz Conway pasaža, između Queen’s buildinga i terminala 1, vidik je, izlomljen, skoro izbrisan kišom, bio slobodan jedino u pravcu bivše autobuske stanice. A tamo nikog nije bilo.

Vratio se ženi. Stajala je na mestu gde je ostavljena. Jedino joj se ruka pomerila prema ustima i tu ostala kao da je magnetisana.

Iza nje pas se grčio u konvulzijama, koje su ga dizale sa betona i ponovo o njega treskale.

Poput rastopljenog olova kiša je curila na aerodrom Heathrow. Naglo rashlađene građevine ispuštale su razređenu paru. Mlazevi vode rasprskavali su se o kamen, čelik i staklo terminala.

Iz ćelije br. 1 zatvora Metropolitan policije u Queen's buildingu izgledalo je kao da je ova, poput gnjuračkog zvona, potopljena u pobesneli okean.

Sklupčan u ćošku prazne, belo ofarbane sobe, s visokim prozorom pod rešetkama, lider Internacionalnog revolucionarnooslobodilačkog fronta intenzivno je halucinirao kako kroz taj okean pliva. Oko njega su plivali njegovi drugovi. Devojka Rose, Samuraj, Lord i kučkin sin Markos. Svi su plivali u vodi, osim kučkinog sina Markosa koji je plivao u krvi.

Ruke su mu trnule, noge otkazivale poslušnost, voda mu je punila usta. Tonuo je. Gušio se. Ali se nije predavao. Revolucija je Upornost + Organizacija + Cilj. Ovog puta cilj je bila olupina koja je plutala nedaleko od njega.

U dijagonalno suprotnom ćošku ćelije čučao je Hans Magnus Landau, viši računovođa Deutsche Bank u Kölnu.

Bio je prevaren. Kao i uvek. Kao da je stari Hans Magnus, kome život nudi samo svoju klizavu stranu. Strmu putanju, niz koju se uvek samo pada. Nije

vredelo usuditi se. Ništa nije značilo ubiti. Sve je to bila opsena, laž poput ove kojoj je naseo. Obmanuo ga je crni prljavi kopilan, prema kome je počeo gajiti čak i neku prokletu naklonost. Pošto mu je priznao da je ubio direktora Upenkampfa i opisao kako je to učinio, odveo ga je u ćeliju, s obećanjem da će u njoj biti sam. Ali čim je otišao, ugurali su ovamo unezverenog Indiosa, koji se od početka ponašao zverski, a kome je sada počela i bala curiti iz usta. Lupao je na vrata, vikao, urlao, dozivao narednika Elmera, tražio da se bolesni Indios odvede u bolnicu, ali niko ga nije čuo.

Nisu ga čuli ili je svinjama svejedno.

Internacionalni revolucionarnooslobodilački front nije bio sam u vodi. Po njoj je plivalo i odvratno buržoasko stvorenje s cvikerima, stremeći drsko dasci koja je pripadala samo njemu, J. D. Marangosu. Moraće ga uništiti ako želi da se na dasku uspne i, oslobodivši se vode koja ga je ubijala, ponovo nađe u blaženom stanju iz koga ga je iščupala.

Snažno je zaplivao prema uljezu.

Hans Magnus Landau je, pribijen uz zid ćelije, s užasom gledao kako mu se Indios, vukući se na nogama i rukama kao morski pas na perajima, razjapljenih, zapenjenih usta, lagano primiče.

Sir Matthew Laverick nije uspevao da oceni odakle krici dopiru, kiša je razlagala, rasturala zvukove, ali je znao, kad ih lokalizuje, mora ići u suprotnom pravcu i što pre naći sklonište u kome će sačekati noć i pogodan trenutak za probijanje aerodromskog karantina. Dotle će se valjda i Andrea povratiti iz šoka.

Morao je, pasivnu i besvesnu, da je vuče za sobom, motreći istovremeno na Aerodromsku bezbednost, čije su patrole svakog časa mogle naići.

Nedaleko je mirovalo nekoliko aerodromskih vozila za posluživanje aviona. Samohodna vazdušna platforma i dvospratni utovarivač nisu pogodni za sakrivanje, ali se mogu uvući u kabinu tankera za naftu ili samohodnog hidranta. Oklevao je. Plašio se da bi ih u staklenoj kabini vozila neko primetio.

Na stotinjak jardi od njih, u blizini desnog doka terminala 1, bio je parkiran McDonnel Douglas DC-10, THY, turske državne aviokompanije, napušten očigledno u žurbi. Vrata u kljunu bila su otvorena, a samohodne putničke stepenice još na mestu. To je idealno skrovište, mislio je.

Bilo je mučenje vući ukrućenu Andreu preko brisanog prostora, kroz pomamnu kišu, koja je mrvila konture predmeta i izmicala oslonac pod nogama, nositi je stepenicama do avionskog trupa, a za sve vreme očekivati da ih neko zaustavi. Tad bi sve bilo gotovo. Znao je da mašinsku pušku ne bi upotrebio. Ni pod kojim uslovima. Ono sa stražarom ispred Queens buildinga bio je nesrećan nesporazum koji se neće ponoviti. Pa ga to i života stalo.

Zatvorio je vertikalno obrtna vrata za sobom i čvrsto zavrnuo krstastu ručicu.

U dubokom, plitkom tunelu putničke kabine, koja kao da još ispušta zadah ljudskih tela, mračno je. Plastični kapci boje sirove kože, spušteni preko jajastih okana, propuštaju malo svetlosri, pa i ona vidljivim čini tek bele navlake na naslonima sedišta. Samo u repu aviona, nad poslednjim redom, zdesna, avetinjski gori zaboravljena lampa za čitanje.

Smestio je Andreu u drugi red sedišta, levo, odakle je kroz okno, kad podigne kapak, imao pregled svih izlaza na Queen's buildingu. Odatle mu je pretila najveća opasnost, odatle će, ako se uopšte pojave, doći karantins ke patrole. Seo je pored žene, mašinsku pušku položio preko kolena i u džepu sakoa ispod bolničkog mantila potražio cigarete. Ako hoće da je smiri, mora najpre sebe umiriti. Mora zaboraviti čoveka u bari ispred ulaza u Medicinski centar. Mora sve zaboraviti, u stranu gurnuti i misliti samo kako da Andreu odavde izvede.

Ništa mu nije padalo na pamet osim sećanja da je u prizemljenom avionu zabranjeno pušenje. Nikad tome nije našao dobar razlog. Letovi su stvarno puni zabrana, koje potiču iz dojenačkog doba vazdušnog saobraćaja. Kao što sujeveran strah od slučajno prosute soli potiče iz doba u kome je bila retka. Kao što pravila profesionalne lekarske etike, zasnovana na normalnim okolnostima, imaju u vidu razumne žrtve onih koji su položili Hipokratovu zakletvu. Mora se poštovati tuđ život, dok traje, dok elektroencefalogram pokazuje i najmanju aktivnost, pa i četrdesetosam sati nakon toga mora se spašavati. Čak i ako su sve praktične nade izgubljene, nikad lekar ne sme pasu u zamku lažnog saučešća prema onima koji pate i prekratiti im muke, ali, i opet ali, nigde se od lekara ne ište da žrtvuju svoje živote za druge. Ono što se danas zahtevalo od njega. I što će on, najzad, učiniti čim se proklete brige za Andreu otrese.

Oslobodio je sebe i ženu zaštitnih maski i zapalio cigaretu. Prvi put otkako su ih mladi huligani izbacili iz skloništa na galeriji terminala 2, disao je slobodno. Nisu se samo oni varvarski ponašali. Ni Komarowsky

se boljim nije pokazao. Luke na njega nije potegnuo nož, tu je sva razlika. Uopšte nije shvatao naročit položaj u koji ga stavlja odgovornost prema Andrei. Dripac se prosto nadimao od ponosa što radi jedan »veliki posao«. Tada je, neobavešten o beskorisnosti vakcine, i sam u to verovao. Ali Luke ga nikad nije trpeo. Još od Wolfenden Housea.

Đavolski su se svi promenili otada. Luke se konačno pretvorio u stranca, što je oduvek u duši bio. John je nekako otvrdnuo, Coro Deveroux poružnela, Lieberman ostareo. Verovatno se i on, Matthew, promenio, samo ne primećuje.

Odložio je mašinku na susedno sedište, uzeo ženinu ruku i, milujući je, stao joj objašnjavati zašto je morao sve ovo da uradi. Nije, naravno, rekao da je stražar mrtav. Samo onesvešćen. S početka ga nije shvatala. Nije izgledalo čak ni da ga sluša. A onda joj se lice raskravilo i dobilo ljudsku boju.

»Gde smo?«, pitala je preplašeno.

»U avionu, Andrea. Sve je u redu.«

»Letimo li?«

Još joj nije dobro, mislio je. »Ne.«

Osvrnula se. »Zašto smo sami? Gde su ostali putnici?«

»Doći će«, kazao je nestrpljivo. »Smiri se.«

Činilo mu se u stvari da će putnici zaista svakoga trenutka naići. Da su oni tek V.I.P, Vrlo Istaknute Persone puštene u avion pre običnih smrtnika. Trebalo je da lete za Istanbul THY-om, možda baš o v i m avionom. Zatvorio je oči kao i uvek kad se rulanje bližilo pisti, s koje će se mašina podići u vazduh. Očekivao je da čuje glas glavne stjuardese kako ih

moli da se vežu i druge koja ih pita šta će popiti nakon uzletanja.

Umesto toga čuo je TAJ šum iza sebe.

Nešto između grebanja po tkanini i astmatičnog disanja. Zgrabio je mašinsku pušku i okrenuo se, ne ustajući. Tunel kabine iza njega bio je mračan kao pre. Lampa za čitanje iznad jednog od desnih sedišta u repu aviona gorela je, kao pre. Sve je izgledalo kao pre.

Osim najvažnije stvari — nisu više bili SAMI.

Iskoračio je oprezno u prolaz između sedišta. U dnu aviona tama se zgusnula i pomerila. Kraj prvog levog izlaza za nuždu, iza krila takođe, došlo je do zgrušavanja mraka, samo je ono ovde imalo meke konture čoveka. Negde iz repa doprlo je zloćudno režanje. Sa strane mu se pridružio vučji zov.

Pod usamljenom avetinjskom lampom u repu aviona formiralo se — lice. I pre nego što je pod krvavom, sluzavom penom što je niz njega kapala, spoznao da je nekad bilo ljudsko, shvatio je zašto su svi kapci na avionskim oknima spušteni, zašto je kabina u tami.

Nalazio se u »kući izgubljenih«, među besnima, koji su, usled nestašice prostora u Queen’s buildingu, a izvan snage i najmoćnijih sedativa, pod stražom držani u nekoliko mlažnjaka najbližih terminalima.

Straže, međutim nema, i pobesneli ljudi se u vampirskoj ukočenosti pokreta dižu sa sedišta svuda oko njega. Putnici koji će doći, saputnici o kojima je govorio Andrei.

Nasumce ispaljuje rafal u stroj senki koji se prema njemu pomera. Povlači se natraške prema vratima. Ispaljuje drugi rafal. Spotiče se o noge čoveka

Aerodromske bezbednosti izgrizene do kosti. Za krik nema glasa. Krik ostaje u mozgu, poput jeke koja se nikad neće utišati.

Andrea Laverick pruža ruke prema njemu. Ne vidi ih. Ima oči samo za one druge, koje ga takođe traže. Ruke nečovečnog mraka. Krvničke ruke besnila.

Širom otvorenih očiju iz kojih se gubi razum, Andrea Laverick ostaje u toj tmini, a on, ni sam ne zna kako, otvara vrata putničke kabine i, dočekan kišnim zidom, kotrlja se niz metalne stepenice.

Nije se osvrtao dok je bežao prema terminalu.

Nije video kako se te ruke, ispružene za njim, kao da se rastapaju, grče na prvi dodir s vodom, i vraćaju crnom izvoru u sjajnoj školjci avionskog trupa.

»Jesi li i ti pobesneo?«, urlao je zamenik šefa Aerodromske bezbednosti Stillman. »Kakvo prokleto ubistvo?«

»Ubistvo na parkiralištu terminala 2, gospodine«, rekao je narednik Elias Elmer zvanično.

»Na onog Nemca misliš?«

»Juliusa Upenkampfa, direktora Deutsche Bank iz Kölna.«

»Za ime Hrista, Elmer, kome se sada za to jebe?«

»Meni, gospodine«, izjavio je hladno.

Stillman je zurio u crnog policajca s otvorenom odbojnošću. Nije odobravao politiku primanja obojenih u snage Reda. Nije ih trpeo. Nipošto zbog nekih rasnih predrasuda. Nije za obojene mario — bez ikakvih predrasuda. »Taj je ubijen juče ujutro?«

»Između 09 00 i 10 00 časova, gospodine.«

»Imaš li ti neku predstavu o tome koliko je na Heathrowu ljudi ubijeno od juče?«

»Nemam, gospodine«, priznao je Elmer. »Mnogo, verujem, ali broj ne znam.«

»Na hiljade, naredniče! Jedan čitav grad! A ti meni dolaziš s jednim usranim nemačkim lešom!«

Narednik Elmer se osetio uvređenim. Njegov Hans Magnus nije usran. Usran je zamenik Stillman koji ništa ne razume. Hans Magnus je inteligentan. I plan mu je sjajan. Da njega, Elmera, nema, sasvim izvodljiv. »Uz svako poštovanje, gospodine, moram reći da su svi ti ljudi umrli prirodnom smrću, a direktor Upenkampf je ubijen.«

»Za tebe je besnilo prirodna stvar?«

»Svaka je bolest prirodna, gospodine.«

»I onda?«

»Računam, protiv besnila, izgleda, ništa ne možemo, ali ubice da hvatamo valjda još možemo.«

»Isuse Hriste«, prostenjao je Stillman. Dosta mu je bilo ludaka. »Pa hvataj ih, čoveče, ne gnjavi mene!«

»Ovoga sam već uhvatio, gospodine. Ne brinite. To je izvesni Hans

Magnus Landau, računovođa Deutsche Bank iz Kölna.«

O čemu govori debeli crni gorila? Kakav Magnus? Kakve računovođe iz Nemačke? On je mrzeo i Nemce. Nemci su mu ubili dedu i oca. Oca u drugom, dedu u prvom svetskom ratu. Najverovatnije i pradedu u burskom. Ni Francuze, ako je već do stranaca, nije trpeo, iako mu još nikog nisu ubili. Možda nešto rođaka u napoleonovskim ratovima. Mrzeo je, zapravo, od juče svakoga. I sebe što mu je ikada palo na pamet da se zaposli na Heathrowu.

»Lepo. I šta sad, kojeg boga, hoćeš od mene?«

»Hteo bih da znam šta s njim da radim?«

Stillman ga je gledao s nevericom. »Jebi ga, naredniče«, rekao je i otišao.

Dvojica muskuloznih bolničara iz Medicinskog centra, pod belim kapuljačama Ku-Klux-Klana, pomagala su pukovniku MI5 Aleksisu Donovanu da se podigne sa fotelje, toliko mu je telo tromo, inertno, neposlušno.

Bivši pukovnik KGB-a, Anatolij Sergejevič Rasimov, stajao je iza zastakljenog salonskog stola, na kome je, u društvu prepunjenih pepeljara i ispražnjenih boca votke, ležao isključeni diktafon.

Tek što su završili saslušanje, eufemistički izraz obaveštajnih eksperata za ono što je u stvari bilo sušenje mozga na vetru najneverovatnijih pitanja koja profesionalnoj sumnji mogu da padnu na pamet, Škotlanđanin se požalio da mu nije dobro.

Žalbe nije uzimao ozbiljno. Nakon toliko sati bez predaha provedenih u isušivanju njegove memorije, da bi se iz nje izvukle i najnevinije prljavštine sovjetske obaveštajne igre u Evropi, ni sam se nije osećao slavno. Nešto u tom smislu odgovorio je i Donovanu.

»Nije ni čudo«, rekao je. »Radili smo kao pobesneli.«

»Ja svakako jesam.« Donovan se nasmešio s naporom. Stezanje vilica pretvorilo je osmeh u pseće keženje.

Nije ga odmah razumeo. »Šta?«, pitao je, protežući krupno telo. Bio je zadovoljan. Uspeo je.

»Besno sam radio«, objasnio je Donovan. »Ali nije čudo. Besan sam.«

»I ja. Bežim iz jednog besnog sveta i prvo što me u takozvanom zdravom dočekuje je — besnilo.«

»Bolestan sam, Anatolij.«

Pogledao ga je umorno. »Nisam raspoložen za jezivi humor, Aleksis.«

»Mislim, u stvari, da sam uhvatio prokletu stvar.«

Nije mu verovao. Držao je sve to uobraženjem, u karantinskim uslovima prirodnim preuveličavanjem i pogrešnim tumačenjem živčane napetosti kojoj su obojica već satima — ili su to dani bili? — izloženi. A i nemoguće je. Gde se Donovan inficirao? Pre nego što su ih ovde hermetički zatvorili, naprosto zapečatili, u V.I.P. salonima besnila nije bilo. Nigde nisu izlazili. Za hranu nisu imali ni volje, ni vremena. Votku su pili iz flaša. Ni u toalet nisu puštani. Mokrili su u metalnu kiblu. Kao u zatvoru. Oni, zapravo, i jesu zatvorenici besnila. Pitanje je samo k a k v o g ? Onog napolju, ili o v o g a u njima. »Šta osećaš?«

»Malaksalost, glavobolju, žeđ, nervozu.«

»Simptome svake bolesti. Čak i nazeba.«

»I taj strah, naravno.«

»Ne govori mi o strahu«, rekao je.

»Ti ne razumeš«, kazao je Donovan. »Niko ne razume.« A on ne može da objasni. Nema načina da se zdravim, neinficiranim ljudima, prema kojima oseća odvratnost, ali koji ga draže, objasni duboka i obećavajuća neizvesnost, tama s odgovorom samo za njega. »Ja se ne plašim besnila, Anatolij. JA SAM BESNILO. To je strah od nečeg drugog.«

»Od čega?« Sad je i sam uviđao da s Donovanom nešto nije u redu. Strah je najčistije, najprirodnije,

najčešće, najzdravije ljudsko osećanje. Na strahu počiva vrsta. Strah inspiriše nagon za održanjem, bez koga bi on i Donovan bili danas vakuole primordijalne močvare — perspektiva koja trenutno ne mora izgledati nepoželjnija od politiranog stola u kancelarijama MI5 ili KGB-a — strah je stvaralački. Strah je, u užem smislu, jedan od osnovnih operativnih faktora obaveštajne službe. Strah je nešto o čemu jedan Donovan mora s v e da zna čak i ako ga ne oseća ni prema čemu. Strah je ono jedino čemu jedan Donovan, ili Rasimov, ne sme da ne zna poreklo. »Od čega?«

»Ne znam.« I to je najstrašnije od svega, mislio je Donovan, otimajući se da sačuva razum.

»Sve to ne mora ništa da znači.« Pružio je Donovanu votku preko stola. »Sve su to jebeni nervi.«

Kroz debelo, zejtinjavo staklo ljulja se podmuklo plavičasta tečnost. Škotlandanin je zatvorio oči i stegao zube.

»Skloni flašu, zaboga!« Gutao je pljuvačku, malarično žut u licu. Glas mu je postao tanak poput oštro brušenog kristala.

Rasimov je vratio votku na sto, ali Donovanu ni to nije bilo dovoljno. »Ne na sto, ispod stola. I sve druge flaše. Sve ih stavi pod sto!«

Poslušao je. »Sve su to jebeni nervi, zar ne vidiš?«

Donovan je otvorio oči. Bile su smućene od brige i dezorijentisane. »Vidim samo da sam, kad si mi pružio flašu, hteo da te ubijem. I da to još uvek želim, Anatolij.«

Rus se dobroćudno nasmejao. »Ni to ništa ne znači. To si oduvek želeo, zar nisi?«

»Ne o v a k o . Nikad o v a k o .«

»Kako?«

»Ne znam. Poput životinje. Neljudski. Bez razloga.«

»Životinje ne ubijaju bez razloga. To je naš ekskluzivni prerogativ.«

»Pozovi bolničare.«

»Kako bi bilo da još malo sačekamo?«

»Pozovi bolničare, Anatolij.«

»Slušaj, Aleksis, ako ih pozovem odvešće te u bolnicu. Imaš li ili nemaš prokleti virus, ne znam, ali tamo ćeš ga sigurno dobiti.«

»Pozovi bolničare, za milost božju!«

Donovan se grčevito držao za naslon fotelje. Disao je muklo, hrapavo, na mahove. Usta su mu se bolesno vlažila i on ih je sušio zadebljalim modrim jezikom.

Rasimov se više nije opirao. Donovan je zaista bolestan. Lupao je na vrata i obavestio straže Aerodromske bezbednosti.

Bolničari su sada tu i dižu njegovog prijatelja sa stolice. Jer, pukovnik Donovan je sad njegov prijatelj. Oduvek je, zapravo, bio. Jedini stvarni prijatelj. Jedini čovek na besnom, kurvinskom svetu, koji je na njega mislio i kad su bili hiljadama milja udaljeni jedan od drugog.

»*К сожале́нию, мой друг!*« Žao mi je, moj prijatelju, rekao je na ruskom pukovnik MI5 Aleksis Donovan, okrenuvsi se na vratima, »*Прощай*, zbogom!«

»*До свидания, мой друг!*« Do viđenja, moj prijatelju, popravio ga je bivši pukovnik KGB-a Anatolij Sergejevič Rasimov.

Nije shvatao zašto se Škotlanđanin izvinjava. Onaj ko bi se morao izvinjavati — on je.

»Ukoliko smesta ne pođete sa mnom da od okrivljenog Hans Magnus Landaua uzmete pismeno priznanje, poručniче, biću primoran da tražim raport kod superintendanta.«

»Što se mene tiče možete, Elmer«, rekao je poručnik Metropolitan policije Hobson, zevajući. »Morate samo požuriti pre nego što ga spale.« Narednik Elias Elmer ga je divlje gledao. »Superintendant je pobesneo pre jednog sata. Gde ste vi, čoveče, bili kad to ne znate?«

Vršio sam svoju dužnost, mislio je jetko. Tamo gde su svi na nju zaboravili. Svi su ovde pobesneli. Niko se vise ni za što ne brine.

O tome ko je ovde stvarno besan imao je poručnik Hobson svoje mišljenje, ali se čuvao da ga pred unezverenim narednikom kaže. Elmer je zaista izgledao bolesno. To, naravno, još nije značilo da se inficirao — već je postalo prilično teško razlikovati bolesne od zdravih, svi su izgledali podjednako strašno — ali je način da se istera istina postojao. Način je ponešto primitivan, ponekad opasan, ali ako je bolest poodmakla, redovno je palio. Čoveku na čije se besnilo sumnjalo, pružala se voda ili bilo kakva tečnost. Bolesnik je po pravilu reagovao violentno. On, naravno, u probi s narednikom neće ići tako daleko. Sami su u kancelariji, a narednik je jak kao bik i skoro isto toliko inteligentan. Dovoljno je ako tečnost pomene. Najčešće je i samo pominjanje tečnosti dovodilo do agresivne reakcije.

»Kako bi bilo, narediče, da srknete malo čaja i da se dobro ispavate?«, predložio je povlačeći se prema vratima.

»Ne pre nego službeno primite uhapšenika.«

Narednik Elmer je, istina, bio ljut, ali u granicama zdravog nezadovoljstva. Poručnik Hobson nije imao izbora.

»U redu, Elmer, hajdemo, ali neka vam bog bude u pomoći ako je taj Hans Magnus neka vaša himera, kao onaj terorista u odelu sveštenika.«

Već u zatvorskom hodniku stanice Metropolitan policije, narednik Elias Elmer je osetio da nešto nije u redu. Vrata ćelije 1 klatila su se širom otvorena i kroz njih su dvojica transportnih radnika, »grobari« a ponekad i »strvoderi«, od glave do pete umotana u belu Ku-Klux-Klan odeću, iznosila okrvavljeno telo nekog crnokosog Indiosa u blue-jeansu.

Odgurnuo ih je i ušao u ćeliju. Bila je prazna. Jedino su sveži tragovi krvi po zidovima svedočili da je odaja još pre kratkog vremena bila naseljena civilizovanim stvorenjima.

»Šta je s ovim?«, pitao je poručnik Hobson jednog od radnika.

Glas ispod kukuljice imao je guturalan *cockney* naglasak. »Prdn'o čovek u čabar. Šta's drugo čeko?«

»Šta kažete, Elmer?«, rekao je poručnik Hobson pakosno. »Meni ovaj ne izgleda preterano germanski.«

»To nije on«, promucao je narednik Elmer tupo. »Gde je drugi čovek? Drugi zatvorenik iz ove sobe?«

»Drugog smo već naložili«, odgovorio je radnik. Šale su bile njegov način odbrane od besnila.

»Bio je mrtav?«

»Nama je izgled'o«, odgovorio je radnik ravnodušno.

Mogućnost da je, u nesvestici od straha što je zatvoren s besnim Indiosom, Hans Magnus živ spaljen,

bila je dovoljno strašna. O još goroj, da se poveruje kako uopšte ni postojao nije, nije smeo ni da misli.

Setio se da je Hobsonu opisao kako Hans Magnus izgleda. »Je li taj drugi bio plavokos?«

»Šta ga znam!«, obrecnuo se radnik. »Je'l bio?«, upitao je druga.

Ovaj je slegao ramenima. »Kome se jebe.«

»Da li je imao zlatne naočare? Beli kišni mantil?«

»Otkud znam, čoveče! Meni su svi mrtvaci isti.«

»Šta je s njegovim pasošem, avionskom kartom? Gde su njegovi dokumenti?«, insistirao je narednik Elmer očajnički.

»Potraži ih u peći, materojebac!« Radnik je opsovao. Bilo mu je dosta svega. Mrtvaca, aerodroma, besnila, a više od ičega, tog odvratnog osećaja da se iznutra raspada i da mu se kosti otkidaju od skeleta. Zgrabio je lidera IROF-a Joaquina Diaza Marangosa za noge, drugi ga je dohvatio za ruke. Klateći se pod teretom, krenuli su niz hodnik do samohodnih kolica za prtljag, na kojima su, umesto kofera, pokriveni platnenom ceradom, ležali neuredno nabacani leševi.

Desetak minuta kasnije, posle neprijatnog razgovora s poručnikom Hobsonom, stajao je narednik Elias Elmer pred šalterom Lufthanse. Očekivao je da među registrima nemačke avio-kompanije nađe makar kakav trag o boravku Hans Magnus Landaua na aerodromu Heathrow. Od provale iz tranzita šalter je bio u ruševinama.

Klekao je i počeo kopati po izgaženim, pocepanim hartijama.

Putnici, zatečeni u blizini, čuli su ga kako nerazgovetno mrmlja. »Nećeš mi to uraditi! Ne možeš

mi pobeći, Hans.« I misleći da je pobesneo, odmicali se od njega.

Donovan je od njega, Rasimova, očekivao da traka sa saslušanjem bezbedno stigne do Centra SIS-a. Bila je to neka vrsta Donovanovog testamenta. Sve, istina, nije ispalo kako je njegov prijatelj zamišljao, besnilo je pokvarilo mnogo toga, ali traci ništa nije moglo.

Traka, od koje je Centar očekivao da sazna imena sovjetskih obaveštajaca i rezident-direktora u Evropi, ležala je na stolu ispred prazne stolice, s koje su u smrt odveli Donovana.

Šta će posle predaje trake s provaljenim agentima biti, nije ga se ticalo. Ticalo ga se u stvari prokleto, samo je to bilo nedopušteno prekoračenje emotivnog interesa, koje je, posle četvrt veka besprekornog funkcionisanja, ispoljilo oštećenost, istrošenost, izlizanost njegovog obaveštajnog *conditioninga*.

Nije ga se ticalo ni šta će sa njim biti. Osobno je već mrtav. Mogu ga eventualno spaliti.

Napolju je kiša prestala da pada. Grmljavina se, poput probijenog fronta, udaljavala prema severoistoku. Svetlost se vraćala na Heathrow.

Pritisnuo je dugme za *rewind* na diktafonu, a kad se traka odmotala do kraja, dugme za *play* i čekao. Hteo je još jednom, kao na posmrtnoj paradi, da čuje imena drugova, koji će prestati da postoje da bi njegovom zahtevu za azil u očima britanske obaveštajne službe dali bezuslovnu uverljivost.

Ali, ništa se nije dogodilo. Traka se nečujno namotavala na desni kotur. Zaustavio je mašinu i izveo sve iz početka. Opet je čuo pucketavi šum tišine, ništa

više. Promenio je koturima stranu i pritisnuo dugme za *play*. I poleđina trake je bila prazna. Cela prokleta traka je prazna.

Ili gotovo prazna.

S početka poslednjeg od četiri kanala čule su se Donovanove reči, iz kojih je saznao da je pukovnik MI5 Aleksis Donovan, agent sovjetske vojne obaveštajne službe GRU, još od studija na Cambridgeu, »Anthony Blant«, rezervne garniture špijuna, koji su zamenili Philbyja, Burgessa i Macleana, i da je ova prazna traka, na kojoj je trebalo da budu izdajnička obaveštenja pukovnika Rasimova, njegova poslednja, tako reći posthumna usluga »izabranoj domovini slobodnih i srećnih ljudi, velikom i nepobedivom Sovjetskom Savezu«. Shvatio je takođe zašto je Donovan tražio oproštaj kad je odlazio u bolnicu.

GRU je bila obaveštajna sekcija Crvene armije, konkurentska ustanova njegovom KGB-u. I neverovatni Donovan je za sve vreme za nju radio. Samo, pitao se, kad je izbrisao traku i snimio priznanje? Brzo se setio. Nisu radili ni petnaest minuta, kad je Donovan izašao, navodno da Centru saopšti uzorak saslušanja i od njega dobije uputstva za pravac nastavka. Tada je namagnetisanu traku zamenio razmagnetisanom, na kojoj je funkcionisao jedino početak Četvrte kolone s njegovom izjavom. Za celo vreme »saslušanja«, između njih se okretala traka koja nije bila kadra da snimi ni jednu jedinu reč.

Da, tada je to uradio. Tada se, verovatno, i zarazio besnilom.

»Anatolij Sergejevič«, rekao mu je general KGB-a Čaidze, kad mu je davao poslednje instrukcije pred let za London i kad je on neoprezno napravio nekoliko

primedbi iz kojih se dalo zaključiti da mu se kupovina britanskog poverenja monetom sastavljenom od glava vlastitih ljudi ni najmanje ne sviđa, »vaš posao nije da za njih brinete. Vaš je jedini posao da svoje odmetanje učinite verodostojnim. Ako lažete, Englezi će shvatiti da ste podmetnuti. Odmah zatim shvatiće to i Artamonov. Pola sata nakon toga Politbiro će znati na čija vrata treba zakucati. A posle jednog sata svi ćemo se zajedno naći pred zidom za streljanje.«

»Možda to i ne bi bilo tako rđavo«, otelo mu se. »Šta — streljanje?«, pitao je zgranuto general Čaidze.

»Ne, Pjotr Georgijevič — razoružanje.«

»Ne, to bi bilo još gore. Godinu dana posle prokletog anglo-sovjetskog sporazuma, imali bismo opštu konferenciju o razoružanju, godinu dana kasnije ostali bismo golih guzica, bez ijedne rakete, a za još samo godinu imali bismo kontrarevoluciju.«

»Pretpostavljam«, rekao je, »da sličnu odvratnost prema sporazumu deli Pentagon i američka industrija oružja.«

»Verovatno«, složio se general Čaidze Piotr Georgijevič, »samo Amerikanci su šeprtlje. Ako nešto i pokušaju, bezuslovno će zagovnati. Stvar pokvariti moramo sami.«

»Ja je moram pokvariti.«

»Jeste, Anatolij Sergejevič, vi.«

»I postati izdajnik zemlje.«

»Za njeno dobro ponekad se i to mora biti«, rekao je sumorno general Čaidze i na rastanku ga tri puta u obraz poljubio.

U redu, on je sporazum sjebao. Čak ni predviđenu cenu — sovjetsku obaveštajnu službu u Evropi — nije platio. Za to se postarao njegov prijatelj Donovan.

Trebalo je da mu uslugu vrati.

Namotao je traku diktafona na početak i pritisnuo dugme za snimanje. Zatim je u lakoničnim ali činjeničkim potezima, brišući u međuvremenu Donovanovo priznanje, izneo svoje, opisao zaveru Generalštaba Crvene armije i KGB-a protiv Politbiroa i anglo-sovjetskog sporazuma, njene glavne učesnike i svoju ulogu u njoj.

Nikad se neće saznati da je pukovnik Donovan bio izdajnik. Njegov će prijatelj dobiti svoje posmrtne počasti.

A general KGB-a Čaidze Pjotr Georgijevič, »veliki kombinator«, po svoj prilici — metak u čelo.

Flašu iz koje je pio Donovan ispio je do kraja.

Nasmejao se. Smejao se od srca.

Traka je verno beležila njegov smeh.

Pomisliće verovatno da je pobesneo.

Šta mari? Zar nije?

Zar nisu svi?

Narednik Elias Elmer je stajao gologlav, bez maske pred ogledalom u muškom toaletu na galeriji terminala 2.

U desnoj ruci držao je glomazni policijski revolver.

Cev pištolja gubila se u ustima.

Još nije sve gotovo, mislio je. Nećeš mi pobeći, Hans Magnus. Ja te volim, Hans Magnus. Ja dolazim, dolazim po tebe, Hans Magnus.

A zatim je pritisnuo obarač.

Daleko od Sharon nebo je sevnulo bolesno-žućkastim sjajem i čađavo je obzorje pocepao poslednji grom, najslabiji od svih. Letnja oluja udaljavala se prema severoistoku. Oslobođen kumulonimbusa, kobaltno modri zapad sušio se na još nevidljivom suncu.

Sharon je otvorila oči.

Kroz biljurnu izmaglicu, koja se, oklevajući, bistrila, razaznavala je oblike predmeta oko sebe — gorostasne štenare Velikih stvorenja, smrdljivi svet u kome su živeli. Da je imala ljudsko pamćenje, znala bi da se nalazi na autobuskoj stanici, iza kontrolnog tornja, a sučelice 2 000 stopa dugog i 86 stopa širokog glavnog tunela, kojim se ulazilo u Central Terminal Area aerodroma. Ni tada — kako je ovamo dospela.

Osećala je iznurenost, ali glava je manje teška, čeljust pokretljivija, disanje dublje, pravilnije. Snaga se postepeno vraćala, volja za skitanjem obnavljala.

Kao što nije znala odakle je došla, ne zna ni kuda će.

Vodiće je drevni instinkt koji je za nju izabran pre nego što se rodila i prvi put ugledala požutele ruševine grada, koji su ljudi zvali Meggido ili Harmagedon, u zemlji koju su zvali Obećanom.

Instinkt je mislio za Sharon.

Majka priroda je u njoj.

Kao što je u najvećoj zvezdi na nebu.

Kao što je u najsitnijem virusu na zemlji. A ona, Sharon, u njoj.

Zajedno sa zvezdom, zajedno s virusom.

Trebalo je samo da se povinuje prirodi.

23

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

„…Louise je ovde! Louise je na aerodromu! Očajan sam, preplašen, besan. Ne umem definisati svoja osećanja, niti spoznati muče li me zbog nje, ili zbog mene sama. Očajan sam, preplašen zbog nje. Ali besan na nju — zbog sebe. S Louise u bezbednosti, bio sam slobodan. Mogao sam da ne učestvujem, ostanem iznad realnosti, o njoj stičem iskustvo, ali ga ne plaćam odmah u gotovom — osećanjima ili još gore, saosećanjima. Ličnim brigama i praktičnim angažmanom što ga one iziskuju. O, ja sam osećao i saosećao, nema zbora, patnja se, premda ponekad toliko jaka da je jedva prelazila prijemčivosti, nije dala eliminisati profesionalnom nepristrasnošću istoričara. Besnilo je ostalo strašnim u sinopsisu budućeg romana, kao i u sinopsisu, krvavom i ludačkom, što ga je virus ispisivao po aerodromu. Ali između te patnje ma kako apsurdne, i mene, uvek je postojao zaštitni zid. Zid je providan. Sve mogu da vidim, ali ništa da dotaknem. Niti to što gledam, mene da dodiruje. Ja sam znalac koji na hermetički izdvojenoj galeriji, iznad operacione sale, objašnjava budućim lekarima proceduru hirurške intervencije, koju izvode d r u g i . Ali na operacionom stolu ne leži moja majka. Ili žena koju volim. Ne leži — Louise.

Posmatrao sam porodice u karantinu. Patnja je dvostruka, trostruka, višestruka. Sve zavisi koliko je oko čoveka osoba do kojih mu je stalo. Mnogi su usled toga poludeli i pre nego što ih je pronašao virus. Najzad se otupljivalo. Količina patnje ubijala je njenu kakvoću. Duševna katalepsija ostavljala je većinu porodica oduzetim. Bez odbrane. Virus ih je uzimao — u jednom gutljaju. Samo su se usamljeni ljudi koje smo u 'zdravom' svetu smatrali nesrećnicima i svim silama nastojali da ih socijalizujemo — držali. Posle smrti sina, Luke Komarowsky je i sam umro. Po inerciji, naravno, još funkcioniše (ako je ubrizgavanje nekorisnih vakcina uopšte neka funkcija). Prividno možda i na moralnom planu, ako njegov sukob s profesorom Liebermancm nije intelektualna histerija Openheimera koji pati p o š t o je proizveo atomsku bombu, p o š t o je bomba bačena na Hirošimu, umesto da pati jer odbija da je proizvede, osim, dakle, ako to nije trzaj galvanizirane žabe, neprirodnim okolnostima prikucane na eksperimentalnu ploču. Briga za ženu ubila je doktora Matthew Lavericka pre nego što je virus stigao do njih. Pre nego što sam saznao da je Louise Sorensen na Heathrowu, bio sam slobodan. Dakle — živ. Sada ću se, ako nešto radikalno ne preduzmem, i ja pridružiti automatima koji su oko mene, s više ili manje ubedljivosti, simulirali život.

Neću se dati, odupreću se, učiniti nešto. Šta, još ne znam, nešto svakako. Osećam to skoro kao pozvanje. Ako i ne napišem knjigu o besnilu, ostaće moj Dnevnik. Iz njega će svet saznati šta se na Heathrowu događalo, dok je, žvaćući TV sendviče, pratio ljubavne jade mladog medveda pande — nekada je to bar bio

jedan Werther! — gledao kako se dvadeset dva čoveka otima o nekakvu loptu — a samo jedan odoleva iskušenju i zviždaljkom nastoji da ih osvesti — u doba prosperiteta, kada je, bar na zapadu, svako mogao da ima svoju. Kasnije će se možda poneko od njih, kad se zbog drugog pande bude uzbuđivao, setiti da nezadovoljena polna glad nije jedina glad na svetu koju treba zadovoljiti, da muke koje zahteva proterivanje lopte kroz dve, par metara razdvojene stative, nisu jedine muke vredne pažnje i shvatiti da nisu ostrva, da Donneova zvona, kad god i gde god se pokrenu, uvek i za njih zvone.

Ali da bi se to znalo, mora se n e g d e zabeležiti, n e g d e opisati u n e š t o urezati. Negde čovekove stope moraju ostati. A da bi ostale mora se biti — živ. Živ i slobodan, naravno.

Pa ni to nije dosta. Mora se biti — SAM.

U tom smislu Louise je neočekivana smetnja, nepotreban teret, suvišna briga, pa čak i potencijalna opasnost za moju misiju. Stari mediteranski narodi zvali su je 'činima', a njihovi ih moreplovci bacali preko palube u vodu.

Louise mi je ispričala šta se desilo posle našeg razdvajanja na automatskim izlazima terminala 2, čijim je zatvaranjem počeo karantin na Heathrowu. Ostala je u Central Terminal Area u očekivanju podrobnijih vesti. Bezuspešno je pokušala da sa mnom stupi u kontakt. Nije pomogla ni intervencija norveške ambasade, koju je preko oca pokrenula. Izvan karantina nije bilo uzbuđenja, osim izazvanog kašnjenjem saobraćaja i prebacivanjem letova na druge aerodrome. Niko još ništa određeno nije znao. Prvo zvanično saopštenje delovalo je umirujuće.

Stekla je utisak da je epidemija lokalizovana. U međuvremenu pala je noć. Poslednji metro otišao je sa stanice Heathrow Central za London: umesto u 23 50, dva sata ranije, u 21 50. Taksija nije bilo. Prenoćila je u foajeu terminala 1. Kad se probudila, bila je u karantinu.

'U redu', rekao sam. Objašnjenje je zvučalo ubedljivo. Naravno. Gluposti uvek zvuče ubedljivo. Samo pametne stvari izgledaju neverovatne. 'Zato si ostala na aerodromu, ali zašto si, za ljubav Hrista, došla ovamo?'

'Pozvali su me.'

'Ko?'

'Komitet za borbu protiv besnila.'

'Baš tebe?'

'Ne baš', rekla je nehajno. 'Tražili su osobe s izvesnim medicinskim iskustvom.'

'Koliko znam, ti nemaš nikakvo.'

'Radila sam izvesno vreme u norveškom Crvenom krstu.'

'Stajala jednom godišnje na nekom ćošku s kanticom za pomoć slepima? I ti držiš da je takvo iskustvo dovoljno za pseće besnilo?'

'Nema nesavladive bolesti, ako joj se čovek odupre.'

Bilo je nesklada u njenom ponašanju, nečeg što nije pripadalo ni njenoj trezvenoj prirodi, ni njenom luteranskom odgoju. Nekog azijatskog fanatizma.

'Nema', rekao sam kiselo. 'Čovek može poljubiti i otrovnicu, samo ako je dovoljno brz. Ja ne mislim da ti jesi.'

'A ti?'

‘Ja sam se u zmijskom leglu zatekao. Nisam se uvukao da gledam kako se zmije jebu.’

‘Ne verujem ti.’

‘Videla si da su mi se vrata pred nosem zatvorila.’

‘Mogao si da se provučeš da si hteo’, insistirala je, ‘ali nisi hteo. I z a b r a o si da ostaneš.

‘Ja nisam nikakav ludi heroj, Louise.’

‘Ne, ali si ludi pisac. Ludi pisac koji je namirisao temu.

‘Možda u tome ima nešto’, priznao sam nestrpljivo, ‘ali epidemija onda nije imala ime. Ni mrtvih. Bila je više fiction nego faction. Da sam o besnilu onda znao što znam sada, prošao bih i kroz staklo. Ali ti si došla ovamo kada je već i poslednjem magarcu jasno da jedini izlaz odavde vodi kroz dimnjak aerodromske toplane.’

‘Kao u Auschwitzu.’

Po drugi put me iznenadila. ‘Zašto si to rekla?’

‘Šta?’

‘Zašto si napravila poređenje s koncentracionim logorima ?’

‘Zar nije dobro?’

‘Naravno da nije. Poređenja nema. Mi ovde ne ubijamo.’ Govorio sam MI, kao da smo već nešto drugo od SVIH ostalih, da pripadamo autarkičnom svetu iz koga, ne samo da nema povratka u stari, nego s njim i njegovim običajima ne postoji više nikakva duhovna veza.

‘Ja sam čula da je ubijeno nekoliko snajperista Aerodromske bezbednosti koje su postavili na krovove da teraju ptice ‘.

Lawford je na terminalskom peronu ubio barmena, čiji se beli, krvlju umrljani kaputić poput aveti vuče

kroz moju memoriju, ali snajperisti, pa možda i barmen, nisu bili zdravi.

‘Oni su bili besni’.

‘To smrdi na eutanaziju, Daniel.’

‘O čemu govoriš? Ovde ne ubijaju ljude zato što su besni, nego što mogu da zaraze zdrave. A kad su još i naoružani, drugog puta da se neutrališu nema.’

‘Čovek na peronu jutros nije bio naoružan. A i Jevreje su neutralisali, ne zato što su Jevreji, nego zato jer su inficirali zdrave Arijevce!’

‘Čovek je izgledao besno, Louise, stvarno je izgledao.’

‘Ni Jevreji nisu stvarno inficirali Nemce, samo je ovima tako i z g l e d a l o . Ipak su ubijani. Kao i taj čovek u belom kaputiću koji je samo i z g l e d a o besno.’

‘Čekaj, otkud znaš da je ubijeni imao beli kaputić?’

‘Bila sam tamo.’

‘Ali to se desilo rano ujutro. Skoro po mraku. A ti si mi kazala da si noć prespavala na foteljama u holu terminala 1 i da te je probudilo saopštenje o proširenju karantina na CTA?’

‘Ćutala je.’

’A karantin na CTA proglašen je posle incidenta pred našim terminalom.’

I dalje je ćutala.

Ti si znala da će doći do proširenja karantina, a ipak si ostala. Zašto?’

‘Ne brini’, odgovorila je pogađajući povod mom strahovanju. ‘Ne zbog tebe. N e s a m o zbog tebe, ako znaš šta hoću da kažem.’

Bio sam van sebe. ‘Ne znam. Ne znam šta hoćeš da kažeš. Neka sam proklet ako išta razumem.’

Bili smo sami u nekadašnjoj frizernici na galeriji terminala 2. Na početku karantina stvarna usamljenost bila je nemoguća. Sada je čovek sve češće mogao pronaći mesto koje ne mora ni sa kim deliti. Besnilo se u našem svetu staralo da nam ne bude tesno, kao što su se, u starom, napolju, za to brinule endemične gladi, ratovi i genocidi.

'Razumećeš kad ti ispričam jednu priču.'

'Kakvu priču?', protestovao sam. 'Mene priče ne interesuju. Priče i sam znam da sastavljam!'

'Pravu, mislim.'

'Hvala.' Optužba da su moje lažne nije me pogađala. Pogađalo me je predosećanje da će me pogoditi — priča.

'Godine 1939. mlad čovek iz poznate nemačke lekarske porodice, prvi u rangu završava medicinske studije u Gottingenu i, blagodareći članstvu u SS, dobija mesto u bolnici Hohenlychen, čiji je ondašnji upravnik profesor dr Karl Gebhart, glavni zdravstveni konsultant SS formacija i Gestapoa. Ali, mladi čovek nije samo lekar. On je i biolog koji se u genetičkim istraživanjima specijalizovao kod Jeana Rostanda na Sorbonni. Bolnica u kojoj se ljudi samo leče, a ne u s a v r š a v a j u , gde je nauka sluškinja prirode svedena na konzervatora njenih nedostataka, ne može da ga zadovolji. Uz potporu dr Gebharta, on prelazi na berlinski Biološki institut i pod duhovnim vođstvom Maxa Delbrucka — jer fizički, Jevrejin Delbruck je emigrant u USA — pape buduće molekularne biologije, s Timofejev-Ressovskim i Zimmerom proučava dejstvo radijacija na vinsku mušicu.'

To nije priča, mislio sam. To je recitacija naučene lekcije. Toliko mi je jasno. Od toga dalje — ništa.

‘Tamo’, nastavila je Louise, ‘pokazuje tako dobre rezultate da oni, opet preko dr Gebharta, dolaze na sto Reichsführera SS, Heinricha Himmlera, koji se sa njim i lično upoznaje. Vizionarske eugeničke doktrine mladog naučnika, naročito laboratorijski putevi kojima se mogu sprovesti u život, očaravaju ničeansku maštu domaćina. One se podudaraju s njegovim himerama o hiljadugodišnjoj imperiji SS nadljudi, Carstvu Krvi i Volje. Ljudi su se do sada menjali psihološkim oblikovanjem i intelektualnim modelovanjem. Indoktrinacijom ili presijom. Nikad drukčije. Ali forme ponašanja koje se tako postižu ne moraju biti trajne, a retko su radikalne. Čak i poslednji stepen indoktrinacije, hipnoza, trpi od moralnih ograničenja. Hipnotisati nekog da učini nešto suprotno njegovom moralnom standardu, nemoguće je. Pravi ključ se nalazi u čovekovoj fundamentalnoj biološkoj strukturi. Ako se veštački promeni njegova osnovna biološka pretpostavka, a zatim učini da se nasleđuje, kao što se prenosi boja kože, može se u jednoj od genetičkih rekombinacija dobiti novi čovek, natčovek, budući gospodar sveta. Mogu se proizvesti i njegovi robovi, jer ako se u nečiji ‘genetički kod’ može konzervisati volja za gospodarenjem i sposobnost da se ona primeni, u nečije druge može se deponovati volja za pokoravanjem, sposobnost da se slepo izvrše i s ljubavlju ispune i najmračnije zapovesti gospodara. Izvesni pripadnici vrste ne bi kao do sada samo želeli da vladaju, a drugi bi, iz straha, ravnodušnosti ili nemoći, pristajali da se njima vlada. Oni bi to MORALI. Kao što moraju da dišu. Jer su pripadnici podvrste kojoj je to dosuđeno još u… ‘

‘Mudima’, rekao sam podsmešljivo. Priča je smrdela na nastavak svađe između Komarowskog i Liebermana.

‘Jeste, mada je izraz za to — hromosom.’

‘Priča prokleto podseća na Frankensteinovu.’

‘Da, ukoliko je dr Frankenstein nameravao da nam promeni istoriju.’

‘Kao što, izgleda, namerava besnilo. S tim što besnilo menjajući je, ima sve šanse da je o istom trošku i završi.’

‘U svakom slučaju’, produžila je Louise, ignorišući moje cinične parenteze, ‘mladi čovek dobija čin kapetana, Sturmführera SS, mesto šefa odeljenja za genetička istraživanja na Vojnom institutu za mikrobiologiju, neograničena finansijska sredstva i moralnu podršku Reichsführera Himmlera. Godina je 1941. Rat je. On u njemu ne učestvuje. Ima viziju večnog mira, ‘Pax Germanicae’, zaključenog u njegovoj laboratoriji između onih koje je priroda, uz njegovu asistenciju, izabrala da vladaju i onih koje je odredila da služe. On, u stvari, prezire rat, varvarski oblik nužne borbe za nadmoć, u kome se neracionalno troši ljudski potencijal. Dok on mora da radi s vinskim mušicama i bakterijama. U najboljem slučaju sa zamorčićima, pacovima i psima. U rhesus majmunu najviše se približio čoveku, ali s njim je došao i do limita određenog samom prirodom eksperimentalnog materijala. Princip je dokazan na nižim oblicima života. Hoće li on i kako će važiti za više? Na nesreću, u Trećem Reichu postoji zakon protiv vivisekcije. Eksperimenti na životinjama vrše se u mraku laboratorija, čija zvučna izolacija ništa ne propušta. Himmler ima i razumevanje i rešenje za teškoće mladog naučnika. U

Nemačkoj postoji još jedna forma nižih bića, koju, za razliku od pacova, ne štiti nikakvo zakonodavstvo. Ta insektoidna forma postojanja ima još jednu prednost nad pacovima, slobodno razbacanim po podzemlju Nemačke. Ona je koncentrisana po koncentracionim logorima. Materijala ima u izobilju, a presedan već funkcioniše. Za potrebe Luftwaffe, dr Mengele u Auschwitzu ispituje granice ljudske izdržljivosti u uslovima ekstremne hladnoće i nedostatka kiseonika. Dr Clauberg, takođe u Auschwitzu, eksperimentiše sa sterilizacijom koja će populaciju osvojenog Istoka svesti na ekonomski opravdanu meru. U oba slučaja eksperimentalni materijal je uglavnom semitski. Ima li za mladog naučnika pogodnijeg radnog mesta od onog koje već poseduje izvesnu tradiciju u eksperimentisanju s podljudskim materijalom i odgovarajuću intelektualnu atmosferu? On, naravno, prezire primitivan prakticizam Mengeleovih i Claubergovih radova, sva ta kupanja specimena u ledu, gušenja po komorama s regulisanim vazdušnim pritiskom, čeprkanja po vaginama, čiji rezultati, ako uopšte postoje, važe samo za datu situaciju i dati primerak. Deca roditelja koji su vežbani — ako prežive — za funkcionisanje na velikim visinama, mogu se tu ugušiti, a sjajno raditi na morskoj plaži na kojoj bi roditelji disali kao ribe na suvom. Njihovi geni ništa nisu naučili iz roditeljskog iskustva s visinama. Sve dok se ovako prilagođavanje ne nađe u genetičkoj memoriji, dok ne uđe u šifru života vrste, ostaće svojstvo izuzetnog pojedinca i s njim nestati.'

'Ako je Darwin u pravu', rekao sam, 'nužno bi bilo izabrane i nasleđem povezane jedinke stolećima držati u ledu, svaku generaciju sve duže, pariti ih sa slično

tretiranim jedinkama i nadati se da će tokom prirodne evolucije biti proizvedeno biće koje će nesmetano funkcionisati na 50° C ispod nule, i to svojstvo moći da prenese potomcima. A ko za tako nešto ima vremena? I može li se jedna rasa toliko dugo potapati u led a da se za to ne sazna, da to ne podstakne otpore i primedbe koje je naša duhovna inercija oduvek imala za nove ideje?'

'Mladi naučnik nije s takvim amaterima hteo da ima posla. Himmler je i to razumeo. Uostalom, Mengele i Clauberg su radili za Wermacht. Himmler je hteo da u Auschwitzu ima svoj, SS projekat. Mladi naučnik je u Auschwitzu u apsolutnoj tajnosti organizovao genetičku laboratoriju, čiji je rad bio poznat samo Reichsführeru, dr Gebhartu, njegovom tutoru, Mengeleu i Claubergu, kolegama, koje su ga morale pokrivati i, naravno, eksperimentalnom materijalu. Statistički podaci o tom materijalu vođeni su tako kao da funkcionišu samo Mengeleov i Claubergov projekat. Na nirnberškom suđenju pola od žrtava pripisanih Mengeleu stvarno pripada mladom naučniku. I to polovina mrtvih. Jer kod njega nema obogaljenih i poludelih. Oni su svi Mengeleovi. Njegovi su samo mrtvaci. On je, naime, naučnik. Nije kasapin. Njegov je posao klasično čist.'

Šokiran sam. I u kontekstu besnila, priča je nesvarljiva. Bešnjom se čini i od samog besnila. A onda, uznemiravalo me je i Louisino neobično ponašanje, ledena retorika koja joj nije svojstvena, a iznad svega predosećanje da se prokleta priča ne završava 1945, kao što je red sa strašnim pričama istorije, da će se vući sve do nas.

‘1945. Mengele, Clauberg i mladi naučnik iščezavaju, Clauberga hvataju, osuđen je na smrt, obešen. Mengele se krije, verovatno u Južnoj Americi. Mladi naučnik nema potrebe za tim. Za njega niko ne zna. Njegovi saučesnici kao da su mrtvi, svedoci protiv njega stvarno mrtvi. S lažnim identitetom pridružuje se izbeglicama i repatriranim logorašima koji zapljuskuju zapadnu Evropu. Uz jednu grotesknu finesu. On, naime, postaje Jevrejin.’

‘Kopilan je stvarno imao muda’, rekao sam zadivljeno.

‘Još ih ima’, rekla je Louise. ‘Čovek je na aerodromu.’

‘Šta?’

‘Čovek je na Heathrowu, Daniel.’

Nisam iznenađen. Znao sam to. Bez ove poente, njena priča ne bi imala smisla. Mada ne vidim kakav ima i ovako. I šta Louise ima s njom.

’Zatečen je ovde?’

‘Ne. Došao je posle uvođenja karantina.’

‘I to sam znao. Postajao sam sve nervozniji. A to je kod mene rađalo potrebu za bekstvom u imaginiranje. U mašti su se data fakta mogla slagati i raspoređivati bez opasnosti da mi njihov konačan raspored odrubi glavu.

‘Šteta’, kazao sam grubo, ‘da je taj od početka na aerodromu ili da je pozvan, priča bi bila znatno bolja. Čovek koji zna da je momak na aerodromu, ali ne zna ko je, pod kojim se imenom krije, mogao bi ga tražiti u Komarowskom, Hamiltonu, Lavericku i Liebermanu. Ovako nema dileme, pa nema ni priče.

‘Za ime Hrista, Daniel!’

‘Svi kandidati bi, na žalost, morali biti Jevreji. Barem lažni. A to je, svako poštovanje prema njihovim stradanjima, čak i za najbolju priču pomalo suviše. Ne, to ne valja, prokleto ne valja.’

‘Prokleto ne valja tvoje ponašanje.’

‘Žao mi je.’ Povukao sam se. ‘U redu. Priča je neverovatna, ali tu je. Zašto si, u međuvremenu, ti tu i šta ti imaš s njom?’

‘Ja sam na naličju priče.’

‘Kako?’

‘Ja sam Jevrejka.’

Bio je to uistinu dan pometnje i pomame. Besnilo nije survalo u haos samo našu sadašnjost, uništilo našu budućnost napalo je i našu prošlost, da i nju rekombinuje, i nju pobesni.

‘Moji pravi roditelji umrli su u Auschwitzu, u onoj trećoj, nikad otkrivenoj laboratoriji.’

‘Laboratoriji Fredericka Liebermana?’

‘Koji se onda zvao Siegfried Stadler, a sad se zove Frederick Lohman.’

Sama Louisina priča podseća na mnoge jevrejske ratne istorije. Pre hapšenja, roditelji, bogati ljudi, tek rođenu prebacuju je iz Nemačke u Dansku, odakle je, posle okupacije, Danci krijumčare u Švedsku i adoptiraju u norvešku emigrantsku porodicu Sorensen. Za svoje poreklo verovatno nikad ne bi saznala da joj u trag ne ulazi grupa ljudi njene sudbine. Različitih su zanimanja i žive po raznim zemljama, spaja ih jedino zajedničko poreklo, izgubljeno u ‘onoj trećoj, nikad otkrivenoj laboratoriji Auschwitza’ i uporna volja da nađu njenog tvorca, SS doktora Stadlera. Louise Sorensen se pridružuje ekskluzivnom kružoku lovaca na ratnog zločinca, čije ime nije ni na jednom spisku,

za čije zločine kaznu ne traži nijedna zemlja. To je lov na avet u koju niko ne veruje. Avet koju su upoznali izabrani, a da saznanje nijedan nije preživeo. Međunarodni i nemački organi za gonjenje ratnih krivaca imali su dovoljno muke da pravdi privedu i one stvarne za koje su dokazi postojali, a da bi vreme gubili sa imaginarnim, na koje nije ukazivalo ništa valjano. Bilo je to nešto poput očajnički besplodnog traganja nekoliko fanatika za natprirodnim u začaranoj kući, čiji se duh već odavno ne javlja, a čije su žrtve pripisane drugim demonskim silama.

'Nas je interesovao samo Siegfried Stadler', rekla je Louise, 'i kad god smo nailazili na tragove drugih ratnih zločinaca, prepuštali smo ih Simonu Wiesenthalu.«

'Koji vam je, pretpostavljam, pomogao u lovu na Stadlera?'

'Ne naročito. On je empiričar. Načelno, on je verovao da je nacizam za sve sposoban, ali praktično, gonio je samo one za koje je postojao dokaz krivice. A mi ga za Stadlera nismo imali. Zvanično. Stadlerove žrtve bile su Mengeleove. Wiesenthal je tragao za Mengeleom. Mengeleovo hvatanje dokazalo bi postojanje Stadlera i njegove genetičke kasapnice. Ali, kao što znaš, sve do danas, napori da se nađe Mengele ostali su bezuspešni.'

'Pa kako ste onda Stadlera otkrili? Kako ste, do vraga, saznali da se krije pod imenom Fredericka Liebermana?'

'To je opet treća priča. Posle beskonačnih peripetija utvrdili smo da naš čovek živi u Engleskoj. 'Nismo znali ni kako se zove, ni kako izgleda, ni čime se bavi.'

‘Mogli ste pretpostaviti da se bavi svojom strukom.’

‘Ali i medicinom. Stadler je bio i lekar. A znaš li koliko lekara ima u Velikoj Britaniji? Svakog je trebalo staviti pod mikroskop. Najzad smo putem eliminacije dospeli do Liebermana i Wolfenden Housea.’

‘Odatle tvoje poznanstvo s Hamiltonom?’

‘Da. Zato sam i studirala u Londonu.’

‘Ali vi samo putem metoda eliminacije niste mogli biti sigurni da je Lieberman Stadler?’

‘Ne, otkrili smo i indirektne dokaze. Najpre da nije Jevrejin, da ima lažni identitet, da je Nemac koji se krije iza švajcarskog porekla. Neke naročite navike, za koje se znalo da ih je Stadler imao, to su potvrđivale. Stadler je, na primer, bolesno često prao ruke.’

‘Ne čudi me’, rekao sam. ‘Prao bih ih i ja.’

‘Lieberman ih je takođe nenormalno često i temeljno prao.’

‘Stadlerove fotografije niste imali?’

‘On se nikad nije slikao.’

‘To znači da ni tada još niste mogli biti sigurni?’

‘Ne. Jesmo li u pravu, mogao je samo on da nam otkrije.’ Nisam hteo da je pitam kako. Mogao sam da zamislim.

‘Ali onog dana kad je trebalo da ga posetimo, on je nestao.’

‘Osetivši da ste mu za petama?’

‘Drugi razlog bekstvu ne vidim. Istraga, kao i zločin, ostavlja tragove. U svakom slučaju, petnaest godina nam je trebalo da ga pronađemo. I, opet, tamo gde ga je čovek najmanje očekivao.

‘U Nemačkoj?’

‘Ne. Na vratima Izraela. U Siriji.’

‘Neka sam proklet!’

Počeo sam prema Liebermanu osećati perverznu simpatiju, koja se oseća prema usamljenom tigru što ga progoni celo selo. Činjenica da je tigar prethodno poklao pola tog sela, simpatiju ne umanjuje. Čini jedino da osetljivijeg čoveka postiđuje.

‘Naseliti se blizu Meggida, Harmagedona, kod koga će se voditi poslednja bitka između Boga i Satane, znači znati svoje mesto. Šta je, zapravo, tamo radio?’

‘Zvanično na pripremama bakteriološkog rata sa Izraelom. Nezvanično što je hteo.’

‘Na usavršavanju aušvickog natčoveka?’

‘Verovatno.’

‘To znači da su Sirijci znali ko je on?’

‘I Egipćani su u svoje vreme znali da su njihovi nemački instruktori nacistički generali.’

‘Ali gde je dobavljao ljudski materijal? Ovog puta na Jevreje nije smeo da računa.’

‘Možda do ljudi još nije došao.’

‘Sta hoćeš time da kažeš?’

‘Možda će do ljudi doći tek ovde?’

Ideja je monstruozna. Ali sve što je u vezi sa Stadlerom, monstruozno je. Ako se to uopšte desilo. Ako to nije plod kolektivne psihoze nekoliko fanatika. Ja sam, naravno, sudelovao u opštem saosećanju i sa učešću zbog zločina koji je počinjen nad Jevrejima, ali nisam video svrhe u permanentnom opelu. Nisam video ničeg dobrog u tome da se budućnost jedne rase gradi isključivo na najgoroj od njenih kolektivnih uspomena.

‘Na Heathrowu? U epidemiji besnila? Ovde bi možda mogao da nađe materijal za nad-pse, ali za nad-ljude ne verujem.’

‘Rekla sam — možda. Ne znam. Zašto bi inače rizikovao da ga otkrijemo?’

‘Ako uopšte rizikuje. Ako je to uopšte Stadler.’

‘Da, ako je to on.’

‘Hoćeš li da kažeš da vi ni sada pozitivno ne znate?’

‘Pozitivno ne.’

‘Bože svemoćni, budi milostiv!’, uzviknuo sam zaprepašćen.

‘Posmatrajmo ovako stvar. Ako to nije Stadler, njegovo prisustvo na Heathrowu ima smisla. Ako jeste, nema ga. Onda je to za njega samoubistvo. A ipak ga čini. Zašto?’

‘Zato što nije Stadler, bogamu, eto zašto.’

‘Ali ako jeste?’

‘Onda je ludak.’

‘A Siegfried Stadler nije ludak, Daniel. I to me brine. Tu nešto nije u redu.’

‘Nije u redu što celu prokletu stvar ne prepustiš onima koji su pozvani da se o njoj brinu.’

‘Kome?’

‘Wiesenthalu, policiji, sudu, bilo kome, do vraga!’

‘Za tako nešto nemamo dokaza.’

‘Šta onda, za ime boga, misliš da činiš?’

‘Da ga suočim sa onim što o Stadleru znamo.’

‘Nadajući se da će se on rasplakati i sve priznati.’

‘O, neće. Naravno da neće. Ali ću ja ipak znati.’

‘Kako? Kako ćeš znati?’

‘Ne znam, Daniel. Ali znaću.’

‘I onda, ako je to on, šta ćeš onda učiniti?’

Pogledala me je kao da me ne vidi, kao da odgovor traži u nekoj beskonačnoj perspektivi koja se kroz mene samo prelamala.

‘Onda ću ga ubiti.’

Verovao sam joj. Bila je to Louise, u redu, ali — i nije bila. Na terminal 2 tek je stigla. Nije imala vremena da se inficira. Besna nije mogla biti. A opet — bila je. Besna na zdrav, normalan, ljudski način, koji je od naše zemaljske istorije pravio jedan beskonačan pogreb.

‘Ti si luda, znaš’, rekao sam ogorčeno, ‘ti si apsolutno bezumna! Znaš li da od

Liebermana zavise sada naši životi?’

‘Od takvog čoveka ne može zavisiti ničiji život, Daniel. Samo smrt.’

‘I onda, Lieberman je u laboratoriji, u kontrolnom tornju. Tamo se može jedino sa specijalnom propusnicom koju ti nemaš.’

‘Imaš je ti.’

Gledao sam je zapanjeno. ‘Pa šta?’

‘Ti ćeš me uvesti u toranj.’

‘Neka sam proklet ako to učinim!’

‘Daniel’, rekla je preklinjući, Siegfried Stadler je ubio preko sedam stotina ljudi!’

‘Ovde je ubica koji ih je ubio na hiljade, Louise, i koji preti da ih bude na milione’. Rekao sam to odlučno. Nisam hteo da budem moralan, hteo sam da budem logičan. Jer, sad nam je samo hladna logika spašavala život. A da čovek bude moralan, mora najpre da živi. ‘Ja mislim da prvo taj ubica dolazi na red. Za njega znamo da nas ubija. Za Stadlera čak ni sigurni nismo. Ali i da jesmo, da je to zaista taj Stadler, pa ga sad ubijemo, onda smo besnilo zaslužili.

Onda nam ono zapravo ništa ne može. Jer mi smo već besni, da bešnji ne možemo biti!'

Ćutala je, a zatim tiho rekla: 'Nedostajala ti je dilema u priči. Sad je imaš. Treba li ili ne treba ubiti Liebermana? Da li ti je sad moja priča dovoljno dobra?'

'Nije', odgovorio sam grubo. 'Jer je nema. Nema ni dileme. Lieberman se ne može ubiti. Time bismo ubili Heathrow.'

Preko ramena je imala bolničku torbu. Izvadila je iz nje zapečaćeni koverat.

'Unutra je nekoliko slika. Pogledaj ih kad budeš imao vremena. Iz njih ćeš saznati da li je Lieberman čovek od koga ti zavisi život.' Zatim je izašla iz frizernice. Ostao sam s kovertom u ruci. Nisam mislio na njegov sadržaj. Mislio sam na jedno poređenje. Nije bilo ni dobro ni rđavo po mene. Bilo je prosto — besno. Kao i sve. Kao i ja sam.

Tu sam stajao ja, Daniel Leverquin, pripovedač koji je pričao mračne, uzbudljive, opasne, često neverovatne priče.

I za sve vreme dok sam ih ja pričao, žena koju sam voleo, ž i v e l a ih je, a da ja o tome ništa nisam znao.

Kako sam i mogao da znam? Bio sam mrtav.

Već odavno — leš…"

24

Porodica je na inficiranom aerodromu — sve više nalik konfuznom bojištu, čiji su frontovi u neprestanom pokretu — bila još jedina pouzdana zaštita, ako ne od besnila, od koga zaštite nema, svakako od zdravih putnika, koji su se sve upadljivije ponašali kao da su pobesneli. Granice između zdravlja i bolesti postale su jedva uočljive, toliko neizvesne da ih je mogao dijagnosticirati samo iskusan epidemiolog, pa i njima se dešavalo da histeričnog čoveka pošalju u bolnicu, a ostave njegovog ćutljivog suseda, u kome su već uveliko mileli virusi.

Reuben Abner i Miriam Mahmud bili su od svojih porodica odvojeni još od početka epidemije. Prirodno je što su želeli da ih nađu. Svesni su da stvar neće ići lako. Iako drastično proređene infekcijom, straže na granici stroge izolacije, u kojoj su se nalazili, i preventivnog karantina s njihovim porodicama, dovoljno su jake da spreče svako neovlašćeno kretanje iz zone u zonu.

Naišli su, srećom, na nekog Harona, Libanca koji je krijumčarsko iskustvo sa smrtonosne tromeđe Sirije, Libana i Izraela, unovčavao na Heathrowu, prelazeći još smrtonosnije granice što ih je aerodromom upisivalo besnilo. Poznavao je, naime, podzemni prolaz između Queen’s buildinga i terminala 1. Lawfordovi ljudi su ga zaposeli, ali je ubrzo njihov broj sveden na samo jednog stražara. Onda je nestao i

on — Abner je slutio kako — i put je oslobođen za sve koji su imali čime da ga plate. Njime je preduzimljivi Libanac putnike prevodio na terminal 1. Za obrnuti pravac nije bilo mušterija, osim neke Irkinje iz Belfasta, koja je na terminalu 2 tražila dete. Njoj je snizio cenu. Ugovorivši da je sa detetom vrati, postupio je kao avio-kompanije, koje su, letove u oba pravca naplaćivale srazmerno manje od leta u jednom. I kako mu je velikodušnost vraćena — žalio se Abneru. Kučka se jednostavno nije pojavila. Nasukala ga je. Ni Abnerovu pretpostavku da se Irkinja možda razbolela, nije smatrao dovoljnim razlogom. Ne u trgovini, gde se sve zasniva na poverenju. Eto, rekao je, ni on se ne oseća dobro, oseća se ušljivo u stvari, ali je od Abnera uzeo novac i odgovoriće obavezama, izvešće ih iz stroge izolacije, a odmoriće se kasnije. Konstantna napetost krijumčarskog života iscrpela ga je. Slične glavobolje imao je i u Libanu, kad je granicu morao da prelazi i po nekoliko noći uzastopce. Abner je »vodiču kroz besnilo« platio porodičnim novcem. Nije se ustezao. Porodica će ga razumeti. Porodica takođe želi da svi budu na okupu, oseća isto što i on. Inače, nije porodica.

Podzemni put su prešli zavezanih očiju. Libanac nije hteo da vidi Abnera kako sutra n j e g o v i m kanalom organizuje vlastitu krijumčarsku trgovinu. Slučaj s nepouzdanom Irkinjom slomio mu je veru u ljudsku savest.

Bio je sumrak kad je Reubena Abnera i Miriam Mahmud, Haron, libanski vodič, ostavio na parkiralištu terminala 1, gde se kanal završavao, u zdepastoj arhitektonskoj konstrukciji, koja je, bez prozora, s otvorenim prljavim koridorima, ličila na nedovršenu

masovnu grobnicu. Zaostala dnevna svetlost prodirala je preko parapeta, mešajući se s krastavim plohama zidova i tamnim konturama automobila u prljavosuru smesu, sličnu ugljenisanom zgarištu.

Činilo im se da je parkiralište avetinjski grad koji je uništio požar. Tek kad su im se oči privikle na haotičan prostor, u kome se ne zna gde prestaje polumrak a počinju predmeti, gde se vazduh i materija međusobno prožimaju, videli su da nisu sami. Patuljaste lampice osvetljavale su unutrašnjost pojedinih kola žutim, malaričnim sjajem, pod kojim su — kao pod lojanicama crkvene ikone — visila gotski izdužena ljudska lica. Negde su automobili pretrpani, u nekima ih je samo dvoje, muškarac i žena, ali ima automobila s jednim putnikom, najčešće za volanom, ukočenim, beživotnim kao da su udareni gromom. Prizor je bio neverovatan, nestvaran, neprirodan. Reuben Abner je pomislio da su ljudi u automobilima mrtvi, da je parkiralištem, zajedno s olujom, prošao divlji požar, ostavljajući za sobom ugljenisanu konstrukciju zgrade, a od ljudi — tamne, osušene kože. Da su ti ljudi živi, v r l o živi, shvatio je tek kada su se privukli jednom zamračenom Fordu i pokušali da se u njega uvuku.

Svetlost u Fordu naglo se upalila. Za volanom je sedeo postariji gospodin. Na sebi je imao tamno odelo Cityja, na glavi polucilinder. U ruci je, umesto kišobrana kojim bi dovršio model činovnika neke londonske banke, stezao glomazni, uljem umazani francuski ključ, a u očima ispoljavao divlju spremnost da ga upotrebi, ako i dalje produže s provalom.

Povukli su se da nađu prazan automobil. Shvatili su zašto su ti ljudi ovde. Onako kako su karantinom zatečeni, u porodicama, udvoje ili sami, zatvorili su se

u ove automobilske tvrđave, možda čak ne i njihove, i odatle se od besnila branili, ravnodušni prema svemu što se izvan kola događa, potpunom usamljenošću i francuskim ključevima, jedinim raspoloživim oružjem posle saznanja da ih vakcina ne štiti.

Reuben Abner se pitao kada će se i te preostale ljudske zajednice, mrtve straže čovečnosti u povlačenju, raspasti, a ljudi sa Heathrowa sa francuskim ključevima naći sami u velikom mraku. Mraku u kome će sve kao začarano mirovati, a kretati se samo, od jednog do drugog, poput otrovnog daha ujedinjujuća snaga besnila.

U crnom taksiju, Austinu, od besnila se usamljenošću štitio bračni par iz Atine, gospodin i gospođa Makropoulos. Londonski taksiji su imali znatnu profilaktičku prednost nad putničkim automobilima. Pokretna staklena pregrada razdvajala je šofersko od putničkih sedišta i smanjivala mogućnost infekcije, već prepolovljene povlačenjem iz sveta. Gospođa Makropoulos je sedela na prvom, a iza nje, izolovan staklom i opkoljen koferima, sedeo je njen muž, gospodin Konstantin. I on je u ruci držao francuski ključ, samo taj blagodareći njoj nije bio prljav. Morao ga je dobro obrisati. Nije htela da, bežeći od besnila, uhvati neku drugu infekciju. Od prokletog besnila su bežali još od uvođenja karantina, a u njega upali bežeći od drugih bolesti, za koje klipan od doktora u Medicinskom centru drsko tvrdi da ih uopšte nema. Njen muž, drvena, nepokretna stvar iza nje, s kojom se moglo računati otprilike kao sa vešalicom za kaputе, imao je opet svoju stupidnu tvrdnju. Tvrdio je da bi uhvatili atinski avion, poslednji koji je uzleteo s Heathrowa, da nije bilo njene »sumanute« ideje da nesporazum sa

doktorom Komarowskim kod aerodromskih vlasti istera na čistinu. Sad je mumija sedela iza nje, odvojena staklom i još nečim što nije poznavala — nekom buntovnom mrzovoljnošću.

A ona je bila ta koja je pronašla Libanca Harona i dovela ih ovamo. Po Makropoulosu već bi bili besni. Pogađanje je, naravno, stajalo nerava. Libanac nipošto nije primao očiglednu činjenicu da u mužu transportuje jedva pola čoveka, tražio je i za njega punu cenu. U redu, platila je. Kofere nije sama mogla da vuče. Ali je sigurna da je to još uvek bar za trećinu manji iznos od onog što je Libanac izvlačio od drugih.

Nema zahvalnosti u njemu, mislila je gospođa Makropoulos, tom njenom nazovimužu. Ni onog za šta se udala — nekog naročitog života.

Treći čovek s francuskim ključem, na istom nivou parkirališta terminala 1, bio je Suarez, Španac iz Villafranca del Cid. Pored francuskog ključa, imao je i ženu sa sinom u stomaku, koji je takođe morao da se rodi u Villafranca del Cid. Dao je stoga Libancu godišnju uštedevinu, i ovde je, u olupanoj Toyoti, s više nade nego na pobesnelom terminalu 1 smeo očekivati da se sin tamo i rodi.

Samo da ženini grčevi jednom prestanu, mislio je zabrinuto. Nisu doduše redovni, ali mu se čini da su žešći nego ranije. I drukčiji nekako. Ranije su joj napadali stomak, a sada kao da joj, kad je uhvate, tresu celo telo. Čak i vilice grče.

»Ne daj Bogorodice da se dogodi«, molio je Suarez, »ne daj da se dogodi ovde, zaveži je Marijo, milosti puna, dok ne stigne do Španije, dok ne bude u Villafranca del Cid!«

Žena je ležala na zadnjem sedištu s glavom u njegovom krilu. Ispod suve, žute svetlosti, ukoso bacane s obe strane karoserije, znojavo lice ličilo je na glinenu masku na starinskom krčagu potopljenom u lak. I ona se molila. Samo jednoj drugoj Majci. Drevnoj boginji Feničana Astarti, koja se progonjena najpre od olimpijskih muškaraca a potom i hrišćana, u folklornom obliku dobre vile još krila u šumama Sierra de Gudar i kastiljanskim seljankama zatvarala materice kad im je bilo dosta dece, koje njihovim muževima nikad nije bilo dovoljno.

Tako su se dogovorili. Tako su imali šanse da od jedne Majke budu uslišeni.

U Renaultu je Reuben Abner sada bio sam. On i Miriam su se razišli da nađu svoje porodice, pa da se ponovo ovde sretnu. On je našao svoju. Čekao je nestrpljivo da se Miriam vrati. Već se i brinuo što je nema.

Terminal za domaći saobraćaj i avione British Airwaysa, koji su leteli na evropskim prugama, mnogo je prostraniji i prema engleskim običajima udobniji od terminala 2, kojim su se služile inostrane aviokompanije, to je istina, mislio je, i ako čovek nekog traži, teže ga nalazi. Ali organizacija karantinskog života ovde je bolja, a putnici, premda bez međusobnog dodira, znatno prisebniji. Jamačno stoga što na terminalu 1 nije zabeležen još ni jedan slučaj besnila. Pričalo se, doduše, da se pojavilo na terminalu 3, za interkontinentalne letove, te da je Komitet za borbu protiv besnila i njega uključio u zonu stroge izolacije, no vest niko nije potvrdio.

Ubeđivao je sam sebe da za brigu razloga nema. Miriam je među svojima, ovde nema besnila, sve je u redu. No, produžio je da se brine. A onda je čuo sumnjiv šum, grebanje oko vrata. Stegao je francuski ključ i kroz zatvoreno automobilsko okno bacio pogled prema strani odakle je grebanje dopiralo. Na betonu su se ocrtavale neodređene konture tela. Telo se podiglo, izvilo i pokušalo da dohvati ručicu automobila. Reubenu Abneru je za trenutak kroz glavu prošla misao da nečujno spusti staklo prozora i francuskim ključem polomi uljezu prste na ruci.

Za ime boga, zgrozio se, zar je i on pobesneo? Upalio je unutrašnje svetio u kolima.

Napolju je bila Miriam. Miriam s krvavim, natečenim licem. Uvukao je devojku u auto.

Nije vladala sobom. Buncala je, nije mogao da je razume. Dok joj je vodom iz plastičnog kontejnera čistio lice, tražeći izvor krvi pod kosom, ništa je nije pitao. Kad se pribere, sama će reći šta se desilo. On je, u stvari, vraški dobro znao šta se desilo. Neki kopilan je iskoristio mrak i napao je dok je prolazila parkiralištem. Sreća je što nisu u terminalu 2, što napadač nije mogao biti besan. Nije bio bolestan, mislio je, jer besan je kučkin sin bio. Kako bi inače ovako nešto uradio.

Besnilo je menjalo sve perspektive u kojima čovek prima stvari oko sebe. Malopre je bio pripravan da polomi kosti nekome koga nikad ranije nije video, za koga ni znao nije misli li mu zlo. Da nije besnila, zar bi i jednog trenutka bio zadovoljan što je Miriam napao zdrav čovek? Lud, možda, ali ne i besan. Nečastan, prljav, perverzan skot, za čije zdravlje sada zahvaljuje bogu!

Devojka je plakala. To je dobar znak, mislio je. Znak oporavljanja. »Sve je u redu sada«, šaputao je nežno, milujući je po kosi, »smiri se, sve je sada u redu.«

»On je hteo da me ubije, Reuben«, rekla je devojka. Bila je više tužna nego očajna.

»Ko, Miriam?«

»On je s t v a r n o hteo da me ubije«, ponavljala je devojka kao u transu.

»Ko, Miriam? Ko je hteo da te ubije?«

»Osman.«

»Ko je Osman?«

»Moj brat. Moj stariji brat.« Shvatio je. »Rekla si im za mene?«

»Moramo se skloniti, Reuben! Oni će nas ubiti!«

»Ne mogu ako ne znaju gde smo.«

»Znaju«, odgovorila je devojka jecajući.

»Kako?«

»Ja sam im rekla.«

»Prokletstvo!«, opsovao je i ugasio svetlost u kolima, pitajući se nije li i za to već kasno.

Jer, tamo gde se bočna strmina ulaska na nivo ukrštala sa kružnim putem parkirališta, tminu je razbijao nemir još gušćih senki i uzbuđeni su glasovi presekli grobnu tišinu hale.

Farovi nekoliko automobila upalili su se u isto vreme.

U njihovoj blistavoj hijazmi, kao na proscenijumu pozornice u komadu iz zagrobnog života, komešala se gomila ljudi podivljalog izgleda.

Već od početka i Reuben Abner je, stideći se, nešto Miriam hteo da prizna. Ni za kakvim objašnjenjem više nije bilo potrebe. Ono je stajalo živo pred njima!

»Gospode bože!«, kriknula je devojka. »Eno besnih!«

»Ne, Miriam«, rekao je on tupo, »to je moja porodica.« Njegova braća! Njegov otac! Njegovi rođaci! Njegovi prijatelji! Njegov narod! Njegov ukleti narod!

I njegova ukleta istorija!

Išli su od automobila do automobila, kao od žbuna do žbuna pustinjske mane od koje im zavisi opstanak, kao da su tek izašli iz misirskog sužanjstva, iz tmine evropskih geta, ispod gasnih tuševa koncentracionih logora, tek sada se, kao hranjiva buđ podigli s taloga tuđe promašene istorije, samo za ovaj aerodrom, samo za ovu noć, samo da nađu i unište Reubena Abnera i Miriam Mahmud, pa da se mirna srca i ispunjene duše vrate u ništavilo.

Pogledao je na suprotnu stranu.

Još malopre je postojala mogućnost da se u tom pravcu provuku između automobila i izgube iz parkirališta, pre nego što njegovi dođu do Renaulta. Sad je više nije bilo.

I tamo je, osvetljena farovima, stajala istorija. Ovog puta devojčina. Jevreji i Arapi videli su jedni druge u isto vreme.

Za rat je to bilo dovoljno.

Više od toga im nije trebalo ni napolju, u starom, dobrom, zdravom svetu.

Gospođa Makropoulos, iz crnog taksija Austina, hipnotisana je jevrejsko-arapskim ratom, koji u nekoliko nerazumljivih minuta pretvara parkiralište u urlajući pakao. Prvi put ne brine za zdravlje parcijalno, povo-

dom ovog, onog organa, ove, one tegobe, već oseća — i tu je u pravu — da su joj u opasnosti svi organi zajedno, da joj je ugrožen sam život.

Za sada, Haris to Teo, slava Bogu, još daleko od njihovog metalnog utočišta, vidi nekoliko automobila u plamenu, a na krvavocrvenoj pozadini vatre, tamne ljudske prilike kako se u grotesknim skokovima spajaju i razdvajaju, kao da se ne ubijaju nego izvode neku primitivnu ritualnu igru.

Pita se hoće li hondrokefalos Konstantin, taj njen neupotrebljivi muž preduzeti nešto da se odavde izvuku, ili će produžiti da se crvlja medu koferima kao najnepokretniji, najbeskorisniji i najružniji od njih.

Da oči sme odvojiti od nestvarnog prizora ispred sebe, gospođa Makropoulos bi saznala da, pridižući se sa sedišta, gospodin Makropoulos preduzima nešto.

Jednom rukom je pažljivo pomicao u stranu staklo što ga je razdvajalo od žene, a drugom, s prvim osmehom od venčanja, dizao teški, besprekorno čist francuski ključ iznad njene glave.

Posle izbijanja besnila na terminalu 3 i njegovog automatskog uključenja u »zonu izolacije«, unutrašnja organizacija Komiteta za borbu protiv besnila demonstrativno više nije odgovarala kritičnom stanju na aerodromu. Major Hilary Lawford je u više navrata i pre krize ukazivao na glomaznost i neefikasnost ovog tela u kome su se upravne kompetencije ukrštale i mrsile, kao da u najgoroj kopiji ponavljaju impotentni feudalni poredak Heathrowa iz vremena njegovog navodnog zdravlja. Po njemu su samo dve karantinske službe bile stvarno neophodne: Lieberman-Hamiltonova laborato-

rija da radi na serumu protiv besnila i njegove snage bezbednosti da taj rad omogućuju, održavajući poredak u Central Terminal Area. U uslovima dramatičnog širenja infekcije, čak je i održavanje golog života, svedenog na sate, postalo suvišno i ometalo važnije poslove. Medicinska služba vršila je u osnovi policijsku funkciju. Njen cilj nije bio lečenje besnila — nemoguće uostalom — nego obuzdavanje njime izazvanog nasilja. Sredstva što su u tu svrhu upotrebljavana — kaiši, lanci, lisice, droge, fizička prinuda, ukratko — tradicionalni su instrumenti čuvara reda, ne čuvara zdravlja. Logički bi tim poslom morao upravljati šef Aerodromske bezbednosti, ne šef Medicinskog centra. Hilary Lawford, ne dr Luke Komarowsky. Na aerodromu je, povrh svega, zahvaljujući mlakosti i aljkavosti Komiteta — odlikama što ih je predsednik Townsend odnekud zvao demokratskim i humanističkim — isuviše bilo slobode u ponašanju, kretanju, pa, bogami i mišljenju, nego što je jedna krajnja kriza podnosila.

Uvođenje prekog zakona i diktatorska ovlašćenja Lawford nije tražio izričito. Očekivao je da će spoljni faktori (British Airports Authority, Ministarstvo civilne avijacije, Ministarstva unutrašnjih poslova i zdravlja, Vlada i Parlament), kao i unutrašnji u Komitetu, sami shvatiti u čemu su, u ovom najkritičnijem času njegove istorije, stvarni interesi Heathrowa, kakva ih politika najbolje štiti i ko je pozvan da je sprovodi.

Spoljni faktori su, na žalost, poput beslovesnih muva i sami upleteni u birokratsku paukovu mrežu pasivizirajuće međuzavisnosti i protivrečnih kompetencija, zainteresovani duboko jedino da spreče širenje besnila na London, a »unutrašnje« su budale uživale da izigravaju lokalni parlament, koliko duže mogu.

Dok ih, mislio je Lawford, sve, jednog po jednog, u kolicima za prtljag ne odvuku u toplanu i spale.

Nemiri na parkiralištu dobro su mu došli. Bili su slikoviti dokaz urgentne potrebe da se stvari na aerodromu korenito izmene (a i lišili ga mučne dileme da li da, u višem interesu, preko svojih ljudi pobunu sam proizvede).

Vest o nemirima stigla je u kontrolni toranj tokom jedne od beskonačnih sednica Komiteta posvećenih idealnom sistemu upravljanja na Heathrowu. Generalni direktor Townsend, koji je i mentalno i fizički neodoljivo ličio na prvog laburističkog premijera MacDonalda i koji je na svaku uznemirujuću novost, s efeminizirajućim oksfordskim naglaskom, reagovao recima »*Oh, dear, dear, this is really most unfortunate, what shall we do, what shall we do?*« (Avaj, avaj, to je zaista krajnje neugodno, šta da radimo, šta da radimo?), ostajući na dupetu i uglavnom ne radeći ništa, i ovog je puta predlagao da se situaciji priđe bez prenagljenosti, u rukavicama. Lawfordu je svega bilo dosta. Odgovorio je da on veruje samo u b o k s e r s k e rukavice, da na sve ostale piša, ali ako neko od gospode iz Komiteta želi da u parkiralište ode u glaze rukavicama, što se njega tiče, može.

Townsend nije imao kud. Sa majorom Lawfordom i specijalno opremljenom jedinicom Aerodromske bezbednosti za gušenje nemira, otišao je u parkiralište, nekoliko minuta posle vatrogasne službe.

Situacija je tamo potpuno van kontrole. RIV, vozila za hitnu intervenciju, nemoćna su. Ljudožderska bitka ne dopušta vatrogascima da se približe zapaljenim automobilima. Karoserije detoniraju poput lančano spojenih bombi, leteći noževi usijanog metala seku zadimljeni mrak metrima unaokolo.

Lawfordu je smesta jasno da ovo nije lokalni arapsko-izraelski sukob, kako je kontrolnom tornju javljeno. Ovo je »svetski rat«. Ali besnilo je i njega izopačilo. Jer ovde nema zaraćenih strana, ni nepromenjivih frontova. Svako se protiv svakog bije. A ni klasičnog oružja, izgleda, nema. Ubija se na stari, dobri neandertalski način. Kamenjem i rukama. Da je XX stoleće i da parkiralište Heathrowa nije neka kromanjonska pećina, svedoče jedino francuski ključevi, automobilski lanci, metalne šipke i pokoji nož za sečenje hleba.

Parkiralište besni bez ijednog besnog čoveka.

Generalni direktor William Townsend širi preko zvučnika pacifističke ideje, koje od eksplozija i rike niko ne čuje.

Major Hilary Lawford se ne meša, pušta da se »glaze rukavice« oprlje, čeka svoj čas. Ljude je rasporedio u dvostruki jurišni kordon oko parkirališta 1, aerodromskim ulicama Calshot, Croydon, Conway i Inner Ring East; elitnim vodovima zaposeo je izlaze i čeka.

Čekaće još dva minuta, da se Townsendovi svileni metodi sasvim iskompromituju, a onda će stvar uzeti u svoje »rukavice«. Na njegov znak ljudi Aerodromske bezbednosti pucaće u meso, pucačće bez upozorenja, pucaće da ubiju.

Mr. Townsend može nakon toga uložiti protest. Ako bude mogao, mislio je major Hilary Lawford.

Sat kasnije, Suarezovi su ponovo na terminalu 2.

Suarez je zapamtio put kojim su u parkiralište dovedeni. Libanac se nije trudio da ga spreči. Nije verovao da ima budale koja će se vratiti među besne. Suarezovi su se vratili. Posle događaja u parkiralištu, činilo im se nekako da su sa besnilom — sigurniji.

Ovde je čovek bar znao ko je besan, ko nije.

Bolesnik je bio uznemiren, žedneo, znojio se, penio, za gušu držao, grčio u mukama, ponekad lajao kao pas.

Oficir Aerodromske bezbednosti, koji je ispred automobila na čijem su podu ležali razgovarao s nekim sedim, postarijim gospodinom u civilu, nije lajao. Bio je miran i ljubazan. Da je besan, u najmanju ruku uzbuđen, pre bi se kazalo za sedog, postarijeg gospodina.

A ipak, kad su se rastali, i sedi, postariji gospodin oficiru Aerodromske bezbednosti okrenuo leđa, ovaj ga je drškom revolvera udario po potiljku.

Ko je onda ovde mogao da se spase?

25

Tragična smrt Williama Townsenda, generalnog direktora Heathrowa, papa Billa, kako su ga kolokvijalno zvali, za vreme nereda u parkiralištu, presekla je Gordijev čvor debata o najidealnijoj organizaciji vlasti na aerodromu.

Komitet za borbu protiv besnila je na prvoj sednici posle događaja minut ćutao u spomen bivšem predsedniku, a potom, s petnaest protiv dva glasa (dr Komarowsky i dr Hamilton) i jednim uzdržanim (Daniel Leverquin), sva ovlašćenja predao majoru Hilary Lawfordu. Pošto je petnaest minuta kasnije, preko radioveze sa Downing Streetom 10, BAA na Buckingham Gateu, i ostalim spoljnim faktorima, čin potvrđen, Lawford je — u šesnaestoj minuti nakon izbora — proklamovao svoj prvi upravni akt: raspustio je Komitet i u dejstvo stavio *Martial Antirabies Law* (Preki zakon protiv besnila), koji se sastojao od jednog jedinog člana. Da bi ga svi razumeli, bio je kratak i jednostavan. Saopštavao je karantinu da se od ovog trenutka sva vlast na aerodromu Heathrow nalazi u rukama majora Hilary Lawforda.

Odmah posle dramatične promene, koju je većina karantinaca propustila da zapazi, nije izgledalo da će ona izazvati naročite promene u životu aerodroma. Pretvaranje kontrolnog tornja u tvrđavu za poslednje povlačenje zdravih (a neophodnih) i njihovo konačno odvajanje od bolesnih i zdravih (a nekorisnih), u

slučaju eventualnog sloma organizovanog života na Heathrowu, izvođeno u strogoj tajnosti, nije moglo uznemiriti duhove.

Spisak zdravih (a neophodnih) sastavljao je lično Lawford. Spisak je počinjao Lawfordom, pa je, preko elitnih pojedinaca iz odreda Aerodromske bezbednosti, obuhvatio Liebermanovu naučnu ekipu — ali ne i lekare dr Komarowskog, jer bez efikasne vakcine ničemu nisu služili do da dodirom s bolesnicima rasađuju zarazu — završavajući se s piscem Danielom Leverquinom.

Lawford je prilično vremena utrošio pre nego što je spisku dopisao Leverquinovo ime. Nad ličnim antipatijama prevagnula je potreba da ima zvaničnog hroničara, svog krunskog pesnika. Fakat da je Leverquin, uzdržavanjem od glasanja, glasao u stvari protiv njega, u praksi ništa nije značila. Leverquin je truli liberal, nit smrdeća nit mirišuća prozračna intelektualna ribica, koja na pobesnelom aerodromu ne može čestito ni da diše, a nekmoli subverzivno deluje, kao što se, siguran je, ne bi snašao ni kad bi kraj njega pala atomska bomba. Ako mu se novi poredak ispravno objasni, jebeni idealist ne može ne videti da samo on, Lawford Gvozdena peta, može aerodrom spasiti uništenja, sprečiti da ono zapreti Engleskoj i svetu — Leverquinovom omiljenom čovečanstvu. Niko ne obožava silu kao oni koji joj se iz principa protive. Leverquin će leći na rudu. Pored toga, umetnici su marva. Nema ih mnogo koji se ne daju izlicitirati.

Izvesna reorganizacija ticala se uglavnom izolovanja Liebermanove laboratorije u kontrolnom tornju, odakle je izbačena cela kontrola letenja (zdrava, ali nepotrebna). Jedino što se karantina neposredno ticalo

i primećivalo, bilo je upadljivo otresitije delovanje organa sigurnosti, pa s tim u vezi, brža eliminacija besnih iz Central Terminal Area, a to se moglo samo pozdraviti, čak i kada su s njima greškom odlazili i »možda besni«, a ponekad i sasvim zdravi, koji su se neobično tek ponašali. Ogromna većina zdravih pozdravila je strožu politiku prema bolesnima, jer im je davala osećaj sigurnosti. Bolesni su o tome, naravno, imali svoje mišijenje. Nastrano svakako, pa njih niko nizašta nije ni pitao.

Potpora javnog mnenja bila je Lawfordu — ma šta o njemu inače mislio — nužna da sanitarne mere usavrši sa što više narodnog konsenzusa. Usavršiće ih, ako treba, i bez toga — konsenzus višeg interesa dovoljan je za svaku meru — ali je popularnost olakšavala posao. Odlučio je zato da se karantinu obrati inauguracionim govorom u kome će izneti svoje planove za budućnost. Na aerodromu je sa ispraćaja Rusa ostala televizijska ekipa BBC-a. Premda većinom pobesnela imala je još nekoliko zdravih kamermana. Govor bi se preneo na terminale preko prilagođenih ekrana, na kojima se nekad putnicima saopštavalo vreme sletanja ili uzletanja aviona. Hteo je takođe da slušateljstvo duševno pripremi za viziju Novog Heathrowa. Stoga je zamišljao da lokalna stanica, koju su odmah prozvali RSH, *Rabies Station Heathrow*, pre njegovog nastupa prenosi službu božju prečasnog Gregory Camerona iz kapele St. George.

U očekivanju da ga za emisiju našminkaju — bogosluženje se već uveliko prenosilo — major Hilary Lawford je u bivšoj Townsendovoj kancelariji, pod stražom Aerodromske bezbednosti, vršio poslednje korekture svog govora.

Na stolu je pored teksta ležao američki priručnik za borbu protiv besnila, koji mu je služio kao podsetnik, a pomalo i kao uzor. Bio je to *Model Rabies Control Ordinance*, koji je 1966. izdao A.V.M.A. — Savet za javno zdravlje i regulaciju veterinarske medicine. Priručnik se odnosio na životinje, najpre pse, ali budući da je Rhabdovirus Heathrowa pretvarao ljude u životinje, takođe najpre pse, nije mu preostalo drugo nego da ih kao takve tretira, vodeći, koliko je praktično, računa o tome da su to nekad ipak bili ljudi. Ovaj balans je bio najteži deo posla u sastavljanju MRPL, *Martial Rabies Prevention Law* (Prekog preventivnog zakona protiv besnila), čijim je proglašavanjem na aerodromu počinjala Nova era.

Pažljivo čita tekst. Još ima vremena da ga dotera, pojača ili tu i tamo ublaži, mada za ublažavanjem ne vidi potrebu. Psima, odnosno ljudima, uvek je najbolje reći istinu za vremena. Ne dopustiti da je otkriju kao nešto sasvim drugo od laži koja im se servira. Churchill Britance nije lagao kad im je poručio da ih čekaju znoj, suze, krv. On je možda bio optimist, ali ih lagao nije. Visoko je mislio o starom Winstonu. Sa Parlamentom o vratu, od čoveka se nešto više i nije smelo očekivati. Ali, on iza sebe nema nikakav izgovor, nikakav Parlament. Ako promaši, za njega neće biti izvinjenja.

Koordinacija kontrolnih aktivnosti u borbi protiv besnila ključ je uspeha. Zato je već prvi paragraf MRPL predviđao da strategija prevencije bude u njegovim rukama, a da se egzekucija poveri specijalizovanim timovima »epidemiologa« o kojima je nameravao nešto kasnije opširnije govoriti.

Naredni paragrafi bavili su se obaveznom registracijom zdravih i bolesnih. Na svakog stanovnika karantina izdaju se po dve kartonske značke, poput nešto veće pseće markice, koje se nose na leđima i grudima. Registracija se obnavlja svakog jutra i važi do narednog. Bez nje niko ne može preuzeti dnevno sledovanje hrane, ni ostalih potreba. Neregistrovani se smatraju *stray* ili »divljim ljudima« i tretiraju kao bolesni. Što se tiče samog tretmana, njime se bavio u drugom delu govora.

Brojna snaga Aerodromske bezbednosti, s pridruženim jedinicama Metropolitan policije i carinske službe, neprestano je opadala, delimično usled bolesti, delimično usled sukoba sa bolesnicima ili zdravim karantincima bolesnog ponašanja. Stoga će se, određivao je jedan od paragrafa MRPL, porodice, odnosno, ako ih nema, odgovarajuće etničke grupe ili sindikalni savezi, starati o svojim besnima, sve dok ih Aerodrom ne preuzme. Pošto je prelaz iz pasivnosti u agresiju nepredvidljiv, bolesnici se moraju držati na kaišu, lancu ili na drugi bezbedan način ograničiti u kretanju. Svaka besna osoba koja se bez pratnje zatekne na prostoru Central Terminal Area, likvidiraće se na licu mesta. Svaka neregistrovana smatraće se besnom i likvidirati na licu mesta. Ukoliko se uoči da veći broj pripadnika pojedinih porodica, etničkih grupa ili sindikata, dolazi u sukob s ovim aktom, na odgovornost će se pozvati vođe grupacija i likvidirati na licu mesta.

Iz ličnog zapažanja da se danju oboleva više nego noću, jer se ljudi više kreću i aktivnije žive, da muškarci proporcionalno brže obolevaju nego pasivnije, opreznije žene, sledila je zabrana kretanja i danju

i noću. Uveden je policijski čas u trajanju od dvadesetčetiri sata. Ko se između 00 00 i 24 00 nađe u pokretu biće likvidiran na licu mesta.

Naređeno je, takođe, da svi žitelji karantina, besni i zdravi, uključujući funkcionere, pod svim okolnostima moraju na glavi nositi pseće korpe, bez kojih će se izložiti opasnosti da budu likvidirani na licu mesta. Zamašan kontingent brnjica bio je već poručen iz Londona i Lawford je hteo da poštovanje propisa, pribavi ličnim primerom, pojavljujući se na televiziji s psećom korpom na glavi.

U drugom delu govora bavio se postupkom sa obolelima. Postupak koji je predviđao bio je klasično jednostavan:

1. Bolesnici od besnila se likvidiraju.

2. Likvidiraju se i oni kod kojih se na besnilo samo sumnja.

3. Likvidaciji se, takođe, podvrgavaju svi kod kojih se na besnilo ne sumnja, ali koji se ponašaju besno.

4. Likvidiraju se i svi zdravi koji na bilo koji način, bilo iz kakvih razloga, ometaju likvidaciju besnih.

U »likvidacionu tehniku« nije hteo da ulazi. Da bi delovao, govor se nije smeo ugušiti u pojedinostima. Morao je da osvoji karantinska srca osnovnim istinama. Lično, međutim, svakom je sredstvu pretpostavljao metak. Morao se, na žalost, povući pred praktičkim smetnjama i zadatak prepustiti letalnim dozama intravenoznih injekcija. Razmišljao je o upotrebi gasa, calcium cyanida ili carbon monoxida, u hermetički zatvorenim trezorima za dragoceni tovar British Airwaysa, ali su ovi bili smešteni po stovarištima izvan Central Terminal Area, pa je njihovo pretvaranje

u gasne komore zahtevalo proširenje karantina izvan sadašnjeg parametra.

Najveću teškoću predstavljala je brza dijagnoza bolesti. Dok je ona bila u rukama medicine, a besnilo starog Pasteurovog tipa, bolesnici pozitivni na Negri tela i CF antigen dijagnosticirani su kao hydrophobia, ali se finalna potvrda dijagnoze davala uvek i jedino putem laboratorijske izolacije virusa. Na Heathrowu se, zbog abnormalne virulencije, ova praksa morala napustiti već prvog dana epidemije. Inficirani su umirali pre nego što se iz laboratorije dobijao ikakav rezultat. Smrt je postala konačna potvrda do koje se stizalo najbrže. Ostajali su, dakle, spoljni simptomi. Nevolja s njima bila je u tome što se nisu odmah javljali — bolesnik je u međuvremenu prenosio zarazu — a kad bi i izbili, retko behu isti. Veterinarski priručnik AVMA nije mu ovde bio od naročite pomoći. Za mnoge se pse, na koje se po kliničkim simptomima sumnjalo da su besni, autopsijom, pošto su ubijeni, ustanovilo da to nisu. Mnogi na koje se nije sumnjalo — bili su. Bez izolacije virusa čovek ništa pouzdano nije mogao znati. U stisci s vremenom morao je naći sigurniji orijentir od kliničkog. Pronašao ga je u BIZARNOM PONAŠANJU. Svi bolesnici od hydrophobije ponašali su se, na ovaj ili onaj način, neobično. Iz toga su sledila dva propisa:

1. Primerci kod kojih se uoči neobično ponašanje ili za koje se sumnja da su bez zaštitne odeće dolazili u dodir s primercima neobičnog ponašanja, likvidiraće se kao besni.

2. Svako je dužan prijavljivati primerke koji se neobično ponašaju. Propuštanje da se to učini smatraće se neobičnim ponašanjem i likvidirati kao besno.

(Primedbu dr Tare, veterinara s Filipina gde je besnilo endemično, a koga je uzeo za medicinskog konsultanta, kako je u ovoj situaciji, zapravo, neobično ponašati se obično, protumačio je kao neobično ponašanje i lekara likvidirao.)

Iz statistike priručnika AVMA saznao je da je od 660 besnih životinja ispitanih između 1948. i 1954. u Tokiju, samo 85 (12,9%) imalo isključivo ljudsku hranu u stomaku, 94 (14,2%) mešavinu te hrane i stranog materijala, 256 (38,8%) samo strani materijal, kreč, kamen, drvo, staklo, a kod 225 (34%) stomaci su nađeni sasvim prazni. Iz toga je zaključio:

1. Da besne ne treba hraniti.

2. Da one koji liže kreč, sisaju kamenje, grizu drvo i gutaju staklo treba likvidirati.

Za Hilary Lawforda, međutim, najveći je problem, o kome u govoru nema pomena, gustina aerodromske populacije i, s njom u vezi, proporcionalno uvećanje opasnosti od širenja zaraze. Jedini metod kojim čovek raspolaže u kontroli besnila među divljim životinjama — a on je takvim prinuđen da smatra i zdrave i bolesne na aerodromu — još uvek je redukcija »vektora«, vrste u kojoj je virus odomaćen, na razređenost dovoljnu da sama sobom zaustavi epidemiju. Na aerodromsku situaciju primenjeno to znači da, što je na njemu manje ljudi, manja je opasnost od prenošenja zaraze. Nužnost da se njihov broj preventivno proredi postaje tako očigledna. U prirodi su velike barijere — reke, mora, močvare, planine, duboki snegovi — ograničavale kretanje inficiranim životinjama i ponekad zaustavljale epidemiju. On je ovde, eventualno, mogao spaliti nekoliko aerodromskih zgrada, ali ništa nije garantovalo da će vatra u njima zateći dovoljno ljudi i

rizik isplatiti. »Program klopki«, primenjiv u prirodi, ovde je nepraktičan. Čelične klopke, maskirane prljavštinom, suprotne su njegovom osećaju za higijenu, a terminalski su prostori ravni, nema udubljenja u kome bi kljusad bila dovoljno nevidljiva. »Program trovanja« više obećava. Trovanje hrane strihninom je nepogodno, jer besni mahom ne jedu, a ni zdravi nisu baš pri apetitu. Trovanje gasovima takođe ima svoje mane. Hermetička prostorija u koju se gas pumpa, neko javno kupatilo s tuševima, recimo, može se relativno lako organizovati, no kako u njega dovesti ljude? Sve te jebene priče o koncentracionim logorima učinile su ih prema masovnoj higijeni nekako sumnjičavim. Ni ono »trebaju vas na telefon« ne bi, boji se, palilo, jer zna se da telefoni na Heathrowu za publiku ne rade. Najviše nade ulivaju mu bounty epidemiolozi, majstori strelci s puškama kalibra 22, patronama cijanidnog punjenja, s diskrecionim pravom i dobrim okom, plaćeni po dokazanom lešu, kakve su zdravstvene vlasti na jugozapadu USA koristile za kontrolu kojota. Maskirani u putnike, oni bi čekali na najprometnijim punktovima aerodroma i odstreljivali višak populacije. Premda ponešto primitivan, postupak je imao u sebi bar nečeg sportskog.

Ljudi BBC-a došli su da ga šminkaju za emisiju. Televizijska ekipa muvala se po kancelariji, vukući kablove, podešavajući reflektore, petljajući oko kamera.

S velikog ekrana u uglu tužno je tulio prečasni Cameron. S vremena na vreme radoznalo se hvatao za gušu, modernizujući molitvu nekim jačim izrazima. Kad je viruse nazvao »jebenim božjim najamnim ubojicama« i počeo rigati penu u nebo, Lawford je

shvatio da nešto nije u redu. Bilo je to po definiciji »neobično ponašanje«. Dao je znak pomoćniku Stillmanu. Stillman je izašao.

To je čudno, premda ne i neprirodno, nipošto »bizarno« u smislu uslova za likvidaciju, mislio je major Hilary Lawford dok ga je šminkerov tampon prijatno hladio po ugrejanom čelu. Počinje na ljude gledati kao na životinje, mahom pse. Domaće pse. I s ljubavlju, naravno. Jer on pse voli. Njih samo treba držati strogo, ne dopustiti da se raspuste, ne dati im da se uleže. Veliki lovovi zahtevaju veliku kondiciju. A on se na veliki lov spremao. (I jezik mu se, mada nije primećivao, neosetno prilagodavao okolnostima psećeg života na aerodromu i iz njega uzimao svoje izraze.)

Sa psima na Heathrowu, mislio je, u tako glomaznom, skoro nesavladivom čoporu, biće prilično teško raditi. Nije da se on plašio odgovornosti, već će on s tim čoporom nakraj izaći, tek jasno mu je da posao zahteva sav njegov trenerski i komandni talenat. Kao i višu ideju, koja bi njegovoj vlasti dala dublji smisao od pukog epidemiološkog programa.

Praktični program je dobro organizovan. Može biti zadovoljan. Hvatanje *stray*, divljih ljudi za likvidaciju, već se vrši pomoću šinterske službe u koju je regrutovao, pored bolničara, nezaposlenih avionskih posada, carinika, imigracionih činovnika, i sve putnike koji su pokazali naročitu revnost u prijavljivanju obolelih. U priručniku AVMA pročitao je kako se psi nauče najzad da izbegavaju kontrolne timove. Zato ih je oblačio kao lekare.

I uopšte, mislio je, sa epidemiološke strane, stvari na terenu teku dobro. Brine ga ideološka. I najsavr-

šeniji empirijski akti neće imati smisla ako ih ne nadahnjuje ideja. On je naravno ima. Muči ga pitanje hoće li je učiniti razumljivom Aerodromu. Hoće li i Heathrow shvatiti da pravo na slobodu ne postoji, da postoji samo žudnja za opstankom. I da postupak ne zavisi od ovog ili onog pojedinačnog trajanja, već od preživljavanja zajednice, od opstanka čopora. Ako se psi već ne mogu sačuvati, može se spasiti pseća ideja.

Čim Lieberman pronađe vakcinu, on će se povući. Posle izvesnog prelaznog vremena, naravno, dok se stvari ne ukoloteče u mirnodopsku rutinu internacionalnog vazdušnog saobraćaja. Ali žalosno će biti ako se, posle svega, Heathrow vrati u prvobitni haos, ako se iz krize, kao obično, ne izvuče nikakva pouka o upravljanju.

Ako ga budu hteli, on će se žrtvovati i ostati da produži posao kao generalni direktor Heathrowa. Pod uslovom da ima sadašnja ovlašćenja, naravno.

Iskustva sa Heathrowa mogu se primeniti na državu. I primenila bi se da narodna paščad ume misliti. Da se psu kao što je on da njegovih sto dana!

Nekada moćna životinja, neustrašivi lav, Engleska je danas prestrašen, dezorijentisan, paralizovan pas, čije se besnilo još ne vidi. Engleska je u prodromi. U jutru — da li je to bilo juče, prekjuče, pre nekoliko dana, kada je uopšte bilo? — u kome je majka Tereza, igumanija jednog nigerijskog manastira, doletela iz Rima s ljubavlju u srcu za bližnje.

S virusom u mozgu, takođe za njih.

Na ekranu, sred amvona kapele St. George, prečasni Cameron je intenzivno grizao metalni krst. Ekran se zatim ugasio. Kad je ponovo sinuo, u kapeli je sve bilo na svom mestu. Sve osim prečasnog Camerona.

Reflektori su se upalili i vrelinom obasjali majora Hilary Lawforda. Osetio je oštar bol u očima i pustinjsku sušu u ustima. Pokušao je da je pljuvačkom navodni. Trema je za njega bila novo osećanje.

Reditelj sa šiljatom njuškom ruskog hrta rekao je: »Pažnja! Za minut smo u eteru.«

Stavio je žičanu korpu na glavu i učvrstio je kaišima na potiljku. Bila je udobna. Čudio se kako je dosad bez nje mogao živeti.

Kamera je potmulo zazujala.

Sa ekrana u uglu nestalo je kapele St. George i stvorila se njegova radna štenara, puna autentične životinjske atmosfere. Ali njega na slici još nije bilo.

Sa ekrana je zalajala druga njuška, nalik na pekineza, izgubljenog u dlaci. (Neki umetnički pas, mislio je zlovoljno, neki prokleti Leverquin.) Pekinez ga je najavio kao »Lawforda Gvozdenu petu«, »Oca Heathrowa«, »Spasioca Aerodroma«.

Požalio je što najavu nije sam sastavio. Dodao bi i »Najmudrijeg policijskog psa svih vremena«. A svakako ne bi sebe nazvao »Gvozdenom petom«. Rekao bi »Lawford Gvozdena šapa«.

Sibirski hrt je proskičao: »Idemo!«

Na svim televizorima aerodroma Heathrow najpre se pojavila velika, u zlatni ram iz koga je izbačen osnivač Heathrowa uramljena slika omiljenog Lawfordovog psa, crnog vučjaka. Zatim se kamera blago spustila i obuhvatila u celosti autoritativnu figuru majora Hilary Lawforda sa blistavom brnjicom na glavi.

»Poštovani moj čopore!…« Izgovorio je to s mukom, a zatim visoko podigao glavu kao da traži mesec i tužno, otegnuto alauknuo.

26

Niko nije umeo reći kako su neprilike počele.

Kad je Vođa aerodroma Heathrow, major Hilary Lawford, u punom sjaju pseće korpe sinuo na televizijskim ekranima karantina, kad je ljude nazvao čoporom pasa, ili tek kad je ludački stao da zavija? Minut nakon toga ekrani su se pogasili i umlaćen kundacima vlastitih ljudi-pasa, duboko tamo iza mraka, Hilary Lawford se zauvek izgubio iz priče o besnilu na »najvećoj vazdušnoj raskrsnici sveta«.

Šta mu se može upisati na nadgrobnu ploču?

Istina je da je trebalo biti radikalan, svež, originalan. Bilo je to iskustvo kome ga je demokratija, i bez njegove volje, naučila. Izgleda, međutim, da je u tom načelu malko preterao.

Nije ipak zbog toga trebalo postati — pas.

Ma kako savršeno, nijedno načelo to ne zaslužuje.

Televizori su se pogasili, ali je Heathrow produžio da plamti.

Indukovano nestvarnom demonstracijom besnila, za koje niko nije mario je li ideološko ili medicinsko sve dok se penilo, dok je urlalo, dok je na ekranima verno igralo njihovu vlastitu mučeničku budućnost, preživelo stanovništvo aerodroma Heathrow, zdravo i bolesno, u lucidnom ili furioznom intervalu, ukoliko je samo moglo da se miče, sve, dakle, što nije mrtvo ili komatozno, eksplozivno se izlilo iz putničkih terminala, službenih zgrada, pomoćnih građevina, stova-

rišta, i potopivši razređene straže Aerodromske bezbednosti na granicama karantinskih zona, sručilo u korito Central Terminal Area, poput nezadrživog uraganskog talasa, rušeći sve pred sobom, tražeći iz te Prokrustove postelje patnje i užasa bilo kakav izlaz.

Bio je dubok mrak na Heathrowu, još dublji u ljudima.

Jedinu svetlost, masnu i prljavu poput ulja, sejali su po avenijama, platoima i peronima džinovski prozori na terminalima. Jedina svetlost u ljudima bila je bezumna želja da budu što dalje od ovog pakla.

Raspadala se poslednja preživela zajednica starog, zdravog društva. Nema više porodice, onih koji se vole, jedni za druge brinu, prijateljskih enklava, nerazdvojnih parova. Nestalo je nacionalne i rasne solidarnosti, ukoliko se ona tu i tamo još održavala.

Svako je ovde sada sam. Svako beži za sebe. Svako protiv svakog beži.

I nemoguće je reći ko je u pomahnitaloj ljudskoj lavini što se valja lavirintima Central Terminal Area već besan, a ko će u dodiru sa besnima tek pobesneti.

Izvesno je jedno, još uvek samo malobrojnima, da izlaza iz karantina nema.

Široko stepenište, koje se kraj autobuske stanice spuštalo pod zemlju u foaje metro stanice Heathrow Central, zazidano je debelim zidom, na kakav nailaze i svi koji pokušavaju da se spasu koridorima što sa terminala vode u podzemnu železnicu.

Čini se najpre da je deo begunaca u prodoru prema Cargo-tunelu, na južnom rubu CTA, bolje sreće. I on je zazidan, ali s obe njegove strane mrak je, zaštitnička tmina betonske stepe, po kojoj, poput krilatih nemani

iz legende, divovske metalne ptice čuvaju stražu na prilazima nekom začaranom gradu.

Iza njih, iza mraka, London je osvetljen. U njemu se živi kao da besnila nema.

Tome mraku hrle oni.

Između njih i spasonosne tmine najednom seva blistava svetlosna brana, u kojoj nestaju i London i njihove nade.

U baraži reflektora, kao u providnom svetlosnom kavezu, stoje tenkovi i borna kola, kamuflirani u benzinske cisterne. Na stotinu jardi bliže postaju vidljiva i mitraljeska gnezda, ograđena vrećama peska. Na narednih pedeset — vojnici s gas-maskama, pod punom ratnom spremom.

Besomučan trk se usporava. A zatim sve staje.

Jer, s druge strane svetlosne granice, niko ne liči na ljude, živa stvorenja uopšte, čak ni na opasne ali poznate životinje.

To je krvoločna, bezdušna, mehanička armija šintera s gas-maskama, koje na treperavoj svetlosti reflektorskih snopova izgledaju kao čelične korpe na psećim njuškama.

U istom trenutku kad je aerodrom, na svojim najudaljenijim granicama, tamo gde se duž kružnih puteva završavaju piste, saznao da je blokiran vojskom i osuđen na besnilo, grupe maskiranih, naoružanih ljudi Aerodromske bezbednosti upale su na terminale i stale nekuda odvlačiti ljude, koji su, uprkos opštoj panici, ostali tamo gde ih je zateklo zavijanje majora Hilary Lawforda. Staloženom posmatraču — da ga trenutno ima — ne bi izmaklo da, uprkos silovitoj brutalnosti kojom operišu, »abeovci« ne kupe svakog, da u njihovom izboru postoji neki red i smisao.

Suarezovi iz Villafranca del Cid nisu ga videli. Nisu shvatali šta šinteri od njih hoće, kad su oboje zdravi, a ona još i dete očekuje. Na smrt preplašene, čim su rekli ime, odvukli su ih u prizemlje terminala 2 i pridružili unezverenoj grupi što je pod stražom već čekala.

Niko nije znao šta se događa, kuda ih vode.

Najgora sumnja oterala je ostatak razumnih ljudi napolje, što dalje od ubilačke mašine, koja je, koristeći rasulo, harala aerodromom.

Na južnom delu aerodroma, odbijena od zazidanog Cargo-tunela udesno prema doku za Jumbo-jetove terminala 3, a odatle na piste, gomila je u tmini, koja joj se činila spasonosnom, svom silinom naletela na tri metra visoku žičanu mrežu zasićenu strujom ubistvenog napona.

Svuda duž linije susreta metala i mesa, planuo je avetinjski vatromet, prožimljući noć gorkim smradom života, koji se, preskočivši milenijume, pretvarao u ugljen.

»Šta to znači? Ko ste vi? Kuda me vodite?«, vikao je dr Luke Komarowsky.

Tek što su u zbijenoj formaciji upali u Medicinski centar, dvojica maskiranih ljudi Aerodromske bezbednosti ustremili su se na njega i bez objašnjenja ga stali vući prema izlazu. U perspektivi je video kako hvataju glavnu sestru Logan. S podova bolnice stenjanje paralizovanih mešalo se sa bunilom dezorijentisanih.

»Za ljubav božju, Komarowsky, ne otežavajte mi život!« Glas čoveka gušio se pod maskom. »Znate li šta se sa aerodromom događa?«

»Jeste li to vi, Stillman?«

»Jesam, do đavola, ali to je sve u što sam trenutno siguran.«

»Ne mičem se odavde dok mi se ne kaže kuda me vodite!«

Zamenik pokojnog šefa Aerodromske bezbednosti Lawforda izvadio je iz džepa hartiju i pružio je lekaru: »Imam naređenje da ove ljude odvedem u kontrolni toranj.«

Luke je bacio pogled na hartiju. Na njoj je bio spisak imena otkucan pisaćom mašinom. Većina je bila precrtana, njegovo ime dopisano Hamiltonovim rukopisom.

»Čije naređenje?«

»Liebermanovo. Profesor Lieberman je sada sef Heathrowa.«

Ovaj primer prirodnog odabiranja usrećio bi Darwina, mislio je Luke. »Šef šintera, hoćete da kažete?«

»Lieberman je vaša cvećka, Komarowsky. Nema svrhe da se pravite pametan.« Kučkini sinovi u belim mantilima dižu nos, a ceo im je posao u brojanju leševa. Bio je besan što ga je London zaobišao i za Lawfordovog naslednika postavio jednog naučnika, koji je povrh svega i stranac. »Hajdemo.«

»Moje mesto je u bolnici, Stillman«, rekao je Luke oštro. »Šta ću, do đavola, u kontrolnom tornju?«

»To ćete doznati tamo.«

»A šta će biti s bolesnicima?«

»Isto što i dok ste s njima bili, Komarowsky — umreće.«

»Gde nas vode, šta se dešava?«, protestovala je glavna sestra Logan.

»Ne pitajte mene!«, presekao je Luke. »Pitajte ovo Lawfordovo kopile.« Stillman je gubio strpljenje. Nije šinter. Naročito za grobare u belim mantilima. Do grla mu je da ga vređaju ljudi zbog kojih riziku je da ga napolju linčuju. »Povlačimo se u kontrolni toranj«, objasnio je okupljenoj grupi.

»Aerodrom se ne može držati.«

Prišao mu je jedan pripadnik Aerodromske bezbednosti. »Je li to sve, Stillman?«

Stillman je konsultovao spisak. »Nedostaje dvoje lekara. Neki Suarezovi.«

»Njih je pokupio Johns.«

»Onda idemo. Dižite dupe, ljudi. I držite se zajedno.«

»Čekajte!«, usprotivio se Luke, »ovde ima još zdravih.«

»O zdravima ne znam ništa«, odgovorio je hladno Stillman. »Rečeno mi je samo za ljude sa spiska.«

»A šta je sa ostalim medicinskim osobljem?« Šta će biti sa Moanom, mislio je Luke.

»Znam samo za ljude sa spiska. Idemo!«

»Ja nikud ne idem«, rekao je Luke razjareno.

»Idete, doktore!« Stillman se pomerio u stranu i u pokretu ga snažno udario mašinkom ispod pojasa. Luke se, jeknuvši, savio.

Dok su ga vukli izlazu iz Queen’s buildinga, video je na vratima lekarske sobe Moanu Tahaman.

»Moana!«, viknuo je, ispruživši ruku. »Moana!« Devojka ga nije čula.

Spolja je dopirala mitraljeska paljba koja je gušila sve druge zvukove. Čak i pseće urlikanje besnih.

Na severnom srubljenom kraku Heathrow zvezde, spojene saobraćajnice Inner Ring West i Inner Ring East ulivale su se u 2 000 stopa dug i 86 stopa širok glavni tunel za pešački i automobilski ulazak u Central Terminal Area, i čula se mitraljeska vatra.

Vojnici nevidljive blokade otvorili su iz mraka koncentričnu paljbu na izbezumljenu rulju putnika, koja se, odbijena s ostalih prilaza aerodromu, slila u levak centralnog saobraćajnog platoa oko autobuske stanice i instinktivno krenula prema tunelu.

S prvim rafalima upalili su se reflektori i masakr se nastavio skoro po dnevnoj svetlosti. Vojnici blokade ni tada se nisu videli i otpuštenom članu Komiteta za borbu protiv besnila, bivšem direktoru pravne službe Heathrowa, Henry Mastersonu se činilo, pre nego što će pasti izrovan mecima, da ih to iz nebeski sjajnog nimbusa, od života, raja, spasenja, natrag u smrt, kaznu, pakao, tera neki nevidljivi, nemilosrdni bog.

Na metar od mesta na kome je izdahnuo, u Calshot Wayu, krvarila je na betonu devetnaestogodišnja Joana Barllow, agent za karte British Caledonian Airways, kojoj je rafal dijagonalno presekao butine.

Sredovečna Pakistanka, čistačica sa terminala 2, u smećem radnom mantilu ležala je na izlazu iz Cromer Roada, u blizini D'Albiac Housea, još živa, kad je u stampedu naišla grupa karantinaca gonjena mecima i pretvorila je u krvavu mrlju.

Archie Roberts, radio-operater kontrole letenja na Heathrowu, koji je održavao radio-vezu s kapetanom

Christian Jakobsonom, dok je avion Royal Air Maroca besnilo survavalo u Atlantik, puzao je stenjući prema rondeli s cvećem pored Chard Roada. Bio je pogođen u stomak. Beton ga je pekao, a hladna lekovita zemlja bila je tako daleko.

Meci nevidljive blokade gusto su sejali brisani prostor ispred glavnog tunela. Barutno seme padalo je na plodnu zemlju ljudskog mesa i klijalo u njegovoj krvi.

U krvi dr Pheapsona, lekara Medicinskog centra aerodroma Heathrow.

U krvi novinara Juan Carlos Oyhianea iz Buenos Airesa koji je u London došao po reportažu.

U krvi Anvara Fayzia, kustosa kairskog muzeja koji je stigao u London s ponudom za jednu izložbu.

U krvi studentkinje iz Dallasa, USA, koja je iz Londona nosila uspomenu na mladića, spaljenog dva sata ranije u toplani.

U krvi na stotine ljudi karantina, koji su imali nesreću da, bežeći od jednog besnila, nalete na zasedu drugog.

Za Libanca Harona, međutim, bila je ovo najsrećnija noć njegovog života. Ponosno koračajući prema glavnom tunelu, pokušavao je da u glavi, bar otprilike, zbroji koliko će mu doneti krijumčarski poduhvat, po svoj prilici poslednji i sasvim dovoljan da mu do kraja života obezbedi udobnost, kad ga isplate svi ovi ljudi koje prevodi preko granice. Metak mu je razorio mozak, izjeden virusima, pre nego što je stigao do tunela i zbira.

Ali, umro je srećan.

Danielu Leverquinu se činilo da njegovim životom, životima svih zatočenika kontrolnog tornja, čak iz

groba, još uvek upravlja »Otac Heathrowa«, »Spasilac Aerodroma«, major Hilary Lawford, kao što napolju, u zdravom svetu, mrtvi diktatori upravljaju svojim narodima još dugo pošto ih više nema.

Spisak izabranih za povlačenje u kontrolni toranj bio je, nema sumnje, Lawfordov, i u času krize stupio je u dejstvo automatski. Automatski, takođe, nastavilo se sa Lawfordovom »nužnom i privremenom bezobzirnošću«. »Viši interes Aerodroma« i dalje je ostao glavni operativni alibi postlofordovske karantinske ere. U kontrolni toranj niko se neće puštati, da se u poslednje uporište zdravlja i razuma ne uvuče besnilo, da se ne ugrozi rad mikrobiološke laboratorije, od koje zavisi spasenje sveta. Jeste, mislio je, ni manje ni više nego — sveta, rekao je Lieberman. Ako se i oni u tornju sačuvaju, biće to jedino uzgred, sa svetom i z b o g sveta.

Sranje, mislio je, prokleto licemerno sranje!

Ljudima koji su, dok se za komfor nije pobrinulo besnilo, prijavljivali šinterima susede kao besne da bi se dočepali skloništa, u njihovim očima uvek boljeg, uvek bezbednijeg od onog što su ga sami imali, nije bio nužan nikakav izgovor. Volja za preživljavanjem bila je dovoljna. Ali čim se zločin popeo u intelektualne sfere, čim je trebalo da ga počine oni koji su trenirani da se o ljudima brinu, da njima upravljaju, otvorena ljubav prema vlastitom dupetu više nije bila dovoljna. U pomoć su smesta pozvane krupne reči, velike stvari, najviši ideali. Odmah je na kocki bio svet.

Taj jebeni svet, zbog koga je pomoreno više ljudi nego da je propao onog trenutka kad je prvi čovek osetio višu potrebu da zbog njega drugog čoveka ubije.

Jedino mu nije jasno kako se i on našao na spisku za »Nojev kovčeg«? Komarowsky je, bez obzira na odvratnost prema vlastitoj naučničkoj prošlosti — mikrobiolog. Koristan za zajednicu, kao što bi kazao »Otac Lawford«, ovu zajednicu, jer za neku drugu, koja bi trebala astrofizičare ili kibernetičare, ne bi bio. Finac dr Hainenen i Japanac dr Ischio Nakamura iz Liebermanove ekipe su epidemiolozi. Za Liebermana, Coro Deveroux, Hamiltona, izbor je još razumljiviji. To troje srce je »Antirabies Projecta.« Bez njih, serum je nezamisliv. Čak i Loganova može biti od vrednosti, ako se u tornju pojavi influenca. Većina izabranih su pripadnici Lawfordovih abeovaca, pripadnika Aerodromske bezbednosti, ali i to ima smisla. Da njih nema, masa bi prodrla u toranj, ugrozila laboratoriju, London, Englesku, svet. Suarezovi iz Villafranca del Cid su, dabome, greška administracije. Trebalo je dovesti Suarezove, muža i ženu, virusologe iz Brazilije. (Greška je imala i nešto pravičnosti u sebi. Jer da je virusologe trebalo ubiti, ubijeni bi bili Suarezovi iz Villafranca del Cid.) Ali zašto je on izabran, van njegovog je poimanja.

Desilo se to dok je s »brevijarom« i olovkom u ruci čekao na Lawfordov govor. On bi ga, svakako, za svoje »Besnilo« mogao i izmisliti, ali major Lawford se, posle preuzimanja diktatorske vlasti na Heathrowu, najednom našao na onoj granici neobičnog ponašanja preko koje je i za najperverzniju maštu probitačnije da ga kopira nego zamišlja.

Bio je na terminalu 2 u svom najplodonosnijem razgovoru sa sedim čovekom, koji je sebe nazivao

Gabrijelom. Poslednji sati, uostalom, bili su ispunjeni. Stvarnost je dovršavala i svoje i njegove priče. Skicirao je varijantu kraja narednika Eliasa Elmera, koji se ubio u toaletu terminala 2, osetivši, jamačno, da besni. Ostavljajući neizmenjen čin, promenio mu je motiv. Njegov Elmer se ubijao zato što nije pronašao ubicu direktora Upenkampfa. Bio je zadovoljan, što se za završetak rusko-engleske priče nipošto nije moglo reći. Zabrinjavala ga je. Pomalo i ljutila. Posle dramatičnog početka i grotesknog razvoja, ugasila se najednom bez ikakve poente. Pukovnici Donovan i Rasimov su pobesneli, ali u okolnostima epidemije, gde to svima za rukom polazi, bolest nije nikakva poenta. Ako bolju ne nađe, moraće celu prokletu temu jednostavno odstraniti. I zameniti je, eventualno, Lieberman/Stadler-Sorensenovom, ako od nje išta u stvarnosti bude. I ako ne bude, uostalom, ispadalo je, paradoksalno, da u dobroj knjizi Lieberman mora biti Stadler, mora biti ratni zločinac, da bi bio vredan pomena, dok u »dobroj stvarnosti« tako nešto može samo da mu škodi.

Što se Gabrijela tiče, postepeno, poput otkrovenja koje se čoveku ne daruje odjednom, već ga unutrašnjom spoznajom prosvetljava u etapama razdvojenim mrtvim zonama neizvesnosti, te mu svet izgleda kao polumračan, tek mestimično iluminiran predeo, počeo je on i z a stvarnog Gabrijela — po svoj prilici bezopasnog, od kućne nege odbeglog ludaka sa simptomima dementiae precox, koja mu jede i sećanje staro jedva dan, nazirati m o g u ć e g Gabrijela, n j e g o v o g Gabrijela, Arhanđela Gabrijela, od Hrista imenovanog čuvara čovečanstva, koji je ovde da Veliku zver vrati u prapočetni ambis. Kao što je to

učinio s epidemijama kuge iz vremena Justinijana ili 1347. Trebalo je jedino Gabrijelovom ludilu dati smisao, koji se gubio u preovladavajućoj ideji da je na Heathrow doveden zbog nekog nepostojećeg psa.

Odmah posle Lawfordovog televizijskog besnila, koje je aerodrom bacilo u haos, pošto je većina karantinaca u divljoj panici napustila terminal, došli su po njega. Poznavao je predvodnika šinterske trojke. Pristao je da povede i Gabrijela. Jamačno je i on hteo da u istoriji ostane dobro zapisan, potvrđujući istinu da u despotijama jedino korupcija pomaže čoveku da preživi.

Gabrijel je odbio da se skloni u kontrolni toranj. Nemogućim srednjovekovnim jezikom objasnio je kako je maloj Sue Jenkins obećao da će naći psa Sharon.

»Taj pas ne postoji«, rekao mu je. Gabrijel se s razumevanjem nasmešio:

»O, postoji, gospodine, uistinu postoji.«

»Zato što vam je o njemu govorila jedna devojčica u bunilu?«

»Sue ne beše u bunilu.«

Ne, nije — mislio je — bila je mrtva.

»Dobro, u toranj nećete. Kuda ćete?«

»Tamo.« Pokazao je u pravcu glavnog tunela odakle se čula ubrzana mitraljeska paljba.

»Zašto baš tamo?«

»Tamo je Sharon.«

»Gabrijel«, insistirao je, »budite pametni. Ispred glavnog tunela ubijaju. Umrećete nizašta.«

Starac ga je pogledao s toplinom kakvu ni u čijim, čak ni majčinim očima na samrti, nije video. »Ja ne mogu umreti, gospodine«, rekao je.

Abeovac je postao nestrpljiv. Plašio se da im rulja, odbijena s glavnog tunela, ne preseče povratak u kontrolni toranj.

»Čovek je lud, Leverquin, zar ne vidite?«

Naravno, Gabrijel je lud. I njegova odluka da se ne skloni u toranj prirodna. Prirodno ludačka. Ali on, Daniel Leverquin, nije lud. Šta ga je onda, za blagog boga, navelo da ludom Gabrijelu, koji, čak i da je na besnilo imun, a ni to nije sigurno, nikakvih izgleda nije imao da se sa Heathrowa živ izvuče, preda svoj dnevnik? A upravo to je učinio. Izvukao je dnevnik iz Pan-Am torbe, nažvrljao na prvom listu jednu adresu i predao mu ga, ne rekavši ni reči.

Gabrijel je uvukao dnevnik u unutrašnji džep kaputa, rekao: »Zbogom mi ostajte«, i otišao.

Tek u kontrolnom tornju shvata da je njegov impulsivan gest, na izgled ne manje ludački od Gabrijelovog lova na nepostojećeg psa, takođe potpuno prirodan. Posle razgovora s Louise o identitetu profesora Liebermana, u nekoliko je navrata pokušao da nastavi dnevnik. Uspeo je jedino da zabeleži razgovor sa Louise. Dalje nije išlo. Sve je nekako izgubilo smisao. Da bi se podstakao, napisao je čak i uvodnu rečenicu prve glave budućeg romana »Besnilo«.

Seća se rečenice:

»Šest elektronskih satova stanice podzemne železnice Heathrow Central na Piccadilly liniji za londonski aerodrom složno je pokazivalo 07 15 časova kad je voz iz pravca Hatton Crossa, potmulo tutnjeći, izbio iz istočnog tunela da bi se zaustavio ispred zapadnog, odakle je slepi, tamom umotan kolosek vodio do kraja pruge…«

Otada ništa. Ni reči.

Je li moguće da je razlog razgovor s Louise, saznanje da je d o s a d a bio mrtav? Da je mrtav već odavno na onaj stvarni, jedini način na koji je čovek mrtav, gde fizička smrt, ma šta je donelo, predstavlja zapravo prekid te stvarne, jedine smrti i početak nečeg nepoznatog, možda čak i pravog života?

Šta je to s njim Louise učinila?

Louise?

Louise je ostala na aerodromu!

Na Louise je zaboravio!

Kao i na mnogo toga!

Kao na s v e !

Zaklonjeni betonskim branikom, ispred zgrade za vazdušnu poštu, desetak pripadnika Aerodromske bezbednosti, neizabranih u posadu kontrolnog tornja, prvi su, u ime Heathrowa, iz mašinskih pušaka otvorili vatru na nevidljivu blokadu. Otpor je formiran spontano, a nada da će se probiti kroz blokadu došla je kasnije.

Kapetan Collins, komandant južnog (sa aerodroma — severnog) sektora blokade, smatrao je, uprkos nekoliko izgubljenih ljudi, da će kontranapad lakim oružjem biti dovoljan da se usamljeni otpor slomi.

Obavešten o incidentu, na lice mesta stigao je komandant blokadnih trupa, general-major Samuel Winterton. Bio je indigniran metodom kapetana Collinsa.

»To je nečuveno, Collins«, rekao je suvo. »Mislite li vi da nas je Vlada Njenog Veličanstva poslala ovde da vodimo rat protiv vlastitih građana?«

»Većina ljudi na Heathrowu su stranci, gospodine«, usudio se da primeti kapetan Collins.

»Ovi koji pucaju svakako su naši.«

»Naši, ali pobesneli, gospodine.«

»Da se interesujem za zdravlje ljudi bio bih lekar, kapetane, ne vojnik«, rekao je general-major Winterton. »Okončajte smesta tu glupost.«

»Kako, gospodine?«

»Kapetan koji ne namerava jednog dana biti general treba odmah da podnese ostavku; ako namerava, takve bi stvari i sam morao znati«, rekao je Winterton, seo u džip i naredio da ga voze na severni (s južnog dela aerodroma) sektor blokade, odakle je javljeno da se pod težinom naleta ljudi srušilo deset metara elektrifikovane žičane barijere.

Kapetan Collins je u međuvremenu naredio da se prostor ispred zgrade vazdušne pošte poseje minama iz minobacača.

Posle deset minuta Heathrow više nije pucao. Glupost je okončana.

Nedolični građanski rat završen.

Izbezumljeni, izranjavljeni, besni zbog izdaje (poneki i zbog virusa), ostavljajući iza sebe svoje mrtve, preživeli pokolja kod glavnog tunela, vraćahu se sa severa na centralni plato oko autobuske stanice i eksplozivno mešahu sa karantincima koje nije spalila električna barijera na jugu.

Tada je neko proneo glas da je Heathrow prepušten besnilu, a da su se funkcioneri karantina sklonili u kontrolni toranj, odakle će ih vojni helikopteri prebaciti u bezbednost.

Bes i strah brišu poslednju razliku između zdravih i bolesnih, ujedinjujući ljude u jednu jedinu ideju,

eruptivnu žudnju da u kontrolni toranj prodru, da u helikopteru, tom Anđelu spasenja ovog Smaka sveta, uhvate i za sebe mesto.

U tmurnoj ostrvskoj zori stoji Nojev kovčeg od kamena, stakla i metala, poput biblijskog pre kiša, mračan, zatvoren, nepristupačan ljudskoj bedi koja ga zapljuskuje. Ono što je izvan njega, osuđeno je. Na ljudskom kantaru izmereno i odbačeno. Već je mrtvo, premda se po inerciji još kreće.

Uskoro, van Kovčega, izvan kontrolnog tornja, neće na aerodromu

Heathrow biti nijednog živog stvorenja.

Ali se to neće desiti odjednom. Aerodrom će najpre pretrpeti biološki preobražaj o kome je sanjala mikrobiologija, koji je propovedao Frederick Lieberman. Jedino što će se ovaj put evolucija odvijati unazad. Milionima godina uspinjala se životinja Drvetom života da uzbere na vrhu njegov plod — saznanje o sebi i smislu vlastitog postojanja. Za nekoliko sati vratiće se na zemlju kao životinja koja ga nije razumela.

Zahvaljujući beskonačnom, mukotrpnom uspinjanju predaka uz to Drvo, psi rođeni kao ljudi, umiraće — kao psi.

Najveća vazdušna raskrsnica sveta postaće njegova najveća štenara.

Da li je ova budućnost shvaćena ili tek predosećana, ko će znati, tek svako je delovao kao da neposredno sledi.

Ali ne i svi isto.

I u ovoj konačnoj krizi čovečnosti bilo je idealizma koji se nije na sebe obazirao, koji je samopožrtvovano na druge mislio.

Sergey Michalewsky, berzanski agent iz Amsterdama, izvukao je iz sličnosti tlocrta Heathrowa s Davidovom zvezdom i epidemije besnila zaključak da su ta dva fakta u okultnoj vezi, da je židovski simbol svojim demonskim oblikom privukao bolest i da su, konsekventno tome, za sve nevolje aerodroma krivi Jevreji. S razbijenog prozora Queen's buildinga pozivao je na pogrom i tvrdio da identifikacija ne predstavlja nikakvu teškoću, on ih je, naime, te pse, po mirisu poznavao.

Jedan Amerikanac pod teksaškim šeširom je s krova napuštenog vatrogasnog vozila, »decu svetog besnila« pozivao da na čelu s njim, prorokom nove vere, prime bolest kao božji dar, pojašu Veliku besnu zver i predadu se blaženoj harmoniji bezumlja.

I drugi govornici dižu glas.

Govori se vatreno protiv blagostanja i siromaštva, mira i rata, zdravlja i bolesti, Amerike i Rusije, ovog ili onog kontinenta, ove i one rase, ove i one vere.

U međuvremenu realistična masa napada toranj.

Ali nema molbe, pretnje, sile koja Nojev kovčeg može otvoriti.

Prozori dva donja sprata blindirani su metalnim pločama, ulazna vrata ojačana čelikom i zabarikadirana, a na prozorima od drugog naviše, postavljeni su strelci Aerodromske bezbednosti. Ubijaju se jedino oni koji uporno puze zidom da se dočepaju trećeg, nezaštićenog sprata. Ili oni što se, pošto su neutralisali teksaškog proroka, na vatrogasnim merdevinama vazduhom na prozore ustremljuju.

Starešina odbrane tornja Stillman odlučno staje na put pucanju u sve što ispod zgrade mrda, tzv. preventivnom ubijanju. Preventivno, stvar je jasna.

Sve što je van tornja, neprijatelj je. I treba ga preventivno ubiti. Ali za tako nešto, za »totalno rešenje« nema municije. Zatomiti se mora instinkt, isključivo ljudski, da se uništava sve što živi, a ne koristi, i jedan, čovekov takođe, da se ponekad uništava i ono što koristi, ako se time pribavlja neko zadovoljstvo. Stillman naređuje da se masa zaliva vodom iz šmrkova. Gusti mlazevi vode šibaju platoom ispod tornja. Bolesni se valjaju u mučeničkim grčevima. Zdravi produžuju s navalom.

Puta u toranj nema.

Puta iz tornja, takođe.

Daniel Leverquin sve preduzima da izađe. Straže Aerodromske bezbednosti bi ga, najzad, pustile kao ludaka čije neobično ponašanje, po Lawfordovoj klasifikaciji, zaslužuje »konačno rešenje«, drugim rečima metak u potiljak, ali metalne ploče ne mogu da se otkuju i vrata raskrče bez rizika da kroz njih prodre rulja.

Iz bivše Townsendove kancelarije, u kojoj je major Lawford postao pas, kroz prozor isuviše visoko postavljen da se preko njega spusti, vidi osvetljene konture terminala 2 i na peronu, na kome su u zdrava vremena stajali taksiji, pod kandelabrom — Louise. Čini mu se da je sve što se na Heathrowu dogodilo otkako je iz voza sišao na stanicu Heathrow Central, bolestan san, bunilo, iz koga se prenuo na vreme da vidi Louise Sorensen kako čeka taksi koji će je odvesti u grad. Na vreme da je, ako požuri, stigne i s njom se vrati kući.

Nekada je imaginaciju mogao da kontroliše i, poput mikroskopskog filtra što propušta samo njoj prilagođene pojave, drži između sebe i realnosti. To ga

je piscem i Činilo. Sad mu je tako nešto nemoguće. Odvratno, u stvari, nedostojno nesreće koja se oborila na aerodrom. Kukavički je uobražavati da Louise dole čeka taksi i da je s njom sve u redu, kad u redu stvarno nije ništa i kad tamo gde stoji može da dočeka jedino — smrt.

Ne može da ga vidi — prozor iza kojeg stoji je iodiziran — pa ipak čeka tamo, usamljena, ranjiva figura na taksi stanici bez kola, na aerodromu bez aviona, među ljudima bez nade, i gleda prema kontrolnom tornju.

Setio se da još nije otvorio koverat koji mu je dala posle razgovora o profesoru Liebermanu. Izvadio ga je iz džepa i otvorio. U njemu je bilo nekoliko požutelih, iskrzanih fotografija.

Prva je prikazivala lepu ženu, tridesetih godina, u prugastoj odeći nemačkih koncentracionih logora. Ošišana do glave, žena je izgledala kao nešto nežniji, ženstveniji mladić. Ka poleđini je pisalo: SUBJEKT AK25, PRE TRETMANA RRR SERUMOM, AUSCHWITZ, 1. FEBRUARA 1944.

Na drugoj se fotografiji sa ženinim licem događalo nešto, za sada duboko pod sasušenom kožom, što mu je menjalo izraz a da ni jednu crtu nije pomeralo. Potencijalna transformacija je tu, neizvesna u cilju, tajanstvena u dometu, nesavladiva u snazi, ali lice se opiralo. Ličnim, osobenim, samosvojstvenim genetičkim materijalom definisan, fizički oblik ostao je ponosno nenarušen. Na poleđini je stajalo: SUBJEKT AK25, SEDAM DANA NAKON TRETMANA RRR SERUMOM, AUSCHWITZ, 7. FEBRUARA 1944.

Na trećoj je izgledalo kao da je fotografisana druga osoba, različita od prve, ali ne na način kako

se razlikuju dva ljudska bića, nego čovek, ma koliko od nje udaljen, od životinje iz reda primata. I jedino je odrednica AK25 na poleđini fotografije svedočila da je to lepa žena s prve fotografije, ČETRNAEST DANA NAKON TRETMANA RRR SERUMOM, na dan koji je zabeležen kao 14. FEBRUARA 1944. Tajanstvena sila je, poput strahovite podzemne biološke eksplozije, razbila otpor nasleđa i lice preuredila prema vlastitom genetičkom kodu. Ali ono što ga je najdublje potreslo bila je podudarnost b e s n o g i z r a z a s onim kod furioznih bolesnika u Medicinskom centru.

Na četvrtoj fotografiji lice nije pretrpelo nikakvu promenu — osim što je žena očevidno bila mrtva — a na poleđini je pisalo da je SUBJEKT AK25 DVADESET JEDAN DAN TRETIRAN RRR SERUMOM, a zatim iz razloga koji nisu navedeni, LIKVIDIRAN 21. FEBRUARA 1944 U AUSCHWITZU.

I još jedna istina jasna je Danielu Leverquinu.

Lice s fotografija i lice Louise Sorensen gotovo je isto.

Kad je podigao oči s fotografija, nje na taksi stanici više nije bilo.

Tamo je sad, puzeći potrbuške, čovek u uniformi pilota Pan-Ama, halapljivo lizao asfalt.

Improvizovana mikrobiološka laboratorija na petom spratu kontrolnog tornja nije propisno izolovana — nekad su tu bile kancelarije uprave Heathrowa — i konvulzije pobesnelog aerodroma čuju se ovde kao da se urla i puca u samoj zgradi.

Pa ipak, profesor dr Frederick Lieberman ništa ne čuje.

Izolacija od zvuka je u njemu. Savršena izolacija ravnodušnosti za sve što se ne zbiva u elektronskom nervnom sistemu AMCO 781 kompjutera, najmoćnijeg veštačkog mozga na svetu što su ga Japanci sveli na 3 × 2 × 0,90 metarsku enciklopediju, sposobnu ne samo da informiše o bilo kom pitanju iz oblasti molekularne biologije i genetičke biohemije, već i da vrši samostalna izračunavanja logičnih izgleda za svaki teorijski moguć eksperimenat.

Profesor Lieberman je sam. Trenutak pripada isključivo njemu. Ni s kim ga ne želi deliti. Zna da su Hamilton i Deveroux razočarani što ne rade s njim na glavnom pravcu antigenske izolacije, što im je čak i pristup u njegov deo sprata zabranjen, a oni određeni za proces koji se počasno zvao »kontrolnim«, ili u laboratorijskom jeziku tehničara — »jedinim čistim gaćama, ako se sve druge useru«. Ne sme da rizikuje. Hamilton isuviše dobro poznaje eksperimentalnu praksu. Odmah bi shvatio da faktom što je Rhabdovirus Heathrowa njegov, Liebermanov rekombinat DNA, nije saznao i celu istinu.

A za nju Hamilton još nije spreman. Ne samo on. Niko na aerodromu. Niko u svetu. Razumevanje može očekivati tek kad serum SH-RRR (Super Human Rhabdovirus Regenerative Recombinant), u obliku dve jake doze smešten u hladnjači, n a p r v o j d v o j i c i l j u d i pokaže svoju moć.

Serum, za koji sada od AMCO očekuje mišljenje, procentualnu verovatnoću da njegova biohemijska struktura odgovara postavljenom cilju opita.

Za sve saradnike i stanovnike kontrolnog tornja, serum je bio prosto ARS — Anti Rabies Serum. Za njega intimno, on je privremeno SH-RRR. Šifra je prilično precizno, ako baš ne u značenju, u formi svakako, opisivala materijal i cilj rekombinacionog procesa koji se serumom dobijao. Kad uspe, a to će biti za koji minut, kad dobije potvrdu nezavisnog nadljudskog mozga, postupiće kao ostali naučnici koji su za genetičke rekombinacije koristili inicijale vlastitih imena. Stanley Cohen sa Stanforda imao je svoj PSC 101 (Plazmid Stanley Cohen 101), a postojali su i PTC i PPL (Plazmidi Charlie Thomas i Phil Leder), kao i serija faga Francis Kricka — FHC/0, FHC/1 i tako dalje. On će svoj rekombinat DNA nazvati: S(uper) H(uman) R(habdovirus) R(egenera-tive) R(ecombinant) F(rederick) L(ieberman) 78, gde će broj označavati poslednju, uspešnu rekombinaciju virusa besnila, kojom se bavio od početka naučne karijere. Najispravnije bi ga, naravno, bilo zvati SH-RRR-SS, ali svet malih ljudi još nije spreman da primi njegovu istinu. Spalio je istinu Giordana Bruna, na sraman ustuk naterao Galilejevu, ismejao Darwinovu. Zgroziće se i od njegove. Svet malih ljudi na velike istine nikad nije spreman. Čak i papa bi se samrtnički uplašio ako bi mu se dokazalo postojanje Boga.

Kompjuter nečujno misli. U dubinama *hardwarea* obrću se bubnjevi memorije. Raznobojni svetlosni impulsi proklamuju okončanje jednog lanca matematskih kombinacija i početak drugog. Za nekoliko minuta, kao na sudbinskoj lutriji, na crnom ekranu AMCO izaći će broj njegovog života.

Još do nedavno je intenzivno razmišljao šta bi čovek, pomoću SH-RRR-FL- 78 izlečen od Heathrow

besnila i ograničenja herediteta, dobio u kombinaciji s kompjuterom tipa AMCO-781. Šta bi imao od savršene inteligencije, koja bi bila prinudna. Ništa, u stvari. N j e g o v č o v e k, samo nevolje. Izgubio bi slobodu neograničene akcije, koja ga stavlja iznad drugih životinja sa zoološke skale. Rigorozna logika zamenila bi rigoroznu etiku, koje se tek otresao i koja mu nije dopuštala da se razvije preko nasleđenih mogućnosti. Tek zadobijene nadmoći ne bi mogao koristiti ne zato što su nemoralne, nego što ih, nepotkupljiv osobnim interesom, jedan ljudski AMCO mozak mora proglasiti nelogičnim, pa prema tome i neprimenljivim. Nakon SH-RRR-FL-78, intelektualno usavršeni model čoveka, recimo neki SH-AMCO-RRR-FL-79, čak i da je praktično izvodljiv, laboratorijski moguć, bio bi u stvarnom životu ispod sposobnosti opstanka australskog divljaka, pogodan možda isključivo za izolovane, zaštićene i svake realne moći lišene kolonije nad-naučnika. Nipošto za one koji svetom upravljaju.

Rubinski osvetljeno oko elektronskog mozga brzim treptajima najavljuje da se na ekranu rezultat očekuje svakog časa.

Bio je to neponovljiv, sakralan, fascinantan trenutak, koji, u agoniji sumnje, straha, neizvesnosti, očajanja i bezbroj puta izneverene nade, svaki naučnik čeka godinama, ponekad i decenijama, da ga većina nikad ne dočeka. Trenutak je to najviše, božanske spoznaje, čas otkrovenja, kad se jedna istina, gajena *in vitro*, u bujonu vlastitog mozga, pretvara u istinu *in vivo*, koja će izmeniti sudbinu sveta i čoveka.

Kad je crni vučjak, koga su praznoverni domaći poslužitelji zvali *Šajtan* (đavo, na arapskom), a on

Subjektom AK-407, pobegao, svakog dana je očekivao da čuje vest o epidemiji psećeg besnila u tromeđi Sirije, Izraela i Libana. Iznenadna pojava bolesti na londonskom aerodromu bila mu je nejasna sve dok ovamo nije došao. Ovde je shvatio da je epidemija posledica nekoliko nesrećnih koincidencija. AK407 je dospeo u okolinu Meggida i zarazio domaćeg psa, koga je dečak Goldman prokrijumčario na Heathrow. Zaraza se još u avionu Alitalije iz Rima za New York prenela na kaluđericu iz Lagosa, s ove na aerodrom. U međuvremenu Subjekt AK407 je, verovatno, crkao, jer u Izraelu nije došlo do epidemije. Čak ni do jednog jedinog zabeleženog slučaja besnila.

Sve to sad više nije važno. Serum je tu.

Njegov SH-RRR-FL-78 lečio je ljude od Heathrow besnila.

Lečio ih je još od mnogo čega. AMCO-781 bio je izričit u logičkoj dijagnozi. Efikasnost SH-RRR-FL-78 seruma dostizala je cifru od 99,09% logičke verovatnoće.

Uspeo je.

S umornim osmejkom na licu, koje ga davno nije videlo, napustio je komandni pult kompjutera i otišao da opere ruke pre nego što Heathrowu saopšti vest da je spašen.

Koliko je prošlo pre nego što se gomila u tupoj rezignaciji odvojila od zidova kontrolnog tornja te rasula po terminalima i ostalim zgradama CTA, niko nije znao.

Nekad svemoćno vreme, kome se ovde sve podvrgavalo, nije više ništa značilo. Sat je kucao samo

u mikrobiološkoj laboratoriji na petom spratu tornja. Samo je tu vreme imalo nekog smisla, i od njega je nešto zavisilo.

Od ulaza u glavni tunel do autobuske stanice sterala se betonska pustoš, po kojoj su ležala tela ubijenih u sinoćnjem pokolju.

Iznad njih, tu i tamo, poput vernih pasa nad mrtvim gospodarima i njima u poslednju počast, čučali su stražari jedne nove rase — rase besnih.

Nikog nema ni između napuštenog krematorijuma u aerodromskoj toplani i bočnog, niskog krila kontrolnog tornja. Niko stoga ne obraća pažnju na senku što puzi uza zid tornja, odmah do metalnom pločom blindiranog podrumskog prozora. Metalna ploča se pomera, ruka nevidljivog tela pomaže senci da uđe u zgradu. Odmah zatim metalna se ploča vraća na mesto.

Istog časa sunce je punom snagom obasjalo aerodrom Heathrow.

Reuben Abner i Miriam Mahmud išli su niz Inner Ring West preko centralnog platoa aerodroma.

Grejalo ih je sunce. Držali su se za ruke. Bili su mladi i lepi.

Kao život. Kao priroda. Kao večnost.

Išli su prema glavnom tunelu kojim se izlazilo sa aerodroma.

Prolazili su pored mrtvih Velikog pokolja, koji nisu mogli da ih zaustave. I pored besnih Velike zablude, koji nisu smeli da ih zaustave.

Jer, ličili su na mlade, moćne bogove koje ništa ne može zaustaviti.

Išli su prema tunelu čija su usta bila crna i ćutljiva.

Odjeknuo je pucanj. Samo jedan. Odsečan, kratak, čist kao kristal.

Devojka Miriam je pala.

Mladi Reuben Abner se sagnuo. Bila je mrtva. Poljubio je nežno usta koja su još živela. Uzeo je u naručje i produžio.

Išao je prema tunelu čija su usta postala još crnja i ćutljivija.

Niko ga nije zaustavljao. Grejalo ga je sunce. Bio je mlad i lep, kao usamljeni bog koga ništa ne može zaustaviti.

Prošao je kroz crna, ćutljiva usta tunela i nestao.

Tada je odjeknuo drugi pucanj.

Kapetan Collins je pucao tek kad se frontalni kordon u neredu razmakao da propusti mladića s devojkom u naručju.

Na bistroj lučnoj pozadini tunelskog ulaza, iza kojeg je kao u tamnom ramu na suncu sijala lavirintska silueta aerodroma, lica im nije video. Bila su kao dve rupe u tajanstveni svet, s mračne strane ovog. To je olakšavalo prokleti posao. Dugo je nišanio pre nego što je povukao obarač revolvera. Hteo je čistu egzekuciju. I svoju savest — čistu.

Mladić se lagano, lelujavo srozao na zemlju. Kao da ne pada nego devojku polaže na spavanje.

Kapetan Collins, komandant južnog sektora blokade Heathrowa stegao je zube i znak dao kordonu druge borbene linije. Za ovakve slučajeve znak je bio unapred dogovoren. Frontalni kordon izgubio je nerve. Došao je u fizički dodir s osobama »neobičnog

ponašanja«. Frontalni kordon je, prema tome, zaražen besnilom.

Odjeknuo je složan plotun kakav se čuje samo na streljanjima ili iznad grobova.

Na stotinjak jardi od mesta na kome je pao Reuben Abner, imigrant iz Poljske, Sharon, štene iz Meggida je, osluškujući pucnjavu, shvatilo da ga je instinkt prevario.

Put kroz tunel nije bio dobar.

Okrenulo mu je leđa i otrčalo prema terminalima.

Mrtvi pored kojih je trčalo nisu mogli da ga zaustave. Besni pored kojih je prolazilo nisu to hteli.

Bilo je njihovo.

Bilo je — PAS.

STADIJUM ŠESTI — KOMA

„Besni smo mi. Oni su samo bolesni…“

IZ HEATHROW DNEVNIKA
DANIELA LEVEROUINA

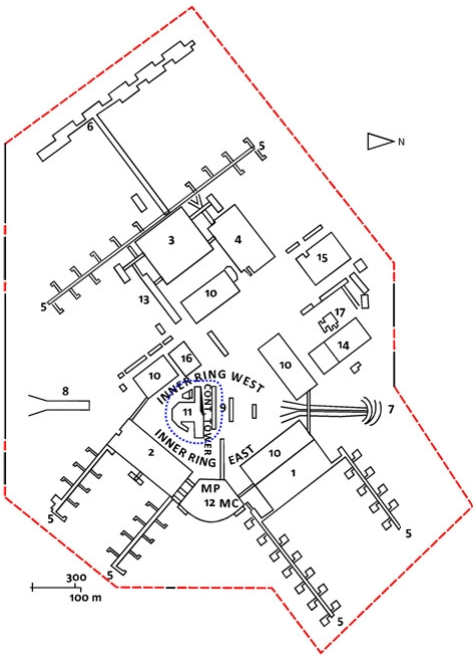

IZ HEATHROW DNEVNIKA DANIELA LEVERQUINA

Central Terminal Area, skica br. 5.
Legenda: 1) Terminal 1. 2) Terminal 2. 3) Terminal 3 (odlazak). 4) Terminal 3 (dolazak). 5) Dokovi sva tri terminala. 6) Dok za Jumbo-jetove. 7) Glavni tunel za CTA. 8) Teretni tunel. 9) Autobuska stanica i ulaz u metro stanicu Heathrow Central. 10) Parkiralište. 11) Kontrolni toranj. 12) Queen's building. 13) Južni administrativni kompleks. 14) D'Albiack House. 15) Vazdušna pošta. 16) Toplana. 17) Stanica za hlađenje. 18) Kapela St. George. T — tranzit terminala 2. MC — Medicinski centar. MP — stanica Metropolitan policije.
Granice vojne blokade - - - - - -
Granice opšteg karantina ……

27

Na pogrebu čovečanstva zavijaće možda nekoliko poslednjih odanih čovekovih prijatelja — pasa, ali odistinski pogođene biće jedino vaši. Jedino dlakavo, pljosnato, krvopijsko stvorenje pod zvučnim imenom Pediculus humanis bez čoveka ne može da živi. Udružene s čovečijom kožom, još od njegovih majmunskih prapočetaka, nesrećne vaši su izgubile sposobnost da žive nezavisno. Ali i one će se brzo snaći i preći na ostale primate. »Ovakav kakav jeste, čovek je najbeskorisniji proizvod prirode.« To je rekao profesor Frederick Lieberman.

Stari dr Johnson je rekao o Škotskoj: »*The best thing you can say for it is that God created it for some purpose, but the same is true of Hell.*« (Najbolje što se za Škotsku može reći jeste da ju je Bog stvorio s nekom namerom, ali to je istina i za pakao.)

Spojene, ove misli najvernije opisuju situaciju na aerodromu Heathrow presudnog dana koji je od početka epidemije bio treći, peti, ili sedmi. Što se ljudi na njemu tiče, mogao je biti i dvadeset sedmi. Vreme ovde ne postoji, kao što ga ni u smrti nema.

Pa ipak, od njega sve zavisi.

Ako je Bog svet stvorio u šest dana, više mu ne može trebati ni da ga uništi.

Ali koliko će čoveku trebati vremena da se odbrani, ako je to uopšte moguće?

Jer, kod besnila, kao i kod Boga, vreme nije ljudsko, ne meri se prema Greenwichu. Ponekad se čini da je Heathrow, inficiran besnilom, sažeta projekcija sveta i njegove krvave, sulude, haotične istorije, ali ma gde se podudarnost uočila, u vremenu je nema.

Čemu »napolju«, u »zdravom svetu« trebaju godine, u »besnom« je gotovo za dan. Što tamo uzima sat, ovde se svršava za minut.

Došavši na svet, čovek nije bio svestan šta ga čeka. Mirijade su morale proći da to shvati. Dobar deo svoje istorije — i biološke i intelektualne — proveo je u bunilu, lud od užasa u koji ga je bacilo saznanje da je bespomoćan pred prirodom i vlastitom sudbinom. Najzad je, takođe kroz vekove, počeo da se privikava, a potom i prilagođava. Najzad je i stvari oko sebe sebi stao prilagođavati. Ali od s a ž i v l j a v a n j a i sad je daleko.

Kad su se klijenti i nameštenici Heathrowa našli u karantinu, nisu znali šta ih čeka. Vreme je trebalo da prođe da bi shvatili. Sve ostalo bilo je bunilo pred užasom koji se nije smeo shvatiti, jer bi se poludelo, a opet, shvatiti se morao, ako mu se htelo odupreti. Najzad su se izvesni ljudi stali privikavati, čak i prilagođavati. Ostalo je samo da neko pokuša besnilo sebi prilagoditi, pa da se istorija vrste ponovi.

Tako stvar izgleda u dimenziji vremena.

U dimenziji prostora, kontrolni toranj je epicentar univerzuma, njegovo sunce, od čije energije zavisi život. Oko tornja je pojas sveta besnila, oko njega pojas sveta zdravih. Grafički, to je streljačka meta sa dva koncentrična kruga i crnom tačkom u sredini. U crnoj tački, dva sveta, zdravih i besnih, imaju mesto spoja, svoju osmotičnu opnu.

Sa svetom zdravih održava toranj radio-vezu, a za jednosmerni transport — jer povratan je isključen — koriste se helikopteri koji žičane korpe spuštaju do staklenog kubeta bivše aerodromske kontrole.

S tim svetom oni su načisto. Taj svet iskreno želi da se serum protiv besnila nađe, tom cilju orijentisan je rad svih svetskih mikrobioloških i virusoloških centara. Ali stvarno se brine jedino da i sam ne bude zaražen. Između nesreće da se serum otkrije tek pošto u London prodre i nesreće da se ne otkrije uopšte, da ostane na aerodromu i uništi život na njemu, bez dileme će izabrati drugu. Dokaz je oko njih svijen poput omče. Prvobitni sanitarno- policijski karantinski obruč oko Central Terminal Area, zamenjen je noću, kurvinski, bez njihovog znanja — vojnom blokadom. Umesto belih medicinskih mantila i zagasito modrih policijskih uniformi, na rubovima aerodromske zvezde stoje ratnici u ratu za koji će, po bizarnoj zaštitnoj odeći, neupućeni posmatrač misliti da je svemirski. Policijske zviždaljke, pendreci, šinterske čakije, lisice, šmrkovi, suzavac i mašinske puške, zamenjene su tenkovima, bornim kolima, topovima, bacačima plamena, mitraljezima i bombama. Ubeđivanje i objašnjavanje — električnom žicom koja je zbog opasnosti od nestanka struje bodljikava, a pričalo se, i zatrovana. Preteće ćutanje došlo je mesto uspokojavajućih glasnogovornika. Ćutanje se prekidalo samo kad se na aerodrom pucalo, kad su ljudi Heathrowa »likvidirani«.

Nisu se zavaravali. Geto su, koji, ako se serum ne otkrije, čeka sudbina varšavskog. U tom pogledu između diktature i demokratije nema razlike. Priče o opasnosti za »civilizaciju kakvu poznajemo« ako virus

prodre u London, naravno, istinite su, ali se taj London ipak u prvom redu brine za sebe, pa tek potom za »civilizaciju kakvu poznaje«.

Sa svetom zdravih ima kontrolni toranj odnos čoveka sa zmijom otrovnicom koja mu se ovila oko vrata. Živeće dok ne napravi pogrešan pokret, dok ne pokuša da je sa sebe zbaci.

Odnos s besnim svetom neposredno, bio je odnos s otrovnicom koja se krije negde oko čoveka. Živeće ako je ne nagaze ili ako ne nađe rupu da među njih prodre.

O »besnom aerodromu« malo znaju. Da saznaju šta se po terminalima zbiva, nemaju bezbednog načina. Ali svako u tornju ima s besnilom poneko iskustvo. Stvari se daju zamisliti.

Čak ni uz pomoć dogleda mnogo se nije videlo.

Medu aerodinamičnim perspektivama zgrada projurila bi, s vremena na vreme, neka prilika, za kojom su se, nešto sporije, uz teturanje, vukle druge.

Ponekad su, na peronu ili vijaduktu, ljudi angažovani u nečemu što je golom oku s tornja ličilo na ritualni ples, što je jedino u leći dogleda postajalo krvavom i nemilosrdnom borbom.

Na udaljenim pistama plamtelo je nekoliko jetova, iz kojih nije na vreme ispušteno gorivo. Aluminijumska koža aviona topila se sve dok je ne bi helikopteri vojne blokade ugasili i ohladili.

Noću je življe.

Čopori ljudi-pasa skupljaju se po krovovima terminala i zavijaju na mesec. Drugi čopori ljudi-pasa bespomoćno su skičali pod zapečaćenim prozorima kontrolnog tornja.

Usamljene psolike lutalice skakale su na blindirana vrata tornja, grizle ih i parale noktima, ostavljajući po metalu tragove krvave pene.

Danju je relativno mimo.

Čuje se poneki pucanj ili rafal mašinske puške, ali se ne zna potiče li puškaranje s terminala ili ga je izazvao pokušaj nečijeg bekstva iz karantina.

Od velikog pokolja, kolektivnih erupcija besa nema.

U nerve sve većeg broja ljudi ulazio je Rhabdovirus, razarao ih i terao s bolne svetlosti u najtamnije kutove aerodroma. Još uvek zdrave saterivao je u mračna skrovišta strah od besnih. Umesto da se skupljaju po jarko osvetljenim mestima, gde će im ta svetlost pružiti zaštitu, zdravi su bežali u mrak gde su ih žudno čekali zubi i nokti pobesnelih.

Ali i njih je sve manje i manje. Furiozni su postepeno i neminovno ulazili u paralitičnu fazu, pa u komu, postajali nepokretni, nečujni, i najzad umirali.

Njihovi polunagi leševi zaudarali su na suncu. Oni su bili mrtvi, ali su njihovi virusi i dalje srećno živeli i razmnožavali se pod okriljem nasledne sigurnosti, deponovane u molekulu DNA, da, iako pojedinačno smrtni, kao vrsta nikad ne mogu nestati.

Poput velike štenare iz koje nestaju psi, aerodrom je postajao sve tiši i tiši. Toga dana se u tornju sa sigurnošću računalo da do zore, ne računajući

njih, neće na teritoriji CTA aerodroma Heathrow, živa biti ni šaka ljudi.

AMCO-781, koga nisu smućivale ljudske nade, bio je još pesimističniji. Prema njemu je mogućnost da u 05 00 ujutru, van tornja, iko na Heathrowu bude

živ, prema matematskoj izvesnosti da će u 05 00 svi biti mrtvi, stajala kao 1 prema 10 000.

A bilo je već 21 20 i sumrak se uvlačio u predmete i srca.

U 21 40 petoro se ljudi nalazilo u bivšoj kancelariji generalnog direktora Heathrowa, pokojnog Townsenda, na četvrtom spratu kontrolnog tornja, u očekivanju profesora dr Lohman/Liebermana koji je najavio važno saopštenje.

Bili su to mikrobiolozi dr Coro Deveroux i dr John Hamilton, aerodromski lekar dr Luke Komarowsky, pisac Daniel Leverquin i šef snaga Aerodromske bezbednosti u tornju, kapetan Stillman.

Svi su oni naslućivali smisao saopštenja, ali ga je u pojedinostima znao jedino Hamilton.

Samo, ono nije njegova trenutna briga. Tu je i ta nesrećna stvar sa Coro. On je voli, to sada definitivno zna. Većina potrebnih stvari u životu čoveku dolazi kasno. Najčešće kad se od njih nema naročite koristi. Mudrost, između ostalih. Prava osećanja, ponekad. Istine uvek nekako stižu na vreme da ih čovek snese u grob. Pre petnaest godina u Wolfenden Houseu radio je sa Coro Deveroux, a voleo — viruse. Sada, na aerodromu Heathrow, radi s virusima, a voli — Coro Deveroux. To je taj svet kome se jedino moralo umreti, a sve je ostalo stvar sreće i slučaja. Prokleta, neizvesna lutrija.

Dr Coro Deveroux nije znala za sadržinu Liebermanovog saopštenja, premda je, naravno, pretpostavljala da je u vezi sa serumom protiv besnila, i da je verovatno povoljno. (Ona nije radila na glavnom

pravcu istraživanja s Liebermanom, koji je radio sam, već pod vođstvom Hamiltona na kontrolnom, zajedno sa Fincem dr Hainenenom iz Mikrobiološke istraživačke sekcije Cutter laboratorije na kalifornijskom univerzitetu Berkeley, Japancem dr Nakamurom iz Virusološke laboratorije tokijskog Kitasato instituta i dr Lakhanijem, Indusom koji je došao iz Laboratorije za molekularnu biologiju Britanskog medicinsko-istraživačkog saveta na univerzitetu Cambridge.) U međuvremenu, dobro je znala u čemu je njena istina. To je stara istina iz Wolfenden Housea, od koje je pre petnaest godina pobegla u Afriku, da bi je na Heathrowu našla nepromenjenu, jasniju nego ikad. Ona je Johna Hamiltona volela i onda, voli ga i sada. I od tog besnila nije je moglo sačuvati nikakvo drugo.

Daniel Leverquin je rasejano posmatrao pozlaćenim floralnim ramom uokvirenu uljanu sliku Lawfordovog omiljenog psa, koja je visila na zidu kancelarije »iza pisaćeg stola« i postepeno, poput iluzije, nestajala u sumraku. Menjala se možda sa svakim upravljačem aerodroma. Ova je svakako savršeno odgovarala svakome ko danas ovde hoće da vlada. Samo, neizvesnost i neočekivanost je zakon trenutka. Pas na slici, crni nemački policijski vučjak, lep je, pitom, zdrav, svakako besprekorno treniran, ukratko civilizovan. Najodaniji čovekov prijatelj. Onaj koji će pored vašaka tugovati na pogrebu čovečanstva. Ali, šta garantuje da iznutra nije besan i da već u idućoj sekundi neće tom istom čoveku skočiti za vrat? Šta garantuje da Lawfordov govor, čiji je tekst našao u fioci njegovog pisaćeg stola, nije pisao normalan policajac s razvijenim osećanjem dužnosti, dubokim smislom za svoj posao i idealom da ga do konačnih

mogućnosti usavrši tek možda s ponešto ekscentričnom profesionalnom leksikom. (Zašto, naime, ideje koje se nekim ljudima ne dopadaju, odmah moraju biti lude ili besne?) Da je, dakle, postupak majora Lawforda, koji je Heathrow bacio u poslednji racionalni haos, sasvim zdrav, i da su ga ljudi Aerodromske bezbednosti umlatili primitivnim neshvatanjem, kome su kundaci poslužili tek kao oruđe? Šta garantuje da je profesor Lieberman naučni zlikovac koji je majku Louise Sorensen pretvorio u životinju?

Dr Luke Komarowsky je mislio na Moanu Tahaman, pitajući se zašto niko ne pali svetlost u kancelariji. Kao da su besni, mislio je, pa im ilumi-nacija smeta. Ustao je sa stolice, u kojoj je nepokretan i nerazgovoran sedeo već čitav sat, i okrenuo prekidač. Neonska svetlost rasula se iz prozračno modrih cevi u tavanici, tmina povukla kroz prozore, ali slika usamljene krhke Moane Tahaman kako besciljno luta terminalom ostala je s njim. I kad je sklopio oči, umorne od bdenja, bila je ona još uvek tu.

Jedino je kapetan Aerodromske bezbednosti Stillman mislio na besnilo.

»Za ime boga, ljudi«, govorio je s vremena na vreme, »gde je taj jebeni profesor?«

U 21 50 vrata kancelarije se napokon otvaraju i Lohman/Lieberman ulazi. U ruci nosi kontejner i u njemu dve zapečaćene bočice žućkaste, zejtinjave tečnosti, koja se preliva kao zlatno rajnsko vino. U suvom, lakoničnom maniru izveštava skup da je SH-RRR-FL-78, jednodozni serum protiv Rhabdovirusa Heathrow besnila, proizveden.

Prvi entuzijazam posle izbijanja epidemije prožima ove ljude. Daniel Leverquin se pita da li ovo može da

uradi i jedan Siegfried Stadler, da li bi jedan Siegfried Stadler dolazio na Heathrow da spašava čovečanstvo, ako ga je već smatrao toliko biološki nesavršenim da ga je u Auschwitzu silom nastojao usavršiti? Pita se, takođe, gde je već čuo i inicijale formule, kojom je profesor nazvao serum. Dr Luke Komarowsky misli na mrtve, na sina Iana, za koga je serum zakasnio, ali i na žive, na Moanu Tahaman, za koju možda stiže na vreme. Coro Deveroux veruje da je prošla kroz pomračenje uma kad je bila zahvalna besnilu što joj je omogućilo da bude sa Hamiltonom, kad je u munjevitom napadu »zdravog besnila« poželela da epidemija traje što duže. John Hamilton spoznaje kako sada ima smisla upoznati Coro Deveroux sa osećanjima, koja su do pronalaska seruma, u kontekstu bolesti, bila i besmislena i beznadežna. Kapetan Aerodromske bezbednosti Stillman uzvikuje: »To je prokleto dobra vest, profesore!«, i predlaže da se u tu čast otvori boca whiskyja iz službenih zaliha pokojnog generalnog direktora Townsenda.

Coro Deveroux želi da se vest odmah objavi. U ovom trenutku, nada je ljudima potrebna koliko i serum. Ali pre svega da se izveste Hainenen, Nakamura i Lakhani koji još uvek rade na paralelnim eksperimentima.

Profesor Lieberman je zaustavlja. Ona je naučnik. Treba bolje da zna o čemu je ovde stvarno reč. Serum je nađen, to je istina. Uzorak je dovoljan za dve udarne doze. Ali kakvo mu je antigeno dejstvo, da li je uopšte uspeo, može odgovoriti jedino proba na bolesniku.

U istom trenutku, svi prisutni — osim Stillmana koji je zabavljen otvaranjem boce — shvataju groteskknost situacije.

Oni ne raspolažu bolesnicima.

U kontrolnom tornju besnih nema.

»U redu«, prvi se snalazi Hamilton, »moramo onda ići tamo gde ih ima.«

Daniel Leverquin predlaže da na aerodrom odu ljudi Aerodromske bezbednosti. Oni imaju najviše šansi da se sa bolesnicima vrate živi.

Profesor Lieberman upozorava da samo izvežbano oko, među tolikim slučajevima i u okolnostima terora koji na aerodromu vlada, može izabrati bolesnika u fazi besnila pogodnoj za probu seruma. Sa ljudima Aerodromske bezbednosti mora da pođe i neko od njih.

»Ja ću ići«, javlja se Luke Komarowsky.

»Zašto baš ti?« John Hamilton je podozriv. Od smrti sina s Lukeom se nešto zbiva. Kao da mu nije stalo hoće li odavde izaći živ.

»Ja najbolje poznajem aerodrom.«

»Šta onda čekamo?« Kapetan Stillman drži prirodnim da lično predvodi misiju.

»Žao mi je, Stillman, ali idem — sam.«

Coro Deveroux smatra da je to ludost ravna samoubistvu. »Tamo napolju je pakao, Luke!«

»Baš zato.« Komarowsky je pogledao u Stillmana. »Najbolji je način da čovek kroz pakao neprimetan prođe da izgleda kao grešnik, a ne kao đavo.«

»Cilj je da se ovamo dovede bar jedan bolesnik, a ne da se tamo ostavi još jedan mrtvac.«

John Hamilton se pitao da li Leverquin ima iste bojazni. On lično stideo se svojih. Luke može biti nesrećan i do razmišljanja o samoubistvu, ali — lekar je. Dobar lekar. Dovešće bolesnika, a onda tražiti izlaz

iz vlastite nesreće. »Mislim da je Luke najbolji izbor, pod uslovom da ne ide sam. Sam nema šanse.«

»Naprotiv, jedino ih sam imam. Ako se na terminalima pojavimo kao Lawfordova banda šintera, oni će nas raščerečiti.«

»Predlažete li vi to da se ide bez zaštitne odeće?«, pita Stillman.

»I bez mašinskih pušaka.«

»Onda na mene ne računajte. Ja sam policajac. Nisam prokleti manijak.«

»Od vas se, Stillman, više i ne traži. Nama za serum ne trebaju leševi.«

»Prekinite s tim sranjem, Komarowsky«, rekao je Stillman s hladnom pakošću. »Sina ste sami ubili. Nismo ni ja ni Lawford.«

»Za ime boga, čoveče«, viknula je Coro Deveroux, »šta to govorite?«

Kapetan Stillman je gledao u Komarowskog. Ovaj je bez krvi u licu stajao ispred prozora po kome je u dubokoj perspektivi, obećavajući vetrovit dan, krvarilo zalazeće sunce. »To nije moja stvar, ali po Medicinskom centru se pričalo da je dr Komarowsky svom dečaku da se ne bi mučio, ubrizgao nekakvu injekciju, i da ga je ubila ona, a ne besnilo.«

Ian je zaspao odmah pošto mu je rekao kako se osećao »blaženo«, ne sećajući se ničeg od onog što se sa njim događalo na krovu terminala. Hteo je da veruje u nervnu krizu sa fantomskim simptomima besnila. Hteo je da veruje kako se bolesnici od psećeg besnila ni u jednoj fazi ne osećaju blaženo, nije hteo da se seti tolikih koji su mu u lucidnom intervalu, pre nego što će u svirepim mukama izdahnuti, o tom »blaženstvu« govorili sa čežnjom. U džepovima mantila imao je dve

ampule. Jednu sedativa, i o n u d r u g u . U levom i desnom džepu po ampulu. Izvadio je jednu od njih, pripremio špric i njenu sadržinu ubrizgao Ianu u venu na ruci. Nije hteo da zna koju od njih. Ne onda. Ni sada. Možda će znati sutra, ako ostane živ. Samo ne sada.

»Je li to istina, Luke?«, upitao je tiho John Hamilton.

»Ne znam«, odgovorio je Luke Komarowsky. I nije znao. Ne sada. Znaće sutra. Samo ne sad.

Daniel Leverquin je s gađenjem posmatrao slabašan osmejak na krutom Liebermanovom licu, koji je trijumfalno okončavao prekinutu prepirku s Komarowskim na konferenciji u mikrobiološkoj laboratoriji, ali profesor ništa nije rekao.

Leverquin se okrenuo Stillmanu: »Vi ste stvarno kučkin sin, Stillman!«

»Gospodo«, rekao je profesor Frederick Lohman Lieberman suvo, »vi zaboravljate da mi ovde nismo sudije, nego o s u đ e n i . A ako i dalje budemo oklevali, bićemo tek mrtvi osuđenici.« Pogledao je na sat. »Sada je tačno 22 00. Pod pretpostavkom da probni bolesnici serum prime do ponoći, znaćemo da li smo uspeli oko 02 00. A u 05 00 časova neće, osim nas, na Heathrowu niko više biti živ.«

U 22 40 otkovali su pancirnu ploču sa podrumskog prozora kontrolnog tornja i dr Luke Komarowsky se iskrao u mrak aerodroma. Preko lica je imao priručnu masku, kakvu je, pretpostavljalo se, nosila većina preživelih na Heathrowu, o ramenu platnenu torbu s medicinskim priborom, i radijom za održavanje

veze sa tornjem, a u džepu, na Hamiltonovo insistiranje, revolver.

U 22 45 Suarezova iz Villafranca del Cid dobila je snažne grčeve. Suarez je potražio dr Komarowskog. Lekar mu se dopadao još od prvog susreta u Medicinskom centru. Hteo je da on iznese u svet njegovog sina, prvog Suareza koji se neće roditi u Španiji. Rečeno mu je da dr Komarowsky nije u zgradi i da će porođaj izvršiti dr Hamilton.

U 22 50 Daniel Leverquin se najzad setio da je formulu RRR, kojom je profesor Lieberman nazvao svoj antirabies serum, video na poleđini fotografija majke Louise Sorensen, snimljenih u konclogoru Auschwitz.

U 22 55 Suarezovu na nosilima i pod maskom sa kiseonikom liftom penju iz donje zone bezbednosti u gornju laboratorijsku zonu. (Funkcije kontrolnog tornja svele su se na pronalaženje seruma na srednjim spratovima, oružanu zaštitu tog rada na donjim i izveštavanje Londona iz radio-sobe na gornjim. Sve ostale funkcije aerodromske zajednice atrofirale su.

Muž je išao kraj nosila i držao je za ruku. Drugoj je ruci glavna sestra Logan merila puls.

Suarezova je uneta u prostoriju, minimalnim adaptacijama pretvorenu u porodilište, u kojoj je čekao dr John Hamilton. Kraj njega je, takođe u hirurškom mantilu, pod maskom, stajala Coro Deveroux. Bio joj je zahvalan što se ponudila da pomogne. Još od kliničkih vežbi nije prisustvovao porođaju. Prešavši odmah na studije molekularne biologije, nikad lično nijedan nije obavio. Ceo mu je život prošao u društvu smrti, u izolovanju njenih virusnih uzročnika. Prvi put

se od njega očekivalo da »izoluje« — život. Bio je nervozan i uplašen.

Suarezovu polažu na dekama omekšan i bolničkim čaršavom zastrt kancelarijski sto, ispod fara stajaće lampe prenete iz laboratorije. Hamilton se nejasno seća da porodilji treba izmeriti temperaturu, puls, krvni pritisak i utvrditi položaj deteta u materici, ali pojma nema kojim se redom sve to radi. Loganova ga kroz rutinsku proceduru vodi iskusno i diskretno, čak i za njega gotovo neprimetno.

Položaj deteta nije rđav, premda ne i najidealniji. Glava nije zaglavljena u karlici, pa se bar s te strane ne moraju očekivati komplikacije. Loganova neutralno zaključuje da će porođaj biti normalan. Trebalo je da kaže »relativno normalan«, ali nije htela da ga uznemirava. Sama je sebi ličila na stjuardese koje putnicima obećavaju udobno sletanje, dok pilot očajnički pokušava da oslobodi zaglavljene točkove aviona.

Coro Deveroux uvlači Suarezovu u razgovor na španskom da joj, koliko je moguće, skrene misli sa trudova koji postaju sve žešći i bolniji. Suarez pocrnela lica stoji kraj prozora. Završivši vulvalno brijanje, Loganova predlaže analgetik. Hamilton automatski klima glavom.

Oči su mu, iznad zelene hirurške maske još izrazitije, uprte u ženinu vaginu, koja u dnu raširenih butina drhteći oživljava. Opčinjen je onim što se događa. Ništa ne pomaže što ubeđuje sebe da je sve to normalno, da je čudo koje se budi tek zlatna kapija života i da će kroz nju uskoro u svet izaći novo ljudsko biće.

Jer on, odnekud, u to nije siguran.

Jer kad ga je, s ohrabrujućim osmejkom, Loganova pozvala da u TO gurne prste u tankim gumenim rukavicama, njemu razjapljeni cervix orošen sluzavom sukrvicom, nije ličio na divotne kapije života, već na zapenjena usta bolesnika od besnila, otvorena na bolan urlik.

Urlici dolaze s mračne strane kontrolnog tornja. Prozori okrenuti severu i glavnom tunelu, zamračeni su. Uklanjajući se od osvetljenih prozora na južnom licu zgrade, sučeljenom terminalu 2, pod njihovim slepim očima skupljaju se čopori ljudi-pasa i izdvojene, usamljene, čuče divlje lutalice, strpljivo čekajući na one koji su na aerodromu još ostali ljudi.

Zato dr Luke Komarowsky napušta toranj sa njegove osvetljene strane. Na mračnoj će ga napasti pre nego što razume način života »besnog sveta«, ako i tu neki sistem postoji, i stekavši bar neka iskustva o njegovim običajima, nauči kako da se brani.

Prvih desetak minuta bilo je najkritičnije. Sad je u povoljnijem položaju. Čučao je i on, kao pas, u retkoj senci zida, u kome je otvor od desetak koraka dopuštao transportnim vozilima pristup u dvorište kontrolnog tornja. Daleko ispred njega, preko višestrukih automobilskih perona, čeličnomodri neon je osvetljavao nepravilne rupe u staklu automatskih ulaza na terminal 2, a iza njih razbijene šaltere BA, oko kojih su u grotesknim hrpama ležala tela poput neupotrebljenih plastičnih lutaka u nekom magazinu odeće.

Odavde mu je Medicinski centar u Queen’s buildingu, premda u tami, bio pristupačan, ali je sumnjao da u karantinskoj bolnici ima živih.

A i da je Moana Tahaman tamo.

Na terminalskom peronu nema života. Nepomične konture neuredno razbacanih tela liče na dečje crteže ugljenom tamo gde im nije mesto.

Gleda na sat sa fosforescentnim brojčanikom. Dvadeset minuta mu je trebalo da dođe u poziciju s koje srazmerno bezbedno može da nastavi put. Ako će mu i za ostalo trebati toliko vremena, šanse da bolesnik primi Liebermanov serum pre ponoći vrlo su mršave. Ponoć, istina, nije nikakav poslednji samrtni rok. On je negde oko jedan po ponoći. Da pokaže dejstvo, serumu, ako je uspeo, treba oko dva sata. Tome, kako je Lieberman rekao, valja dodati još dva za produkciju prve veće količine. Ako se ubrizga u 24 00, a dokaže u 02 00, do 05 00, mogu se spasiti svi koji nisu u komi. Procenat se smanjuje sa svakim minutom odlaganja probe. Dat posle 03 00, praktično je besmislen. U zoru, niko na Heathrowu neće biti živ.

Da je ON u ovom času bolestan, šanse za aerodrom bi bile neuporedivo bolje. Čak i da je tek inficiran. Primljen preko rane, virus je u centralnom nervnom sistemu za sat. Klinički simptomi besnila ne moraju se čekati. Dovoljno je oko rane izvršiti biopsiju perifernog nerva, konstatovati Rhabdovirus, ubrizgati serum i oko 01 00 znati šta vredi. Koliko će to vi še života na aerodromu značiti, ne može se predvideti, ali i jedan jedini iskupljuje.

Vredi život koji je uzeo kad je ubio sina.

Vredi život koji će možda sačuvati za Moanu.

Gleda na sat. 23 10. Odmah se mora odlučiti.

Kad će naići na bolesnika koji odgovara Liebermanovim propozicijama? Kako će ga, ako je u furioznoj pomami, smiriti, bez čega mu je nemoguće

da ga u toranj prenese? A paralitičnog da pronađe, treba da ide od tela do tela. I šta ako su ovde svi mrtvi? Moraće na terminal. Tamo se svašta može desiti. Bolesnici su napadali zdrave. Uvek zdrave, mislio je, nikad s v o j e , nikad bolesne. Nisu ih napadali da ih načine s v o j i m a , da ih zaraze — nije u tome bilo ljudskog sistema, ljudske koristoljubivosti — nego da ih unište, da uspostave prirodnu pravdu, o kojoj je govorio John Hamilton. Samo su zdravi na aerodromu ubijali svoje, zdrave. Ubijali su ih čim se približe, ubijali za svaki slučaj. Ali su ubijali i jedni i drugi.

Izvukao je iz torbe radio i pozvao.

»Toranj! Toranj! Ovde aerodrom! Govori Luke. Da li me čujete?« Odgovorio je napukao glas: »Ovde toranj. Govori Leverquin. Reci, Luke.«

»Nalazim se na transportnoj kapiji. Ovde nema materijala. Moram na terminal 2.«

»Lieberman kaže da ideš na terminal 1. On misli da su na terminalu 2 svi mrtvi.«

»Reci mu da idem tamo gde mogu i neka se tornja do đavola!«

»Kako je tamo?«

»Ušljivo.«

»Šta je RRR, Komarowsky?«

»Serum protiv besnila.«

»Šta formula znači?«

»Nemam vremena, Leverquin!«

»Za ime boga, Luke?«

»Regeneracioni rekombinat rabiesa.« Toranj je prekinuo vezu.

Pošao je preko pustog perona prema terminalu. Kod prvog tela se zaustavio. Žena je bila imućna, ali kako je pre agonije izgledala, nije se više videlo. Za

golu podlakticu leve ruke bila joj je kaišem vezana putna torba. Do poslednjeg trenutka nije prestajala da misli na svojinu. Iz rastvorene torbe virio je američki pasoš na čijim je zagasito plavim koricama stajao zlatan planinski orao. Ne zna zašto ga je uzeo i otvorio. Anderson, pisalo je U njemu. Margaret Anderson, Washington, D. C. Vratio ga je na mesto. Ime je bilo poznato. Anderson se zvao direktor CIA-e. Nedaleko odatle ležao je crni dečak. Nije umro od besnila. Grudi mu je razneo puščani metak.

Bio je Ianovih godina.

Svuda po peronu, bratski izmešane, ležale su žrtve ludila i razuma. Prišao je Kinezu u dubokoj komi. Ležao je preko krupnih slova TRAF iz belog natpisa COUCHES — THRU TRAFFIC, ispisanog preko kolovoza ispred terminala 2. Odeća mu je visila u droncima. Pocepao ju je u furioznim napadima, tražeći izvor bola koji ga je razdirao. Sad mu je paraliza oduzela mišiće. Oči su otvorene, a ne vide. Koža je takođe tu, ali ništa ne dodiruje. Nijedno čulo ne funkcioniše jer ne postoji nervna centrala kojoj bi nadražaje dostavljalo. Mozak umire. Biološki Kinez živi, ali kao sat koji bez kazaljki ne pokazuje vreme. Njegovo disanje liči na šum vetra kad razbija gustu vodenu površinu. Da bi izašao, dah se mora probijati kroz prljavu penu navučenu preko raskrvavljenih usta.

Dr Luke Komarowsky otvara medicinsku torbu, vadi skalpel, zavrće rukav na levoj ruci i preko mekog podlaktičnog mišića — *musculus flexor carpi radialis* — s hirurškom preciznošću pravi plitak uzdužan rez.

Krv se sliva niz kožu, kvasi asfalt.

Zatim istim skalpelom skida otrovanu salivu s usana bolesnog Kineza i razmazuje je preko ozlede na ruci.

Čoveka sede kose, koji je sebe zvao Gabrijel, oštar konac ledenog klupčeta, što se odmotava negde daleko ispred njega, vodi kroz terminal 2, prema terminalu 1.

Tamo je njegov pas, Sharon.

Ranije ga je vodila samo hladnoća. Poput tunela u vreloj noći. Sad može slediti i trag — traku beličastog, staklastog inja, koje se mrvi pod prstima.

Stigao bi psa da se na terminalu nije zadržao. Ljudi su mahom bili mrtvi, ali je naišao na nekoliko živih. Nije mogao proći, a da za njih ništa ne učini.

Prosedu ženu u uniformi Vojske spasa, koju je svetlost mrcvarila, nežno je preneo u polutminu jednog šaltera i ona se odmah smirila. Dečak, Indonežanin, gušio se. Skinuo mu je s usana penu. I on se smesta umirio. Aerodromski nosač pod metalnim sandukom astrofightera još je bio svestan. Ne osećajući težinu, podigao je mašinu i oslobodio ga. Od besnila ga nije mogao osloboditi. Nosač se skičeći odvukao u senke porušene knjižare W. H. Smith.

U prizemlju je sreo bolničarku Moanu Tahaman. Nije ga prepoznala. Bila je u bunilu. Kretala se između leševa i prtljaga sa mesečarskom sigurnošću. Uvek je bila pažljiva prema njemu. Previla mu je ozleđenu slepoočnicu. U Medicinskom centru starala se o bolesnicima, ne vodeći računa o opasnostima.

A ipak je u toranj nisu poveli. Poveli su ljude sa puškama koji su se u ubistvima utrkivali sa besnilom.

Ne, mislio je, nikad on neće razumeti ovaj svet. Uzeo je bolničarku za ruku. Nije se opirala. Telo joj je postepeno gubilo mesečarsku krutost, opuštalo se pod njegovim dodirom. Podigao je devojku u naručje, osvrćući se za mestom gde će biti najzaklonjenija. U prizemlju ga nije našao. Popeo se na sprat.

Prolazio je lavirintom aerodromskih prostorija što su pre epidemije služile za »prihvaćanje dolazećih i odlazećih putnika i njihovog prtljaga«, a sada za stovarište leševa, kojima je od svih čuvenih ljudskih prihvaćanja trebala jedino — sahrana. Na mnogim je vratima pisalo STAFF ONLY (samo za osoblje) ili da je nezaposlenima ulaz zabranjen. Jadno su izgledale te zabrane kad je on bio jedini čovek na koga su se odnosile, poslednji koji će kroz ta vrata proći. Kakvog ima smisla, mislio je, deliti ljude na one što mogu i one što ne mogu, a onda napraviti svet u kome niko ne može ništa?

Našao se u polumračnoj prtljažnici bez prozora, kroz koju je prolazio konvejer za kofere. Odaja je bila pusta, tiha kao kapela. Široka gumirana traka na metalnim valjcima mirovala je i ličila na odar. Položio je devojku na traku.

Ništa se više za nju nije dalo učiniti.

Zatim je otišao belim tragom leda koji je samo on video.

Sharon je ponovo osetila da joj se TO približuje, da je NEŠTO iza nje i da TO NEŠTO ne želi da sretne.

I ranije, na mahove, dok je lutala ogromnim štenarama Velikih stvorenja, od kojih je većina mirisala na crkotinu, a samo su poneka dizala nesnosnu buku, imala je taj osećaj. Obično je brzo

nestajao. Kao da se TO od nje udaljavalo. Ili da je više ne prati.

Sad je opet iza nje, sve je bliže.

Teško dašćući, isplažena jezika, niz koji je curila slina, trčala je sve dalje. Ali osećaj da je NEŠTO iza nje nije slabio.

Stići će je. Znala je. Bila je životinja, instinkt, priroda.

28

Gregory Markovitch, Službenik Aerodromske bezbednosti, nije, na žalost, bio pas, pa njegovi instinkti nisu za njega ništa činili.

Bio je na kraju stražarske smene u kontrolnoj sobi visokog napona, odakle se distribuirala električna struja za Central Terminal Area. Osetio je da mu je nešto za leđima tek kad mu je to, teško i divlje, leglo na ramena i počelo zubima kidati vrat. A tada je za sve bilo kasno. Pokušaj da se naglo baci unazad i napadača prignječi o zid sa kasetama za osigurače, nije uspeo.

Izdahnuo je, ne znajući šta ga je ubilo. Žena-kučka, u uniformi KLM, Kraljevskog holandskog vazduhoplovstva, koja ga je zaklala, imala je usta puna mesa i nije mogla da laje.

Prvi pobednički alauk pustila je tek nad njegovim lešom.

Franku Hardingu, koji je došao Markovitcha da smeni, učinilo se da se u kontrolnoj sobi nešto događa. Otvorio je vrata, napravio korak i pao, lobanje smrskane gvozdenom šipkom.

Šipka je produžila da razbija električne osigurače koji su regulisali osvetljenje u pojedinim zonama CTA, sve dok nije pala na treći zdesna i svetlost se u tornju ugasila.

U mraku se žena-kučka osećala mnogo bolje.

Kad se svetlost u tornju ugasila, Clive MacGie, carinski službenik pridodat Aerodromskoj bezbednosti, smesta je pomislio na stjuardesu KLM. Odmah posle povlačenja u toranj, on je Holanđanku, kojoj je jedva znao ime, u svakom slučaju nije ga umeo izgovoriti, krišom uvukao u zgradu i sakrio u ostavu kraj kontrolne sobe za distribuciju elektrike na CTA. Aranžman je u načelu bio sjajan. Imao je samo da je krije, hrani i jebe. Što Holandanka još nije saznala za drugi deo programa, bile su krive policijske obaveze, od kojih ga nijedna nije vodila blizu njenog skrovišta. Stizao je, praktično, tek da je hrani. Pomrčina mu je pružila priliku da za svoju hranu najzad nešto i dobije.

Osetio je kako mu se ud oštri prvi put otkako je Heathrow pobesneo. Bila je to neka ekscentrična erekcija. Obuhvatala je celo telo. Krutio se od glave do peta, kao da u stjuardesu KLM namerava ceo da uđe. Posle gadne glavobolje, koja mu je mutila vid, ovo stanje bilo je čak i ugodno.

Morao je da žuri. Mrak neće dugo trajati. Ako je posredi ozbiljniji kvar u mreži, pustiće u pogon rezervni agregat. U međuvremenu Holanđanka će u mraku izgubiti živce. Vrištaće ili izaći iz ostave. Saznaće se da imaju »slepog putnika«. Stillman će ga odrati. Možda iz tornja izbaciti.

I sam se iznenadio kad ga pomisao na izbacivanje iz tornja nije uplašila. Nekako je sada prema besnima imao drugo mišljenje. Nije mogao da se seti zašto su ih ljudi iz tornja mrzeli. Ni šta su im prebacivali. Njemu se njihovo ponašanje nije činilo neobičnim. Izgledalo mu je u stvari prirodnijim nego ponašanje ljudi.

Razmisliće o tome podrobnije, pa možda dobrovoljno napustiti toranj, kad u Holanđanki malo splasne. U stanju ovakve nabreklosti nemoguće je misliti ni na što nego na ženinu utrobu.

A onda, neočekivano, već je bio duboko u njoj. Vagina se širila mračna poput vlažne pećine, ispunjene opojnim korenjem, mokrim algama i toplom, mekanom mahovinom.

Rastao je, gubeći razum, nadimao se i eksplodirao, rasipajući se na sve strane.

Jerome, Francuz, koga je za toranj Lawford selekcionirao zato što je bio najbolji kuvar Heathrowa, odmah po gašenju svetla u tornju pomamno je napao dvojicu abeovaca, koji su baterijskim lampama probijali sebi put kroz hodnike prvog sprata.

Prvi je zaklan pre nego što je stigao da krikne.

Drugi je bio nerazdvojan drug Clive MacGieja, i sam na suludim strahom obeleženoj granici između prodromalne i akutne faze bolesti. Furioznost u njemu čekala je da je izazove jaka senzacija.

Prepad kuvara Jeromea obavio je posao detonatora tempirane bombe besnila u njegovim nervima.

Divlje urličući nestao je u tmini.

Kad je kontrolni toranj, s delovima Queen's buildinga i terminala 2, iznenada utonuo u pomrčinu i gusta se senka, poput mrtvačkog pokrova, navukla preko perona, uvukavši u sebe konture leševa i predmeta, dr Luke Komarowsky je znao da će, ubrzo, s mrakom, biti ovde i ljudi-psi.

Počinje stoga da trči prema podrumskom prozoru, gde je dogovoreno da ga čekaju. Višednevno nespa-

vanje sad se naplaćuje. Nema kondicije u prsima, pokretljivosti u nogama.

Iza krilnih uglova tornja, duž zidova, puze, gmižu, nadiru nejasne senke. Za sada one su tek crnji deo tmine i od svakog čvrstog oblika još daleko.

Spotiče se o telo polumrtve žene, posrće, pada, žari ga polarna hladnoća njenih ruku, grabljiv zagrljaj koji bi da ga odvuče sa sobom u ništavilo, nemilosrdno se otima, uspravlja, opet u trk baca.

Čuje rezanje, skičanje, podmukao lavež, aerodromskog čopora, što je, dovlačeći se zdesna, zauzeo busiju na ulazu u dvorište tornja.

Psolikim stvorenjima ponovo upravlja zaštitnički instinkt prašume, što ga je, kao izlišan surogat inteligenciji, civilizacija potisnula u najdublje podrume ljudske podsvesti, ali nikad nije uspela izbrisati iz generičkog koda vrste, nikad izbrisati iz njene kolektivne memorije. Oni više ne moraju razmišljati o tome gde je lovinu najbolje presresti, kako je i kada napasti, nisu prinuđeni da za svaki svoj lov izrađuju logističke šeme, iscrtavaju karte, konsultuju kompjutere. Oni sve to sada prosto znaju.

Čekaju ga tamo gde mora proći.

Stiže do podrumskog prozora, baca se na zemlju, pesnicama o ploču udara. Ploča se ne pomera. Prozor ga gleda bezizrazno kao slepo metalno oko. Seća se da je kapak, uklonjen da bi izašao, imao sa spoljne strane gvozdenu lučnu kuku. Prstima prelazi preko hrapave površine, oseća kako otpadaju sasušene ljuske boje — kuke nema. Pogrešio je prozor.

Sleva i zdesna čopori stežu obruč.

Odvlači se do susednog prozora.

Tamo gde ga ljudi-psi, udaljeni sada jedva nekoliko metara, već čekaju. Jer oni su znali gde treba da dođe daleko pre nego što je on uspeo to da izračuna.

Još jednom proba. Kuka je tu. Na pravom je prozoru. Besomučno udara po kapku. Kapak ostaje nepokretan.

Buka za trenutak zaustavlja čopore. Besnilo ne trpi jake zvukove. Nastavlja po ploči da udara. Besmisleno je, nepravedno da umre ovde, da ono što je učinio bude uzalud. Mora se u toranj probiti. Mora serum primiti. Serum mora uspeti. Bar nešto ljudi mora se spasiti. Ne zbog njih. Zbog nade. Zbog ljudskog samopouzdanja i samopoštovanja, bez kojeg se nikud neće stići. Udara o kapak. Dok to čini, neće ga napasti. A oni u tornju će ga čuti. Ali ruke krvare, ne slušaju ga, udarci postaju sve slabiji. A onda ih više ne oseća. Klonule su.

Čopori se pokreću.

Kopa po torbi za ručnom lampom, nalazi je, pali i upravlja desno od sebe, na vreme da u jarki snop uhvati telo predvodnika čopora. Telo je ljudsko samo po ostacima odela na sebi. U stavu, napetosti kosmatih mišića, spremnih da to telo iz lovačkog čučnja kroz vazduh otisnu na njega, ono je — životinjsko. Životinjsko je i lice koje je bes pretvorio u vučju njušku. Čovek je bio izmenjen i z n u t r a i sad je taj genetički unutrašnji preobražaj duše u razaranju bivše forme tragao za novom. Sličnom psu koji je podivljao u vuka.

Pod svetlosnim rafalom lice se rastapa. Uz zverski urlik polugolo telo predvodnika u grčevima pada na asfalt.

S leđa, iz mraka grabe ga polomljeni krvavi noktikandže.

Posrće, okreće se, u munjevitoj elipsi svetlost lampe seče psoliku napadačevu njušku. Zaklanjajući oči, ovaj se skičući povlači u tminu.

Uviđa da ih je nemoguće zadržati. Protiv neograničenog broja revolver sa šest metaka beskoristan je. Mora se povući na svetlost, tamo gde se ljudi-psi ne usuđuju. Odvaja se od zida i praćen razjarenim lavežom sunovraćuje prema oreoli što je po peronu baca ulični kandelabar. Teško dišući, naslanja se na stub.

Čini mu se da je u nekoj areni, gde su gledaoci i gledani promenili mesta. U rimskom cirkusu, u kome divlje zveri uživaju u mukama usamljenog čoveka na pesku amfiteatra.

On je taj čovek. Iz tmine, u cirkuskom polukrugu, između kandelabra i tornja, sjaje divlje oči i čuje se preteče režanje. Svestan je da ga odavde mogu izvući jedino ljudi Aerodromske bezbednosti. Vadi iz torbe radio.

»Toranj! Toranj! Ovde aerodrom! Luke Komarowsky! Javite se!«

Čeka. Odgovora nema.

»Toranj! Ovde aerodrom! Javite se!«

Ništa se ne čuje. Aparat je mrtav.

»Leverquin, za ime boga!«

Više i ne govori u otpremnik. Stoji u srcu svetlosnog otoka ispod kandelabra, podignutih ruku pred mračnim tornjem, kao pod kipom nemilosrdnog, gluvog božanstva.

»Kučkini sinoviiii!«

Prasak iznad glave vraća ga u realnost i mrak. Kamen je udario u žarulju i ugasio je.

Sjajne, divlje oči pokrenule su se i postale veće.

Ovo nije pakao, mislio je. Pakao je ljudski. Napravila ga je čovekova vera, čovekova mašta — za grehe čoveka. Čovekov razum za urazumljivanje nerazumnih. U paklu nema životinja. Šta je onda ovo?

Sjajne, divlje oči rasle su oko njega.

Nije se više plašio. Pobedio je instinkt i strah kome ga je ovaj učio. Nije ga neka spontana, ludačka hrabrost umirila. Bilo je to saznanje, do sada gušeno žrtvom koju je podneo kad se inficirao, da će se, ako odmah ne umre, vrlo brzo i sam pridružiti tim sjajnim, divljim očima, tom putu unatrag, tom strmoglavom povratku prirodi. Prestaće da bude čovek. Da zna šta čini, da za to bude odgovoran. Zauzeće sa svojom braćom, divljim nakotom ljudskog ludila, poput besnog psa, busiju u nekom mračnom kutu aerodroma, a sutra možda i sveta, željan da izujeda sve što se kreće a čoporu ne pripada.

Sjajne, divlje oči tonule su u njegove.

Gabrijel, čovek sede kose, prvi put otkako su se zdravi u toranj povukli, čuje jasan, ljudski glas.

Neko je zvao Leverquina, čoveka čiju je beležnicu nosio u džepu.

Iz terminala 2, gde se pobrinuo za Moanu Tahaman, izašao je na peron.

Uz ugašeni kandelabar, u Inner Ring Eastu, kao da je uz njega prikovan, stajao je lekar Komarowsky. Čovek koji mu je kazao da je Sue Jenkins, njegova Arijadna, bila mrtva kad je s njom razgovarao. Ponašao se čudno. Kao da je to nemoguće, kao da su mrtvi zauvek nestali, pa je s njima nemoguće govoriti.

Sad se također čudno ponašao. U gustom krugu oko njega čučali su bolesnici, a on ništa nije činio da im pomogne. Kao da je bio oduzet. Ili uplašen. I sam, možda, bolestan. Ali ne od besnila. Od straha. Strah je bolest od koje potiču sve druge. Ravnodušnost, mržnja, zloba. Gramzivost i sujeta. Nepoverljivost i sumnja. Strah je kuga ovog sveta. Svi se boje svakog. Svi se plaše svačeg. A najviše straha. Da i h n e b u d e strah. Zato su ga odvojili od Sue Jenkins. Zbog toga su se zavlačili u rupe i umirali svako za sebe. Zbog toga se nisu pomagali kad ih je napalo besnilo. Zato je toliko njih pomrlo bez utehe.

Pošao je prema stubu. Ljudi-psi prestali su režati i otvorili krug stegnut oko lekara. Nije izgledalo da se starca plaše. Izgledalo je da ga prepoznaju.

»Nemaj straha.« Bio je to starinski oblik fraze — ne boj se. »Oni Ti neće nauditi.«

Luke je lagano dolazio sebi. Iz životinjskog sveta vraćao se u ljudski pakao. Pred njim je stajao ludi starac koji je tvrdio da može govoriti s mrtvima. Ali i ludaci su bili podnošljiviji od besnih. Luđaci su pripadali ovom svetu. Opipao je lijevu podlakticu. Nije oticala, ali je bila vrela. Proces infekcije tekao je brzo.

»Moram u toranj«, rekao je naglo.

»Zar tamo još ima ljudi?«

»Nadam se.«

Iz tornja su doprli oštri rafali mašinskih pušaka.

»Eto vidiš, ima ih.«

»Šta se tamo događa?«

»Ljudi razgovaraju«, rekao je starac zamišljeno.

Da, mislio je Luke, zvuk metka je sada jedini autentični ljudski glas na Heathrowu.

»Odvešću Te. Daj mi ruku.«

Luke je ustuknuo. »Bolestan sam. Ne mogu vam dati ruku.«

»Otkud znaš da si bolestan?«

Objasnio je šta je uradio i zašto. Nije znao zašto sve to objašnjava jednom ludaku. Ne zna šta se dešava u tornju, ne zna šta se dešava u njegovom telu, a ništa ne preduzima. Stoji kao opčinjen i gleda kako mu starac dodiruje ozleđenu ruku.

»To je ta ruka?«

Luke je klimnuo glavom.

Starac je podigao ruku i spustio usne na krvavu ranu.

»Hajdemo«, rekao je.

Oko njih više nije bilo sjajnih, divljih očiju. Čopor se povukao dublje u tminu.

S bolnim zadovoljstvom osećao je dr John Hamilton među prstima grčenje života, koji se, uz žilavo opiranje, kao da zna šta ga napolju čeka, odvajao od majčine utrobe, jer da ga vidi nije mogao.

Porođaj se odvijao u tmini, dok se odozdo čulo životinjsko urlikanje i paljba mašinskih pušaka. Periferijom mozga je shvatio da gašenje svetla mora biti u nekoj vezi s bukom, da su, verovatno, besni najzad prodrli u toranj, da se dole s njima vodi borba i da je za Lukea put zatvoren, ali ga je porođaj toliko zaokupio da o posledicama ovih činjenica nije stizao misliti. Mehanički je primao i sve muklije, neprirodnije, skoro životinjsko stenjanje Suarezove, tumaranje, sudaranje sa stolicama i kletve Coro Deveroux u potrazi za ručnom lampom, za koju je

Loganova tvrdila da je u nekoj od fioka kancelarijske komode.

Glavna sestra je, u bolničkom mantilu, sablasnom na protivsvetlu zvezdanog neba koje se uvlačilo kroz prozor, zapovedničkim glasom ponavljala:

»Guraj! Guraj! Jače! Tako! Tako je dobro! Guraj! Guraj!«

Kraj prozora je usamljena figura mrmljala nerazgovetne španske reči.

Osetio je da se dete oslobađa pritiska materice i svom težinom oslanja na njegove ruke.

Čuo je oštar zvuk makaza kojima je Loganova presekla pupčanu vrpcu i njen uzdah olakšanja.

»Gotovo je, doktore. Sad dete možete dati meni.«

U tmini se pomerila Suarezova figura. Žena je prestala da stenje, disala je hrapavo, ali ravnomerno. Čuo je kako Coro otvara fioke i pretura po njima i video kako se rukavi mantila Loganove pružaju prema detetu.

Držao ga je visoko prema zvezdanom nebu, očekujući prvi plač. Čulo se tiho skičanje. Nije mogao da mu vidi lice, tamno u pomrčini kao nešto crnja mrlja na mrkom zidu osutom zlatnim ljuskama. Pretrnuo je, imajući utisak da se dete guši, da skičanje potiče od otimanja pluća za vazduh. Naglo ga je obrnu naglavce i dlanom snažno udario po stražnjici. Dete ni sada nije proplakalo, ali je čudan zvuk postao još čistiji, jasniji, strašniji.

To je bio trenutak u kome je agregat proradio i svetlost se vratila u kontrolni toranj.

Lice novorođenčeta je bilo cijanotično modro, oko rastvorenih krvavih usana pena, oči tvrde i nepokretne

poput kamena, a telo se trzalo u eksplozivnim grčevima.

Visoko u podignutim rukama, kao u nakaradnom trijumfu, dr John Hamilton je držao najmlađu žrtvu besnila na aerodromu Heathrow.

Coro Deveroux je kriknula.

Suarez je gledao u dete. Bio je sin.

Loganova je bez razuma u očima prilazila sa podignutim hirurškim makazama. Nije daleko dospela. Spanac se bacio na glavnu bolničarku i zajedno s njom pao na pod.

Sa ukočenošću tek oživelog mrtvaca, Suarezova se uspravlja, skida sa kancelarijskog stola, upućuje prema Coro Deveroux, koja je hipnotisana prizorom ne vidi, i zariva joj nokte u vrat.

John Hamilton ne zna kako se oslobodio deteta, kako se ono našlo na stolu gde je produžilo da se uvija, zna jedino da je na leđima pobesnele Španjolke i da je svom žestinom odvlači od Coro. Bolesnica ostavlja Coro, hvata ga za gušu. Nokti prodiru u meso. Savijeno koleno zariva se u stomak, pa u lice. Padajući žena potiljkom udara o ivicu stola i ostaje nepomična na podu.

Prilazi Coro, pomaže da se uspravi.

U istom trenutku s tela Loganove diže se Suarez. S hirurških makaza cedi se krv.

Hamilton pokušava da otvori vrata. Zaključana su. Ključ je kod Loganove. Suarez ide prema njima kao da ih ne vidi, ukrućenost, ceremonijalnost hoda čini njegovo primicanje još strašnijim.

Kraj vrata je stočić sa sterilizovanim instrumentima. Hamilton grabi jedno od hirurških sečiva.

Ali Suarez ne obraća pažnju na njih. Zaustavlja se kod stola. Ostavlja krvave makaze i sina uzima u ruke. Dete se, kao čudom dodirnuto, umiruje.

Suarez nije video kad ga je dr John Hamilton zaobišao, klekao kraj mrtve Loganove, pronašao u džepu mantila ključ, vratio se vratima, otključao ih i sa dr Coro Deveroux izašao u hodnik.

Ništa nije video.

Ništa osim sina — Suareza.

Kad se svetlost u kontrolnom tornju upalila, sedokosi čovek i dr Luke Komarowsky obnovili su pokušaj da lupanjem u vrata na sebe skrenu pažnju. Niko nije odgovarao. Iz zgrade se čula paljba mašinskih pušaka. Na peronu se ništa nije pokretalo. Svetlost i buka oterali su besnilo u senke udaljenih zgrada.

»Sta ćeš sada?«, pitao je sedokosi čovek.

»Pokušaću na terminalima da nađem neki telefon koji radi«, odgovorio je Luke. »Kad smo se povukli u toranj, veze sa njim su funkcionisale. A vi?«

»Moram naći jednog, psa.«

»Želim vam da ga nađete«, rekao je Luke, kriveći lice. Osećao je kako mu ruka trne.

»I naći ću ga.«

»Sigurni ste?«

»Sve dok ima ljudi kao što si Ti.«

»Zašto ste to rekli?«

Sedi čovek ga je pogledao iznenađeno. »Šta?«

»Zašto ste rekli da ćete naći psa ako ima takvih ljudi kao što sam ja?«

»Zar jesam? Ne sećam se. Sa mojim pamćenjem nije dobro. Ostajte mi zdravo.«

»Gabrijel!«

Starac se okrenuo.

»Ko ste vi?«

»Ne znam«, odgovorio je, »ali ću saznati.«

A zatim je otišao belim ledenim tragom koji je samo on video.

U podzemnim katakombama odlazne zgrade interkontinentalnog terminala 3, u betonskim temeljima probijen je otvor za odstranjivanje otpadaka. Odstranjivanje u kanalizaciju, čija je mreža ispod Central Terminal Area fekalije i urin, nusprodukte života putnika i nameštenika Heathrowa, sprovodila u glavne kanale Londona, a odatle u prirodu. Otvor je normalno bio pokriven gvozdenim poklopcem, koji je sada bio pomeren u stranu, kao da je neko pokušao prolazom da pobegne.

Ali on je bio toliko mali da se kroz njega mogao provući jedino pas.

I kad je tog psa instinkt do rupe najzad doveo, Sharon je znala da ona čeka na nju, da je za nju otvorena.

Čovek sede kose, koji je sebe zvao Gabrijel, stojeći petnaest minuta kasnije iznad otvora, znao je da on nije za njega otvoren i da mora pronaći drugi.

Na aerodromu je morao postojati ulaz u kanalizaciju i za ljude, na početku karantina verovatno čuvan, sada svakako bez straže.

Inače ga san na Heathrow ne bi doveo.

Ni Sue Jenkins, koja je tek budni deo istog sna, ne bi ga obavezala da psa nade.

A pas, da nije iz njegovog sna, zar bi se baš istog dana kao i on našao na aerodromu?

Zato je pošao da pronađe otvor koji je na njega čekao.

Otvor u tunel, u kome će saznati ko je.

29

Pola sata pre kvara na električnim instalacijama i gašenja svetlosti u kontrolnom tornju, a sat pre nego što će sedokosi čovek stati ispred otvora za kanalizaciju, razgovarao je Daniel Leverquin, nadajući se da će saznati — ko je Frederick Lieberman.

Radio-veza sa Lukeom Komarowskim bila je mrtva. Do lekarevog povratka s terminala imao je vremena. Dugovao je taj razgovor Louise. A i sebi.

Znao je da je razgovor s Liebermanom o njegovoj prošlosti, ma kako ispao, besmislen. Nijedan od pojmova, na kojima se zasniva tzv. zdrava civilizacija, u bolesnoj, rhabdovirusnoj, na besnom aerodromu, nije funkcionisao. Među njima Pravda ponajmanje.

Čak i da je Lieberman — Stadler, da mu to prizna, što je malo verovatno — a on, opet, ne raspolaže sredstvima da ga na priznanje natera — ništa povodom toga nije mogao preduzeti.

U profesorovim rukama, bile one krvave ili ne, ležala je sudbina vrste. Odustajanje od vođenja dnevnika zamišljao je kao odricanje od udobne uloge posmatrača i prihvatanje odgovornosti saučesnika. Bio je to prazan gest. Opet je gurnut među »istoričare«. Izgleda, mislio je, da su neke datosti neizmenjive. Postoje ljudi čina i oni koji to nisu. On nije bio. I tu se ništa nije dalo učiniti.

Instrumenti i aparati u laboratoriji A proizvodili su prigušen šum vrlo zaposlene kuhinje. Nalik koman-

dnoj tabli svemirske letelice, kompjuter AMCO-781 na ekranu je razvijao iluminirane jednačine, čiji je smisao van domašaja Leverquinovog shvatanja.

Van njegovog domašaja je i ponašanje profesora Liebermana. Mora priznati da ovakvu spremnost na razgovor nije očekivao. Naučnik je bio opušten, predusretljiv. Činjenica da je upravo pronašao serum protiv besnila, kome je kompjuter davao gotovo stoprocentnu šansu, objašnjavala je njegovo dobro raspoloženje. Ali se ničim nije mogla opravdati nehajna spremnost da potpuno nepoznatom čoveku odgovori na pitanje zašto je promenio ime i od Liebermana postao Lohman, umesto da ga jednostavno izbaci iz laboratorije.

U tom trenutku Daniel Leverquin je bio siguran da se Louise Sorensen prevarila. Stadler je, naravno, postojao, ali to nije bio Lieberman.

»Jeste li čuli za Mikrobiološku istraživačku laboratoriju u Wolfenden Houseu, Leverquin?«

»Dr Komarowsky mi je o tome govorio.«

Lieberman se zlovoljno osmehnuo. »S više istraživačke strasti i hrabrosti

Komarowsky je mogao biti veliki naučnik.«

»Meni se čini da za to što Komarowsky u ovom trenutku čini treba prilično proklete hrabrosti, profesore.«

»Nisam mislio na građansku hrabrost, spremnost da s e b e izložite opasnostima. Mislio sam na moralnu kuraž da tim opasnostima izložite — d r u g e .«

Leverquin se trgao. »Umesto sebe?«

»Ne budite detinjasti, Leverquin«, rekao je Lieberman nestrpljivo. »Da se sudbina medicinskog eksperimenta rešava jednom probom, većina naučnika, onih s

hrabrošću i strašću, rado bi joj se podvrgla. Istorija nauke, uostalom, puna je primera. Zahtevaju se, na žalost, opiti u serijama, od kojih većina ne uspeva. I kakve sada svrhe ima u tome da čovek od koga zavisi jedan naučni projekat strada već na njegovom početku? Da je medicina eksperimentisala na lekarima umesto na bolesnicima, još i danas bismo se lečili isterivanjem zlih duhova iz tela. To nije pitanje morala, Leverquin. To je stvar svrsishodnosti i ekonomičnosti. Komarowsky jednostavno tome nije dorastao.«

»Možda, ali ja ga razumem.«

U Liebermanovom glasu osećala se gorčina. »Da li biste ga razumeli da je hirurg, a vi na stolu, pa on prekine sudbonosnu operaciju samo zato što se gadi krvi?«

»Ne znam«, odgovorio je Leverquin zbunjeno.

»Ne govorite koješta! Naravno da ga ne biste razumeli!«

»Verovatno ne bih.«

»A što je prekinuo rad u Wolfenden Houseu, to razumete?«

Leverquin je ćutao. Nije više bio siguran razume li Lukea. Liebermanovi argumenti bili su isuviše jaki za pučkoškolske moralističke primedbe.

»Ali ne brinite«, produžio je Lieberman, ustajući sa okretne stolice s koje je promatrao rad kompjutera. »Niste usamljeni. Većina ljudi će ga razumeti. Nas, naravno, neće. Čak ni koliko su spremni da pobedničkom generalu oproste gubitke kojima je pobeda kupljena.«

U uglu sobe stajao je kockasti pokretni umivaonik. Lieberman je pustio vodu iz staklenog rezervoara i

počeo prati ruke, temeljno, pažljivo, trljajući prst po prst četkom izvađenom iz neraspakovane celofanske kese.

Leverquin se setio Louisinog obaveštenja da je Stadler patio od »higijenskog kompleksa«.

»Zašto perete ruke, Lieberman?«

»Zato što radim sa najsmrtonosnijim virusom koji poznaje nauka, Leverquin. Nije mi naročito stalo do toga da pobesnim«, rekao je Lieberman, vadeći iz metalne kasete sterilizovan ubrus i njime brišući ruke. »Imate li na umu još neko neumesno pitanje? Jer, ako ga nemate, ja bih se vratio poslu.«

»Šta se dogodilo u Wolfenden Houseu?«

»Komarowsky vam je rekao.«

»Šta se dogodilo — po vama?«

Lieberman je bacio ubrus u hermetičku kantu za otpatke. »Incident se dogodio. Nesrećan slučaj, neprilika, nazovite kako hoćete sve te promašaje što se događaju po biološkim laboratorijama, a da se za njih ne zna. Ne bi se znalo ni o našem da dr Komarowsky nije želeo za vlastiti kukavičluk naći javni alibi.«

»Ne mislite da je bio u pravu što je javnost obavestio o incidentu?«

»O takvim stvarima se javnost ne može obavestiti tako da ona zaista shvati o čemu je reč. Od svega što je o Wolfenden Houseu i našem projektu pisano po novinama, ljudi su razumeli jedino da je tamo nekoliko jadnih ljudi pomrlo u najtežim mukama zato što je moj eksperiment sa virusom besnila pošao naopako. Da će bolesnici s masovno inficiranim centralnim nervnim sistemom ionako u najtežim mukama pomreti, niko se trudio nije da razume. Da je moj put u postizanju univerzalnog imuniteta pred mikroorganizmima i

eliminaciji infektivnih bolesti jedini — još manje. Legalno, naravno, niko mi ništa nije mogao, ali je na politički pritisak takozvanog demokratskog mnenja finansijska potpora laboratoriji obustavljena. Pod uslovima besomučne hajke, u Londonu se više nije dalo raditi.«

»I vi ste otišli iz Engleske?«

»Dabome.«

»Niste otišli zato što su vam pretili?«

Bio je to prvi opasan korak. Leverquin se pitao kako će Lieberman reagovati, neće li naslutiti kuda razgovor vodi. Nije se činilo. Radoznalo ga je pogledao i mirno rekao:

»Šta hoćete time da kažete?«

Leverquin se zbunio. Prerano mu je izgledalo da otkrije karte i pominje Jevreje. »Pretpostavljam da su porodice stradalih u Wolfenden Houseu bile ogorčene.«

»Rekao sam vam da je legalno stvar bila apsolutno čista. Pretnji je bilo s druge strane.«

Leverquin je čekao, ali Lieberman nije pokazivao želju da ulazi u objašnjenje.

»S koje?«

»Bilo je religioznih fanatika. Bučnih dežurnih protivnika genetičkih eksperimenata, začeća u epruveti, transplantacije organa, vivisekcije, znate taj soj. Samo oni nisu razlog odlasku. Otišao sam zato što nisam imao sredstava za istraživački rad. Niko nije hteo da finansira projekat koji će se 1975. osuditi kao suprotan zaključcima Asilomar konferencije.

»Šta je to?«

»Međunarodni skup magaraca za propisivanje uslova pod kojima se mogu ili ne mogu vršiti genetički eksperimenti sa rekombinacijom molekula DNA.«

»I zbog toga što se, po još neformulisanim kriterijumima vaš projekt smatrao biohazardom, niko nije hteo da ga finansira?«

»Niko.«

»Osim Arapa?«

Profesor Frederick Lieberman naglo je ustao sa stolice. Za njegove godine pokret je bio brz, neočekivano elastičan.

»Ko ste vi? Odakle vam ideja da sam radio za Arape?«

Leverquin je osetio da je napravio grešku. Ne toliko zbog priznanja da zna gde je Lieberman posle odlaska iz Engleske radio, koliko zbog nemogućnosti da mu, bez uplitanja Louise Sorensen, objasni kako je do obaveštenja došao. Nije bilo šanse da se greška pametno ispravi. Pokušao je dobiti u vremenu.

»Ne znam, zapravo. Možda je dr Deveroux govorila nešto u tom smislu.«

»Dr Deveroux nije mogla o tome govoriti. Dr Deveroux o tome ne zna ništa.«

Osetio je stid. Stoji pred jednim od najgnusnijih masovnih ubica što ih je čovečanstvo, inače raskošno u izopačenostima, proizvelo u naporu da bude što idealnije. Većeg od onih što su, zaluđeni i razluđeni, ubijali — samo ljude. Ovaj je ubijao — prirodu. Ubijao je u njoj boga. A razgovara s njim mirno, pribrano, ravnodušno, kao da između njih, pod humkom uzaludnih reči, ne leži sedam stotina Jevreja u kojima je ta priroda izdajnički izmasakrirana.

»Ma odakle ga dobio«, rekao je oštro, »obaveštenje je istinito, zar ne? Radili ste za Arape?«

»Radio sam za nauku, mladi čoveče!«, odgovorio je profesor Lieberman jednako oštro.

»U jednoj arapskoj laboratoriji na Bliskom istoku?«

»Geografski — u Siriji. Samo, od kakve je to važnosti?«

»Za Jevrejina bi trebalo da bude od neke.«

»Nauka ne bira sponzore po rasi, nego po spremnosti da joj služe. Novac je dolazio iz Saudijske Arabije i Libije. Da je Izrael pokazao spremnost u finansiranju projekta, radio bih za Izrael.«

Leverquin mu je verovao. U Liebermanu je, očevidno, bilo faustovske spremnosti da se definitivno iskustvo plati dušom. Za njega nisu Jevreji i Sloveni bili podljudi. Za njega je niža rasa bila čitava ljudska vrsta. Trenutak se približavao.

»Da je Projekat regeneracije i rekombinacije DNA Rhabdovirusa, Projekat RRR prihvatio Izrael, vi biste radili za Jevreje?«

»Razume se«, odgovorio je Lieberman suvo.

Leverquin je imao ponižavajuće i razdražujuće osećanje da Lieberman čitavo vreme zna zašto je on ovde i da mu uopšte nije stalo do prikrivanja identiteta, ako je on stvarno bio Stadler. Kao da je i sam želeo da se ta stvar što pre raščisti.

»Slušajte, Leverquin, šta vi, u stvari, hoćete od mene?«

Izvadio je fotografije majke Louise Sorensen iz koverta i preko stola za preparaciju uzoraka rasporedio ih tokom kojim se njeno telo transformiralo iz ljudskog u pseći oblik.

»Da li je ovo taj Projekat?«

Profesor Lieberman je prišao stolu i bacio površan pogled na fotografije. Lice mu je ostalo bezizražajno. Leverquin je mislio da će odbiti da ih prepozna. U jednoj munjevitoj sekundi i da ih zaista ne prepoznaje. Lieberman je uzeo prvu fotografiju i okrenuo je na poleđinu. Znao je da tamo nešto piše. I šta, verovatno. Ponovo je pogledao u sliku majke Louise Sorensen, dok se u njoj još prepoznavala ljudska lepota. Zatim je, preskočivši dve posredničke slike, uzeo poslednju, s koje majka Louise Sorensen samo što nije lajala. Duboko izbrazdanim licem prešla mu je senka nezadovoljstva.

»Tada sam o stvarnoj prirodi virusa tako malo znao«, rekao je gotovo tužno, razgledajući ostale fotografije. »Ali sam bio na dobrom putu.«

Daniel Leverquin je osećao kako se u njemu rađa iracionalan gnev. Dovodio ga je u podređen položaj, ali mu se nije mogao odupreti. Došao je u laboratoriju kao sudija, spreman da nepristrasno sasluša reč tužbe i odbrane, Sorensenovu i Liebermana. Kao sudija, koji nije tu da donese presudu, nego da je, posle odluke porote, formuliše. A sad se borio sa potrebom da preskoči sve stepenice ljudske pravde i postane dželat odmah. Sudija, tužilac, porota i dželat, sve u isto vreme.

»A na kakvom je putu bila žena sa fotografije, Stadler?« Lieberman nije reagovao na ime. Pažljivo je razgledao fotografije.

»Na kakvom su putu bili ostalih sedam stotina ljudskih zamoraca?«

Lieberman/Stadler je spustio fotografiju na sto. »Tri stotine dvadeset osam, Leverquin. Tačno — tri

stotine dvadeset osam, zajedno sa subjektom na ovim fotografijama.«

»Za ime boga, zar su za vas važni brojevi?«

»Za mene nisu. Važni su za vas. Pa ni njih ne znate. Kuda, do vraga, mislite dospeti sa tom svojom ušljivom civilizacijom kad ni svoje brojke ne umete držati u redu?«

»Vi biste, Stadler, bili krvavo kurvino kopile i da ste na taj način ubili samo jednog od njih!«

»Oni su umrli u rovu jednog fronta, čiji smisao nisu razumevali, ali to se dešava sa svim vojnicima u svakom ratu. Ovih tri stotine dvadeset osam smrti imaju nekog smisla, Leverquin. Bez njih ne biste danas imali serum protiv besnila. A vaša slavna civilizacija primitivnim emocijama, nesposobnošću i neznanjem, bez ikakve svrhe i smisla, ubija na milione. Ali, naravno, zaboravio sam da čak i za besmislen zločin treba neka snaga. Vi ste ništarija. Vi ste, jamačno, čisti.«

»Ne, nisam«, rekao je Leverquin i napravio korak prema stolu. »Ali ne zato što sam nešto uradio, nego zato što ništa nisam uradio.«

Lieberman/Stadler ga je posmatrao sa hirurškim interesovanjem. »I sad, vidim, imate ozbiljnu nameru da to nadoknadite? Pre nego što od sebe definitivno napravite budalu, recite mi, Leverquin, jeste li izraelski agent?«

»Ne.«

»Wiesenthalov čovek?«

»Ne.«

»Jeste li barem Židov?«

»Nisam.«

»Šta ste onda, do đavola?«

»Čovek.«

Lieberman/Stadler se grubo nasmejao. »Ne budite tako prokleto patetični, Leverquin. Biti čovek kao vi, nije ni za kakvu pohvalu. Tako nešto morao je o sebi misliti poslednji dinosaur pre nego što su ga pojeli strvinari. Bez superiorne inteligencije, bez volje, bez duhovne i fizičke snage, bez ikakve vizije, vi ste izraziti genetički promašaj. Otpadak prirodne evolucije. U najboljem slučaju biološka sirovina, od koje se jedino uz znatan trud i potpunu prekombinaciju biološke organizacije može napraviti nešto.«

»Ono što ste napravili od majke Louise Sorensen?«

»Znao sam da je posredi nešto lično. Primerci vaše vrste ništa ne mogu raditi iz načela ili ideala. Sve je podređeno beznačajnim ličnim interesima. Sorensen se, dakle, zvala osoba sa fotografije? Čudno. To nije židovsko ime.«

»Da li vam je žao?«

»Svejedno mi je. Ja nisam antisemit. U okviru ograničenja vrste, jevrejska rasa je postigla maksimum. Ali u Auschwitzu, blagodareći arijevskim halucinacijama Hitlera i Himmlera, oni su bili jedini praktično dostupan materijal.«

»Da li je to Mengeleovo izvinjenje?«

Lieberman/Stadler je najednom oživeo. Izbrazdana posmrtna maska se raskravila. »Šta vam pada na pamet? Joseph Mengele je ordinarni kasapin! Kako se usuđujete da jednog Siegfrieda Stadlera upoređujete sa tom amaterskom bagrom!?«

Daniel Leverquin je shvatio da čovek pred njim nije zločinac. Da je bolestan od nečega što »zdrav svet« izvan aerodroma nije poznavao ni priznavao kao bolest, od čega je često pravio svoju istoriju i gradio

svoje idole. Joseph Mengele zaista nije zaslužio da se s njim poredi. Mengele je bio zločinac u rutinskom, ljudskom smislu. Lieberman/Stadler je to bio u — nadljudskom.

»Mengele je u nauci bio ono što je taj majmun Hitler bio u istoriji«, vikao je Lieberman/Stadler. »Prokleti diletant! Poput slepe živine, oni su čeprkali po periferiji velike istine veka da je sve u genima i da bez gospodarstva nad genima nema gospodarstva nad svetom. Mengele je ljude potapao u led da im uveća izdržljivost na hladnoću, Hitler ih je potapao u iluziju o superiornosti germanske rase, koja je u međuvremenu, zajedno s ostalim rasama, bila jedva i od orangutana naprednija. U jednom genetički usavršenom svetu takvi bi se primerci jednostavno likvidirali.«

»U svetu koji ste počeli da pravite u Auschwitzu?«

»Ne obazirite se na ovo, Leverquin«, rekao je Lieberman/Stadler živo. »Ovo ovde je tek nedovršen eksperimenat.«

»Ovo na fotografijama?«

»Ovo na aerodromu, čoveče!«

Leverquin ga je gledao bez razumevanja.

»Prokleti pas na kome sam vršio eksperimente sa mutantom Rhabdovirusa, pobegao je pre nego što sam ih završio, negde oko Meggida zarazio drugog psa, koji je prokrijumčaren na Heathrow. Nisam stigao rekombinaciju DNA da usavršim.«

»U čemu?«, pitao je Leverquin mrtvim glasom.

»Videćete.«

U tom trenutku je žena-kučka u uniformi stjuardese KLM (Holandskog kraljevskog vazduhoplovstva) gvozdenom šipkom razbija jedan od osigurača u kon-

trolnoj sobi visokog napona, odakle se komandovalo električnom strujom u Central Terminal Area. Toranj je potonuo u mrak.

Daniel Leverquin je već napravio nekoliko nesvesnih koraka prema preparacionom stolu i Lieberman/Stadleru. Sad se zaustavio. Zatvorene plastične žaluzine nisu dozvoljavale mesečini da uđe. Elektronske magične oči kompjutera svetlucale su u pozadini, raznobojnim zracima pipajući predmete po laboratoriji.

Lieberman/Stadler je produžio da govori, i Leverquinu se u tmini činilo da sonorni, gospodarski glas više ne pripada profesoru, nego da je to glas praiskonskog mraka, čije se zlo konačno domoglo sposobnosti govora.

»Evo vam vašeg dičnog sveta, Leverquin«, govorio je mrak ispred njega, »mračne, beznadne biološke jame, ćorsokaka prirode, po kome slepo i besciljno tetura mali čovek za mala dela, genetički patuljak koji je posegao za kosmosom, a da ni vlastita muda još nije doveo u red!«

Daniel Leverquin je pokrenuo telo prema tamnom izvoru glasa.

»Nakazni proizvod slepe prirode i ropskog razuma!«

Daniel Leverquin je išao prema glasu.

»Ali ja ću vas oteti od prirode i spasiti ponižavajućeg razuma! Ja ću vas cepiti svetim besnilom veličine!«

Odozdo je doprla nagla paljba mašinskih pušaka. Daniel Leverquin je shvatio da su besni prodrli u toranj, da je sve gotovo. Ne sve, mislio je. Ne sme dopustiti da Stadlera ubiju n j e g o v i besni. Bilo bi

to nepravedno. Moraju ga ubiti zdravi, dok ih još ima. Nastavio je da ide prema glasu.

»Ja vam nudim svetlost! Ja vam nosim nadu! Ja vam dajem moć!«, propovedao je mrak.

Daniel Leverquin je išao prema glasu. Oh se ne sme ubiti, mislio je. To bi bilo nepravedno. Mora se likvidirati. Likvidirati golim ljudskim razumom. Likvidirati bez ikakvog ljudskog oružja. Golim ljudskim rukama. Golim ljudskim razumom i golim ljudskim rukama.

»Napraviću od vas Titane za Titanis, zemlju na kojoj će se sve moći i sve smeti!«

Likvidirati, mislio je Daniel Leverquin.

Taj glas, taj mrak, to besnilo!

Kad je rezervni agregat u tornju proradio, svetlost se vratila u laboratoriju i osvetlila Daniela Leverquina na sredini sobe. Ruke su mu bile krvave i isečene.

Na podu, kraj preparacionog stola, ležao je profesor Frederick Lieberman alias Siegfried Stadler. Iz usta su mu, poput minijaturnih krvavih glečera, virile krhotine laboratorijskih retorti.

30

Ko je i kako u opštem haosu na »spratovima bezbednosti« kontrolnog tornja proneo glas da su se besni probili u zgradu, nikad se nije saznalo. Ni ko je od zdravih prvi upotrebio mašinsku pušku. Verovatno je izvestan broj policajaca već bio zaražen u dodiru s Cliveom MacGiejom, koga je inficirala stjuardesa KLM kad je u njeno skrovište donosio hranu, ne stigavši da u zamenu dobije ništa od onoga što je planirao. Iznenadno gašenje svetla, buka, pucnjava, a iznad svega natprirodan strah bez lica, kome je tama davala fantazmagorične povode, bacilo ih je u furioznu pokretljivost, koja se onda širila kao požar. Većina zdravih poginula je, ubijajući se međusobno. Na donjim spratovima se bez oklevanja pucalo na sve što se u mraku micalo. Sačuvali su se jedino parovi ili manje grupe koje je kvar u centrali iznenadio zajedno, a među njima se nije zatekao bolesnik da učini neizvesnim ko je zdrav, ko besan. U tmini, svi ostali izgledali su besni. Svaka grupa je u početku držala da je jedino ona zdrava i pucala na svaku drugu.

Posle početne konfuzije, trezvena misao da besni ne napadaju organizovano, na komandu, što se čulo u mraku, da se ne služe oružjem nego zubima i noktima, najzad, da više laju nego što razgovetno govore, učinila je da između mecima razdvojenih grupa dođe do pregovora i provere zdravstvenog stanja. Od udruženih grupa uspeo je kapetan Stillman, povlačeći

se sa sprata na sprat, da organizuje odbranu gornjih s laboratorijom i telekomunikacionim uređajima i da od centralnog stepeništa načini neprobojnu granicu između zdravlja i bolesti.

Sve što je ostalo iznad te granice proglašeno je »načelno zdravim«, sve ispod »načelno besnim«. Praktično, zdravi ljudi koji su tokom ove haotične rekombinacije slučajno ostali među besnima i pokušali da se pridruže zdravima, smatrani su za »načelno bolesne« i načelno ubijani. Kad bi, ovim načelom razjareni, odgovorili vatrom iz mašinskih pušaka, smatrano je to »neobičnim ponašanjem«, medicinskim dokazom da je bilo mudro što se na njih na vreme pucalo.

Kapetan Stillman je mrzeo majora Lawforda, ali je znao kada treba od njega da uči, a kad da mu se za njegova iskustva jebe. Strategija odbrane bila je u osnovi lofordovska: »Bolje je pobiti hiljadu zdravih, nego promašiti jednog besnog.« Realistično je ocenjivao situaciju. Vrlo je ozbiljna, no ne i beznadežna. Ljudi ima malo, ali su dobro naoružani. Zbog laboratorije, gornji su spratovi imali posebne električne agregate koje je odmah stavio u pogon. S druge strane, nije mogao sprečiti rasturanje barikada na ulazima u toranj i pripajanje besnih spoljašnjem čoporu, čiji se napad očekivao svakog časa. Relativno usko i osvetljeno stepenište moglo se braniti. Radioveze s Londonom su funkcionisale i prilaz helikopterima nije bio ugrožen.

Jedini mu je stvaran problem Komarowsky. S nepokretnim bolesnikom o vratu, taj se živ ovamo neće probiti. A bez njega sve je uzalud. Čim se stanje malo smiri, poslaće vod ljudi da ga nađe. Prokleto

besnilo okretalo je stvari na glavu. Lično, zavrnuo bi tome dripcu šiju, a mora o njemu da brine. Kao o vlastitom životu.

Jer, Komarowsky sada i jeste njegov život. Oslušnuo je. Učinilo mu se da čuje potmulo zujanje lifta.

Daniel Leverquin je spuštanje u pakao počeo još pre nego što je ušao u lift i pritisnuo dugme kojim će ga uputiti u podrum

Počeo ga je kad je ubio Liebermana, iako to nije hteo. Ubio je jedinog čoveka koji je mogao da ih spase. A to je p r a v o besnilo, to što je on uradio. Za njega nije nužan Rhabdovirus. Tek virus memorije. Smrtonosni virus ljudske istorije. Zbog ljudi koji mu ništa nisu značili — osim intelektualno, osim kao ilustracija ugroženosti jedne moralne ideje — koji su, ovako ili onako, nepovratno i nepopravljivo mrtvi, on je na smrt osudio žive, Heathrow, London, a možda, do vraga…

Pritisnuo je dugme *stop*. Lift se zaustavio.

Pa on tim ubistvom ništa s t v a r n o nije učinio! To mu je sam Lieberman rekao, ali u uzbuđenju, u onom ludilu, on ga nije razumeo. On je priznao da je u Auschwitzu vršio eksperimente RRR serumom. Priznao je da je Heathrow Rhabdovinis rezultat njegovog genetičkog inžinjeringa u jednoj sirijskoj laboratoriji za biohemijski rat. Ali poenta nije u tome. I tada bi on bio njihova jedina šansa. Poenta uopšte nije u tome! Poenta je u tome što je Lieberman rekao kako je odbegli pas od koga je počela epidemija, njegov n e d o v r š e n i eksperimenat sa rekombinatom DNA, da je pas pobegao pre nego što je rekombinaciju DNA u nje-

govim Rhabdovirusima u s a v r š i o. »U čemu?«, pitao ga je. »Videćete«, rekao je Lieberman.

A on to nije razumeo.

Mislio je na Auschwitze koji su bili. Nije mislio na one koji mogu biti.

Treba da obavesti Hamiltona. Ali to može da čeka. Mora prvo po Lukea u podrum. Na njega je potpuno zaboravio. Nije ga se ticala ni pucnjava, ni verovatnoća da su besni prodrli u toranj, ni vlastita sudbina. Samo ono što se dogodilo sa majkom Louise Sorensen. Možda ga je Komarowsky već tražio. U Liebermanovoj laboratoriji se radio nije ni čuo od aparata.

Izvukao je antenu i počeo emitovanje u istom trenutku u kome je ponovo pritisnuo dugme na liftu.

Kapetan Stillman je pritisnuo dugme da lift zaustavi na svom spratu, na granici zone zdravih i zone besnih.

Liftovi u kontrolnom tornju konstruisani su tako da čovek nije znao penje li se lift ili spušta. Samo ga je čuo. Nije mogao znati dolazi li on odozdo od besnih ili odozgo od zdravih, treba li čoveka u njemu likvidirati ili ostaviti u životu.

Nije se, dakle, mogao osloniti na mozak.

Iz iskustva je morao da izvadi načelo, a iz futrole revolver.

»Aerodrom! Aerodrom! Ovde toranj! Govori Leverquin! Luke, javi se!«

Lift se lagano spuštao.

»Ovde toranj! Luke, javi se!«

Lift se spuštao.

Radio je oživeo.

»Ovde Komarowsky! Šta je sa vama, za ime boga?«

Lift je usporavao.

Zar sam već u podrumu, pitao se Daniel Leverquin.

»Šta se u tornju dešava?«

Lift se zaustavio i vrata otvorila.

Pred kapetanom Stillmanom je stajao čovek u kome je jedva prepoznao pisca Daniela Leverquina, iscepana odela, raščupane kose, krvavih ruku, očiju koje su bolesno sijale. U ruci je držao radio i vikao neke besmislice o Liebermanu.

»Neobično ponašanje«, pomislio je Stillman u sekundi.

Određen je da sačeka Komarowskog, dolazi, dakle, iz zaraženog podruma. »Neobične okolnosti«, pomislio je u drugoj.

U trećoj mu je kroz glavu prošlo, poput poruke s one strane groba, Lawfordovo načelo da je za Heathrow bolje likvidirati i hiljadu zdravih nego propustiti jednog bolesnog.

U četvrtoj je ispraznio šaržer revolvera.

»Kao barmen u belom kaputiću«, pomislio je Daniel Leverquin padajući.

Iz radija koji je pao s njim, čuli su se intenzivni pozivi dr Lukea Komarowskog.

Kapetan Stillman je izvukao gumene rukavice iz džepa, pedantno ih navukao na ruke, zakoračio u lift, preskačući Leverquinovo telo i podigao radio s poda.

Istovremeno s korakom kojim se vratio na podest, pritisnuo je dugme za podrum. Vrata lifta su se zatvorila, njegove koturače proradile, teški metalni

kovčeg, ceremonijalno mirno, poneo je u pakao telo pisca koji je o njemu hteo da svedoči.

»Komarowsky! Ovde Stillman.«

»Šta se dešava? Kakva je to pucnjava?«

»Besnilo je prodrlo u toranj. Donji spratovi su izgubljeni, barikada probijena. Situacija na gornjim je pod kontrolom. Imate li bolesnika za profesora Liebermana?«

»Imam.«

»Gde se nalazite?«

»U radio-sobi Metropolitan policije.«

»Ostanite gde ste! Šaljem ljude!«

»Šta je sa Leverquinom?«

»Mislim da je već u podrumu. *Over and out.«*

Čovek je išao prema jednom drugom podrumu.

Nosio je u ruci mašinsku pušku, a na sebi imao zaštitnu odeću s kapuljačom koja mu je pokrivala glavu, ostavljajući za oči dva tamna, uska proreza.

Išao je prema velikom drvenom krstu kapele St. George, podzemnog svetilišta aerodroma Heathrow.

Tražio je boga koji je jedini mogao da ga razume.

Jer, ljudi to nisu mogli. Besni to nisu znali. Zdravi nisu hteli. Ostali su mrtvi ili umiru.

Aerodromska avenija Inner Ring West, između parkirališta 2 i St. George kapele, prekrivena je tepihom od leševa. Terminal 2 tek je mestimično osvetljen. Gornji spratovi tornja predaleko su da probiju tminu. S njom se pri zemlji meša mesečina, koja crne siluete ljudi i predmeta umotava u modrosrebrne svilene čaure.

U neposrednoj blizini usamljenog hodočasnika sve je mirno. Iz daljine dopire očajničko zavijanje zavađenih čopora.

Zid od crvenkastih cigala ograđivao je nepravilno dvorište kapele, s golim hrastovim krstom pobodenim u sredini.

Čovek je prešao preko popločanog dvorišta i ušao u nadzemno predvorje iz koga se silazilo u kapelu, izgrađenu po ugledu na rimske katakombe u kojima su se molili prvi hrišćani.

Desno od ulaza u atrij, debela sveća nemirno je osvetljavala drvenu tablu. Ispod stakla bio je obešen plakat.

Prišao je da ga osmotri.

Na belom kartonu je kaligrafski bila ispisana aeronautička molitva aerodroma Heathrow.

Uspori me, o Gospode!
I nadahni snagom.
Da urastem u trajne vrednosti života,
I vinem se prema zvezdama
Svoje uzvišene sudbine!

Produžio je prema ulazu u katakombu. Morao se kretati polako, jer električno osvetljenje nije radilo i spiralno se stepenište spuštalo u dubinu kroz tminu koju ništa nije razbijalo.

S vremena na vreme osetio bi pod nogama mekotu ljudskog tela.

Nije se obazirao.

Puritanski golu kriptu, nalik pećini, nejako su osvetljavale sveće koje su dogorevale. U vazduh, pod niski svod, dizao se težak, gorak kad. Mirisalo je na tamjan i raspadanje.

Po klupama, ispod njih, duž zidova i u prolazima sedeli su ili ležali oni, koji su, kao i on, od Boga tražili spas.

Svi su bili mrtvi.

Duboko dole, iza oltara koji je u zasvođenoj niši ličio na operacioni sto, stajao je dvometarski krst, na kome se jedva naziralo Hristovo raspeto telo.

Čovek se spustio na kolena usred centralnog prolaza. Došao je da se moli i shvatio da ne zna kako. Još od detinjstva nije se molio Bogu. Bog mu nije bio potreban. Bio je uspešan i bez Njega.

Vukao se na kolenima prema oltaru, prelazeći preko leševa. Nadao se da će se, kad Mu priđe bliže, setiti šta da kaže.

Bio je već blizu podijuma, mogao ga je i rukom dotaći, kad se setio molitve koju je kao dete izgovarao pred spavanje:

»Oče naš koji si na nebesima, da se sveti ime Tvoje…« Dovukao se do podijuma i dlanovima na njega oslonio.

»Da dođe carstvo Tvoje, da bude volja Tvoja…«

Skupljao je snagu da podigne oči. Da pogleda svog Boga.

»Na zemlji kao i na nebu!«

Podigao je oči. Iznad njega se dizao krst. S njega je visilo golo, krvavo telo.

Samo nije bilo Hristovo.

U raklji krsta, visio je o kožnom kaišu otac Robert O’Donohoe.

Novi Bog aerodroma Heathrow.

Bog crna lica, s penom na ustima.

»Moana Tahaman! Moana Tahaman! Govori Luke Komarowsky!«

Radio-uređaji Metropolitan policije povezani su sa terminalima i javnim zgradama aerodroma. Poruka prolazi eterom Heathrowa, poput groteskne replike ličnih obaveštenja iz zdravih dana »svetske vazdušne raskrsnice«.

Poruka je odzvanjala i pustom halom za prijem prtljaga dolazećih putnika terminala 2, prožimana ehom što su ga vraćali goli zidovi.

Od tri kružna konvejera za transport prtljaga, dva su mirovala.

Treći, centralni, radio je, okrećući u krug, umesto kofera, leševe. Metalni, škriputavi šum konvejera mešao se sa glasom iz zvučnika.

»Čekam te u radio-sobi Metropolitan policije!«

Leševi su se okretali u krug, izmešani s koferima, koji su, ko zna kada na traci zaboravljeni, sada počeli stizati, s treskom ispadajući kroz metalnogumena usta glavnog dovoda. Na vrtešci je postalo tesno kao u dane najgušćeg saobraćaja.

Klizeći niz strminu ka rubu konvejerskog prstena, koji se u krug okretao, težak kofer je udario u ljudsko telo i survao ga na pod. Na drugom kraju avetinjskog kotura, ljudsko je telo zbacilo sa trake kofer.

Bitka za opstanak vodila se i u mrtvom svetu.

Ubrzo je i ona završena. Novih kofera više nije bilo, te je sada sve što se na konvejeru zateklo, i ljudi i koferi, mirno i monotono produžilo svoje besciljno kruženje.

Svečanu tišinu remetio je jedino glas Lukea Komarowskog.

»Serum je pronađen! Ponavljam — serum je pronađen!«

Iznenada, na lepezastim vratnicama dovodne cevi, pojavila se kartonska kutija uvezana debelim konopcem, na kojoj je pisalo FRAGILE.

Zatim futrola za violončelo.

Najzad jedno telo u beloj bolničkoj uniformi. Moana Tahaman je skliznula do ruba konvejera, zaustavila se i produžila da se okreće u krug.

U radio-sobi Metropolitan policije, u Queen's buildingu, dr Luke Komarowsky je oborio transmisionu komandu uređaja na *off*.

Nikad Moani Tahaman nije rekao da je voli. Držao je da se to podrazumeva. Za mnoge stvari je držao da se podrazumevaju. Većina njih više ne postoji. Podrazumevanje nije bilo dovoljno da ih sačuva. Trebalo je, očevidno, još nešto, ali niko, izgleda, nije znao šta.

Lutajući terminalima i administrativnim zgradama u potrazi za ispravnim radio-uređajima, video je on pepeo ljudskih podrazumevanja. I mnogih svojih.

Na terminalu 1 bilo je, izgleda, najviše zdravih. Pokušao je da im se približi, kaže za serum, ali su svi od njega bežali. Naoružani su pucali. Dvojica su ga napala šinterskim čakijama. Da bi ih oterao, morao je da puca u vazduh. Zdravi nisu bili bezopasniji od besnih. Bili su, zapravo, gori. Sačuvana inteligencija hranila je bezobzirnost trikovima za koje bolesni nisu kadri. Pitao se nije li za mnoge od njih Liebermanov serum već zakasnio. Besnilo kojim su oni

zaraženi nije poticalo od Rhabdovirusa i nije s njim moglo nestati.

Šta je Leverquin hteo da mu kaže kad ga je na radiju zamenio Stillman? Nešto povodom Liebermanovog seruma. Bio je prekinut u pola rečenice. Moraće pitati Stillmana kad ga vidi. Nadao se da pre nego što dođu ljudi Aerodromske bezbednosti neće imati neprilika. U revolveru je imao samo jedan metak.

Pretposlednji je potrošio na terminalu 3, u glavnom holu. Čopor ljudi-pasa progonio je zdravog Metropolitan policajca. Ustezao se da upotrebi revolver kako ne bi ozledio begunca. Ali kad su ga stigli, oborili na zemlju i počeli živog jesti, pucao je. Pošto s dva preostala metka nije mogao pobiti čopor, ubio je policajca s jednim, čuvajući poslednji za sebe, ako, pre nego što dođe do tornja i seruma, oseti da besni.

A to je, za promenu, postupak koji se u starom, zdravom, mudrom svetu baš i nije podrazumevao, o kome je čovek morao da misli pre nego što ga preduzme.

U starom, zdravom, mudrom svetu, naime, podrazumevalo se da čovek zapuši uši, zatvori oči, ubrza korak i oba metka ostavi za sebe.

U starom, zdravom, mudrom svetu podrazumevalo se, takođe, da čovek i na najgroznije stvari najzad ogugla.

Na terminalu 3 naišao je na ženu razbarušene sede kose, koja je u ruci držala tablu sa natpisom EF LANGUAGE SCHOOL HASTINGS. Oko nje su ležale mrtve ili komatozne učenice. Žena, očigledno vođa ekskurzije, monotonim glasom i na biranom engleskom držala je čas o londonskom aerodromu. Govorila je mrtvim devojčicama iz Francuske, Holan-

dije, Španije, Skandinavije, Nemačke, o veličini Heathrowa i njegovoj istoriji, dnevnom i godišnjem prometu putnika, međunarodnim linijama na njemu i količini korisnog tereta koji se preko njega transportuje. Govorila je o prednostima avionskog saobraćaja i čarima civilizacije koja je čoveka podigla u vazduh. Žena nije bila besna. Bila je luda.

Ali to mu nije pomoglo da aerodromskog nosača, koji je gurao kolica sa leševima i vikao »Nosač! Nosač!« primi lakše. Još jedno od ljudskih podrazumevanja pokazalo se varljivim.

Čuo je korake ispred radio-sobe. Pomislio je na Moanu. Okrenuo se. Na vratima je stajao čovek u zaštitnoj odeći pod kapuljačom s tankim prorezima za oči. U ruci je držao mašinsku pušku. Bilo je krajnje vreme da ljudi iz tornja dođu po njega. Osećao se rđavo. Simptomi su sugerisali da je inkubacija završena, da ulazi u prodromalnu fazu bolesti. Virus je uveliko puzio njegovom perifernom nervnom mrežom na putu za mozak. Uskoro će se od njega svašta moći očekivati.

»Ne prilazite, za ime boga!«, upozorio je, videći čovekovu nameru da uđe u sobu.

»Nema više Boga na Heathrowu«, rekao je čovek promuklo, dajući mu puškom znak da se odmakne od radio-uređaja.

Odmičući se, Luke je komandnu ručicu za emitovanje pomerio u položaj *on*, računajući da će razgovor s nepoznatim, koji će se prenositi kroz ceo aerodrom, čuti i ljudi poslati iz tornja. Shvatio je da im čovek pod kapuljačom ne pripada i da je u opasnosti.

»Ko ste vi?«

Čovek nije odgovarao. Nije besan, mislio je Luke. Besni se ovako ne ponašaju, čak ni u retkim lucidnim intervalima. Ali je mogao biti lud. Kao učiteljica škole za jezike iz Hastingsa. Mašinka je mogla opaliti svakog trenutka. Nije smeo da rizikuje. Morao je biti živ za probu Liebermanovog seruma.

»Slušajte«, rekao je, pomerajući ruku prema otvorenoj medicinskoj torbi koja mu je visila o ramenu, »očekujem Aerodromsku bezbednost, a oni ne vole da im se po aerodromu muvaju naoružani ljudi.«

Sad će znati da je čovek naoružan i da ga moraju iznenaditi, mislio je, osećajući pod prstima dršku revolvera na dnu tašne s instrumentima.

»Šta traži Aerodromska bezbednost ovde?«

Premda ga je kapuljača gušila, glas se Lukeu učinio poznat. »Dolazi po mene«, odgovorio je.

»A šta ćete vi ovde? Ovo je mrtva zona.«

»Ja sam lekar Heathrowa. Hteli smo da znamo ima li preživelih.«

»Znali biste da ste ostali s nama.«

U glasu je bilo arogancije koja ga je činila još poznatijim. »Znate i sami šta se ovde dogodilo. Pod takvim uslovima bolnica nije mogla da radi.« Osećao se kao talac koji želi da s otmičarem uspostavi kontakt u nadi da ga ovaj, kad se bolje upoznaju, neće ubiti. »Znam kako se osećaju ljudi ovde.«

»O, ne. Ne znate!«, rekao je čovek neočekivano grubo.

Luke je osećao da se neznančevo raspoloženje menja na njegovu štetu i da će morati smesta da puca.

»Znate li šta je to ovde biti sam? Užasavati se svega? Ljudi, predmeta, vazduha? Jeste, i prokletog vazduha! Jer ON i vazduhom dolazi. Užasavati se i

samog sebe, pratiti svaki svoj pokret, svaki osećaj vlastitog tela kao da je tuđe, neprijateljsko? Jer ON je možda već u vama. Gmiže kroz vas, još ga ne osećate, ali znate da je tu, da traži put u vaš mozak, i da protiv toga ništa ne možete — ništa!«

To, naravno, neće biti ubistvo, mislio je Luke. To je neotuđivo pravo odbrane svojih prirodnih interesa. U ovom slučaju i opštih interesa. Ali to je i ljudožderstvo. Kad hrane nema i ljudožderstvo je odbrana prirodnih interesa. Oh, govno, mislio je, izvlačeći revolver iz torbe.

U istom trenutku čovek je ispustio mašinsku pušku i zdrao kapuljaču sa lica.

»Ne mogu više tako«, zajecao je, »ne mogu!«

»Matthew!«, viknuo je Luke Komarowsky.

Jedva ga je poznao. Upalo, modro lice, zaraslo u prosedu retku dlaku, grozničave oči, zapečena usta, pretvorili su Sir Mattnew Lavericka u nešto što je ličilo na vukodlaka.

»Mislio sam da nikad nećeš izvući prokleti revolver«, rekao je divlje.

»Nisam te poznao. Žao mi je.«

»Meni treba da je žao. Ja bih se davno ubio da sam imao metaka.«

Luke ga je gledao s naporom. Izmaglica, koja mu se prevukla preko očiju, brisala je oblike predmeta oko njega, ali je ublažila glavobolju i vratila čistotu mislima. Nestalo je ukrućenosti oko vilica, zbog koje je tek uz veliko naprezanje izgovarao reči. Osećao se nekako neobično, ali mnogo bolje.

»Šta čekaš?«, pitao je Laverick.

Tek sad je shvatio šta se od njega očekuje. I to usred njegovog amfiteatra! Hrama posvećenog životu!

Zaokupljen sobom, svojim jadima, Sir Matthew Laverick nije opazio metamorfozu, koja je, za njegovog sagovornika, radio-centar Metropolitan policije pretvorila u operacioni amfiteatar.

»Preklinjem te.«

»Ja to ne mogu da uradim.«

Šta ovaj čovek o njemu misli? On je lekar. Položio je Hipokratovu zakletvu. Ovde je da spašava, a ne ubija. Nesrećno stvorenje je, očigledno, bolesno. Što pre mu treba pomoći.

»Za ime Hrista, Luke!«

Pacijent mu se činio nešto poznat, samo nije znao odakle. Dobro je, uostalom, što ga se ne seća. Nije voleo da operiše poznate ljude. Emotivna vezanost je pogubna, za efikasan rad hirurških noževa.

»Mi ovakve stvari danas lečimo«, rekao je, smešeći se i navlačeći gumene rukavice.

»Ali ja nisam bolestan, čoveče! Mene ništa ne može izlečiti!«

Luke ga je gledao s profesionalnom radoznalošću, bez saučešća. Saučešće zamućuje sliku bolesti. A bez precizne kliničke slike, operacija je — rizično putovanje kroz neispitanu prašumu bez geografske karte.

»Ja sam ubio čoveka, Luke! Jednog stražara Aerodromske bezbednosti!« Poremećaj osećaja za realnost, prevalentne iluzije, dezorijentacija u vremenu i prostoru, zaključio je Luke.

»Ubio sam Andreu, svoju ženu. Sklonili smo se u jedan avion, ne znajući da su u njemu besni. Pobegao sam, ostavio Andreu, ubio sam je!«

»Nekoherentan govor«, mislio je Luke, vezujući hiruršku masku preko lica. Jedan stražar Aerodromske bezbednosti, muškarac, očigledno, ne može da

bude supruga pacijenta. Bolesnici ne leže po avionima, nego bolnicama. Čovek ne može najpre s nekog mesta pobeći, a zatim na tom mestu ubiti nekoga, jer postupak je logički obrnut. Stvar je jasna. Nesrećnik ima tumor u mozgu. Tumor pritiskuje moždane centre i venčava muškarce, trpa bolesnike u avione, ubija tek pošto je ubica sa mesta zločina pobegao.

»Ostao sam s â m s besnilom. Više nije bilo Andree za izgovor. U međuvremenu, moralo se živeti. I ja sam živeo. Nećeš da pitaš kako?«

Luke nije bio zainteresovan. O svojim smetnjama, pacijenti su najčešće najmanje znali. A i što su znali, bilo je pogrešno. Samo je dezorijentisalo lekare. Povrh svega, ni vremena nema. Ovaj čovek nije njegov jedini bolesnik. Aerodrom je pun ljudi koji spas očekuju od njegovog noža.

»Pre nekoliko sati, slučajno sam naišao na kupatilo za posade British Airwaysa. Osetio sam potrebu da se operem, očistim, opet postanem ljudsko biće. Svukao sam se i stao pod jedan od tuševa. Nikad nisam doživeo takvo olakšanje, Luke. Osećao sam nekako da je moj pad zaustavljen, da sam pobedio strah koji me je pretvarao u životinju. Tada je u kupatilo urličući utrčala starija žena. Najpre sam mislio da je besna. Nije bila. Besni su se na rukama vukli za njom. Imam u tome iskustva, Luke. Besni ne napadaju jedni druge. Ubijaju samo zdrave. Zdravi ne prave razliku. Ubijaju i besne i zdrave. Žena se uvukla u ugao kupatila, ne prestajući da urliče. Besni su režali i puzili prema njoj. Stajao sam skamenjen u svom separeu, znajući da sam gotov ako me vide. Stara žena je bila istrošena, mršava, kost i koža, a ja još očuvan. I znaš li šta sam učinio? Spustio sam se na ruke i lajući

pridružio čoporu. Ja sam prvi zario zube u njenu nogu. Pa i to nije najstrašnije. Najstrašnije je, Luke, što me oni nisu napali. Nisu me prepoznali. Instinkt im je rekao da sam i ja besan.«

Sir Matthew Laverick je govorio sporo, tražeći reči, poslednje reći u životu, u koje mora sve da stane.

I bile su.

Nije video šta radi dr Luke Komarowsky. Jecao je, s licem zarivenim u šake. U kapeli St. George, novi Bog, obešen o krst, nasmejao mu se u lice. Bio je izvan dosega pomoći, s one strane spasenja. Pa ipak je osećao neizmerno olakšanje kad je ruku prijatelja osetio na glavi.

Dr Komarowsky je lagano opisao lučnu putanju, kojom će hirurško sečivo proći bolesnikovom kožom kad se spusti za jedan santimetar, potom je ruku vratio na početak putanje i spustio je za taj santimetar.

Kao i uvek kad je operisao, obuzelo ga je omamljujuće blaženstvo, ispunjenost uzvišenom spasilačkom svrhom, u kome je, kao u čarodejstvenom snu, nestao svet i on s bolešću ostao sam.

Kapetan Stillman je zatekao dr Lukea Komarowskog u radio-sobi Metropolitan policije samog. Mislio je da će tu biti i besomučnik čiji je govor o ljudožderstvu slušao preko zvučnika čitavo vreme dok se probijao do Queen’s buildinga. Mislio je, zapravo, da je to bolesnik na kome će Lieberman probati serum. Zaprepašćeno je gledao u lekara, koji je sedeo na podu u uglu sobe i zurio u krvave rukavice na rukama.

Pored Stillmana stajao je naoružani stražar Aerodromske bezbednosti, jedini koga je živog uspeo provesti kroz čopore ljudi-pasa.

Premda je trenutno priseban, poznaje kapetana Stillmana i zna da je po njega došao, Luke neke stvari ne shvata. Krvave rukavice na njegovim rukama, na primer. Ni gde je nestao Matthew, s kojim je do sada razgovarao. Matthew je bio u nekakvim teškoćama. Bilo je nešto s njegovom ženom. Nije mogao da se seti. Nije se osećao najbolje.

»Gde vam je bolesnik, Komarowsky«, pitao je Stillman.

Luke je zavrnuo rukav na levoj ruci. Rana je natekla, ali nije krvarila. Krv na rukavicama nije otuda mogla poticati. A da je još negde ozleđen, nije osećao.

»Gde je bolesnik, kučkin sine!?«

Odakle krv, pitao se Luke. Pogled mu je pao na platnenu medicinsku torbu kraj nogu. Njenim dnom širila se mrlja. Privukao je. Bila je teška. Počeo je povlačiti zatvarač.

Stillman ga je zgrabio za vrat i uspravio. Udarao mu je glavu o zid. A onda svom snagom tresnuo po zubima. Toliko jako da se i sam raskrvario.

Luke Komarowsky je pao.

»Gde ti je bolesnik, kurvino kopile!?«

Luke Komarowsky se nasmešio osmehom po kome su se vukli krvavi tragovi pene.

»Ja sam bio jedan«, rekao je, kašljući, »ali sad imamo dva.«

Moana Tahaman je otvorila oči.

Osećala je da se kreće, ali nije znala kuda i zašto. Visoka sunca u svodu menjala su položaje poput zvezda na noćnom nebu.

Čula je Lukeov glas koji je ispunjavao prostor. Nije znala o čemu govori, ni kome.

Nije joj bilo važno. Važno je da je kraj nje.

Zatvorila je oči.

Konvejer za prtljag okretao se sve brže, odnoseći je drugom krugu života.

31

Dr John Hamilton i dr Coro Deveroux zabarikadirani su u kupoli od zadimljenog stakla, kristaloidnog oblika, s kojom se toranj spaja s nebom i odakle aerodromska kontrola upravlja sletanjem i uzletanjem aviona.

Svi ostali spratovi tornja pod kontrolom su besnila. Pod kontrolom Rhabdovirusa je ceo Heathrow.

Lažni izveštaji da je ovde »sve pod kontrolom« postali su najzad istiniti.

S druge strane vrata aerodromske kontrole, ispred kojih, naoružan mašinskom puškom stražu čuva Hamilton, sve slabije se čuje grebanje, skičanje i cviljenje pobesnelog čopora. Uskoro se više ništa neće čuti. Uskoro će nesrećnici umreti. Ali se, mislio je, njihov problem time ne rešava. Jer, pravi neprijatelj nije napolju, nije izvan ove staklene krletke. U njoj je, u njima, u njemu i Coro.

Oni su zaraženi virusom besnila.

Na drugoj strani kupole, u potpunom mraku, zbog kojeg mu se čini da su deo zvezdanog neba, da u svemirskom brodu putuju s one strane ljudske mašte, dr Coro Deveroux, takođe naoružana mašinskom puškom, specijalnim telefonom razgovara sa Nacionalnim komitetom protiv besnila koji je pod predsedništvom prvog ministra od sinoć u permanentnom zasedanju.

Na telefonu u Downing Streetu 10 je lično prvi ministar.

U njegovom glasu oseća se bespomoćnost. Medicinsko besnilo, iznenada dodato političkom i ekonomskom, s kojim se Vlada već muči, potpuno ga je do tuklo. A nove vesti još su gore.

Coro Deveroux ga izveštava da su profesora Liebermana ubili besni, da je mikrobiološka laboratorija razorena i da su za povratak dr Komarowskog s bolesnikom za probu seruma, o kome je reči bilo i ranijem razgovoru s Komitetom, izgubljene poslednje nade.

»Za ime boga, dr Deveroux, zar ne možete uzeti nekog od tih nesrećnika koji vam urlaju pred vratima?«

»Ali, gospodine prvi ministre«, rekla je Coro, »mi imamo bolesnike.«

»Malopre ste kazali da ste u kupoli samo vi i dr Hamilton.«

Coro je oklevala.

»Treba li da razumem da ste i vas dvoje bolesni?«

Coro mu je objasnila incident sa Suarezovom i njihovu odluku da, pošto se dr Komarowsky nije vratio sa bolesnikom, Liebermanov serum probaju na sebi.

»Kada ćemo znati ishod?«

»Ako se violentni simptomi ni kod jednog od nas ne pojave do 02 00, uspeli smo.«

»To je prokleto teško pitati, dr Deveroux, ali moram — kako ćemo znati da serum nije uspeo?«

»Telefon s koga govorite je specijalan?«

»Povezan je isključivo sa vama.«

»Ako serum nije uspeo, on neće zazvoniti i vi ćete znati.«

»Do 02 00 časova?«

»Da, gospodine, do 02 00 časova.«

Coro Deveroux je spustila slušalicu, pre nego što je predsednik britanske vlade stigao, bila je sigurna, da joj kaže kako je hrabra žena, kako joj se divi, kako će joj svet biti zahvalan i ostale besmislice koje se u ovakvim prilikama izgovaraju.

Jer, Coro Deveroux nije hrabra.

Trenutno je najusamljenije i najuplašenije stvorenje na svetu.

Plaši se same sebe.

Ali da zna šta se u tom času u tom svetu događa, bila bi još više užasnuta.

Događalo se, ne po prvi put, nešto što svet nikad ne saznaje, u šta se i ne veruje, ali što će mu, ako ikada sazna, po svoj prilici, biti poslednje saznanje.

Duboka noć nad Londonom i Heathrowom bila je još daleko od istočne vremenske zone Sjedinjenih Država.

Air Force One, »rekombinovani« putnički Boeing 707—320B (u tehničkom žargonu Vojnog vazduhoplovstva VC—137C), službeni avion predsednika Sjedinjenih Država, plovio je na 30 000 stopa kristalno bistre atmosfere iznad zemlje, iluminirane opalnim zapadnim suncem, putnom brzinom od 800 km/h, noseći prvog građanina Amerike sa članovima Nacionalnog saveta bezbednosti, iz A. F. baze Andrews kraj Washingtona D. C, u nepoznatom, strogo šifrovanom pravcu.

Blagodareći specijalnim telekomunikacionim uređajima, koji su *Air Force One* spajali sa svim strate-

gijskim punktovima vojne i političke moći Sjedinjenih Država, sa prestonicama prijatelja i neprijatelja, iz »leteće Bele kuće« upravljalo se, tehnički jednako efikasno kao sa zemlje, suštinski jednako dobro ili rđavo kao s nje.

U ovom trenutku se u avionu malo šta znalo o stvarnom nivou krize koja ga je podigla u vazduh.

Malo, zapravo, o bilo čemu.

Posada još nije znala kuda leti. Agenti sigurnosti, od čega treba štititi Predsednika na 30 000 stopa od zemlje. Elitna grupica vojnih i naučnih savetnika jedva je imala pojma o prirodi saveta koji će od njih biti zatraženi. A pomoćne su službe putovale u savršenom neznanju o službi što se od njih očekuje. (Tzv. *Chief Warrant Officer*, kome je za ruku lisicama vezan crni neseser sa šiframa za bacanje sveta u vazduh, i koji je u tu svrhu stajao uvek na domaku Predsednikovog poziva, nije, hvala bogu za to, još znao za lozinku koja Pandorinu kutiju otvara.)

Upravo su toliko o odlukama što će ih ubrzo doneti znala i šestorica zabrinutih ljudi (potpredsednik Sjedinjenih Država, šef State Departmenta, državni sekretar za odbranu, predsednik šefova Udruženih štabova, sekretar unutrašnjih poslova i direktor Centralne obaveštajne agencije) okupljenih oko Predsednika u njegovoj radnoj kabini.

Svi su, naravno, slutili da sve to ima neke veze s besnilom, samo ne i kakve, kako će jedno hiljadama milja udaljeno besnilo njih pogoditi.

Jedini koji su znali nešto više, u svakom slučaju zašto su u vazduhu i šta se od njih očekuje, bili su stjuardi sa predsedničkim amblemom na kaputiću —

svako je u avionu dobio od jela i pića tačno ono što je priželjkivao.

U međuvremenu, u predsedničkoj kancelariji, vesti iz Londona su ohrabrujuće.

Serum protiv besnila je, izgleda, pronađen. Do 02 00 časova po londonskom vremenu znaće se pouzdano koliko vredi. Britanci su, međutim, za svaki slučaj, iselili predgrađa oko Heathrowa i aerodrom zapečatili vojnom blokadom. Alarm američke štampe povodom *rabies-incidenta* u samom gradu pokazao se lažnim. Autopsija je dokazala da dvojica ljudi, koje je gomila kamenovala u blizini aerodroma, nisu besni. Njihovo bizarno ponašanje poticalo je od alkohola. Nema ni desetak minuta, o svemu tome izvestio je Predsednika lično britanski premijer.

Novosti iz Moskve, na žalost, manje su optimistične.

Koristeći kompromitovanje anglo-sovjetskog sporazuma nekim idiotskim špijunskim incidentom, sporazuma na kojima su se zasnivale ozbiljne nade u opšte nuklearno razoružanje, »čvrsta« struja moskovskog Politbiroa dobila je prevagu nad »mekom«. Dosadašnji prvi sekretar Partije i sovjetski premijer Nikolaj Gerasimovič Voroncov je smenjen i njegovo je mesto zauzeo ministar odbrane, maršal Sovjetskog Saveza Sergej Arnoldovič Surov. Prvi put od vremena Staljina, Partija, Vlada i Armija nalazile su se pod kontrolom jednog mozga. Kako ovaj mozak funkcioniše još se nije znalo i šestorica ljudi u Predsednikovom letećem kabinetu upravo na ovu tajnu troše svoj.

Predsednik se nadao da će radio-razgovor sa maršalom Surovim, na koji je čekao, bar malo ukloniti dileme.

Da je prokleto besnilo rusko, da nije »prirodno«, mislio je Predsednik, otkrivajući usput u nekim komentarima šefa Pentagona sumnjivu ravnodušnost prema brodolomu anglo-sovjetskog sporazuma, stvar bi bar tehnički bila jednostavnija. Čovek bi razmišljao o mikrorekombinacionom uzdarju Rusima iz Fort Detricka. Ili da je na Heathrow bačena Bomba. Kod tih novih, čistih, ne mora se misliti je li zarazna ili nije i koliko megatona ludila u sebi nosi. Jedino, funkcioniše li ili ne. Statistike se u »čistoj smrti« dobro snalaze. Hramlju kad valja izračunati konzekvence, koje će čovečiji geni ispljunuti u lice ko zna kojoj generaciji od sada.

Ima besnila, mislio je, već i u ovoj logici, u načinu mišljenja na koji je prisiljen funkcijom. Čovek se nikad nije mogao opredeljivati za načelno najrazumnije rešenje. Uvek za ono više razumno od ostalih manje razumnih. Više razumno i manje besno. Za opozivanje važne posete umesto prekida trgovinskih pregovora, za prekid trgovinskih umesto diplomatskih odnosa, za njihov prekid umesto totalnog hladnog rata, za totalni hladni rat namesto nekog lokalnog vrućeg, za ograničeno ubijanje u Vijetnamu, Kambodži, Angoli u zamenu za opšte u svetu. A možda, ah, do vraga, za m r t v u Britaniju, namesto p o b e s n e l e planete!

U tom trenutku se javio Kremlj i naređenje je izdato da se tzv. *scramble* procedurom onemogući prisluškivanje predstojećeg razgovora. U »normalnim« kritičnim prilikama Predsednikovim rečima je posre-

dovao tumač u situacionoj sobi Bele kuće i moskovski razgovori su snimani za potomstvo, ako ga bude. Trake su ga mučki podsećale na Crnu kutiju s poslednjim rečima pilota pred katastrofu aviona. Zamišljao je da će se u ruševinama nerazrušivog Vladinog antinuklearnog bunkera sačuvati bar ta prokleta kaseta s trakama, iz kojih će preživeli, ako i njih bude, saznati kako je do Smaka došlo i čije je besnilo za njega krivo. Intimno, međutim, sumnjao je da će ljude za istoriju boleti jaja. Biće zabavljeni ponovnim pronalaskom točka. Jer od svih tekovina istorije imaće na raspolaganju i u obilju jedino vatru.

Ovog puta razgovor će, blagodareći engleskom maršala Surova, biti direktan. Sjedinjene Države su (kao i Sovjetski Savez, prema izveštajima obaveštajnih satelita), već nekoliko dana bile u žutom stanju ratne pripravnosti, ili kako su pacifisti govorili »na dva koraka od groba«, i za komplikovanu proceduru obezbeđujućih transmisija nema više vremena. (A za ispisivanje istorije po trakama ni volje, jer obe strane slute da će se izreći reči za koje je bolje da umru sa rođenjem.)

Ali u civilizovanom svetu za ljubaznosti se vreme uvek nađe. Zato predsednik Sjedinjenih Država najpre čestita maršalu Surovu na izboru za premijera i odgovara na Maršalovo interesovanje za njegovo zdravlje, koje poslednjih meseci nije najbolje.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, Vlada Sovjetskog Saveza je vrlo zabrinuta razvojem krize na aerodromu Heathrow.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale, Vlada Sjedinjenih Država deli tu zabrinutost, ali ja imam lično

uveravanje britanskog premijera da je situacija pod potpunom kontrolom.

PREMIJER: Ja ne znam šta britanski premijer podrazumeva pod »potpunom kontrolom«, mi o tome imamo svoje tumačenje, ali ne verujem da ijedno uključuje incidente o kojima smo izvešteni.

PREDSEDNIK: Kakve incidente imate u vidu?

PREMIJER: U prvom redu slučajeve besnila u samom Londonu.

PREDSEDNIK: Nema nikakvih slučajeva besnila izvan aerodroma Heathrow, gospo-dine Maršale. To je nesrećan nesporazum izazvan, moram priznati, neobaveštenošću američke štampe.

PREMIJER: Američka štampa je, izgleda, dobro obaveštena jedino kad su posredi unutrašnji poslovi Sovjetskog Saveza.

PREDSEDNIK: Uz svaki respekt, gospodine Maršale, meni se ne čini da se stavljanje nuklearne sile u stanje ratne pripravnosti može podvesti pod definiciju unutrašnjih poslova ma koje zemlje.

PREMIJER: Sovjetska armija je stavljena u pripravnost tek pošto smo obavešteni da je u to stanje stavljena armija Sjedinjenih Država.

PREDSEDNIK: Armija Sjedinjenih Država stavljena je u prvi stepen pripravnosti tek kada smo saznali da je to i armija Sovjetskog Saveza.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, moja je ustavna dužnost da svim raspoloživim sredstvima štitim svoju zemlju.

PREDSEDNIK: To je ustavna dužnost i predsednika Sjedinjenih Država, gospodine.

PREMIJER: Upravo zbog toga ubeđen sam da ćete ispravno shvatiti ovo što ću predložiti.

PREDSEDNIK: Slušam vas, gospodine Maršale.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, da li vam je poznata morfološka priroda virusa besnila koji je u pitanju?

PREDSEDNIK: Koliko je to laiku moguće.

PREMIJER: Sovjetski naučnici su izolovali virus i utvrdili da je mutant.

PREDSEDNIK: Obavešten sam i o tome.

PREMIJER: Ali to nije sve. Sovjetski naučnici su ustanovili da je to laboratorijski, a ne prirodan mutant. Pošto je epidemija izbila na jednom britanskom aerodromu, nije teško pogoditi čiji.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale, bolest je na Heathrow donela jedna nigerijska kaluđerica u avionu iz Rima.

PREMIJER: Imate li za to dokaze?

PREDSEDNIK: Naravno da nemam.

PREMIJER: Onda se moramo osloniti na logiku. A logika taj virus pripisuje Britancima.

PREDSEDNIK: Ako ćemo po logici koja danas u svetu vlada, slobodan laboratorijski virus u Britaniji i Americi morao bi biti ruski, a takav virus u Rusiji — američki i britanski.

PREMIJER: Možda je i trebalo da bude.

PREDSEDNIK: Šta hoćete time da kažete?

PREMIJER: Da je posredi greška.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale…

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, u trenutku pojave besnila, na Heathrowu je bila sovjetska državna delegacija.

PREDSEDNIK: To je puka koincidencija, vi svakako ne možete verovati da bi jedna civilizovana vlada uređivala međunarodne odnose putem — besnila.

PREMIJER: Bar do sada je, izgleda, većina tih odnosa tako i uređivana, gospodine Predsedniče. Sve je, dakle, moguće. Ali šta je bilo, trenutno je izvan poente. Važno je šta će biti. Sovjetski naučnici, naime, tvrde da će s obzirom na ekstremnu virulenciju mutanta, ako se on iz karantina probije u London, za godinu dana nestati i čoveka i celokupne faune sa Zemlje.

PREDSEDNIK: Mogu vas uveriti da je bojazan neosnovana. Britanski premijer me je obavestio da je serum nađen.

PREMIJER: Ali ne i isproban.

PREDSEDNIK: I vi ste razgovarali s premijerom?
PREMIJER: Ne baš s njim.

PREDSEDNIK: U svakom slučaju, uskoro ćemo znati na čemu smo.

PREMIJER: Sovjetska Vlada želi da zna na čemu ćemo biti ako se serum pokaže neuspelim.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale!

PREMIJER: Gospodine Predsedniče?

PREDSEDNIK: Kako bi bilo da razgovor o tome odložimo do 02 00?

PREMIJER: Vlada i Politbiro Sovjetskog saveza permanentno zasedaju. Mogu vas uveriti da nijedan od članova ovih tela ne veruje u sposobnost Britanaca da zadrže vlast nad događajima, a kad smo već kod toga, ni u taj serum. Ovo mišljenje delim i ja. Gospodine Predsedniče, nesposobnost Britanaca ugrožava Sovjetski Savez.

PREDSEDNIK: Ne više nego Ameriku, gospodine.

PREMIJER: Utoliko pre sam siguran da ćete razumeti našu želju da u ovom za čovečanstvo kritičnom trenutku imamo isti stav.

PREDSEDNIK: To je i moja želja.

PREMIJER: I da se što pre eliminiše situacija, koja u uslovima ratne pripravnosti, straha i nepoverenja, može dovesti do našeg međusobnog uništenja — nezavisno od besnila.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale, Sjedinjene Države su pripravne da u tome smislu učine sve što je ljudski moguće.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, da li su u tome cilju Sjedinjene Države spremne za zajedničku akciju sa Sovjetskim Savezom?

PREDSEDNIK: U principu — da.

PREMIJER: Radujem se što to čujem.

PREDSEDNIK: Šta konkretno imate u vidu?

PREMIJER: Sovjetski naučnici tvrde da se u ovom trenutku efikasno zaustavljanje epidemije može postići jedino drastičnom redukcijom besnilu izloženog stanovništva, kao što se radi pri pojavi bolesti kod divljih životinja.

PREDSEDNIK: Hoćete li biti dobri da to ponovite? Nisam siguran da sam vas razumeo.

PREMIJER: Predlažemo da, ako do 02 00 po londonskom vremenu od Velike Britanije ne primimo uverljive dokaze o likvidaciji besnila na aerodromu Heathrow, izvršimo združeno američko-sovjetsko nuklearno kremiranje epicentra bolesti.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale, zar mislite ozbiljno?

PREMIJER: Nikad u životu nisam bio ozbiljniji, gospodine Predsedniče!

PREDSEDNIK: Ali, za ime boga, to je uništenje Londona, a verovatno i dobrog dela južne Engleske!

PREMIJER: Naša je gornja procena dvadeset miliona. Svet ima preko četiri milijarde.

PREDSEDNIK: I vi biste to uradili bez upozorenja?

PREMIJER: Ako je virus prodro u London, panika bi ga raznela po celom ostrvu. U interesu Engleske je da ne bude obaveštena.

PREDSEDNIK: Sjedinjene Države nikad na tako nešto neće pristati. Maršale Surov, ja to ne mogu opravdati pred svojom savešću.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, ne morate hitati sa konačnom odlukom. Još ima vremena. Znam kako se osećate. Ni nama nije bilo lako kad smo oborili avion koji je naše drugove vraćao sa Heathrowa. Posao kojim se bavimo nije srećan, gospodine Predsedniče. Ali, dobro razmislite šta je važnije — da vas vlastita savest osudi, a potomstvo shvati, ili da vas savest shvati, ali da ne bude potomstva koje bi vas osudilo.

»Mislim da je bolje ako upalim svetlost«, rekao je dr John Hamilton, ustajući. Okrenuo je prekidač. Staklena kupola aerodromske kontrole sinula je kao usamljeni dragulj na somotskoj podlozi mraka. Nebo se povuklo, zvezde izbledele. Iluzije pripadnosti svemiru je nestalo. Umreti je opet postalo teško.

Ali je Coro Deveroux znala da je to potrebno. Tako će se bolje videti. Tako će pre znati.

Izvesni prodromalni znaci kod oboje nisu presudni. Hronična glavobolja, iscrpenost, živčana prenapetost, razdražljivost i druge neurološke smetnje mogu poticati i od nenormalnog života na aerodromu otkako je na

njemu uveden karantin. Osetljivost na jake senzacije, svetlost i buku naročito, takođe ne odlučuje, premda opominje. I ona može da se pripiše živcima. U njihovom položaju — ljudi opsednutih spolja besnilom, iznutra njegovim virusom — strah, svojstven prodromalnom stadijumu bolesti, samo je prirodan. To je strah o d besnila, ne z b o g besnila. Halucinacije, a naročito žeđ, znače već nešto više. Pogotovu ako je nesnosna i praćena grčem pri uzimanju tečnosti, a posle toga nesavladivim strahom od nje.

Sedeći u najudaljenijim kutovima svog staklenog kaveza, drže zato kraj sebe po čašu vode i iz nje, s vremena na vreme, otpijaju po gutljaj. Za sada je sve u redu. Ne osećaju ni žeđ, ni smetnje pri piću.

Preko krila su im položene mašinske puške.

Mašinske puške su bile najmučniji, najneverovatniji i najmorbidniji deo njihovog aranžmana.

I najuspeliji serum, najsavršeniji lek, ne deluje na svakog. Procenat promašaja uvek postoji. Načelno, SH-RRR-FL-78 je mogao omanuti kod jednog od njih, a pomoći drugom i većini preživelih na aerodromu.

»U tom slučaju«, rekla je Coro Deveroux kad je Hamilton oprezno pomenuo i tu mogućnost, »violentni napad kod jednog od nas, na koga serum nije dejstvovao, doveo bi u opasnost onog drugog?«

»Kod koga se dejstvo seruma još ne zna, na koga će možda delovati«, nastavio je Hamilton misao. Kretao se pipavo kao po minskom polju. »Neće, u stvari, biti u opasnosti samo on, Coro.«

»Nego i ceo poduhvat.« Sad je na Deveroux red da produži mračnu misao, čije su im konzekvence jasne. »Nikad se ne bi saznalo da li je RRR uspeo ili nije.«

»Za aerodrom bi se stvar time završila. Serum koji na osnovu Liebermanove formule sada proizvode u Londonu, moći će se probati tek ako besnilo prodre u London. A ako prodre, bojim se da će za svaki serum biti kasno.«

Coro Deveroux je ćutala. Unaokolo su žmirkali brojčanici i staklene oči instrumenata, čiji rad ničemu više nije služio. Na sfernim štitovima radarskih ekrana zelene su se munje ciklično kretale kroz praznu crnu sliku vazdušnog prostora iznad Heathrowa. Kad se navikla na svetlost, nebo je opet počelo prodirati u kupolu. Opet joj se činilo da je među zvezdama.

»Znaš li gde to stavlja nas?«, pitao je.

»Znam«, rekla je.

Uprkos zvezda, očajnički pusto nebo viđala je u Africi, kad bi iscrpena radom, u sumrak, legla u savani na leđa i prepustila se beskonačnom, opijajućem tonjenju u njega, kad joj se činilo da na nebo pada odozgo, a ne da je ono pritiskuje. Svetlosti i crne praznine bile su, naravno, drukčije raspoređene, ali je osećanje pripadnosti bilo isto.

Umirujuće, srađajuće sa najvišom istinom da su smrt i život jedno, da je univerzum njihova večna rekombinacija i da je u takvom univerzumu biti živ ili mrtav, zapravo, jedno te isto.

»Misliš li, da ako bude potrebno, možeš TO učiniti?« Pitao je, jer sam nije bio siguran može li.

»Ne mogu«, rekla je. »Ali moram.«

Prokleta kopilad, mislio je sovjetski premijer i ministar odbrane, prvi sekretar Partije, maršal Sovjetskog Saveza Sergej Arnoldovič Surov, do pre

nekoliko dana spremali su se da ga postave za ambasadora u Mongoliji i da ih nije preduhitrio sad bi se crvljao u Ulan Batoru, družeći se sa orlušinama i uspomenom na Molotova, a malopre su, poput navijenih lutaka, klimali glavama na svaki njegov, ma i najbesmisleniji predlog, spremni i svet u vazduh da bace, ne pokušavajući da iza tih predloga prodru u njegove prave namere.

Sedeo je sam u polumračnoj sobi za sednice Kremlja, u kojoj je do pre desetak minuta predsedavao Politbirou Partije. Vazduhom se tromo vukao paučinast duvanski dim. Iza zavesa osećala se studen bliskog svitanja.

Bilo je 04 15 časova po moskovskom vremenu.

01 15 j časova u Londonu, na Heathrowu, i 20 15 u *Air Force One*, kojim je leteo predsednik Sjedinjenih Država.

Ostali članovi Politbiroa povukli su se na pola sata, pošto su otklimali svoje pristanke da se londonski aerodrom kremira, bez obzira na odbijanje Amerikanaca da u tome učestvuju.

U nuklearnoj raketnoj bazi »negde u zoni Urala«, koja je, u slučaju rata, bila određena da po južnoj Engleskoj poseje izvestan broj megatonskih pečurki, već su počele pripreme na lansirnim rampama. Automatski časovnik odbrojavao je sekunde do »momenta nula«.

Do lansiranja, do koga, naravno, nikad neće doći.

On nije idiot da vladavinu započne uništenjem onoga čime je sanjao da vlada. Čovek ne rastura posed koji će mu nasleđem pripasti.

Naravno da je Predsednik glatko odbio američko učešće. Nešto drugo nije ni očekivao. Pitanje je samo

koliko je ubeđen u mogućnost da oni akciju izvedu jednostrano. Špijunski sateliti ubrzo će ih upoznati s pripremama u sovjetskoj nuklearnoj bazi »negde u zoni Urala«. Moraće spoznati da se on ne šali.

Moraće izvršiti pritisak na britanskog premijera da povodom epidemije nešto s t v a r n o učini. Sam svoju kuću da dekontaminira. Dok ima vremena. Dok svet vragu ne ode.

Sovjetske pripreme, međutim, mogu biti protumačene kao defanzivni akt diktiran stanjem ratne pripravnosti u Sjedinjenim Državama. Amerikanci ne mogu znati da se ovde već broji. A bez toga blefa nema.

Maršal Sergei Arnoldovič Surov je potražio broj na telefonu i identifikovao se lozinkom.

»Vasilij Andrejevič«, rekao je, »imate li na raspolaganju svog čoveka u čiji izveštaj Washington ne može posumnjati?«

»Imam, druže Maršale«, odgovorio je šef GRU, sovjetske vojne obaveštajne službe.

»Za koliko će njegov izveštaj biti na Predsednikovom stolu?«

»Ako je važan, za pola sata najduže.« Maršal Surov je izdiktirao izveštaj i spustio slušalicu.

Sad je bio siguran da će Amerikanci verovati. Možda bi isti rezultat postigao da je upotrebio neki od KGB kanala, ali nije hteo. Šef KGB-a, Čaidze, u slučaju se podmetanja Rasimova, doduše, tehnički pokazao doraslim vizantinizmu višestruke igre. Ali, samo tehnički. Suštinski ništa nije shvatao. Glupan je držao da je njemu, Surovu, stalo do trke u naoružanju da bi za komunizam osvojio svet, i da se anglo-sovjetski sporazum zbog toga kvari. A on je hteo da osvoji vlastitu zemlju. Permanentno naoružavanje

davalo je Sovjetskom Savezu moć, koju mu nikakav ekonomski prosperitet nije mogao zameniti. Ekonomski prosperitet je destruktivan. Daje ljudima vremena da izmišljaju sve nove i nove želje, sve nove i nove potrebe. A među njima se jednog dana može naći i ona koja Surova čini nepotrebnim.

A svet, mislio je maršal, svet mora biti ceo da bi ga imalo smisla ovako ili onako osvajati.

Inače se na kraju može dobiti svet u kome će među šačicom preživelih već vladati — rani komunizam divlje horde.

»Promene ne moraju da budu najpre fizičke«, rekao je John Hamilton. »One se, zapravo, gotovo redovno prvo događaju u bolesnikovoj psihi. Zato je okolina najčešće iznenađena napadom, koji spolja ništa ne nagoveštava. Vrlo je važno da ti za njih znaš. Hoću da kažem, da znaš šta se u svakom trenutku sa mnom događa.«

»Ja ću to znati, John«, rekla je Coro Deveroux.

»Kako?«

»Ne znam. Ali znaću.«

»Nadam se da ću moći da te upozorim.«

Pokušavao je da stvarima da privid naučnog eksperimenta, da ih učini nestvarnim, bezličnim, osećajno irelevantnim. Da ih oboje autosugestijom, kao kakvim magijskim ritualom, izvede iz zastrašujuće stvarnosti ove staklene retorte ispunjene bujonom njihovog tela u kome se repliciraju virusi, iz ovog aerodroma i nepodnošljivog čekanja, u zamišljenu laboratoriju, gde bi sebe mogli posmatrati kao nešto drugo, impersonalno, naučnički ravnodušno.

»Ako se uopšte dogodi, događaće se u meni, sa mnom u stvari, ali će mi, pretpostavljam, izgledati da se događa izvan mene, sa stvarima unaokolo. Verovatno, najpre s tobom. Imaću pogrešan utisak što ga čovek ima, misleći da stoji, u vozu, koji se paralelno ali u istom pravcu kreće s nekim drugim. Iluziju ludaka koji veruje da ludilo postoji, ali da su ludi svi osim njega. Furiozna epizoda koja ovakve unutrašnje promene sledi, nikad ne dolazi sasvim iznenada. Abnormalno stanje formira se postepeno, agresivno raspoloženje gradi postupno. Uvek mu prethode graduelna pomeranja svesti, koja, ako se bolesnik koncentriše, ako zna na šta pažnju da obrati, može da uoči. A do izvesne mere, bar u početku i da kontroliše. Kad uočavanje prestane, kad se posmatračko oko spoji sa onim stvarnim i kroz njega nastavi da gleda svet u izmenjenom obliku, kontrola prestaje. Od tada je, u svakom momentu, kriza moguća. Dobro je ako je bolesnik o tome voljan da govori. Da opisuje šta vidi, čuje, oseća. Prateći konzekutivno izopačavanje svesti bolesnika o svetu oko njega, lekar uočava kritičan momenat potpunog gubitka veze sa realnošću, i na vreme predviđa agresiju.«

Coro Deveroux je neprimetno, jednako postepeno kao što se menja svet besnog, cev mašinske puške pomerala prema Johnu Hamiltonu.

Postojao je, naime, još jedan pretfuriozan simptom kod bolesnika od besnila — većina je abnormalno govorljiva.

Manji broj osećao se kao ona. Rezervisano, povučeno, bez volje da u bilo čemu učestvuje.

»Jeste li sigurni?«, upitao je predsjednik Sjedinjenih Država.

»Jesam, gospodine Predsedniče«, odgovorio je direktor CIA-e, Anderson.

»Sasvim?«

»Sasvim, gospodine. Izveštaj potvrđuje sliku koju smo dobili preko satelita. Autor mu je naš najpouzdaniji čovek u Moskvi. Nema nikakve sumnje da će Rusi, ako serum ne uspe, bombardovati London.«

Bili su sami u Predsednikovoj radnoj kabini. Članovi Nacionalnog saveta bezbednosti povukli su se na kratak odmor.

»Roberte, da li je Margaret još uvek u Londonu?«

»Jeste, gospodine.«

»Možda još ima vremena da joj telefonirate.«

»Nema više potrebe za to.«

Predsednik je začuđeno pogledao u direktora CIA-e.

»Ne razumem vas, Robert. Rekli ste da je Margaret u Londonu?«

»U Londonu, ali na Heathrowu, gospodine.«

Direktor CIA-e je izašao pre nego što je Predsednik stigao išta da kaže i ovaj mu je za to bio zahvalan.

Ostao je sam.

Samoća je bila potpuna, očajnička, zastrašujuća. U njoj je bilo nečeg nepopravljivo konačnog, nepovratnog, poput usamljenosti poslednjeg živog čoveka na svetu.

Iz komandne kabine kapetan aviona je javio da prelaze iz istočne u centralnu vremensku zonu. Bežeći od noći, avion je leteo na zapad.

S njim je od odluke bežao i on.

Bilo bi najbolje kad za ruske namere uopšte ne bi znao. Besnila bi nestalo. Medicinskog. Ostao bi, naravno, bes Britanaca. Bes sveta na Ruse.

Ali, on zna. I drugi znaju da on zna.

Ovaj put moraće Britance ozbiljno pritisnuti. Nema nikakvog smisla zbog njihove gospodske komocije zaplesti se u još jedan svetski rat.

Pritisnuo je dugme interkomunikacionog uređaja i zatražio uspostavljanje tri veze.

Jedno za drugim izdao je tri naređenja.

Na osnovu prvog, američke vojne snage u svetu stavljene su u stanje poslednjeg, crvenog stepena ratne pripravnosti, iza koga je prvi korak bio njegovo opozivanje ili rat.

Na osnovu drugog, uspostavljena je veza sa Downing Streetom 10, i prvi ministar Velike Britanije zamoljen da sačeka na telefonu dok Predsednik završi razgovor sa Moskvom.

Na osnovu trećeg pozvana je Moskva i on se po drugi put našao u razgovoru sa maršalom Sergejem Arnoldovičem Surovim.

PREDSEDNIK: Gospodine Maršale, od našeg zadnjeg razgovora u razvoju situacije nastupili su novi momenti, koji zahtevaju objašnjenje sovjetske Vlade.

PREMIJER: Gospodine Predsedniče, upravo ovog časa ja sam vas hteo da zovem.

PREDSEDNIK: Znači, istina je?

PREMIJER: Šta, gospodine Predsedniče?

PREDSEDNIK: Da se sovjetska Vlada odlučila na jednostranu akciju ukoliko se do 02 00 časova po londonskom vremenu, serum protiv besnila na Heathrowu ne pokaže uspešnim?

PREMIJER: Budući da je Vlada Sjedinjenih Država odbila zajedničku akciju, Vlada Sovjetskog Saveza je bila prinuđena da ispita i druge alternative.

PREDSEDNIK: Ta druga alternativa je — dvadeset miliona mrtvaca?

PREMIJER: Ne, gospodine Predsedniče. Ne više od milion. Odlučili smo se na krajnje redukovanu operaciju, koja uz minimum žrtava, obezbeđuje maksimum sigurnosti da je epidemija eliminisana.

PREDSEDNIK: U tom slučaju, gospodine Maršale, upozoravam vas, i molim da moje reči uzmete bez ikakve rezerve, Sjedinjene Države će odgovoriti obavezama koje proističu iz njihovog članstva u Atlantskom paktu i izvršiti automatski nuklearni protivudar, jednakog kapaciteta, na lokalitet u Moskvi približan Heathrowu.

PREMIJER: To je rat, gospodine Predsedniče.

PREDSEDNIK: Ne, gospodine Maršale. To je pravda. A hoće li biti i rat, zavisi isključivo od vas.

PREMIJER: To će biti tragedija.

PREDSEDNIK: Za koju moja zemlja neće biti odgovorna.

PREMIJER: Ima stara poslovica koja kaže — kad čovek ostane u mraku, ne traži onoga ko je ugasio sveću, nego drugu sveću. I upravo zbog toga da je ne bismo tražili, bez velikog izgleda da je ikada nađemo, ja sam malopre hteo da vam se javim. Imam jedan predlog.

PREDSEDNIK: Slušam vas s nadom, gospodine Maršale.

John Hamilton je govorio bolesno dugo, ali je promenu prva primetila Coro.

I ne na njemu. Na sebi.

I ne u svesti gde je očekivana. Promena se zbila u telu, bila je najpre fizička pre nego što je dotakla duh. Koncentrisana na Johna, svesna da i on nju pažljivo posmatra, nije je odmah uočila. Upozorena je da se s njom nešto dešava tek kada je shvatila da ga čuje mnogo jasnije, a zatim da ga i razume mnogo bolje nego ranije. Dimenzije predmeta u sobi, sve do najmanjih instrumenata, umesto u mutnoj izmaglici njenog umornog vida, našle su se precizno ocrtane pred krepkim očima, kojima ništa nije izmicalo. Odnos svetlosti i senki postao je oštriji, izrazitiji. Čak su i zvezde na nebu iznad Heathrowa povratile svežinu, izgubljenu kad je John upalio centralno svetio u kupoli.

Nije reagovala. Dala je sebi vremena da ispita prirodu promene.

Soba je, očigledno, ostala ista. I John je bio isti. Izmenila se ona.

Iscrpljenosti je nestalo. Nije ni sat-dva spavala od dolaska na aerodrom, pre, mislila je, pre koliko je to dana bilo. A osećala se čilo i snažno, kao posle dugog, okrepljujućeg sna bez snova. Iščezla je i papirna suvoća grla. Voda u čaši kraj nje, sve bljutavija — nije se zavaravala da je to zbog vrućine julske noći — povratila je svoju kristalnu svežinu i sposobnost da gasi žeđ.

A iznad svega, nije se više bojala.

»Da li te još boli glava?«, iznenada je zapitao Hamilton.

»Ne«, rekla je i sama iznenađena. »Ne više.«

Teške, omamljujuće glavobolje je nestalo, a s njom i mrene, što je poput ugljene prašine prljala predmete i perspektivama po kupoli oduzimala jasnoću.

»A tebe?«

»Ne. Kako se inače osećaš?«

»Izvrsno«, rekla je, »a ti?«

»Nikad bolje.«

Oklevala je. »Znači li to…. ?«

»Da, Coro«, rekao je dr John Hamilton, ustajući. »Izvukli smo se. Serum je uspeo.«

Učinilo joj se da će zaplakati, ali najednom, za tako nešto bila je isuviše gorda.

Prvi ministar Vlade Velike Britanije je u sali za sednice Downing Streeta 10 okružen gomilom ministara, oficira, savetnika, naučnika, tehničkog osoblja, pa opet se oseća usamljen.

Što se tiče ljudi, mogao je biti na pustom vulkanskom ostrvu usred okeana koji vekovima nije video broda.

Jer, odluku je na kraju svih krajeva imao da donese on.

U 02 00 će se znati šta je s Liebermanovim serumom i da li ga je Bog oslobodio uloge o kojoj ni sanjao nije kad je od Njenog Veličanstva primio mandat za sastav prve liberalnosocijaldemokratske vlade u Velikoj Britaniji.

Air Force One se nije javljao. Savršeno nesvestan aktivnosti oko sebe, gledao je u specijalni telefon, nemilosrdno ćutljivu mašinu za vezu sa Predsednikovim avionom, kao da gleda u vlastiti mrtvački sanduk. On Predsednika da traži nije se usuđivao.

Izgledalo bi da za samostalnu odluku nema snage, ili, što je još gore, da mu za nju nedostaje alibi pritiska sa strane.

Kad se »leteća Bela Kuća« najzad javila, zamoljen je da sačeka, jer Predsednik govori s Moskvom. Bio je to mali bezobrazluk Velikog bogatog rođaka, koji otaljava redovne poslove dok mu se siromašni rođak ispoveda. Ništa za to. Otrpeće i veći ako dobije ono što mu treba.

A trebalo mu je da ga stave u situaciju u kojoj nema izbora. Da pred svedocima, pred istorijom, bude ucenjen »višim interesima ljudske vrste«, koji su, zapravo, od krupnih reći kad se oljušte — strah za vlastitu guzicu.

U dosadašnjim razgovorima s Amerikancima prilično uspešno je igrao gospodsku ležernost, nastojeći da stvori utisak kako London u suočavanju s besnilom virusa ponavlja minhensku grešku u izbegavanju pravovremenog suočavanja s Hitlerovim besnilom. Kao da London nije svestan opasnosti.

Đavola nije svestan. Povraća mu se od svesti.

Samo, od njega se ne može očekivati da samoinicijativno izvrši genocid, pa zvao se on i »sanitarnim«. Takve stvari rade se solidarno, s međunarodnom podelom odgovornosti. Jer, niti besnilo ugrožava samo Englesku, niti je ono isključivo englesko. Pripada prirodi, a ova je i američka, i ruska, i svačija. Što se na Heathrowu manifestovalo, puki je slučaj. Da se prokleti avion nije spuštao u London, već produžio krajnjem cilju, New Yorku, karantin bi imali na John F. Kennedy aerodromu, i sada bi gospodin Predsednik nervozno čekao na njegov poziv.

Naravno, ako s one strane okeana dođe tek toplo razumevanje i moralno ohrabrenje — nikakvo stvarno učešće — kao na početku svakog rata što ga je u ovom veku Engleska za taj svet, pa i tu Ameriku vodila, ako se Yankee opet »iskrca« kad je već sve gotovo, a ako se u međuvremenu serum pokaže neuspelim, moraće stisnuti petlju i o sudbini Heathrowa odlučiti sam.

Pet minuta kasnije, prvi ministar Velike Britanije razgovarao je sa predsednikom Sjedinjenih Država.

Upoznat s ruskim optužbama, dao je čvrsta uverenja da Heathrow besnilo nije iz Porton Downa, da se u tamošnjoj vojnoj laboratoriji uopšte ne radi na rhabdovirusima (radi se na nekim drugim) i da je u tom pogledu savest Britanije čista. Doznao je da se svet nalazi na ivici termonuklearnog rata i da biološki opstanak čovečanstva zavisi od njegove sposobnosti da — Predsednik je podvukao — »apsolutno svim sredstvima« lokalizuje epidemiju. Energično je odbio diskretnu sugestiju da, ako RRR promaši, lečenje bolesnog aerodroma preuzme RAF. Užasnulo ga je saznanje da se na suprotnom kraju Evrope, na Heathrowu, a usput i u Londonu, već odbrojavaju sekundi života. Zapretio je odmazdom i zablagodario Sjedinjenim Državama što su prema »ruskom leku« zauzeli isti stav. Morao se, međutim, saglasiti s Predsednikovom primedbom da to znači treći svetski rat i da nema svrhe na jednoj se strani od besnila braniti, a na drugoj ga proizvoditi. Priznao je Predsedniku da je ovo najteži čas u njegovom životu, i da, zapravo, trenutno naprosto ne zna šta da radi, osim da se uzda u uspeh seruma. Naišao je kod Predsednika na nešto nestrpljenja, mnogo simpatija i

jedan predlog. Saslušao ga je i nije mogao odbiti. Alternativa je bila »nuklearna rekombinacija planete«.

A i zašto da ga odbije? Ta na njega je i čekao. Otprilike tako nekako i sam je stvar zamišljao. Osnovni plan bio je Hamiltonov, ali je tek sad dobio izvodljiv oblik. Kad je spustio slušalicu i podneo izveštaj, Vlada je užasnuta zaćutala.

Ali je u tom ćutanju bilo i izvesnog olakšanja.

General-major Samuel Winterton, komandant blokade Heathrowa, bio je zaprepašćen naređenjem iz Downing Streeta, zaprepašćen i uvređen. Ideja o »totalnom rešenju Heathrow krize« bila je, doduše, Hamiltonova, ali je tehnički »Plan DDD« njegov. Materijal i ljudstvo za operaciju, u strogoj pripravnosti već dvadeset četiri časa, britanski su, Heathrow britanski aerodrom, sve se dešavalo u poznatom, gotovo bi se reklo porodičnom krugu.

Naređenje iz Downing Streeta 10 poremetilo je ovu harmoniju. Samuel Winterton je prezirao hipokriziju. Nije išao u red onih vojnika koji u rat idu »da spašavaju živote« ili »da rata više ne bude«. Prokleto je dobro znao da ide ubijati i da će, ma koliko ubijao, za iduće ratove uvek ostati još dosta dobrih razloga i živih da za te razloge umru. Ozbiljno je pomišljao na ostavku. Odvratila ga je bojazan da ne bude pogrešno shvaćen. Da se ne misli kako se plaši odgovornosti, kakvu nije imao nijedan general britanske vojne istorije.

Poziv sa Heathrowa zatekao ga je u aktivnostima koje je otvoreno nazvao »farbarskim«.

»General Winterton?«

»Da.«

»Ovde dr Hamilton. Kako napreduje rad na proizvodnji Liebermanovog seruma?«

»Obavešten sam da će prva količina biti gotova oko 02 00.«

»Postarajte se da se smesta dopremi ovamo i da ekipa za vakcinaciju bude spremna.«

»Hoćete li da kažete…«

»Jeste, generale. Mislim da je serum uspeo.«

»To je prokleto sjajna vest, doktore Hamilton. Odmah ću izvestiti prvog ministra.«

»Ja se ne bih žurio, generale. Za definitivnu potvrdu moramo čekati do 02 00. Možete mu reći da su izgledi izvrsni, ali ne i potpuno izvesni.«

Dopadao mu se ovaj čovek. Bilo je u njemu nečeg vojničkog, mašinski preciznog, »činjeničnog«. Winterton se pitao koliko bi ljudi imalo snage da predloži ono što je on predložio?

»Doktore Hamilton«, rekao je, »vi svakako znate da program nije izmenjen. Ako se do 02 00 »Plan RRR« pokaže neuspešnim, u 03 00 automatski pristupamo alternativnom »Planu DDD«.

»Znam, generale.«

»Želite li pre toga govoriti s porodicom?«

»Generale, ako do toga dođe, ja ću moći samo da lajem.«

»Želite li onda da s njima govorite sada? Vaša supruga je već dva dana sa nama.«

»Ne želim.«

»Razumem vas. Želi li se možda dr Deveroux javiti nekome?«

»Ne.«

»Ja bih radije da je pitate.«

»Neka me đavo odnese ako je pitam!«

»Treba li da razumem kako ona ne zna?«

»Da.«

»Mogu li nešto da učinim za vas?«

»Ne.«

»Imate li još nešto da kažete?«

»Ne.«

»Onda, srećno, dr Hamilton.«

»I vama, generale.«

I trebaće nam sreća, mislio je general-major Samuel Winterton. Ako besnilo prodre u London, trebaće im i više od sreće.

Trebaće im čudo.

U 20 35 časova, po njujorškom, ili 01 35 po londonskom vremenu, sastao se na hitnu sednicu Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Zajednički anglo-američko-sovjetski predlog primljen je jednoglasno.

U 20 45 po njujorškom, ili 01 45 časova po londonskom vremenu, članovi Saveta razišli su se kućama.

Nikakvo saopštenje nije izdato.

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija izjavio je u kuloaru novinarima da je sednica bila posvećena krizi na aerodromu Heathrow.

I da je bila najuspelija u istoriji Saveta.

Bila je to ideja Coro Deveroux da jutro sačekaju na krovu Queen’s buildinga, odakle će ih, ako sve bude u redu, helikopter preneti u London.

Osećali su se izvrsno. Sveže, vitalno, preduzimljivo, »dobro kao prvi ljudi prvog dana«, šalio se John Hamilton. »Pre nego što su videli gde su i šta ih čeka«, dodala je Coro. Serum je, očigledno, delovao. Nije bilo nužno sedeti među mrtvacima u kontrolnom tornju. Nešto pre ultimativnog roka u 02 00, vratiće se i javiti Komitetu za borbu protiv besnila u Downing Streetu 10 da su izlečeni, besnilo savladano i da očekuju helikopter.

John Hamilton se sa idejom saglasio. Premda, teorijski, opasnost nije prošla, izgledi za povratak simptoma postali su stvarno zanemarljivi. Rekonvalescencija je bila isuviše stabilna i dugotrajna da se zameni za uobičajena kratkotrajna poboljšanja, posle kojih su najčešće sledili još žešći napadi bolesti. Povrh svega, rekonvalescencija nikad nije išla tako daleko da se u lucidnim intervalima bolesnik oseća zdravijim i jačim nego što je ikad bio.

Mašinske puške su ipak sa sobom poneli. Nisu znali kakva je situacija na aerodromu. Verovatno je većina karantinaca mrtva, ali je pored paralizovanih i komatoznih, nemoćnih da im naškode, moglo biti i furioznih, od kojih se valjalo braniti.

Po hodnicima kontrolnog tornja, međutim, sve je već bilo mrtvo. Tela su ležala kako ih je dovršio virus ili načeo metak, i bez pomnijeg zagledanja teško je ustanoviti gde je za smrt odgovorna bolest, a gde čovek.

Preskačući leševe, došli su do lifta. Hamilton je pritisnuo pozivno dugme.

Razmišljao je o generalu Wintertonu. Vojnik nije rekao serum RRR. Čak ni projekt RRR. Kazao je — plan. Plan RRR. Za njega je ovo rat. Kao i svi u

kojima je komandovao. U Koreji, Keniji, na Kipru, Ulsteru. RRR je glavni operativni plan za proboj fronta. DDD je rezervni, alternativni. Pripremljen za slučaj da prvi promaši. Tako se, u stvari, postupa i u nauci. Nikad se nema samo jedan plan. Nikad se ne vrši samo jedan eksperimenat. Uvek postoje rezervne, alternativne varijante. Možda je upravo to razlog što su ljudski ratovi postali tako uspešni. A i što je ljudska nauka postala tako — opasna.

Čuo je zujanje lifta, ali nije znao odakle dolazi. Metalna vrata lako su vibrirala. Prkos mašine koja je radila, nemajući više velike svrhe, očekujući da ona uskoro sasvim izostane, bio je zapanjujući. I alarmantan. Činilo se da čovekova snaga neosetno prelazi na njegove mašine — ruke mu se pretvaraju u automatski alat, noge u točkove ili propelere, čula u senzorne i telekomunikacione uređaje, a mozak u kompjuter — sa tom snagom i neko njegovo pravo prvenstva. U pustoj palati čovekovih vazduhoplovnih iluzija, gde su sva živa srca stala, a ispravno radili još samo časovnici, jedan uređaj od žica i koturača, jedna transportna krletka, jedan lift uporno je dokazivao da za savršenu civilizaciju čovek uopšte nije potreban.

Taj lift je dolazio da izvrši svoj poslednji posao za ljude.

A što se tiče hipokratskih kodova, mislio je, u kojima se, kao gorčina u među, kriju neudobne istine, svih tih RRR i DDD generala Wintertona, imali su ih i oni ovde, nemaju nikome ništa da prebace. Putnike Heathrowa, pomrle spremajući se za let, zvali su kolokvijalno — i ne bez cinizma što ga izaziva svaka preterana, neumerena katastrofa — DOD ili *Dead on*

Departure (mrtav na odlasku), umrle posle svojih letova — DOA ili *Dead On Arrival* (mrtav na dolasku).

Lift se zaustavio, vrata otvorila.

Dva beživotna tela, čvrsto pripijena, s ukrštenim rukama, koja su jedan drugog za gušu stezala, šumno su se svalila u hodnik.

Iz neke platnene torbe ispala je krvava ljudska glava.

U mrtvacima su poznali dr Lukea Komarowskog i kapetana Aerodromske bezbednosti Stillmana. Glava je pripadala Sir Matthew Lavericku, lekaru iz Harley Streeta.

Lift je bio avangardan. Bio je preteča automatske ere.

Iako tek primitivna mašinska podvrsta, ono što je šimpanzo čoveku, čak i taj lift je shvatio da je čovek nepotreban i počeo ga iz svojih radnih procesa izbacivati.

Možda nešto preuranjeno, bio je na pravom putu.

U tom času je sedokosi čovek, koji je sebe još uvek zvao Gabrijel, neodlučno stajao iznad okruglog gvozdenog poklopca za ulazak u kanalizaciju.

Po zapečenoj rđi na gvozdenom ivičnjaku otvora videlo se da se njime odavno niko nije služio. Na aerodromu opsednutom besnilom, u karantinu u kome svako gleda kako će iz njega pobeći, bilo bi za druge ljude čudno kako ovaj put u slobodu niko nije video.

Ne i za Gabrijela. On je znao da otvor niko osim njega i nije mogao videti. Otvor je bio samo za njega

otvoren. Za sve druge ovde se prostirao neprobojan betonski pod.

Pomerio je ploču i pogledao niz jamu. Bila je hladna, memljiva, mračna. Mirisala je na zemlju iz koje je vampir tek ustao.

Podigao je pogled.

Sa zida ga je pozorno promatrala zubata mrtvačka glava s plakate za borbu protiv besnila. Preko koštanog čela lobanje pisalo je krupnim narandžastim i zelenim slovima:

RABIES IS A KILLER — BESNILO JE UBICA!

32

Pod zemljom, ispod aerodroma, u lavirintu kanalizacije, hladno je, memljivo, mračno, kao one noći, kad je u Samariji, blizu Meggida, u rumenožutoj kolevci njenog rođenja, nestao čopor kome je pripadala.

Najpre je bilo toliko hladno da usnuti nije mogla ni pod toplim krznom majke. Zatim se štenara tresla kao da će se rasprsnuti i oko nje je kružila rika, kakvu nikad u životu nije čula. A onda se na razbijenim vratima štenare pojavila Velika zver, s užarenim očima i razjapljenim zubatim čeljustima, niz čiji je usijani jezik kapala bela otrovna slina.

Sharon je još osećala u ustima krv svoje braće, koju je cvileći lizala kad je Velika zver otišla. Smeta joj i gorka pena, koju, da je ne uguši, mora neprestano izbacivati.

Na sve je to bila navikla.

Jedan je osećaj nov. Nije ga imala dok pod zemlju nije sišla. Zna da nije sama. Da je iza nje Nešto i da se to nešto približuje. A hladnoća joj je govorila da to, ma šta je, ne sme sresti.

Gabrijel se osećao kao da nije pod zemljom. Kao da je u snu. Tajanstvenom snu koji ga je na aerodrom doveo. Ranije je san bio u njemu. Sad je on u snu.

Prolazi kroz mračan tunel, čiji zidovi, svedeni u luk, imaju oštrinu i hladnoću arktičkih kristala. Gazi plitkom, zatim sve dubljom baruštinom žućkaste, zejtinjavomasne boje, po kojoj plivaju ljudske fekalije,

pokrivene skramom od bledog inja. Sve je hladnije. Izvor studeni je, očigledno, na dnu lavirinta, oko koga se skuplja gusta tama, nalik Senci koja je izgubila oblik, pa ga sa svakim od njegovih koraka vraća. Ispuštajući ledeni vihor, Senka čeka na njega da joj vrati telo.

Put do nje je mračan, ali ga vodi Arijadnin konac od inja, koji po sredini staze za održavanje kanalizacije liči na penu s usana bolesnika od besnila.

Visoko iznad podzemnog lavirinta, mračnog, hladnog predvorja Luciferovog carstva, po kome su kao uklete duše lutali Sharon i Gabrijel, životinja i čovek, gore, na površini tek stvorene zemlje, u prvoj noći šestog dana, pružala se na vrhu Queen's buildinga nekadašnja krovna bašta, a za Coro Deveroux i Johna Hamiltona sada — božji raj na Istoku.

Ono što je nekad bio aerodrom Heathrow, nestalo je u prvoj tmini planete, pod nebom, po kome su sevale zvezdane stope odlazećeg Tvorca, Boga koji ih je ovde posadio. Divovska pogrbljena senka nekog stvorenja, koje je na pistama, duboko ispod njih, usamljeno i očajno kružilo oko zapaljenog aviona, nije pripadala ovom svetu, ovom životu, ovom raju. Bio je to tek morbidno besmislen refleks svetog plesa oko vatre nekog drugog sveta, od koga je odlazeći Bog upravo digao ruke.

Ni Coro Deveroux ni John Hamilton nikad nisu bili na krovnoj bašti Queen's buildinga na Heathrowu, niti su o njoj imali ikakvu predstavu do one što se ima o gradskim terasama, po čijim prljavim betonskim

ispašama u kolevke zemlje posađeno egzotično drveće i žbunje ljudskim izveštačenostima dodaje još jednu.

Ovo je nešto sasvim drugo. Egzotično drveće i žbunje tu je, ali na živom, sočnozelenom pašnjaku, po kome, ovde-onde, belo kamenje grčkih arkadijskih gajeva propušta žuborenje izvorske vode. Zvezde u njima postale su svetleće ribe. Gore, na velurnom nebu, te zvezde trepte nepomično kao skamenjene plamene ptice. Priroda je ovde mlada, nenačeta, kao da je malopre samo za njih stvorena.

I oni u njoj sami.

Adam i Eva u prvoj noći ljudske priče.

Tako se i osećaju. Sad su stvoreni takvim kakvi jesu. Sva životna sila, u njih udahnuta, još im je u žilama. I nemaju na šta da je troše osim jedno na drugo.

To nije ljubav. To je mnogo više od nje. Pretakanje života iz tela u telo, rekombinacija, genetičko jedinjenje dva strana bića.

Pili su i jeli međusobno. Nije bilo mesta na njihovim telima koje ono drugo ne bi iskusilo gospodarski i ropski, a zatim svom pripojilo. Prodirali su jedno u drugo, trajali jedno u drugom, ispunjavali se do obeznanjenosti, sve dok, kao u psihodeličkoj ekstazi, ne bi spoznali da su jedno, a ljubav doživeli kao samozadovoljenje. Razdvajali bi se tada i ponovo spajali.

Vremena nije bilo da ih zaustavi. Vreme nije postojalo.

Sve je stajalo kao začarano.

Jedino je na nebu, poput zlobnog oka, sijala zvezda, Lucipheros, najavljujući dan.

Vreme ni dole, pod zemljom, više ne postoji.

Niti se išta menja. Predeo, kroz koji Gabrijel prolazi, ostaje isti. Kao u mestu da stoji. Pećine su mračne, prazne, ledene. Obložene samrtničkim znojem. A belom tragu, uvek istom, ne vidi se kraj.

Ipak nije sve isto. U njemu se nešto promenilo. Nije više išao za malim, ljupkim psom Sharon iz priče Sue Jenkins. Niti za ledenom Senkom iz svog sna.

Pas i Senka postali su jedno.

Sad je znao da su jedno oduvek.

Jer, Velika zver je oduvek.

Oduvek i zauvek.

Coro Deveroux i John Hamilton oblačili su se ćutke.

Trudili su se da ne gledaju u oljuštenu betonsku pustaru krovne bašte s koje je iščezla trava, u nekadašnje izvore što su se pretvorili u zarđale cisterne s prljavom vodom, u edenske gajeve od kojih je tu i tamo ostao prašnjav žbun ili polusasušeno kvrgavo drvo.

Svuda unaokolo ležali su leševi pobesnelih putnika i nameštenika

Heathrowa, sivi na zori.

Preko balustrade video se aerodrom, takođe mrtav i siv.

»Šta se desilo sa nama, John?«

»Uzimali smo više nego što smo davali, Coro«, rekao je. »Iscrpli smo izvore. Potrošili kredite. Zagadili zemlju. Poremetili ravnotežu. Ponašali smo se prema njoj kao drumski razbojnici, na zemlji u prolazu, a ne kao njeni suvlasnici i saučesnici. Kao da posle nas nikog više neće biti. I neće. Platićemo. I u

nečem drugom smo se prevarili. Daniel Leverquin je imao pravo. Mislili smo da je besnilo ovo što je na Heathrowu uradio Rhabdovirus. A to je ono što smo sami činili otkako postojimo kao inteligentna vrsta. Što smo učinili od sebe, svoje biološke šanse, svoje istorije, svojih života i ciljeva. To je, Coro, pravo besnilo. A ovo je bolest, koju ćemo ovako ili onako savladati, kao što smo ih do sada savlađivali. I nije pitanje koliko će nas ostati, nego zašto? Da li će ti što prežive biti drukčiji. Jer bez toga, preživljavanje nema svrhe.«

»John«, prekinula ga je, »ne pitam te o tome. Šta je bilo sa nama? Da li je i to besnilo?«

»Besnilo nije raj, Coro. Besnilo je pakao. A mi smo bili u raju. Bar ja.«

»I ja.«

»Bila je to nervna kriza, koja je delovala kao halucinogena droga.«

»Nije bila ljubav?«

Uzeo je za ruku. Ruka je bila hladna, tuđinski rezervisana. »Naravno da jeste. Zašto ne bi bila?«

»Zato što je nisam tako osećala.«

»Kako si je osećala?«

Mislila je, pokušavala da se seti, usaglasi protivrečne utiske, da prodre u prirodu osećanja zamućenih akcijom tela, što je, nekoliko časaka ranije, kao da je od nje i njene volje nezavisno, pripajalo Johna sebi. Bila je to, svakako, neka vrsta ljubavi sublimirane u divljačkoj požudi, no prema nečemu što je po neosporivom pravu njeno, što joj pripada kao deo vlastitog tela, čime se spontano upravlja, vlada, komanduje kao sopstvenim udovima,

gde je i privremeno potčinjavanje tek sebična igra, slična onaniji.

»Kao nadmoć, osvajanje, pobedu, ali istovremeno i kao samozadovoljenje, ne znam, John, u svakom slučaju drukčije od onoga što prema tebi stvarno osećam.«

On je ćutao. »To je čudno«, kazao je najzad.

»Šta je čudno?«

»To da sam nešto slično i ja doživeo.«

»U redu. I šta je sad to?«

»Ne znam. Volim te, to je sve što znam i što je trenutno važno. Dugo smo bili pod nečovečnim pritiskom. Kad je pritisak popustio, a to se dogodilo neočekivano, sve što je danima u nama mrcvareno diglo je glavu, i eto, ponašali smo se i osećali sumanuto. Bilo je to već slepilo za sve ovo oko nas, čitava ta ideja da se volimo među leševima, u ovoj mrtvačnici, razumeš?…«

»Razumem«, rekla je, ne gledajući ga.

»Ali sada je sve u redu.«

»Hoćeš da kažeš da smo zdravi?«

»Potpuno, Coro. Liebermanov serum je uspeo.«

Oklevala je. »Znači li to da Heathrow neće kremirati?«

Pogledao je u nju zaprepašćeno. »Ti znaš?«

»Naravno.«

»Od kada?«

»Od početka. Trebalo bi da im javiš.«

Pogledao je, u sat. Bilo je 01 40. »Rekao sam generalu Wintertonu da se neću javiti pre 02 00.«

»Sad je 02 05, John.«

»Ne, Coro. 01 40.«

Prineo je sat uhu. Nije radio. I on je, pomislio je, deo antiljudske zavere, koja je kabinu lifta u tornju pretvorila u mrtvački kovčeg.

Dole, pod zemljom, Velika zver je nečujno išla ispred Gabrijela. Bio joj je sve bliži. Nije znao šta će učiniti kad je sustigne. Nije ni morao. Biće mu rečeno kad je stigne. Kao što je tek na aerodromu saznao zašto je na njemu. Kao što je tek od mrtve Sue Jenkins saznao zašto se sa njom upoznao i kao što tek sad zna zašto je pod zemlju sišao da nađe ono što je nekada bilo Sharon.

Dole, takođe pod zemljom, Velika zver je nečujno išla iza Sharon. Ni Sharon nije znala šta će učiniti kad je stigne. Ni ona nije to morala znati. Naučiće je instinkt. Ovde je doveo, odavde će je izvesti.

Ostavivši Coro Deveroux na krovnoj bašti da privuče pažnju izviđačkog helikoptera RAF-a, koji će prethoditi planu DDD (devastacije, dekremacije, dekontaminacije aerodroma Heathrow) u 02 10 časova, stoji dr John Hamilton pred liftom u prizemlju kontrolnog tornja i utvrđuje da kabina ne funkcioniše.

U 02 15, stepeništem stiže do aerodromske kontrole u kupoli na vrhu tornja, gde zatiče leševe nekoliko ljudi-pasa i radio-uređaje uništene.

U 02 23 trči prema glavnom tunelu. Ne dospeva daleko. Mitraljeski meci ga ne pogađaju, ali teraju da se natrag vrati puzeći. Kao pas. Najzad si, mislio je, i ti postao pas.

U 02 35 jedva se živ izvlači iz žutih kola za održavanje aerodroma, kojima je pokušao da se probije u glavni tunel, pre nego što je kola zapalio pun pogodak bazuke.

U 02 37 konstatuje da je na krovu zaboravio mašinsku pušku. Srećom, na centralnoj aveniji nalazi jednu i pred glavnim tunelom, sakriven iza prevrnutih kola, pucanjem u vazduh, pokušava imitirati Morzeove znake SOS. Tri tačke, tri crte, tri tačke, pauza, pa ponavljanje. Tri pucnja, tri rafala, tri pucnja. Ne razumeju ga. Ne odgovaraju. Gubeći nerve, signalizira SOS pucajući u nevidljivu blokadu. Sad ga razumeju. Uzvraćaju živom vatrom.

U 02 45 vraća se na krovnu baštu. Napamet zna međunarodne alarmne signale. U obzir dolazi jedino IGABS, internacionalni telesni zemlja—vazduh signali. Samo koji od njih? Mahanje desnom rukom ispred tela značilo je NE. Da, ali šta — NE? Hoće li to vojnici u helikopteru razumeti kao znak za obustavljanje DDD operacije? Raskrečene noge i široko nad glavom raširene ruke za PODIGNITE NAS, i polučučanj s ispruženim rukama kao znak za OVDE ATERIRAJTE, niko neće poslušati. Nada je jedino u znaku SVE JE U REDU, raskrečenim nogama sa desnom rukom ispruženom iznad glave.

U 02 46, izlazeći na krov Queen’s buildinga, čuje udaljeni zvuk helikoptera.

Dole, u prizemlju aerodroma, Sharon je čula šum iza sebe. Stala je i okrenula se. Ispred nje, u dubokom mraku tunela, stajala je Velika zver. Prepoznala ju je. Velika zver, koja je raščerečila njenu porodicu, njene

mile i drage i sada došla da uništi nju. Ako je htela napolje, u svet, morala se braniti. Morala je da pobedi.

Ledenu senku iz sna video je Gabrijel iznenada, izašavši iz bočnog tunela u glavni. Dobila je oblik Velike zveri i stajala u šoku zore što je kroz rešetku kanalizacionog otvora, poput sive kiše, padala po njenom crnom krznu. Prepoznao je. Bila je to Velika zver koja je ubila Heathrow. Ubila malu Sue Jenkins, Daniela, lekara Lukea, jedine prijatelje koje je imao. A sada čeka i njega da ubije. Ali on će je pobediti i vratiti u večni oganj. Zato je ovde. Zato je bio svuda gde je bio. Zato radio sve što je radio. Oduvek i uvek.

Iako je vojni helikopter leteo tek ivicom Central Terminal Area i nije bilo izgleda da ga sa te udaljenosti vide, John Hamilton je uporno davao IGABS signale. Stajao je raskrečenih nogu na krovu, desnom rukom ritmički mahao ispred uspravnog tela, a onda tu ruku dizao iznad glave, ostajući neko vreme miran. Zatim je ritual ponavljao.

NE! OVDE JE SVE U REDU!

NE! OVDE JE SVE U REDU!

Helikopter se približavao, praveći iznad aerodroma sve uže i niže krugove. Na njegovom trupu, belom bojom, prilično nevešto, iscrtan je bio amblem Ujedinjenih nacija — dva žitna klasa grlila su paukovu mrežu koncentričnih meridijana, u kojoj su poput glomaznih muva bili zapetljani kontinenti. S jedne strane stajali su krupni inicijali UNEF, Specijalnih snaga Ujedinjenih naroda, na drugoj inicijali Svetske zdravstvene organizacije — WHO.

»Ovde je sve u redu, kopilani!« urlao je John Hamilton, mlatarajući rukama, u kojima se gubio smisao signala.

Nije znao šta je učinilo da se okrene.

Pred njim je stajala Coro Deveroux. Bila je potpuno gola. Obema rukama, visoko nad glavom, u grivi prosede kose, držala je vatrogasnu sekiru, već na putu da ga preseče preko pola.

Odskočio je u stranu, brzinom za koju nije znao da je poseduje. Sekira ga je tupom ušicom dohvatila po ramenu i oborila, presekavši drvo kraj koga je stajao.

Sekira se sa dželatskom sporošću ponovo podigla. Beton je pukao na mestu s koga se izmakao.

Šum helikoptera postajao je jači.

Nije koristilo da joj se obraća. Ona ga nije videla. Ili, ako ga je videla, nije ga poznavala. Po gospodarski odsutnom pogledu činilo mu se da u njemu više ne vidi ni ljudsko biće. Bila je to klasična halucinacija bolesnika od besnila, ali ništa drugo bolesti nije pripadalo. Ni mirno, jasno, skoro uzvišeno lice, najlepše lice koje je ikada video, ni snažno, divlje, praiskonsko telo koje, umesto da potresaju i razaraju grčevi, raste pred njim u kolosa Moći i Volje, ni pogled, koji, umesto da se u ludačkoj panici krije od dana, taj dan iz sebe kao da zrači.

Za ime boga, mislio je bežeći, osluškujući iza sebe bat njenih čudesno brzih nogu, ako to nije besnilo — šta je?

Šta je Liebermanov serum od nje napravio?

Helikopter Ujedinjenih nacija kružio je nad Queen’s buildingom.

Sekira je fijukala. Opet se u stranu bacio. Sečivo se zarilo u jedno deblje drvo i ostalo tamo.

Iskoristio je nekoliko sekundi, dok je Coro moćnim trzajima iz drveta čupala sekiru i sakrio se iza cisterne za vodu.

Obuzela ga je laka omaglica. Nije stigao ni da je svestan bude, a snaga i pribranost su se vratile. Samo, neka d r u g a snaga, neka d r u g a pribranost. Zajedno s osećanjem da mu se ništa ne može odupreti, snašla ga je i božanska svest da na tako nešto niko i nema prava. Da sva prava ima samo ON. Da su prava drugih, ako ih i imaju, samo njegovi darovi. Milost koja se udeljuje pokornom i korisnom. Milost koja se ne razume, ne sme da se razume, kao ni božja.

Milost koju još niko nije zaslužio.

Pa ni ovo mizerno stvorenje ispred njega, koje se usuđuje da gazi n j e g o v o m zemljom, da diše n j e g o v vazduh, da imitira n j e g o v e božanske forme i pokrete!

Malo, ružno, bolesno, prljavo, nekorisno, besmisleno stvorenje. Majmun. U najboljem slučaju čovek.

Ali stvorenje pred njim, premda ništavno, nije i bezopasno.

To je čovekova ženka, buduća majka ljudi, materica insektoidne rase, koja je uzurpirala i zagadila n j e g o v u zemlju.

Zemlju Natčoveka.

Otkinuo je gvozdenu šipku sa balustrade, lako kao da je od vazduha, i moćan, ponosan, nepobediv pošao da uništi otrovnu ljudsku majku i za svoju rasu osvoji aerodrom.

Danas aerodrom, sutra ceo svet.

»Krvavog mu boga!«

»Šta je?«

»Pogledaj dole!«

Narednik David O'Brian, pilot vojnog helikoptera, pogledao je dole. Učinilo mu se nemogućim ono što je video. Pritisnuo je dugme za reflektor.

Reflektor u podu mašine, poput svevidećeg božjeg oka, jarko je osvetlio prizor na krovu Queen's buildinga, kako ga je, mora biti, osvetlio jednom i u Edenu, na Istoku.

Okružena skeletnim egzotičnim drvećem, dva su stvorenja stajala jedno prema drugom. Prvo je u rukama držalo sekiru, drugo koplje.

»Jebem ti život!«, opsovao je O'Brian, narednik RAF-a, Britanskog kraljevskog vazduhoplovstva, sada pod »plavim šlemom«, poručnik UNEF-a, specijalnih snaga Ujedinjenih nacija. »Jebem ti taj krvavi život.«

Drugi »plavi šlem«, narednik Bill Kopetzky, iz američke vazduhoplovne baze u North Walshamu, uspostavio je radio-kontakt s komandom blokade Heathrowa, pretvorenom u štab UNEF-a.

S druge strane veze bio je lično novopostavljeni komandant snaga Ujedinjenih nacija, general-major Winterton.

»Božje oko zove Božju munju! Božje oko zove Božju munju! Da li me čujete?«

»Čujemo vas jasno i glasno. Govori general Winterton. Ko je tamo?«

»Narednik Kopetzky, gospodine.«

»Podnesite izveštaj, narednič e.«

»Heathrow je mrtav!«

»Šta vidite?«

»Dvoje pobesnelih tuku se na krovu Queen's buildinga. Koliko se odavde vidi, to su jedini preživeli.«

»Nikakvog znaka od Hamiltona i Deveroux?«

»Ne, gospodine.«

Kratko vreme čuo se statički šum. A onda, generalov glas. *»Božja munja Božjem oku! Napustite vazdušni prostor Heathrowa. Počinjemo kremiranje.«*

»Napuštamo vazdušni prostor Heathrowa. *Over and out!*«

Pilot O'Brian je kao opčinjen gledao avetinjsku bitku ispod sebe.

»Dižimo dupe odavde!«, viknuo je narednik Kopetzky.

Ništa ne razumevajući, treći član posade helikoptera, na brzinu unovačeni, u uniformu UNEF-a obučeni portir sovjetske ambasade u Londonu, Smirnov, uplašeno je kolutao očima.

Helikopter se naglo nagnuo, okrenuo oko ose, i s upaljenim donjim farom, najvećom brzinom udaljio prema jugoistoku, ostavljajući u aerodromu Heathrow pustu planetu, na kojoj su dva poslednja smrtno zavađena ljudska bića čekala Božju munju, što se u vidu eskadrile Phantoma s raketama vazduh—zemlja, približavala sa severozapada.

Nekoliko minuta kasnije, počeli su u podzemlju Heathrowa Sharon i Gabrijel svoju poslednju bitku.

Velika zver je besno rikala. Plameni vetar je brisao lavirintom ljudskog izmeta, čupajući kamenje iz zidova i muljajući svetlost s mrakom.

U zoru, sat nakon spaljivanja Heathrowa, jedan pas je čučao na obali isušenog potoka, koji su zvali rekom vojvode od Northumberlanda, na krajnjem jugu pustare što je opkoljavala aerodrom.

Na severu, Heathrow je goreo.

Sharon je bila iznurena od borbe, ali puna pobedničke snage.

Prvi put otkako je odneta s mesta rođenja ispod Meggida ili Harmagedona, bila je zaista srećna.

Vratio joj se drevni lovački nagon.

Uspravila se, protegla, i prskajući oko sebe retku penu, zavijanjem pozdravila zvezdu Lučonošu — Lucipheros, koja se gubila iznad Heathrowa u plamenu.

Ona je krenula na drugu stranu.

Gradu Londonu u senci mračnog, krvavim refleksom vatre razbijenog neba.

Veliki lov je mogao da počne.

Za lov je Sharon spremala majka priroda, a od njega odvikao čovek, nakazno stvorenje koga je mrzela iznad svega na svetu.

Svetu koji je sada bio njen.

EPILOG — INKUBACIJA

»Slow me down, Lord… and inspire me to send my roots deep into the soil of life's enduring values that I may grow toward the stars of my greater destiny!«

»Uspori me, o Gospode… i nadahni me snagom da urastem u trajne vrednosti života i vinem se prema zvezdama moje uzvišene sudbine!«

AERONAUTIČKA MOLITVA U ATRIJUMU KAPELE
ST. GEORGE AERODROMA HEATHROW

Trebaće vremena, napora i novca da se svet oporavi od udarca, koji su njegovom, već prilično oštećenom osećanju sigurnosti, naneli julski događaji na londonskom aerodromu Heathrow. Još više, pretpostavljam, vremena, napora i novca da se oni racionalno objasne i dođe do neophodnog saznanja da je propast »najveće međunarodne vazdušne raskrsnice« slučajna nezgoda, iz koje se ne smeju izvlačiti prebrzi i defetistički zaključci o ranjivosti, čak i nepodesnosti naše civilizacije.

Budimo razumni, za ime boga! Ne pravimo od komarca magarca i od privremene mutacije sreće — praznoverna predviđanja o smaku. Naš način života je sasvim dobar. Ono što nije valjalo, očigledno je besnilo. A njega više nema. Kotrljajmo se dalje!

Usuđujem se reći da gurati napred možemo i s više optimizma nego do sada. Spontano jedinstvo čovečanstva u krizi na Heathrowu, tako dirljivo manifestovano u akciji specijalnih trupa Ujedinjenih nacija i dekontaminacionih jedinica Svetske zdravstvene organizacije, koje su kremirale aerodrom, dokazuje da se, uz malo razuma i dobre volje, može bar ubijati u slozi.

Nakon likvidiranja epidemije, sanitarne mere predostrožnosti postepeno su ukidane tamo gde su uopšte uvođene. Najstrože su bile u Velikoj Britaniji, pogotovu u Londonu, epicentru ovog *rabies-incidenta*; u Nigeriji, odakle je doputovala prva bolesnica, kaluđerica majka Tereza; Narodnoj Republici Poljskoj,

na koju je pao avion s potencijalno besnim Rusima; i na izraelsko-libansko-sirijskoj tromeđi, na još nerasvetljen zahtev pokojnog dr Johna Hamiltona, šefa Mikrobiološkog odeljenja Instituta za tropsku medicinu u Londonu. Granične procedure vratile su se dosadnoj rutini. Potrazi za drogama i bombama na Zapadu, lovu na subverzivnu i opscenu kontrabandu na Istoku. Internacionalni nesporazumi, pod privremenim moratorijumom besnila, savesno su produženi gde su prekinuti, a lokalna klanja nastavljena, gde se u julu stalo. Obični građani posvetili su se, u međuvremenu, običnim poslovima, koji će za neke značiti dobitak, za druge gubitak, ne hajući za mudrost iz Kurana, po kojoj je na ovom svetu čovek uvek na gubitku.

London, u kome je vođena bitka protiv HMRR — Heathrow Mutant Rhabdovirus Rabies — ponovo je oživeo, premda, istini za volju, ni u najkritičnijoj fazi epidemije, kad je opasnost od proboja virusa u grad bila imanentna, nije prestajao da ispoljava vitalnost iz slavnih vremena Blitzkriega i Dunkerquea. Akcije na Berzi su, naravno, padale. Funta je, naravno, padala takođe — kiša, za čudo, nije — ali je moral rastao.

Raseljeno stanovništvo predgrađa u prvoj zoni epidemiološke ugroženosti, grubo ograničenoj Osterley Parkom, Hounslow Heathom i Bushy Parkom na istoku, Kemptom Parkom i auto-stradom M3 na jugu, Windsor Great Parkom na zapadu i Uxbridge Roadom na severu, vratilo se iz prihvatnih logora kućama. Buka aviona neće im više smetati.

Heathrowa više nema.

Na parametru aerodroma, obeleženom spoljnim pistama, leže brda šljake koja se hladi. Šljaka ima oblik Davidove zvezde kojoj nedostaje krak.

Niko i ne spominje mogućnost da se Heathrow na starom mestu obnovi. Hoće li se preko zgarišta proširiti rezidencijalno područje opštine Hillingdon ili podići spomen- park žrtvama besnila — s eventualnim luna-parkom koji bi pokazivao da život uprkos svemu ide dalje — još nije odlučeno. Lično sam za drugu soluciju. Ali da se ne diže nikakav jebeni spomenik, nego da se šljaka ostavi gde je i kakva jeste. Strateški dobro raspoređeni bistroi sa osvežavajućim pićem i sendvičima biće dovoljni da pokažu kako život stvarno gura dalje.

S nacionalne tačke gledišta, propast Heathrowa je imala i svoju dobru stranu. Primorala je Englesku da ispuni odluku donetu pre pola veka i izgradi moderan internacionalni aerodrom. Osnovana je već i Kraljevska komisija sa zadatkom da između četrdesetak predloženih lokacija izabere najpogodniju. Za sada, najviše izgleda imaju Stansted, Cublington i Foulness na Atlantiku. Ali su demonstracije žitelja protiv aerodroma u svim predloženim područjima već u punom poletu.

Druga Kraljevska komisija radi na naučnom objašnjenju epidemiološke katastrofe, koja je uzela preko četvrt miliona života. Njen se nalaz ne očekuje u ovom milenijumu.

Jedina osetna posledica u svetu je opadanje simpatija prema domaćim životinjama, naročito psima. U modi su ribe sa rudimentarnim nervnim sistemom, koje se mogu držati izolovane po akvarijumima.

Knjiga koju čitalac ima u rukama nije dokumentarna rekonstrukcija besnila na aerodromu Heathrow, premda se na faktima zasniva. Ona je osobnom

vizijom prošireni dnevnik očevica i žrtve tragedije, mog prijatelja Daniela Leverquina, pisca.

Klasičan je običaj da se epilog romana posvećuje lakoničnom opisu dalje sudbine njegovih junaka. Ovde to nije moguće. S jednim izuzetkom, svi su junaci »Besnila« mrtvi. A izuzetak objašnjava kako sam došao do Leverqumovog dnevnika s Heathrowa.

Aerodrom je još goreo. Tek po ivici heksagona vatra je tinjala, žeravica se hladila, a tu i tamo pojavljivale pepeljasto crne mrlje šljake. Ekipe za dekontaminaciju čistile su kilometarski krug oko Central Terminal Area od svega što je aerodromu pripadalo. Sve što je u tom prostoru imalo ili moglo imati veze sa Heathrowom odlazilo je u vreli masovni grob. Vesti o Heathrowu odlazile su u masovni grob hladnih novinskih pretpostavki.

U ulici Jersey, kraj Osterley Parka, pomerio se železni poklopac kanalizacionog otvora i kroz njega je iz podzemlja u London ispuzao jedan čovek. Bio je u strašnom stanju, umazan nečistoćom kanala, oprljen vatrom, izranjavljen i do smrti iznuren. Građani, koji su se iz prihvatnih kampova vraćali kućama, odmah su logički pogodili da je čovek iz kanalizacije preživeo spaljivanje Heathrowa, da je dakle, logički, besan. »Sanitarni linč« ili »dekontaminaciju kamenicama« sprečila je policija. Kod čoveka je nađen dnevnik Daniela Leverquina s uputstvom da se preda meni, ali nije nađen Rhabdovirus Hydrophobiae koji bi se predao Londoncima.

Ipak su, za svaki slučaj, preduzete mere. Čovek je stavljen u strogu izolaciju Bolnice za tropske bolesti, 4 St. Pancras Way NW1, a policija je danima posle toga čuvala izlaze iz kanalizacije.

Kad sam pročitao Leverquinov dnevnik, shvatio sam koliko je za moju knjigu o besnilu Gabrijel — kako se čovek iz kanalizacije zvao — važan. Isposlovao sam odobrenje da ga posećujem. Razgovori su vođeni kroz debelo izolaciono staklo Infektivnog odeljenja. Više, na žalost, ne bih saznao ni da je staklo bilo tanje. Ni da ga uopšte nije bilo.

Gabrijel se jednostavno ničeg nije sećao. Čak ni vlastitog imena. Ceo njegov život do izlaska iz kanalizacije, uključujući deo na Heathrowu, pokriven je bio gustom tamom, kroz koju se nipošto nije dalo prodreti.

Policija je, u međuvremenu, otkrila pod kojim je imenom i kakvim okolnostima Gabrijel živeo pre dolaska na Heathrow. Zvao se Gudwin i bio pitomac jednog londonskog doma za umobolne. Nije bilo ni dokumenata ni svedoka koji bi potvrdili da se i pre konfinacije zvao tako. Ili nečeg što bi rasvetlilo njegov raniji život. Jer ni o njemu ništa nije znao. Našli su ga kako nelogično luta ulicama, logično proglasili ludim i zatvorili u azil.

Daniel Leverquin, međutim, u svom dnevniku tvrdi da je taj čovek, taj Gabrijel-Gudwin, n a r o č i t .

U redu, možda je to jedna te ista stvar.

Ali, Leverquin takođe misli da je Gabrijel, zapravo, anđeo čuvar, što ga je Bog, nakon izgona ljudi iz raja, ostavio na zemlji da njihove potomke čuva od Satane.

A to je, svakako — koješta.

Pogledajte malo pažljivije svet oko sebe. Zar se vama čini da ga neko čuva?

Pa ipak, dovraga, nije mi baš svejedno bilo kad je Gabrijel nedavno opet nestao.

Otada sa zebnjom otvaram svoje jutarnje novine.

Jer znam, kao i Camus, *ono što vesela rulja nije znala, i što se u knjigama može naći — da bacil kuge nikada ne umire i nikad ne nestaje, da može desetinama godina da spava, u nameštaju i rublju, da strpljivo čeka po sobama, podrumima, sanducima, i maramicama i starim hartijama, i da će, može biti, i doći dan, kad će, na nesreću ljudi i njima na pouku, i kuga ponovo probuditi svoje pacove i poslati ih da uginu nekom srećnom gradu.*

London, 1981.

BELEŠKA O PISCU

Borislav Pekić rođen je 1930. godine u Podgorici (Titograd). Studirao psihologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Objavio romane: *Vreme čuda*, *Hodočašće Arsenija Njegovana*, *Zlatno runo* I — V, *Kako upokojiti vampira*, *Besnilo*, te novele: *Uspon i pad Ikara Gubelkijana* i *Odbrana i poslednji dani*. Autor je velikog broja dramskih dela za pozorište, radio i televiziju. Njegove radio-drame izvodile su mnoge evropske radio-stanice. „Partizanska knjiga“ iz Beograda objavila je 1984. godine Pekićeva Izabrana dela u dvanaest knjiga. Prevođen je na nekoliko stranih jezika. Dobitnik je Ninove nagrade kritike za roman. Živi i radi u Londonu kao profesionalni književnik.

Borislav Pekić
BESNILO

Džepna knjiga Beogradskog izdavačko-grafičkog zavoda

Glavni i odgovorni urednik
Vidosav Stevanović

Uređuju
Radoslav Bratić, Ljiljana Lapčević, Rajko Petrov Nogo,
Jovan Radulović, Tiodor Rosić, Dimitrije Tasić

Likovna oprema
Vukosava Šibalić

Korektor
Slavka Koledin

Izdavač
Beogradski izdavačko-grafički zavod
OOUR Izdavačka delatnost
Bulevar vojvode Mišića 17/VI

Slog, štampa i povez
Beogradski izdavačko-grafički zavod
OOUR Grafička delatnost
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17

Za izdavača
Dubrašin Ralević

Telefon plasmana: 011/650-933
Tekući račun za sve uplate: 60802-603-17522

Tiraž: 20 000 primeraka

Beograd, 1985.

BESNILO je poslednji roman Borislava Pekića, potpuno drugačiji od svega onoga što je ovaj najistaknutiji naš romanopisac do sada napisao. BESNILO je roman o našem vremenu i roman čitavog sveta, roman bestseler, koji se u mnogim stvarima izjednačuje, ali ih ponegde i nadvisuje, sa takvim romanopiscima kakvi su Forsajt, King, Hejli, Grin, Ladlam. Radnja BESNILA smeštena je na jedan od najvećih svetskih aerodroma — londonski Hitrou. Na aerodromu i okolo njega, u vazduhu, visi katastrofa, tragedija, neizvesnost, i ostali predznaci moderne apokalipse koja može da uništi čitav svet. BESNILO je roman krcat kriminalističkim, političkim i naučnofantastičnim motivima, a uzbudljivošću i dinamičnošću svoje priče ne dozvoljava da se od njega odvojimo.

Beogradski izdavačko-grafički zavod

Cena 600 di